

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 9. september 2013

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu esimehe kõne

2. Vabariigi Presidendi kõne

Istungi rakendamine

3. Arupärimine Eesti Panga tegevuse kohta seoses VEB Fondiga (nr 347)

4. Arupärimine riigiettevõtete nõukogude kohta (nr 339)

5. Arupärimine noorte tööpuuduse kohta (nr 337)

6. Arupärimine ravijärjekordade kohta (nr 345)

7. Arupärimine Lääne-Tallinna Kesksaigla Haabersti Hooldusravikliiniku rahastamise kohta (nr 349)

Istungi rakendamine

Lauldakse Eesti Vabariigi hümn.

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, austatud Vabariigi President! Tere päevast, austatud Riigikogu liikmed, peaminister, ministrid, põhiseaduslikud ametikandjad, ekstsellentsid, külalised! Avan Riigikogu XII koosseisu VI istungjärgu.

1. Riigikogu esimehe kõne

Esimees Ene Ergma

Austatud Vabariigi President, Riigikogu liikmed, peaminister, Vabariigi Valitsus, põhiseaduslikud ametikandjad, Teie Ekstsellentsid, daamid ja härrad! Pean vajalikuks ja kohaseks rääkida sel aastal Riigikogu hooaja avakõnes Riigikogu kohast ja temale langevatest ootustest läbi veidi avatuma prisma kui harilikult, sest kogu Eesti ühiskonnas on viimasel ajal poliitikas osalemisest ja demokraatia toimimisest räägitud tavapärasest rohkem.

Parlamenti kui institutsiooni võib mõtestada väga erinevalt. Kõik kolleegid siin saalis tea-

vad, milleks nad siin on. Meie roll ja ülesanded on kirjas põhiseaduses. Meenutagem endale ja teistele, et kõige avaramas ühiskondlikus mõttes on parlamendil roll, mida mitte keegi teine täita ei saa.

Oleme endiselt ja peamiselt rahva esindus. Esindusdemokraatia põhimõtete kohaselt on parlament kõrgeim riigi esindusorgan. Meie sajuühikesi moodustame kõige nähtavama osa riigivalitsemisest ja seeläbi anname kõige otsema panuse riigi usaldusväärsusesse, sest meie suhtes valitsevad kõige kõrgemad ootused.

Möödunud aastal väideldi Eestis eri kohtades päris palju esindus- ja osalusdemokraatia vahekorra üle. Mitmetes tõsistes aruteludes on kõlanud väited, et aeg on liikuda edasi palju paremate ja tõhusamate valitsemisvormide poole, kui seda on parlamentarism oma tuntud kujul. Arvan, et need arutelud on olnud intellektuaalselt huvitavad.

21. sajandil on inimeste ligipääs informatsioonile ja teadmistele niivõrd suur, et see esitab riigivõimule üha uusi väljakutseid. Kodanikud tahavad riigivõimu teostamisel senisest enam kaasa rääkida ja see on tegelikult suurepärane. Kuidas informeeritud kodanikke rohkem poliitikasse kaasata ja selleks uudeid ajakohaseid lahendusi välja pakkuda, on väga aktuaalne küsimus kõigis maailma arenenud demokraatiates. Mingil juhul ei peaks me neid arutelusid vaatama rünnakuna Riigikogu institutsiooni autonoomiale ja rollile seadusandjana. Kui sellistest aruteludest sünnivad ideed, kuidas demokraatlikke protseduure ka valimistevahelisel ajal tugevdada, on see ühiskonnale kindlasti kasulik.

Ühes võime aga kindlad olla: Riigikogu on jätkuvalt kõige tugevama ja legitiimsema mandaadiga poliitiliste vaidluste lahendamise foorum ühiskonnas. Tuletagem siinkohal meelde Voltaire'i kuldseid sõnu demokraatia kohta: "Ma ei nõustu sinu arvamusega, kuid võitlen surmani, et sul oleks õigus oma arvamus välja

öelda." Teame ju, et vaidlustes peitubki demokraatia võti. Ühiskonnas eksisteerivad paratamatult erinevad huvid, demokraatia kvaliteet on tagatud aga siis, kui kõigil on võimalik enda õiguste eest võrdselt hästi seista ja tugevaim argument esitada.

Esindusorganiks ja vaidluste lahendamise platvormiks olemise kõrval oodatakse meilt loomulikult jätkuvalt häid ja õiglasi seadusi. Jah, me algatame praegu ise vähem seadusi kui näiteks 1990. aastatel. Aga selle tõiga serveerimine kriitikana mõjub nagu jutt sellest, et vanasti oli muru rohelisem ja taevas sinisem. 1990. aastatega pole mõtet tänast seisu võrrelda. Toona oli kiiresti vaja riigi õigusaktid välja töötada. Ka valitsused vahetusid väga tihti. See tähendab, et Riigikogu panus seadusloomesse oli siis võrreldav praeguse valitsuse omaga. Tõsiasi, et parlament ise algatab nüüd seadusi vähem, ei ole Eestile ainuomane, vaid on Euroopas valdav. Teadmiste- ja tõendipõhisel infoajastul on paratamatu, et valitsus oma ametnikkonnaga on haaranud seaduste algatamisel jämeda otsa enda kätte. Ent parlamendile seadusandjana jääb alati roll teha põhimõttelisi ja väärtuselisi valikuid, peegeldada ühiskonnas hetkel valitsevat arvamuste ja hoiakute tasakaalu mis tahes küsimuses.

Meie ees, kolleegid, seisab väärtuspõhise teemana Justiitsministeeriumis ette valmistatud karistusõiguse reform. Juba 2010. aasta kevadistungjärgul juhtis Riigikohtu esimees parlamendi tähelepanu ülekriminaliseerimise probleemile. Ta rõhutas, et üldpõhimõttest tulenevalt on karistusõigus vahendina *ultima ratio* ehk selline õigusharu, mille poole on vaja pöörduda juhul, kui teiste õigusharude regulatiivsest toimest ei piisa. Meie riigi võimekus kaitsta tavalist inimest raskete kuritegude ja rikkumiste eest on tublisti suurenenud, kuid teha on veel palju. Isiklikult arvan, et Riigikogu on kõige õigem foorum arutamaks, millised eksimused on oma loomult ja iseäranis tagajärgedelt sellised, et väärivad kuriteo ja kriminaalmenetlusega kaasnevat riiklikku pingutust, mis on seotud kulu, halduskoormuse ja kriminaalkaristustega.

Rõhutan veel parlamendi unikaalset rolli valitsuse ja bürokraatia võimalike liialduste üle kontrolli ja järelevalve teostajana. Valitsuse ja ametnikkonna kasvav osa seadusloomes ei tähenda seda, et meie seadusandjatena peaks

me piirduma seaduste kvaliteedi parandamisega. Võimude lahusus annab meile õiguse ja kohustuse vajaduse korral vastu seista katsetele regulatsiooniga kõiki maailma hädasid ravida. Ometi oleme seadusloomes tihedamini partnerid kui vastaspoold.

Riigikogu peab edaspidigi aktiivselt panustama pikaajaliste probleemide lahendamisse. Ühe näitena toon eakate tööhõive, mis vajab märksa sisulisemat tähelepanu. Oleme rahvaloenduse järel toimunud Riigikogu aruteludes lahanud rahvastiku vananemise probleemi, aga peame endale aru andma, et on aeg hakata sellega kaasnevateks muutusteks praktiliselt valmistuma. Juba praegu, aga veel enam 20 aasta pärast on meil tehnoloogia arengu tõttu loodud palju selliseid töökohti, mille puhul pole erilist vahet, kas inimene on 20-, 50- või 80-aastane. Kas aga meie tööandjate hoiak ja motivatsioon on sellised, et kui inimestel jätkub tervist ja tahet kõrgemas eas töötada, seda neile ka võimaldatakse? Mida saaks teha paremini selleks, et nii tervist, töötahet kui ka tööd jätkuks? Usun, et see on üks strateegiline teemavaldkond, mis vajab Riigikogu panustamist.

Teise näitena toon Rail Balticu projekti. Meediast jääb aeg-ajalt ekslik mulje, et tegemist on Brüsseli projektiga. Tegelikult on see ju kogu Eesti rahva projekt, sest Eesti geograafilist asukohta silmas pidades on korralike ühenduste olemasolu arengu eeldusena möödapääsmatu. Riigikogu tööga seoses märgin ära kaks asja, millest Rail Balticu teokssaamine sõltub. Üks on ettevalmistustöödeks vajaliku riigieelarvelise rahastamise ettenägemine, millega usutavasti saame hakkama. Teine ja võimalik, et meilt paljudelt hoopis rohkem aega nõudev ülesanne on seotud Rail Balticu trassi planeerimisega. Praegu on käimas see planeerimine ja trassivariantide analüüs. Selles protsessis on paratamatult põrkuvaid huvisid.

Erinevate variantide plusse ja miinuseid saab küll välja tuua ja analüüsida, aga ikka sobib üks lahendus ühele rohkem ja teisele vähem. Kutsun Riigikogu liikmeid üles selgitama oma valimisringkondades selle ettevõtmise tähtsust, et inimesed mõistaksid vajadust teha ka planeeringuküsimustes kompromisse, mis võimaldavad elul edasi minna. Aitame kaasa sellele, et see suur taristuprojekt ei takerduks lõpututesse vaidlustesse. Üksmeelt on vaja ka riikide vahel. Rail Baltic peab vastama

tänapäeva vajadustele, selle infrastruktuur peab kogu trassi ulatuses võimaldama rongidel sõita kiirusega 240 kilomeetrit tunnis. See on strateegiline projekt, kus valitsus vajab Riigikogu tugevat partnerlust.

Ja viimaseks, parlament esindab inimesi, aga tema ülesanne on ka valitsemist ja otsustamist tagasi peegeldada, selgitada otsuste tausta, toetada või kritiseerida otsuseid. See tagasisidestamine käib meil, saadikutel, oma valimisringkondades ja avalikkuses pidevalt. Selle üks vorme on valimiskampaania, mille keskel me kohalike valimiste võtmes just praegu oleme. Jõuame perioodi, kus valimiste nappuse üle kurta ei saa. 2013. aasta sügisest kuni 2016. aasta sügiseni ehk peaaegu kolme aasta jooksul toimuvad meil neljad valimised: kohalike omavalitsuste, Euroopa Parlamendi, Riigikogu ja presidendi valimised. Kampaaniate ajal on poliitiline kuumaverelisuus põhjamaises Eestis sama tavaline kui vahelduva pilvisusega kergete sademetega ilm. Huumoriga segatult lubage mul seda perioodi võrrelda lennuki satumise ja turbulentsi, mille ajal on teatavasti nõutav kinnitada turvavööd. Jätkem endile meelde, kolleegid, et meie ei ole selle lennuki reisijad – kui valimistel on pilootideks valijad, siis valimistevahelisel ajal on see roll usaldatud peamiselt meile. Kui tugevasti meid ka ei mõjutaks poliitilised kampaaniad, mis on samas kahtlemata demokraatliku poliitika lahutamatu osa, ärgem unustagem, et meie oleme Eesti Vabariigi seadusandjad.

Edukat parlamendihooaega teile kõigile!
Elagu demokraatia! (Aplaus.)

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, austatud Riigikogu esimees!

2. Vabariigi Presidendi kõne

Esimees Ene Ergma

Härra president, ma palun teid Riigikogu kõnetooli!

Toomas Hendrik Ilves

Lugupeetav Riigikogu esimees! Austatavad Riigikogu liikmed, peaminister ja valitsusliikmed, Riigikohtu esimees, õiguskantsler, riigikontrolör!

Riigikogu XII koosseis on ületanud ekvatori, mille all ma ei pea silmas maakera

reisimist. Enam kui pool 2011. aastal valitud Riigikogu tööajast on möödas. Aeg, millesse langevad XII Riigikogu volitused, on murranguline. Kogu maailma jaoks: Occupy Wall Street, Snowden, majanduslik murdumine mõnes Euroopa Liidu liikmesriigis, araabia kevad ja ettenägematu lõpuga võitlused Egiptuses, Süürias ja mujal. Midagi põhimõttelist on kõikjal muutunud. Paremaks, halvemaks või lihtsalt teistsuguseks.

See aeg on olnud murranguline ka Eesti jaoks. Eesti on masust välja tulnud. Majandusareng on ületanud piiri, millest inimeste väärtused ja elueesmärgid suunduvad pelgalt ellujäämiselt eneseteostuse poole, seega muutuvad inimesed aga ka olevaga rahulolematumaks. Lugege "Eesti inimarengu aruannet 2012/2013", vaadeldge väärtuste ja hoiakute muutumist.

Nägime Eestis streike ja meelevallusi. Näeme ja tajume inimeste kasvanud nõudlikkust. Elav ja mõjukas kodanikuühiskond on suur väärtus. Seda oleme ju soovinud. Kodanikuühiskonna tugevnemine, selle nähtavaks ja mõjukaks muutumine on olnud minu ametiajaks seatud eesmärk juba mu esimesest kõnest ametisse astumisel 2006. aastal just sellest puldist.

Riigikogul ja valitsusel on võimalus ja kohustus rahva kasvanud ootustele vastata. See ei ole lihtne, kui ühed ülistavad teoreetilist marksisismi, teised usuvad pimesi turgudesse, kolmandad kiruvad kunagiste vapside moel erakondi ja ootavad kõva käe karmi kehtestamist. Head teadlased ja arvajad, pakkuge siis oma eelistatud valikud välja konkreetselt ja arusaadavalt! Selgitage, kuidas neid saavutada! Vaid nii saame arutelu edasi viia.

Samuti on riigivalitsemise asjus. Ühed nõuavad otsedemokraatiat, vastamata küsimusele, kas iga seadusparandus tuleks elektrooniliselt rahvahääletusele panna. Teised jätkavad igasuguste muutuste ootuste ülbet ignoreerimist, ajades ikka sama jäika parteilis-elitaristlikku poliitikat. Enamik arvamusi jääb nende teljeotste vahele.

Mina sooviksin Eestile tarka ja konkurentsitihedat valitsemist. Aga kuidas seda saavutada? Ilmar Raag ütles hiljuti Postimehes tabavalt, et demokraatiasse on ebareaalsete ootuste toimine ja sestap mõistagi pettumine sisse programmeeritud. Tõepoolest, ajalugu ja elu näitab, et inimeste nõudmised ei kahane, kui

senised ootused on täitunud. Asemele tulevad uued ootused – ja pettumise võimalused. See ongi progress, mida siin imestada.

Aga näidakem Eestis eeskuju! Ausameelsel kokkuleppel peaks olema võimalik loobuda teostamatute lubaduste andmisest ja vaenu külvamisest. Meie ideaal võiks olla, et erakonnad ja valimisliidud pakuvad valimistel välja teostatavaid eesmärke ning valijad ignoreerivad kandidaate, kes petavad ja ässitavad või pakuvad sisutuid loosungeid.

Rahvas tahab kaasa mõelda ja kaalutletud seisukohad avalikult välja öelda. Seda näitas rahvakogu. Seda nägime arvamusefestivalil. Samas tekib igas ühiskonnas paratamatult tööjaotus. Sestap vaidleksin jätkuvalt nendega, kes nõuavad puhast otsedemokraatiat. Rahvakogu eesmärkide mõistmiseks soovitan teil tutvuda meid suvel väisanud professor James Fishkini ideedega kaalutlevast demokraatiast. Kuid et mõista omaenda sügavat parlamentaarset traditsiooni, soovitan lugeda näiteks Ilmar Tõnissoni mõtteid tema 1931. aastal avaldatud esseest "Parlamentarismi eeldused". Teisalt vaidlen jätkuvalt nendega, kes leiavad, et otsused tulebki teha kitsas ringis suletud ukse taga – parlamentarism ei tähenda ka seda. Vastupidi: inimestel peab käes olema arvamuste kujundamiseks vajalik teave ja inimesi tuleb otsuste langetamisel kuulata.

Rahvakogu ettepanekute läbiarutamiseks ja vajalike seadusmuudatuste tegemiseks on jäänud vaid mõni kuu. Ma tunnustan Riigikogu põhiseaduskomisjoni valmisolekut nende põhjal seadusmuudatuse visandada. Austatavad Riigikogu liikmed, palun ärge sundige meid pettuma!

Head mõttekaaslased! Kohaliku omavalitsuse ja hariduse reformide taustal tahan rõhutada väikeriigi filosoofia vajalikkust. Eestis ei ole nii palju inimesi ega vahendeid, et jäljendada suurriikide haldusmudeleid ja pillata aega asendustegevusele.

Eestil on harukordne võimalus olla paindlik, uuendusmeelne, lihtne ja loogiline, selgitada välja tegelikud mured, otsida neile parimad lahendused ja viia muudatused julgelt läbi. Väike riik annab suuri eeliseid. Me võime jõuda iga inimeseni, kui vaid tahame. Andkem rohkem ruumi ettevõtlikkusele kõige laiemas tähenduses! Ärgem summutagem tehatahtmist ühtlustamise, ülekorraldamise, tsentraliseeri-

misega! Need, suurriiklikud lähenemised ei sobi meile. Peame olema palju nõudlikumad ja kokkuhoidlikumad. Meile on seni toonud edu mõistlikkus, uuendusjulgeus ja loogilisus. Me vajame lahendusi just Eesti jaoks, lähtudes meie inimestest ja meie maast.

Selleks, et käsil olevad uuenduskavad annaksid soovitud tulemust, peame kõik kaasa mõtlema. Ärgem kartkem muutusi, ent ärgem lootkem tulemust, mida ei ole võimalik saavutada! Ärgem kartkem parandada otsuseid, mis tänase teadmise järgi on valed! Valimiste lähedus ei tohiks ju reformide teostamist takistada.

Austatavad kuulajad! Sel laupäeval, 14. septembril möödub kümme aastat Euroopa Liiduga ühinemise rahvahääletusest. Eesti on NATO-s. Eesti riigijuhid on maailma liidritega ühise laua taga. Ja mitte kõigest häbeliku, sõnatu partnerina.

Mulle teeb muret, et ikka veel võib kohata Eesti avalikkuses hoiakut, mille kohaselt pole inimõiguste kaitse meie asi. Kas tõesti on meil moraalne õigus loobuda inimlikkuse toetamisest, pidada kedagi väheväärtuslikuks, panna suu ja silmad kinni, kui inimesi riigi jõuga taga kiusatakse? Vastan: ei ole, eriti meie oma rahva 20. sajandi kogemusi meenutades. Me teame, mis on repressioonid. Meie paleus peab olema inimväärikuse tunnustamine kogu maailmas ja rahvusvahelistest kokkulepetest kinni pidamine.

See pole pelk idealism. Väärtuste põhimõttekindel kaitse on meie jaoks vajalik ja õige tee, nagu ka oma ühiskonna vaimne kaitse. Me ei saa lasta end halvata mineviku hirmudest ega illusioonidest. Me ei tohiks ka mätta end padupessimismi ega rehepapluse alla, me ei tohiks ise kaasa aidata Eesti alavääristamisele. Igaüks meist on Eesti saadik. Igaüks meist osaleb meie enesekuvandi ja ka tegeliku Eesti erakordsuse loomises ja levitamises.

Oma äsjasel USA reisil sain taas kinnitust, et Eestit võetakse maailmas tõsiselt, väga tõsiselt. Nagu ütles president Obama: me oleme elav tõestus sellest, et üks riik võib tulla välja olukorrast, mis mõnele teisele näib üle jõu käivat. Me saame endasse uskuda ning toetada selgelt inim- ja kodanikuõigusi, mille puudumine meile ikka, ja mõnel pool üha enam, muret teeb.

Lõpetuseks, head kolleegid! Valimisplakateilt üle Eesti vaatavad valijate poole Riigi-

kogu liikmed ja ministrid, kes kandideerivad kohalikesse volikogudesse. Mõnigi neist ei plaani sinna tööle minna. Reklaam, millest on teada, et kandidaat valituks saades oma kohta vastu ei võta, viib otse meie erakondliku süsteemi diskrediteerimisele. See on silmakirjalik ja võõrandav. See põhjustab suhtumist, mida kuuleme ja mille kohta loeme meediast päevast päeva. Te ju kõik teate, et nii on.

Head kolleegid, olge oma valijate vastu ausad! On kaks võimalust. Riigikogu võib taastada liikmete õiguse osaleda kohalikes volikogudes. Sel juhul tuleb põhjalikult läbi vaielda sellise olukorra põhiseaduspärasus, ent sedagi ei maksa karta. Teine võimalus on täita kehtiva seaduse eesmärged. Sel juhul olgu linna- ja vallavolikogud kohalike liidrite päralt. Ja siis tuleks ka just neid valimisvõitluses esile tõsta. See on Riigikogu ehk Eesti esindusdemokraatia maine küsimus.

Ma soovin teile tegusat istungjärku, head rahvaesindajad! Ma tänan teid! Kõike head! (Aplaus.)

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra president!

Kõlab Edvard Griegi laul "Lauljate tervitus". (Aplaus.)

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, Inseneride Meeskoori esituses kõlas Edvard Griegi laul "Lauljate tervitus" Ants Üleoja juhatusel. Täname nii meeskoori kui ka tema dirigenti Ants Üleoja!

(Aplaus.)

Aseesimees Laine Randjärv

Tere päevast ka minu poolt, austatud Riigikogu! Head uut aastat! Alustame oma rutiinset tööd. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Ma palun, Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili Tõnisson!

Heili Tõnisson

Vabariigi Valitsus algatab 15 seaduseelnõu ja esitab kaks Riigikogu otsuse eelnõu. Esiteks, vandetõlgi seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust justiitsminister Hanno Pevkur. Tei-

seks, Riigikogu otsuse "Eesti riikliku turismiarenduskava 2014–2020 kinnitamine" eelnõu. Selle eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Kolmandaks, korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu. Ka selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Hanno Pevkur. Neljandaks, metsaseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus. Viiendaks, perekonnaseisutoimingute seaduse, rahvastiku registri seaduse, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust regionaalminister Siim Valmar Kiisler. Kuuendaks, tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Taavi Rõivas. Seitsmendaks, Eesti Vabariigi ja Mehhiko Ühendriikide vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Kaheksandaks, veeseaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus. Üheksandaks, karistus- ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu. Kümnendaks, karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Eelnimetatud kahe seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Hanno Pevkur. Üheteistkümnendaks, vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Kaheteistkümnendaks, sotsiaalhoolekande seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nende kahe seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Taavi Rõivas. Kolmeteistkümnendaks, vedelkütusevaru seaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Neljateistkümnendaks, taimekaitsesea-

duse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder. Viieteistkümnendaks, riigihangete seaduse muutmise seaduse eelnõu. Kuueteistkümnendaks, kindlustustegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seitsmeteistkümnendaks, Riigikogu otsuse "Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu. Viimati nimetatud kolme seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem eelnõusid ja arupärimisi üle anda ei soovita. Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud 17 eelnõu. Riigikogu juhatus otsustab nende menetlusse võtmise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele.

Nüüd annan edasi teated. Riigikogu juhatus võttis tänava 21. juunil menetlusse järgmised eelnõud ja määras neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Riigikogu liikme Tõnis Paltsi s.a 19. juunil algatatud looduskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – keskkonnamisjon. Teiseks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 19. juunil algatatud riigilõivuseaduse täiendamise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon. Kolmandaks, Riigikogu liikmete Lembit Kaljuvee, Rainer Vakra, Inara Luigase ja Kalle Laaneti s.a 19. juunil algatatud jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – keskkonnamisjon. Neljandaks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 19. juunil algatatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – maaelukomisjon. Viiendaks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 20. juunil algatatud kodakondsuse seaduse § 29 muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – põhi-seaduskomisjon. Kuueks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 20. juunil algatatud Kaitseliidu seaduse § 25 muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – riigikaitsekomisjon. Seitsmendaks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 20. juunil algatatud patsiendiseaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 4. juulil, 12. juulil ja 29. augustil esitatud järgmised eelnõud Euroopa Liidu asjade komisjonile. Esiteks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu, milles käsitletakse üleeuroopalisi telekommunikatsioonivõrke hõlmavaid suuniseid. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja määruse eelnõu kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 12. september kell 16. Teiseks, solidaarsusklausli liidupoolse rakendamise korda käsitleva nõukogu otsuse eelnõu. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja otsuse eelnõu kohta arvamust andma põhi-seaduskomisjoni ja riigikaitsekomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 12. september kell 16. Kolmandaks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi eelnõu meetmete kohta, mis lihtsustavad töötajate vaba liikumise kontekstis töötajatele antud õiguste kasutamist. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja direktiivi eelnõu kohta arvamust andma sotsiaalkomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 12. september kell 16.

Riigikogu juhatus on edastanud väliskomisjonile Vabariigi Valitsuse s.a 5. septembril esitatud Euroopa Komisjoni teatise "Konkurentsi-võimelisem ja tõhusam kaitse- ja julgeolekusektor". Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja teatise kohta arvamust andma riigikaitsekomisjoni ning majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 19. september kell 16.

Ja nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 92 Riigikogu liiget, puudub 9.

Nüüd, head kolleegid, asume Riigikogu täiskogu VI istungjärgu esimese töönädala päevakorra kinnitamise juurde. Teil on need materjalid olemas ja panen päevakorra hääletusele. Alustame hääletusprotseduuri, aga enne ma annan ka kutsungisignaali.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu täiskogu VI istungjärgu esimese töönädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 93 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei olnud keegi. Esimese töönädala päevakord on kinnitatud.

3. Arupärimine Eesti Panga tegevuse kohta seoses VEB Fondiga (nr 347)

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme tänaste arupärimiste juurde. Esimehe on Riigikogu liikmete Rainer Vakra, Lembit Kaljuvee, Deniss Boroditši ja Kalle Laaneti 18. juunil 2013. aastal esitatud arupärimine Eesti Panga tegevuse kohta seoses VEB Fondiga (nr 347) Eesti Panga Nõukogu esimehele Mart Laarile. Ma palun arupärijate esindajana kõnetooli Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud Eesti Panga Nõukogu esimees! Endine mitmekordne Eesti Vabariigi peaminister ja praegune Eesti Panga Nõukogu esimees Mart Laar on öelnud, et loobub päevapoliitikast. Õigem on siinkohal öelda, et ta on lubanud loobuda päevapoliitikast Eesti Panga kasuks. Kuna VEB Fondiga seotu on ilmselgelt Eesti keskpanga ajaloo suurimaid häbiplekke ja segadusi, siis on Eesti ühiskonnale äärmiselt oluline jõuda selles küsimuses selguseni, tõde teada saada. Usun, et tõele viib meid lähemale Riigikogu asjaomane erikomisjon koostöös Riigikontrolliga. Siin saalis on VEB Fondi teemadel varem sõna võtnud ka endine panga nõukogu esimees Jaan Männik, kelle vastused olid pehmelt öelda mittemidagiütlevad. Täna on Mart Laaril võimalik keerata uus ja puhas lehekülg.

Avalikkust huvitab kõige rohkem nende VEB Fondi nõuete saatus, mis olid seotud valitsuse ja Eesti Pangaga. Nimelt jäi Venemaa Välismajanduspanka Eesti pankade korrespondentkontodele kinni ka suur hulk Eesti maksu maksja raha, mis VEB Fondi sertifikaatideks vahetati. Nüüdseks on teada, et koguni 360 miljoni krooni eest valitsuse ja Eesti Panga sertifikaate on Venemaal rahaks vahetatud.

Siinkohal meenutan, et Riigikogu VEB Fondi uurimiskomisjoni ja Riigikontrolli tellitud Tartu Ülikooli finantsõiguse dotsendi Lasse Lehise õigusliku hinnangu põhisonum oli just see, et VEB Fondiga seotud tehingutes ei lähtunud valitsus ja Eesti Pank riigi esindajate riigi esmasest kohustusest kaitsta kõigi nende Eesti residentide huve, kelle raha külmutati Venemaal. Olles ise samal ajal VEB Fondi sertifikaatide omanikud, tegid Vabariigi

Valitsus ja Eesti Pank sertifikaatidega tehinguid, lähtudes kitsalt enda kui sertifikaadiomanike huvist saada sellest rahalist kasu. Sertifikaatide müügist saadud raha oleks ka tulnud jagada kõikide VEB Fondi võlausaldajate vahel, mida ei tehtud.

Eesti Panga Nõukogu uuelts esimehelt soovime meie ja avalikkus teada saada, milline on tema valmisolek selle küsimusega tegelda. Teiselt poolt soovime teada nõukogu esimehe arvamust toimunu ning vastutajate kohta. Teatavasti said VEB Fondi sertifikaatide omanikud VEB Fondi vara müügi nurjumise tõttu null euro suuruse kompensatsiooni. Kas härra Laari hinnangul on see õiglane lahendus olukorras, kus pangandus- ja rahandussüsteemi saneerimiseks eraldati 1993. aastal toonaste ettevõtjate nõuded Eesti pankade vastu ja viidi need üle riiklikusse VEB Fondi? Sisuliselt jäid VEB Fondi sertifikaate saanud isikud ilma oma pangas olnud rahast. Milline on kõige selle juures olnud valitsuse ja keskpanga roll ning kas tegemist on riigiasutuste või vaid persoonide isikulise vastutusega? Kes lõpuks peaks härra Laari arvates võtma vastutuse?

Neile ja veel viiele konkreetsele küsimusele soovime temalt kui Eesti Panga Nõukogu esimehelt vastust. Arupärimisele on alla kirjutanud Deniss Boroditš, Kalle Laanet, Lembit Kaljuvee ja Rainer Vakra. Aitäh ja jõudu vastamisel!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli Eesti Panga Nõukogu esimehe Mart Laari!

Mart Laar

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud arupärijad! Head Riigikogu liikmed! Kõigepealt tahan teile kõigile soovida n-ö head uut aastat ning palju jõudu, sitkust ja kainet meelt uueks parlamendihooajaks. Kuid nüüd arupärimise juurde.

Oma korralisel 3. septembri istungil Eesti Panga Nõukogu arutas seda arupärimist ning ühines üksmeelselt seisukohaga, et kuna Eesti Panga Nõukogu volitused ja ülesanded on teie ehk seadusandja poolt väga täpselt määratletud, nagu ka Eesti Panga presidendi ja juhatuse ülesanded, siis ei hakka panga nõukogu kohe kindlasti mitte neid kahte asja kõikidele kiusatustele vaatamata segama. Sest kui seda teha,

siis me tegelikult seaksime kahtluse alla panga juhtkonna, eriti aga panga presidendi autoriteedi ja tegevusvõimalused. Seda ei tahaks ma kohe mitte kuidagi teha.

Mis puutub küsimusse järelevalve kohta, selliste võimalike intsidentide ärahoidmise kohta, siis see küsimus on küll otseselt mulle ja panga nõukogule. Ning see on väga tõsine küsimus, sest see, kuidas me täidame nüüd kõige selle sisuga, millise väljundi me anname siia saali ja kogu avalikkusele panga nõukogu poolt järelevalve teostamiseks, on väga eluline küsimus. Ma ise pean enda tähtsaimaks ülesandeks sellel ametikohal sellele väljakutsele vastamist ja selle väljundi andmist. Me oleme arutelu, kuidas seda konkreetselt teha, juba alustanud. Me oleme arutanud seda panga presidendiga, me oleme arutanud seda panga nõukogus ja mingisugune nägemus kindlasti hakkab meil juba kujunema. Ma usun, et enne veel, kui möödub aasta, on meil see nägemus olemas.

Head arupärijad, kui te olete nii lahked ja mõne aja pärast küsite mult uuesti, mida me oleme konkreetselt teinud, siis ma hea meelega vastan. Igal juhul pean ma seda väga-väga oluliseks, et Eesti Pank tõesti suudaks teostada oma järelevalvet. Ei ole see mingi imerohi, mis suudaks ära hoida kõik inimlikud eksimused ja ka sigadused, aga kindlasti aitaks see neid natukenegi vältida ja pehmedada. Nii et me võtame seda funktsiooni väga tõsiselt ja kavatsame seda tõsiselt täitma hakata. See on suhteliselt uus ülesanne panga nõukogule ning see on ka põhjus, miks seda siia maani täidetud ei ole. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, kas Eesti Panga Nõukogu esimehele Mart Laarile on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Eesti Panga Nõukogu esimees Mart Laar! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Esimene arupärimine on sellega ammendunud.

4. Arupärimine riigiettevõtete nõukogude kohta (nr 339)

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine on Riigikogu liikmete Lauri Laasi, Valeri Korbi, Peeter Võsa, Kalev Kallo ja Tarmo Tamme 21. mail 2013. aastal esitatud

arupärimine riigiettevõtete nõukogude kohta (nr 339) majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Ma palun arupärijate nimel kõnetooli Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Tõepoolest sai kevadel Keskerakonna fraktsiooni liikmete poolt sisse antud üks arupärimine majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Arupärimise teksti lühikokkuvõte on järgmine.

Käesoleval aastal on meedias pideva tähelepanu all olnud OÜ Autorollo ja sellega seotud tehingud. Märkimisväärne on asjaolu, et ühingu on seotud keskkonnaministri perekond. Seoses Autorollo pankrotimenetlusega on üles kerkinud riigiettevõtete nõukogudesse isikute määramise küsimus. Majandusminister määrab liikmeid Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse nõukogusse ning tema kontrolli all on ka riigiettevõtete Eesti Energia ja Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus juhtorganite mehitamine. Tähelepanuväärne on see, et need juhtorganid on mehitatud parteidele vajalike lojaalsete inimestega. Sellepärast on esitatud ka meie arupärimine, et saada selgust, miks on niimoodi läinud ja miks aetakse valitsuse tasemel poliitikat, et käsi peseb kätt. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma kuulutan välja juhataja vaheaja kuni kellani 15.57 ehk viis minutit.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, jätkame oma istungit. Palun kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts! Austatud minister Juhan Parts, te olete oodatud kõnetooli.

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kõigepealt palun vabandust, kuna ma täitsin siin Riigikogus muid tööülesandeid ja informatsioon, et esimene arupärimine jõudis kiiresti lõpule, jõudis minuni väikese viivitusega. Nii et vabandust selle vaheaja pärast, mille istungi juhataja pidi võtma. Nüüd ma vastan arupärijate küsimustele.

Esiteks: "Mille alusel toimub liikmete määramine riigiettevõtete nõukogudesse? Milliseid isiku omadusi või kogemusi määramisel aluseks võetakse ja hinnatakse?" Äriühingute nõukogu liikmete määramine on reguleeritud riigivaraseadusega. Ma eeldan, et see on arupärijatele üldjoontes teada, ega hakka seda ümber jutustama. Lisaks sõltub palju äriühingu tegevusvaldkonnast. On oluline, et äriühingu nõukogu liikmeid valides püütakse koondada eri oskuste, teadmiste ja kogemustega inimesed, kelle panus nõukogusse toob äriühingule kasu. Ka on kindlasti tähtis, et nõukogu liikmete puhul puudub vähimgi nende ja asjaomase äriühingu huvide konflikt. Need on tingimused, millest mina olen lähtunud.

Teine ja kolmas küsimus olid, milliste teenete eest on AS-i Eesti Energia nõukogusse määratud IRL-i liige Toomas Tauts ja milliste teenete eest oli Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse nõukogusse määratud Anti Tammeoks. Võiks vastata lühidalt, et teenete eest ei nimetata kedagi äriühingu nõukogu liikmeks. Ma arvan, et see mõtteviis ei ole minule küll omane, võib-olla on see pigem omane küsijatele. See on tegelikult alusetu väide. Mis puutub üldiselt riigi äriühingute nõukogu liikmete ülesannetesse, siis oleks ekslik käsitada seda kohta mingisuguse sinekuurina või teenena. Suuremate ja komplekssemate äriühingute nõukogu liikmete ülesannete täitmine eeldab nõukogu liikmetelt arvestatavat ajakulu ja tööd. See ei saa piirduda üksnes nõukogu koosolekutel osalemisega. Loomulikult tuleb arvestada, et üks või teine nõukogu liige on valmis oma aega sellesse panustama. Suure mõjuga äriühingute otsuste langetamine või äriühingu keeruline olukord võib nõuda nõukogu esimehelt ja ka nõukogu liikmetelt sellist pühendumist, et seda võib ajuti olla keeruline muu tööga ühitada.

Mis puutub konkreetselt Toomas Tautsi ja Anti Tammeoksa, siis nad on ärikogemustega ettevõtlikud inimesed, kes on olnud ühiskondlikult aktiivsed. See oli põhjus, miks neid sai kõnealustesse nõukogudesse nimetada. Palju avalikkuse ette jõudnud süüdistustest ei vasta tõele, aga kui küsijatel on huvi, siis võime nende konkreetsete inimeste asju täpsemalt lahata.

Neljas küsimus: "Kas riigiettevõtete nõukogudesse liikmete määramine on seotud annetuste tegemisega IRL-ile ja Reformierakonnale?" Ei ole, on lühike vastus. Ma võin ka kom-

menteerida. Minu kogemus on näidanud, et paljud ettevõtjad, kes toetavad erakondi, tegelikult ei taha panustada ka äriühingu juhtimisse. Lood on pigem vastupidi: inimesed, kes tegelikult võiks oma ettevõtjakogemuse või ka elukogemuse ja teadmistega anda olulise lisapanuse ühe või teise ettevõtte nõukogus ja kes on ka erakondi toetanud, pelgavad nõukogusse nimetamist. Ehk siis teisisõnu: selline efekt on soovitud võib-olla vastupidine.

Viies küsimus: "Kuidas on tagatud nõukogu liikmete määramisel huvide konflikti vältimine ja kas uuritakse ka määratavate isikute erahuviseid?" Riigivaraseaduse § 80 määratleb need tingimused, sh huvide konflikti vältimist tagavad tingimused, millele riigi äriühingu nõukogu liige peab vastama. Seaduse §-s 83 on kirjas, et nõukogu liikme kandidaat peab esitama osaluse valitsejale kirjaliku kinnituse selle kohta, et ta on tutvunud õigusaktides juhtorgani liikme kohta sätestatud nõuetega, et ta vastab nendele nõuetele ja kohustub neid järgima. Samuti peab ta enda kohta esitama seaduses ettenähtud andmed, vastavad deklaratsioonid ja nii on võimalik hinnata, kas huvide konflikt võiks tekkida.

Kuues küsimus: "Kas valitsevas koalitsioonis on ära jagatud, milliseid riigiettevõtteid kontrollib IRL ja milliseid Reformierakond?" Ei ole ära jagatud. Mis puutub äriühingute juhtimisse ja mitmesugustesse otsustesse ministriumide tasandil, näiteks valitsuse tasandil Rahandusministeeriumi otsustesse, siis riigivaraseadus annab sellest valdkonnast üsna põhjaliku ülevaate. Äriühingute juhtimise küsimused ei ole koondunud ühe konkreetse ministri või üldkoosoleku kätte. Mitmeid äriühinguid puudutavaid tähtsaid küsimusi saab otsustada koostöös Rahandusministeeriumiga ja ka valitsuse poolt.

Tõsi on küll, et eemalt vaatajale võib teistsugune mulje jääda. Me teame, et seadusega on kehtestatud reegel, et nõukogu moodustatakse nii, et nõukogusse nimetab pooled liikmed rahandusminister ja pooled liikmed minister, kelle valitsemisalas ettevõtte asub või kes täidab äriühingu puhul üldkoosoleku ülesandeid. Praegu nimetab majandusministeeriumi haldusala äriühingutes pooled liikmed üldkoosoleku rolli täitev majandusminister ning pooled liikmed rahandusminister. Teadupärast oleme härra Ligiga eri erakondades. Aga veel

kord: ma arvan, et selline küsimuses sõnastatud väide kindlasti tegelikkusele ei vasta.

Lõpetuseks tahan juhtida tähelepanu, et me oleme viimase aasta jooksul näinud majandusministeeriumis üksjagu vaeva, et vaadata üle riigi äriühingute osaluste valitsemise praktika, OECD asjaomased standardid ja soovitusel, analüüsida parimaid praktikaid eri Euroopa riikides. Seda tööd on teinud Erkki Raasukese juhitud töörühm ja nad on oma esialgsed tulemused juba esitanud. Kindlasti tasub seda materjali lugeda. Me väga loodame, et see ülevaade tekitab asjaliku diskussiooni, kuidas riigi äriühingute valitsemist võiks paremini korraldada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Läheme küsimuste juurde. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetav härra minister! Te oskate kindlasti peast öelda kõik riigiettevõtted, mille nõukokku teie ja härra rahandusminister määrate liikmeid, sh Riigikogu liikmeid. Öelge, palun, kes Riigikogu liikmetest ühes või teises riigiettevõtte nõukogus on, kui paljud neist on Reformierakonna või IRL-i liikmed ning kui paljud neist on Keskerakonna või Sotsiaaldemokraatliku Erakonna liikmed!

Juhan Parts

Peast ma neid arve ei oska öelda, saate need internetist kokku lugeda. Üldiselt on need erakondlikud otsused olnud erinevad. IRL-is oleme võtnud seisukoha, arvestades põhiseaduslikku käsitust, et kui meie käest küsitakse või meie ministril on võimalik asjaomaseid pakumisi teha, siis me Riigikogu liikmeid äriühingu nõukogusse ei paku. Ma saan aga vastata vaid meie erakonna nimel. Meie koalitsioonipartner on teistsugusel seisukohal. Me teame, et osaliselt on tegu poliitilise vaidlusega, ent minu arvates on mängus ka õiguslikud küsimused.

Ma väga loodan, et kunagi tekib Eestis asjast õiguslikus mõttes väga selge ühine arusaam. Kui me oleme mingi nõukogu formeerimisel nõu pidanud ja meie kolleeg, kes on Reformierakonnast, on soovinud, et nõukogus oleks Riigikogu liige, siis seni pole olnud võimalik sellele resoluutselt vastu olla. Tegemist

võib olla väga asjaliku, väga targa ja selle äriühingu jaoks väga vajaliku inimesega. Ka mina olen mõned Riigikogu liikmed nimetanud, ma ei ole sellele vastu olnud. Minu arvates on tegu õigusliku vaidlusega, kus tuleb leida mõistlik lõplik lahendus.

Samas ei pea ma õigeks käsitust – selline idee on välja käidud –, et Riigikogu peaks hakkama neid nõukogu liikmeid nimetama. Sellega me astuksime sammu hoopis vales suunas. Õigem suund oleks, nagu pakub välja ka eelnimetatud Raasukese ülevaade, mis baseerub OECD kogemusel, et me peaksime vähemalt turutingimustes tegutsevate äriühingute juhtimisel märksa rohkem eemalduma poliitilise juhtimise tasandist, lähtuma rohkem börsi- ja avalikes ettevõtetes rakendatavatest üldprintsiipidest. Siin on arenguruumi, seda ma kindlasti ei eita.

Mis puutub sotsiaaldemokraatidesse ja Keskerakonda, siis ega ma peast teie palutud arvu öelda ei oska. Kunagi ma olen palunud, et kui teil on mõni hea kandidaat, siis saatke mulle teade. Te pole esitanud ühtegi head kandidaati. Mis on üsna arusaadav, kui vaadata, mis toimub Tallinna linnas, milline korrupsioon on selle vallutanud. Ja te veel kiidate takka oma korrupante Tallinna linnas! Mul ei ole mingit põhjust arvata, et neid takkakiitjaid võiks lasta riigi äriühinguid juhtima.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Hea minister! Kas teile ei tundu, et ettevõtte nõukogu liikmete määramisel pole põhieesmärk lähtuda ettevõtte huvidest, pigem on nõukogu liikme kohast saanud ministri käes olev päevapoliitika tegemise instrument? Ma viitan hiljutisele juhtumile, kui härra rahandusminister tõstis Ardo Ojasalu Eesti Loto nõukogu ukse taha. Mina küll nendest Ligi selgitustest aru ei saanud. Äkki tulete oma kolleegile appi ja selgitate oma arusaama, miks nii läks. Kuidas selline imelugu juhtus, et opositsiooni-erakonna liige sai nõukogus natuke aega istuda ja miks ikkagi see muinasjutt lõppes?

Juhan Parts

Ma ei nõustu teie üldise hinnanguga, et tegu on mingi päevapoliitika instrumendiga. Aga

konkreetses asjas puhul olid minu arust Ligi selgitused üsna arusaadavad, arvestades taustatehinguid, mis puudutasid Eesti Elektronposti ettevõtet, ja VEB Fondi sertifikaatidega seotud asjaolusid. Tihti peale, kui inimene on ühel või teisel moel osaline sellistes tehingutes, ta ei pea vajalikuks sellest informeerida ja siis on sellised küsitavused minu arvates mõistetavad. Ka mul on ette tulnud, et ma olen sunnitud ühe või teise nõukogu liikme tagasi kutsuma ainuüksi selle tõttu, et ta ei ole millestki piisavalt informeerinud. Ma viitan praegu huvide konfliktile, mis võinuks kajastuda deklaratsioonides, ja muudele säärasele asjadele. Nii palju kui ma selle asjaga kursis olen – mõtlen rahandusministri otsust –, käitus ka rahandusminister kõnealuse juhtumi puhul niimoodi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kaja Kallas!

Kaja Kallas

Hea minister! Mida te arvate sellest ideest, et Riigikogu mitte ei nimeta äriühingu nõukogu liikmeid, vaid teeb ministrile ettepaneku ja minister on ikkagi see, kes neid ametisse nimetab? Ehk teha see protsess pikemaks?

Juhan Parts

Ma ei taha ühtegi ideed eos laita või heaks kiita. Mida võiks Riigikogu teha? Ma usun, et kui Raasukese töörühma raport avalikuks on saanud, siis võiks riigivaraseaduses minna detailidesse, toetudes rahvusvahelisele heale praktikale selles osas, milliseid omadusi, kogemusi ja oskusi nõukogu liikmetelt eeldatakse. Kui Riigikogu täpsustaks veel nõukogudesse kuuluvatele inimestele esitatavaid nõudmisi, siis see oleks piisav raamistik, parandamaks nõukogude töö kvaliteeti. Ma tõesti olen uurinud mitme lähiriigi kogemusi, eriti nende omi, kellelt tõenäoliselt tasub eeskujuga võtta.

Jutt oli üksikkandidaatide toomisest Riigikogu tasandile, aga tegelikult on trend, mis suunas me peaks oma äriühingutega minema, hoopis teistsugune. Pigem on suund sellele, et eriti kui äriühing tegutseb reaalselt turul, siis ei tohiks tema nõukogu liikmete määramine olla eelkõige poliitiline otsus. Loomulikult peab nõukogu liikmetel olema ametis oleva valitsuse usaldus – tema ju vastutab lõppkokkuvõttes omanike huvide esindamise eest –, aga kui

hakata kandidaate arutama Riigikogu tasandil, siis see tähendab vältimatult teatud määral politiseerimist. Kui vaadata riigieelarve seaduse teksti ja üldist praktikat, siis on minu arvates mõistlik vaid täpsustada nõudeid, millele nõukogu liige peab vastama. Ma arvan, et sellega oleks väga palju küsimusi päevakorralt maha võetud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Lugupeetud minister! Riigiettevõtete nõukogudesse te oma erakonnakaaslastest Riigikogu liikmeid ei määra, RMK nõukogusse aga küll. Sisuliselt ei erine see ettevõtluse vorm äriühingu vormist kuigi palju. Miks te sinna oma erakonna esindajaid määrate?

Juhan Parts

Minu silmis ei ole erakonna liikmesus ei takistav ega ka soodustav tegur nõukogu liikmeks nimetamisel. Vastasel juhul me ju diskrimineeriks neid inimesi, kes on otsustanud ennast erakondlikult määrata. Meie erakond ei nimeta nõukogudesse Riigikogu liikmeid tulenevalt üldisest võimude lahususe printsiibist. See on minu vastus. Mis puutub Riigimetsa Majandamise Keskusse, siis seal on nõukogu liikmete staatus praegu selline, et osa liikmeid nimetabki Riigikogu. Riigikogu nimetab neid tulenevalt metsaseadusest, tal on vaba voli seda teha. Ma ei oska kommenteerida nende inimeste erakondlikku kuuluvust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud minister! Ma jätkan kolleeg Kaja Kallase küsimust. Te ütlesite küll, et ei laida eos ühtegi mõtet maha, kuid valitsusliikmena olete seda sisuliselt teinud. Valitsus andis eitava hinnangu minu kirjutatud riigivaraseaduse muutmise eelnõule, mille järgi oleks riigi osalusega äriühingute nõukogu liikmed pidanud saama asjaomase Riigikogu komisjoni heakskiidu. Probleem on tegelikult selles, et ükskõik mida seadusesse lõpuks kirjutada, enamik neid n-ö kompetentse – ausus, pädevus, eelnev kogemus jne – on hinnangu küsi-

mus. Riigikogu komisjoni arutelu võiks tagada just nimelt selle läbipaistvuse, millest kogu tänane arutelu ajendatud on. Miks olla vastu sellele, et Riigikogu komisjon liikmete nimesid näeb ja arutab kõiki neid küsimusi, et kogu süsteem oleks läbipaistvam ja rahvale arusaadavam?

Juhan Parts

Võin selle mahalaitmise sisulist põhjendust veel kord korrata. Minu arvates ei ole see proportsionaalne. See on sama, kui Riigikogu komisjonid hakkaks arutama suvalisi personaliootsuseid, mida täitevvõim teeb. Ühtpidi ma arvan, et see oleks Riigikogu komisjonidele suur töökoormus, teistpidi oleks tegu ebaloomisusega võimude lahususest tulenevalt. Mida aga küll võiks Riigikogu rohkem teha, on uurida äriühingute reaalseid tulemusi. Nagu ka arupärijate küsimused on näidanud, püütakse teinekord ühele või teisele inimesele mingisuguseid hinnanguid anda, olgu info võetud kust iganes. Hinnanguid tohiks anda ikkagi vaid tulemustele tuginedes. Mina annan üldkoosolekul hinnanguid nõukogule ja juhatusele tegelike majandustulemuste põhjal. Praegu on tegu omanike poolt tunduvalt arenenuma eesmärgipüstitusega kui kunagi varem. Me näeme, kui palju ettevõtte on tegelikult suutnud teha, kui hästi liikuda ühe või teise püstitatud eesmärgi poole. Hindame seda reaalsete tulemuste põhjal. Kui tulemused on kehvad, siis on karm jutt. Me teame, et on ettevõtteid, kus tulemused on täiesti talumatud olnud, ja me oleme kohe vastavaid samme astunud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Hea minister! Nii täna siin kui ka varem olete püüdnud selgitada, et nõukogu liikmete määramisel on teie arvates kõige olulisem kompetents. Nagu te ütlesite, ei ole erakond teie jaoks määrava tähtsusega ja see ei tohi olla takistav tegur. Kindlasti olete nõus, et eriti just meedias ei ole kriitika olnud niivõrd nõukogu liikmete erakonnaliikmesuse kohta, kuivõrd Riigikogu liikmete väga suurte lisatasude kohta. Kas teie ministrina peate õigeks, et Riigikogu liige, kes saab Eesti mõistes niigi vägagi arvestatavat palka, saab ka nõukogust suuri

tasusid, kusjuures samal ajal ei meenu ühtegi näidet selle kohta, et mõni nõukogu liige oleks millegi eest varaliselt vastutanud?

Juhan Parts

See on jällegi seaduste reguleerimisala. Me siin enne arutasime, et Riigikogu liikme kuulumine nõukogudesse on vaieldav. Minu seisukoht on, et õiguslikult on see vägagi küsitav, mingit selgust selles ei ole. Aga kui Riigikogu liige on nõukokku määratud, siis on tal põhimõtteliselt õigus saada oma töö eest tasu, nagu saavad kõik teised nõukogu liikmed. Eraldi klauslit ei ole, et Riigikogu liige, kes on äriühingu nõukogu liige, ei tohiks selle eest tasu saada.

Mis puutub vastutusse, siis ma usun, et nad ikka vastutavad ka. Tõsi küll, päritakse, kus keegi varaliselt vastutanud on. Ma arvan, et selles osas peab meie üldine juhtimispraktika ja õiguspraktika edasi arenema. Kui ma vaatan Eestis kehtivat riigivaraseadust ja ka äriseadustikku osas, mis puudutab äriühingu nõukogu liikmete vastutust, siis minu arvates on see õiguslik vastutus üsna selge. Kui uurida arenenud riikide kohtupraktikat, ennekõike varalise vastutuse kohaldamist nõukogu liikmetele, siis neid materjale on tuhandetes lehekülgedes ja erinevate otsuste puhul. Meil on tõesti tehtud vähe otsuseid, mille kohaselt on juhul, kui nõukogu liikme või nõukogu otsuste tagajärjel või mingit muud moodi on ettevõttele kahju tekitatud, nõudeid esitatud. Ka erasektoris on samasugune olukord. Sellealast õiguspraktikat on suhteliselt vähe. Vastutus aga on üsna reaalne ja nõukogu liige vastutab oma otsuste tõttu ettevõttele tekitatud kahju eest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud härra minister! Hiljuti oli probleem elektriraudteel: rong jäi seisma, inimesed ootasid ja olid väga šokeeritud. Siis sai vaadatud, kes ettevõtte nõukogusse kuuluvad. Tuli välja, et nõukogu esimees on hariduselt toiduainete tehnoloog ning ülejäänud liikmed on avalike suhete ja haldustegelased. Kui pädevateks juhtideks te peate selliseid inimesi nii keerulises valdkonnas, nagu seda on elektriraudtee?

Juhan Parts

Minu arvates oli tegu – ma ei mäleta, kes seda Eesti avalikkusele nii seletas – sellega, et vedurijuht ehmatas uues rongis tekkinud situatsiooni peale ära. Milleks tekitada nüüd meelevaldne põhjuslik seos ettevõtte nõukogu koosseisuga? Pigem on põhjust küsida, kas vedurijuhi valmisolek uue rongiga sõitmiseks oli piisav või mitte. Siduda see nõukoguga, kelle ülesanne on ettevõtte kui terviku juhtimine, on meelevaldne. Samas palusid nii juhatus kui ka nõukogu esimees reisijate ees avalikult vabandust, mis näitab, et inimesed saavad aru oma vastutusest ettevõtte klientide ees.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Avan läbirääkimised. Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mis puutub esitatud küsimuste alusel tekkinud arutelusse, siis siin poleks nagu midagi erilist öelda. Jah, see, et inimene on enast poliitiliselt määratlenud, ei tohi olla diskrimineerimise alus, tal peab olema võimalus osaleda ka riigiettevõtete nõukogudes. See, et seal on ainult Reformierakonna ja IRL-i liikmed, on puhas juhus – nii lihtsalt on juhtunud ja pole siin midagi parata. Nii et sellel teemal tõesti suurt midagi öelda ei ole.

Ma polekski tulnud siia pulti rääkima, aga mul on alati hea meel, kui ma saan ettekande teinud ministrit kuidagi aidata. Madu ikka üritab kogu aeg hammustada, mida sa temaga ka ei teeks – ta on küll nii tsiviliseeritud, nagu ta on, aga loomus on loomus, pole midagi parata. Nii ka siin: keset asjalikku juttu riigiettevõtete nõukogudest kerkis äkki üles korruptsiooni-teema. Kust kohast see tuli? Kas on võimalik tõmmata mingi paralleel riigiettevõtetega või kuidas seal ajus see protsess toimus, mina küll aru ei saa. Aga jäi kõlama, et Tallinn lausa kurbiseb korruptsioonist.

Ma olen korduvalt sellel teemal siit puldist informatsiooni jaganud, kusjuures tegu pole üldse mitte minu andmetega. Meil on igal aastal ilmuv aastaraamat, kus on ilusti kirjas kõik arvud kuritegevuse liigiti, kõik arvud kohtuotsuste kohta jne. Ma pean härra ministri-le järjekordselt teada andma, et see on müüt,

et Eesti kohalikud omavalitsused on see koht, kus areneb korruptsioon. See ei vasta tõele. Selle müüdi laskis käibele härra Ilves, meie president, paar aastat tagasi ühes intervjuus. See olevat suurim Eesti probleem. Peale seda sai vaadatud neid aastaraamatuid, millest selgus, et viimastel aastatel on korruptsioonikuritegusid olnud aastas keskmiselt ca 200 ning neist alla neljandiku moodustavad need, mis on toime pandud kohalikes omavalitsustes. Korruptsioon pesitseb ministeeriumides, ministeeriumide hallatavates asutustes. Väga kõrgel kohal on korruptsioonikuritegude sooritamise-ga politsei, autoregistrikeskus ja muud riigi hallatavad asutused.

Nii et paistab, et seda informatsiooni on vaja siin saalis jagada, see teema on hakanud üles kerkima. Ning nii palju kui siin saalis see vale korruptsioonist kohalikes omavalitsustes kõlab, nii palju tuleb sellele ka vastust. Tegelikult meil korruptsiooni teatud määral on, aga põhiliselt seal, kust on tulnud meie tänane küsimustele vastaja – see on ministeeriumides ja nende hallatavates asutustes. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

5. Arupärimine noorte tööpuuduse kohta (nr 337)

Esimees Ene Ergma

Järgmine on arupärimine, mille Riigikogu liikmed Helmen Kütt, Jevgeni Ossinovski, Tiit Tammsaar, Jaan Õunapuu, Rannar Vassiljev, Heljo Pikhof, Indrek Saar, Karel Rüütli, Mart Meri, Kalev Kotkas, Andres Anvelt, Neeme Suur, Kalvi Kõva, Eiki Nestor, Jaak Allik ja Rainer Vakra esitasid tänavu 20. mail. Arupärimine on noorte tööpuuduse kohta (nr 337). Palun kõnepulti kolleeg Helmen Küti!

Helmen Kütt

Austatud istungi juhataja ja kolleegid! Lugupeetud sotsiaalminister ja head noored, kes te rõdule arupärimise vastuseid kuulama olete tulnud! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon esitas 20. mail ehk ligi kolm ja pool kuud tagasi arupärimise, et küsida informatsiooni noorte tööpuuduse kohta. Ma loen ette selle arupärimise väikese preambuli ja sisu.

Ehk sotsiaalminister, kui ta hakkab vastama, loeb ka küsimused ette, nii on ilmselt lihtsam vastata.

15. mail avalikustas Statistikaamet andmed, mille kohaselt on tööpuudus kasvanud 10,2%-ni, olles esimese kvartaliga võrreldes kasvanud 0,9%. 15–24-aastaste noorte töötus ületas vanemaealiste oma mitmekordselt. Kvartaliga lisandunud 7000 töötust üle poole olid alla 25-aastased. Tõsi, 15–24-aastastest noortest enamik ehk 61% on valdavalt õpingute tõttu majanduslikult mitteaktiivsed, aga jah, töötus noorte seas on alati suurem kui vanemaealiste seas. Sellel on mitu põhjust, näiteks veel lõpetamata haridustee ning vähene või puuduv töökogemus. Esimeses kvartalis oli 15–24-aastaste noorte töötuse määr ehk töötute osakaal sama vanuserühma töötajates 23,1%, mis on suurim näitaja nii eelmise kvartali kui ka eelmise aasta sama kvartali näitajaga võrreldes. Siis oli noorte töötuse määr vastavalt 16,9% ja 22,7%. Alla 25-aastaste seas oli hinnanguliselt 51 000 tööga hõivatut ning 16 000 töötut.

Meie meelest on olukord noorte tööpuuduse osas muret tekitav. Selle ajani, kuni 20. maini, ei olnud ka Sotsiaalministeeriumist vähimatki kuulda, milliseid samme on astunud. Sellest tulenevalt oleme kolleegidega esitanud kuus küsimust sotsiaalministrile, ootame neile vastuseid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Helmen Kütt! Palun luugupeetud sotsiaalministri vastamiseks kõnepulti!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head parlamendiliikmed! Vastan arupärimisele. Kuna arupärimise esitamise ajast on üksjagu vett merre voolanud ja ka statistikat on juba nii palju juurde tulnud, et meil pole kasutada mitte ainult esimese kvartali andmed, vaid teise kvartali andmed samuti, siis see kontekst, milles ma arupärimisele vastan, on oluliselt muutunud.

Esimeses kvartalis oli tõepoolest noorte tööpuuduses tuntav jõnks ülespoole, teine kvartal aga tõi veelgi suurema jõnksu allapoole. Ma püüan seda võimalikult täpselt selgitada, aga ütlen juba ette, et jõnksu üles korralikult põhjendada on äärmiselt keeruline. Kindlasti mängib oma osa ka statistiline viga, sest enamasti

kipub noorte tööpuudus, millel on väga seosoonne iseloom, teises kvartalis kasvama ning kolmandas ja neljandas kvartalis taas langema. Kui me vaatame eelnevaid aastaid, siis näeme, et ka esimeses kvartalis on trend olnud pigem allapoole. Tänavu esimeses kvartalis jõnks üles tõepoolest käis, aga nagu ma ütlesin, õnneks oli see ajutine.

Kui analüüsida natuke põhjalikumalt, siis selle aasta teises kvartalis oli tööpuudus juba 0,8% võrra väiksem kui mullu viimases kvartalis. Kui me võrdleme eelmise aastaga, siis oli see näitaja 24,4%-lt langenud 16,1%-le ehk tervelt kolmandiku võrra. See on märkimisväärne langus. Kui vaatame veelgi kaugemale tagasi, siis tipus oli Eestis noorte tööpuudus 2010. aasta esimeses kvartalis, kui see ületas tõesti 40% piiri, seda küll ainult üheks kvartaliks, aga siiski. Selle ajaga võrreldes on tööpuudus noorte seas 3,5 aasta jooksul vähenenud pisut enam kui 2,5 korda. Aga niikaua, kui meil on kas või üks noor, kes soovib tööd teha, aga on mingil põhjusel töötutu, tuleb meil nendel teemadel ka siin saalis kindlasti rääkida ja tõsiselt pingutada, et noorte tööpuudus väheneks.

Ma vastan nüüd esimesele küsimusele: "Kas noorte tööpuuduse kasv on Teie hinnangul Eestis probleemiks? Mis on Teie meelest need põhjused, miks tööpuudus noorte seas on ligi kaks korda kõrgem kui rahvastikus üldiselt?" Sellest suure osa ma juba selgitasin oma sissejuhatuses ära. Rõhutan ka, et kogu Euroopa võrdluses on Eesti noorte tööpuudus kahenenud kiiremini kui üheski teises riigis ja on praegu tasemelt madalam kui Euroopa Liidus tervikuna. Kui konkreetset vastata, siis ei ole alust öelda, et noorte tööpuuduse kasv praegu probleem on, aga tööpuudus tervikuna kindlasti on. See, et noorte tööpuudus on kaks korda suurem kui rahvastikus üldiselt, on nii olnud juba alates 2008. aasta esimesest kvartalist ja mingitel hetkedel on see kasvanud rohkem kui kahekordseks. See on igas riigis niimoodi ja sellel on teatud objektiivsed põhjused. Kui värskest kooli lõpetanud noor inimene juulikuus ei ole tööd saanud, ei ole see veel tragöödia. Probleemiks on see kasvanud loomulikult siis, kui ta veel septembris, oktoobris ega novembris tööd ei ole leidnud. Aga tõsi on, et noorte tööpuudus on teatud objektiivsetel põhjustel kõikides riikides ligi kaks korda suurem kui üldine tööpuudus. Ma kasutan siin võima-

lust juhtida tähelepanu sellele, et viimane Statistikaameti info on, et juulikuus oli Eesti üldine tööpuudus 7,9%. See on langustrendis, mis on äärmiselt hea uudis. Ka üldine tööpuudus on Eestis viimase paari aasta jooksul vähenenud kiiremini kui kuskil mujal Euroopas ja meie tööpuudus on tuntavalt alla Euroopa keskmise. Mis aga ei tähenda, et me ei peaks enam selle teemaga tõsiselt tegelema.

Teine küsimus on, kui kaugel on noortegarantii meetmete väljatöötamine ja millal saaks nendega tutvuda. Noortegarantiiga seotud tegevust on Sotsiaalministeerium planeerinud koos Haridus- ja Teadusministeeriumiga. Praegu oleme selles faasis, et meil on tegevuskava noortegarantii elluviimiseks töös, plaanime selle valitsuse istungil kinnitada juba tänavu.

Kolmas küsimus: "Kas olete näinud ette ka täiendavaid rahalisi vahendeid noorte tööpuuduse leevendamiseks 2013. aastal?" Jah, oleme. Kindlasti jätkuvad mitmed varasematel aastatel Euroopa Sotsiaalfondi rahastatud projektid, mis aitavad noori tööle. Näiteks 2007.–2013. aasta projekti alusel toetasime meetme "Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine" raames avatud taotlusvoorudes kõige enam projekte, mis olid just noorte sihtgruppidele suunatud. Seal oli kokku 147 projekti ja nendest 87 projektis ehk enam kui pooltes oli noori kaasatud. 2013. aasta esimesel poolel käivitati praeguse perioodi viimane avatud taotlusvoor, mille eesmärk on toetada tegevusi noorte tööleaitamiseks. Toetust said projektid, mis pakuvad 16–24-aastastele noortele, kes on põhi-, kesk- või kutsehariduse omandanud või õppimise katkestanud, mitmesuguseid töö leidmist toetavaid tegevusi koos tööpraktikaga tööandja juures. Toetati nelja noortele suunatud projekti. Selle vooru jaoks oli ette nähtud 1,2 miljonit eurot.

Neljäs küsimus: "Keda olete kaasanud või plaanite kaasata noortegarantii meetmete väljatöötamisse?" Nagu öeldud, me töötame neid meetmeid välja koos Haridus- ja Teadusministeeriumiga. Lisaks on kõigeaega väga tihedalt seotud töötukassa ja noorsootöö keskus. Noorte tööturumeetmete arutamiseks on toimunud seminare, kuhu on kaasatud noorteorganisatsioonid, noortega töötavad spetsialistid, tööandjad ja noorte valdkonna uurijad. Aga kindlasti on vaja niisuguseid kaasamisüritusi veel teha. Hästi palju ettepanekuid on meile laeku-

nud ka kirjalikult. Kõiki neid püüame võimalust mööda arvestada.

Viiendaks küsiti, mis on põhjustanud 2%-se noorte töötuse tõusu võrreldes 2012. aasta novembri ja detsembriga. Nagu ma vastasin, seda on võimalik osaliselt selgitada, mitte päris sajaprotsendiliselt. Aga rõhutan veel kord, et kui Euroopa Liidus tervikuna on noorte tööpuudus alates kriisist iga aasta mõnevõrra kasvanud, siis Eestis on see juba 2010. aasta algusest alates olnud pidevas langustrendis. Viimases kvartalis langes see näitaja väga järsult, tervelt kolmandiku võrra. Nii et on tõenäoline, et sellest ühekordsest hüpest üles moodustab üsna suure osa statistiline viga. On ka muid selgitusi, näiteks ühekordsete lepingute lõppemine, mis sattus aasta algusesse. Aga see ei selgita kogu seda hüpet, see oleks kindlasti liialdus.

Kuues küsimus: "Millised tööturuteenusused on noortegarantii rakendamiseks juba praegu piisavalt kvaliteetsed ja kättesaadavad ning milliste puhul on veel vaja teha arendusi või kättesaadavust laiendada?" Tööturumeetmete kvaliteedi tagamiseks on tööturuteenusete ja -toetuste seadusega määratletud teenuste sisu ja osutamise tingimused. Tööturuteenusete kvaliteeti hinnatakse töötöölakendamise alusel teatud perioodi vältel. 2013. aasta esimeses kvartalis oli tööölakendamine igati ootuspärane. Ma võin eraldi välja tuua need teenused, mida noored kõige enam kasutasid ja tänu millele nad kõige rohkem abi said. Kui me võtame eelmise aasta, siis kasutasid noored vanuserühmas 16–24 eluaastat erinevaid tööturuteenusi 12 043 korda. Kõige rohkem kasutati tööalast koolitust (3880 korda), karjäärinõustamist (3785 korda) ja töötöingu töötuba (1973 korda). Üheks nõrgaks kohaks, mida me arvestame ka uute tegevuste kavandamisel, peame noorte vähest registreerimisaktiivsust. Kui siiani on kogu aeg, seda ka selle arupärimise puhul, juttu olnud statistilisest tööpuudusest, siis nendest noortest, kes on statistilised töötud, vaid 40% võtab ennast töötukassas arvele. Seega vaid 40%-le saavad kättesaadavaks erinevad teenused ja toetused. Seetöttu võib suur hulk noori jääda abita, mis neid tööle aitaks. Ma kutsun üles aktiivsemalt neid teenuseid kasutama.

Meil on väga konkreetsed ja süsteemsed ettepanekud koostöös noorsooasutustega juba koolis tutvustada töötukassa pakutavaid või-

malusi. Samuti on plaanis uue meetme "Minu esimene töökoht" abil pakkuda tööturul kogemuste ja kvalifikatsiooni puudumise tõttu raskustesse sattunud noortele konkreetset abi töö leidmisel ja oma oskuste parandamisel. See "Minu esimene töökoht" on Euroopas hästi menukas ja seda väga kiidetakse. Asi on selles, et noored on esimesi samme teha püüdes teatud mõttes nõiaringsis. Nad ei leia esimest töökohta, sest neil ei ole töökogemust. Aga töökogemust nad ei saa sellepärast, et nad pole tööd leidnud. Me oleme Briti tööministriga nendel teemadel väga aktiivselt suhelnud. Oleme korduvalt detailideni arutanud nende süsteemi ja ta on väga kiitnud seda, et neil toimib too esimese töökoha kogemuse meede. Selle abil on saanud päris paljusid noori aidata. Usun, et ka Eestis on võimalik seda proovida. Miks ei võiks see ka meie noori aidata, nii nagu mitmel pool mujal on aidanud? Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Läheme küsimuste juurde. Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Hea minister! Tõepoolest, aasta alguses meil statistiline töötus kasvas, seda võrreldes just eelmise aasta lõpukvartaliga. On selge, et suvel töötuse näitajad paranevad, kuna tekivad ajutised töökohad. Aga ma küsin prognooside kohta: mida te ennustate talveks ja järgmiseks aastaks? Me teame, et majandus ei ole meil kuigi heas seisus. Toon näiteks kas või täna esitatud SEB panga ärevust tekitanud majandusprognoosi ja ka Rahandusministeerium ise on oma prognoosis vähendanud tänavust SKT kasvu poole võrra, 1,5%-ni. Lätil ja Leedul on tunduvalt kõrgemad näitajad. Mida te prognoosite, kuidas muutub tulevikus meie tööpuudus?

Taavi Rõivas

Teate, ma teen tööd selle nimel, et tööpuudus väheneks. Ei ole minu asi prognoosida, kuidas asjad täpselt minema hakkavad. Aga prognoose tehakse ja need näitavad, et langus jätkub. Kui me vaatame viimaseid kuid ja ka viimaseid nädalaid, mille kohta on meil ametlik info töötukassast jooksvalt kättesaadav, siis näeme, et tööpuuduse vähenemine

jätkub. Kui võrdleme ükskõik milliseid veidigi pikemaid perioode, siis ilmneb, et Eesti tööpuudus on kahanenud kiiremini kui üheski teises Euroopa Liidu riigis. See on fakt.

Me analüüsime paralleelselt tööpuudusega ka hõivet. Hõive näitajad on veelgi positiivsemad. Eesti majanduses on veidi üle 80 000 töökoha rohkem, kui oli kriisi tipus või kriisi põhjas, kuidas on korrektsem öelda. Kui võtta praegu Eestis olevad töökohad, siis me oleme pisut enam kui 10 000 töökohaga maas absoluutsest tipust, mis oli buumi ajal. Aga see ei ole enam sugugi käega mittekatsutavas kauguses. Mis tähendab, et töökohti on majanduses väga palju juurde tulnud. Samas on tööpuudus küll väga kiiresti vähenenud, aga see ikkagi teatud määral eksisteerib. Tööpuuduse praegune näitaja, mis on 7,9%, on enam-vähem sama, kui oli 2008. aasta neljandas kvartalis, kui üldine tööpuudus oli 7,6%. Ja see on madalam kui ükskõik mis kvartalis alates 2009. aasta esimesest kvartalist. Aga jah, too 7,9% ei ole veel ideaalne. Meil on veel ruumi tööpuudust langetada. Mida selleks teha?

Ma ütlesin, et majanduses on töökohti juba peaaegu sama palju, kui oli buumi ajal. Oluline on aga ka see, et meil oleks järjest vähem heitunudid. Eestis on paraku järjest rohkem inimesi, kes ka varem ei ole olnud ükskõik mis põhjusel huvitatud tööle minekust. Nende jaoks pole võimalus tööle minna teretulnud olnud. Neid inimesi on praegu Eesti ühiskonnas palju rohkem. Järelikult peab töötukassa olema valmis aitama tööle ka inimesi, kes ei ole klassikalises mõistes töötud, vaid kes on tööturult pikalt eemal olnud vägagi mitmesugustel põhjustel. Nende hulgas on kindlasti inimesed, kes on oma lähedasi hooldades kodus olnud. Neilegi tuleb pakkuda teenuseid. Muuseas, töötukassas on seda ka proovitud, ja päris edukalt. See kindlasti ei aita absoluutselt kõiki, aga osale inimestele see võiks abiks olla, eeskätt nendele, kelle lähedasele on võimalik kõrvalist hooldajat palgata. Ka hooldaja leidmisel on töötukassa appi tulnud.

Räägin ka hoopis teisest äärmusest: hästi palju on Eestis inimesi, kes ei käi tööl sõltuvushäirete tõttu. Nende inimeste tööleaitamine on väga oluline eesmärk, mis töötukassa tööpõldu kõvasti laiendab. Ja kolmas suur plokk, mida ma tulen homme ühte opositsioonierakonda tutvustama, on inimesed, kes on töövõi-

metuspensionil ja kelle töövõime on osaline. Ka sellest tahaks rääkida ja saada kogu parlamendi toetus reformile, mis aitab nendel inimestel töö leida. Ka neil peab olema reaalne võimalus tööturul osaleda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Austatud sotsiaalminister! Kõigepealt palju tänu vastuste eest, aga sain nendest aru, et kahjuks on noorte toetamine väga projektipõhine. Süsteemne tegevuskava valitsusel siiski puudub. Me räägime Euroopa Liidu sotsiaalsetest garantiidest noortele. Riigid on võtnud, kes omaenda raha kasutades, kes Euroopa Liidu toel, kohustuse, et iga noorega tegeletakse nelja kuu jooksul ja keegi ei jää välja. Aga nagu teiegi nentisite, tegelikult on neid, kes töötukassa poole pöörduvad, ainult 40%. Seega 60% võib jääda nendest teenustest ilma. Kui oleks riiklik programm ja süsteem, et tegeletakse iga noorega, kes ei käi tööl või ei õpi, ka nendega, kes ei ole töötukassas arvel, siis oleks edasimineki lihtsam. Mis te arvate, kas selline programm on vajalik ja kui jah, millal see võiks Eestis tulla?

Taavi Rõivas

Aja kokkuhoiu huvides ma kõiki aktiivseid tööturumeetmeid, mis pidevalt toimivad ja mis on kirjas igaks aastaks kehtestatavas riiklikus programmis, ei hakanud ette lugema, aga neid on. Ja neid on tegelikult palju, valik on märksa suurem, kui hõlmab mis tahes meede, olgu selleks kas või noortegarantii. Ka Eestis tuleb noortegarantii, aga Eesti teeb palju rohkem ja teeb palju paremini. Kui me vaatame riike, kus kõige rohkem noortegarantiist räägitakse, siis seal on tööpuudus valdavalt kasvuteel. Eestis tööpuudus noorte seas väheneb. Miks see nii on?

Üks põhjus on loomulikult see, et me teeme rohkem. Meie luksus teatud mõttes on meie väiksus, tänu millele me suudame pakkuda igale noorele, kes töötukassasse tuleb, individuaalsemat lähenemist. Mis on üldiselt noortegarantii puhul kõige suurem probleem? Noortegarantii on justkui tulemuslik siis, kui noor inimene saab tööle. Samas ei tohi noortegarantii olla ainult deklaratiivne. Sellele on ka mit-

med sotsiaal- ja tööministrid tähelepanu juhtinud. Kui me seda meedet koos kinnitasime, siis väga mitmed ministrid rõhutasid seda, mina nende hulgas. Ei ole nii, et kui me pakume ükskõik millist tööd, siis on mure lahendatud.

Oletame, et Tallinna Reaalkooli lõpetab väga heade matemaatikueeldustega noor neiu. Olgu, see on tegelikult halb näide, sest Tallinna Reaalkooli lõpetanutest on väga vähestel tõenäosus töötuks jääda. Aga oletame siiski, et säärane neiu lõpetab Tallinna Reaalkooli ja kui ta läheb mingit tema võimetele mitte kõige paremini vastavat tööd tegema, läheb tegema lihtsat tööd, millega ta kindlasti hakkama saab, siis kas see on tema jaoks isiklikult lahendus või mitte? Kui me võtame noortegarantii programmi seisukohast, siis seal saab risti kirja panna. Läks inimene kuhugi midagi nelja kuu jooksul tegema, aga kas ta seal tööl püsib, kas see talle ametialast rahuldust pakub, kas see tema perele leiva lauale toob – ei tea. Vahest peaks ka too neiu pigem minema oma võimeid rakendama ülikooli, kuhu reaalkooli lõpetanutest sisuliselt sada protsenti läheb – see on küsimus. Eestis me vaatame igale noorele ikkagi personaalselt otsa ja püüame leida igale noorele tema võimetele kõige paremini vastava lahenduse. Loodan, et me suudame seda teha palju kiiremini, kui eeldab noortegarantii meetme neli kuud, ja loodan, et me suudame seda teha palju efektiivsemalt, kui lihtsalt panna risti kirja, et saime inimese järjekorrast maha. See on sisuline vahe Eesti lähenemise ja üldise noortegarantii vahel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud härra minister! Täiesti juhuslikult ma eelmine nädal vaatasin töötukassa statistikat ja tahan teha ühe fakti paranduse. Enne kriisi oli Eestis tipparv hõivatuid: veidi üle 660 000 inimese. Siis tuli langus, töötute arv oli mingil ajal umbes 137 000. Viimasel ajal on tõesti hõive sellest alumisest punktist päris palju kasvanud, aga sellest tipust ei eralda meid praegu mitte 10 000, vaid tegelikult 30 000 – 35 000. Aga küsimus on teine. Üks Lõuna-Eesti inimene palus küsida, kas teie peres on töötuid, sh noori.

Taavi Rõivas

Kui võtta minu perena minu naine ja laps ehk pere kõige kitsamas mõttes, siis ei ole. Kui võtta laiemalt need inimesed, keda ma enda jaoks lähedaseks pean, siis nende hulgas on olnud küll. Aga nad on töö leidnud. Nii et see teema ei ole mulle kindlasti võõras.

Ent tulles teie küsimuse esimese poole juurde, siis ei, ma ei eksinud arvudega. Ma üldse eksin arvudes harva. Milles oli see ebatäpsus? Te rääkisite paralleelselt hõivatute arvust ja töötute arvust. Nende kogusumma ei ole konstantne. Ma üritasingi selgitada, et Eestis hõivatute arvust tuleb lahutada välismaa hõive, ja seda ma olen oma arvutustes teinud. Muidu oleks see vahe palju väiksem. Kui meil on hõivatuid – ma ütlen peast – *circa* 10 000 vähem kui buumi tipul, siis töötute arv on tõesti rohkem kui 10 000 suurem. Põhjus on, et osa inimeste staatus on muutunud. Näiteks osa heitunutest on soovinud end määratleda töötajana ehk siis neid inimesi, kes soovivad tööd leida, on palju juurde tulnud. Sealt tuleb see vahe sisse. Aga töökohtade arv Eesti majanduses on buumi tipuga võrreldes suurusjärgus 10 000 võrra väiksem.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Härra minister! Kui töötud noored lahkuvad tööle laia maailma Soomest kuni Austraaliani, kus paistab, et tööd neile jätkub, siis see kahtlemata vähendab Eestis tööpuudust. Kas Eesti inimeste massiline tööleasumine välismaale on osa teie koalitsiooni moodustatud valitsuse sihipärasest tegevusest tööpuuduse leevendamiseks või on tegemist teie poolt kontrollimatu rahva väljarändamisega?

Taavi Rõivas

Sel päeval, kui teie erakond teatas oma loosungist kohalikel valimistel, vaatasin ma kõige värskemad statistikat. Pean ütleva, et see teie loosung on osutunud minu jaoks täiesti ootamatuks tunnustuseks valitsuse poliitikale. Lood on nii, et mitte ainult tööpuudus ei ole vähenenud Eestis kiiremini kui üheski teises Euroopa Liidu riigis. Lisaks on viimase paari aasta jooksul kriisi tipust alates välismaale tööle siirdunudid palju vähem, kui ma kõhutunde

järgi oskasin eeldada. Jah, neid on, ja loomulikult on see teema, millega peab iga valitsus, iga opositsioon, iga parlament tegelema. Me ei pea minna soovijaid tingimata takistama, aga peame tagama selle, et ka Eestis oleks neil valikuvõimalusi. See on juba nende otsus, mille nad valivad.

Aga nüüd nendest pisut enam kui 90 000 töökohast, mis majanduskriisiga võrreldes on juurde tulnud. Ma võin selle arvu, kui te mulle aega annate, kohe välja otsida, aga ma ütlen peast, et nende inimeste hulk on 2000 ja 3000 vahel, kes on viimaste aastate jooksul täiendavalt siirdunud alalisele tööle Eesti riigist väljaspool. Ma eeldasin, et see arv on palju suurem. Seetõttu võin täie kindlusega öelda, et vähemasti 80 000 töökohta on Eesti majanduses Eestimaa pinnal juurde loodud ja see on minu meelest oluline saavutus. Need on reaalsed töökohad, nende taga ei ole inimesed, kes peavad munitsipaalelarvest palka saades tegema midagi, mis meenutab tööd. Ei, need on reaalsed töökohad, mis toovad inimestele leiva lauale, annavad nende peredele kindlustunde.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud minister! Kas ei ole mitte nii, et eelmise aasta rändesaldo oli 6000 inimese võrra negatiivne, mis on mitu korda suurem miinus kui aasta enne seda, kui kriis oli veel palju lähemal? Aga minu küsimus puudutab seda noortegarantiid. Sa ütlesid ilusasti, et ka Eestis noortegarantii tuleb. Ent kogu selle asja mõte, võti selle efektiivseks toimimiseks, nagu sa ütlesid, on eesmärk, et see garantii oleks sisuline, mitte lihtsalt loosung. Eesmärk on, et erinevad poliitikatükikesed kokku moodustaksid sellise terviku, mis garanteerib, et iga noor inimene saab vastavalt oma võimetele ja soovile kas täiendavat koolitust, parema hariduse või töökoha. Selles kontekstis on väga oluline just nimelt koordineerimine: haridusministeerium, Sotsiaalministeerium ja majandusministeerium peavad tegema koostööd, et see eesmärk saavutada. Kuidas sinu arusaama järgi see pilt kokku joonistub? Mis on Eestis see noortegarantii?

Taavi Rõivas

Lihtsalt väike täpsustus. Ega me siin nii väga erinevatest asjadest ei räägigi. Rändesaldo on kindlasti laiem teema, mille puhul tuleb arvestada ka palju muud peale välismaale alaliselt tööleasumise. See suurusjärk 2000–3000 viitab sellele, kui palju Eesti inimesi töötab välismaal rohkem kui paar aastat tagasi. Nende kahe arvu vahe oli see paar-kolm tuhat.

Aga mis puutub noortegarantii rakendamisse, siis nagu ma ütlesin, me plaanime selle tegevuskava valitsusse viia veel selle aasta jooksul. Küllap minu vastustest ja meie omavahelisest vestlusest on välja tulnud ka see, millisena mina seda näen. Kindlasti mingid tähtajalised eesmärgid kehtivad ka Eestis, aga mina pean palju tähtsamaks kui mis iganes garantii või loosungi raames risti kirjasaamist seda, et need noored inimesed, kes soovivad tööd leida, leiaksid võimalikult võimetekohase ja rahuldust pakkuva, võimalikult hea palgaga töökoha, mille üle nad tõesti rõõmsad on. See lahendus on selles mõttes jätkusuutlik, et me lihtsalt ei lükka neid inimesi korraks kuhugi mingisse ametisse, vaid neil tõesti tekib ka mingi karjääri tegemise potentsiaal. See on hästi oluline, milline on noore inimese esimene töökoht või paar esimest töökohta. Sellest võib sõltuda tema elukutsevalik, sellest võib sõltuda hästi palju. Kui me räägime tervikuna sellest, et meie huvi on see, et Eestis oleks võimalikult palju suurt lisandväärtust loovaid töökohti, kus on võimalik ka kõrget palka maksta, siis on äärmiselt tähtis, et ka noorte esimesed praktika- ja töökohad oleksid sellised, mis mitte ainult töötamist ei õpetaks, vaid võimaldaksid neil areneda selles suunas, kuhu neil potentsiaali areneda on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Lugupeetud minister! Ma küsin noorte tööpuuduse statistika kohta. Te olete õnnelik, et noorte tööpuudus on märksa vähenenud. Ma arvan, et me kõik oleksime selle üle õnnelikud, kui see vaid nii oleks. Kui näiteks 1000 tööd otsivat noort läheb välismaale tööle, siis on riigi statistika pilt kõvasti parem. Kas me ei peta selle abil iseennast?

Taavi Rõivas

Need arvud, millest mina rääkisin, on ikkagi palju-palju suuremad kui välismaale tööle või õppima või kuhu iganes läinud noorte arv. Eesti majanduses on reaalselt töökohti väga palju juurde tulnud. Ka noor inimene võib nüüd kooli lõpetades olla kaks ja pool korda kindlam kui paar aastat tagasi, et ta töökoha leiab. Üldine Eesti majanduspilt on märgatavalt paranenud. Siin küsiti minu käest prognoosi. Ma ei ole suurem asi prognoosija, nagu ma juba ütlesin, aga ma usun, et lähiaastatel me näeme pigem trendi, et hakatakse Eestisse tagasi tulema. See on asi, millesse ma usun ja mille nimel ma ministrina töötan.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea minister! Me täname Reformierakonda selle eest, et ta tunnustab meid ja ütleb, et on Tallinnaga oma valimiskampanias rahul. See on meeldiv koostöö liberaalide vahel. Minu küsimus on aga märksa tõsisem. Nimelt, meil on Eestis hästi palju noori mehi, kellel ei ole isegi põhiharidust ja kes ei kavatsegi tööle minna, samal ajal tahavad ettevõtjad hakata juba võõrtööjõudu sisse tooma. Kas Sotsiaalministeerium võiks kavandada plaani, et tööpõlgurite tööturule kaasamiseks rakendada mingisuguseidki jõumeetodeid? Vahest peaks sundima noori mehi ikkagi aru saama, et ei ole mõistlik õllepudeliga külapoe juures aega surnuks lüüa?

Taavi Rõivas

Kõigepealt küsimuse sissejuhatuse juurde. Mulle Tallinn väga meeldib, on meeldinud lapsest peale. Ma olen viiendat põlve tallinlane ja loodan, et ka minu lapsed kasvavad Tallinnas üles. Küll aga mulle üldse ei meeldi see, kuidas Tallinna juhitakse. Aga see on hoopis teine teema.

Mis puutub tööpõlguritesse ja nende jõuga tööle sundimisse, siis ma ei ole päris kindel, et need meetodid on meie kultuuriruumis aktsepteeritavad. Ma inimesena mõistan, mida te tunnete. Püüdes seda nagu pooleldi naljaga esitatud küsimust tõsiseks tagasi pöörata, ütlen, et üks inimeste grupp, keda me ei pea mitte jõuga suunama, vaid tööturu mõttes ebatraditsiooni-

liste meetoditega aitama, on alkoholisõltlased. Neid on inimeste hulgas, kes tööd ei leia, äärmiselt palju. See on nii Eestis kui ka muudes ühiskondades suur probleem ja nüüd, kui meil tööpuudus on väga kiiresti vähenenud, hakkab palju rohkem silma, et nende hulgas, kes veel ei ole tööd leidnud, on märgatav arv neid – tegu on loomulikult väga erinevate inimestega –, kes tööd ei leia seetõttu, et nad on alkoholist või muudest mõnuainetest sõltuvuses. Seetõttu peab töötukassa ka selliste teemadega tegelema. Vägisi sunnitööle suunamist ma mõistlikuks ega võimalikuks ei pea.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra sotsiaalminister! Avan läbirääkimised. Palun kõnepulti kolleeg Helmen Kütti!

Helmen Kütt

Proua eesistuja! Head kolleegid! Austatud sotsiaalminister, kõigepealt suur tänu vastamast! Aga see, et küsimise ja vastamise vahe on kolm ja pool kuud, ei ole kindlasti mitte küsijate, vaid vastajate probleem.

Kui arve vaadata, siis mai lõpu seisuga oli registreeritud töötuid kokku tõepoolest 37 789 (need on töötukassa andmed), juulis oli töötuna arvel 34 767 inimest. Tundubki, et arvude järgi on kõik hästi ning meil on põhjust rõõmu tunda ja koguni uhke olla. Kuid mis siis tegelikult on? Minister ütles ka oma vastustes, et tegelikult pöördub töötukassa poole ainult 40% noortest. Kindlasti on suvine puhkusteaegne asendamine andnud ka natuke teistsuguse hetkeseisu ja pildi, kui see tuleb septembris ja oktoobris. Kooli lõpetamise järel ei ole mitte kõigi unistused kas edasi õppida või tööle asuda täide läinud. Päris suur hulk noori inimesi on töötud ja nad ei ole ka töötukassa vaateväljas. Ma ei ole päris nõus ministriga, et noortegarantii on lihtsalt linnuke, mis näitab, et inimene on tööle läinud, aga me ei tea, mis pärast edasi saab. Ka töötukassas tehakse linnuke, et on tööle läinud, ega ka seal ei teata, mis pärast edasi saab. Nii et sellisel võrdlusel ei ole mõtet, see ei pea päriselt paika. Samas on noortegarantii mõte kindlasti midagi muud, sest see eeldab ka koolitusi, õppimisvõimalusi, karjäärinõustamist ja kõike seda, mis võib-olla aitab noorel inimesel kergemini leida oma kohta elus.

Töötukassa teeb kahtlemata head tööd. Siin ongi see asi, et ülesandeid tuleb talle juurde. Ka töövõime määramise reformi läbiviimisel lisandub töötukassale päris suur hulk ülesandeid. Vaadates maakondi, oleks minul põhjust eriti rõõmustada, sest Viljandimaa on Eesti madalaima tööpuudusega (3,5%) maakond. Samas on paljud lastevanemad, samuti noored ise suvistel kohtumistel ja ka nüüd augustis tundnud muret, et Viljandi maakonnast lahkujate arv on väga suur. See statistika räägib kahjuks ka noorte inimeste lahkumisest. Kõige kõrgem on töötuse määr Valgamaal (9,8%) ja Ida-Virumaal (9,3%). Küllap on ka seal inimesi, kes lahkuvad. Kui lahkub noor inimene, siis on kahju eriti suur. On tore, kui ta käib ära ja tuleb tagasi, aga tihti juhtub noorte inimestega nii, et kui nad lähevad ja näevad, et välismaal on paremad töövõimalused, sotsiaalsed garantiid ja muud toetavad meetmed, et lapsi kasvatada, siis nad sinna ka jäävad.

3. septembril külastas Riigikogu ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni Soome sotsiaaldemokraatide esinduslik delegatsioon. Vestlesin nii haridusminister Krista Kiuru kui ka tervishoiu- ja sotsiaalminister Susanna Huovineniga. Soome on üks selline hea näide riigi kohta, kus tuntakse muret noorte pärast. See mure ei põhine mitte ainult tundel, vaid väga palju sotsiaalteadlased – seda muide ka Eestis ja teistes Euroopa riikides – on juhtinud tähelepanu just sellele, et noormehed ja neiud, kes haridussüsteemist välja langevad, tekitavad hiljem väga suuri sotsiaalseid ja ka õiguslikke probleeme.

Ma palun lisaega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Helmen Kütt

Täna! Soome on see riik, kes on otsustanud oma rahaliste vahenditega noortegarantiid siiski rakendada. Nelja kuu jooksul leitakse üles noored, kelle haridustee on katkenud, ja pakutakse neile võimalusi. Nii nagu sotsiaalteadlased on öelnud, vaesus sünnitab vaesust, ja ilma hariduseta noored on just need, kes tulevikus lastevanematena ei oska, ei saa või ei taha haridust niimoodi väärtustada, et nende lapsed võiksid tulevikus paremini toime tulla ja edukamalt õppida.

Tulenevalt eelöeldust on palve, et nii sotsiaalminister kui ka haridus- ja teadusminister kaasaksid noorte tööhõive meetmete väljatöötamise noori, noorteühendusi ja küsiks, mida nemad vajavad, mida nemad arvavad. Noored on väga nutikad ja targad. Muret selle pärast, et poisid ilma põhiharidust saamata koolist välja langevad, on ka noored väljendanud. Välja on toodud, et tihtipeale ei leia neid, kes jõuavad kõrghariduse ja kraadideni, endale sobivat meest. See ei ole väga naljakas, nii ongi.

Ma tänan veel kord sotsiaalministrit vastamast! Vaatame, millised arvud tulevad. Kõik me loodame, et need arvud on väiksed, mitte et opositsioon loodab, et arvud on suuremad ja siis meil on väga hea meel. Hoopiski mitte, vastupidi, me muretseme noorte pärast. Igaüks, kes selgelt vaatab ja näeb ning võtab kokku, miks noored Eestist lahkuvad, saab aru, et üks põhjus on kindlasti see, et siin saadav töö ei võimalda toime tulla. Ja uskuge või ei, aga mul on konkreetne näide, kuidas see teavitustöö, et noored peavad ennast töötukassas arvele võtma, ei ole piisav. Riigikogu külastanud 9. klassi lõpetajate jaoks tundus võimatu minna ennast sinna arvele võtma, sest nad ei ole enne töötanud. Nii et teavitustöö on ilmselt eriti tähtis.

Soovin meile kõigile, nii opositsioonile kui ka koalitsioonile, eelkõige aga sotsiaalministri ning haridus- ja teadusministri edukaid eelarveläbirääkimisi! Järsku leidub siiski ka pisku mitte ainult projektipõhiseks, vaid ka süsteemseks tegevuseks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud juhataja! Palju tänu ministri vastuse eest! Ministrit tasub tänada ka selle eest, et kui noortegarantii teema esimest korda Euroopa Liidu asjade komisjoni jõudis, siis oli valitsus selle suhtes suhteliselt leigelt meesetatud ja püüdis seda võimalikult lahjaks teha. Tänu ministri hea koostöö eest Euroopa Liidu asjade komisjonis ja selle eest, et ka Sotsiaalministeerium seda teemat nüüd oluliseks peab!

Kogu noorte tööpuuduse temaatikat, mida Euroopa sotsid juba aastaid tagasi Euroopa

Liidus käsitlema hakkasid, tuleks loomulikult märksa laiemalt mõista. Noorte tööpuudus on üks selline lihtne poliitiline asi, mida müüa. Tegelikult tuleks muidugi rääkida oluliselt suuremast probleemist, mida võiks defineerida mitmesuguste sõnadega, alustades alarandadest, töötamisest mittedobival, võimetele mittevastaval töökohal, oskuste ja tööturu vajaduste mittevastavusest, aktiivsuse puudumisest, mis tihti on tekkinud sotsiaalsete probleemide tõttu, nagu siin natuke sai juba räägitud. Just sellepärast ma ministrilt küsisingi, milline on terviklik visioon noortegarantiist, et ei räägitaks mitte ainult sellest, kuidas töötuks jäänud noor töötukassasse viia, vaid sellest, kuidas tagada, et noor üldse töötuks ei jääks. See, et noor saaks töökoha, mis tõesti vastab tema võimetele ja soovidele, eeldab muidugi palju ulatuslikumat tegevust, ministeeriumide tegevuste koordineerimist. Ma toon välja kolm põhilist aspekti, mida ma selle probleemi puhul Eestis näen.

Esiteks, haridustee katkestamine. Eestis on 18–24 aasta vanustest noortest 11% kas põhiharidusega või veel vähema haridusega. Eri hinnangutel maksab see, et meil nii palju niisuguseid inimesi on, Eesti riigile 50–60 miljonit eurot aastas. Tuleb tähele panna, et viimase kümne aastaga, 2000. aastate esimesel kümnendil vähenes põhiharidust eeldavate töökotade arv umbes 20%, järgmise kümnendiga väheneb see veel 20%. Niisiis on trend selgelt sennapoole, et need inimesed on tööturul igatpidi kaotajad. Seetõttu tuleks meil väga tõsiselt mõelda, kas 21. sajandil on Eesti Vabariigis ja kogu Euroopas üheksaklassiline haridus ikka see, millega on võimalik elus korralikult hakkama saada.

Teine küsimus, mis on väga tähtis, puudutab praktikat ja natuke rohkem ka kutseharidust. Sotsiaalministeerium on Euroopa Liidu toel algatanud väga tore programmi – esimese töökoha programmi. Tegelikult peaks haridusministeerium muidugi paralleelselt teema märksa tugevamat tööd selles vallas, mis puudutab praktika pakkumist haridussüsteemi sees. Uus kutseõppeasutuse seadus on vastu võetud ja jõustunud. Kui me aga võtame need osad, kus on käsitletud praktikat, siis ei ole muutunud tegelikult midagi. Tööandjad ei ole enamasti huvitatud praktikantide töölevõtmisest, sest rahaliselt ei toetata seda riigieelarvest

mitte kuidagi. Enamik Eesti ettevõteteid on küllalt väiksed, kuni kümme töötajat, ja ettevõtjad ütlevad, et milleks mulle seda inimest vaja on, kui ma pean ta ise välja koolitama. Osaliselt on see probleem ka teiste haridustasemetel puhul, ka kõrghariduses, aga ma arvan, et kutsehariduses on see üks tõsisemaid.

Ma palun kolm minutit aega juurde!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Jevgeni Ossinovski

Viimane oluline küsimus on see, et lisaks nendele noortele, kes on töötud – kas siis aktiivselt töötud ehk töötukassas arvel või mitteaktiivselt töötud –, on ka inimesi, kes on muudel põhjustel mitteaktiivsed, kes ei otsigi tööd, nn NEET-noored, kes ei ole koolis, tööl ega täiendusõppes. Viimaseid on Eestis 15–24-aastastest 17%. See on üks probleeme, mida tulevikus peaks kindlasti palju tõsisemalt lahendama. Kui me võtame kitsalt noorte tööpuuduse, siis 2015. aastast saab Eestis noorte tööpuudus otsa, sest sellest aastast hakkab tööturult pensionile minema rohkem inimesi, kui neid tööturule siseneb. Seda enam on aga oluline iga töövõimeline inimene tööturule tuua, et ta tööd teeks. Ja siinkohal on NEET-noored kindlasti üks võtmeküsimus.

Meie riigis, kus enamik registreid on elektroonilised, ei ole mitte mingisugust sisulist probleemi ega põhjust, miks ei võiks teha korralikku seirevõrgustikku, kust me saaksime väga lihtsalt ja ruttu kätte need noored, kes pärast kohustusliku haridustee lõppu ei lähe mitte kuskile edasi. Seda on väga lihtne korraldada kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja kaudu, kes saaks näiteks kolme kuu möödudes üheksanda klassi lõpetamisest kas siis maksuameti registrist, töötukassast või haridusregistrist kätte andmed, kas inimene on läinud edasi õppima või on ta läinud tööle, kas ta on maksuametsa või ei ole või kas ta on töötukassas arvel. Kui ta ei ole üheski nendest registritest, siis on see inimene meie jaoks kuskile kadunud. Sellisel juhul oleks sotsiaaltöötajal võimalik kiiresti minna ja koputada ukse peale ning küsida, kus see inimene on ja mida ta teeb. Võib-olla saab talle abi pakkuda, suunata ta töötukassasse ja lahendada pikaajalisest mitteaktiivsusest tekkivad probleemid varakult.

Noori, kes on juba aastaid mitteaktiivsed olnud, on väga raske tööturule tagasi tuua, sest tihti kaasnevad sellega ka olulised sotsiaalsed probleemid. Ma arvan, et see oleks üks meie e-riigile väga jõukohane ja mõistlik ettevõtmine.

Ma loodan, et noorte tööhõive meetmete väljatöötamisel arvestab Sotsiaalministeerium mitmesuguste huvirühmadega ja minu meelest võiks selle arutelu tuua ka sotsiaalkomisjoni. Samuti võiks küsida fraktsioonide arvamust. Meie fraktsioon on selle probleemi kallal väga pikalt töötanud ja me aitame hea meelega kaasa. Sotsiaalminister võib kõik loorberid endale võtta, aga teeme ühe hea süsteemi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Palun kolm minutit juurde!

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Härra minister! Mul on alati hea meel, kui saan väljendada solidaarsust teie vaadete, kuigi täna on see solidaarsus mõneti paralleelse iseloomuga. Teile ei meeldi, kuidas juhitakse kõige edukamat Eesti omavalitsust ehk Tallinna, mulle ei meeldi, kuidas juhitakse Eesti riiki.

Ma suhtlen väga palju noortega. Kolm nädalat tagasi, augusti keskpaiku olin Otepää lähisel ühes noortelaagris. Sinna oli kutsutud 40 järgmise aasta koolilõpetajat. Päev enne, kui mina sinna jõudsin, oli seal tehtud anketeerimine. Selgus, et 40-st 32 oli juba valinud endale tulevase õppekoha väljaspool Eestit. See veel ei tähenda, et kaheksa ülejäänut valivad mõne Eesti kõrgkooli, nad veel mõtleavad. Siit tulebki see noorte väljaränne. Tõesti, nendest, kes juba õpivad mujal, tulevad tagasi vähesed, tavaliselt need, kelle perel on mõni äri, kus neid loodetakse näha tulevaste juhtidena. Ma arvan, te saate aru, et need olid venekeelsed noored, vene koolide järgmise aasta lõpetajad.

Aga ma võiksin rääkida ka Narva Eesti Gümnaasiumist, sest kõik noorte tööpuuduse probleemid algavad koolist. Mis meil toimub?

Narvas on pikki aastaid, viimased kakskümmend aastat olnud kool nr 2 Eesti gümnaasium. Kunagi pole olnud sellist ohtu, et see pannakse kinni. Teie kolleeg valitsusest, haridusminister kirjutab Narva linnale ette, et anda gümnaasiumihoone üle haridusministeeriumile. Me teeksime seda rõõmuga, aga edaspidine plaan näeb ette, et see kool ühendatakse vanalinna põhikooliga, mis tähendab, et pärast seda Eesti gümnaasiumis põhikooliosa enam ei ole, on keelekümblus. On arusaadav, et need lapsed, kelle emakeel on eesti keel, kaotavad väga palju ja siis läheb mölluks lahti.

Kõik see algab kooli tasemel ja sellepärast mõnest regioonist lasevadki kõik jalga, ning mitte ainult kooli tasemel, vaid ka kutsekooli tasemel. Mul on üks lähedane sugulane, noor naine, kes omal ajal lõpetas Tallinna meditsiinikooli. Kui mul õnnestus temaga kohtuda seal, kus ta praegu elab, väljaspool Eestit, siis oli tal külas üks tema sõbranna. See oli nimelt viimane tüdruk nende grupist, kes veel töötas Eestis. Kõik ülejäänud olid läinud kas Soome, Rootsi, Iirimaa või Inglismaale. Niiviisi jooksebki riik tühjaks. Selleks, et seda äraminekut edaspidi pidurdada, on vaja kuidagi mõtestada poliitikat, mida valitsus, kuhu te kuulute, praegu Eestis ajab.

Ega ma asjata ei küsinud, mitu töötut on teie peres. Rahvas tavaliselt arvab, et kui sa ise seda asja põdenud ei ole, ega sa siis ei saagi aru, milles probleem on. Mina olen igas kohas, kus ma rahvaga kohtun ja kus me varem või hiljem hakkame rääkima sellest, miks majanduses ja tööturul on nii nigel olukord, palunud tõsta käed ja näidata näppudega, kui palju kellelgi on lähedasi sugulasi, kes on ära sõitnud ning töötavad väljaspool Eestit. Rekord oli poolteist aastat tagasi Sillamäel, kus kohtumisel oli 23 inimest, kes tõstsid kokku 37 näppu. See on ju midagi täiesti hullumeelset! See kõik algab haridusest, see algab sellest jamast, mida me iga päev näeme ja mis pärast väljendub selles, et ühe punktiga saab eksami sooritatud. Mille poole me üldse liigume? Kuidas on võimalik selline sürrealistlik süžee, et Narva linnas tegeleb Keskerakonna noorteorganisatsioon allkirjade kogumisega Narva Eesti Gümnaasiumi kaitseks? Miks teie, ma mõtlen valitsust, sellega ei tegele? Miks te üldse ei mõtle? Mõtlemata peaks muidugi kõigile, aga vähemalt eestlastele, miks te neile ei mõtle?

Narva elanikud, kellest 97% on vene keelt rääkivad inimesed, andsid ühe päevaga 700 allkirja ja lisaks veel 600 allkirja interneti kaudu. Need allkirjad antakse üle haridusministeeriumi esindajale, kes tuleb reedel Narva vestlema Eesti gümnaasiumi õpilaste vihaste vanematega. Kuidas saab olla nii, et pärast kõike seda, mida teie valitsus on teinud venekeelse gümnaasiumi ja venekeelse kooliga, on inimestel piisavalt arusaamist, et öelda oma sõna Narva Eesti Gümnaasiumi kaitseks, ja teil seda arusaamist ei ole? Kas tõesti keegi arvab, et noored sõidavad lihtsalt sellepärast ära, et mujal on parem, seal on ilusam? Nad sõidavad ära sellepärast, et neil ei ole lihtsalt muud valikut. Selle valiku formeerimine sõltub otseselt teist. Te räägite, et tööpuudus noorte hulgas on meil äkki hüppeliselt langenud, et see on madalam kui keskmiselt Euroopas. Vaadake, jah, Hispaanias on noorte tööpuudus ametlikult kõrgem kui meil, aga miskipärast need, kes Hispaanias on käinud, mina küll pole käinud, aga inimesed, kes on käinud, ütlevad, et seal võib pahatihti kohata väga paljusid Eestist tulijaid. Näidake mulle näpuga kas või ühte hispaanlast, kes on tööpuuduse eest Eestisse ära jooksnud! Kõik need protsendijutud – see on ju vaeste jaoks.

Nii et noorte tööpuudus on ja see jääb niikaua, kui te ei muuda oma suhtumist haridussüsteemi ja igasse inimesse, kes siin Eestis elab. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea eesistuja! Head kolleegid! Mina tulen siia pulti ikka ajendatuna diskussioonist, mis saalis on tekkinud, ma ei ole kodus asju välja ega valmis mõelnud. Tänaane dispuut noorte tööpuuduse üle on väga meeliterutav. Ma tulin siia pulti, julgesin siia pulti tulla sellepärast, et täna ma saan avaldada oma isiklikku arvamust.

Praktiseeriva ettevõtjana selles mõttes, et ma ei ole oma ettevõtteid pärast Riigikokku tulekut likvideerinud, vaid nad toimivad tublide tegevjuhtide eestvedamisel edasi, julgen ma väita, et praegu käsitletav probleem on nagu hästi vahe mõök, aga tal on koledal kombel kaks tera. Järjest rohkem kuuleb käelise tegevuse kaudu lisaväärtust loovate ettevõtjate

hulgast probleemi, et tööjõudu ei ole. Võin seda kinnitada, sest olen seda ka oma isikliku naha peal tunda saanud. Sel lihtsal põhjusel, et meie kõrgharidussüsteem toodab insenere, kes võiksid tööle tulles unustada ära selle kõrgkooli, kus nad käisid, ja hakata ajupotentsiaali olemasolu korral õppima tööpoolest neid asju, mida on vaja. Rääkimata siis lihtsamatest töedest, mis eeldavad ikkagi seda, et inimese käsi kell 11 ei värise ja ta on võimeline tegema mingisuguse õmbluse, näiteks metallitööstuses, sirgelt. Sellistest inimestest on praegu suur puudus. Neid inimesi saab tagasi tuua Soomest. Neid inimesi on tagasi toodud nii Soomest kui ka Rootsist. Selle tagasitoomise hind ongi tegelikult see, mida võiks lugeda inimväärseks töötasuks Euroopa Liidu liikmesriigis. Tahaks ju, et need inimesed, keda me tagasi toome, oleksid nooremad – tagasitoodavate inimeste vanus on üldjuhul 30+. Aga rääkida noorele insenerile, et tema tööga kaasneb vastutus, et kui ta joonises midagi valesti teeb, siis see toode, mida suure tõenäosusega ei paigaldata mitte Eestisse, ei hakka toimima ja tehtud viga toob kaasa majandusliku kahju – seda on päris raske selgitada. Ja siis minnaksegi kiiresti edasi otsima uusi väljakutseid, kus ei pea vastutama.

Mis puudutab lihtsamaid töömehi, siis ma arvan, et me saaks sealt poe tagant need põhihariduseta noored mehed, kellel oma tüdrukut juba ammu ei ole – pere loomise võimalus on väga paljudes Eestis piirkondades saanud probleemiks, sest tüdrukud on ära sõitnud, aga ilma põhihariduseta poisid on jäänud poe taha õlut võtma –, kokku korjata küll. Kui ma esitasin lugupeetud ministrile küsimuse, siis talle tundus, et ma tegin nalja, aga ma ei teinud nalja. Sellel lihtsal põhjusel, et nende noorte inimeste puhul on tegemist isikutega, keda nende lähedased, pere ei ole suutnud sundida põhikooli lõpetama. Nad ei ole suutnud kasvatada neis noortes tööharjumust, aga tegelikult on nad füüsiliselt täiesti normaalsed ehk nad suudaksid tööd teha. Nüüd tekibki küsimus, kuidas need inimesed sellest olukorrast välja tuua, välja aidata. Ma ei hakka tooma siin nimelisi näiteid, aga ma võin viia asjast huvitatud isikud kohtuma nende inimestega, keda ma sellesse kategooriasse julgen lugeda ja kes ei saa, ei suuda ja ei tahagi hakata normaalsel kombel

tööturul osalema, sest nad leiavad, et neil ei ole seda vaja.

Ma palun kolm minutit lisaega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh! Kuskil on juhtunud see viga. Kolleeg Ossinovski ütles väga elutargalt välja, et 2015. aastal tekib meil olukord, kus tööjõuturule sisenejate ja sealt väljaminejate vahel saab olema tõsine disproportsioon. Ettevõtjad jõuavad siis selle küsimuseni, et ühest küljest ei ole meie tööjõuturul inimeste tööhõivega asjad mitte sugugi hästi ja teisest küljest peame hakkama tõsiselt mõtlema, kust vajalikke töötajad tuua. Kas neid tuuakse Pakistanist või Ukrainast või Moldovast – kust iganes? Kõik ei saa teha Skype'i, mõni peab keevitama ka, mõni peab raudteevaguneid remontima, laevu ehitama või midagi muud sellist tegema, mida saab kellelegi ära müüa. Skype'i saab ka ära müüa, aga sellest saavad kasu ainult viis-kuus tõsist IT-meest, kõigil ülejäänutel ei ole sellest väga palju abi.

Käelise tegevuse tulemusel pakendatud lõpptoodang, mida on võimalik Eestist välja poole müüa, eeldab keskmisest kvaliteetsema tööjõu olemasolu, kuigi tegelikult me võime seda tööd nimetada siiski lihtsaks tööks. See tööjõud on Eestis teatud mõttes olemas, aga ta ei osale tööjõuturul, sest puudub sunnimehhanism, kuidas ta sinna paigutada. Ja kuna seda sunnimehhanismi ei ole, siis tekib meil mõne aja möödudes tõsine vajadus tuua sisse võõrtööjõudu. Kas see on siis hea lahendus? Ilmselt see võib olla lahendus, aga ütleme niimoodi, et poliitik, kes võõrtööjõu teema praegu Eestis üles võtab, paneb endale küll võllanööri kaela.

Ausalt ja otse öeldes on kuskil siiski midagi kohe päris valesti, sest ka kõige buumiajal oli meil 19 000 töötut. Kui hommikul püsti tõusta suutnud mees suutis kellut hoida, siis oli ta ehitaja, ja meil oli sellel ajal 19 000 töötut! Andke mulle andeks, et ma otse ütlen, aga need 19 000 inimest ongi ilmselt need tööpõlgurid, kes mitte kunagi ei kavatse midagi liigutama hakata. Kas need inimesed on noored või vanad, seda mina ei tea, aga ma kardan, et noorte hulgas on tööharjumust ikkagi väga vähe. Selle tõttu ma arvan, et võib-olla

oleks kõige põhilisem ülesanne anda õigel hetkel, nagu öeldakse, mats kuklasse, mis paneks 18-aastase inimese mõtlema, et tal on elada veel 70 aastat ja selle aja jooksul võiks midagi teha. Mul on kahju noortest naistest – jälle võiks tuua elulisi näiteid –, kes nende mees-tega isegi lapsi saavad. Ma räägin peamiselt meestest sellepärast, et mul on sellised ettevõtted, kus mehi töötab rohkem, sest teha tuleb rasket füüsilist tööd. Aga see kõik on minu jaoks päris suur pudru ja kapsad. Ma ütlen ausalt ja otse, et poliitikat on siin väga vähe, rohkem oleks siin vaja inimlikkust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

6. Arupärimine ravijärjekordade kohta (nr 345)

Esimees Ene Ergma

Järgmise arupärimise on esitanud Riigikogu liikmed Marika Tuus-Laul, Heimar Lenk, Peeter Võsa, Priit Toobal, Aadu Must, Viktor Vassiljev, Ester Tuiksoo ja Mailis Reps 4. juunil s.a. Arupärimine on ravijärjekordade kohta (nr 345). Palun kõnepulti kolleeg Marika Tuus-Lauli!

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud härra minister! Head kolleegid! Kevadel esitasime härra sotsiaalministrile arupärimise ravijärjekordade pikkuse kohta, kuna see on tõepoolest äärmiselt terav küsimus. Ooteajad, ravijärjekorrad on läinud aina pikemaks, seda näitab ka Sotsiaalministeeriumi enda uuring. Ooteajad on sageli 90 päeva, 100 päeva, aga on olnud näiteks ka järjekordi, mis on 213 päeva pikad. Jutt on ambulatoorse eriarstiabi järjekordadest. Ühte põhjust me teame, see on ilmselt rahu-puudus, sinna ei ole suunatud nii palju raha, kui oleks vaja. Teiseks on aga loomulikult personalipuudus, arstide puudus. Tartu Ülikool avalikustas ühe uuringu, kus on prognoositud, kuidas arstide arv tulevikus veelgi väheneb. Ära on toodud aastaarv 2032. Halvima stsenaariumi korral võib arstide arv selleks aastaks väheneda praeguselt 4500-lt 2500-le. Loomulikult pakkusid uuringu autorid välja ka variante, kuidas seda olukorda parandada, kui palju

tuleks suurendada ülikoolis õppijate arvu, arstitudengite arvu.

Meil on mitmeid küsimusi. Me tahaksime teada, miks need ooteajad on ikkagi nii pikad ja ületavad haigekassa enda nõukogu otsusega paika pandud pikkust, mis on kuus nädalat. Nõukogu eesotsas on ju minister ise. Miks need järjekorrad ei ole ka lõplikud, vaid meil on olemas veel järjekordade järjekorrad, sest uued järjekorrad ei ole avatud? Siin on tohutu palju probleeme. Kordan, et asi on läinud aina hullemaks. Nii et ootame vastuseid.

Esimees Ene Ergma

Palun lugupeetud sotsiaalministri järjekordselt kõnepulti!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Lugupeetud arupärijad, vastan teie arupärimisele ravijärjekordade teemal. Esimene küsimus: "Tartu Ülikoolis läbi viidud uuringu autorid nendivad, et arstide hulga praegusel tasemel hoidmiseks ka tulevikus peaks arstitudengite vastuvõtt aastast kasvama kahesajani. Kuidas ministrina suhtute nimetatud ideesse ja kas näete selles probleemi lahendust?" Suhtun ideesse väga positiivselt. Me oleme viimasel ajal suurendanud ja kavatsame edaspidigi suurendada vastuvõttu nii Tartu Ülikooli kui ka Tallinna ja Tartu tervishoiu kõrgkooli. Ministeerium on selle teema tõstatanud ka tervishoiu hea tahte koostöökokkuleppe partneritega ja jõudnud konsensussele, et tervishoiutöötajate arvu säilitamine on üks prioriteetsemaid terviseemalisi valdkondi. Koostöölepe partneriteks on Tartu Ülikool ning Tartu ja Tallinna tervishoiu kõrgkool. See ei ole päris täpne, et Eestis on asjad ainult hullemaks läinud, aga paneme selle teie tavapärase retoorika arvele. Vaatame arstide arvu mõne viimase aasta jooksul. Kui 2008. aastal oli näiteks 33,3 arsti 10 000 elaniku kohta, siis 2011. aastal oli juba 33,38. Aga see ei tähenda, et teema ei ole meie jaoks kuidagi prioriteetne. Lihtsalt juhin tähelepanu, et sellised väited, nagu asi läheb kogu aeg hullemaks, tulevad üle teie huulte pisut liiga kergesti.

Tulenevalt teie arupärimises viidatud analüüsist, mille on koostanud Raul-Allan Kiivet, Helle Visk ja Toomas Asser, tegime augustis haridus- ja teadusministrile ettepaneku planeerida arstide, õdede ja ämmaemandate põhiõppe

kogumahtu aasta-aastalt kasvavana. Arstide põhiõppes oleks järgmisel aastal 160, siis 176 õpilast ja 2018. aastaks jõutaks 200-ni. Tallinna Tervishoiu Kõrgkoolis ja Tartu Tervishoiu Kõrgkoolis oleks õe põhiõppes järgmisel aastal 360 ja ämmaemanda õppes 46 õpilast ning need arvud kasvaksid samuti järk-järgult.

Lisaks tervishoiutöötajate vastuvõtu suurendamisele pöörame loomulikult tähelepanu ka sellele, et mitmel põhjusel osa arste ja õdesid ei tööta tervishoiusektoris. Selleks, et neid tagasi tuua või vähemalt neile sellist võimalust pakkuda, oleme loonud projekti "Arstid tagasi tervishoidu", mis 2013. aastal on käivitatud. Esialgu hõlmab projekt ainult arste, aga 2014. aastal soovime kaasata lisaks arstidele ka õed. Ma pean ütleva, et 2013. aastal ületas sooviavalduste hulk tunduvalt meie ootusi ja me suurendasime vastuvõttu. Sellest on ka avalikkuses küllalt palju juttu olnud. Mul on väga hea meel, et neid, kes soovivad edaspidi oma arstiharidust ka arstina töötades rakendada, on palju. Seda projekti viib ellu Tartu Ülikooli arstiteaduskond ja me rahastame seda Sotsiaalministeeriumi eelarvest. Varem on juba Euroopa Liidu rahastatud projekti raames tervishoiusektoris tagasi toodud ligi 40 tervishoiutöötajat. Need on täiesti tuntavad edasiminejad. Kindlasti on arstide tagasitoomine ka ühiskonna jaoks odavam lahendus kui ainult uute arstide koolitamine, sest me peame arvestama, et uute arstide koolitamine võtab palju rohkem aega, see on kulukam. Kui me saame arste ja õdesid tervishoiusektoris tagasi tuua, siis see on kindlasti meie jaoks väga positiivne.

Teine küsimus: "Miks ooteajad ületavad Eesti Haigekassa nõukogu otsusega paika pandud ravijärjekordade maksimumpikkuseid?" Vastus on see, et nagu haigekassa analüüs näitab, on pikkadel ravijärjekordadel väga mitu põhjust. Ka teie fraktsioonist on haigekassa nõukogus üks liige, ta võib tutvustada neid teemasid teie fraktsioonile põhjalikumalt. Viimasel haigekassa nõukogu koosolekul oli ravijärjekordade teema eraldi arutelul. See on haigekassa jaoks üks kõige olulisemaid teemasid. On paar asja, mida tasub jälgida. Hästi tihti on pika järjekorra põhjuseks see, et patsient soovib minna ühe konkreetse arsti juurde ja seetõttu ollakse valmis mõnevõrra kauem ootama. Kahjuks on ka seda, et 10–15% patsientidest,

kes on endale ravijärjekorra kinni pannud, ei ilmu vastuvõtutaja kätte jõudes kohale. Küllap on neil selleks omad põhjused, aga seda annab tervishoiuteenuse osutaja või haigla või kelle iganes koostöös patsientidega siiski paremini korraldada. Kas või nädal või paar päeva enne vastuvõttu saab patsiendiga ühendust võtta ja küsida, kas ta ikkagi on kindlalt tulemas. Küllap on objektiivseid põhjuseid, miks inimesed tõesti ei saa vahel vastuvõtule tulla, aga seda oleks väga oluline teada, et keegi teine saaks nende asemel minna. Iga selline n-ö tühivisiit pikendab järjekorda teiste jaoks. Aga loomulikult on meil ka võimalik haiglate töökorralduses muudatusi teha, ambulatoorse ja päevaravi eelisarendamine ning koostöö tugevdamine perearstidega on vaid kaks väga olulist märksõna, mida ma tahan siin rõhutada.

Kolmas küsimus: "Tihti leiab patsient end olukorrast, kus haigla registratuuri helistades ei ole võimalik ennast ootejärjekorda panna, vaid registratuurist öeldakse, et helistage teatud aja pärast tagasi. Miks praktiseeritakse järjekordade järjekordi ja kui pikad võivad olla siis tegelikud ravijärjekorrad näiteks nahaarstile?" Patsiendi ravijärjekorda registreerimine peab olema tagatud tervishoiuteenuse osutaja tegevuskohas ning telefoni, e-posti või interneti vahendusel tervishoiuteenuse osutaja registratuurist kõigil tööpäevadel ajavahemikus kella 9–17. See on reegel. Tervishoiuteenuse osutaja on kohustatud esimesel pöördumisel registreerima nimetatud ajavahemikus saabu- nud ravijärjekorrataotlused, olenemata ravijärjekorra pikkusest ja muudest asjaoludest. Keh- tiva korra kohaselt ei tohiks olla nimetatud jär- jekordade järjekordi. Kui need on, siis on ter- vishoiuasutus reeglite vastu eksinud. Järele- valvet ravijärjekordade pidamise üle teevad haigekassa ja Terviseamet. Sotsiaalministeer- iumi hinnangul on kirjeldatud juhul tegemist reegli rikkumisega ja sellise kaebuse korral tu- leks kas haigekassa või Terviseametiga ühen- dust võtta. Oluline on veel see, et patsiendid peavad olema teadlikud. Ma soovin ka siin rõhutada, et Eestis on vaba valik, millise arsti juurde, millise teenuseosutaja juurde minna. Ravijärjekorrad on tervishoiuteenuse osutajatel väga erinevad. Te küsisite konkreetselt derma- toloogi kohta. Kui me 2. septembril arupärimi- se vastust koostades olukorda kontrollisime, siis näiteks Lääne-Tallinna Keskhaigla interne-

tikeskkonnas sai aega kinni panna 9., 10., 11. ja 14. oktoobriks.

Mida me veel soovime selles valdkonnas teha? Ma arvan, et kindlasti on oluline, kui me suudame käivitada digiregistratuuri, mis on üks e-tervise suurtest algatustest, ja käivitada selliselt, et haiglad ja tervishoiuteenuse osutajad avaksid oma registreerimiskeskonna ka patsiendile. See iseenesest järjekorda ei lühenda, aga kui patsient ise hetkega näeb, millises haiglas – Tallinnas on see valik veel kõige suurem – kui pikk järjekord on, siis ta saab kohe valiku teha ja minna sinna, kus järjekord on kõige lühem. Omamoodi paradoks, millega me oleme sunnitud vist leppima, ja ma ei ütle, et see ka ilmtingimata halb on, on see, et järjekorrad eriarsti vastuvõtule kipuvad olema üldhaiglates ehk maakonnakeskustes märksa lühemad, kui need on näiteks Tallinnas ja Tartus. See on üks selline mõneti paradoksaalne tähelepanek. Haigekassa loomulikult jälgib haiglate ja erialade kaupa kõiki neid järjekordi. Nagu ma ütlesin, haigekassa nõukogu liige teie fraktsioonist on kindlasti valmis neid analüüsi tulemusi ka teiega jagama. Kui te peate vajalikuks, et seda teeks keegi haigekassa juhtkonnast või kas või mina isiklikult, siis loomulikult oleme ka meie valmis seda tegema.

Neljas küsimus: "Arstiabi kvaliteeti püütakse säilitada arstide ülekoormuse hinnaga. Milliseid konkreetseid samme plaanib Sotsiaalministeerium ette võtta eriarstide töökoormuse vähendamiseks?" Kõigepealt pean rõhutama seda, et töökoormus on tegelikult arstide ja tervishoiuteenuse osutaja vahelise kokkuleppe küsimus, aga ministeerium on teatud mõttes muidugi teemaga seotud. Eriarstide töökoormust aitab näiteks vähendada eriarsti ja perearsti tihe koostöö, et täpselt koordineerida ravile suunamised, vältida põhjendamatu edasisuunamist, samuti perearsti nõuandetelefon, mis on hakanud küllalt hästi toimima. Samuti aitab siin kaasa kollektiivlepe see osa, millega pikendati erialati nii eriarsti kui ka õe ühele patsiendile kuluvat tööaega ühe vastuvõtu piires. Need on asjad, mis koormust kindlasti vähendavad.

Viies küsimus: "Mida plaanib ministeerium ette võtta, et igale abivajajale oleks tagatud õigeaegne vastuvõtt eriarstile?" Teate, mul on selle kohta päris pikk nimekiri, aga ma loen teile ette mõned punktid, sest ma näen, et mu

aeg hakkab ümber saama. Tervishoiuteenuste kättesaadavuse parandamiseks oleme seadnud eesmärgiks leida võimalusi perearsti vastuvõtuks ka õhtusel ajal ja nädalavahetusel, et sellega ühtlasi vähendada erakorralise meditsiini osakonda pöördumisi. Ma usun, et ka tervisekeskuste rajamine võiks siin olla samm edasi. Teiseks, õigeaegse abi tagamisele aitab loomulikult kaasa see, kui patsient pöördub esmalt perearsti poole. Nagu praktika on näidanud, suudab perearst koos pereõega suurema osa probleemidest lahendada. Üldarstiabis peab ägeda tervisehädaga patsiendile korraldama vastuvõtu pöördumise päeval, teistel juhtudel viie tööpäeva jooksul. Kolmandaks on perearstidele pakutud e-konsultatsiooni võimalust, et toetada üld- ja eriarstiabi koostööd.

Neljandaks, kindlasti peaks eriarsti vastuvõtu aja broneerimisel võimaluse korral küsima aega mitmelt tervishoiuteenuse osutajalt. Ma arvan, et see konkreetne näide, mille kohta te küsisite, näitab ilmekalt, et ka ühe asula piires võivad järjekorrad olla väga erinevad. Selleks, et asi paremini toimiks, soovime kindlasti rakendada digiregistratuuri. Peab teadma veel seda, et isegi kui perearst on saatekirjale mõne kindla arsti või raviasutuse nime kirjutanud, võib ikka küsida vastuvõtuaega ka teistelt tervishoiuteenuse osutajatelt. Patsient võib minna ravile ükskõik millise haigekassa lepingupartneri juurde üle Eesti. See on oluline teadmine ja küllap me peame aitama seda teadmist inimesteni viia. Jättes selle loetelu ajanappuse tõttu piiratuks, rõhutan viiendaks veel kord juba nimetatud digiregistratuuri täielikku rakendamist. See loob võimaluse saada täielik ülevaade saatekirjadest ja ka vastuvõtuaegadest kõikides raviasutustes. Siis ei pea patsient haiglaid ükshaaval läbi helistama, vaid saab esimesel võimalusel kohe arsti vastuvõtule. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra sotsiaalminister! Jätkame küsimustega. Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Te töite siin välja, et arste on aina rohkem, et 2008. aastal oli 33 arsti 10 000 elaniku kohta ja 2011. aastal 33,8. Samas ütlesite ka ise, et see on registri järgi, kõik ei tööta

tervishoiusektoris. Nii et sellel näitel ei olnud küll mõtet. Ütlesite, et järjekorrad ikkagi ei ole pikenenud. Ma küsingi, miks te nii arvate, kui teie oma, Sotsiaalministeeriumi uuring näitab, et 22% inimesi ootasid mullu arsti juurde pääsemist vähemalt kaks kuud, mis on kolmandiku võrra kauem kui aasta varem.

Taavi Rõivas

Aitäh! Ei, ma rääkisin arstina töötavatest arstidest, mitte registris olevatest. Aga nagu ma ütlesin, tegeleb haigekassa järjekordade pikkusega väga intensiivselt. Kahtlemata on pikkades järjekordades oma osa tervishoiuteenuste osutajate töökorraldusel, aga oluline osa on ka sellel, et patsiendid soovivad minna just nimelt konkreetse arsti juurde konkreetsele erialale ja konkreetse asutuses ning nad on valmis ootama kauem, kuigi teises haiglas saaks võib-olla märksa rutem jaole. Me ei saa seda neile ette heita, lihtsalt statistikas me peame arvestama, et on selline nüanss. Haigekassal on väga detailne ülevaade selle kohta, millised järjekorrad kui paljudel juhtudel millest koosnevad – kas järjekord on tervishoiuteenuse osutaja suutlikkusest, konkreetsete erialade ülekoormatusest, mõnes maakonnakeskuse haiglas võib-olla ka näiteks konkreetse eriala arsti puudumisest või mõjutab seda patsiendi oma soov või veel mingi muu põhjus. Ja on päris täpselt teada, et iga konkreetse asjaga tegeldakse.

Kuigi üheski Euroopa riigis ei ole arstijärjekorrad olematud, see on karm reaalsus, ja on hulk riike, kus järjekorrad on palju pikemad kui meil, on tervishoiuteenuse kättesaadavus igal juhul äärmiselt oluline, eriti just ambulatoorsete visiitide puhul. Kui inimene kiiresti vastuvõtule saab, siis on loomulikult ka ravi võimalused märksa paremad. Rõhutan veel kord üle, et kõige rohkem oleme panustanud kõige loogilisemasse esimesse kontakti arstiga ehk siis esmatasandisse. Et perearstiga saaks võimalikult ruttu kohtuda, rahastab haigekassa käesolevast aastast ka teise pereõe pidamist. Kui arstipraktisesse palgatakse teine pereõde, siis saab vastuvõttude arvu suurendada ja patsiendid pääsevad märksa kiiremini kas arsti või õe vastuvõtule, kumb iganes parajasti vajalik on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Teie jutus on väike loogikaviga sees. Te ütlesite, et inimene peab saama oma tervishoiuteenuse elukohajärgselt, ja samas soovitate, et sõitku Tallinnast Paidesse, kus järjekord on lühem. Aga see selleks. Te rääkisite ühest väga huvitavast probleemist, nn järjekorra järjekorrast. Ongi niimoodi, et kehtiva korra kohaselt, ilmselt ministri määrusega on määratud, kui pikad võivad ühe või teise teenuse järjekorrad olla. Inimesed hakkavad esmaspäeva hommikul helistama ja poolest päevast ongi kolmeks kuuks järjekord täis. Aga kui pikk võiks olla nende järjekord, kes ei saanud pihta, kes ei mahtunud sinna sisse, seda ei tea mitte keegi, sest haiglad ei julge neid inimesi kirja panna. Miks te neid inimesi kirja ei pane, kas te ei julge või teid ei huvita tegelik olukord?

Taavi Rõivas

Aitäh! Me arutasime seda teemat teiega eelmisel tööpäeval, reedel, ja kui ma õigesti mäletan, siis langetasime kõik otsused haigekassa nõukogus konsensuslikult. Ma arvan, et me mõlemad oleme haigekassa nõukogu liikmetena eluliselt huvitatud sellest, et järjekordade lühendamise tegeldaks haigekassas just nii, nagu see kõige õigem on.

Teiseks, te panete mulle pisut – "pisut" on võib-olla vähe öeldud – ebatäpselt tsitaate suhu. Ma ei ole kindlasti öelnud, et Tallinna inimesed peaksid minema Paidesse eriarsti juurde. Küll aga ütlesin, et linnades ja eeskätt Tallinnas, kus järjekorrad on suhteliselt pikad, on patsiendil valikut. Sõltub küll erialast, aga Tallinnas on kolm suurt haiglat ja on erialasid, mis on kõigis kolmes, ning on erialasid, mis on kahes. Patsiendil on vaba valik, millisesse neist ta läheb, ja ta võib kõigist kolmest aega küsida. Samuti on haigekassa lepingupartnerid erateravishoiuteenuse osutajate hulgas. Samas on teie nimetatud Paides, kus sellist valikut ei ole – maakonnas on üks suur tervishoiuteenuse osutaja, Järvamaa Haigla –, järjekordade probleem väiksem, patsient seal nii kaua kui Tallinnas ootama ei pea. Seda te nägite ka haigekassa presentatsioonist, ma usun, üsna veenvalt. Seetõttu minu sõnum Tallinna pat-

sientidele, ja teadlike inimestena peaksime kõik seda oma tuttavatele edasi andma, on see, et Tallinnas võib valida ükskõik millise selles linnas asuva haigla. Tegelikult võib valida ka väljaspool Tallinna asuva haigla, juhul kui suvekodu on näiteks kas või sealsamas Paides. Oma linnas on aga võimalik osas raviasutustes märksa kiiremini jutule saada ja see on juba inimese valik, kas ta tahab kindlasti minna ühte konkreetseesse haiglasse või läheb teise, kuhu ta pääseb kiiremini. Sõltumata sellest, mis saatekirja on märgitud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister, aitäh väga veenva ülevaate eest! Tahan siiski küsida väga praktilise küsimuse teie kui noore lapsevanema käest. Enne kooliaasta algust olete kindlasti märganud lapsevanemate muret ja sellest on ka meedias räägitud, et laps peab enne kooli käima terve rea arstide juures. Kui aga lapsevanemad proovivad mais-juunis panna last näiteks silmaarsti juurde järjekorda, siis enne kooli ei ole võimalik arstiaega saada. Siinkohal ei ole mõtet neid julgustada minna proovima mitmesse raviasutusse, see ei ole kuskil võimalik, neid aegu lihtsalt ei ole. Mida te ministrina soovitate? See ei ole küll elu ja surma küsimus, aga näiteks silmaarsti puhul on see tõsine korralduslik küsimus.

Taavi Rõivas

Aitäh! Silmaarst on selles mõttes väga hea näide, et Ida-Tallinna Keskhaiglas on väga tugev silmaosakond, kus pakutakse kirurgilisi lahendusi kuni tõesti absoluutse tippasemeni välja jne. Samas peab ambulatoorseid visiite tõepoolest kaua ootama. Silmaarst on üks neist, kelle juurde minekuks ei ole perearsti saatekirja vaja. Haigekassal ja Sotsiaalministeeriumil tasub väga hoolega mõelda – ja seda nad kindlasti teevadki –, kas see on ikka õige, et silmaarsti juurde minekuks üldse saatekirja vaja ei ole ning sinna minnakse ka selliste vaevuste puhul, millele saaks tegelikult lahenduse kas perearsti juures või lausa apteegis. Ma võin ise tuua näite selle kohta, kuidas lihtsama silmapõletiku puhul oskab apteeker väga kvaliteetselt nõu anda ja öelda, milliseid tilkasid

vaja on. Esimese hooga tahaks muidugi kohe silmaarsti juurde tormata, aga tegelikult tekitaks see seal järjekorda ja võib-olla raiskaks ilmaasjata silmaarsti aega. Eks ressursid on alati piiratud, sh silmaarstide ressurss. Seetõttu tuleb hoolega mõelda, kas sinna peab ikka ilma saatekirjata saama. Võib-olla saaks siis palju kiiremini, kui kõigepealt perearst pilgu peale heidab ja suuremal osal juhtudest probleemid lahendab.

Eraldi teema on see, et igasuguste tervisetõendite tegemine ei koorma mitte ainult patiente, vaid ka arste. Me oleme selle üle väga tõsiselt mõelnud ja meil on juba töös tervisetõendite standardimise plaan. See tähendab, et kui inimesel on vaja ühtede ja samade tervisetõendite kontrolli väga mitmel puhul ja ta on ühes kohas juba käinud, näiteks on saanud tervisetõendi autojuhilubade jaoks, aga soovib saada ka näiteks paadijuhtimisluba või minu pärast relvaluba – neid juhtusid, kus inimesed peavad arstidelt tervisetõendit küsima, on hästi palju –, siis on need osad tervisetõendist standardiseeritud ja inimene ei pea jooksma uuesti kõiki arste läbi. Ka see on üks selline koht, kus annab nii inimeste aega kui ka arstiresurssi tuntavalt kokku hoida. Need teemad on meil igapäevased. Eks me ju näeme, kus on parandamisruumi. Kindlasti me tegeleme sellega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Rääkisite noorte arstide koolitamisest. Tõesti, see on pikk ja raske tee. Me näeme, et need, kes meil on õppinud, lähevad tööle Soome ja Rootsi, niisugune väike mäng on selles suhtes. Elu näitab, et Ukraina, Moldova ja Venemaa arstid tahaksid tulla meile tööle, aga suur probleem on muidugi keeleoskus. Võib-olla on mõttekas mõelda selle peale, et me teeme riigi tasemel programmi, kus me võtame enda peale selle ettevalmistuse, et nad saaksid vabalt eesti keeles suhelda? Kuidas te ministrina üldse suhtute sellesse, et meile tulevad tööle kolmanda riigi meditsiinitöötajad?

Taavi Rõivas

Aitäh! Jah, arstid tulevad Eestisse tööle ja tulevad muuseas ka Soomest, mis on võib-olla

mõneti ootamatu. Teie kodumaakonnas on väga aktuaalne see teema, et arstid tulevad sinna Euroopa Liidu mõttes kolmandatest riikidest ja nende puhul on lisaks keeleküsimusele tähtis ka kvalifikatsiooni tunnustamise teema. Nii palju kui me oleme seda koos arutanud, näiteks Ida-Viru Keskhaigla külastuse käigus, ma arvan küll, et selles ei ole midagi halba, juhul kui need inimesed, kes Eestisse tulevad, on pädevad seda tööd tegema. Me peame kindlasti olema veendunud, et nende kvalifikatsioon vastab sellele, mida me Eesti arstilt eeldame. Kui neid on võimalik ükskõik millise projekti kaudu toetada – tegelikult on meil juba praegu mitmesuguseid tööturumeetmeid, mis võimaldavad keeleõpet, teatud kutsetaseme saavutamist jne –, siis loomulikult võiks seda teha. Ma ei näe selles midagi hirmsat, kui mõni Eestisse tööle tulev arst on pärit Venemaalt, Ukrainast või kuskilt mujalt.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra sotsiaalminister! Avan läbirääkimised ja palun kõnepulti Marika Tuus-Lauli!

Marika Tuus-Laul

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud härra minister! Me esitasime selle arupärimise arstijärjekordade pikkuse kohta kevadel. Olen terve suve neid pikkusi jälginud ja ütlen ausalt, et vastused, mis me täna saime, olid minu jaoks üsna elukauged. Haigekassa nõukogu on kehtestanud oma määrusega ambulatoorse eriarstiabi ravijärjekordade maksimumpikkuseks kuus nädalat ehk 42 päeva. Sellesama haigekassa nõukogu esimees on sotsiaalminister Taavi Rõivas ise.

Milline on nende järjekordade pikkus aga tegelikult? Analüüsin pisut ja loen teile ette. Näiteks PERH-is ehk Põhja-Eesti Regionaalhaiglas oli maikuus järjekord nahaarsti juurde 92 päeva. Nüüdseks ei ole see väga palju pikenenud, on 95 päeva, kuid toonitan, et see on üle kahe korra pikem, kui on lubatud. Täiesti šokeeriv üllatus! Ida-Tallinna Keskhaiglas oli maikuus nahaarsti järjekord 58 päeva. Usute või ei, nüüd on see järjekord 154 päeva. Need andmed on võetud paar päeva tagasi. Nii et ooteaeg on lubatust ligi neli korda pikem. Me ei saa ministrilt vastust, miks see nii on. Nina-, kõrva- ja kurguarsti ehk LOR-arsti järjekord

on näiteks PERH-is tõesti natukene lühenenud, mais oli 90 päeva, nüüd on 74, aga see on ikkagi tunduvalt pikem, kui määrusega on lubatud. Jälginis ka, milline on järjekord silmaarsti juurde. Juulis näiteks oli see Tartu Ülikooli Kliinikumis 71 päeva, Ida-Viru Keskhaiglas 213 päeva – järjekord üle viie kuu, uskumatu –, Tallinna Lastehaiglas 91 päeva. Ortopeedi juurde pääseb Tartu Ülikooli Kliinikumis 91 päevaga, Põhja-Eesti Regionaalhaiglas 101 päevaga. PERH-is on järjekord reumatoloogi vastuvõtule 108 päeva. Aga haigus on ju inimestel täna.

Niimoodi näemegi, kuidas me iseenda kehtestatud tähtaegu mitmekordselt teisiti ja valesti tõlgendame ega pea nendest kinni. Mida tähendab pikk ooteaeg näiteks kas või vähihaigele? Siin on ära toodud kaks kuud. Temale on see väga-väga pikk aeg. Iga edasilükatud ravijuhtum on ju riigile tunduvalt kallim. Esimene kaotaja on aga loomulikult patsient. Haigekassa juhatuse esimees Tanel Ross on öelnud, et meie eesmärk on järjekordade arvestust põhimõtteliselt muuta. Tuleb midagi välja mõelda, kuidas neid järjekordi siis teisiti näidata. Ma loen siit välja tõesti seda, et me tahame uuesti järjekordi kinni mätsima hakata, mida me tegelikult praegugi teeme. Minister ütles küll, et see on ebaseaduslik, et me ei saa kohe teha järjekorda nii pikaks, kui see tegelikult võib kujuneda. Ma ei tea, kui mitu kuud veel läheks, kui järjekord on viis kuud ja siis öeldakse, et praegu järjekorda ei panda. Aga niimoodi vastatakse, öeldakse, et praegu ei ole registreerimine avatud. See on täiesti tavaline, see on aastaid nii olnud. Nii et see järjekordade järjekord on väga tõsine küsimus.

Ma toon näite. Hiljuti kirjutas Saarte Hääl, et silmatohtrile pandi kõik oktoobrikuu ajad kinni viie minuti jooksul. Kõik inimesed, kellel on glaukoom või muud väga tõsised hädad, helistavad ja kurdavad, et mitte kuidagi ei saa vastuvõtule. Mida siis teha?

Palun kolm minutit juurde!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Marika Tuus-Laul

Minister ei uskunud, et ravijärjekorrad on tõesti pikenenud kolmandiku võrra. Ministri oma uuring, mis kevadel tehti, näitas, et

22% inimesi ootas mullu eriarsti vastuvõttu vähemalt kaks kuud, s.o veerandi võrra kauem kui aasta varem. Aga nagu ma ütlesin, paljud ootasid veel kauem.

Me kuulsime täna siin e-tervisekonsultatsioonidest, e-süsteemist ja nõuandetelefonist. Me kuulsime korduvalt, et minge perearsti juurde. Aga perearst soovitabki minna eriarsti juurde ja annab saatekirja. Me ei saa lahendada kõiki küsimusi perearstiga. Väga hea soovitus: Tallinnas on pikad järjekorrad, minge Võrusse. Ma võin öelda silmaarstile soovijatele, et jah, kui siin Tallinnas on järjekord mitu kuud, siis Põlva linnas saab jutule üsna ruttu. Aga mõelge vahemaale! Kuidas see vana inimene, kellel põhiliselt on tegemist silmahaigustega, sinna läheb? Ma olen isiklikult väga lähedalt kokku puutunud ühe inimesega, kellel oli eelmisel suvel vaja üpris erakorralise probleemiga minna nahaarsti juurde. Ta ei saanud minna, ta ei leidnud Tallinnas ühtegi nahaarsti. Usute või mitte, aga mitte üheski raviasutuses ei olnud neid, kõik olid puhkusel. Lõpuks ma viisin ta Põlva ja sedagi n-ö oma tutvuste kaudu, ja mitte haiglasse, vaid arsti koju.

Selline on tegelik olukord. Süüdistatakse, et inimesed tahavad minna konkreetse arsti juurde, et vaat selles ongi häda. Niimoodi on aastaid põhjendatud. Kuulge, kui teil on üks arst, kes on teile raviplaani teinud, kes on teid aastaid ravinud, kes teab teie haigusi, vahepeal te ei ole tema juures käinud, aga kui ükskord uuesti lähete, siis on pikk järjekord – no miks ma peaksin minema täiesti võõra arsti juurde? See on ju loogiline, et ma lähen sellesama oma raviarsti juurde.

Mul on täitsa tõsine soovitus. Ma ei taha ministrile mitte midagi halba öelda, aga ma soovitan helistada, võtta homme lihtsalt telefon kätte, mitte öelda, et ta on minister, ja proovida panna kinni aega silmaarstile. Vaadake, mis teile vastatakse. Proovige saada aega nahaarsti või ortopeedi vastuvõtule ja te saate õiged vastused kätte. Siis te näete, et olukord on väga-väga tõsine. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun kõnepulti lugupeetud sotsiaalministri, kes tahab ka läbirääkimistel osaleda!

Taavi Rõivas

Ma soovin rõhutada paari asja. Esiteks, te tõite päris palju näiteid Ida-Viru Keskhaiglast ja ütlesite, et mina olen elukauge. Tõsi, Ida-Viru Keskhaigla teemadel on väga elulähedane Ida-Viru Keskhaigla nõukogu esimees, kes on teie pinginaaber. Küsige tema käest. Küsige selgitust, miks on seal järjekorrad! Te viitasite konkreetsetele näidetele, kus rikutakse ministeeriumi või haigekassa kehtestatud reegleid. Küsige siis, miks see nii on, nõukogu esimees on kindlasti pädev inimene aru andma. Kahtlemata on ka haigekassal ja Terviseametil põhjust järelevalve korras välja selgitada põhjused, kui selliseid juhtumeid, mida te välja tõite, esineb. Tõite näiteid ka Tallinna haiglatest. Tallinna haiglate nõukogude juhtide seas on teil samuti päris palju tuttavaid, sest kaks või kolm neljast Tallinna haiglast kuuluvad teadupärast Tallinna linnale. Aga see ei ole tähtis.

Tähtis on see, et silmaarsti ja nahaarsti vastuvõtt on teemad, mida me oleme siin eraldi lahanud. Silmaarsti puhul ma ütlesin, et me kaalume väga tõsiselt, kas kõigi vaevustega peab otse tema juurde saama või oleks sinna mõistlik minna perearsti kaudu ja seeläbi silmaarstide järjekordi märgatavalt lühendada, sest tõenäoliselt suudab perearst tunduva osa nendest kaebustest lahendada. Teine teema on seotud nahaarstiga. See ei ole tõsi, et on vaid üks koht, kus inimene võib nahaarsti poole pöörduda, ega ka see, et kellegi peab tutvuse kaudu nahaarsti juurde koju viima. Inimesena ma mõistan, kui te kedagi kellegi juurde koju viite või kedagi tutvuse kaudu kuhugi viite, ministrina ma kindlasti tutvuse kaudu järjekorras ettetrügamist heaks ei kiida. Oluline on teada, et üle Eesti on üha enam perearste, kellel on vajalikud seadmed, millega tehakse sünnimärkidest pilte (te rääkisite siin konkreetsetelt melanoomikahtlustest). Need pildid saadetakse digitaalsel kujul tunnustatud nahaarstidele. Inimene ise võib elada kas või mõnes väikeses Eesti kohas, kus ei olegi haiglat, kus lähim haigla on võib-olla mõnekümne kilomeetri kaugusel. Kui tema perearstil on need seadmed, siis selle pildi kirjeldavad ära Tallinna väga tuntud ja tunnustatud arstid. See on näiteks üks väga praktiline lahend, mis toob inimese jaoks konkreetset nahaarsti vastuvõtu palju lähemale.

Meil on vaja selliseid lahendusi, mis järjekordi lühendaksid ja me peame olema siin avatud. Kindlasti ma ei ole nõus sellega, kui te pisut iroonilise varjundiga räägite digiregistratuurist. See, kui inimene saab haigla andmetele ligi ja näeb ise, millistel päevadel ja mis kella-aegadel on vabu aegu, on väga hea ja ülevaatic. Ma usun, et see on kindlasti ka patsiendi suhtlus. Mul on hea meel, et te selle küsimuse siin tõstasite, ja ma usun, et teil tasub oma fraktsioonikaaslastega, nii haigekassa nõukogu liikme kui Ida-Viru Keskhaigla nõukogu esimehega nendel teemadel vestelda. Kui siis on ikka veel lahendamata küsimusi, olen ma jätkuvalt valmis teile vastama. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, ma lõpetan läbirääkimised. Tavaliselt on hea tava järgi minister läbirääkimistel kõige viimane, nii et teinekord jälgige seda. Siis oleks minister võib-olla ka teie küsimusele vastanud.

7. Arupärimine Lääne-Tallinna Keskhaigla Haabersti Hooldusravikliiniku rahastamise kohta (nr 349)

Esimees Ene Ergma

Viimase arupärimise on 19. juunil esitanud Riigikogu liikmed Viktor Vassiljev, Yana Toom, Priit Toobal, Marika Tuus-Laul, Vladimir Velman, Peeter Võsa, Enn Eesmaa, Kalev Kallo, Aadu Must ja Mailis Reps. Arupärimine on Lääne-Tallinna Keskhaigla Haabersti Hooldusravikliiniku rahastamise kohta (nr 349). Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Mina olen Viktor Vassiljev ja tutvustan teile siit puldist arupärimist, mille me oleme esitanud minister Taavi Rõivasele. Teema on muidugi juba tuttav, võiks öelda, et isegi vana – Lääne-Tallinna Keskhaigla Haabersti Hooldusravikliiniku rahastamine. Me kõnelesime sellest siin kevadel ja härra minister oleks muidugi võinud öelda, et kes vana asja mäletab, sel silm peast välja ning et kui silmaarstile ei saa, siis mine apteekri juurde ja küsi tilku. Aga teema siiski püsib.

Me oleme siin rääkinud sellest, et haigekassa ei ole rahastanud kõiki hooldusravihaigla voodikohti. Aga nüüd on ilmnenu täiesti uued

asjaolud. Kliiniku ehituseks võeti laenu ja seda rahastati Euroopa Regionaalarengu Fondist 3,1 miljoni euro ulatuses ning valitsus andis Euroopa Liidule lubaduse, et kliinik saab kindlasti oma tegevuseks finantseeringu. Nüüd on välja tulnud, et lisaks voodikohtade lepinguga katmise probleemile ei ole Sotsiaalministeerium Haabersti hooldusravikliinikule üle kandnud ligi 700 000 eurot, mis on Euroopa Liidu projekti raha ja mille haigla oleks pidanud kätte saama juba selle aasta jaanuaris. Sotsiaalministeerium ei ole haiglale raha üle kandnud, sest Rahandusministeeriumi hinnangul pole Sotsiaalministeerium mõningate Euroopa Liidu rahaga toetatavate projektide hankeid piisavalt hästi kontrollinud. Sotsiaalministeeriumi avalike suhete juht on jällegi maininud, et Rahandusministeerium lähtub eeldusest, et kui üks eksis, siis on kõik sulid ja seega tuleb kõigi puhul rakendada karistust. Hooldusravikliiniku puhul aga ei ole tuvastatud mitte ühtegi hankega seotud eksimust. Nii et hooldushaigla eksinud ei ole. Süüdi ei ole nagu mitte milleski, aga raha ikkagi ei anta.

Võib öelda, jah, et meie arupärimine on sisse antud 19. juunil ja tollest ajast on palju vett voolanud sinna merre, mille ääres ministrid suvel puhkavad. Aga ju nad on hästi puhunud, sest liikunud ei ole tollest ajast saadik mitte kui midagi. Selle tõestuseks võin öelda, et täna saatis hooldushaigla nõukogu Sotsiaalministeeriumile ja Rahandusministeeriumile kirja. Võib-olla see ei ole veel ministrini jõudnud, sest tehnikaajastul liiguvad elektronkirjad nende serverite kaudu, mille kohta härra Snowdenil oli üht ja teist paha öelda, aga küll see lõpuks kohale jõuab. Kirjas on mainitud ka seda, et esimest korda küsiti Rahandusministeeriumi käest juba 12. aprillil, millal raha kätte saab. Tol ajal vastas Rahandusministeerium, et Sotsiaalministeeriumis ei ole asjad korras ja raha ei saagi nii kaua, kuni asju uuritakse. Kui kaua neid uuritakse, ei tea mitte keegi.

Igal juhul oleme selle arupärimisega esitanud viis küsimust. Kuna Sotsiaalministeeriumi ametnikud puhkavad suvel ainult ühe kuu, siis ilmselt on nad neile vastuste koostamisega kõvasti vaeva näinud ja ma loodan, et saame siis vastused viiele küsimusele. Ma ei hakka küsimusi üle kordama. Üldiselt huvitab meid aga kõige rohkem, mis kana on kitkuda Rahandusministeeriumil ja Sotsiaalministeeriumil,

mis vastuolud on minister Ligi ja minister Rõiva vahel, et Ligi ei lase Rõivast raha ligi või milles see probleem seisneb. Loodame kuulda vastuseid meie küsimustele ja saada ammen-davaid selgitusi, miks Rahandusministeerium kiusab Sotsiaalministeeriumi. Või on see kahe ministeeriumi vaheline kokkulepe eesmärgiga kiusata Tallinna rahvast, just nimelt vanu ja haigeid inimesi, kes vajaksid hooldusravi? Siin tasub ikkagi meeles pidada, et nad on küll Tallinna elanikud ja nad võivad ju toetada Keskerakonda, kui nad valima lähevad, aga kõigepealt on nad siiski Eesti Vabariigi elanikud, kelle eest Vabariigi Valitsus nii sotsiaalministri kui ka rahandusministri osalemisel peaks kõige rohkem hoolt kandma. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärimisele vastama sotsiaalminister Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head arupärijad! Kuigi arupärimist tutvustades anti mulle vist lausa valikvastused ette, püsin siiski küsimuse-vastuse formaadis ja vastan oma sõnadega.

Esimene küsimus: "Kas pärast meie eelmise arupärimise arutelu Riigikogus ("Hooldusravi rahastusest" 11.03.2013) on Lääne-Tallinna Keskhaigla Haabersti Hooldusravikliiniku haigekassapoolne finantseerimine suurenenud ja mitu olemasolevatest voodikohtadest on praegu lepinguga kaetud?" Täpselt nii nagu europrojekti ettevalmistamisel ja elluviimisel planeeriti, on ka lepingus: planeeriti 1352 statsionaarset hooldusravijuhtu aastas ja täpselt nii on lepingus kirjas. Ravijuhtu maksumuse täpsustamisel sõlmiti hooldusravileping kogumaksumusega ligi 1,2 miljonit eurot. Voodihõives ei ole samuti muutusi. 85%-se voodihõive korral tähendab see arvestuslikult seda, et haigekassa rahastab 100 voodikohta 150-st. Äärmiselt kahju on mul sellest, et vaatamata korduvale tähelepanu juhtimisele ei ole hooldusravi rahastamist üldse võimalikuks pidanud Tallinna linn. Nagu me teame, rahastatakse hooldusravi mitmest allikast, haigekassa on igal pool peamine, aga üle Eesti panustavad sellesse ka omavalitsused. Tallinna linn, vaatamata sellele, et seda teemat on volikogus arutatud ja mulle teadaolevalt isegi asjakohaseid ettepanekuid

tehtud, ei ole millegipärast pidanud vajalikuks toetada. Selle üle on mul jätkuvalt kurb meel, täpselt nii nagu oli teie eelmisele samasisulisele arupärimisele vastates.

Teine küsimus: "Haigekassa 2013. aasta I kvartali aruande kohaselt on 2013. aasta I kvartalis hooldusravile eraldatud vahenditest kasutatud 95%. Kas 5% kokkuhoidu tulebki Haabersti hooldusravikliiniku poolt saamata jäänud rahast?" Ei, ei tule. Ma arvan, et teile kui haigekassa nõukogu liikmele on teada, kuidas eelarvet planeeritakse: kõikidesse piirkondadesse ei nähta kohe ette 100% statsionaarset täitumist, vaid jäetakse ka teatav reserv, mis ei tähenda, et see raha ei jõuaks aasta lõpuks teenuse osutajate ja tarbijateni. Selleks, et suurt pilti mõista, pean juhtima tähelepanu, et hooldusravi raha on oluliselt kasvanud. Kui me võrdleme aastate baasil, siis hooldusravi eelarve kasvas eelmise aasta omaga võrreldes sel aastal 25%. See tähendab, et üle Eesti on 12% rohkem ravijuhte kaetud haigekassa lepinguga, ülejäänud osa rahast läks teenuse hinna tõusu, sh hooldajate palga kasvuks. Kui me vaatame üle-eelmist aastat ja võrdleme näiteks järgmise aasta plaaniga, siis üle-eelmisel aastal rahastas haigekassa 1083 voodikohta üle Eesti, järgmisel aastal poolteist korda rohkem – 1540. Meil on konkreetne plaan, kuidas jõuda veel poolteist korda suurema arvuni ehk 2237-ni. See katab väga suures osas Eesti vajaduse. Me teame, et paljud omavalitsused, erinevalt Tallinnast, panustavad samuti oma elanike hooldusraviteenusesse. Nii et me oleme ka sellega arvestanud.

Kolmas küsimus: "Sotsiaalministeeriumile heidetakse Rahandusministeeriumi poolt ette vigade tegemist hangete kontrollimisel. Kas nõustute Rahandusministeeriumi-poolse kriitika?" Rakendusüksuse ülesanne on kontrollida toetusest rahastatavate projektide kulude nõuetele vastavust, sh riigihangete seaduse nõuete järgimist. Kontrollide kvaliteedile saab hinnanguid anda Rahandusministeerium ja nad teevad selleks ka auditeid ja kontrole. Tegemist ei ole mitte kahe ministeeriumi ja veel vähem kahe ministri omavahelise vastuoluga, nagu te siin püüdsite näidata, vaid struktuuri-toetuse seadusest tuleneva kohustusega. Sellised vaidlused on teatud mõttes paratamatud. Sotsiaalministeerium vaidleb tulenevalt sellest rollist, mis meil on, ehk siis tulenevalt raken-

dusüksuse rollist ka lepingupartneritega. Samas oleme suurt pilti vaadates kõik ühe asja eest väljas ja huvitatud sellest, et Eesti tervis-hoiul läheks hästi.

Neljäs küsimus: "700 000 euro puudumine pärsib Haabersti hooldusravihaigla tegevust. Millist lahendust näete Teie tekkinud vastuolu-le Sotsiaal- ja Rahandusministeeriumi vahel ning millal konkreetselt võiks hooldusravikliinik EL-i projektiraha kätte saada?" Veel kord: vastuolu kahe ministeeriumi vahel ei ole ja siit ei ole ka põhjust midagi otsida. Ma usun, et need väljamaksud saavad juba õige pea taas tehtud. Me ju ei räägi tervest ulatusest, vaid jutt on umbes veerandist. Tõepoolest, võib-olla on ühes meie üsna suures meetmes esinenud probleeme. Võtame näiteks Viljandi, kus ka avati suur hooldusravikeskus. Te teate, et me oleme viimase aasta jooksul avanud üle Eesti väga kvaliteetseid modernseid hooldusravikeskusi. Neid projekte on olnud üle Eesti ja mõne puhul on tekkinud ka vaidlusi näiteks mõne väikese detaili abikõlblikkuse üle. Kahjuks on nii, et kuna me kasutame siin ka Euroopa Liidu vahendeid, siis peame olema peensusteni korrektsed ja üks, võib-olla üldsegi mitte Lääne-Tallinna Keskhaiglaga seotud osaline väike eksimus, mida kindlasti ei ole tehtud teadlikult ega tahtlikult, võib mõjuda nii, et kogu valdkonna vahendid on teatud ajaks külmutatud. Aga me teeme tõsist tööd selle nimel, et need lahti külmutada. Minu viimase info järgi peaks see küsimus kohe-kohe lahenuma. Ma loodan väga, et mul on täpne info.

Viies küsimus: "Meedias on läbi käinud väide, mille alusel soovib Rahandusministeerium hooldusravikliinikul pöörduda Sotsiaalministeeriumi vastu kohtusse. Kas Rahandusministeerium on avaldanud survet Sotsiaalministeeriumile ja kas Sotsiaalministeerium kavandab Rahandusministeeriumi kohtusse kaebamist?" Siin oli hästi palju soovitusi, kohtusse kaebamised kolme osapoole vahel risti-rästi. Ei, meil ei ole kindlasti plaanis pöörduda selles küsimuses kellegi vastu kohtusse, ei Rahandusministeeriumi ega veel vähem Lääne-Tallinna Keskhaigla hooldusravikliiniku vastu. Veel kord: Euroopa maksumaksja raha kasutamisel on omad reeglid ning nende järgimine on meie jaoks mõnikord rohkem aega nõudev ja võib-olla ka tülikam kui oma maksumaksja raha eest otsuseid tehes. Seetõttu on teatav

frustratsioon sel teemal arusaadav. Samas ma usun, et lõppkokkuvõttes oleme ikkagi Euroopa maksumaksjale väga tänulikud selle eest, et meil on olnud võimalik üle Eesti väga palju hooldusraviosakondi või lausa uusi hooldusravihaiglaid avada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, teile on vähemalt üks küsimus. Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Kas te kinnitate, et Sotsiaalministeerium on lubanud Lääne-Tallinna Keskhaiglale 700 000 eurot, mis on tänaseks päevaks üle kandmata? Kui see on nii, siis kuidas peaks see haigla majanduslikult hakkama saama, sest ta on selle rahaga ju arvestanud?

Taavi Rõivas

Aitäh! Asi pole mitte niivõrd ministeeriumi lubaduses, kuivõrd heakskiidetud Euroopa Liidu struktuurivahendite projektis. Nagu öeldud, see on aja ja loodetavasti mitte väga pika aja küsimus, kui see raha saab täies ulatuses üle kantud. Ma pean siiski nentima, et väga paljudel juhtudel, võtame näiteks põllumajanduse valdkonna ettevõtjate investeringud, makstakse toetused välja pärast ülipikkade protseduuride läbimist. See kadalipp on ebamugav ka näiteks ettevõtjatele, kui nad saavad PRIA käest raha. Kasutatakse sildfinantseerimist, mis loomulikult on tülikas ja võib-olla ka kulukas. Ma olen selles mõttes teiega nõus, et nende vahendite lahtikülmutamise teemaga tuleb intensiivselt tegelda ja me ka tegeleme. Õnneks on Lääne-Tallinna Keskhaigla väga suur organisatsioon. Kui oleks tegemist sellega, et kliinik on eraldi juriidiline isik ja nad ainult nendest tuludest elavad, siis oleks see märksa problemaatilisem, aga õnneks on Lääne-Tallinna Keskhaigla palju suurem organisatsioon.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh! Härra minister, te hajutasite minu kõige kurjemad kahtlused, kui kinnitasite, et ei Sotsiaalministeeriumi ja Rahandusministeeriumi

riumi ega kahe ministri vahel ei ole mingit vastuolu ning kaks ministeeriumi on selle 700 000-eurose sigaduse korraldanud käsikäes ja toredas üksmeeles. Rahandusministeerium väitis, et raha vabastatakse pärast seda, kui käesoleva aasta mais viiakse Sotsiaalministeeriumis läbi audit, ja enne seda ei otsustata mitte midagi. Kas te valgustaksite meid ka selles osas, mis audit see selline on, mis staadiumis see audit on? Kas on võimalik see Rahandusministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi üksmeeles kähku läbi viia ning haiglale talle vajalik raha kätte anda? Millal see toimub?

Taavi Rõivas

Aitäh! Käsikäes ja üksmeeles on Lääne-Tallinna Keskhaiglale eraldatud, kui ma nüüd peast õigesti ütlen, umbes 3 miljonit, mida ei olegi nii vähe. Käsikäes ja üksmeeles on eri ministeeriumid, omavalitsused ning tervisetee-nuse osutajad teinud võimalikuks selle, et üle Eesti on aasta jooksul loodud sadu ja sadu väga kvaliteetseid hooldusravikohti. Kui mõni haigla eksib selle meetme rakendamise käigus näiteks ehitushanget tehes, siis kahjuks puudutab see, jah, kogu meedet. Ehitushangete tegemine ei ole haiglate põhitöö ja minu isiklik arvamus on, et haiglad võiksid neid tehes kasutada palju rohkem näiteks Riigi Kinnisvara AS-i või kinnisvaraekspertide abi, et vältida tulevikus selliseid tarbetuid eksimusi. Aga see, et niisugune eksimus kogu meedet puudutab, ei ole mitte kellegi sigadus, vaid nii need reeglid ette näevad. Ma pidin ka üsna värskelt ametisse asununa vahetult enne jõuluõhtut alla kirjutama mitmele tagasinõudele, kus tervishoiusektori osapooled olid väga oluliselt eksinud ehitushangete vastu. Ma tõesti ei teinud seda hea meelega, aga kui on olnud audit ja on tuvastatud, et kõike ei ole tehtud korrektselt, siis ministri rollis ma ei näinud ka muud võimalust, kui seda teha. Samas otsime loomulikult paralleelselt ka võimalusi, kuidas neid asutusi kõikidest võimalikest allikatest piisavalt rahastada.

Kuna te olete seda teemat siin saalis korduvalt tõstatanud, siis ma olen juba öelnud, aga ütlen veel kord ning palun teil seda ka edasi öelda, juhul kui teil peaks olema tutvusi näiteks Tallinna Linnavalitsuses või Tallinna Linnavalikogus: omavalitsused üle Eesti panustavad sellesse, et nende linna või valla elanikel

oleks hooldusravi kättesaadav ja kvaliteetne. Tallinn mingil minule arusaamatul põhjusel seda teinud ei ole. Minu hinnangul on see Tallinnale jõukohane, sest me ei räägi siin suurema osa ravi rahastamisest, vaid haigekassaga võrreldes ikkagi suhteliselt väiksemast osast. Minu isiklik seisukoht tallinlasena ja ka inimesena, kes on suure osa oma elust elanud praeguse hooldusravikliiniku ja kunagise Õismäe polikliiniku lähedal, on see, et Tallinna linn võiks ka ikkagi toetamise võimaluse leida, nii nagu on leidnud paljud teised omavalitsused. See oleks üsna mõistlik. Riik ja linn võiksid siin rohkem koostööd teha, vähem puselda selle üle, kes milles süüdi on, ja ikkagi öla alla panna.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh! Lugupeetud minister! Kindlasti jälgi te oma ametis üsna püüdlikult, kuidas ja mille kohta te väiteid toote või ei too. Minul jäi kõrva kriipima teie üsna üldistatud kokkuvõte, et haiglal on küll saamata väga suur summa raha kompleksi jaoks, mida kõik osapooled on väga vajalikuks pidanud, aga tegemist on suure haiglaga ja tal on muid vahendeid. Ministrina te kindlasti teate, et need muud vahendid tulevad teiste asjade arvel. Ma loodan, et te ei mõelnud seda päris nii, vaid et hädaolukorras saab lihtsalt vajadused niimoodi kaetud.

Taavi Rõivas

Aitäh! Ei, loomulikult ei mõelnud ma seda, et hooldusraviteenust peaks osutama näiteks aktiivravi, statsionaarsete või ambulatoorsete vastuvõtude arvel. Pigem pidasin ma silmas, et kõik uued investeeringud, ka muud ehitushanked, mida haiglad teevad ju oma vahenditest, on ka n-ö likviidsuse juhtimise projektid. Suurel haiglal on suur käive ja võib-olla ka suur laen, aga suure käibe puhul ei ole see 700 000 selline summa, mis likviidsuse mõttes on ületamatult raskesti juhitav. Loomulikult ei mõelnud ma, et selle peaks millegi arvel võtma. Ma olen ikkagi positiivselt meelestatud, et kindlasti haigla saab selle raha kätte, ja me tegutseme selle nimel, et mida rütem nad saavad, seda parem. Aga jääb see teema, mis on teie arupärimise peafookus – mure selle pärast,

et Tallinn ei osale hooldusravi kaasrahastamises, nii nagu enamik linnu seda teeb.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Head ametikaaslased, kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Arupärimisele on vastatud.

Liigume täiskiirusel edasi vaba mikrofonijuurde. Kõigil Riigikogu liikmetel, kes soovivad, palun peale haamrilööki registreerida en-

nast esinemiseks vabas mikrofonis. Kõnesoove ei ole. Head ametikaaslased, istung on lõppenud. Soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 18.37.

Istungi kestus 3 tundi ja 37 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 10. september 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (428 OE) esimene lugemine

2. Pärimisseaduse, notari tasu seaduse, notariaadiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (440 SE) esimene lugemine

3. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (441 SE) esimene lugemine

4. Soolise võrdõiguslikkuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (433 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu esimese töönädala teisipäevast istungit. Nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Eelnõusid ega arupärimisi üle anda ei soovita.

Läheme teadete juurde. Kolmapäeval, s.a 11. septembril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts ning sotsiaalminister Taavi Rõivas.

Head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 90 Riigikogu liiget, puudub 11.

1. Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (428 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Me läheme tänase päevakorra punktide käsitlemise juurde. Esimene päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 428 esimene lugemine. Ma palun kor-

raks tähelepanu, et ma saaksin tutvustada teile selle punkti menetlemise korda! Vabariigi Valitsusele tehtavat ettepanekut sisaldava otsuse eelnõu menetlemise kord on järgmine. Meil on kaks ettekandjat, mõlemal on kuni 20 minutit aega. Järgnevad küsimused. Riigikogu liige võib kummalegi ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Sellele järgnevad läbirääkimised, mille käigus esinevad sõnavõttudega fraktsioonide esindajad. Seejärel vaadatakse läbi muudatusettepanekud ja siis pannakse eelnõu lõpphääletusele. Enne eelnõu lõpphääletust toimub kohaloleku kontroll.

Me asume esimest päevakorrapunkti käsitlema. Ettekandja on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liige Eiki Nestor. Palun!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Head kolleegid! Lähen kohe ilma pikema sissejuhatusega asja juurde. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on teinud Riigikogule ettepaneku kasutada meile antud õigust võtta vastu otsus teha ettepanek Vabariigi Valitsusele. Praegu kõlab see ettepanek nii: Vabariigi Valitsus peaks muutma "Eesti hooldusravivõrgu arengukava aastateks 2004–2015" eesmärgiga luua abivajajate tegelikest vajadustest lähtuv ühtne hooldusravi korraldus. Selle arengukava väljatöötamist alustati ühe valitsuse ajal, see töö jätkus järgmise valitsuse ajal ja vastu võeti see arengukava juba kolmanda valitsuse ajal. Siin iseeneest ei ole mingit eripära, nii võib juhtuda ka mitme teise arengukavaga. Aga selle arengukava saatus on kurb selles mõttes, et kui sissejuhatavas osas nenditakse, et Eesti tervishoiu- ja hoolekandesüsteemi lahusus on tekitanud olukorra, kus elanikel on raske kasutada teenuseid, mis on mõeldud nende tervislikust seisundist või sotsiaalsest olukorrast tulenevate vajaduste rahuldamiseks, siis see jääbki selles arengukavas lihtsalt mainitud faktiks. Arengukavas endas on hulk teemasid, millega on aastate jooksul riigile jõukohasel kombel ilmselt

ka tegeldud, näiteks kas või hooldusravikoh- tade arvu kasv, neid on ju Euroopa Liidu toel viimastel aastatel hoogsalt juurde tehtud, või koduõenduse areng. Ühesõnaga, mitmed vaja- likud tegevused selleks, et hooldusravi muu- tuks patsientidele paremini kättesaadavaks, on selles arengukavas sees, kuid kahjuks ei jõuta süsteemse lähenemiseni. See puudus, mille kõrvaldamiseks arengukava iseenesest mõel- dud oli, jääb kõrvaldamata ja ühtset hoolekan- desüsteemi ei ole meil siiani.

Milles on siis kogu asja õnnetus? Vaadake, kodanikule ja hooldusravi vajavale inimesele on tähtis, et ta teaks, millised on tema õigused ja kohustused. Meie praegune süsteem aga eel- dab hoopis midagi muud. Nimelt tehakse prae- gu hooldusravi rahastades, kokkuvõtvalt öel- des, selgelt vahet, et ühte inimest ravitakse ja teist inimest hooldatakse. Kui tegemist on ra- vimisega, siis me katame kulutused haigekassa kaudu ravikindlustusest. Aga kui tegemist on hooldamisega, siis need kulutused katab koha- lik omavalitsus sellistel tingimustel, nagu oma- valitsuses on otsustatud. On olnud ka juhtu- meid, kui omavalitsus on otsustanud, et teatud juhtudel ta hoolduskulusid üldse ei kata, siis teevad seda hooldusravi vajaja lapsed või teeb ta seda ise omast taskust. Lõppkokkuvõttes oleme löönud kogu selle ühtse ja vajaliku tee- nuse kaheks osaks: siin me ravime ja siin me hooldame. Sellest tulenebki selle arengukava sissejuhatuses äratoodud teadmine, et kui ini- mene on teatud vanuses ja tema tervis on halvenenud, siis tegelikult elus ei ole võimalik teha vahet, et nüüd me ravime, aga nüüd me hooldame.

Viimati langetasime siin mõistliku otsuse sel kevadel, lubades ainult puhtalt hoolduseks mõeldud asutustesse võtta tööle meditsiini- haridusega õed. Kõigest sellest jääb lõppkok- kuvõttes väheks. Selline erinev lähenemine te- kitab olukorra, kus ühes ja samas teenust pak- kuvas asutuses on kolm inimest, kelle kõigi tervises seisund on sisuliselt samasugune, aga ühe eest maksab haigekassa, teise eest maksab omavalitsus ja kolmanda eest maksavad tema lapsed. Rahvasaadikuid peaks mõtlema pane- ma fakt, et meil on ju selliseidki inimesi, kellel ei ole head kontakti oma perearstiga, kelle ko- dukoha omavalitsus on otsustanud hooldusravi vähem rahastada või ei ole seal üldse olnud võimalust seda teha ja kellel ei ole ka lapsi.

Mis nendest inimestest saab? Kuidas nemad selle teenuse kätte saavad?

Meie ettepanek selle kava ümbertöötami- seks tähendabki seda, et luuakse ühtne süs- teem. Viimasel ajal, kui need teemad on olnud avalikkuse ees, on väga palju räägitud kindlus- tusest. Ka hooldusravikindlustus on üks või- malus. Aga ei pea olema hooldusravikindlus- tus, seda võib korraldada ka teistmoodi, ilma kindlustusprintsipi rakendamata. Tähtis on, et inimene siin riigis teaks sõltumata sellest, kas tal on lapsi, või sellest, kui hästi tema lapsed teenivad, või sellest, milline on tema kodukoha omavalitsuse otsus, et tal on selge võimalus saada teenust, mida tal tegelikult vaja läheb.

Ma kordan, et teatud vanuses võib kõigil, teilgi, head kolleegid, tekkida vajadus hool- dusraviteenuse järele, kui korraga vajatakse nii ravi kui ka hooldust. Praktikast tähendab see, et Vabariigi Valitsus peaks selle kava ümbertöö- tamisel kutsuma ühe laua taha nii haigekassa kui ka kohalikud omavalitsused, kes praegu ravi ja hoolduse võimalust inimestele pakuvad. Selle laua taga peaks jõudma ühistele seis- kohtadele, kuidas tulevikus on seda kõige mõistlikum korraldada, rahastada ja teenust kättesaadavaks muuta.

Teades, et see ei pruugi olla nii lihtne, sest debati jooksul võib tekkida hulk muid küsi- musi, ei ole me otsuse eelnõus andnud mingit tähtaega, mis võiks panna selle ühtse teenuse loomisele mingisuguse ajalise piiri, millega valitsus hakkama ei saa. Ma mõõnan, et üles- anne leppida kokku eri rahastusallikate ühen- damise moodus võib olla keeruline, kuni sin- namaani välja, et meil tuleb ka näiteks kind- lustus kõne alla võtta.

Sellegipoolest arvan, et tegemist on tööga, mida Eesti riigis on vaja teha. Kui me ühtset süsteemi ei loo, siis on väga keeruline lahenda- da kõiki neid probleeme, mis on olnud Riigi- kogus kõne all ja mis on seotud näiteks omas- tehooldusega. Ilmselt jääme ka tulevikus luge- ma kurbi uudiseid ja rahvasaadikud, nii nagu nad on juba teinud, esitavad edaspidigi arupä- rimisi. See on tore, et me oleme Euroopa Liidu rahaga hooldusravikohtade arvu suurendanud. Aga miks need hooldusravikohad kõik ei täitu? Vastus ongi see, et puudub süsteem ja selge rahastus. Kui me juba need võimalused loome, siis on vaja teha see teenus inimestele kätte- saadavaks. See on lühidalt öeldes kõik.

Ma loodan, et kõik Riigikogu fraktsioonid on valmis seda otsust vastu võtma, et üks inimestele väga vajalik teenus muutuks neile ka kättesaadavaks. Paraku eeldab selle tulemuseni jõudmine seda, et me loobume praegusest arusaamast, et on võimalik teha selget vahet ravil ja hooldusel. Siis on võimalik edasi liikuda. Kõige õigem moodus selleks on just seda arengukava muuta. Selleks ei ole vaja muuta ühtegi paragrahvi ühes või teises seaduses, vaid see arengukava ise ning koostöö Vabariigi Valitsuse, kohalike omavalitsuste ja haigekassa vahel peab meid selle tulemuseni viima. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! See arengukava, mida me muuta tahame, on kehtinud juba kaheksa aastat. Nüüd me konstateerime, et see on mõneti nässus, ja tahame seda veel viimasel aastal parandada. Selliseid arengukavu on Eestis eri valdkondades ilmselt kümneid, kui mitte sadu. Kas sinu teada eksisteerib mingisugune kord või norm, kuidas tuleks nende arengukavade täitmise kohta aru anda kas Vabariigi Valitsusele või Riigikogule? Kui seda ei eksisteeri, kas see ei peaks siis olema, et selliste arengukavade tegemine oleks mõttekam?

Eiki Nestor

Arengukavade väljatöötamise ja nende täitmisest aruandmise kord on sätestatud riigieelarve baasseaduses. Meile on teada ja ka rahanduskomisjonis on teada, et Vabariigi Valitsus on välja töötamas uut baasseadust. Kehtiv kord eeldab eelkõige otsust, et mingit arengukava on vaja. Seaduses on öeldud, kus peaks ühe või teise arengukava kinnitama. Näiteks kinnitatakse osa arengukavu ju Riigikogus, osa aga Vabariigi Valitsuses. Kõige tähtsam on see, et tuleb langetada otsus, et arengukava on vaja teha. Kehtival korral on üks puudus. See ei ole ainult kõnealuse arengukava probleem, vaid see puudutab kõiki arengukavu. See puudus on see, et arengukava koostajatel ei ole sisulist kohustust seda mingi aja jooksul muuta ja edasi arendada. Elu läheb aga ju edasi. Muuseas ei ole ka kohustust pärast arengukavas käsitletud

perioodi lõppemist järgmist arengukava koostada. Samasse valdkonda kuulub haiglavõrgu arengukava, mis vajaks uuendamist, kuna elu on edasi läinud ja võimalused muutunud. Kunaagi üks arengukava kehtestati, kuid see on ilmselt oma aja juba ära elanud ja oleks uut vaja, aga selleks on vaja jälle eraldi otsust.

Arengukavade teine miinus, minu arvates vähemalt, on see, et nende kõigi vastuvõtmisel lisatakse sinna üks märkus. See märkus kõlab nii: arengukava finantseeritakse jooksvalt, vastavalt riigieelarve võimalustele. See tähendab tegelikult, et need arvud, mis sinna kirjutatakse rahastamise kohta, muutuvad vaid sooviks, sageli ei muutu need reaalsuseks. Kui aastal 2005, 2008, 2010 või 2012 jääb see soov täitmata, siis ei ole kohustust arengukava muuta. Ma arvan, et Riigikogu sellel koosseisul, kellel on 2015. aasta märtsini jäänud tööd veel küll ja küll, on otstarbekas ära oodata, mida pakub Vabariigi Valitsus riigieelarve baasseadusega, ning kõrvaldada need kitsaskohad, mis arengukavade koostamisel ja eriti nendest aruandmisel on. Juhul kui Vabariigi Valitsus ei jõua uues riigieelarve baasseaduses kokkuleppele, oleks sellel Riigikogu koosseisul mõistlik arengukavade teema uuesti läbi vaadata. Praegu põhineb see kord suures osas riigieelarve baasseaduse ühel lühikesel paragrahvil ja selle alusel antud Vabariigi Valitsuse määrusel. Ma arvan, et seaduse see osa võiks tulevikus olla palju konkreetsem ja parem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh! Hea ettekandja! Sinu ettekandest jäi kõlama ju selline mõte, et praegu puudub selles valdkonnas koordinatsioon ja ühtne poliitika ning seetõttu on ka täitmata hooldusravikohti. Kas sul on andmeid, kui paljud nendest ilusatest hooldusravikohtadest, mida on juba varem olnud ja mida nüüd ka juurde on loodud, täitmata on?

Eiki Nestor

Ei, mul ei ole selle kohta värskeid andmeid. Küll aga juba iseenesest fakt, et kõigil nendel hooldusravikohtadel on väga sageli erinev rahastaja, muudab selle teenuse kättesaadavuse selliseks, et me sellega rahul olema ei peaks.

Ma tuletan veel kord, hea kolleeg, meelde, et võib olla ka nii, et teenuse vajaja ei saa kätte isegi perearstiteenust. Omavalitsuse võimalused võivad olla piiratud ja abivajaja laste võimalused samamoodi. Need abi vajavad inimesed on minu meelest praeguse süsteemituse tõttu kõige suuremad kaotajad. Kindlasti muudaks ühtne ja selge kord koos kindlaksmääratud õiguste ja kohustustega selle asja selgemaks ning ka teenuse kättesaadavamaks. Ma arvan, et meil on viimasest kümnest aastast näiteid, kui selge korra loomine on teinud asja ausaks ja arusaadavaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea Eiki! Sina oled meil tervishoiu ja sotsiaalhoolekande *grand old man*. Sa tead ja mäletad kõike, mis on olnud, sul on entsüklopeedilised teadmised, sa mäletad neid asju, mida keegi teine meist ei mäleta, sest sa oled selle asja juures olnud. Kui hooldusravivõrgu arengukava hakati tegema, oli see siis aastal 1998 või 1999, siis arutati ka finantseerimisvõimalusi. Oli kolm võimalikku skeemi: hooldusravikassa, hooldusravimaks või hooldusravikindlustus. Sa kindlasti mäletad, mis aastal see jutt oli. Miks te olete nüüd nendest kolmest võimalusest valinud just nimelt hooldusravikindlustuse, millest minu meelest räägiti aastal 2000?

Eiki Nestor

Seda arengukava hakati välja töötama tõesti aastal 2000. Hiljem töötas sellega edasi minister Siiri Oviir ja vastu võeti see siis, kui minister oli Marko Pomerants. Neile kõigile aitäh selle arengukavaga töötamise eest! Tookord, kui me seda välja hakkasime töötama, siis jäi töö pooleli näiteks minul, selle arengukava ühel algatajal, sel hetkel, kui meil oli kavas kutsuda kokku ümarlaud, kus osaleksid omavalitsuste ja haigekassa esindajad, et leida kõige õigem juriidiline vorm selle teenuse pakumiseks. Teil on kõigil riigi juhtimisel oma kogemus olemas, te teate, et alati ei pruugigi väga lihtne olla panna Vabariigi Valitsus, haigekassa ja kohalikud omavalitsused kõik ühtemoodi mõtlema ja asjast aru saama. Mis selle ühtse süsteemi või lahenduse otsimisel edasi

juhtus, seda mina ausalt öeldes ei tea. Küll aga nägin ma arengukavast, kui see vastu oli võetud, et põhiprobleem on jäänud lahendamata. Kas seda ülesannet peeti liiga raskeks või püüti ühtset süsteemi küll luua, aga sellest ei tulnud midagi välja, seda mina öelda ei oska. Ma ütlen veel kord, et kindlustus ei ole ka selle eelnõu algatajate mingisugune eelistus. Seda asja saab teha ühel või teisel moel, aga see juriidiline vorm tuleb leida omavalitsuste, haigekassa ja Vabariigi Valitsuse koostöös. Nematad peaksid ütleva, mis see kõige mõistlikum oleks. Ma kujutan ette, et omavalitsustel võiks olla soov selle süsteemi juhtimisel osaleda ja olla vastutavad, aga ka mitmeid õiguslikke otsuseid langetada. See lahendus ei pea olema kindlustus. Seetõttu me ka otsuse eelnõu seletuskirjas mainime, et üks võimalus on kindlustus, aga see ei pea tingimata kindlustus olema.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Ma palun järgmisena kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Hea juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu komisjoni istungil 17. juunil 2013. Eelnõu tutvustas komisjonile Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liige ja sotsiaalkomisjoni liige Helmen Kütt. Kuna see puudutab ka valitsust, kutsusime arutelule Sotsiaalministeeriumi esindajad: hoolekande osakonna juhataja Uku Torjuse ja tervishoiuosakonna juhataja Heli Paluste. Muudatusettepanekuid otsuse eelnõu kohta ei esitatud.

Mis olid siis need seisukohad ja teemad, mida komisjonis arutati? Ministeeriumi esindajate sõnul ei ole ministeeriumil olnud kavas hakata hooldusravivõrgu arengukava muutma või uut arengukava tegema, kuna kõik tervisestrategiad ja arengukavad on integreeritud rahvastiku tervise arengukava katuse alla ja kõiki tegevusi saab planeerida rahvastiku tervise arengukava tegevuskavas. Samuti on ministeerium välja töötanud aktiivsena vananemise arengukava aastateks 2013–2020, mis on heaks kiidetud. Ministeeriumi esindaja andis ülevaate ka nendest sammudest, mis on hool-

dusravivõrgu arengukava täitmiseks astunud selle kava kehtimise ajal. Nii nagu eelkõneleja Eiki Nestor ütles, on astunud samme hooldusravikohtade arvu suurendamiseks, olemasolevatesse hooldusravikohtadesse on tehtud investeringuid, on astunud samme koduõendusteenuse sisseseadmiseks ning hooldusteenuseid osutavates asutustes on nüüd olemas õde ja seal osutatakse õendusteenust, mida seni ei tehtud.

Esitati mitmesuguseid küsimusi. Helmen Kütt küsis, kas 2003. aastal koostatud hooldusravivõrgu arengukava on oma eesmärgid täitnud. Ministeeriumi esindaja vastas, et olulisemad eesmärgid, mis puudutavad infrastruktuuri ja teenuste kättesaadavuse parandamist, on täidetud enam-vähem sellises tempos, nagu kavandati. Küll aga ei ole rahastamise skeem, mida on arengukavas kirjeldatud, sellisena rakendunud. Nagu siin ka räägiti, rahastatakse teenuseid kolmest allikast: haigekassa, inimene ise ja kohalik omavalitsus. Komisjoni liige Heljo Pikhof tõi välja, et kogu see jutt puudutab eakaid inimesi, aga on ju ka noori, kes vajavad ravi ja hooldust. Ministeeriumi esindaja vastas, et aktiivsena vananemise arengukava sihtgrupp on tõepoolest vanuses 50+, kuid selle arengukava tegevuskavas aastateks 2013–2014 on kavandatud omastehoolduse toetamist ja see on mõeldud kõikidele vanusegruppidele. Selline oli arutelu komisjonis.

Komisjon otsustas saata eelnõu täiskogu saali tänaseks, 10. septembriks ja panna see lõpphääletusele. Samuti otsustas komisjon seda otsuse ettepanekut toetada. Kõik need otsused olid konsensuslikud.

Ma räägin veel mõne sõna sellest teemast. Praegu andsin ma ülevaate, mis toimus sellel konkreetsel komisjoni istungil, aga sotsiaalkomisjon on hooldusravi, omastehooldust ja ka rehabilitatsioonisüsteemi korraldamist arutanud päris mitmel sotsiaalkomisjoni istungil. Ma tänan komisjoni esimehena selle otsuse eelnõu algatajaid, et see teema on tõstatatud! Tuleb tõepoolest tunnistada, et sellel teemal on eri tahud, üks puudutab hooldusravi ja teine hooldust. Väga tihti on raske piiri tõmmata, millises asutuses ja millist teenust konkreetne inimene peab saama, eriti kui ta lisaks hooldusele vajab samal ajal hooldusravi. Probleemi teine pool on rahastamine. Osaliselt rahastab siin haigekassa, osaliselt omavalitsus ja ka

inimesel endal on väga suur rahastamiskohustus. Teenuste kättesaadavus ei pruugi olla piisav süsteemi puudujääkide tõttu, aga tegelikult ka inimeste kehvide materiaalsete võimaluste tõttu.

Me peame tegema väga kõvasti tööd kõiki osapooli kaasates, et seda probleemi lahendada, eelkõige abivajaja huvidest lähtudes. Inimene ei pea aru saama, milline roll täpselt kellelgi on, mis on haigekassa ülesanne ja mis on omavalitsuse ülesanne. Me oleme sotsiaalvaldkonnas väga tihti kuulnud vastasseisudest, et teatud ülesanded on riigil ja teatud ülesanded omavalitsusel. Aga Eestis ei ela just väga palju inimesi, me peaksime kõigile neile personaalselt lähenema. Riigi ja omavalitsuste ülesanne on välja töötada terviklik süsteem, mis lähtub eelkõige iga abivajaja huvidest ja nende inimeste murede lahendamisest.

Omastehoolduse teema, mis on hooldusraviga seotud, on olnud viimase kahe-kolme aasta jooksul ka siin saalis korduvalt arutelu all. Mul on väga hea meel, et me ei räägi sellest mitte kui varjatud ja võib-olla haletsuslooriga kaetud teemast, vaid kui teemast, mis realselt puudutab väga-väga paljusid inimesi. Vaatame, mis on riigil kavas. Ka järgmised Euroopa Liidu struktuurifondide tööhõivemeetmed fookustavad väga suuresti oma tähelepanu omastehoolduse teemale ja just läbi selle prisma, et neid inimesi võimalikult palju aidata ja töötada välja sellekohased meetmed. On väga tähtis, et me teeksime koostööd selle valdkonna kodanikuorganisatsioonidega, aga kindlasti ka omavalitsuste, haigekassa ja töötukassaga, keda see planeeritud reform otseselt puudutama hakkab.

Me oleme mõnes mõttes unikaalses olukorras. Riik ja omavalitsused peavad suutma lahendada korralduslikud küsimused, samal ajal on meil teatud valdkonnas võimalik kasutada ka Euroopa Liidu struktuurifondide raha, et reform läbi viia. Selle summa suurus, mis on aastail 2014–2020 ette nähtud, on üle 400 miljoni euro. Loomulikult ei saa me ainult sellele rahale tuginedes neid muudatusi ette võtta, kuid iga põhimõtteline muudatus nõuab teatud hetkel suuremaid investeringuid ja selleks on valitsus vahendeid planeerinud.

Mida ma tahan öelda? See konkreetne eelnõu on mõnes mõttes nagu lahtisest uksest sisseminek, pakkudes formaalset lahendust, et

me võtaksime uuesti lahti selle arengukava, mille kehtimise aeg lõpeb aastal 2015. Ma ei arva, et see midagi muudaks. Küll aga tahan veel kord tänada algatajaid, et nad selle teema siia saali arutelule tõid. See teema vajab kindlasti arutelu ja kõigi osapoolte kaasamist. Ma arvan, et järgmise poole aasta või aasta jooksul on meil võimalus teha väga tõsiseid otsuseid hooldusravi ja omastehoolduse kohta laiemalt. Ütleme nii, et ei piisa ainult sotsiaalpoliitilistest lahendustest, vaid me peame ühel hetkel hakkama arutama seda teemat, mis puudutab haldusreformi, seda, millised võimekused on omavalitsustel, millised ülesanded neil on ja milline on tegelikult nende tulubaas. Aga mul on hea meel tõdeda, et see kännu taga kinni olnud teema, mis on seotud haldusreformiga, on mingil moel liikuma hakanud, vähemalt saadakse aru, et mingeid muudatusi on vaja. Kuid ma ei taha siin avada haldusreformi teemat, sest me võime sellest väga-väga pikalt rääkida. Ma olen kindel, et me saame sellest siin saalis rääkida veel nädalate kaupa. Suur tänu!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Me avame läbi-rääkimised. Palun, Viktor Vassiljev Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Viktor Vassiljev

Proua eesistuja, kas ma saan kaheksa minutit?

Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksa minutit.

Viktor Vassiljev

Aitäh! Kui ma õigesti kuulsin, siis sotsiaalkomisjoni esimees peaaegu oma kõne lõpus ütles, et ta ei usu, et see otsus midagi oluliselt muudab. No nii ta ütles!

Teate mis, kui tulla tagasi kolleeg Eiki Nestori kõne juurde, siis tuleb mainida, et ta ütles välja väga õige asja: tervishoiu- ja sotsiaal-plokk töötavad lahus ning see ongi see probleem. Kusjuures tervishoid ja sotsiaalhoolekannet on lahus töötanud juba nõukaajast alates. See on nagu Berliini müür, mis on küll maha lõhutatud, aga kes on käinud Berliinis, teab, et Ida- ja Lääne-Berliin on täiesti erine-

vad maailmad, kus elavad erinevad inimesed, kes üksteisest aru ei saa.

Vaadake, kui hakati hooldusravivõrgu arengukava tegema, siis oli sel oma põhjus. Nimelt oli tervishoiuvõrk kui selline üsna kulukas, hoonetel olid võlad peal ja riik otsustas, et peaks selle võrgu kuidagi kokku tõmbama ja rahastamist muutma. Siis mõeldigi välja, et tõmbame haiglavõrku kokku, paneme suurema osa haigemajasid kinni. Rootslastelt telliti "Estonian Hospital Master Plan". Te võib-olla mäletate seda, sellest oli väga palju juttu. Rootslased ütlesid, et selline süsteem ei hakka tööle, see kõlbab võib-olla Ameerikale, mitte Eestile. Rootslastele öeldi, et pidagu moka maas, neile makstakse pappi ja tehku nad selline kava, nagu on tellitud. Eks nad tegidki. Ega nad selle üle uhked ei olnud, aga selline töö telliti ja ära tehti.

Kui tuli välja, et aktiivravihaiglaid jääb vähemaks ja aktiivravihaiglas viibimise aega lühendatakse keskmiselt viie päeva peale, siis selgus, et nende kõrvale tuleb ehitada midagi muud, midagi kroonilistele haigetele ja eakatele inimestele. Siis tekkiski idee ehitada hooldusravivõrk, mis oli oma olemuselt mõeldud geriaatrilise abi süsteemina, kus oleks miksitud kokku sotsiaalhoolekande- ja tervishoiuteenused. Tegelikult ei ole nii, et üks eakas inimene vajab ainult tervishoiuteenust ja teine ainult hoolekannet. Ei, enamik nendest vajavad mõlemat, kas 60% tervishoiuteenust ja 40% hoolekandeteenust või vastupidi. Selleks tuligi miksida rahastamisallikaid, sest tervishoidu rahastatakse haigekassast, sotsiaalhoolekannet rahastab jällegi kohalik omavalitsus. Aastal 2000 arutati väga põhjalikult läbi kolm võimalikku rahastamisskeemi: hooldusravikassa, hooldusravimaks ja hooldusravikindlustus. Kaugemale sellega ei jõutudki, sest ei jõutud selgusele, kes mida rahastab.

Hooldusravivõrgu arengukava oli oma ülesande täitnud selleks hetkeks, kui oli selgeks saanud, kui suureks jääb aktiivravivõrk ja kui suureks peab aastaks 2015 kasvama hooldusravivõrk. Pärast seda hakkas huvi hooldusravi vastu raugema, seda enam, et perspektiivis oli näha, et see asi muutub väga ja väga kulukaks. Eakaid inimesi on järjest rohkem ja rohkem, nad väga ebapatriootlikult elavad järjest kauem ja kauem, on kaua haiged, vajavad ravi ja hoolekannet ning see kõik maksab raha.

Muuseas, mida suurem raha puudujääk on hoolekandes ja eakate tervishoiuteenustes, seda rohkem millegipärast räägitakse omastehooldusest. Eks see nii ongi, et need ülesanded visatakse ikka kellegi teise kaela. Võiks ju ka tervishoius rääkida omasteteenindusest. Iga inimene peaks ju vähemalt sellega hakkama saama, et tõmbab oma mädanenud hambad ise sepatangidega välja. Nii et see omastehooldus on kindlasti üks väike osa kogu sotsiaalhoolekandeplokist, aga sugugi mitte selline kogu värgi päästmise võimalus, nagu seda praegu nähakse.

Kui räägiti eri rahavoogude miksimisest, siis nähti ka järgmist probleemi. Tervishoiuteenuseid rahastab haigekassa. Haigekassa rahavood planeeritakse üldiselt viieks aastaks ette ja see on enam-vähem kindel raha. Kohaliku omavalitsuse rahastatavad hoolekandeteenused kinnitab aga kohalik volikogu üheks aastaks, arvestades kohalike prioriteete. See tähendab, et praegu võib kuskil olla võimul selline seltskond, kes eelistab hoolekannet, aga järgmisel aastal teine seltskond, kes eelistab teeremonti, lasteaeda või midagi muud. Seetõttu on hoolekannet väga raske järjepidevalt rahastada.

Hooldusravivõrgu arengukavaga on veel see värk, et sellest praegu veel õnneks räägitakse, aga järjest vähem räägitakse hooldusravist kui komplekssest teenusest. Hooldushaiglaid meil enam ei ole, nüüd on õendushaiglad, ka kodust hooldusravi ei ole, on õendusteenus. Üldiselt liigub asi tasapisi sennapoole, et hooldusravi mõiste kaobki ära ja jääb ainult õendusabi. See tähendab, et seda miksitud kompleksset teenust enam suurt kuskil ei olegi, vaid on eraldi tervishoiuteenus ja eraldi sotsiaalhoolekanne. Siis ongi Berliini müür vahel, nii nagu see on olnud 50 aastat, mitte miski selles suhtes ei muutu.

Hooldusravivõrgu arengukava aastani 2015 kirjeldab, et meil peaks olema – ma loodan, et ma nüüd need arvud peast õigesti ütlen – 4200 hooldekodukohta, 2100 hooldushaiglak kohta, 150 000 koduvisiiti aastas (need on õendusvisiidid, tervishoiuteenuste osutamine) ja 150 000 päevakeskuses käiku aastas (siin on silmas peetud hooldusravi päevakeskusi, mida siia maani mitte ühtegi ei ole). Ette oli nähtud ka õenduskodu, mis on mõeldud kroonilistele haigetele. Need inimesed ei saa aasta pärast

terveks, vaid jäävadki sinna pikali. Seda õenduskodu siia maani ei ole. Sellepärast ei olegi selge, mida tuleks rahastada omavalitsusel, mida omaosaluse korras ja mida peaks rahastama haigekassa.

Omavalitsused püüavad midagi teha. Tallinn, muuseas, rahastab vähekindlustatud inimeste hooldusravi ehk õendushaigla omaosalust. Seda Tallinn teeb. Aga mis saab edasi, ei ole päris selge. Ma ütlen niimoodi, et see, mida pakub Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni eelnõu, on mõõdukas lahendus. Nii et arutame veel, las see asi läheb edasi. Ilmselt on see jutt vajalik. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Helmen Kütt

Proua eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Kui ministrid tulevad siia kõnepulti, siis nad sageli ütlevad eelnõu kohta, et see on väga hea, lausa suurepärase eelnõu. Ega minulgi pole muud öelda. Tõepoolest, ka meie esitatud eelnõu on väga hea eelnõu. Minu meelest annab see nii sotsiaalministrile kui ka omavalitsustele võimaluse alustada läbirääkimisi ja täita kunagi võetud ülesanne. Otsuse eelnõu algatajate soov on muuta hooldusravi patsientide vajadustest ja võimalustest lähtuvaks teenuseks. Selleks tuleb riigieelarve, kohalike omavalitsuste eelarvete ja ravikindlustuse võimalused ühendada nii, et oleks tagatud teenuse kvaliteet ja kättesaadavus abivajajatele ning omaosalus oleks neile jõukohane. Kui see otsus vastu võetakse, tuleb Vabariigi Valitsusel algatada "Eesti hooldusravivõrgu arengukava 2004–2015" muutmise ning koostöös kohalike omavalitsuste ja haigekassaga leida parim võimalik lahendus hooldusravi korraldamiseks ja rahastamiseks.

Ma olen sama meelt sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahknaga, kes tõi välja, et erinevad omavalitsused lahendavad probleemi erinevalt. Minul on õnne olnud töötada Viljandi linnas. Minu head kolleegid Peep Aru ja Kalle Jents, kes küll praegu saalis ei viibi, olles linnapead, lähtusid alati sotsiaalmeti ettepanekutest ja üritasid raha leida. Inimesele ei ole tegelikult oluline, kes tema mure lahendab, kas see on riik või omavalitsus. Oluline on lihtsalt see, et mure saaks lahendatud.

Omastehoolduse foorumil Viljandis, mis toimus augusti lõpus, esinesid nii sotsiaalminister kui ka sotsiaalkomisjoni esimees Margus Tsahkna. Seal jäi küll mulje, et meie eelnõu võiks ulatada abikäe ministriile Euroopa Liidu vahendite paremal planeerimisel ja selleks, et omastehooldusega seotud inimesed, nii hooldajad kui ka hooldatavad, saaksid parema teenuse. Ei ole vist päris õige, kui teenuse saamise võimalus sõltub sellest, kus inimene elab ja milline on parajasti selles omavalitsuses võim. Ei ole õige öelda, et omavalitsused ei taha selle teemaga tegelda, vastupidi, aga neil lihtsalt puuduvad selleks võimalused, suutlikkus ja raha.

Sellest tulenevalt loodan ma, head kolleegid, et te toetate Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud eelnõu. Peale selle otsusena vastuvõtmist oleks Vabariigi Valitsusel võimalus alustada läbirääkimiste vooru ja 2015. aastal oleks juba kõigil selge ja ühtemoodi võimalus hooldusraviteenust saada. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Käesoleva otsuse eelnõu kohta ei ole muudatusettepanekuid esitatud. Me asume otsuse eelnõu lõpphääletuse juurde. Enne seda teeme kohaloleku kontrolli.

Austatud kolleegid, me oleme jõudnud eelnõu 428 lõpphääletuse juurde. Kuna see nõuab koosseisu häälteenamust, siis teeme kohaloleku kontrolli.

Hetkel on kohalolijaks registreerunud 76 Riigikogu liiget, puudub 25.

Head kolleegid, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 428. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 40 Riigikogu liiget, vastu oli 7, erapooletuks jäi 5. Otsuse eelnõu ei saanud piisavalt hääli ega osutunud vastuvõetuks. (Tabel 1.)

2. Pärimisseaduse, notari tasu seaduse, notariaadiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (440 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud pärimisseaduse, notari tasu seaduse, notariaadiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 440 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Teie ees on, nagu ka Helmen Kütt eelmise punkti arutelul ütles, väga hea eelnõu. Selle eelnõu eesmärk on anda pärimisregistri pidamine üle Notarite Kojale, täpsustada pärimisregistriga seonduvat regulatsiooni ning korrigeerida nende ametitoimingute notaritasusid, mille tegemise eest kehtiv notari tasu seadus tasu ette ei näe.

Aseesimees Laine Randjärv

Vabandust! Head kolleegid, kes te olete saalis, palun austame ettekandjat!

Hanno Pevkur

Pärimisregistri pidamise üleandmine Harju Maakohtult Notarite Kojale on loogiline samm, kuna pärimisregister ei ole oma olemuselt õigusregister. See tähendab, et sinna tehtud kanded ei loo, muuda ega lõpeta õigussuhteid samamoodi kinnistusraamatu või abieluvararegistri kannetega. On selge, et testament ei muutu kehtetuks seetõttu, et pärimisregistris selle kohta andmed puuduvad.

Kuna pärimismenetluse läbiviimine on notari pädevuses, siis saavad notarid pärast pärimisregistri neile üleandmist hakata pärimisregistri teadete saatmise asemel ise kandeid tegema. Seejuures ei suurene notarite töökoormus, kuna praegu esitatavate teatiste asemel hakatakse edaspidi tegema pärimisregistrisse otsekandeid.

Vähenevad ka pärimisregistri pidamisega seotud kulutused, kuna pärimisregistri töötajat enam edaspidi protsessis sisuliselt vaja ei ole.

Pärimisregistri regulatsiooni muudatused on seotud ka Registrate ja Infosüsteemide Keskuses juba 2009. aastal alustatud pärimisregistri ajakohastamisega, mis sisuliselt tähendab, et kogu pärimisregistri paberarhiiv digiteeritakse ja olemasolevad andmed kontrollitakse andmete kvaliteedi parandamiseks omakorda üle. Kogu see mahukas digiteerimine loob kodanikele võimaluse uue veebiteenuse abil pärimisregistri andmetega tutvuda ja registrile ka näiteks koduste testamentide tegemisest, muutmisest või tühistamisest teatada. Selle projekti elluviimisega väheneb võimalus, et testamendid lähevad kaduma ja pärimisasi lahendatakse kehtetu testamendi alusel.

Järgmise suurema muudatusena, nagu ma ütlesin, korrigeeritakse notari tasusid. See puudutab neid notarite ametitoiminguid, mille eest kehtiv seadus tasu ette ei näe: õigustega seotud tehingute tehinguväärtuse minimaalväärtus, tehinguväärtuseta mitmepoolse tehingu tasu, notarile hoiule antud testamendi avamise tasu ning tasu abikaasade vastastikuse testamendi tühistamise kohta teate koostamise ja edastamise eest.

Muudetakse ka notari tasu maksmise korda juhtudel, kui notar küll koostab tehingu projekti, kuid sellele ei järgne tõestamist. Teisisõnu, tehing jääb ära. Muudatuse tingis asjaolu, et kehtestatud projekti koostamise tasu ei võimalda iga kord arvestada tehinguprojekti keerukust ega projekti koostamisele kulunud aega. Ka Riigikohtu tsiviilkolleegium on varasemas praktikas põhiseadusvastaseks tunnistanud kinnisasja arestimistoimingu eest ette nähtud kohtutäituri lisatasu, mis moodustas 0,5% arestitava kinnisasja väärtusest. Nimelt ei võimaldanud kinnisasja arestimise eest ette nähtud kohtutäituri lisatasu regulatsioon Riigikohtu tsiviilkolleegiumi hinnangul arvestada kohtutäituri lisatasu määramisel konkreetse kinnisasja arestimise keerukust ega kinnisasja arestimisele kulunud aega. Seega soovime luua notarile võimaluse küsida notariaalakti projekti koostamise eest tasu lähtudes sellest, kui suur ajakulu kaasnes notariaalakti ettevalmistamisega. Eesmärk on eelkõige õiglane ja läbipaistev tasusüsteem tõestamistoimingute ärajäämise korral ning tagatis, et notar saab tehtud töö eest selgetel alustel tasu küsida.

Samas seatakse sellele tasu võtmisele ülempiir ja varasem kohustus tehinguprojekti koos-

tamise eest tasu võtta asendatakse notari õigusega seda teha. Usun, et uus regulatsioon aitab rohkem tagada, et tehingu osapooled või ka vahendajad ei broneeri tulevikus notariaega liiga kergekäeliselt ega lähe n-ö kalastama mitmesse notaribüroosse, vaatamaks, kes teeb tehingu ettevalmistamiseks vajalikud toimingud kiiremini või odavamalt.

Usun, nagu ma ütlesin ka ettekande alguses, et tegemist on hea eelnõuga. Loodame, et Riigikogu menetleb seda seadusmuudatust kiiresti. Kevadel jäi selle eelnõu menetlemine pooleli. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Neeme Suure!

Neeme Suur

Proua juhataja! Head kolleegid! Kõnealust eelnõu menetles õiguskomisjon kahel korral. Esimesel korral, 10. juunil 2013. aastal ehk enne meie suvist tööperioodi võtsid komisjoni istungist osa Andres Anvelt, Igor Gräzin, Kalle Jents, Marika Tuus-Laul, Siim Kabrits, Neeme Suur ja Valdo Randpere, samuti Linnar Liivamägi ja Raini Laide. Puudusid Kalle Laanet ja Peeter Võsa. Komisjoni istungile olid kutsutud justiitsminister Hanno Pevkur, ministri nõunikud Madis Timpson ja Kätlin Ots, Justiitsministeeriumi järelevalve ja õigusteeninduse talituse nõunik Liisi Pars ning õigusloome ja arenduse talituse nõunik Piret Saartee.

Minister kandis seaduseelnõu tutvustuse komisjonile ette ja komisjonis toimus ka arutelu. Paraku peab ütleva, et ega see arutelu meil väga tuline ei olnud, kuna tegemist on seadusega, mis on väga valdkonnaspetsiifiline. Selle tõttu ei olnud erinevaid arvamusi ega teravaid küsimusi. Saame aru, et tegemist on eelkõige notari institutsiooni tugevdamisega, Notarite Kojale kindla lisafunktsiooni ehk pärimisregistri pidamise funktsiooni andmisega. Sellisena oli see eelnõu kõigile komisjoni liikmetele arusaadav.

Teist korda käsitlesime eelnõu eile ehk esmaspäeval, 9. septembril. Eile otsustasime eelkõige muudatusettepanekute esitamise tähtsaja üle. Kuna eelnõu jõustub 28. oktoobril s.a, siis määrasime muudatusettepanekute esita-

mise tähtjaks 16. septembri 2013 kell 16. Kõik komisjoni liikmed, kes kohal viibisid, hääletasid sellise tähtaja poolt. See tähendab muudatusettepanekute esitamise lühendatud tähtaega, viis päeva on aega.

Sellega ma komisjoni ettekandjana praegu lõpetan. Kui on küsimusi, siis heal meelel vastan. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 440 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrان eelnõu 440 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 16. septembri kell 16.

3. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (441 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 441 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Selle eelnõu eesmärk on üle võtta üks Euroopa Liidu Nõukogu direktiiv, mis käsitleb suulist ja kirjalikku tõlget kriminaalmenetluses.

Direktiivi eesmärk on kehtestada ühtsed standardid Euroopa Liidu liikmesriikides ning näha ette kahtlustatava ja süüdistatava õigus saada kriminaalmenetluses suulist ja kirjalikku tõlget. Kehtivas kriminaalmenetluse seadustikus on õigus tõlget saada reguleeritud, kuid meil on direktiivist lähtuvalt vaja olemasolevaid põhimõtteid siiski muuta ja teha seadustikus muudatusi.

Eelnõuga nähakse ette, et menetleja peab iga kord hindama isiku keeleoskust ning seda, kas see valdab eesti keelt sellisel tasemel, et kriminaalmenetlusest aru saada ning oma õigusi kaitsta. Eraldi menetlust me selleks ette näinud ei ole ning eraldi menetlus ei pruugi olla ka mõistlik. Pigem on oluline säilitada

teatud paindlikkus menetlejale, kes vestluse või küsimuste esitamise teel selgitab välja, kas isik valdab eesti keelt ning missugune on tema keeleoskuse tase. Kui menetleja ei ole täielikult veendunud, et isik valdab keelt piisavalt, ning tõlke vajaduse suhtes säilib kahtlus, siis on menetleja kohustatud isikule tõlgi abi tagama.

Muudatuste kohaselt peab riik tagama kahtlustatavale ja süüdistatavale, kes ei valda eesti keelt, tõlgi abi ka juhtudel, kui inimene suhtleb oma kaitsjaga seoses menetlustoiminguks ettevalmistamisega või taotluse või kaebuse koostamisega. Oluline on, et tõlget ei pea tagama mis tahes kohtumistel, vaid üksnes sellistel, mis on otseselt seotud menetluse käigus kahtlustatava või süüdistatava osalusel tehtava toiminguga, samuti taotluse või kaebuse ettevalmistamise ja esitamisega.

Eelnõuga laiendatakse ka nende dokumentide loetelu, mille tõlge tuleb isikule tagada tema emakeelde või keelde, mida ta valdab. Need dokumendid, mida tõlgitakse, on isiku kahtlustatavana kinnipidamise protokoll, vahistamismäärus, Euroopa vahistamismäärus, süüdistusakt ja loomulikult kohtuotsus. Isikule luuakse võimalus taotleda ka muude kriminaalasjas kahtlustuse või süüdistuse sisu poolest tähtsate dokumentide ja tõendite tõlkimist. Samas võib kirjaliku tõlke asemel pakkuda isikule ka nende dokumentide suulist tõlget või suulist kokkuvõtet. Siinkohal näeb eelnõu ette teatud piirangud. Dokumente, mis on isikule kriminaalmenetluses eriti olulise tähtsusega, nagu süüdistusakt ning kohtuotsus, tuleb igal juhul tõlkida kirjalikult. Lisaks ei ole menetlejatel kohustust tagada nende dokumentide kirjalikku tõlget, mis ei ole olulised kahtlustuse või süüdistuse sisu seisukohast. Kui isik taotleb sellise dokumendi tõlkimist, mis ei ole asjakohane, on menetlejal õigus sellest keelduda. Menetleja keeldumise peale peab olema õigus ka kaevata.

Sellega ongi selle direktiivi ülevõtmise vajalikkust teile lühidalt selgitatud. Loomulikult toetame õiguskomisjoni ettepanekut eelnõu esimene lugemine lõpetada ja eelnõu Riigikogu suures saalis seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on küsimus. Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Loen eelnõust, et dokumentide kirjalik tõlge tagatakse kahtlustatavale mõistliku aja jooksul. Võib-olla oleks parem öelda, et mitte rohkem kui kuu jooksul või veel kuidagi teistmoodi. Mõistliku aja jooksul – see on natuke vee peale kirjutatud.

Hanno Pevkur

Aitäh! Mõiste "mõistlik aeg" on Eesti õiguskorras juba päris laialt kasutusel. Siin tulebki kasutada seda mõistet, sest süüdistuse eesmärk on ju jõuda kohtusse nii kiiresti kui võimalik ja eelkõige vastutab selle eest riik ise. Kui süüdistus jääb venima ega jõua kohtusse, siis tuleb riigil arvestada, et kriminaalmenetluses on tähtsajad, millal kuritegu aegub. Kui me võtame aegumise asjaolu ja sinna juurde tõendite hindamise asjaolud, siis näeme, et selles mõttes on "mõistlik aeg" täiesti sobiv. Teisisõnu, riik peab olema ise vastutav selle eest ja huvitatud sellest, et kõik need toimingud ja dokumendid saaksid süüdistatavale võimalikult kiiresti tõlgitud. Süüdistatav ei ole üldiselt huvitatud sellest, et tõlge kiiresti kätte saada, aga loomulikult on sellest huvitatud riik kui süüdistaja pool. Seetõttu on mõiste "mõistlik aeg" seaduses igati sobiv.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekandeks tuleb kõnetooli õiguskomisjoni liige Kalle Jents.

Kalle Jents

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Õiguskomisjon arutas seda eelnõu 10. juunil 2013. aastal ja siis toimus ka eelnõu sisuline arutelu. Lisaks komisjoni liikmetele osalesid koosolekul justiitsminister Hanno Pevkur, ministri nõunik Madis Timpson ja Justiitsministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Markko Künnapu. Otsustati saata eelnõu täiskogu päevakorda ja tehti ka ettepanek esimene lugemine lõpetada. Kahjuks ei jõudnud see eelnõu 19. juunil siin suures saalis arutamisele ja seetõttu arutas komisjon eile uuesti eelnõu menetluslikku poolt. Seoses sellega otsustati määrata uus parandusettepanekute tegemise tähtaeg: 16. september kell 16. Kõik need otsused tehti konsensusega.

Arutelu käigus tekkis see probleem, et Eesti riigi kulutused suurenevad seoses tõlke saamise võimaluse ja õiguse laienemisega. Samas anname endale aru, et ka meie kurikaeltele osutatakse teistes Euroopa Liidu riikides samalaadset teenust. Selleks et tagada kaitseõigus ja isikute arusaam sellest, milles neid süüdistatakse, on see lihtsalt vajalik. Eks praegu ole kindlasti ka raske ennustada, kui palju need kulud suurenevad, ehkki seletuskirjas, kui panite tähele, on nendest kuludest päris palju kirjutatud.

Ega mul muud rohkem ei olegi lisada. Kui on küsimusi, siis vastan.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Valeri Korb esitab küsimuse.

Valeri Korb

Aitäh! Ma võtan endale julguse esitada veel üks küsimus selle eelnõu kohta. Menetleja võtab endale ülesande hinnata kahtlustatava eesti keele oskust ja seda, kas on vaja tõlget. Kas see pole liiga suur au sellele inimesele, et ta ise hindab, kas peab tõlkima või ei? Kas see arvamus ei ole võib-olla subjektiivne?

Kalle Jents

Aitäh! Päris huvitav küsimus. Menetleja on see inimene, kes puutub kahtlustatavaga otseselt kokku. Ma arvan, et tal on ikkagi kõige rohkem informatsiooni ja ta saab anda hinnangu, mis tasemel selle inimese keeleoskus on. Ta teab, et kui kohtus selgub, et kahtlustatav ei saa puuduliku keeleoskuse tõttu aru, milles teda süüdistatakse, aga talle toiminguid ega dokumente ei ole tõlgitud, siis see asi kukub kohtus nagunii läbi. Ma arvan, et menetleja huvides on anda õiglane hinnang. Eks ka kahtlustatav ise avaldab arvamust, kas ta vajab tõlgi abi või ei. Aga uue korra järgi on muidugi see probleem, et kahtlustataval on õigus nõuda kirjalikku tõlget. Ma arvan, et selle hindamisel, kas kirjalikku tõlget on vaja või ei, võib tulla vaidlusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 441 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän

eelnõu 441 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 16. septembri kell 16.

4. Soolise võrdõiguslikkuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (433 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise päevakorrapunkti arutelu juurde. Algab Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud soolise võrdõiguslikkuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 433 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liikme Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Kümme aastat tagasi otsustas Eesti rahvas rahvahääletusel saada Euroopa Liidu liikmesriigiks. Üks meie riigi ette pandud põhikohustusi oli see, et Euroopa Liidu uuel liikmesriigil peab olema kehtiv soolise võrdõiguslikkuse seadus kui märk euroopalikust mõtlemisest ja asitõend demokraatiast. Sestap jõustus samal hetkel, kui Eestist sai Euroopa Liidu liikmesriik, 1. mail 2004, ka soolise võrdõiguslikkuse seadus.

Ma ei saa siin teie ees seistes üle ega ümber soolise palgalõhe temast. Aastal 2013 ei pea enam rõhutama fakti, et Eesti naiste ja meeste palgalõhe on Euroopa Liidu kõige sügavam. Me oleme selle ebamugava tõigaga siinsamas Riigikogus silmitsi olnud kõik see aeg, mil Riigikogu XII koosseis on töötanud. Pean tunnistama, et me oleme teinud head koostööd, sundimaks valitsust välja töötama naiste ja meeste palgalõhe vastu võitlemise tegevuskava.

Soolise võrdõiguslikkuse seaduse § 11 lõige 2 sätestab tööandja kohustuse koguda soopõhiseid tööalaseid statistilisi andmeid, hindamiseks võrdse kohtlemise põhimõtte järgimist töösuhetes. See säte eeldab tööandjate võimet ja oskust hinnata oma organisatsiooni ametikohtade väärtust ning tagada oma tegevuse vastavus seadusele. Võrdlusandmed on esimene samm, rakendamaks nais- ja meestöötajatele sama või samaväärse töö eest võrdse tasu maksmist. See on esimene samm üksikult üldisele liikumisel, eesmärgiks soolise ebaõigluse kaotamine palgapoliitikas. Arvata, et tegemist on liba- või mitte päris temaga, pole küll põh-

just. Tasub vaid vaadata, milliseid meediakajastusi on olnud selle kahe aasta vältel, et aru saada, kui palju see teema inimestele korda läheb.

Agaga jätkan palgalõhe teemal. Töökoha sooliste andmete kogumise kord ja andmete loetelu tuli soolise võrdõiguslikkuse seaduse § 11 lõike 2 järgi kehtestada Vabariigi Valitsuse määrusega. Möödunud on üheksa aastat, neli kuud ja üheksa päeva, aga Vabariigi Valitsusel on neile seadusega pandud kohustus seni täitmata. Seega ei saa ka loota, et tööandjad seda kohustust praktikas täidaksid.

Olukord Eestis on tegelikult päris tõsine, et mitte öelda traagiline. Kui 11 aastat tagasi oli meeste ja naiste palgalõhe 22% naiste kahjuks, siis selle aasta kevadel tuli raporteerida, et sooline palgalõhe oli paraku 28%. Madal palk aktiivses tööeas toob teadagi kaasa samavõrra väikesed sotsiaalkindlustuse hüvitised ning lõpuks ka madalama pensioni. Nimetatud ebaõiglus saadab naist elukaare vältel. Ilmselgelt on naiste ebaõiglane töötasu see põhjus, miks meil on nii suur hulk vaesuses elavaid lapsi. Eesti laste hulgas on neid 40%. Tasub mees pidada sedagi, et üksikvanemate arvu poolest oleme Euroopa Liidu liidrid. Just eelkirjeldatud probleemide pärast vajab Eesti institutsiooni, kes iga päev tegeleks naiste ja meeste võrdõiguslikkuse edendamise ning kitsaskohtade kõrvaldamisega.

Veel kord ütlen, et 2011. aasta sügisel Riigikogus vastuvõetud otsus, millega kohustati Vabariigi Valitsust välja töötama tegevuskava meeste ja naiste palgalõhe vähendamiseks, on igati tervitav. See on ju meie kõikide ühise töö vili. Samal ajal ei ole selle tegevuskavaga võimalik katta soolise võrdõiguslikkuse seaduse § 11 lõikes 2 sätestatud sooliste andmete esitamist tööandjate poolt, seega pole võimalik täita nimetatud õigusnormi eesmärki.

Soolise võrdõiguslikkuse seaduse 7. peatükk kohustab Vabariigi Valitsust oma määrusega kinnitama ka soolise võrdõiguslikkuse nõukogu. Selle ülesanne on kinnitada soolise võrdõiguslikkuse poliitika üldsuunad, nõustada Vabariigi Valitsust soolise võrdõiguslikkuse edendamise strateegia küsimustes ning esitada valitsusele seisukohti ministeeriumide esitatud riiklike programmide soolise võrdõiguslikkuse seadusele vastavuse kohta.

13. detsembril 2011 saatis õiguskantsler Indrek Teder tollasele sotsiaalministrile Pevkurile märgukirja, milles tõdes, et soolise võrdõiguslikkuse seaduse § 24 näeb ette nõukogu moodustamise kohustuse. Kohustuse mittejärgimine on seaduse mittetäitmine. Kuu hiljem vastas sotsiaalminister õiguskantslerile ja nõustus temaga. Sotsiaalminister avaldas lootust – see on tähtis –, et soolise võrdõiguslikkuse nõukogu moodustamise korraldus esitatakse Vabariigi Valitsusele vastuvõtmiseks hiljemalt 2012. aasta – juhin tähelepanu, et möödunud aasta – teise kvartali lõpuks ehk 30. juuniks.

Möödunud on enam kui aasta nendest sõnadest. Tänaise päeva seisuga on aga soolise võrdõiguslikkuse nõukogu kinnitamata. Sisuliselt on valitsus üheksa aastat käitunud õigusriigile sobimatult ning ministeerium jätnud töö tegemata. Valitsuse tegevusetus sunnibki Riigikogu rakendama intensiivsemat parlamentaarset järelevalvet soolise võrdõiguslikkuse seaduse rakendamise üle. Seetõttu teeme ettepaneku luua aastaid loomata jäänud soolise võrdõiguslikkuse nõukogu asemel soolise võrdõiguslikkuse erikomisjon Riigikogus. Soolise võrdõiguslikkuse nõukogu asemel Riigikogu soolise võrdõiguslikkuse erikomisjoni moodustamisega ei jääks täitmata ühtegi soolise võrdõiguslikkuse nõukogule pandud ülesannet, kuna sellist institutsiooni pole hoolimata seadusest tulenevatest kohustustest enam kui üheksa aasta ja kuue sotsiaalministri ametiaja jooksul moodustatud. Seega pole nõukogule pandud kohustusi kunagi paraku täitma asutudki.

Eelnõu algatajad juhivad tähelepanu, et seaduse vastuvõtmine ei takistaks Vabariigi Valitsust soovi korral kinnitamast oma valdkondlike poliitikate põhisuundi, sh soolise võrdõiguslikkuse poliitika omi. Oleme veendunud, et valdkondliku poliitikadokumendi mõju Vabariigi Valitsuse poliitika kujundamisele on suurem siis, kui selle on kinnitanud valitsus ise, mitte tema loodud nõuandev kogu – soolise võrdõiguslikkuse nõukogu. Sotsiaalministeeriumile jääks kohustus tegelda võrdse kohtlemise ning naiste ja meeste võrdõiguslikkuse edendamise ja sellealase tegevuse koordineerimisega.

Eelarve koostamise protsessis lähtutakse põhimõttest, et kohustused ning nende täitmi-

seks ettenähtud ametikohad ja raha liiguvad koos. Näiteks, kui avaliku teenistuse arendamine viidi Riigikantseleist üle Rahandusministeeriumisse, liikusid sinna ka vastavad ametikohad ja raha. On igati loogiline jätkata sama printsiipi soolise võrdõiguslikkuse edendamise üle järelevalvet tegeva institutsiooni puhul.

Sotsiaalministeeriumi väide, et eelarvesse on soolise võrdõiguslikkuse nõukogu jaoks käesoleval aastal planeeritud 996 eurot, ei väljenda 2013. aasta riigieelarve seaduses väljendatud seadusandja tahet. Summade sellise jaotuse on otsustanud täitevvõim ning see viitab valitsuse selgele soovimatusele soolise võrdõiguslikkuse nõukogu moodustada. Miks ma nii karmilt ütlen? Aga sellepärast, et planeeritav summa ei võimalda palgata ühtegi nõukogu teenindavat ametnikku ega tellida teemakohtseid uuringuid. Üheksa aasta jooksul on Sotsiaalministeerium kasutanud soolise võrdõiguslikkuse nõukogu tööks ettenähtud vahendeid muul otstarbel, jättes seadusest tuleneva kohustuse pahatahtlikult täitmata. Arvutuslik 80 000 eurot katab kahe ametniku aastapalga koos sotsiaalmaksuga, mis tagaks erikomisjoni teenindamise minimaalse vajaduse.

Lõpetuseks tahan ette lugeda mõned read Naesterahva Töö ja Elu juulinumbri 1913: "Mida suuremad oleksid naiste õigused ja mida kindlam ning selgem iga üksiku teadmine neist õigustest, seda julgemalt ja ühtlasemalt võiksid nad üles astuda igasuguse naiste tööjõu koorimise, selle eest maksetava tasu väiksuse, igasuguse majandusliku surve vastu; seda suurema iseteadvusega püüaksid siis ka just naised ise rahva tervise seisukohalt nii tähtsate emakohuste hoolsale täitmisele.

Kogu praegune majandus, praegune kultuurajärk on sarnane, et täitsa võimatu oleks naise tööjõudu tarvitamata läbi saada. On paratamata tõeasi, et mõlema soo vaheline töö jaotus enam endine ei ole; naise labane "kodu-kana" nimetus tuleb vanavarana kolikambrisse heita. Kuuldub koguni tõsiseid häali, kes abielu julgevad toreduse (luuse) asjaks nimetada. Kahtlemata väga paljudele on ta seda tõeste.

Nii on ka sellest küljest naise-küsimus kogu seltskonnale lähedaseks elu-küsimuseks. Kui veel arvesse võtta, kui lähedaselt mehed abikaasade ja poegadena naisega kokku puutuvad, kui tihedalt nende elu ja mõtted naise omaga on läbi põimitud, siis võib naise edenemine

meestki ainult tõsta, teda rikastada uute vaimliste üleelamiste poolest."

Palun kuulda võtta ühe andeka naise, Marie Reisiku sada aastat tagasi avaldatud programmilisi mõtteid! Niisamuti palun toetada sotsiaaldemokraatide soolise võrdõiguslikkuse seaduse muutmise seaduse eelnõu! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Riigikogu komisjonide moodustamist reguleerib teatavasti meie kodu- ja töökorra seadus. Kuidas sulle tundub, kas soolise võrdõiguslikkuse erikomisjoni moodustamiseks oleks vaja kodu- ja töökorra seadust muuta või piisab ainult soolise võrdõiguslikkuse seaduse muutmisest?

Marianne Mikko

Olen kursis Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 19 lõikega 1: "Riigikogu moodustab erikomisjoni seaduse alusel, samuti seadusest või välislepingust tulenevate ülesannete täitmiseks." Kui tähelepanelikult jälgida kevadel toimunud otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" eelnõu menetlust, märkame, et see komisjon moodustati täpselt samamoodi kodukorraseaduse eelnimetatud sätte kohaselt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Te mainisite oma ettekandes ka seda, et soolise võrdõiguslikkuse seadus on oma elu elanud üheksa aastat. Lugesin kokku, et selle aja jooksul on koos praeguse ministriga olnud kuus sotsiaalministrit. Mis te arvate, miks see seadus ei ole täie jõuga rakendunud?

Marianne Mikko

Väga lühike vastus on väga kurb ja karm: sellepärast, et nad pole seda tahtnud ehk on puudunud poliitiline tahe. Loomulikult, kui vaadata riigiteaduste aspektist, siis on olemas probleeme, mida nimetatakse lahendamata

probleemideks (*wicked issues*). Nende hulka kuuluvad näiteks narkomaania ja HIV, aga ka sooline võrdõiguslikkus. Pole olemas õigeid ja valesid otsuseid, küll aga on head või halvad otsused. See teema puudutab ju tegelikult seda, mis on sotsiaaldemokraatidele tähtis. See on kaasamine. Me teeme järelduse, et need valitsejad, kelle sotsiaalministrid on ametis olnud, pole lihtsalt tahtnud kogu ühiskonda kaasata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja, ma täna põhjaliku ettekande ja ka selle eest, et see oluline teema on järjekordselt siin saalis tõstatatud! Mis sa arvad, kas lisaks teie seaduseelnõus kirjeldatud ülesannetele võiks selle komisjoni ülesanne olla ka analüüsida seadusi, eelkõige riigieelarve seadust sellise prisma läbi, kui palju need arvestavad sootundliku eelarvestamisega ehk kui palju on arvestatud naiste ja meeste erinevaid vajadusi ning kas avalikud vahendid jagunevad vastavalt mõlema soo vajadustele, selleks et kindlustada planeeritud tegevuse soovitud tulemus?

Marianne Mikko

Aitäh hea küsimuse eest! Olen täiesti veendunud, et sellest aspektist on võimalik ka riigieelarvet vaadata. Minu meelest sai igalüks meist aastapäevad tagasi väikese brošüüri, milles analüüsitakse, kuidas on võimalik eelarvele uut moodi läheneda. Kui me elame 21. sajandis, siis väljendagem poliitilist tahet. Veel kord ütlen, et meie ülesanne selles riigis ja ühiskonnas on kaasata inimesi ja mitte välja jätta neid, kes on nõrgemas positsioonis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mart Meri!

Mart Meri

Aitäh! Hea ettekandja! Missugune on rahvusvaheline praktika, eri riikide parlamentide praktika soolise võrdõiguslikkuse komisjoni puhul? Teatavasti on Euroopa Parlamendis see komisjon olemas, aga milline seis on Euroopa Liidu liikmesriikide parlamentides?

Marianne Mikko

Aitäh, hea kolleeg! Ma võin ütelda, et Euroopa Parlamendi vastava komisjoni eesotsas ei ole mitte naine, nagu arvata võiks, vaid üks Rootsi mees. Mis puudutab liikmesriike, siis kolmandikus neist on olemas komisjon, mille nimes sisaldub soolise võrdõiguslikkuse teema. Mõtleme selle peale, kui tähtis on see teema näiteks taanlastele, kellest nagu kõikidest Põhjamaadest me oleme sotsiaalvaldkonnas mõõtu võtnud. Nemad oma eesistumise vältel (see oli Riigikogu praeguse koosseisu tegevuse ajal) peavoolustasid Euroopa Liidu prioriteetide hulgas ka soolise võrdõiguslikkuse teema. Nii et minu vastus on, et soolise võrdõiguslikkuse komisjone on päris paljudes riikides ja need on küllalt jõulisel positsioonil, et ühiskonna elu mõjutada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Järgmine küsija on Urve Tiidus.

Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te soovite selle eelnõuga luua soolise võrdõiguslikkuse erikomisjoni. Kas te, palun, teoretiseerite või prognoosite, kas ja kuidas see erikomisjon suudaks kasvatada noormeeste osakaalu kõrgkoolides, seega ühiskonna harmoonilise arengu mõttes võrdsustada kõrgharidusega noormeeste ja neidude suhet?

Marianne Mikko

Ma arvan, et siin tuleb vastutust jagada kahasse kultuurikomisjoniga. Te puudutasite olulist küsimust. Eesti noormeeste väljalangevus koolist on tõesti dramaatiline, aga võin öelda, et see ei ole Euroopa Liidus ainulaadne. Kuid meie protsent on küllalt suur. Ma olen täiesti veendunud, et kui komisjonil on võimalus teha uuringuid, kord aastas oma tööst aru anda ja debateerida sellel teemal, siis me saame ühiskonnas kõikide jõududega, alates soolise võrdõiguslikkuse erikomisjonist ja lõpetades õpetajate, miks mitte lasteaiatöötajate ja ülikoolide esindajatega seda teemat arutada ning jõuda arusaamale, mis on meile kõige tähtsam. Aga see on tõsi, et soolise võrdõiguslikkuse erikomisjon ei tegele ainult spetsiifiliselt naiste küsimusega, sest inimesed on ikkagi kahest soost: mehed ja naised. Kui nõrgemas positsioonis on mees, siis tuleb väga julgelt

tegelda meeste küsimusega. Näiteks on meeste tervise olukord Eesti Vabariigis väga alarmeeriv.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh! Hea ettekandja! Meie Eestis räägime soolise võrdõiguslikkuse teemast valdavalt selle nurga alt, et me tegeleme sellega vähe ja meie juhtivad poliitikud ei taha väga selle teemaga tegelda. Oma kõnes sa korra mainisid, et Taani on võtnud selle temaatika poliitiliseks peavooluks. Kas sa oskad tuua veel mingeid näiteid, kellest Eesti võiks eeskuju võtta?

Marianne Mikko

Mulle on väga südamelähedane üks mees lõunast, tema nimi on Zapatero. Ta oli Hispaania sotsialistist peaminister, kes teatas selge kõlava häälega: "Ma olen feminist!" Tema valitsuses olid pooled ministrid naised. Sel ajal võeti seal vastu väga jõuline soolise võrdõiguslikkuse seadus koos kvootidega. Ma julgen väita, et stereotüüpne arusaam, et kõik on ainult Põhjamaades hästi, ei vasta tõele. Hispaania on väga lühikese ajaga väga kiiret edasiminekut näidanud. Võin ütelda ka seda, et kui 1990. aastate keskpaigas jõuti Belgias järeldusele, et soosjad ei ole neil kõige paremas korras, alates sellest, kuidas mehed ja naised on esindatud parlamendis ja valitsuses ning kuidas sellest aspektist on valdkonnapoliitikaid läbi vaadatud, siis võeti seal vastu kvoodiseadus. Kui 1996. aastal olid seal 16% parlamendiliikmetest naised, siis see protsent muutus kahtede valimiste tulemusena kahekordseks. Belgia parlamendis on enam kui üks kolmandik naisi. Seal kasutatakse triibulise või n-ö sebranimekirja nõuet. Kõik parteid aktsepteerivad mõtet, et nimekirjas on mehed ja naised vaheldumisi. Kui lõpeb see triibuline osa, lõpeb ka nimekiri. Nii et Euroopa Liidus on väga jõuliste võtete ja dramaatilise meelemuutusega riike. Meil tasuks täpsemalt vaadata ja analüüsida, mis on Eestile kasulik. Selge on see, et 21. sajandil, aastal 2013, oleks soolise võrdõiguslikkuse teemat Eesti Vabariigis ignoreerida väga lühinägelik.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Kaasettekandeks kutsun kõnepulti põhiseaduskomisjoni liikme Indrek Saare!

Indrek Saar

Tervist, lugupeetud kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas seda seaduseelnõu oma s.a 17. juuni istungil. Tegemist on soolise võrdõiguslikkuse seaduse muutmise seaduse eelnõuga nr 430. Esimese lugemise arutelul ...

Aseesimees Laine Randjärv

Ma täpsustan, et eelnõu number on 433.

Indrek Saar

Vabandust! Number 433. Komisjoni arutelul võeti teadmiseks Vabariigi Valitsuse seisukoht. Vabariigi Valitsuse arvamus on öeldud, et hoolimata sellest, et soolise võrdõiguslikkuse nõukogu on üheksa aasta jooksul loomata, peab Vabariigi Valitsus selle loomist mõistlikuks ja vajalikuks. Komisjon jõudis hääletuse tulemusel järeldusele, et eelnõu nr 433 ei toetata, kuid leidis, et Vabariigi Valitsus peaks soolise võrdõiguslikkuse seaduses ettenähtud soolise võrdõiguslikkuse nõukogu moodustama hiljemalt 1. oktoobriks 2013. Otsustati saata eelnõu täiskogu päevakorda 10. septembril 2013 (konsensuslikult), tehti ettepanek seaduseelnõu tagasi lükata (poolt 6 ja vastu 4 komisjoni liiget, erapooletuid ei olnud) ning määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liige Indrek Saar (see otsus tehti taas kord konsensuslega).

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas te võite natuke pikemalt rääkida sellest, mis olid ministeeriumi põhjendused? Millega nad seletasid, et üheksa aasta ja kuue ministri ametiaja jooksul ei ole seda nõukogu siiski moodustatud? Millega nad oma venitamist põhjendasid?

Indrek Saar

Aitäh küsimuse eest! Sotsiaalministeeriumi blanketil on Riigikogu põhiseaduskomisjonile laekunud Vabariigi Valitsuse seisukoht soolise võrdõiguslikkuse seaduse muutmise seaduse

eelnõu kohta. Siin kirjutatakse järgmist: "Vabariigi Valitsus otsustas oma 6. juunil 2013. aastal toimunud istungil mitte toetada Riigikogu Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud soolise võrdõiguslikkuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (433 SE). [---] Kuigi Riigikogu huvi soolise võrdõiguslikkuse edendamise vastu ning soov täita Eestis selles valdkonnas aktiivsemat rolli on teretulnud, ei saa Vabariigi Valitsus nõustuda soolise võrdõiguslikkuse nõukogu regulatsiooni kehtetuks tunnistamisega. Hoolimata asjaolust, et nõukogu on seni tõesti loomata, peab Vabariigi Valitsus selle kui talle soolise võrdõiguslikkuse küsimustes nõu andva kogu loomist mõistlikuks ning vajalikuks.

Eelnõus ette nähtud Riigikogu soolise võrdõiguslikkuse erikomisjon ei saaks ega ole ka planeeritud täitma mitmeid soolise võrdõiguslikkuse nõukogule ette nähtud ülesandeid (nt soolise võrdõiguslikkuse poliitika üldsuundade kinnitamine ja Vabariigi Valitsuse nõustamine soolise võrdõiguslikkuse edendamise strateegia küsimustes). Oluline on ka see, et kui nõukogu liikmeskonda on planeeritud kaasata erinevaid soolise võrdõiguslikkuse edendamise seisukohast olulisi sidusgrupe (nt sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonna organisatsioon, haridusasutusi, aga ka Riigikogus esindatud erakondade esindajaid), siis Riigikogu erikomisjon koosneks ainult Riigikogu liikmetest. Mainitud erisusi arvestades on selge, et erikomisjoni näol oleks tegemist nõukogust olemuslikult erineva organiga. (Toonitan, et see on Vabariigi Valitsuse seisukoht, mitte minu isiklik seisukoht. Mina leian siin mitu küsitavust. – I. S.)

Lisaks, isegi kui Riigikogu otsustab soolise võrdõiguslikkuse erikomisjoni siiski luua, ei saa Vabariigi Valitsus toetada eelnõu seletuskirjas esitatud ettepanekut vähendada erikomisjoni loomisega seoses Sotsiaalministeeriumi kulusid ning suurendada Riigikogu Kantselei kulusid riigieelarves 80 000 euro võrra aastas. Eelnõu seletuskirja põhjal jääb ebaselgeks, millised on antud kulu arvestuse alused ja kust täpsemalt antud summad saadakse. Sotsiaalministeeriumi eelarves on soolise võrdõiguslikkuse nõukogu jaoks planeeritud 2013. aastal 996 eurot. Riigi eelarvestrateegias 2014–2017 ei ole katet erikomisjoni kuludeks planeeritud.

Seega kaasneks eelnõuga 2014. aasta riigieelarvele 80 000 eurot täiendavat kulu.

Mis puutub soolise võrdõiguslikkuse nõukogu loomisesse, siis soovime märkida, et Sotsiaalministeerium on viimase aasta jooksul astunud mitmeid samme selleks, et nõukogu loomine peatselt võimalik oleks, sealhulgas oleme tegelenud nõukogu teenindamiseks vajaliku inimressursi tagamise ning nõukogu esimehe leidmise küsimustega."

Istungi käigus küsitud küsimustest ja nendele antud vastustest selgus, et mis puudutab kulude poolt, siis Sotsiaalministeeriumi soolise võrdõiguslikkuse osakonnas on käesolevast aastast eraldi ametikoht, mille eesmärk on soolist võrdõiguslikkust süvalaiendada. Lisaks on eelarves nüüd olemas teatud summa selleks, et katta soolise võrdõiguslikkuse nõukogu kokkutulemise tehnilised kulud. See oli Liina Kanteri vastus Rait Maruste küsimusele, mis võiks olla peamine põhjus, et nõukogu ei ole siiani moodustatud. Iseenesest ei saagi eelarvestrateegia aastateks 2014–2017 kajastada seda, milles Riigikogu ei ole veel kokku leppinud. Kui Riigikogu võtab vastu seaduse, siis riigi eelarvestrateegiat selle alusel muudetakse. Sestap võib sellise põhjenduse alati küsimärgi alla sättida, aga selline oli valitsuse vastus. Riigikogu esindajana arvan, et kui me muudame seadust, siis selle alusel muudetakse ka riigieelarvet.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Suur tänu! Lugupeetud esineja! Sotsiaalministeerium on oma selle aasta eelarves näinud soolise võrdõiguslikkuse nõukogu rahastamiseks ette alla tuhande euro. Missugune on teie isiklik arusaam, millest selline summa tunnustust annab?

Indrek Saar

Sotsiaalministeeriumi esindaja selgitas meile, et seal on tööl inimene, kes osaliselt peaks tegelema soolise võrdõiguslikkuse nõukogu teenindamisega. Sellest võib järeldada, et need 996 eurot on ette nähtud ainult tehnilisteks kuludeks, näiteks koosolekute korraldamiseks. Eeldusel, et ühtegi uuringut ei tellita ja nõukogu kuigi aktiivselt ei tegutse, on ilmselt võima-

lik 996 euroga tagada aasta jooksul sellised asjad nagu kontoritarbed, kohv ja vesi. Kui me arvestaksime selle aga ümber palganumbriks, siis selle summa eest saab ühe kuu maksta inimesele palgaks umbes 740 eurot, kui selle pealt sotsiaalmaks ära maksta. Selle raha eest ilmselt ühtegi sellist ametnikku, kes teenindab pidevalt tegutsevat ja väga hästi toimivat nõukogu, palgata ei saa. Mul on väga raske öelda, millises ulatuses eespool nimetatud Sotsiaalministeeriumi ametnik seda nõukogu teenindama hakkab. Minu subjektiivne hinnang on, et kui vaadata planeeritud vahendeid, siis on näha tõsine oht, et kuigi selle nõukogu loomine on kiiduväärne, võib see jääda formaalseks asjaks. Sisuliselt ei suudeta jälgida seda, mis soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas Eestis tegelikult toimub, sest ressursse, mille abil seda väga mahukat tööd teha ja probleemistikku jälgida ning uuringuid tellida, ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Ma sain teie ette loetust aru, et Vabariigi Valitsus peab vajalikuks, et talle selles küsimuses abiks olev nõukogu loodaks. Mida te kogenu poliitikuna arvate, kui tõenäoline on see, et valitsus sellise nõukogu loob? Kui ta ei loo, kas siis teie komisjon on valmis ise selle küsimuse juurde tagasi pöörduma või peavad sotsiaaldemokraadid jälle initsiatiivi näitama?

Indrek Saar

Nüüd peaksin ma ennustama hakkama. Põhiseaduskomisjon peaks olema üks nendest komisjonidest, kes soolise võrdõiguslikkuse temaatikaga tegeleb, kuna meil ei ole selle jaoks eraldi komisjoni. Kui vaadata, kui püsiv on olnud põhiseaduskomisjoni huvi selle teema vastu, siis ma suudan meenutada ühte igaaastast kohtumist soolise võrdõiguslikkuse volinikuga, kus ta teeb ülevaate sellest, mis aasta jooksul on juhtunud. Ühe korra me arutasime ühisistungil koos õiguskomisjoniga, mis saab Norra meetme rahast, mille eest tegelikult soolise võrdõiguslikkuse volinik praegu üldse oma tööd teeb. Eesti riigi raha kulub selleks palju vähem. Rohkem püsivat huvi või ka nende teemade spontaanset tõstatust üldisemal

tasemel põhiseaduskomisjonis ma ei mäleta, see on jäänud sotsiaaldemokraatide pärusmaaks, kes aeg-ajalt sellele tähelepanu juhiavad. Nagu näitab selle korra hääletus, siis komisjoni üldine meelsus on teadupärast pigem konservatiivne ehk ollakse rahul sellega, kuidas sooline võrdõiguslikkus Eesti ühiskonnas toimib ja kuidas rollikuvandid on paika loksunud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Mul on selline küsimus. Kui uskuda IPU-d ehk Parlamentidevahelist Liitu, siis Riigikogus tegelevad selle teemaga kaks komisjoni: põhiseaduskomisjon ja sotsiaalkomisjon. Järsku oskad öelda ja selgitada ka nendele, kes veel kõhklevad, kas selle eelnõu poolt hääletada, miks peaks veel midagi lisaks looma?

Indrek Saar

Aitäh! Mul on hea meel kuulda, et me vähemalt IPU-s oleme eesrindlikud, et meil on lausa kaks komisjoni, kes valdkonnaga süvitsi tegelevad. Sotsiaalkomisjoni nimel ei julge ma sõna võtta. Põhiseaduskomisjonist ma eelmisele küsimusele vastates rääkisin. See ei ole kindlasti üks nendest teemadest, mida põhiseaduskomisjon prioriteetseks peaks. Kui vaadata, kui tugevalt see küsimus kõiki eluvaldkondi mõjutab, aga kui väike osa põhiseaduskomisjoni tööajast on kulunud selle teema arutamisele, siis ma arvan, et sellega tegeldakse pehmelt öeldes pealiskaudselt ja peetakse seda alaväärseks. Selle taustal tundub mulle, et me oleme küll varmad raporteerima ja linnuke si kirja panema, et meil lausa kaks komisjoni tegelevad selle teemaga, tegelikult aga ei ole neid algatusi, mis on tulnud sotsiaalkomisjonist soolise võrdõiguslikkuse kohta ja mis ka lõpuks seaduseelnõudesse on jõudnud, mitte just palju olnud. Ma julgen nii arvata.

Vaadates 21. sajandi väga kiiresti muutuvat ühiskonda ja seda, kui kiiresti on ka Eesti ühiskond kas või viimase paarikümne aastaga arenenud ja muutunud, ning eri põlvkondade kuvandit sellest, kuidas soorollid ühiskonnas jagunevad, millised peaksid olema soolised käitumismustrid ja kuidas ise ennast sellesse

konteksti asetada, siis ma arvan, et 20 aasta jooksul on see kõik tundmatuseni muutunud. See põlvkond, kes kasvas üles 1990. aastatel, saab asjadest võib-olla hoopis teistmoodi aru kui see põlvkond, kes on hiljem üles kasvanud. Seega on tasakaalu leidmine, erinevate arusaamade vahendamine ja kompromissi otsimine väga oluline. Ma arvan, et see puudutab väga paljusid seaduseelnõusid, mida me menetleme. Kui ei ole kedagi, kes süsteemselt jälgiks, kuidas seda soolist tahku seaduseelnõudes on käsitletud, siis ma arvan, et see tegevus ei ole eesmärgistatud, vaid pigem juhuslik. Tulen tagasi selle juurde, millest rääkis ka seaduseelnõu algataja Marianne Mikko. Kui me vaatame sotsioloogilisi uuringuid, kaasa arvatud viimast inimarengu aruannet, siis näeme, et see on üks valdavaid teemasid, mis aitab leida ühiskonnas paremat tasakaalu ja pakkuda uuele põlvkonnale elukeskkonda, mille täisväärtusliku osana nad saavad end tunda, mitte ei pea tundma end nagu kuskil muuseumis. Sestap ma arvan, et selline komisjon oleks väga vajalik ka Riigikogu juures.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Ma tulen võrdõiguslikkuse juurest põhimõttelisema teema ehk õigusriikluse juurde. Küsimus on siiski sulle kui põhiseaduskomisjoni esindajale. Põhiseaduskomisjon peaks jälgima, et Eestis kehtiks põhiseaduslik kord. Selle üks kõige olulisem komponent on see, et Eestis vastuvõetud ja kehtivaid seadusi ka realselt rakendataks. Sellest tulenevalt tahan sinult teada, missuguse emotsiooniga põhiseaduskomisjoni liikmed, kes selle eelnõu vastu hääletasid, vaatavad olukorrale, kus vastuvõetud ja kehtivat seadust tegelikult ei rakendata, ning missugused on põhiseaduskomisjoni tulevikusammud selleks, et Eestis vastuvõetud ja kehtivad seadused siiski ka rakendamiseni jõuaksid.

Indrek Saar

Aitäh! See on väga hea küsimus, aga mul on sellele väga raske vastata, sest mina kuulun nende nelja põhiseaduskomisjoni liikme hulka, kes arvasid teistmoodi kui komisjoni enamus. Mul on väga raske kujutleda ennast nende üle-

jäänud kuue nahas ja kirjeldada sulle nende emotsiooni. Ma tõesti ei julge seda teha. See nõuaks vähemalt põhjalikku rollianalüüsi, aga kuna põhiseaduskomisjoni liiget ei ole mul õnnestunud veel teatrilaval mängida, siis ei saa ma isegi sellele kogemusele tugineda. Võibolla oleks see ka veidi karikatuurne ega kirjeldaks seda emotsiooni täpselt. Sestap ei julge ma seda öelda.

Aga mis seal salata, ma arvan, et iseenesest see aastanumber, millal seaduses võeti kohustus, ja rohkem kui üheksa aastat selleks, et ühte nõukogu moodustada, räägivad ise enda eest. Ma arvan, et on sügavalt piinlik, et Eesti riik ei täida iseenda võetud kohustusi. Seda enam, et kui me vaatame Sotsiaalministeeriumi olukorra kirjeldust, siis näeme, et tegelikult ei ole siin ka ühtegi tõsiselt võetavat või objektiivset asjaolu, sest vahendid, mis kavatsetakse selle nõukogu jaoks kulutada, juhul kui see peaks siiski põhiseaduskomisjoni teemakäsitluse ja sotsiaaldemokraatide seadusalgatuse tulemusena selle aasta sügisel sündima, ei ole kindlasti see põhjus, mis oleks takistanud selle nõukogu loomist. Seda olukorda võib kirjeldada lihtsalt hoolimatusena, probleemi mittetajumisena ja lõppkokkuvõttes ka seaduse mittemäitmisena. See on kurb, aga nagu me näeme, põhiseaduskomisjoni enamus ei arvanud, et sellele peaks kuidagi teistmoodi reageerima. Valitsusele saadeti signaal. Protokollis on kirjas, et 1. oktoobriks võiks olla see nõukogu moodustatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hiljuti kirjeldati ajakirjanduses, et üks Haapsalu linnapea kandidaat on avaldanud arvamust, et linna juhtimine peaks olema meeste, mitte naiste teha. Sellist n-ö päh-hoiakut soolise võrdõiguslikkuse teema suhtes võime avalikus foruumis tihtilugu kohata. Mis sina arvad, kas see on marginaalne või tähtsusetu teema või on see mingi sotsiaaldemokraatide veidrus? Miks sotsiaaldemokraadid sellega tegelevad ja kas see on ühiskonnas oluline teema?

Indrek Saar

Õnneks on sellest teemast avalikus ruumis viimasel ajal väga palju juttu olnud. Ma arvan, et kui ma ütleksin siinkohal, et tegemist on marginaalse teemaga, siis ma oleksin ignorant. Me oleme olukorras, kus väga paljud eluvaldkonnad on pärsitud just nimelt sellepärast, et soolist võrdõiguslikkust ei ole suudetud tagada. Meil on ka sügavaim palgalõhe Euroopa riikide seas. Sel hetkel öelda, et tegemist on marginaalse teemaga, on kas ignorantne või ülimalt küüniline. Tegemist on sellisel juhul eneseõigustusega, miks mitte midagi ei tehta. Ma arvan, et see on väga oluline teema. Sotsiaaldemokraatide puhul on ju kindlasti selge, et kui on eesmärk otsida ühiskonnas suuremat tasakaalu, siis püütakse seda tasakaalu leida ka meeste ja naiste väljakujunenud soorollide ja muutunud aja vahel. Ju siis teised, suuremad erakonnad ei ole veel seda probleemi teravalt tajunud. Loodame, et nad hakkavad sotsiaaldemokraatide eeskujul järjest rohkem ka selle teemaga tegelema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Mul on ka riigiõiguslik mure. Seda seadust ei ole täidetud tervelt üheksa aastat. See ei ole isegi mitte väga piinlik, vaid see on palju kohutavam kui väga piinlik. Natuke ilku-des kõigi nende valitsuste üle, kes vahepeal võimul on olnud, küsin ma, kas järsku peaks muutma põhiseadust ja kirjutama sinna lisaks paragrahvi, et valitsus, kes ei ole kuue kuu jooksul hakanud talle seadusega pandud kohustusi täitma, loetakse tagasiastunuks ja kõik.

Indrek Saar

Väga hea mõte. Sinu lahkkel loal võtan ma põhiseaduskomisjonis selle teema jutuks ja ütlen, et Riigikogu kogenud liikmel Eiki Nestoril on selline ettepanek. Kuna saalis viibib õnneks ka põhiseaduskomisjoni esimees, siis ei lähe see mul kindlasti meelest ära. Me saame sel teemal kindlasti põhiseaduskomisjonis diskuteerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, Rait Maruste!

Rait Maruste

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Istusin üleval oma kabinetis ning kuulasin ja jälgisin seda arutelu, mis jõudis välja isegi põhiseaduskomisjoni liikmete hingeelu teemadeni. See provotseeris mind siia natuke rääkima tulema.

Praegune põhiseaduskomisjon on ametis olnud pisut rohkem kui kaks ja pool aastat. Teema on olnud üleval kauem. Ametisolev põhiseaduskomisjon ei saa kanda vastutust kogu kujunenud olukorra eest. Õigesti märgiti, et sellest teemast on komisjonis korduvalt juttu olnud ja me oleme leidnud, et olukord ei ole kena. Kui on kord tehtud otsus reageerida probleemile asjakohase nõukogu moodustamisega ja see otsus on olnud aastaid täitmata, siis see olukord ei kaunistata ei valitsust ega seadusandjat.

Kuid siiski, Riigikogu erikomisjoni moodustamine ei ole meie arvates see tee, kuidas tuleks probleemile reageerida. Kui mingi asi on jäänud tegemata, siis teeme selle lõpuni ära. Meil on olnud läbirääkimisi nii eelmise kui ka praeguse sotsiaalministriga. Nad on selgitanud, et seda nõukogu on olnud üksjagu raske moodustada. See muidugi ei ole õigustus. Kuid tõesti, paljud inimesed, kelle poole on pöördutud, ei ole mingil põhjusel selle nõukogu liikmeks hakanud. Taavi Rõivase viimase informatsiooni kohaselt on nüüd inimestelt, kelle poole on pöördutud, saadud positiivne vastukaja ja nõukogu hakkab tõenäoliselt lähiajal tööle.

Ei ole asjakohane arvata, et Riigikogu erikomisjoni moodustamine lahendaks kõik meie sotsiaalsed või võrdõiguslikkuse probleemid. Need probleemid on tunduvalt sügavamad ja laiemad. Loomulikult vajab see teema pidevat päevakorras hoidmist, selle eest tuleb sotsiaaldemokraatidest kolleegide tunnustada, aga probleem ei ole lahendatav ainult ühe erikomisjoni moodustamise kaudu. Selline oli meie arusaam. Kui Sotsiaalministeeriumi juurde loodud nõukogu töö ei anna tulemusi või kui see nõukogu jääb passiivseks, eks siis astume järgmise sammu. Aga teeme ühe sammu korraga.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Olga Sõtnik! Kokku kaheksa minutit.

Olga Sõtnik

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Oma kõne alustuseks soovin tsiteerida Eesti Vabariigi põhiseadust, mille § 12 ütleb: "Kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu." Aastal 2004, 12 aastat pärast põhiseaduse vastuvõtmist, võeti vastu soolise võrdõiguslikkuse seadus. Selle seaduse eesmärk on tagada Eesti Vabariigi põhiseadusest tulenev sooline võrdne kohtlemine ning edendada naiste ja meeste võrdõiguslikkust kui ühte põhilist inimõigust ja üldist hüve kõigis ühiskonna eluvaldkondades.

Hoolimata nendest seadustest ja ilusatest sõnadest on naistel ja meestel tänapäeva Eestis võrdsed õigused, võimalused ja kohustused ainult *de iure*, mitte *de facto*. Sugude võrdõiguslikkus peab olema läbiv põhimõte, millega arvestatakse kõigis eluvaldkondades. *Gender mainstreaming* ehk sooküsimuste süvalaendamise on Euroopa Liidus läbiv põhimõte. Kahjuks ei ole praegusele valitsuskoalitsioonile soolise võrdõiguslikkuse edendamine mingi eesmärk. Seda edendatakse ainult paberi peal, kampaania korras ning võõra raha eest välisprojektide toel. Seda tõestab fakt, et üheksa aasta jooksul pole kuus ministrit suutnud moodustada soolise võrdõiguslikkuse nõukogu. Sel põhjusel me täna seda eelnõu menetleme.

Siinkohal teen väikese kõrvalpõike ning tänan kõiki neid organisatsioone ja institutsioone, nii Eestis kui ka välismaal, kes aitavad kaasa võrdõiguslikkuse edendamisele ja üleüldisele diskrimineerimise lõpetamisele Eestis. Just eile oli mul võimalus osaleda ühel selleteemalisel üritusel. See toimus programmi "Erinevus rikastab" raames, mida toetab eelkõige Euroopa Liit koostöös TTÜ õiguse instituudi, Eesti Inimõiguste Keskuse ja Suurbritannia saatkonnaga. Natuke toetab ka Sotsiaalministeerium. Aga ma arvan, et need teemad ei peaks olema mitte kaasrahastatavad, vaid põhiliselt peaks neid toetama just riigieelarvest.

Maailma Majandusfoorum 2012. aasta raportis on Eesti soolise võrdõiguslikkuse edetabelis 60. kohal. Kuue aasta jooksul on meie positsioon langenud 31 koha võrra. Kui seda

raportit 2006. aastal koostama hakati, siis oli me 29. kohal. See raport näitab, et Eestil läheb soolise võrdõiguslikkuse mõttes kõige kehve mini kahes valdkonnas: majanduses ja poliitikas. Üks peamisi põhjuseid, miks Eesti on rahvusvahelises võrdluses niivõrd taga, on see, et palgalõhe on Eestis väga suur, suurem kui näiteks meie arvates eksootilistes riikides, nagu Burundi või Uganda. Statistikaameti andmetel oli eelmise aasta oktoobris naiste brutotunnitasu 24,6% madalam kui meestel, 2011. aastaga võrreldes suurenes sooline palgalõhe 1,8 protsendipunkti.

Kui rääkida, millised nõrgad kohad on selles valdkonnas poliitikas, siis piisab sellest, kui meenutada, kui mitu naisministrit on praeguses valitsuses, kui palju on naisi siin Riigikogus, kui paljud neist juhivad komisjone, kui palju on naislinnapäid ja volikogu esinai. See, kui palju naisi on valitsuses ja esinduskogudes, on paljuski erakondade otsustada. Oluline on, kui palju naisi on nimekirjades, mis kohtadel nad on, kui palju neid abistatakse kampaania korraldamisel, kas jälgitakse nn tõmbelukuprintsiipi nimekirjade koostamisel, nii et iga teine kandidaat oleks naine.

Õnneks on Eestis siiski ka mõned erakonnad, kellele sooline võrdõiguslikkus tähtis on. Minu koduerakond on üks nendest. Laupäeval toimunud kongressil nimetas Keskerakonna esimees ennast võitlevaks feministiks ning meenutas, et Keskerakond on lennutanud Eesti poliitikasse palju andekaid ja tublised naisi. Seda tõestab fakt, et kõige suurem naiste esindatus Riigikogus on meie fraktsioonis, samuti on suur naiste osakaal Tallinna juhtide seas. Ka valitsuses oli naisi, tervenisti viis, kõige rohkem just siis, kui Keskerakond valitsuses oli.

Samas, tõe huvides pean piinlikkusega meenutama, et Keskerakonna Haapsalu linnapea kandidaat on küll veendunud, et naised ei kõlba linna juhtima. Kuna ta pole Keskerakonna liige, siis ei ole teda võimalik kahjuks ka aukohtusse kaevata. Aga ma soovitan oma erakonna kaastel Haapsalus veel kord mõelda, kas selline üle-eelmise sajandi vaadetega inimene ikka sobib Keskerakonna linnapeakandidaadiks. Kasutades võimalust, palun vabandust kõikidelt inimestelt, keda tema sõnad solvasid ja häirisid!

Kui tulla tagasi selle juurde, kuidas valituskoalitsioon suhtub soolisesse võrdõiguslikkusesse, siis meenutan meie arutelu seoses Euroopa Komisjoni direktiiviga sookvootide kehtestamise kohta suurtes börsiettevõtetes. Üks põhiline argument selle vastu oli see, et probleemi on võimalik lahendada ka ilma kvootideta. Kui seda on võimalik lahendada ilma kvootideta, siis miks seda ei tehta? Riigil on terve hulk tema enda osalusega ettevõtteid. Eilse päeva seisuga oli neid 31, kokku on nende juhatustes ja nõukogudes 139 liiget, kellest ainult 16 ehk 11,5% on naised. Riigil on olemas reaalsed hoovad, et näidata erasektorile eeskujuga, kuidas kaasata rohkem naisi ettevõtete juhtimisse, kuid paraku riik seda võimalust ei kasuta. Võib küsida, kuidas liberaalse maailmavaatega erakonna esindaja võib kvooti toetada. Aga paraku on mõned valdkonnad, kus kvootideta ei ole probleeme mitte kuidagi võimalik lahendada, ja tundub, et sooline võrdõiguslikkus ongi üks nendest. Ma arvan, et ajutiste kvootide kehtestamine selles valdkonnas on põhjendatud.

Kui tulla tagasi seaduseelnõu 433 juurde, siis tuleb öelda, et tegemist on hea seaduseelnõuga, aga seda on võimalik veelgi paremaks muuta, kui jätta see menetlusse ja mitte menetlusest välja hääletada. Võib-olla tõesti ei olegi vaja kaotada nõuet moodustada soolise võrdõiguslikkuse nõukogu. Loodame, et tõepoolest juhtub nii, nagu kolleeg Maruste ütles, et see luuakse lähiajal. Aga me võime luua ka parlamentaarse võrdõiguslikkuse erikomisjoni, sest probleeme, millega tegelda, jätkub kõikidele, nii sellele nõukogule kui ka meie erikomisjonile. Lisaks sellele, et see erikomisjon tegeleks nende ülesannetega, mis on seaduseelnõus loetletud, peaks tema üks ülesanne olema seaduste, eriti riigieelarve seaduse sootundlikkuse põhimõtete analüüs. Kõikide seaduste puhul tuleb rakendada sootundliku eelarvestamise põhimõtteid. Sootundlik eelarvestamine ei tähenda seda, et kulutused jaotatakse võrdselt naiste ja meeste vahel, ega seda, et on eraldi eelarved naistele ja meestele. Ka ei tähenda sootundlik eelarvestamine tingimata naiste heaks tehtavate kulutuste suurendamist. Sootundlik eelarvestamine aitab kindlaks teha, kuidas jagunevad avalikud ressursid meeste ja naiste vahel, kus meeste ja naiste vajadused kattuvad ning kus erinevad. Kui vajadused on

erinevad, saab sellest lähtudes ka rahalisi vahendeid planeerida.

Eelnevast tulenevalt toetab Keskerakonna fraktsioon Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatust muuta soolise võrdõiguslikkuse seadust ning kutsub kõiki erakondi ja ka Riigikogu demokraatide ühendust üles ühinema selle algatusega ning hääletama selle seaduseelnõu poolt. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Sven Mikser!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mul on kahju, et meie ühiskonnas ja ka siin saalis on inimesi ja erakondi, kes tõepoolest usuvad, et sooline võrdõiguslikkus ei olegi tegelik probleem, vaid see on mingi imporditud veidrus. Või veel hullem, leidub neid, kes tõemeeli arvavad, et võrdõiguslikkuse teema on tõstata- nud pronksiöö korraldajad, et proovida eesti rahva vaimlist vastupidavust.

2004. aasta 1. maist, mil sai seadusesse kirjutatud valitsuse kohustus luua vastav valit- suskomisjon, on möödunud rohkem kui üheksa aastat, aga seda komisjoni ei ole loodud. Valit- sus, esitades oma vastuargumendid sotsiaalde- mokraatide eelnõule, ütles, et Riigikogu ko- misjon ei saaks teha kõike seda hädavajalikku, mida saaks teha valitsuskomisjon, kui see vaid moodustataks. See tuletas mulle meelde ühe ammu loetud muinasjutu, mille pealkiri on "Tühjajahvatajad". Seal on juttu ühest kentsa- kast külast, kus rahvas lesib ahju peal ja räägib suure suuga, et küll nende leemepajad siis alles podiseksid, kui nad kord põllule läheksid ja vilja maha külvaksid. Pidada hädavajalikuks seda, mida ei ole vaevunud ära tegema, on tõe- poolest küüniline.

Meie arvame, et sooline võrdõiguslikkus on Eesti ühiskonnas oluline teema. Kahtlemata on soolise võrdõiguslikkuse küsimusi võimalik edendada ja lahendada mitmel viisil. Kui kass tõepoolest hiiri püüab, siis ei ole õigupoolest tähtis, mis värvi ta on. Aga kuna valitsus on oma tegevuse või õieti tegevusetusega näida- nud, et ta ei pea seda teemat prioriteetseks, siis paraku puudub minul ka praegu, kui valitsus on lubanud astuda samme, et see komisjon saaks loodud, igasugune usk, et see komisjon tõepoolest tööle hakkab või valitsus kavatseb

selle komisjoni, juhul kui see tekib, soovitusi oluliseks pidada ja arvesse võtta.

Ei saa salata, et soolise võrdõiguslikkuse teema käsitlemine on tihtipeale ka siin saalis ja Vabariigi Valitsuses taandunud sisutuks lõõ- pimiseks. Eelkõneleja juba meenutas debatti börsiettevõtete nõukogude soolise tasakaalus- tamise teemal, kui valitsus lubas võtta muid meetmeid, täpsustamata, milliseid. Juhtisin toona tähelepanu, et riik on näidanud erakord- selt halba eeskujut, nimetades mitme olulise riigi omanduses või riigi osalusega äriühingu nõukogusse üksnes mehi. Kui me vaatame näiteks Estonian Airi tegemisi viimaste aastate jooksul, siis on küll raske öelda, et selle nõu- kogu moodustati puhtalt meritokraatlikul print- siibil.

Lõpetuseks. Üks kolleeg siin saalis küsis, kuidas saada rohkem mehi kõrgharidust oman- dama. See on väga hea küsimus, sest sooline võrdõiguslikkus ei ole kindlasti üksnes naiste, vaid ka meeste teema. Aga minu arvates on vastus sellele olulisele küsimusele vahetult seotud ühe teise sotsiaaldemokraatide pidevalt tõstatatud ja tõstatatava teemaga, nimelt sooli- se palgalõhega. Kui ikka kõrgharidust eeldava töö eest, mida teevad Eestis eeskätt naised, näiteks lasteaiaõpetaja töö eest saaks tunduvalt suuremat palka, kui saab valdavalt keskharid- dust eeldavat tööd tegev mees, näiteks ehitaja, siis küllap tungleks palju rohkem noori mehi kõrgharidust andvate õppeasutuste uste taga. Näidakem ükski kord siin saalis positiivset eeskujut valitsusele, Eesti äriilmale ja kogu ühiskonnale ning menetlegem seda väga olu- list seaduseelnõu edasi! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Juh- tivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 433 tuleks esimesel lugemisel tagasi lükata. Me peame selle ettepaneku läbi hääletama.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juh- tivkomisjoni ettepaneku eelnõu 433 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 45 ja vastu 23 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Seega on eelnõu 433 tagasi lükatud ja langeb menet- lusest välja. (Tabel 2.)

Head kolleegid! Täna päevakord on ammendatud ja istung lõppenud. Soovin kõigile kaunist päeva jätku!

Istungi lõpp kell 12.11.

Istungi kestus 2 tundi ja 11 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 11. september 2013
Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Vajaduspõhine õppetoetus
2. Elektri hind
3. Pensionid
4. Haldusreform
5. Prügi põletamine Eesti jäätmekäitluses

Istungi rakendamine

1. Laste kaasamist relvakonfliktidesse käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokollitratifitseerimise seaduse eelnõu (442 SE) esimene lugemine

2. Rahvatervise seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (436 SE) esimene lugemine

3. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktiivse seaduse muutmise seaduse eelnõu (449 SE) esimene lugemine

4. Eesti Vabariigi valitsuse ja Küprose Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega toetlismaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokollitratifitseerimise seaduse eelnõu (450 SE) esimene lugemine

Infotund

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu! Austatud valitsusliikmed! Alustame 11. septembri infotundi. Kõigepealt teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 49 Riigikogu liiget, puudub 52.

Alustame infotundi. Täna infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts ning sotsiaalminister Taavi Rõivas.

1. Vajaduspõhine õppetoetus

Aseesimees Laine Randjärv

Esimese küsimuse küsib Sven Mikser peaminister Andrus Ansipilt. Teemaks on vajaduspõhine õppetoetus. Palun!

Sven Mikser

Austatud valitsusjuht! Küsin teilt haridusministri puudumise tõttu. Eelmisel aastal valitsuse algatatud ning äsja jõustunud õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seadus sätestab, et vajaduspõhist õppetoetust saab kuni 24-aastane kutse- või kõrgkoolis õppiv tudeng, kui sissetulek pereliikme kohta ei ületa 280 eurot. Vastavalt seadusele loetakse üliõpilase pereliikmeteks ka tema alaealised õed ja vennad ning tema kuni 24-aastased õed ja vennad, kes õpivad kutse- või kõrgkoolis. Välja on jäänud – ka viimaste päevade ajakirjandus on sellele tähelepanu juhtinud – 19-aastaseks saanud õed-vennad, kes õpivad gümnaasiumi lõpuklassides. Eestis minnakse kooli valdavalt 7-aastaselt ja gümnaasiumi lõpuni kulub 12 õppeaastat, nii et selline seaduspügal tundub ebanõistlik ja ebaõiglane. Kas sellise lahenduse puhul on tegu valitsuse poliitilise tahtega või eelnõu algataja möödalaskmisega, mille ka Riigikogu on jätnud korrigeerimata?

Andrus Ansip

Ma olen teiega sama meelt. Kui inimene on saanud 18 täis ja õpib endiselt gümnaasiumis, siis põhimõtteliselt tuleks ta arvestada pereliikmete hulka ning vastavalt sellele rehkendada välja tulu ühe pereliikme kohta. Seadusandja on seaduse vastu võtnud. Kui seadus ei ole kõige parem, siis tuleb seda parandada. Selles seadusandja roll seisnebki. Mina valitsusjuhina ei pea õpetama hakkama, kuidas sel puhul teugutseda tuleb. Aga ma usun, et valitsus sellise algatuse teeb.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser, esimene täpsustav küsimus!

Sven Mikser

Austatud peaminister! Eile ilmus portaalis Delfi lugu ühest üliõpilasest, kes jääb vajaduspõhisest õppetoetusest ilma, kuna ta eelmisel aastal kooli kõrvalt töötas, mistõttu sissetulek leibkonna liikme kohta ületas toetuse saamiseks vajaliku piiri 2,5 euro võrra. Ka see tundub mõistlik ja õiglane? Nõndanimetatud tasuta kõrghariduse kehtestamise järel ei saa see tudeng ülikooli kõrvalt töötamist jätkata, kuna see ei võimalda tal nõutud nominaalajal õppeprogrammi täita. Miks valitsuskoalitsioon otsustas sellise lahenduse kasuks? See ju karistab rahaliselt raskest seisust tudengit selle eest, et ta leidis võimaluse gümnaasiumi lõpuklassi kõrvalt töötada. Siin ei saa olla tegemist näpuveaga, sest haridusminister ütles eelnõu menetluse käigus korduvalt, et on selge poliitiline otsus võtta taotluste puhul aluseks just nimelt eelmise aasta andmed.

Andrus Ansip

Kuhugi tuleb ju tõmmata piir, millest alla poole jääva sissetulekuga inimestele makstakse vajaduspõhist õppetoetust ja millest ülespoole jääva sissetulekuga inimestele ei maksta. Riigi rahakoti suurust silmas pidades ei ole vahet, kas see piir on 280 eurot pereliikme kohta kuus või 282 eurot ja 50 eurosent. See on alati valikukoht, kuhu piir tõmmata, kuid piir peab olema ja sellest tuleb kinni pidada, mitte nii, et piir on laialivalgud ja udune. Kui te leiate veenvaid põhjendusi, miks mingi tulu ei ole olnud õieti päris tulu, siis kindlasti maksimaksja maksab juurde. Meil on nii, et seadusandja otsustas anda Haridus- ja Teadusministeeriumi käsutusse lisaks tavapärasele summale 3,3 miljonit eurot vajaduspõhiste õppetoetuste maksmiseks. *Summa summarum* on keskmine üliõpilane võitnud päris palju. 3,3 miljonit eurot endise 8,8 miljoni euro kõrval on ikka päris suur lisa ning ma arvan, et keskmine tudeng peaks olema praegu rahul ja õnelik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser, teine täpsustav küsimus!

Sven Mikser

Ma ilmselt ei suutnud teieni tuua oma küsimuse tuuma. Küsimus ei ole see, kui palju või kui vähe ületati kehtestatud piiri. Mingi piir peab kindlasti olema, selles olen ma teiega nõus. Küsimuse mõte on hoopis selles, miks on nii pikk viiteaeg. Tudeng, kes gümnaasiumi kõrvalt käis aasta varem tööl, et oma pere majanduslikku olukorda pisutki leevendada, nüüd nn tasuta kõrghariduse tingimustes seda enam teha ei saa, kuna ta tasuta õppimiseks peab nominaalajaga edasi jõudma. Samas ta ei saa vajaduspõhist õppetoetust, sest arvestuse aluseks on leibkonna sissetulek ühe liikme kohta eelmisel aastal. Miks valitsus valis sellise lähenemise?

Andrus Ansip

Kui riik koguks oma kodanike, sh üliõpilaste kohta andmeid märksa intensiivsemalt ja suuremas ulatuses, siis oleks võimalik rakendada ka lühemat võrdlusperioodi. Aga enamate andmete kogumine on konfliktis inimese privaatsfääri kaitsmisega. Praegu rehkendatakse andmetega, mida inimesed ise on deklareerinud või mida on tööandjad nende kohta deklareerinud. Need andmed paraku on meil usaldusväärset kasutuses ainult eelmise aasta kohta – pean silmas taotluse esitamise aega. Ma ei välista, et infotehnoloogia arengu korral on võimalik võtta aluseks pisut hilisem periood. Kuid jooksvat kuud – no seda ei saa ilmselt mitte kunagi arvesse võtta, siis tuleks hakata toetust tagantjärele maksma.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Läheme kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Iga küsimuse puhul saab esitada kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Lugupeetud peaminister! Valitsus on otsustanud, et vajaduspõhise peretoetuse määramisel lähtutakse sissetuleku arvestamisel eelmistest kuudest jooksva aastal, vajaduspõhise õppetoetuse määramisel eelmisest aastast. Viljandi maakonnas on ühe lasterikka pere ema pöördunud minu poole murega, et KredExi toetus, mis tuli perele, tekitas olukorra, kus pere tütar, taotledes vajaduspõhist õppetoetust, sai selle toetuse kõige madalamas määras.

Samas töötas ema eelmisel aastal reaalselt vaid kolm kuud. Igasuguse loogika järgi oleks pidanud tütar seda toetust saama kõrgeimas määras. Praegu on võimalik, et inimene oli eelmisel aastal töötanud, nüüd aga saab ta väga kõrget, üle keskmise palka, ent tema lapsele on määratud vajaduspõhine õppetoetus. Kas te peate seda regulatsiooni õigeks?

Andrus Ansip

Kõikide maksude ja kõikide toetuste administreerimine on kahtlemata kulukas. Ma ei ole valmis ühegi maksu ega ühegi toetuse kohta väitma, et praegune administreerimine on ideaalne. Kindlasti mitte! Alati saab operatiivsemalt arvesse võtta tulusid, saab ka operatiivsemalt arvestada tegelikke vajadusi. Tavaliselt on aga operatiivsem tulude või vajaduste arvessevõtmine märgatavalt kulukam kui pisut varasemale perioodile tuginedes toetuste arvestamine. Vajaduspõhiseid peretoetusi makstakse eelmise kvartali tegelike tulude alusel, mitte eelmise kuu tegelike kulude alusel, nagu te väitsite. Põhimõtteliselt on võimalik luua ka teistsuguseid süsteeme. Ma kutsun üles kõiki, kes ei ole praegu kehtivate regulatsioonidega rahul, pakkuma välja uusi ja paremaid ideid. Kindlasti valitsus on uutele ideedele avatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud peaminister! Vastuses Sven Mikserile te vist alguses natuke kogusite enast, aga Helmen Kütille vastates te ütlesite, milles tegelikult on põhjus, miks arvestatakse vajaduspõhise õppetoetuse puhul eelmise aasta tuludeklaratsiooni andmeid. Selleks on loomulikult kulukas. Helmen Kütt teab väga täpselt, kuidas arvestatakse vajaduspõhist peretoetust, ja ta ütles "eelmiste kuude", mitte "eelmise kuu" tulude alusel. Aga seesama küsimus, kas arvestada vajaduspõhist õppetoetust eelmise aasta või lühema perioodi sissetuleku alusel, oli siin parlamendis väga põhjalikult arutelu all. Juba siis oli selge, et tekivad olukorrad, kus inimesed langevad selle süsteemi hammasrataste vahele. Tollal lubas haridusminister valitsuse esindajana, et ülikoolid loovad tulemuslepinguid kasutades spetsiaalsed fondid inimestele, kes selle seaduse järgi ei saa seda

õppetoetust, aga võiksid saada toetust nendest fondidest nii kaua, kuni uus aasta kätte jõuab. Kas seda on tehtud?

Andrus Ansip

See oli väga pikk küsimus, milles oli mitu kommenteerimist vajavat aspekti. Kõigepealt, asi pole mitte ainult maksumaksja raha efektiivses kasutamises ehk selles, kui kallis või odav on ühe toetuse administreerimine valitsusele või riigile. Asi on ka selles, kui suurt ressursi ühe toetuse taotlemine nõuab toetuse taotlejalt. Jooksva kuu tegelike kulude usaldusväärne tõestamine käib ilmselt väga paljudel inimestel üle jõu. See ei ole nii lihtne, nagu esmapilgul ehk tundub. Kui ongi teada tulud, mis konkreetsel kuul teeniti, siis ei pruugi teada olla mingid mõne aja järel laekuda võivad summad, mille puhul ei eeldatud, et need laekuvad, jne. Tõesti, usaldusväärsed andmed on kergelt kättesaadavad eelmise aasta kohta. Nagu ma juba ütlesin, vajaduspõhiste õppetoetuste tarvis on eraldatud võrreldes seni kehtinud süsteemiga 3,3 miljonit lisaraha. Kui saab 8,8 miljonile 3,3 miljonit lisaks, siis see tähendab seda, et toetuste ulatus on märgatavalt suurem, kui see enne vajaduspõhiste õppetoetuste kehtestamist oli. Ning lisaks vajaduspõhiste õppetoetustele maksavad ülikoolid ja muud kõrgemad õppeasutused oma toetusi üliõpilastele nii õppeedukuse kui ka sotsiaalsete näidustuste alusel.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu!

2. Elektri hind

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise küsimuse juurde. Küsija on Lauri Laasi, kellel on majandus- ja kommunikatsiooniministrile küsimus elektri hinna kohta. Palun!

Lauri Laasi

Austatud majandusminister! Saan aru, et elektri hind on teil veel suurem vesikivi kaelas, kui omal ajal oli Lihula sammas. Aga ma ei küsi mitte sellepärast, et teie tuju rikkuda, vaid sellepärast, et inimesed ootavad vastuseid ja tahavad teada, mis edaspidi saab. Küsimus on järgmine. Kui tavapäraselt kaasneb suvise

ilmaga eestimaalaste jaoks ka veidike taskukohasem elektriarve, siis see suvi oli teisiti. Tänavu oli Eesti hinnapiirkonna juunikuu keskmine elektri hind 73% kallim kui eelmisel aastal. Suvel te möönsite, et sellised hinnahüpped on jaburad ning sellest tuleb teha tõsisel järeldusi, vaja on olukorda analüüsida. Milliseid järeldusi on siis tehtud ja kui kaugele on lubatud analüüsiga jõutud?

Juhan Parts

Ma saan aru, et te viitasite Eesti elektribörsi hinnale 25. juunil. See 25. juuni juhtum tekitas meis suurt rahulolematust. Me oleme analüüsinud selle põhjusi ja enda jaoks põhjused enam-vähem loogilisse ritta pannud. Kindlasti tuleb tegelda sellega, et Eesti ning meie lõunanaabrite Läti ja Leedu elektriturg toimiks samadest põhimõtetest lähtuvalt. Praegu see nii ei ole. Selle tõttu võib tekkida olukord, kus Läti ja Leedu hinnapiirkond mõjutab Eesti hinnapiirkonda ning need hinnad ühtlustuvad. Hindade ühtlustumisele iseenesest ei saa ka midagi vastu olla – põhja poole vaadates me näeme seda samuti –, aga hindade ühtlustumine saab olla siis aktsepteeritav, kui turul kehtivad tingimused on ühesugused. Praegu see nii ei ole. Me ootame selles osas oma lõunanaabritelt kiiremat edasiliikumist. Seni aga peavad turu korraldajad, süsteemioperaator, Konkurentsiamet ja minu arvates ka Nord Pool ehk elektribörsi haldaja astuma samme, et Eesti tarbijad oleksid igas olukorras paremini kaitstud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Laasi, esimene täpsustav küsimus!

Lauri Laasi

Aitäh, härra minister, selle vastuse eest! Ma ei ole päris kindel, et kõik on meie naabrite lätlaste ja leedukate süü. Ma arvan, et üht-teist annaks meil endil teha. Näiteks üks elektri kõrge hinna põhjus on olnud hooldustööd, mis töid kaasa elektrienergia pakkumise vähenemise. Korraga olid hoolduses nii Estlink 1 kaabel kui ka Narva elektriijaama plokk. Kuidas on plaanis edaspidi tagada, et paljud tootmisvõimsused ja ühendused ei oleks ühel ja samal ajal hoolduses? Kes selle eest peaks hea seisma?

Juhan Parts

Ka see on õige tähelepanek. Muidugi tuleks kõike seda koordineerida, ja mitte ainult ühe riigi piires. Turu korraldajad peaksid koostööstama kõiki turgu oluliselt mõjutavaid tegureid, mis on ühel või teisel moel seotud turuosaliste otsustega. Eesti puhul peaks põhivõrguettevõtte Elering seda tööd koordineerima oma kolleegidega nii lõunast kui põhjast. Minu hinnangul võiks seda küsimust tõsiselt arutada ka elektribörsi korraldaja. Nord Pool peaks märksa olulisemat rolli mängima, et paremini turgu korraldada ja et elektri hinda mõjutavate tehniliste võimsuste töö oleks koordineeritud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Laasi, teine täpsustav küsimus!

Lauri Laasi

Härra minister! Kui Keskerakonna fraktsioon pakkus eelmisel aastal välja elektri hinna ohjeldamiseks elektriaktsiisi vähendamise, siis see tegi teile palju nalja ja te lausa pilkasite seda ettepanekut siin saalis. Omalt poolt te pakkusite välja, et vähendada tuleks hoopis taastuvenergia tasu. Küsingi siis, nagu ma olen seda teie käest ka varem küsinud, kui kaugel te oma plaaniga olete ja millal taastuvenergia tasu tõesti väheneb.

Juhan Parts

Kui lühidalt vastata, siis ma küsiks vastu: lugupeetud saal ja hea küsija ka, miks te ei ole sellist seadust vastu võtnud? Niisugune eelnõu on menetluses. Ka opositsioon saab initsiatiivi üles näidata. Ei ole mõtet niigi ülekoormatud valitsuskalitsiooni rahvasaadikuid kogu aeg põhjendamatult süüdistada. Elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine katkestati. Minu hinnangul on Euroopa Komisjoni peetud eelkonsultatsioonid läinud positiivselt ja ma arvan, et Riigikogu võiks selle seaduse võimalikult kiiresti vastu võtta sellisel kujul, nagu eelnõu teise lugemise tekst oli. Sellisel juhul me seome taastuvenergia tasu turuhinnaga. Kui turuhind on kõrgem, on taastuvenergia tasu väiksem ja kõik me tarbijatena saame seda omal nahal tunda. Nii et jõudu tööle!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Läheme kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud härra minister! Eriti julged vastused tulevad tavaliselt kolmandale küsimusele, kui te teate, et enam juurde küsida ei saa. Siis on hea öelda, et võtke eelnõu vastu. Te teate küll, et opositsiooni eelnõusid vastu ei võeta. Ma tahan aga küsida selle kohta, et Statistikaamet avaldas hiljuti info järjekordse tarbijahinnaindeksi muutuse kohta. Loomulikult eluasemekulud olid põhilised, mis seda indeksit tõstnud on – ligi pool tõusust langes nende arvele. Sellest poolest omakorda 80% langes elektri arvele. Elekter on nii palju kallinenud, ligi 29%. Me teame, et selles vallas on väga palju riigi otsustada: võrguteenuste tasu, elektriaktsiis, käibemaks ja loomulikult dividendid, mida on sadu miljoneid eurosid. Miks te siiski tegite sel aastal nii julge sammu, et tõstsite elektri hinda koos kõigi riigimaksudega nii palju? Tegelikult ootas rahvas teilt "Kodukulud alla" lubaduse täitmist.

Juhan Parts

Ma vahendan ka oma suviseid emotsioone. Käisin Mustamäel Sõpruse puistee 202 täielikult renoveeritud kortermaja avamisel. Mis selgus? Väga suur maja on renoveeritud, soojakulude kokkuhoid 65%. 1970. aastal arhitekt Karbi projekteeritud maja on väga kapitaalselt korda tehtud. Ma arvan, et see ongi vastus teie küsimusele.

See, et toimus vabale elektriturule üleminek, ei tohiks enam üllatus olla. Kui me räägime tõsiselt elektrituru väljavaadetest, siis tasub rohkem jälgida ka tulevikuhindadega tehtavaid tehinguid meie piirkonnas – nii Eestis kui ka Põhjamaades. Näeme, et meie väljavaated on üsna head ja stabiilsed, mis peaks tähendama seda, et ühe energiakomponendi surve inflatsioonile peaks vähenema. Kui arvestada ka täiendavaid infrastruktuuriinvesteeringuid, mis toovad turule veel uusi pakkujaid juurde – mõtlen siin Eesti-Soome kaablit, Leedu-Rootsi kaablit ja Leedu-Poola kaablit –, siis usun, et praegusel üleminekuajal luuakse ühe energiakomponendi osas üsna head väljavaated nii meie peredele kui ka Eesti majandusele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Hea minister! Tuleb tõdeda, et me kahjuks ei ole oma elektriturgu päris käima saanud. Kui turule läksime, siis lubasime rahvale, et saame Põhjamaade hinnaga elektrit osta. Tänavu suvel kahjuks seda ei saanud. Mis te arvate, võib-olla peaks arvestades leedulaste ja lätlaste käitumist ning oma tootmisvõimsusi kehtestama Eestis sellise hinna, mis ei oleks kõrgem kui Nord Pool Spoti Soome hind?

Juhan Parts

Iseenesest on see huvitav mõte, mida võib kaaluda, kui me teatud aspekte piirkonna elektriturul korda ei saa. Seda tõenäoliselt küsija silmas pidaski. Samas pole põhiväide päris korrektne. Kui ma vaatan elektrituru hindu Eestis ja Soomes, siis tegu on vaata et sendi pealt ühe hinnatasemega. Üksikuid kõikumisi on olnud, nagu oli see 25. juuni hinnatõus, mil meie hinnapiirkond ühines Läti ja Leedu omaga. Praeguses olukorras pean ma seda anomaalseks, arvestades turureegleid, mis kehtivad lõunanaabrite juures. Ma arvan, et meil kehtivad Põhjamaadega ühed hinnad.

Teine asi on see, mida me suvel nägime. Siin tulevad mängu teatud looduslikud tegurid. Ka Põhjamaades on erinevaid hinnapiirkondi. Kui võrrelda Soome keskmiseid hindu – mitte ühe päeva hindu, vaid keskmiseid hindu – Norra või Rootsi mõne piirkonna omadega, mitte kogu Norra või Rootsi hindadega, siis näeme, et vahe on märkimisväärne. Ma arvan, et hindade ühtlustumisele alanemise poole aitab kindlasti kaasa Leedu-Rootsi kaabel.

Laias laastus on turu avamine meile kui riigile väga kõva investeering tulevikku. Muidugi on asju, mille kallal tuleb väga tõsiselt töötada, on häirivalt palju ära tegemata asju, aga on ka tehtud investeeringuid, mis loodetavasti olukorda tulevikus oluliselt parandavad.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Selle küsimusega oleme saanud ühele poole, läheme järgmise juurde.

3. Pensionid

Aseesimees Laine Randjärv

Helmen Kütil on sotsiaalminister Taavi Rõivasele küsimus pensionide kohta. Palun!

Helmen Kütt

Lugupeetud sotsiaalminister! Kuna seadus seda nõuab, siis pensionid tõusevad. Valitsus on mitmel korral tõstnud pensioni vähem, kui seda oleks saanud arvestuslikult teha. Viitan masuajale, kui pensionid ei tõusnud, aga need ka ei langenud. Küsimus ongi selles, kas 2014. aastaks teie välja kuulutatud pensionitõus 5,8% – ajakirjanduse andmetel küll 6% – on tegelik tõus või on sealt tehtud ka mahaarvamised?

Taavi Rõivas

Üks mis kindel on see, et valitsus ja Sotsiaalkindlustusamet maksavad pensionid välja täpselt selles suuruses, nagu seadus ette näeb, ja täpselt selles suuruses, mis vähegi riigile jõukohane. Järgmise aasta pensionitõus saab olema 5,8%. See on lisaraha, mis realselt inimestele kätte jõuab. See tähendab lisa keskmiselt umbes 20 eurot igale pensionärile kuus või kui soovite, siis 240 eurot aastas.

Teil on õigus, et pensionide maksmine sõltub väga palju rohkem seadusest ja seaduses ettenähtud valemist kui valitsuse lahkusest või karmusest. Samas on siiski asju, mida valitsus saab teha selleks, et pensionid kiiremini kasvaks. Pensionide kasv on otseselt seotud sellega, kui hästi läheb Eesti majandusel. Praegune valitsus teeb kõik selleks, et majandusel läheks hästi, ja vaatamata sellele, et suur osa Euroopast on väga raskes seisus, on Eesti majandusel läinud üsna hästi, paremini kui paljudel riikidel. Mul on väga kurb meel, et teistel läheb halvasti, aga ma olen uhke selle üle, et Eestil läheb hästi. See annab võimaluse ka selleks, et erinevalt paljudest riikidest, kus räägitakse sellest, et pensione üldse ei tõsteta või neid isegi vähendatakse – isegi meie põhjannaabrid plaanivad pensioniiga tõsta –, saame meie rääkida sellest, et pensionid kasvavad, ja seda väga suure tõenäosusega kiiremini kui üheski teises Euroopa Liidu riigis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt, esimene täpsustav küsimus!

Helmen Kütt

Austatud minister! Kas on siis kavas ka tulumaksuvaba miinimumi tõsta? Kui tänavu tegelikult pensionitõus oli, siis väga paljude eakateni, kas siis raske elusaatuse tõttu, näiteks represseeritutel, või pika tööea tõttu, kui pensionisumma on suurem kui 336 eurot, pensionitõus realselt ei jõudnud. Tulumaks nullis selle ära. Kui tulumaksuvaba miinimumi ei tõsteta, siis 2014. aasta pensionitõus, mis arvestuslikult, paberil on keskmiselt 20 eurot kuus, tegelikult paljudeni ei jõua.

Taavi Rõivas

Tulumaksuvaba miinimumi tõstmine on eelarve läbirääkimiste küsimus ja lõplikke otsuseid ei ole veel tehtud. Aga on paar asja, mis on eelarve läbirääkimistel aja jooksul kaljukindlaks saanud. Üks neist on, et pensionide tõusuks peab raha olemas olema, teine on, et ka palkade tõus on valitsuse jaoks väga oluline prioriteet. Need on asjad, mida saab praegu kindlalt öelda. Mis puutub vanaduspensionis, siis praegune keskmine vanaduspension on 334 eurot, mis on pisut väiksem summa kui tulumaksuvaba miinimumi määr.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt, teine täpsustav küsimus!

Helmen Kütt

Viimane küsimus on niisugune. Eesti Pensionäride Ühenduste Liit kui suurim eakaid esindav organisatsioon Eestis on alates 2008. aastast läbi viinud uuringut, mille raames on eakaid küsitletud ja uuritud nende toimetulekut. Saadud andmed on esitatud sotsiaalministrile ning ka kohtumisel ja muudes vestlustes sotsiaalministriga on seda infot jagatud. Liidu esindaja härra Kitsingu sõnul on uuringu põhjal selgunud, et reaalpension on koguni 18% vähenenud, sest elukalliduse tõus on olnud kiirem kui pensionide tõus. Kui vaadata eaka inimese väljaminekuid, siis üks kolmandik pensionist kulub söögile, üks kolmandik eluasemele. Toidu hind on tõusnud vahepealse aja jooksul 31,9% ja eluasemekulud

kasvanud 44,8%, rääkimata summast, mis tuleb kulutada ravimite ostmiseks. Kas te olete nende andmetega kursis ja kas te ka läbirääkimisi pensionäride ühendustega arvestate?

Taavi Rõivas

Kellelegi ei ole uudis, et 2009. ja 2010. aastal oli ka Eestis majanduskriis, aga vaatamata avalikkuse väga suurele nõudmisele, sest palgad ju langesid, otsustas valitsus pensione mitte langetada. See oli väga raske otsus, aga ma arvan, et see oli väga õige otsus. Ning esimesel võimalusel, kui see osutus riigile taas jõukohaseks, hakkasime pensione tõstma.

Ettevaatavalt võin öelda, et kõikide prognooside järgi nii sellel kui ka järgmisel aastal pensionitõus ületab märgatavalt elukalliduse tõusu. Meil on veel pisut vara rääkida 2015. aasta pensionide tõstmisest, aga meil on prognoosid tehtud juba ka selleks ajaks. Nii palju võin öelda, et suure tõenäosusega saab pensionitõus 2015. aastal olema veel kiirem kui järgmisel aastal, seegi on märksa kiirem elukalliduse tõusust. Jah, majanduskriis puudutas kõiki, aga saab öelda, et me väga teadlikult püüdsime eakaid inimesi kriisi mõjudest säästa. Kui palgad ümberringi langesid, siis pensione me hoidsime kümne küünega samal tasemel. Edaspidi tõstame pensione nii palju, kui Eesti riigile vähegi jõukohane – järgmisel aastal 5,8%, ja see on viimase kuue aasta kõige kiirem pensionitõus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Läheme kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Päris kohutav on kuulda, et oleks võinud juhtuda, et me veel langetame oma pensione, mis on niigi Euroopa ühed väikseimad. Ka mina toonitan seda, et te olete ikkagi pensioni igal aastal tõstnud tunduvalt vähem, kui pensionivalem ette näeb. Vahepeal oli pensioni suurus üks aasta üldse külmutatud. Järgmine aasta me saaksime selle valemiga järgi pensioni tõsta 7%, tõstame aga 5,8%. Tänavu tõsteti 5%, oleks pidanud tõstma 6,36%. Mis puutub reaalpensioni, siis kui arvestada tohutut hinnarallit, mis Eestis on olnud, seda Euroopa suurimat hinnatõusu, siis reaalpension on väga palju maha jäänud. Kas me ei saaks tõsta pensioni

7%? Kuidagi piinlik on, et meie pension on viis korda väiksem kui Kreekas.

Taavi Rõivas

Hea Marika Tuus! Te olete väga andekas küsima niimoodi, et küsimuse esitamise käigus te esitate vähemalt kümme faktiviga ja siis järgneb küsimus, mis on hoopis mujalt valdkonnast. Aga ma proovin selle piiratud aja jooksul ka need faktivead ära õiendada. Absoluutselt vale on, et Eesti pensionid on Euroopa väikseimate hulgas. Mina ei tea, kust te need andmed võtate. Võrrelge meie omaga pensioni Lätis ja Leedus, võrrelge nende Euroopa riikidega, kellega me oleme saatusekaaslased, ajalookaaslased! Mitmel pool, sh meie naaberriikides on pensionid väiksemad ja ka pensionitõus väiksem. Näiteks Leedus ei kavatseta järgmisel aastal pensione tõsta ega tõstetud ka sel aastal. Läti pensionitõus on Eesti omast olnud üle kahe korra aeglasem, kuigi majanduskasv on ka neil küllaltki soliidne. Te nimetasite siin Kreekat, seal räägitakse ainult pensionide vähendamisest, mitte nende tõstmisest. Täiesti eksitav on ka teie jutt, et me oleks võinud pensione tõsta, aga tegelikult külmutasime need. Vastupidi, väga karmilt seadusetahte järgides ei oleks pidanud 2009. aastal pensione tõstma. Ometi otsustati leida raha, et pensione ka 2009. aastal, kui Eesti ühiskonnal tervikuna oli väga raske, 5% tõsta. Väide, et Eesti pensioniindeks tegelikult on 7% ja sellest maksatakse pensionitõusuks ainult 5,8%, on avalikkust eksitav, see ei vasta tõele. Kontrollige oma andmeid, püüdke arvutada! 5,8% on just nii suur pensionitõus, nagu seadus võimaldab meil teha. See on maksimaalne Eesti riigile jõukohane pensionide tõstmine.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Austatud minister! Ma tulen tagasi selle aspekti juurde, mis puudutab üldist majandusliku konteksti, kus me asume. Meie oleme ju osa euroala ja kogu Euroopa Liidu majandusest. Minu arvates on küll alust öelda, et Eesti kavandatav pensionitõus 5,8% järgmisel aastal on erandlik. Tõsi, Läti plaanib ka pensionitõusu. Ma ei tea, kas see on suurem kui Eestis, aga ma tean, et Läti ei ole mitmel varasemal

aastal pensione tõstnud, aga meie oleme seda teinud. Te suhtlete teiste sotsiaalministritega, teil on kõige ülevaatlikum informatsioon. Kas me võime öelda, et Eesti kavandatav pensionitõus on Euroopa Liidu kontekstis pigem erandlik?

Taavi Rõivas

Jah, mitte ainult Eesti pensionitõus ei ole Euroopas erandlik, vaid Eesti toimetulek tervikuna on Euroopas erandlik. Eesti on üks väga väheseid riike, kus tööpuudus väga kiiresti kahaneb. Mida kiiremini tööpuudus väheneb, mida rohkem inimesi teeb tööd ja maksab sotsiaalmaksu, seda enam me saame tõsta pensione. Vaatame neid riike, kus on üldse majanduskasv! Kahjuks paljudes Euroopa Liidu riikides on kas nullkasv või tagasimine ja nende puhul me räägime kas pensionide vähendamisest või külmutamisest. Aga kui me vaatame neid üksikuid riike, kus on majanduskasv, siis lisaks Eestile on nende hulgas kindlasti meie naabrid Läti ja Leedu. Tõesti, ka Läti plaanib järgmisel aastal pensione tõsta, aga see jääb praeguse kava järgi 2,5% piiresse ehk enam kui kaks korda väiksemaks Eesti pensionikasvust. Leedu, kelle majandusel ei lähe sugugi väga palju halvemini kui Eestil, on väga alalhoidlik. Nii palju kui teada, Leedu pensione suurendada ei kavatse. Eestis aga on mulle teadaoleva info põhjal väga suure tõenäosusega järgmisel aastal pensionikasv Euroopa Liidu kõige kiirem. Kas see on meil eraldi eesmärk? Ei ole. Meie eesmärk on, et Eesti majandusel läheks hästi. Kui Eesti majandusel läheb hästi, on meil realselt raha, et inimeste heaolu suurendada.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Haldusreform

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise küsimuse juurde. Järgmine küsija on Tarmo Tamm, küsimus on peaminister Andrus Ansipile, teema on haldusreform. Palun!

Tarmo Tamm

Lugupeetud peaminister! Nagu tavaks saanud, tõuseb enne kohalikke valimisi päevakorrale haldusreformi teema. Teie koalitsioonipartner IRL on käinud välja järjekordse kava, mis paneb ette tõmbekeskuste baasil omavalitsuste moodustamist ja sundliitmist. Kas Vabariigi Valitsus on seda arutanud ja selle kava heaks kiitnud? Mida teie, härra peaminister, sellest arvate?

Andrus Ansip

Ei ole Vabariigi Valitsus seda arutanud ja heaks kiitnud ning selleks pole ka eeldusi. Teatavasti liberaalidena peavad reformierakondlased õigeks vabatahtlikku liitumist. Me kindlasti ei ole valmis toetama kohalike omavalitsuste sunniviisilist ühendamist. Ajal, kui väga palju räägitakse demokraatia murenemisest, ei ole minu meelest üldse kohanegi teha ettepanekut, et kohalike omavalitsuste isetsustamise õigus tuleks kaotada ning keegi, kes on kõrgemal, kes on targem ja näeb kaugemale, võiks kohalike omavalitsuste eest hakata langetama otsuseid nende liitumise või liitumata jätmise kohta. Ei, me ei ole selles osas oma seisukohta muutnud. Vabatahtlik ühinemine saab olla ainus liitumise alus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm, esimene täpsustav küsimus!

Tarmo Tamm

Lugupeetud peaminister! Nüüd tekkis mul selline kummaline küsimus. Mille pärast siis IRL sellega praegu tegeleb? Peale Reformierakonna ei ole tal ju ka toetajaid Keskerakonna ja sotsiaaldemokraatide hulgas? Miks siis teie valitsuspartner sellega tegeleb?

Andrus Ansip

Mina ei ole tõmbekeskustele toetava reformi kavast aru saanud nii, et ainus liitumise alus oleks sunniviisiline ühendamine. Praegu peavad kohalikud omavalitsused läbirääkimisi. Meil on omavalitsusi, kes on vabatahtlikult juba liitunud. Praeguse teadmise juures peaks alles jääma 215 kohalikku omavalitsust. Ma usun, et see protsess jätkub ka tulevikus. Valitsus on vabatahtliku ühinemise puhul ette näinud ka liitumispreemiad kohalikele omavalit-

sustele. Me toetame vabatahtlikku ühinemist, kuid liberaalidena ei unusta reformierakondlased kunagi, mis on kohalike omavalitsuste kõige olulisem roll demokraatlikus riigikorralduses. Kohalik omavalitsus peab tugevale kohalikule identiteedile tuginedes keskviimu tasakaalustama. Sellepärast kohalikku omavalitsust ja tema autonoomiat väga paljudes demokraatlikes riikides tõsiselt austatakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm, teine täpsustav küsimus!

Tarmo Tamm

Lugupeetud peaminister! Nagu kuulda, plaanitakse järgmisel aastal riigitöötajate palga kasvu, mis iseenesest on tore ja kindlasti leiab ka meie toetust. Aga kust kohalikud omavalitsused leiavad raha, et näiteks lasteaiakasvatatatel palka tõsta? Paljude lasteaiakasvatatate palk on 2007. aasta tasemel. Millist tulubaasi kasvu te järgmisel aastal kohalikele omavalitsustele ette näete?

Andrus Ansip

Just enne, kui ma siia teie ette tulin, vaatasin *online*-uudiseid. Nägin üht uudist selle kohta, et nendel, kellel palk on viimase aasta jooksul tõusnud, on see tõusnud ühe küsitluse järgi isegi 14%, keskmiselt aga 9%. Me teame ka, et Statistikaameti andmetel oli tänava teises kvartalis palgatõus 8,5%. Rahandusministeeriumi prognooside järgi kasvavad palgad järgmisel aastal 6% ja minu hinnangul on need prognoosid suhteliselt konservatiivsed. Praegune väga hea maksulaekumine kinnitab, et palgad on tõusnud ja tööhõive suurenenud. Kui tööhõive on märgatavalt suurenenud ja palgad tõusnud, siis ka kohaliku omavalitsuse tulud suurenevad. Nendele langev tulumaksu osa kasvab märgatavalt. See ongi allikas, tänu millele kohalikud omavalitsused saavad oma töötajate palkasid tõsta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Läheme kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Lugupeetud peaminister! Regionaalministri haldusreform keskendub eelkõige tõmbekes-

kustepõhistele omavalitsustele, tähelepanu või üldse käsitluse alt on välja jäänud maakondlik tasand. Mis teie arvate, kas käimasoleva protsessi käigus võivad maakonnad Eestimaa kaardi pealt kaduda? Ja kui nad kaovad, milline on siis see teine koostöö tase, millele omavalitsused peaksid orienteeruma? Või kui nad jäävad, siis kuidas nende funktsioonid selgemaks saaksid?

Andrus Ansip

Ma pean tunnistama, et teie küsimus on mulle raskesti mõistetav. Maakonnad olid, on ja jäävad Eesti kaardile. Aga kui te maavalitsuse või maavanema olemasolu ja nende tegetsemist praegustes funktsioonides samastate maakondade olemasoluga Eestis, siis seda võib ilmselgelt pidada suurusehullustuseks.

Ka siis, kui maavalitsusi üldse ei oleks, jääksid Eesti maakonnad kindlasti alles. Samas ma ei näe põhjust, miks me peaksime hakkama päevapealt maavalitsusi kaotama. Maavalitsuste funktsioonid on aja jooksul väga olulisel määral kahanenud. Maavalitsustelt on ära võetud riigikoolide ja sotsiaalhoolekandeametuste haldamine, maavanematelt on ära võetud muuseumide haldamine, kuid nendele on jäänud teatud ülesanded, mida riik peab niikuinii täitma, sõltumata sellest, kuidas ta nende konkreetsete ülesannete täitjaid nimetab. Maakonna planeeringuga seotud ülesanded, järelevalve detailplaneeringute üle, järelevalve kohaliku omavalitsuse üksikaktide üle – need jäävad riigi kohustuseks nagunii. Maakonna tervikliku arengu eest võiks minu hinnangul tulevikus märksa enam vastutada kohalike omavalitsuste liidud. Nad võiksid võtta märksa kaalukama ühistegevusliku rolli, kui neil praegu on.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun teine kohapeal registreeritud küsimus, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Hea peaminister! Tõesti, maakonnad tegid suvel ettepaneku, kuidas võiks haldusreformi nende kandis ette näha. Need olid maavanemate ja omavalitsusliitude ettepanekud. Mind üllatas saarlaste ettepanek, et Saaremaa võiks olla üks omavalitsus. Mulle see väga meeldis. Kuidas teie sellesse suhtute?

Andrus Ansip

See on kohaliku kogukonna otsustada. Kui kohalik kogukond leiab, et ühe omavalitsuse korral on kohalike küsimuste lahendamine efektiivsem, siis see on nende otsus ja keskvalitsus peab kindlasti seda austama. Kohaliku omavalitsuse optimaalse suuruse määrab kogukond, kes endas kohalikku identiteeti kõige tugevamini kannab. Kui Hiiumaal või Saaremaal leitakse, et kohalik identiteet on kõige tugevamini kantud just hiidlase või saarlase identiteedina ja et kõige parem on kohalikku elu korraldada just nimelt ühe kohaliku omavalitsuse kaudu, siis keskvalitsusel ei ole siin kommenteerida midagi. See on kohaliku omavalitsuse otsus ja keskvalitsus peab seda austama.

Euroopa kogemusi üldistades võib küll öelda, et traditsioonid on riikides erinevad. Paljudes riikides on kohalikud omavalitsused võrreldes meie omadega nii territooriumilt kui ka elanike arvult märgatavalt pisemad, aga kohalikud inimesed ei mõtle sugugi sellele, et võiks kohalikust demokraatiast loobuda. Ma olen siin teie ees kõneldes toonud näiteks San Marino, kus oli mingi aja seisuga 27 000 elanikku. Seal on üheksa kohalikku omavalitsust ja keegi ei räägi haldusterritoriaalsest reformist, mis võiks need pisikesed kohalikud omavalitsused San Marino Vabariigis ära kaotada. Nüüd on seal elanike arv suurem, aga kohalikke omavalitsusi endiselt niisama palju.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Prügi põletamine Eesti jäätmekäitluses

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise küsimuse juurde. Küsija on Rainer Vakra, küsimus on majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile prügi põletamise ning Eesti jäätmekäitluse kohta. Palun!

Rainer Vakra

Lugupeetud minister Parts! Eesti Energia Iru prügielektrijaam impordib kümnendiku prügist, mida on vaja jaama käigus hoidmiseks, Soomest ja Suurbritanniast. See tähendab, et Maarjamaale tuuakse laevadega aastas vähemalt 20 000 – 30 000 tonni prügi ja aetak-

se siin ahju. Selle koguse olmesodi tekitamiseks läheks näiteks nõmmekatel aega umbes neli aastat. Kui me sorteerimata prügi põletame, tekib iga ahju mineva tonni kohta pea 250 kilogrammi tuhka ja 25 kilogrammi ohtlikke jäätmeid. Seega iga neljanda Muuga sadamas lossitud suure kaubalaeva prügilast tegelikult ladestatakse tuhana Jõelähtme prügilasse. Kelle huvides ikkagi investeeriti 105 miljonit eurot ja miks rajati jäätmepõletustehas nii võimas, et kohalikku prügi ei jätku ja seda peab Eestisse välisriikidest juurde tooma?

Juhan Parts

Lõpuks ometi on mul võimalik asuda Eesti rahva ees härra Vakra valesid ümber lükkama! Esiteks, prügijaam rajati kõigi Eesti elanike huvides. Praegu võib öelda, et meil on võimalik lõpetada ära see rumalus, mida kujutab endast prügi matmine maa sisse, ja tänu Iru jaamale on prügi hinnad alanenud 50%. Kui võrrelda keskmist prügilat, kes võtab prügi vastu, ja prügijaama, siis prügi vastuvõtu tasus on 50%-ne vahe. Me oleme arvutanud tarbija võitu Tallinna ja Maardu piires – see on umbes 4 miljonit eurot.

Teiseks, prügisooja ja -elektri koostootmine on sama oluline, kui arvestada Tallinna soojatootjate konkurentsi. Me oleme kalkuleerinud, et selles mahus soojuse eest, mida prügijaam toodab, maksavad tarbijad umbes 3,5 miljonit eurot vähem. Võitjad on ka kõik need, kes peavad lugu Eesti loodusest.

Vale on väita, et see Eesti Energia jaam ületab Eesti prügivõimsuse. Praeguse seisuga – need näitajad on pluss-miinus 10 000 tonni – tekib Eestis prügi, mida võiks põletada, 300 000 tonni ringis. Eesti Energia jaama võimsus on 200 000 tonni. Eesti Energial on ka lepingud sõlmitud 200 000 tonni peale. Selleks, et Eesti Energia saaks pidevalt, ilma katkestamata toota soojust ja elektrit, peavad neil olema optsioonid juhaks, kui kohapealsed tarbijad ei suuda mingitel põhjustel lepinguid täita.

Ma usun, et see prügijaam mõjub muulgi viisil positiivselt. Eestis on olukord erinev. Mõnel pool veel ei viida omavalitsuste sõlmitud lepingute tõttu ja võib-olla mõne ettevõtja huvide tõttu – tõenäoliselt esindate teiegi kedagi neist – kogu prügi Iru jaama. Ma arvan, et

see lõpeb varsti ära. Hindade vahe on nii suur, lausa 50%.

Aseesimees Laine Randjärv

Katsume oma vastusega püsida kahe minuti sees! Palun, Rainer Vakra, esimene täpsustav küsimus!

Rainer Vakra

Austatud minister! Tegelikult on selline prügiturism keskkonnahoiu mõttes ebanõistlik lahendus. Esiteks on prügi põletamine nn jäätmehierarhias vaid üks samm kõrgemal ladestamisest, aga ka majanduslikult ja energiasäästu mõttes on taaskasutamine ja sorteerimine 3–5 korda kasulikum kui selle tuim ahju ajamine. Juhin tähelepanu, et mis tahes põletamise korral on kõrvalproduktiks korstna kaudu välisõhku paiskuvad kasvuhoonegaasid. See, et nende kogus normidele vastab, ei tähenda seda, et looduskeskkond nende üle rõõmu tunneb. Ümbruskonna elanikud on sellele korduvalt tähelepanu juhtinud. Mul on teile ka küsimus. Kas Eesti riik ei peaks jäätmekäitluses rohkem tähelepanu pöörama keskkonnahoiule, sorteerimisele, taaskasutamisele ja muutma oma jäätmete ahju ajamise poliitikat?

Juhan Parts

Kindlasti peaks seda kõike kogu aeg teema. Aga teie väide on ju, et kõige parem on prügi prügilasse maha matta ja tarbija maksab selle eest 50% rohkem kui praeguste hindade korral. See on täielik rumalus. Ma imestan, et me 20 aasta jooksul ei ole suutnud vabaneda mõtteviisist, millest Põhjamaad, keda me eeskujuks seame, on ammu vabanenud. Seal ei maeta prügi maha, prügi tõesti taaskasutatakse. Loomulikult on ideaal püüda selle poole, et taaskasutada prügi võimalikult suure lisandväärtusega. Seda tuleks teha. Aga see kõige tavalisem olmeprügi põletamine, tootes sellest soojust ja elektrit, on ka taaskasutamine.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra, teine täpsustav küsimus!

Rainer Vakra

Austatud minister! Vastupidi, ma kordan veel kord, et küsimus ei ole prügi mahamatmises, vaid selles, et prügi põletamine on vaid

üks aste kõrgem. Tegelikult peaks Eesti riik tegelema sellega, kuidas prügi sorteerida, kuidas seda taaskasutada. Endiselt jääb mulle täiesti arusaamatuks, miks Eesti riik toetab rahaliselt välismaise prügi põletamist. Ma tean, et Eesti Energia retoorika on ikka olnud, et tegemist ei ole mitte jäätmete põletamise toetusega, vaid koostootmise toetusega. Kui siit sama loogika järgi edasi minna, siis võiks lõppkokkuvõttes öelda, et kui ka põlevkivist elektrit toota efektiivsel koostootmisrežiimil, võiks sinnagi maksta toetusi. Tegelikult oleks ju võimalik, kui see toetamine lõpetada, igal elektritarbijal säästa aastas ligi 10 eurot ehk vähendada ka kodukulusid. Lõppkokkuvõttes maksavad selle toetuse kinni ju kõik Eesti elektritarbijad. Miks peab Eesti riik ja maksu- maksja mis tahes kujul või vormis toetama seda Soome ja Suurbritannia prügi põletamist, jättes pööramata tähelepanu keskkonnasõbralikule tegevusele ehk sorteerimisele ja taaskasutamisele?

Juhan Parts

See on vale, mis te räägite. Absoluutselt vale, härra Vakra! Ärge jumala eest oma valijatele sellist jama suust välja ajage! Mõni valija hakkab teid veel uskuma. Me ei maksa Soome prügi põletamisele mitte sentigi peale, vaid Soome prügitootja, juhul kui seda prügi tuakse mingil põhjusel Eestisse – muide, ka Ragn-Sells on seda väikses ulatuses Eestisse toonud ja mõned firmad veel –, maksab meile ehk Eesti Energiale, kui tahate. Ja samamoodi maksab ta Kunda Nordic Tsemendile, kes mingis koguses prügi vajab, või ka Ragn-Sellsile. Niipidi käib see asi.

Koostootmistoetus ei sõltu üldse sellest, mis on kütus. Koostootmise mõte, mis on meil seadusega määratletud, on see, et me kasutame primaarenergiat maksimaalselt ära. See on lõpuks kõigi tarbijate võit. Ilma koostootmistoetuseta ei tekiks ühtegi elektrijaama, kus toodetakse koos soojust ja elektrit, olgu kütus mis tahes. Kui vaadata elektrijaamade ja soojuselektrijaamade maksumust, siis kui lihtsalt soojust toota, on investeerimismaksumus enamiku kütuste kasutamisel kolm korda väiksem kui siis, kui toota koos soojust ja elektrit. Tootes neid koos, on see aga märksa efektiivsem keskkonna seisukohalt ja lõpuks ka inimestele

hinna seisukohalt. See on asja majanduslik mõte.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kohapeal registreeritud küsimus, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Hea minister! Olen selle prügi jaama peale väga palju mõelnud ja mitmete spetsialistidega rääkinud. Ma ei ole veendunud, et see prügi jaam on meile paras. Enamik spetsialiste arvab, et see on Eesti jaoks liiga suur, et nii palju meil prügi põletada ei oleks vaja. Teistpidi ma toetan siin Vakrat selles, et meie tarbijad ju maksavad taastuvenergia tasu ja kui Soome prügi siia tuleb, siis nad doteerivad Soome prügi põletamist meie jaamas.

Juhan Parts

Härra Kaljuvee! Teilt ma ootaks siiski asja tuuma mõistmist. Koostootmise toetuse puhul, kui kütusena kasutatakse Eesti turvast või muide ka Venemaa gaasi, siis selleks, et see primaarenergia raisku ei läheks, et me ei kütaks õhku, vaid saaksime sellest elektrit, tuleks motiveerida investeerima. See ei sõltu kütusest.

Mis puutub selle jaama suurusse, siis loen uuesti ette asjaomased arvud. Usun küll, et minu keskkonnaministrilt kolleeg jälgib prügi ga seotud bilansi paremini, aga veel kord: jaama võimsus on põletada aastas 200 000 tonni prügi. Prügi, mis Eestis tegelikult tekib, mida sobiks seal põletada ja mida on üsna raske mingil muul otstarbel taaskasutada, on 300 000 tonni. Ikkagi veel 100 000 tonni läheb kallimateesse prügilatesse. Kes maksab kallima prügilaga kinni? Eesti inimene! Paneme ükskord inimese kõige keskele ja hakkame muretsema inimese elu pärast, tema rahakoti pärast, toimetuleku pärast, nii nagu meie üritame seda teha! Ärge töötage sellele vastu, lugupeetud opositsionäär!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem kohapeal registreeritud küsimusi ei ole. Lõpetan selle küsimuse käsitlemise ja lõpetan ka tänase infotunni. Suur tänu valitsusliikmetele vastamise eest! Asume valmistuma istungi alguseks.

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu esimese töönädala kolmapäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Mailis Repts!

Mailis Repts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Lugupeetud kolleegidest Riigikogu liikmed! Nii nagu kooliaasta on alanud, on alanud ka meie tööaasta. Igati paslik on tulla tagasi selle juurde, kus me vahetult enne jaanipäeva lõpetasime, ehk põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse juurde. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse jaanipäevaeelset suurt segadust riigieksamite ümber on küll püütud siluda. Minister on kõikvõimalikes intervjuudes rääkinud, kuidas 1 ja 20 ongi pea-aegu üks ja sama asi. Aga ma loodan, et kultuurikomisjon siiski mõistab, et 1 punkt ja 20 punkti ei ole kindlustunnet andev lahendus ja et kevadisele hindamisele niisugune seadussäte kaasa ei aita. Lisaks sellele on üsna segane, millised alammäärad siis jaanuaris kehtestatakse, kui atestatsioonisüsteemi tegelikult ei ole. Uut kutsesüsteemi ka ei ole. Meie ettepanek on nii kaua, kuni paremat süsteemi ei ole, atestatsiooni jätkata. On veel väiksed täpsustused, kuidas me siiski saaksime täita oma kevadsuviseid lubadusi tugispetsialistide rahastamise juurde tagasi tulla ja leida lahendusi, mis kohalikke omavalitsusi uute eelarvete puhul aitaksid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Sven Mikser!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Annan Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni poolt menetlusse õppetöetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seda seadust sai mäletatavasti viimati eelmise aasta lõpul muudetud ja see muudatus jõustus just äsja. Vastavalt sellele seadusele on vajaduspõhise õppetöetuse määramisel õppija perekonna liikmeteks arvatud kuni 24-aastased vennad, õed, poolõed ja poolvennad, kes vastavad seaduses nimetatud õppetöetuste taotlemise tingimustele ehk kes õpivad kas kõrgkoolis või kut-

seõppeasutuses, küll aga mitte gümnaasiumis õppivad kuni 24-aastased õed, vennad, poolõed ja poolvennad.

Selle seadusesse sattunud jämeda eksimuse me tahame oma eelnõuga kõrvaldada. Kuna ka peaminister kinnitas, et tegemist on algataja ja seadusandja veaga, siis me usume, et kogu kontseptsiooni välja töötades tegelikult oligi mõeldud nii, et ka gümnaasiumis õppijad arvestatakse vajaduspõhise õppetoetuse määramisel perekonnaliikmeteks. Me ei usu, et see muudatus põhjustab täiendavaid kulutusi. Kuna seadus on alles äsja rakendunud, siis puuduvad meil tegelikkust kajastavad statistilised andmed, kui suured on reaalsed kulud praegu kehtiva seaduspüjala järgi. Seega on võimatu esitada andmeid, kui mitmel taotlejal täiendavalt tekib seaduse vastuvõtmise tulemusena õigus vajaduspõhisele õppetoetusele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kaks eelnõu. Riigikogu juhatus otsustab nende menetlusse võtmise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele.

Läheme teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud vandetõlgi seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril esitatud Riigikogu otsuse "Eesti riikliku turismiarenduskava 2014–2020 kinnitamine" eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud metsaseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – keskkonnakomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud perekonnaseisutoimingute seaduse, rahvastikuregistri seaduse, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud Eesti Vabariigi ja Mehhiko Ühendriikide vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidu-

mise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – keskkonnakomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud sotsiaalhoolekande seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud vedelkütusevaru seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud taimekaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – maaelukomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud riigihangete seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril algatatud kindlustustegevuse seaduse ja investeerimisfondide seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 9. septembril esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon.

Ja nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 85 Riigikogu liiget, puudub 16.

1. Laste kaasamist relvakonfliktidesse käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu (442 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud laste

kaasamist relvakonfliktidesse käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli ratifitseerimise seaduse eelnõu 442 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalminister Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Eesti ratifitseeris 1991. aastal ÜRO lapse õiguste konventsiooni ja sellest ajast alates oleme võtnud kohustuse viia ellu laste õiguste kaitset vastavalt konventsioonile. Laste kaasamist relvakonfliktidesse käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli eesmärk on tõhustada laste kaitset relvakonfliktidesse kaasamise eest. Nimetatud fakultatiivprotokoll võeti vastu ÜRO Peaassamblee 25. mai 2000. aasta resolutsiooniga ning see jõustus 12. veebruaril 2002. aastal. Eesti Vabariigi president kirjutas protokollile alla New Yorgis 24. septembril 2003. aastal.

Protokolli eesmärk on tagada, nagu juba öeldud, alla 18-aastastele lastele erikaitse relvajõududesse värbamise ja otseses sõjategevuses osalemise eest. Protokolli ratifitseerimisel peab riik esitama siduva deklaratsiooni, milles on märgitud vanuse alampiir isikute vabatahtlikul astumisel riiklikesse relvajõududesse. Tulenevalt Eesti seadustest deklareerib Eesti kõnealuseks vanuse alampiiriks 18 aastat.

Protokolli ratifitseerides näitab Eesti üles head tahet edendada laste õiguste kaitset, rahvusvahelist humanitaarõigust ning olla solidaarne teiste riikide jõupingutustega, piirata lapsõdurite värbamist ning nende kasutamist sõjategevuses. Ratifitseerimisel kohustub Eesti asjakohaste võimaluste olemasolu korral osutama abi protokollivastase teo ohvriks langedud inimese rehabiliteerimisel ja ühiskonda taasintegreerimisel olemasolevate programmide või vabatahtliku fondi kaudu, mis on asutatud kooskõlas ÜRO Peaassamblee reeglitega. Fakultatiivprotokolli ratifitseerimise ja aruandlusega seotud toimingud tehakse vastutavate ministriumide olemasolevate tegevuskulude raames. Otseselt rahaliselt mõõdetavaid tulusid ja kulusid ette näha ei ole. Protokoll jõustub Eesti Vabariigi suhtes ühe kuu möödumisel pärast ratifitseerimisdokumendi ÜRO peasekretärile hoiuleandmise kuupäeva. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Palun kaasettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Rein Aidma!

Rein Aidma

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Sotsiaalkomisjon arutas seaduseelnõu 442 tänavu 10. juunil. Me kuulasime ära Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonna laste õiguste juhi Tõnu Poo-puu seletuse ning kuna minister siin ülevaate juba andis, siis ma sellel pikemalt ei peatu. Küll tekkis komisjonis hulk küsimusi. Üks neist puudutas Kaitseliidu noorliikmeid, aga see teema on nüüdseks lahendatud Kaitseliidu seadusega. Noorliikmete kohta veel nii palju, et nii mobilisatsiooni puutuv kui ka teised teemad on kaetud kaitseväeteenistuse seadusega. Seega noorliikmed kõnealuse protokolli teema ei ole.

Küsimus oli ka teiste riikide kodanike kohta, kes on Eestis sündinud. Üldjuhul kehtib nendegi puhul Eesti riigi õigus – igal juhul tuleb alaealist kaitsta. Veel oli jutuks, et kui üks gümnaasiumi õppesuund on riigikaitse või laagrite korraldamine, siis ka see kõnealuse fakultatiivprotokolli teema ei ole.

Kokkuvõttes otsustati esiteks, saata seaduseelnõu 442 täiskogu istungi päevakorda 11. septembriks; teiseks, teha ettepanek esimehe lugemine lõpetada; kolmandaks, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. september 2013 ja määrata ettekandjaks sotsiaalkomisjoni liige Rein Aidma. Kõik otsused võeti vastu konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Väino Linde, teie küsimus!

Väino Linde

Hea ettekandja! See on võib-olla filosoofiline küsimus ja ma ei tea, kas see tänase teemaga ikka haakub, aga kas komisjonis oli arutusel, millised võimalused on alaealisel vajaduse korral oma isamaad kaitsta, nii nagu põhiseadus nõuab või lubab kõikidel olenevata vanusest?

Rein Aidma

Loodan, et meil ei teki niisugust hädaolukorda, nagu oli Eesti Vabariigi loomise ajal, kui vabatahtlikud koolinoored moodustasid sõjaväeüksusi. Tänapäeva maailmas on vaid need, kel on täitunud 18 või rohkem eluaastat, kaitseväekohustuslikud. See on ka selle protokolliga teema.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 442 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrana eelnõu 442 muudatuse ettepanekute esitamise tähtajaks s.a 25. septembri kell 17.15.

2. Rahvatervise seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (436 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud rahvatervise seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 436 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalminister Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Selle eelnõu eesmärk on tagada Euroopa Liidu kosmeetikamääruse rakendamine, millega saavutatakse inimeste tervise kõrgetasemeline kaitse ja toimiv siseturg. Selleks viiakse nii rahvatervise seadus kui ka riigilõivuseadus vastavusse Euroopa Liidu kosmeetikamäärusega. Eelnõuga täpsustatakse pädeva asutuse ja järelevalve ülesandeid ning sätestatakse vastutus kosmeetikatoodetele ja nende käitlemisele esitatavate nõuete rikkumise eest, ennetatakse kosmeetikatoodete käitlemise nõuete rikkumist ja sellega loomulikult ka terviseriske.

Muudatuse sihtrühmadeks ongi järelevalveinstitutsioonid, eelkõige Terviseamet, kosmeetikatoodete tootjad ja importijad ning loomulikult ka kosmeetikatooteid kasutavad elanikud. Konkreetsema nüansina sätestatakse, et hammaste valgendamiseks ja pleegitamiseks kasutatavad kosmeetikatooted, mis sisaldavad või millest vabaneb vesinikperoksiidi vahemikus 0,1–6%, ei tohi olla vabalt kättesaadavad

tavatarbijale, vaid neid tohib müüa üksnes hambaarstidele.

Kosmeetikamääruse rakendamine ei too kaasa märkimisväärseid lisakulutusi ei tootjatele ega importijatele, kuna põhimõtteliselt mingeid uusi nõudeid ei rakendata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Küsimus on Viktor Vassiljevile. Palun!

Viktor Vassiljev

Hea minister! Kas te palun selgitaksite, mis siamaani oli halvasti või valesti kosmeetikatoodete üle järelevalve teostamisel? Kas me tegime seda viletsamini, kui Euroopa Liit meile ette paneb?

Taavi Rõivas

Ei, kindlasti ei teinud me seda viletsamini ja see järelevalve on toimunud ka seni. Aga küllalt palju on selliseid väikseid detaile, mille osas on mõistlik määruse kontekstis ka Eesti riigisisest regulatsiooni uuendada. Tõesti, lõvi osas on need vägagi tehnilised ja detailsed nüansid. Ainuke sisuline, märkimist vääriiv uuendus on see, et teatud hambavalgendustooted ei ole uue korra järgi enam vabalt kättesaadavad, vaid neid võib müüa ainult hambaarstidele, kes võivad neid protseduure teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud minister! Ma saan aru, et selle seaduseelnõuga reguleeritakse täpsemalt kosmeetikatarvete kättesaadavust. Aga seni on ju olnud nii, et kõik tooted, mis lähevad nüüd rangema regulatsiooni alla, on olnud tavatarbijale küllaltki lihtsalt kättesaadavad. Kas on olnud ka juhtumeid, kus selliste kosmeetikatoodete kasutamine on inimestele mingeid tervisekahjustusi tekitanud?

Taavi Rõivas

Kindlasti tasub tarbijal olla tähelepanelik ja jälgida, et kõikidel kosmeetikatoodetel oleksid kasutusload olemas. Aga seda kindlasti jälgitakse ka ametlikes müügivõrkudes. Kui osta mingit toodet hõlma alt, siis kindlasti on risk märgatavalt suurem. Samas ei ole selline müük

Eestis nii ulatuslik, et me peaksime väga jõulisi salakaubandusvastaseid meetmeid rakendada. Oluline on, et inimeste teadlikkus käiks ajaga kaasas – kindlasti tasub toote pakendilt koostisosi uurida. Sealt saab infot küllalt täpselt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev, teine küsimus!

Viktor Vassiljev

Hea minister! Kas alla 0,1%-lise vesinikülihapendi sisaldusega hambavalgendid jäävad ikka vabamüüki?

Taavi Rõivas

Kui nad ei ole keelatud, siis järelikult on lubatud. Samas ma ei ole nii suur hambavalgendusspetsialist, et öelda, kas vähem kui 0,1% vesinikperoksiidi sisaldava vahendiga on võimalik saada tuntav efekt hammaste valgendamisel. Tavatarbijana ma tean, et ka hambapastadel on teatav valgendav mõju, aga kindlasti mitte nii tugev, kui suurema koguse vesinikperoksiidi kasutamisel. Igapähe meist tasub alati pakendit uurida, aga eeldus on, et kui asjatundjad on selle 0,1% piiri välja pakkunud, siis järelikult see inimeste tervisele endast ohtu ei kujuta. Seetõttu on see piir just selline.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Sibul!

Priit Sibul

Austatud minister! Ma ei saa päris täpselt aru, kas need kosmeetikatooted on ravitoimega või tervisele ohtlikud. Miks me piirame vabamüüki ja lubame neid kasutada vaid hambaarstidel? Kui need on tervisele kahjulikud, siis ehk peaks nende müügi üldse keelama?

Taavi Rõivas

Paljud asjad on tervisele ohtlikud, kui neid ilma eelteadmisteta või näidustusteta kasutada. Ma toon paralleeli retseptiravimitega. Kindlasti ei ole need tervisele ohtlikud, kui neid võtta siis, kui need on konkreetse inimese puhul näidustatud. Samas võivad retseptiravimid asjatundmatu kasutamise ja vabamüügis olemise korral põhjustada väga tõsiseid tervisekahjustusi. Samamoodi on hambavalgenduse toode-

tega. Asjatundlikud hambaarstid saavad nendega küllalt hea tulemuse, aga kui inimesed neid ise kasutavad, siis võib sellega Euroopa Liidu ekspertide hinnangul kaasneda teatavaid terviseriske. Ma usun, et meil on põhjust seda asjatundlikku hinnangut usaldada ja vastavalt sellele ka Eesti regulatsioone muuta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Austatud minister! Paljud nn kosmeetikatooted on müügil kahtlastes putkades. Kindlasti ei ole need seal müügil ebaseaduslikult, aga paljudel puhkudel ei kasutata neid mitte kosmeetilistel eesmärkidel, näiteks enda lõhnastamiseks, vaid nagu alkoholi. Te saate aru küll, millest ma räägin, sellest on juttu olnud ka meil rahanduskomisjonis. Kas selle seadusega reguleeritakse ka nende lõhnastatud vedelike kättesaadavust, tarbimist ja riiki toomist? Nende vedelike joomine ju kahjustab kõvasti Eesti inimeste tervist.

Taavi Rõivas

Ei, Euroopa Liidu kosmeetikamäärus nn troinoiga otseselt ei tegele. See aga ei tähenda, et parlamendi komisjonid ei võiks sel teemal arutelu jätkata. Majandus- ja rahanduskomisjon ning kui ma ei eksin, siis ka sotsiaalkomisjon on seda käsitlenud ning võiksid mõelda, kuidas sellistegi toodete mittesihipärasele kasutamisele piirang panna ja kas see üldse võimalik on. Üks võimalus, mida me oleme hooliga arutanud, on teatud kosmeetikatoodete aktsiisiga maksustamine. Oleme aga mõistnud, et tulu tõuseks sellest vähem, kui asi väärt on. See viiks niisuguse absurdini, et mingi väga väikese koguse täiesti tavalise lõhnavee eest tuleks hakata maksu võtma. Tolle maksu kogumine läheks suure tõenäosusega kulukamaks, kui see maks sisse tooks, ja kogu süsteem muutuks absurdiks. Samas on tõsi, et küll mitte võib-olla nii palju kui varem, aga mingil määral mitmesugust lõhnaveet pruugitakse ka praegu joogiks ning parlamendi komisjonid võiksid kindlasti arutada, kas seda peaks piirama ja kui peaks, siis kuidas.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu! Kaasettekandjaks palun kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Helmen Küti!

Helmen Kütt

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas rahvatervise seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 436 oma istungil 10. juunil. Ülevaate nendest seadustest ja eelnõust andsid Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna peaspetsialist Leelo Männik ja õigusosakonna õigusnõunik Kersti Berendsen-Koržets, kes vastasid ka komisjoni liikmete küsimustele. Kuna minister nii eelnõu tutvustades kui ka küsimustele vastates selle sisu juba tutvustas, siis mina keskenduksin vaid komisjonis tekkinud küsimustele ja nende vastustele. Tõsi, osa leidis juba ka siin saalis täna käsitlemist.

Esitati küsimus, kas naaberriikides kehtivad samasugused reeglid. Vastus oli, et kõikides Euroopa Liidu riikides alluvad turul müüdavad tooted ühesugustele reeglitele. See kosmeetikamäärus kehtib kõigile Euroopa Liidu tootjatele, importijatele ja müüjatele. Küsimus oli ka, kas tavatarbija oskab pakendilt lugeda, kui suur on vesinikperoksiidi sisaldus hambavalgendajas. Vastus oli, et hambavalgendajaid ei tohigi müüa jaekaubanduses, neid müüakse ainult hambaarstidele hulgimüügi korras. Veel arutati looduskosmeetika ja solaariumi teemadel, kuid need käesolevasse eelnõusse ei puutu. Jutuks võeti ka teatud riigilõivud, mille kohta öeldi, et kehtetuks tunnistati riigilõivud tegevuste eest, mis enam ei toimu. Küsiti ka seda, kui kaugel on uue rahvatervise seaduse koostamine. Vastuseks saime, et 2013. aasta lõpuks peaks esitatama uue rahvatervise seaduse väljatöötamise kavatsus.

Kokkuvõttes leidis komisjon, et tegemist on väga vajaliku eelnõuga, ja tegi järgmised konsensuslikud otsused: esiteks, saata seaduseelnõu täiskogu istungi päevakorda tänaseks; teiseks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada; kolmandaks, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 25. september kell 17.15 ja määrata ettekandjaks sotsiaalkomisjoni liige Helmen Kütt. Suur aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Helmen Kütt! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Juhativkomisjoni ettepanek on eelnõu 436 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määratud eelnõu 436 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 25. septembri kell 17.15.

3. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (449 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme tänase kolmanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 449 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muudatustega soovitakse täpsustada Euroopa Liidu välisest riigist reisija toodud aktsiisikauba maksuvabastuse reegleid. Eesmärk on lühendada piiriületuste järjekordi, takistada ebaseaduslikku kauplemist aktsiisikaubaga ning tagada Euroopa Liidu direktiivi otstarbekohane rakendamine.

Direktiiv võimaldab aktsiisivabastust, kui kauba toomine on juhuslikku laadi. Eelnõuga määratakse, milline aktsiisikauba riiki toomise sagedus on juhuslik. Selle eelnõu järgi on alkohol ja kütus toodud Eestisse juhuslikult, kui seda tehakse üks kord kalendrikuu jooksul. Tubakatooteid saab Eestisse juhuslikult tuua kaks korda kalendrikuu jooksul, sest rakendatakse vähendatud aktsiisivaba piirnõormi. Liikmesriik võib valida, kas vabastada aktsiisist 40 või 200 sigaretti, Eestis vabastatakse aktsiisist kuni 40 sigaretti. Maksuhaldurile antakse kaalutusõigus täiendava aktsiisivabastuse kohaldamiseks, lähtudes reisija selgitustest ja eelnevate piiriületuste sagedusest.

Rahvusvahelise kauba- ja reisijaveo aktsiisireeglid ei muutu. Samuti ei muutu liiduvälisest riigist Eestisse õhusõiduki, rongi või laevaga saabuvatele reisijatele kohaldatavad

reeglid. Lisaks muudetakse teises liikmesriigis asuvate õhusõidukite ja laevade aktsiisikaubaga varustamise korda vastavalt Euroopa Komisjoni määrusele ning õigusselguse huvides tehakse muid redaktsioonilisi täpsustusi.

Seaduse jõustumise tähtaeg, milleks oli kavandatud 1. oktoober, lükkub paraku edasi vastavalt eelnõu menetluse kestusele. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud minister! Selle seaduseelnõuga justkui täpsustatakse liiduvälisest riigist reisiija toodud aktsiisikauba aktsiisivabastuse reegleid. Eesmärk on lühendada piiriületuste järjekordi ja takistada ebaseaduslikku kauplemist liiduvälisest riigist toodud aktsiisikaubaga. Minu arust on see eesmärk natukene vale. Kas te olete üldse teadlik, et piiril järjekordi peaaegu ei ole? Kui see seadus sellisel moel vastu võetakse, siis seaduse kohaldamisega tekitatakse olukord, kus nn kaalutusõigus toob kaasa väga palju vastuolusid, väga paljud reisiija ei täida seadust ja piirijärjekorrad hakkavad hoopiski taastuma. Te oleksite pidanud piiril käima. Siis te teaksite, et tegelikult piirijärjekordi ei ole.

Jürgen Ligi

Aitäh! Piirijärjekorrad kadusid seoses meie karmistunud poliitikaga. See eelnõu täpsustab seda karmistunud poliitikat vastavalt juriidilistele märkustele. Seaduse tasemel peaks regulatsioon formaalsemalt kirjas olema. Ma ei pea silmas, et regulatsioon ja praktika oleksid vald olnud, kuid seaduses tuleb seda kõike natuke täpsemalt öelda. Eelkõige on vaja seaduse tasemel fikseerida, milline on juhuslik laad. Seda me teemegi. Me oleme piirijärjekorrad tõepoolest peaaegu kaotanud, samas on kaalutusõigus alati olnud. Kaalutusõiguse kasutamine ka edaspidi, kui õiguslik regulatsioon on selgem, ei saa uusi piirijärjekordi põhjustada. See mõte on kindlasti mõistusevastane. Aga kui ma siia saali tuln, siis ma kuulsin teie küsimust sotsiaalministrile. Te muretsesite just piirikaubanduse pärast. See küsimus rääkis küll ühest teisest asjast, odekolonnile üle piiri

toomisest, aga siiski oli see minu arust täis südamevalu meie rahva tervise pärast. Ka see eelnõu muretseb rahva tervise pärast. Kui näiteks muuta tubaka, aga tegelikult isegi kütuse üle piiri toomise reeglid lõdvemaks, siis sellega ju soositakse kahjulike mõjudega aktsiisikaupade tarbimist. Mina soovitan teil, kes te olete väga aktiivselt sel teemal võidelnud, sedapidi mõelda. Eesti aktsiisipoliitika näeb ette selliste kaupade kättesaadavust vähendada, mitte suurendada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Austatud rahandusminister! Kas ma sain õigesti aru, et selles seaduseelnõus loetakse juhuslikuks see, kui kaupa tuuakse Eestisse üks kord kuus? Kui see on nii, siis kas teil on informatsiooni, kuidas meie naabrid Läti, Leedu või Soome, aga ka teised Euroopa Liidu riigid juhuslikkust määratlevad? Kui sage see juhuslikkus on?

Jürgen Ligi

Aitäh! Juhuslikkuse määratlemise õigus meil on. Ma pean täpsustama, et kütuse puhul on see üks kord kuus, tubaka puhul kaks korda kuus. Eri kaupade puhul määratletakse juhuslikkust erinevalt. Selle on ära määratlenud ka Läti ja Leedu ning seal on see karmim ehk see sagedus on kord nädalas. Ma ei leia kohe vastust, kas tegu on siin tubaka või kütuse või mõlemaga. See informatsioon meil mõistagi on, me oleme neid praktikaid võrrelnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud minister! Seda vedelikku, mille kohta ma küsisin sotsiaalministrilt, ei tooda Eestisse mitte ainult salakaubana, vaid ka täiesti legaalselt. Oma aktiivsusega püüan ma saavutada vähemalt seda, et selle vedeliku Eestisse toomist piirataks. Aga ma küsin selle seaduseelnõu kohta. Kui see seaduseelnõu baseerub ikkagi juhuslikkuse määratlemisel, siis miks Rahandusministeerium ei ole direktiivist tulenevalt võtnud hoopis teisi õigus- sätteid, millega piiritletakse piiriäärsetel aladel

elavatele inimestele ja piirialatöötajatele kütusekogus, kui palju nad võivad aktsiisivabalt seda kaupa Eesti riiki tuua?

Jürgen Ligi

Aitäh! Samadel põhjustel, mille pärast te valutasite südant, kui rääkisite odekolonni Eestisse toomisest, aga mitte ainult nendel põhjustel. Piiriäärsete alade elanikud on võrdväärsed piirist kaugemal elavate inimestega, ka nende tervis on meile oluline ja me ei taha neid mürgitada odava aktsiisikaubaga. Nii lihtne see ongi. Ilma naljata, täpselt nii see ongi. Kui soovite, siis me võime rääkida ka eelarve tuludest ja ühetaolisest maksustamisest. Aga minu arvates algab aktsiisipoliitika ikkagi kahjulike kõrvalmõjude minimeerimisest. Ma ei aktsepteeri sellist arusaama, et piiriäärsetel aladel elavatele kodanikele peab tegema maksusoodustusi, et nad saaksid iseennast ja keskkonda mürgitada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Lätisse ja Leedusse võib bensiini tuua kord nädalas, Eestisse ainult kord kuus. Kas Balti ühtsus hakkab murenema? Miks meie inimesi nii erinevalt koheldakse?

Jürgen Ligi

Aitäh! Meie oleme siin tõesti natuke liberaalsemad. Ma ei tea kogu nende regulatsiooni, võib-olla mõni teine punkt tasandab seda erinevust. Ma leidsin küll küsimuse ajal viite alkoholile, aga kas kord nädalas võib riiki tuua kõiki aktsiisikaupu või kolmest mõnda, seda pean veel täpsustama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Inara Luigase!

Inara Luigas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Riigikogu rahanduskomisjoni istung toimus esmaspäeval, 17. juunil. Sellest võttis osa enamik rahanduskomisjoni liikmeid, puudus vaid Eiki Nestor. Kutsutud olid Rahandus-

ministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna peaspetsialistid Heidi Vessel ja Lauri Lelumees. Komisjonis toimus selle teema arutelu. Pärast arutelu tegi komisjon järgmised otsused: määrata ettekandjaks rahanduskomisjoni liige Inara Luigas, saata eelnõu täiskogu päevakorda 11. septembriks 2013. aastal (konsensusena) ja teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt oli 6 ja vastu 2 komisjoni liiget, erapooletuks jäi 2). Otsustati ka teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva, s.o 25. september s.a.

Ma tutvustan lühidalt, millest istungil räägiti. Kõigepealt esitasid Rahandusministeeriumi esindajad seaduse lühikese tutvustuse, siis tekkis arutelu ja oli palju küsimusi. Oli ka selliseid küsimusi, millele Rahandusministeeriumi esindajad vastata ei osanud.

Arutelu käigus küsiti, kuidas leiti maksuvabalt üle piiri toodava aktsiisikauba piirnormid, näiteks mille alusel on leitud, et maksuvabalt saab alkoholi tuua üle piiri kõige rohkem üks kord kuus ja tubakatooteid kaks korda kuus. Rahandusministeeriumi esindajad vastasid, et kõiki neid koguseid hinnati ja arvestati, kui kauaks nendest kogustest võiks jätkuda. Põhimõtteliselt arvestati, et näiteks Narva elanik, kes saab Eestisse tuua aktsiisivabalt teatud koguse aktsiisikaupa, ei peaks saama katta kogu oma tarbimisvajaduse ainult Venemaalt toodud kaubaga, vaid tal peaks olema vaja osta seda kaupa ka Eestis, et ta siin aktsiisi maksaks. Seletuskirja leheküljel 10 on näidatud, kuidas arvestatakse kütusekogust.

Tunti huvi, milline on võrdlus teiste riikidega. Ka Leedu ja Läti näevad ette koguselisi piiranguid. Leedus on see piirang viis korda kuus. Piirangud puuduvad inimestel, kes õpivad või töötavad liiduvälises riigis. Lätisse võib aktsiisivaba kaupa tuua üks kord seitsme päeva jooksul. Soomes aga rakendatakse tollireegleid kõige üldisemalt ja mingisuguseid juhuslikkusest lähtuvaid piiranguid Soomes ette nähtud ei ole. Üldiselt peetakse juhuslikuks, kui aktsiisikaupa tuuakse riiki kaks korda nädalas.

Küsiti ka, mis on kaalutusõigus ning mis põhjusel võtab maksuhaldur vastu otsuse, et isik võib tuua suitse Eestisse kolm korda, alkoholi ja kütust aga kaks korda kuus. Ka Rahandusministeeriumi esindajad ütlesid, et sellise sätte lisamine muudab olukorra maksu- ja

tolliametnikele väga keeruliseks, sest puuduvad üldised kriteeriumid, mille järgi maksu- ja tolliametnikud saaksid otsustada, et just see kord ei ole enam juhuslik ja aktsiisikaubalt peab hakkama aktsiisi maksuma. Rahandusministeeriumi esindajad ütlesid, et palju lihtsam oleks, kui nii nagu Lätis ja Leedus oleks määratud kordade arv, aga selle seaduse järgi on põhikriteerium juhuslikkuse määramine. Nagu ma juba enne ütlesin, Maksu- ja Tolliamet ei täida siiski ka praegu Eesti riigis kehtivaid seadusi. Kui Maksu- ja Tolliametile antakse veel ka kaalutusõigus, siis kõikide nende soperduste järel, mida praegu tollipiiril tehakse, ei kujuta ma ette, milliseid segadusi seal veel tekkima hakkab.

Arutati ka seda, et oluline on eristada sagedased üle piiri käijad ja need, kes käivad üle piiri harva. Toodi näide, et kui Venemaal käiakse suure autoga, millel on sajaliitrine bensiinipaak, siis sellise bensiinikogusega võib läbi sõita kuni 12 000 kilomeetrit, mis on täiesti piisav, et rahuldada kõik inimese sõiduvajadused. Kardetakse, et kaob üldse vajadus Eesti tsoonist kütust osta. Ma lisan, et neid tuuakse kui äärmuslikke näiteid. Loomulikult pean mina ja peavad ka seaduseelnõu algatajad võitlema salakaubaga, aga on direktiivi teatud sätted, mis lubavad tuua kaupa riiki aktsiisivabalt.

Räägiti sellest, miks seda seaduseelnõu ei ole juba varem Riigikogusse toodud. Õiguskantsler on teinud väga põhjaliku aktsiisikauba Venemaalt Eestisse toomise analüüsi. Võib arvata, et Riigikohus on saatnud ka mõned vaidlused Euroopa Kohtusse eelotsuse saamiseks, mis tähendab, et Maksu- ja Tolliameti praegused toimingud piiril on täiesti vaieldavad.

Küsitati ka seda, kas see piiramine on õigulikult kooskõlas direktiiviga ning kas see on kooskõlastatud õiguskantsleriga ja tema ametkonna ametnikega. Vastati, et direktiivis pole juhuslikkus siiski konkreetselt ära määratud ja risk on olemas. Kui me vaatame selle seaduseelnõu juures olevaid selgitusi, siis näiteks õigusallikate muudatuste võrdlustabelis on § 24 lõigete 20¹ ja 20² kohta öeldud, et eeldatakse, et need vastavad direktiivi artiklile, aga me kaugeltki ei tea, kas need tegelikult kõikidele Euroopa Liidu direktiividele vastavad.

Rahandusministeeriumi esindajad rääkisid ka sellist huvitavat asja, et õiguskantsler soo-

vitab Euroopa Liidust järele küsida, mida tähendab juhuslikkus. Seda Rahandusministeeriumi esindajad tegidki, et täpsustada juba direktiivides olevat kriteeriumi ehk juhuslikkust. Tuli välja, et mitte ükski Euroopa Liidu liikmesriik ei soovinud juhuslikkuse kriteeriumi täpsustada, vähest huvi tundsid selle vastu Prantsusmaa ja Poola. Ei Leedu ega Läti ole seda küsimust tõstatanud. See näitab selgelt, et mitte ükski teine liikmesriik ei ole aktsiisivabastust kaubaveol oma riiki üles ehitanud direktiivis mainitud juhuslikkuse kriteeriumile. Euroopa Komisjoni seisukoht oli, et liikmesriikidel on siiski teatud eripärad. Riik võib määratleda, mis on juhuslikkus, kuid ka selle määramisel ei tohi minna vastuollu liikumisvabaduse reeglite ega Euroopa Liidu direktiividega.

Küsitati, kuidas tekib andmebaas, kui näiteks inimene tuleb esimest korda Eesti riiki ja tal ei ole kaasas aktsiisivaba kaupa, kuid ta toob selle kauba kaasa näiteks kolmandal või neljandal korral. Rahandusministeeriumi ametnikud ütlesid, et kogu sellisel moel administreeerimine läheb Eesti riigile väga kalliks maksuma. Inimest justkui kohustatakse tooma kogu võimalik aktsiisikaup ära esimesel korral kalendrikuu jooksul näiteks Venemaalt tulles.

Komisjonis kõlas arvamus, justkui kõik need reisijad, kes lahkuvad Eesti riigist, või kõik, kes tulevad Venemaalt, veaksid salakaupa. See kaugeltki niiviisi ei ole. On kaks gruppi inimesi: need, kes tegelevad salakaubandusega, ja need Eesti või Vene riigi kodanikud, kellel on õigus tulla Eestisse aktsiisi tasumata. Näiteks on piiri ääres elavatel inimestel, kellel on Venemaal sugulaste matmispaigad, kelle sugulased elavad seal või kellel on seal kinnisvara, õigustatud ootus, et nad saavad Venemaal nendel tingimustel korduvalt käia. Toon ühe näite. Inimene sõidab Venemaale sugulaste juurde ega too sealt aktsiisikaupa, siis ta läheb Venemaale matustele ega too aktsiisikaupa ja kolmandal või neljandal korral tal seda õigust enam ei teki. Ometi sisuliselt, direktiivist tulevalt on tal see õigus siiski olemas.

Oli juttu ka sellest, mis saab nendest inimestest, kelle kohta Venemaa ja Eesti on vahtetanud kvoote. 2800 elanikul on naaberriigis kinnisvara, sugulaste kalmud või neil elavad seal sugulased.

Oli juttu sellestki, kuidas direktiiv veel reguleerib aktsiisivaba kauba riiki toomist. Eestil on õigus rahandusministri määrusega või teiste sisekorraldustega kehtestada piiräärsete alade elanikele ja piirialatöötajatele koguseline määr, millest rohkem ei tohi nad kuu aja jooksul Eesti riiki aktsiisivabalt kütust, alkoholi või tubakatooteid tuua. Ometi Eesti seda teinud ei ole.

Väga suur poleemika tekkis kaalutusõiguse kohaldamise üle. Kuidas ikkagi see õigus tekitab? Millal hakatakse näiteks kütuse pealt aktsiisi või tollimaksu maksma? Toodi järgmine näide. Inimene läheb Eestist Venemaale ja deklareerib kirjalikult kütusekoguse, mis tal kaasas on. Kui ta tuleb tagasi Eestisse, olles Venemaal tankinud, siis ta ütleb, et ta tõesti ei oska öelda, kui palju tal kütust paagis on. See pidi tähendama seda, et isik võetakse n-ö rajalt maha, kütus pumbatakse paagist välja ja mõõdetakse ära ning alles peale seda rehkendatakse, kui mitu liitrit on tal Venemaal tangitud kütust ja sellelt maksab ta aktsiisi. Ma ei kujuta ette, kuidas hakkavad Vene ärimed või turistid ja kõik need, kes Venemaalt tulevad näiteks meie spaadesse või tervisekontrolli tegema, deklareerima oma kütusekogust ühe liitri täpsusega. Ei saa ju olla nii, et Eesti riik lihtsalt paneb mingi koguse paberile ja nõuab sellelt maksu. Kütuseaktsiisi maksmisel on ikkagi aluseks liiter ja seega peavad kõik mõõtmised olema tehtud täpselt. Nagu rahandusminister juba ütles, ma olen selle küsimusega aktiivselt tegelnud. Ma käin kindlasti ka piiripunktides, et näha neid mõõdikuid, mõõtmisega seotud protseduure ja selle juurde kuuluvaid dokumente, et saaks selgeks, kuidas kõiki neid asju tehakse.

Oli juttu sellestki, miks Maksu- ja Tolliamet kuni eelmise aastani kehtivaid seadusi ei rakendanud. Kehtivate seaduste järgi ei tohtinud Maksu- ja Tolliamet lubada rohkem kui üks kord päevas tuua Eestisse maksuvabu tooteid, ometi Maksu- ja Tolliamet seadust ei täitnud ning lubas kütust üle piiri tuua oma ütluste järgi isegi kuni kümme korda päevas. Miks seda tehti ja seadust rikuti? Keegi ei ole seda selgitanud ja keegi selle eest midugi ka ei vastuta.

Ka küsiti, kas seda teemat on arutatud riigieelarve kontrolli erikomisjonis. On arutatud. Riigieelarve kontrolli erikomisjon tegi välja

sõiduistungil Koidula piiripunkti, millest võtsid osa kõik komisjoni liikmed. Nad said aru, milles on kütuse, tubakatoodete ja alkoholi aktsiisivabastuse probleem.

Räägiti transpordifirmadest. Rahandusministriumini esindajad ütlesid, et rahvusvahelise transpordi puhul need piirangud ei kehti. Selleks kohustavad meid rahvusvahelised lepingud, lepingute järgi on siin aktsiisivabastus.

Korduvalt tuli arutlusele, kuidas hakkab kütust deklareerima Vene turist, kui ta sõidab Eesti riigist välja ja tuleb kütusejäägiga Eesti riiki tagasi, tehes niiviisi korduvalt. Ehk saame need vastused järgmisel korral.

Rahandusministriumini esindajad rääkisid ka seda, et juhuslikkuse kriteeriumi kehtestamise eesmärk on ikkagi piirata aktsiisivaba kauba Eesti riiki toomist. Sellel sättega soovitakse, et kõik need kodanikud ostaksid rohkem kütust Eesti riigis. Toodi välja ka võrdlused Soomega. Soomes ei tohi alkoholi riiki tuua, kui inimene ei ole olnud riigist väljas vähemalt 20 tundi. Aga seda ei reguleeri mitte ainult maksureegel, pigem teeb seda tervisekaitseseaduse regulatsioon.

Komisjonis protesteeriti midugi selle vastu, et Maksu- ja Tolliametile antakse kaalutusõigus n-ö trahvida kodanikke aktsiisi maksimisega. See olukord hakkab oma elu elama, kuni selleni välja, et Maksu- ja Tolliametile antakse lõppude lõpuks õigus öelda, kes on ettevõtlusega tegelev isik ja kes ei ole.

Räägiti ka seaduse jõustumisest, see peab jõustuma 1. oktoobril. Ma arvan, et jõustumisega tuleb natuke oodata, sest selle seadusega me 1. oktoobriks valmis ei saa. Ongi lühidalt kõik. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme küsimuste juurde. Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Mida rohkem ma kuulen sellest eelnõust, seda rohkem tekib mul tehnilisi küsimusi. Paar nädalat tagasi sõitsin ma Valgevenest Lätisse ja pidin tõesti täitma ühe kohustusliku vormi, aga ma ei mäleta, et mult oleks bensiini või millegi sellise kohta küsitud. Tulen tagasi eelnõu juurde. Ma saan aru, et esimene kord, kui tollist läbi lähed, siis ei ole vaja seda paberit täita. Aga kui sa lähed

kuu jooksul juba teist korda tollist läbi, kas siis peab sellest kohustuslikult kirjalikult teavitama või tuleb see vorm täita siis, kui seda sinu käest küsitakse?

Inara Luigas

Aitäh küsimuse eest! Tõepoolest, kui reisija tuleb esimest korda Venemaalt Eestisse, siis on see kaup aktsiisivaba ja aktsiisi ei küsita. Tekib küsimus, kas järgmine kord, kui inimene Eestisse tuleb, Maksu- ja Tolliamet küsib aktsiisi või mitte. Kui reisija deklareerib oma kütusekoguse Eestist väljumisel, ta deklareerib näiteks kirjalikult, et tal on 50 liitrit kütust, siis see tähendab, et kui ta teisel korral tagasi tuleb, olles võtnud Venemaal kütust juurde, näiteks on paagis 70 liitrit, siis arvutatakse välja vahe, mis on 20 liitrit, ning aktsiisi ja kõiki tollimakse makstakse 20 liitri pealt. Aga kas on võimalik panna reisijatele kohustust kirjalikult deklaratsioonide vormistada, seda ei oska ma öelda. Seda me arutame ilmselt siis, kui tuleb uus komisjoni istung. On ju võimalik, et inimesed, kes elavad piiri ääres, tulevad sama kogusega teisel või kolmandal korral Venemaalt Eestisse, aga nad ei ole kütust juurde võtnud. Nii et regulatsioonides on vasturääkivusi ja vastukäimisi, aga me saame kõikidele küsimustele vastuse ilmselt siis, kui me uuesti Rahandusministeeriumi esindajatega kohtume.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Kas komisjon arutas, ega selline lähenemine ei ole Eesti inimesele solvav? Erinevalt meie naabritest leedulastest, lätlastest ja soomlastest koheldakse meie inimesi ju mitu korda karmimalt.

Inara Luigas

Aitäh! Austatud Tarmo! Kui sa näeksid, mida teeb Maksu- ja Tolliamet praegu seadustest mittetulenevalt, kuidas karistatakse kõiki neid Eesti Vabariigi kodanikke, kuidas neid sunnitakse makse maksma! See on tõepoolest solvav teguviis. Seadust pole muudetud, aga ometi on maksu- ja tolliametnikele antud piiramata õigus otsustada juba praegu, millal tekib kodanikul ja reisijal maksukohustus. Võrreldes

teiste liikmesriikidega, näiteks Leedu, Läti ja Soomega, soovitakse selle seadusega vint üle keerata ja karmistada kõikide reisijate Eesti riiki saabumise tingimusi. Milliseid järeloomõjusi see endaga kaasa toob, sellest on vara rääkida. Ma kõnetasin üht Venemaa kodanikku, kes tõi oma abikaasa Põlva Haiglasse sünnitama. Ma küsisin, kas ta teab, et varsti hakkab kehtima selline seadus, mille järgi peab korduvalt Eestisse tulles hakkama aktsiisi maksma. Ta ei saanud sugugi aru, millest jutt käib. Üldjuhul ja ka direktiividest tulenevalt on kütusepaagis olev kütus reisija pagas, mida peetakse maksuvabaks. Loomulikult on pahameelt väljendanud väga paljud Kagu-Eesti elanikud. Ma loodan, et seadust sellisel kujul vastu ei võeta.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Inara, tuleta mulle palun meelde! Kas rahanduskomisjonis arutati seda kummalist olukorda, mis on piiril tekkinud, kus seadus ütleb ühte, aga tolliametnikud tegutsevad vastavalt sellele, mida on öelnud õiguskantsler?

Inara Luigas

Õiguskantsler on teinud väga hea analüüsi selle teema kohta. Ma kannan alati seda analüüsi kaasas. See on üle 20 lehekülje pikk ja ma ei hakka seda siin tutvustama. Aga ka juristid on öelnud, et kui seadust pole muudetud, siis seadus kehtib. Praegu on Maksu- ja Tolliametile antud piiramatu õigus. Maksu- ja tolliametnikud on peitu pugunud õiguskantsleri arvamuse taha, justkui oleks lubatud kaks korda kuus maksuvabalt kütust Eestisse tuua. See on täiesti seadusvastane, sellist seadust ei ole. Eesti riik ei ole muutnud seadust, mis tähendab, et Maksu- ja Tolliamet määrab maksustamisele kuuluvad kogused omavoliliselt, ta määrab, kellele ta maksud määrab. Sellest, kuidas on kodanikega toimitud, olen ma siit kõnepuldist korduvalt rääkinud. See, mis praegu piiril toimub, on seadusvastane.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Inara, sul jäi ütlemata, millal on muudatusettepanekute esitamise tähtaeg.

Inara Luigas

Ma ütlesin seda sissejuhatuses. Muudatusettepanekute esitamiseks on aega kümme tööpäeva, see tähtaeg on 25. septembril.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma esinen Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel, aga nii juba juhtus, et räägin rohkem sellest, millega on tegelnud Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjon. Nimelt oli meil s.a 16. ja 17. mail väljasõiduistung, mille üks päevakorrapunkte oli käik Koidula raudteepiirijaama, kus me pidasime ka istungi. Kui keegi soovib selle protokolliga tutvuda, siis see on erikomisjoni leheküljel olemas. See võib täiesti huvitav olla. Me kohtusime Maksu- ja Tolliameti tollikorralduse osakonna juhataja ja tema asetäitjaga, Maksu- ja Tolliameti Lõuna tollipunkti juhtivinspektoriga, Siseministeeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna juhataja asetäitjaga, Meremäe Vallavolikogu liikmetega ning kohalike elanikega. Komisjon sai esimest korda aru, milles tegelikult probleem on. Toodi näiteks väga palju juhtumeid, mis seda üsna värvikalt kirjeldasid. Komisjon otsustas, et ta võtab selle probleemi käsile ja korraldab arutelu ka Riigikogus.

See arutelu toimus juba 17. juunil. Kohal olid esindajad Rahandusministeeriumist, Maksu- ja Tolliametist ning Siseministeeriumist, kusjuures selle mitmest osakonnast. Kohal olid ka õiguskantsleri ametkonna töötajad ja muidugi Riigikontrolli esindajad. See oli üsna huvitav arutelu, mille stenogramm on ka erikomisjoni koduleheküljel olemas. Kahjuks ei jõua ma seda ette lugeda, sest see on 32 lehekülge pikk, istung kestis mitu tundi. Aga üht võin ma kindlalt öelda. Komisjon, kus, ma tuletan teile meelde, on esindatud kõik Riigikogu fraktsioonid ja poliitilised jõud, tuli konsensuslikult järeldusele, et see, millest selles seaduseelnõus juttu on, just need punktid, mille

alusel antakse kaalutusõigus maksuhaldurile, kes peab kaaluma ka seda juhuslikkust, on muidugi suur rumalus. Ei saa nentimata jätta, et piirivalveametnikud ei taha seda juhuslikkust hinnata ega taha saada ka seda kaalutusõigust, sest see teeb nende elu väga ja väga kibedaks. Reeglid peavad olema ühtsed ja arusaadavad, siis on võimalik seadust täita. Kui seda ei ole, siis jätkub seesama jama, mis on piiril olnud juba pikki kuid. Suve jooksul töötasid komisjoni liikmed ja ametnikud välja kaks dokumenti, mis peaksid saama kooskõlastatud kas homme või esmaspäeval. Ma loodan, et ühega neist tulen ma veel siia saali.

Aga kuna ma esinen praegu fraktsiooni nimel, siis ütlen, et Keskerakonna fraktsioon ei toeta seda seaduseelnõu sellisel kujul, nagu see on menetlusse antud. Kuid lootuses, et meil õnnestub see seaduseelnõu paremaks teha, jätame eelnõu umbusaldamishääletuse võimaluse teiseks lugemiseks. Hetkel loodame, arvestades, et kõikide fraktsioonide esindajatel ...

Kas saab ajapikendust?

Aseesimees Jüri Ratas

Üks minut juurde.

Mihhail Stalnuhhin

Meil on lootust, et meil õnnestub ühine keel leida ja see probleem lahendada, seetõttu me täna selle seaduseelnõu vastu ei protesti. Aga veel kord ütlen, et kui teid huvitab see argumentatsioon ja huvitavad need juhtumid, mida arutati, siis vaadake kindlasti riigieelarve kontrolli erikomisjoni 17. juuni istungi protokoll. Sellest dokumendist saab iga inimene aru, milles on tegelikult probleemi tuum. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun anda Inara Luigasele mikrofon, sest mul on tulenevalt kodu- ja töökorra seadusest mõned küsimused! Lähtudes esimese lugemise menetluse põhimõtetest küsin ma, kas teil on volitus ja kui teil on volitus, siis missuguse fraktsiooni volitus see on.

Inara Luigas

Aitäh! Mul on volitus. Volituse on andnud Eiki Nestor Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel.

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaal-demokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Inara Luigase!

Inara Luigas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kõigepealt tahan öelda, et minul isiklikult ja väga paljudel Kagu-Eesti inimestel on siiralt hea meel, et selline seaduseelnõu lõpuks siia Riigikogu saali jõudis, aga meie ehmatus oli suur, kui me saime teada selle sisust.

Tutvustan natukene kõiki neid määrusi ja direktiive. Euroopa Nõukogu määrusega nr 1186/2009 kehtestatakse ühenduse tollimaksuvabastuse süsteem ja reguleeritakse tolliliidu tegevus alates 1. jaanuarist 2010. Selle määruse peatüki 28 artikkel 107 sätestab, et maksuvabalt võib Euroopa Liitu sisse vedada kütust, mis on ühenduse tolliterritooriumile saabuva era- või kommerts mootorsõiduki või mootorratta või erikonteineri standardses kütusepaagis, lisaks sellele kaasaskantavas paagis olevat kütust kõige rohkem kümme liitrit ühe sõiduki kohta, ilma et see piiraks kütuse omanist ja vedu käsitlevate riigisiseste õigusaktide kohaldamist.

Nagu ma enne juba rääkisin, on õiguskantsler Indrek Teder teinud väga põhjaliku analüüsi kogu selle teema kohta. Ka tema on seisukohal, et direktiivi 2007/74/EÜ artiklite 6 ja 11 põhjal võib öelda, et aktsiisivabalt saab Eestisse tuua mis tahes mootorsõiduki standardses paagis olevat kütust ning kaasaskantavas konteineris kümme liitrit kütust, kui kütuse toomine on juhuslikku laadi ning kütus on mõeldud isiklikuks või perekonnaliikmetele tarbimiseks või kingituseks. Direktiivi 2007/74/EÜ artikkel on imperatiivse iseloomuga ehk liikmesriikidel ei ole diskretsiooni vabastuse kehtestamise või kehtestamata jätmise osas.

Sama direktiiv lubab kohaldada madalaid maksuvabastuse määrasid piirialal elavate isikute ja piirialatöötajate suhtes. Artikli 3 järgi on piirialatöötaja isik, kes tavapärase tegevuse käigus peab oma tööpäevadel minema teisele poole piiri. Piiriala aga defineeritakse määruuses kui ala, mis linnulennult ei ulatu kaugemale kui 15 kilomeetrit liikmesriigi piirist ja mis hõlmab kohalikke haldusüksusi, mille territooriumist osa asub piiriala sees. Samas on liikmesriikidel lubatud sellest sättest

ette näha erandeid. Niisiis annab ühenduse tolliseadustik igale liikmesriigile võimaluse rakendada piirialadel kütusekoguste suhtes erandeid. Eesti pole soovinud neid aga veel kehtestada.

Nüüd tutvustan, kuidas on need asjad reguleeritud meie naaberriikides. Kuna Soome toll on osa Euroopa Liidu ühisest tollisüsteemist, siis baseerub sealne tollireeglistik Euroopa Liidu õigusel. Soome tolliseadus lubab Euroopa Liidu välisest riigist maksuvabalt sisse vedada kütust, mis on sõiduki standardses paagis, ja sellele võib maksuvabalt olla lisaks veel kaasaskantav paak kuni kümne liitri sama kütusega, mis on sõidukis. Soome on rakendanud Euroopa Liidu tolliliidu reegleid kõige üldisemal kujul, ilma eranditeta. Soomes pole tollitöötajatele antud sisekorralduslikke juhiseid mingi kordade arvuga. Norra ei ole Euroopa Liidu liikmesriik ning rakendab piiriülese liikumise puhul oma reegleid. Kütuse kohta, mis veetakse riiki isikliku ja mittekommertsliku kasutamise eesmärgil, kehtib maksuvabastus, kui tingimused vastavad tolliregulatsiooni vastavale osale. Sõiduki standardses kütusepaagis (st sellises paagis, mille tootja on valmistanud kõigi sama liigi sõidukite jaoks) võib maksuvabalt Norrasse tuua kuni 600 liitrit kütust. Iga sõiduki kohta tohib lisaks riiki tuua kaasaskantavas ja tunnustatud standardile vastavas paagis kuni kümme liitrit kütust.

Palun igaks juhuks viis minutit lisaaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Saan teile anda kuni kolm minutit.

Inara Luigas

Aitäh! Nüüd Rootsi näide. Rootsi toll osana Euroopa Liidu ühisest tollisüsteemist lähtub ühenduse tollireeglitest. Euroopa Liidu välisest riigist lubatakse maksuvabalt sisse vedada kütust, mis on sõiduki standardses paagis, ja sellele võib maksuvabalt olla lisaks veel kaasaskantav paak kuni kümne liitri sama kütusega, mis on sõidukis. Rootsi nagu ka Soome rakendab Euroopa Liidu tolliliidu reegleid kütuse üldveo puhul kõige üldisemal kujul ilma eranditeta ja ilma selliste kitsendusteta, nagu Eesti soovib kehtestada. Juba varem oli juttu, kuidas on see reguleeritud Lätis. Lätisse võib maksuvabalt kütust tuua üks kord seitsme päe-

va jooksul. Leedusse võib maksuvaba kütust tuua kuni viis korda kuus.

Kui aga arvata, et siin võiks kehtestada mingisuguse intervalli, siis kindlasti peavad alles jääma ka teatud erandid ja võimalus Eestisse tuua maksuvaba kütust ikka rohkem kui üks kord kuus. Kas või üks näide. Inimene ei käi kuus kuud üle piiri, siis aga tekib tal vajadus käia üle piiri ühes kuus viis korda. See annab ju õiguse seda määratleda kui juhuslikkust, seega ei tohiks ka kütust maksustada.

Samuti peab arvestama, kuidas hakkab see seadus reguleerima Venemaalt Eestisse tulevate turistide maksustamist. Ma viitan Andres Kõivule, Võru maavanemale, kes ütles peale Pihkvas messil käimist, et venemaalastel on väga suur huvi Eestisse reisimise vastu. Lisaks turismile käiakse Võrus ja Põlvas sünnitamas, lapsi vaksineerimas ja tervisekontrollis. Selge on see, et sellise seaduse kehtestamine annab tugevaid tagasilööke ka nendele inimestele.

Me ei taotle seaduseelnõu menetlemise katkestamist. Me loodame, et aega on piisavalt, et sellest eelnõust teha hea seadus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud Riigikogu liikmed! Oma pikast parlamendistääžist hoolimata on mul raske meenutada analoogset juhtumit, kui mõni Riigikogu liige oleks komisjoni nimel nii räigelt eksponeerinud iseenda hoiakuid ja vaateid, naeruvääristades komisjonis räägitut ja peegeldades põhiliselt küsimusi, mis olid eelnõu suhtes kriitilised, tehes seda väga detailselt ning loopides vabalt näiteks seadusrikkumise süüdistusi. Ma saaksin aru, kui Inara Luigas teeks seda fraktsiooni nimel, aga komisjon ei saanud kindlasti väita, et Maksu- ja Tolliamet rikub seadust.

Mis ma selle jutuga saavutada tahan? Õiendada saan ma eelkõige seda, mida rääkisid komisjonis Rahandusministeeriumi esindajad. Rahandusministeeriumi ja tema ametnike seisukohad on väljendatud just nimelt selles eelnõus, mitte kusagil mujal. Nii et vale on Inara Luigasel kodaniku, poliitiku või komisjoni esindajana väita midagi muud. See, mis on

seaduses kirjas, esindab Rahandusministeeriumi seisukohta.

Mul on juhatusele ettepanek tulevikus jälgida, et kui otsus oli eelnõu esimene lugemine lõpetada, siis ei saanud komisjoni hoiak eelnõu suhtes olla üheselt negatiivne. Aga eelkõige on mul ettepanek rahanduskomisjonile, et nad paremini jälgiksid, kes saadetakse ühe või teise teema arutelul pulti, ja õiendaksid ära need eksimused, mis tänases ettekandes olid. Need olid pahatahtlikud ja valelikud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma ei pea sobilikuks, kui täidesaatev võim sekkub selliselt seadusandliku võimu töösse. Meil on võimude lahusus. Komisjon, täiskogu ja Riigikogu liikmed toimetavad nii, nagu on ette nähtud meie reglemendis.

Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrän eelnõu 449 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 25. septembri kell 17.15. Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Austatud Riigikogu liikmed! Mul on hea meel, et teid niigi palju on siia saali jäänud.

Aseesimees Jüri Ratas

Vabandust, mida te soovite öelda?

Inara Luigas

Ma tahan selle seaduseelnõu kohta paar sõna kommentaariks öelda.

Aseesimees Jüri Ratas

Kas te tahate kasutada repliigiõigust?

Inara Luigas

Ma kasutan repliigiõigust.

Aseesimees Jüri Ratas

See pidanuks toimuma siis, kui läbirääkimised kestsid, aga läbirääkimised on suletud. Kuid kui Riigikogu liikmed ei protesti, siis on teil õigus repliik esitada. Palun!

Inara Luigas

Aitäh! Mul on väga kahju rahandusminister Jürgen Ligist, kes on Riigikogu tööst juba eemale jäänud ja kellel ei ole ülevaadet, mis

siin saalis toimub. Väga tihti olen mina kui Kagu-Eestist valitud rahvasaadik pidanud kuulama siin peaaegu Tallinna Linnavolikogu istungi stenogramme, mida on ette kandnud komisjoni liikmed, kes on esinenud komisjoni ettekandjana. Tihti pole ka Reformierakonna liikmete ettekandel olnud seoseid eelnõuga. Ma loodan, et Jürgen Ligi ei ole pikalt minu peale pahane. Kõik see, mis ma rääkisin, on tõde. Ma jään oma seisukohtade juurde.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Mul on, head ametikaaslased, teile palve. Kodu- ja töökorras on sätestatud repliigiõigus, aga repliike saab esitada läbirääkimiste käigus.

Esimene lugemine on lõpetatud ja kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

4. Eesti Vabariigi valitsuse ja Küprose Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu (450 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme neljanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Küprose Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu 450 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed, palun ette vabandust, kui kellelegi tundub, et täitevvõim selle ettekandega sekkub seadusandja tegevusse! See ei olnud mul kavas ka eelmise sõnavõtu puhul, aga mul lihtsalt ei ole teist foorumit, kus juhtida tähelepanu Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse rikkumisele, kui komisjoni esindaja ründab minu esitatud eelnõu, minnes vastuollu kodu- ja töökorra seadusega. See oli ainult ettepanek, mille ma siin esitasin, mitte nõudmine.

Nüüd tutvustan eelnõu. Topeltmaksustamise vältimise lepingute eesmärk on soodustada investeringuid, tagada isikute võrdne kohtlemine ning kõrvaldada topeltmaksustamine. Selle eesmärgi saavutamiseks jagab leping maksuõigused lepinguosaliste riikide vahel, hoides ära diskrimineeriva maksustamise ning tõkestades maksudest kõrvalehoidmist.

Eesti on 52 riigiga ratifitseerinud topeltmaksustamise vältimise lepingud. Kõik maksulepingud põhinevad Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni tüüplepingul ning erinevused tulenevad lepinguosaliste riikide delegatsioonide vastastikusest kokkuleppest, milleni jõuti läbirääkimiste käigus. Küprosega sõlmitud maksulepingu parafeerimiseni jõudmiseks kulus kolm läbirääkimiste vooru.

Olulisemad Eesti ja Küprose lepingu erinevused OECD tüüplepingust on järgmised. Esiteks, dividendi ja intressi maksustamise õigus jääb ainult tulusaaja residendiriiigile, OECD tüüplepingus on maksustamisõigus jagatud residendiriiigi ja tuluallikariiigi vahel. Teiseks, rahvusvahelist vedu korraldaval laeval töötamise tasu maksustamise õigus on vaid laeva käitava ettevõtja residendiriiigil, OECD tüüplepingus on maksustamisõigus jagatud residendiriiigi ja tuluallikariiigi vahel.

Selline maksuleping võib luua maksumaksjatele riigisisese õigusega võrreldes soodsamad tingimused, sest leping ei anna riikidele maksustamiseks lisavõimalusi, vaid ainult piirab juba olemasolevaid riigisisese õigusega kehtestatud maksustamisõigusi. Välislepingute ülimuslikkuse riigisisese õiguse üle sätestab Eesti Vabariigi põhiseadus. Selle kohaselt kohaldatakse Eesti seaduste ning ratifitseeritud välislepingute vahelise vastuolu korral välislepingu sätteid. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? Austatud minister, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Andres Jalaku, rahanduskomisjoni esindaja!

Andres Jalak

Austatud juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Eesti Vabariigi valitsuse ja Küprose Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning

maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu 450 s.a 17. juuni istungil. Ülevaate eelnõu eesmärkidest andis Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna nõunik Helen Pahapill.

Küprosega sõlmitav leping on viimane Euroopa Liidu liikmesriigiga sõlmitav leping, kõigi ülejäänud Euroopa Liidu riikidega on need lepingud juba sõlmitud. Nagu minister mainis, selle lepingu eripära peitub artiklis 10, mis puudutab dividendide maksustamist, ja artiklis 12, mis puudutab litsentsitasude maksustamist.

Arutelu käigus tekkis küsimus, kuidas toimub Küprosega maksualane teabevahetus. Eelnõu algataja esindaja selgitas, et teabevahetus toimub eelkõige päringute teel ja protseduur on täpsustatud lepingu juurde kuuluva protokollis punktis 2. Kuna tegemist on tüüp- lepinguga, siis ilmselt seetõttu komisjonis selle eelnõu kohta põhimõttelisi küsimusi ei tekkinud.

Rahanduskomisjon otsustas teha Riigikogu täiskogule ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 16. september kell 15. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on vähemalt üks küsimus. Reet Roos, palun!

Reet Roos

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kas teile on teada, mis edasi saab ja millised võiksid olla järgmised riigid, kellega topeltmaksustamise vältimise leping sõlmitakse?

Andres Jalak

Aitäh! Kui mu mälu ei peta, siis kaks järgmist riiki on Mehhiko ja Bahrein.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Avan läbirääkimised ja palun Riigikogu

kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! See Eesti ja Küprose vaheline leping on muidugi suurepärase asi. Aga kuna mul nagu ka rahandusministril ei ole mingit muud tribüüni kui see siin, siis tahan täpselt nii nagu tema kalduda veidi teemast kõrvale ja esiteks teatada teile, et ettekanne, mille tegi komisjoni esindaja eelneva päevakorrapunkti arutelul, vastas täpselt sellele arutelule, mis komisjonis toimus. Tänu sellele, et kõik olid kohapeal, Koidulas olukorraga tutvunud, tekkis seekord üsna hea ja konstruktiivne dialoog.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu liige Mihhail Stalnuhhin! Ma väga palun teil läbirääkimiste käigus püsida eelnõu 450 juures! Ma väga palun!

Mihhail Stalnuhhin

Tähendab, minister võib protesti avaldada, meil seda võimalust aga ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrin eelnõu 450 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 16. septembri kell 15. Esimene lugemine on lõpetatud ja neljanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased, tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 15.29.

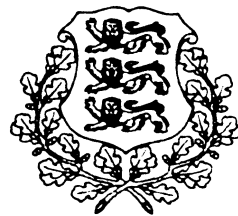
Istungi kestus 2 tundi ja 29 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 12. september 2013
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Õiguskantsleri ettepanek jälitustoimingust teavitamise ja selle kontrolli kohta (kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse § 25¹ põhiseaduspärasus, nr 23)

2. Reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu (426 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu esimese töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Ma palun Riigikogu kõnetooli Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Head kolleegid! Soovin siit puldist kõigepealt neile, keda ei ole veel jõudnud isiklikult tervitada, head uue poliitooaja algust! Lisaks sellele on mul Riigikogule üle anda liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu, millega me tahame liiklusseaduses teha kolm muudatust, kõik need puudutavad tasulise parkimise tsoone kohalikes omavalitsustes. Need kolm muudatust on järgmised. Esiteks soovime, et liikumispuudega autojuhtidel või neid saatvatel inimestel lubataks liikumispuudega isiku kasutuses olevat sõidukit ka eraparklates tasuta parkida. Teiseks näeme ette, et 15 minutit tasuta parkimisaega kehtiks ka eraparklates. Kolmandaks soovime anda kohalikele omavalitsustele õiguse kehtestada eraparklatele lisanõudeid tasulise parkimise korraldamisel kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe eelnõu. Kodu- ja töökorra seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatuse selle edasise menetlemise.

Head ametikaaslased, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 75 Riigikogu liiget, puudub 26.

Tänases päevakorras on üks täpsustus. Esimese päevakorrapunkti arutelul teeb ettekande põhiseaduskomisjoni nimel põhiseaduskomisjoni esimees Rait Maruste ja ettekande õiguskomisjoni nimel õiguskomisjoni esimees Marko Pomerants.

1. Õiguskantsleri ettepanek jälitustoimingust teavitamise ja selle kontrolli kohta (kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse § 25¹ põhiseaduspärasus, nr 23)

Aseesimees Jüri Ratas

Alustame tänase päevakorra punktide menetlemist. Asume arutama õiguskantsleri ettepanekut nr 23. Ettepanek käib jälitustoimingust teavitamise ja selle kontrolli kohta.

Head ametikaaslased! Lubage enne menetlemise juurde asumist teile lühidalt tutvustada selle päevakorrapunkti menetlemise korda. Kõigepealt on õiguskantsler Indrek Tederi ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit. Järgneb põhiseaduskomisjoni esimehe Rait Maruste ettekanne, mis kestab samuti kuni 20 minutit, ja pärast seda on õiguskomisjoni esimehe Marko Pomerantsi ettekanne, ka selle pikkus on kuni 20 minutit. Riigikogu liige võib igale ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Pärast seda on läbirääkimiste voor. Sõna võivad võtta Riigikogu liikmed, komisjonide ja fraktsioonide esindajad. Läbirääkimised lõpetatakse ja istungi juhataja paneb hääletusele küsimuse, kes on õiguskantsleri ettepaneku poolt. Ettepa-

neku vastuvõtmiseks on nõutav poolthäälteenamus. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskantsler Indrek Teder!

Indrek Teder

Austatud juhataja! Kõrgeauline parlament! Olen tänulik, et austatud Riigikogu aastal 2011 aktsepteeris minu ettepaneku nr 12. Ka vastavate seaduste sätted on muudetud. Ütlen veel kord, et olen tänulik. Kuid õiguskantsler peab tuginema põhiseadusele, ta peab joonduma põhiseaduse printsiipide ja sätete järgi. Kahjuks on vastu võetud ka seadus, mis on põhiseadusega vastuolus. Minu ettepanekus on seda vastuolu väga põhjalikult analüüsitud. Seega ei hakka ma kõike uuesti kordama, toon välja ainult olulised põhimõtted.

Nimelt, kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse § 25¹ sätestab lõikes 2: "Jälitustoimingute suhtes, mille loa tähtaeg lõppeb enne 2013. aasta 1. jaanuari, ei kohaldata kriminaalmenetluse seadustiku § 126¹³ lõike 3 teises lauses ja lõikes 4 sätestatud." Lühidalt öeldes algab korraline ja riigi enda initsiatiivil toimuv kohtulik kontroll jälitustoimingutest teavitamise järgimise üle alles 2013. aastal lõppevate jälitustoimingute puhul, mitte varem. Lihtsustatuna tähendab see, et varem lõppenud jälitustoimingutest ei pruugi puudutatud isikud kunagi teada saada. Lisaks puudub selliste teavitamata jätmiste üle täitevvoimuväline tõhus kontroll. Selline seadus on ilmselt vägagi pragmaatiline, kuid ei ole põhiseaduslik.

Kui siin üritatakse lähtuda mõnest lihtseadusest, siis peale peab jääma põhiseadus, lihtseadus ei tühistata põhiseaduse sätet. Osundan põhiseaduse § 44 lõike 3 esimest lauset: "Eesti kodanikul on õigus seaduses sätestatud korras tutvuda tema kohta riigiasutustes ja kohalikes omavalitsustes ning riigi ja kohalike omavalitsuste arhiivides hoitavate andmetega." Rõhutan, et riigi salajase toiminguga kogutud isikuandmete töötlemine toob kaasa isiku põhiõiguste kestva ja vägagi intensiivse riive.

Kui isik saab mingil hetkel tema suhtes tehtud jälitustoimingust teada, on tal võimalus pöörduda oma õiguste kaitseks kohtusse, et kontrollida jälitustegevuse sisulist õiguspärasust. Kui isik salajasest toimingust teadlik ei ole, puudub tal selline tõhus võimalus oma õiguste kaitseks. Selgitasin juba 2011. aastal,

et minu hinnangul on jälitustoimingust tagantjärele teavitamise kohustus põhiseaduse § 44 lõikest 3 koosmõjus §-dega 13, 14 ja 15 tulenev nõue. Seda põhjendab jälitustoimingute salajane olemus. Teabe puhul on üldjuhul mõistlik lahendus, et isik, kes soovib enda kohta kogutud andmetega tutvuda, pöördub ise riigi poole. Salaja kogutud isikuandmete suhtes nägi Riigikogu juba 2004. aastal ette riigi aktiivse teavitamiskohustuse. Kooskõlas põhiseaduse §-ga 44 võib puudutatud isiku jätta teavitamata või teavitamist edasi lükata. Sellisel juhul peab aga olema tagatud täitevvoimu tegevuse sõltumatu ja erapooletu kontroll n-ö isiku eest.

Alates käesoleva aasta algusest on uute jälitustoimingute puhul põhiseadusega nõutav kontroll ette nähtud. Just kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse § 25¹ lõige 2 välistab aga korralise kohtuliku kontrolli varem tehtud jälitustoimingutest teavitamise edasilükkamise üle. Seetõttu on nagu ka muudatuste-eelsel ajal praktikas võimalik olukord, kus puudutatud isik jääb üksnes täitevvoimu hinnangu alusel üldse teavitamata. Teisisõnu jääb realiseerimata talle põhiseaduse § 44 lõikega 3 tagatud õigus tema kohta kogutud andmetega tutvuda.

Mulle võidakse vastu väita, et isikul, keda ei teavitata tehtud salajasest toimingust või kelle teavitamine lükatakse edasi, on teoreetiliselt võimalik pöörduda kohtusse, et kontrollida andmete tutvustamata jätmist, õigemini vastust "ei kinnita ega lükka ümber jälitusandmete olemasolu". Teisisõnu peaks isik pöörduma kohtusse mitte oma õiguste rikkumise vaidlustamiseks, vaid selleks, et teada saada, kas üldse on tehtud toiminguid, millega võidi tema õigusi rikkuda. See ei oleks mitte kohtulik õiguskaitse tavapärasel tähenduses, vaid lisabarjäär, mis takistab põhiseadusest tuleneva õiguse tegelikku realiseerimist.

Lõpetuseks märgin, et teatavasti jõustus Eesti põhiseadus 3. juulil 1992, mitte 1. jaanuaril 2013. Põhiseadust tuleb järgida! See on printsiip. Seega tuleb seadus viia põhiseadusega kooskõlla. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? Küsimusi ei ole. Austatud õiguskantsler, ma tänan teid! Ma palun ettekandeks Riigikogu

kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe Rait Maruste!

Rait Maruste

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Vahetult enne suve, 17. juunil s.a tegi õiguskantsler Indrek Teder Riigikogule ettepaneku viia kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse § 25¹ põhiseadusega kooskõlla. Põhiseaduskomisjon kuulus õiguskantsleri ja tema asetäitjate-nõunike Nele Parresti ja Hent Kalmo põhjendusi ja selgitusi oma selle nädala esmaspäeval, 9. septembri istungil, kus õiguskantsler ja tema meeskond vastasid komisjoni liikmete küsimustele. Põhiseaduskomisjon tegi otsuse järgmisel päeval, 10. septembri istungil, olles kogunud lisainformatsiooni. Otsus oli mitte toetada õiguskantsleri ettepanekut.

Õiguskantsler tõi välja, et juba 17. mail 2011 jõudis ta seisukohale, et kriminaalmenetluse seadustiku § 121, jälitustegevuse seaduse § 17 ning 1. jaanuarist 2012 jõustuma pidanud kriminaalmenetluse seadustiku § 126¹⁵ on põhiseadusega vastuolus, kuna ei näe ette tõhusat ja süsteemset kontrolli jälitustoimingust teavitamise edasilükkamise üle, mille tõttu võidakse teha diskretsioonil põhinev otsus puudutatud isik jälitustoimingust üldse teavitamata jätta. Riigikogu oli oma 2. juuni 2011. aasta otsusega selle ettepanekuga nõus.

Ettepaneku nr 12 realiseerimiseks tehti mitmeid muudatusi. Tervikuna oli see suur samm edasi jälitustegevuse üle parema järelevalve suunas, võrreldes varem kehtinud olukorraga. Teavitamise uus kord sisaldas prokuratuuri kohustust taotleda jälitustoimingust teavitamise edasilükkamise nii tähtjalist kui ka tähtajatut luba eeluurimiskohtunikult.

Koos jälitustoimingute uue tervikregulatsiooniga jõustus s.a 1. jaanuaril rakendussäte kriminaalmenetluse seadustiku § 25¹ lõikes 2, mis nägi ette, et jälitustoimingutest teavitamise ja edasilükkamise kohtulik kontroll ei kehti juhtudel, kui jälitustoiming lõppes enne 1. jaanuari 2013. Õiguskantsler leidis, et see olukord ei ole kooskõlas põhiseadusega ega rahulda teda.

Õiguskantsleril on sisuliselt õigus selles, et seadusandja on alates 1. juulist 2004 järjekindlalt näinud ette viivitamata teavitamise kohustuse. Paraku, tulenevalt osaliselt teavitamise regulatsiooni ebaselgusest või ebajärjekindlu-

sest jätsid asjakohased õiguskaitseorganid (politsei ja prokuratuur) neile pandud kohustuse aastatel 2004–2013 sisuliselt täitmata. See on kahetsusväärne ja õigusriiklusesse sobimatu käitumine. Kuigi erandina on isegi Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika põhjal mitteteavitamine võimalik ja seda möönab ka õiguskantsler. Siiski – ja see on oluline – on meil jõus uus kord, mis näeb ette teavitamise ja selle erapooletu kohtuliku kontrolli. Probleem on selles, kas seda uut korda või mingit üleminekuregulatsiooni oleks tulnud rakendada tagasiulatuvalt ka nende toimingute suhtes, mis lõppesid enne 1. jaanuari 2013. Õiguskantsler leidis, et seda tulnuks teha ja praegune olukord on põhiseadusega vastuolus. Ta on esitanud oma argumentid selle kohta väga pikalt ja põhjalikult.

Jäädes puhtalt juriidika juurde, võib õiguskantsleriga nõustuda ning tema argumentid tunduvad olevat veenvad. Põhiseaduskomisjon ei ole aga ei põhiseaduskohus ega õiguskantsleri ametkond. Seadusandliku organina peab ta lisaks juriidikale arvestama ka ettepaneku realiseeritavust ning selle olulisust põhiseadusliku korra ning õiguste ja vabaduste kaitses laiemalt. Teisisõnu peab ta hindama ka selle realiseeritavust ja otstarbekohasust.

Sellega seoses tahan esile tuua järgmist. Esiteks, ettepanek käsitleb olukorda, mis nüüdseks on minevik, see käsitleb regulatsiooni kehtestamist tagantjärele, *ex post facto*. Õigusnorme võib põhimõtteliselt tagasiulatuvalt kehtestada, kuid seda ei pea tegema. Selliseks sammuks peavad olema kaalukad põhjused ja see peab olema otstarbekas. Teiseks, aastatel 2006–2012 tehti umbes 50 000 eri astme jälitustoimingut. On ilmne, et kõigi nende läbisorteerimine tooks kaasa asjaomaste organite erakordselt suure halduskoormuse, eriti arvestades seda, et tolle perioodi kohta puudub elektroonilise töötamise mehhanism ja seda tuleks teha n-ö käsitsi. Selgitan, et asjakohase riigihanke on Registrate ja Infosüsteemide Keskus välja kuulutanud ja selle hanke teostab firma Nortal. See on töös. Suur, lausa erakordne halduskoormus juhiks asjaomaste organite ehk politsei, prokuratuuri ja kohtu tähelepanu nende igapäevasest põhitegevusest eemale, praegused ülesanded võiksid jääda kõrvale ja neil oleks väiksem võimalus pöörata tähelepanu oma põhiseaduskohasele tegevusele, sh

õigustest ja vabadustest kinnipidamise tagamisele. Eeltoodut arvestades ei ole meie hinnangul taotletava eesmärgi, milleks on hüve, ja selle taotlemise vahendite ja meetmete vahel proportsionaalset tasakaalusuhet. Taotletava eesmärgi ja rakendatavate vahendite proportsionaalsus on aga iga õigusliku regulatsiooni oluline tingimus.

Lõpetuseks toon veel kaks argumenti. Oluline on tähele panna, et isikutel, kellel on põhjendatud kahtlus, et nad on jälitusmeetmete objekt, on võimalik pöörduda asjaomaste organite poole ja taotleda teavitamist. Teisisõnu, rakendub nn dispositiivsuse põhimõte. Seega, üks ei ole lõplikult suletud. Kaalu on ka argumendil, et õiguskantsleri ettepaneku kohaselt tuleks asjakohastele ametkondadele panna aktiivne kohustus teavitada tagantjärele. Samas ütleb põhiseadus, et igal juhul on õigus saada informatsiooni. See võimalus on aga tagatud, sest igal juhul võib kahtluse korral pöörduda asjaomase riigiorгани poole ja saada sealt vastus. Edasi, seadusandjal ja täitevvõimul tuleks edaspidi pöörata rohkem tähelepanu kehtestatud korrast kinnipidamisele, eriti jälitusmeetmete andmisele nn arhiivi, mille staatuse ja kasutamise kohta puudub igasugune õiguslik regulatsioon ja režiim. Sellele peaksime tähelepanu pöörama. Loodame selles tõhusale koostööle Andmekaitse Inspeksiooniga. Selle teemaga intensiivne tegelemine tundub olevat palju mõjusam vahend edasiseks õiguste ja vabaduste kaitseks.

Neid argumente arvestades leidis põhiseaduskomisjon, et ta ei toeta õiguskantsleri ettepanekut. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Ma kuulasin teid väga põhjalikult. Kas te saate selgelt öelda, kas õiguskantsleri ettepanek ei ole realiseeritav või ei ole otstarbekohane? Kui see ei ole realiseeritav, siis milleks on välja kuulutatud riigihange selle realiseerimiseks?

Rait Maruste

Ma alustan lõpust. Riigihange ei ole välja kuulutatud õiguskantsleri ettepaneku realiseerimiseks. Õiguskantsleri ettepanek tooks meie

hinnangul kaasa väga suure halduskoormuse, sest praegu, nagu ma püüdsin seda selgitada, puudub asjakohane ja tänapäevane jälitustoimingute register, mis võimaldaks andmebaasi töödelda ja sealt välja sorteerida näiteks olulisemad riived. Suurema osa toimingutest moodustavad mitmesugused väiksema intensiivsusega riived ehk kõneeristused ja teised sellised asjad. Aga kõike seda tuleb praegu teha n-ö käsitsi. Meie kehtestatud õiguslik abinõu suunaks õiguskaitseorganid suurel määral kõrvale nende igapäevasest tööst ja seetõttu pidasime seda ebaotstarbekaks. On olulisemaid asju, mida oleks vaja teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Te rääkisite oma ettekandes palju sellest, kas seda muudatust on otstarbekas ellu viia või kas see on realiseeritav või mitte, aga te ei vastanud minu meelest kõige olulisemale küsimusele. Õiguskantsleri väide on, et kõne all olev seadus on põhiseadusega vastuolus. Teie oma ettekandes ütlesite, et legaalselt on õiguskantsleri väited ju veenvad. Küsimus on selles, kas see seadus on põhiseadusega kooskõlas või ei. Kas te võite sellele konkreetselt vastata?

Rait Maruste

Kooskõla põhiseadusega võib olla eri astmega, nagu ka vastuolu võib olla eri astmega. Õiguskantsler on argumenteerinud oma seisukohta ühest vaatenurgast ja leidnud, et kehtiv regulatsioon ei ole põhiseadusega kooskõlas. Ka meie hinnangul ei ole see kooskõlas, kuid selle mittekooskõla määr on väga väike ega vääri seda, et võtta eraldi seadusandlikke meetmeid, kohustamaks asjaomaseid organeid tegelema teavitamisega, mis on seotud juba sündinud, aset leidnud asjadega. Täheleandav, see tegevus on pööratud minevikku ja me ei pea seda otstarbekaks. Seega siin sellist ei- või jaa-vastust ei ole, vaid on olemas teatud kaalutlused otstarbekuse kohta. Seda otstarbekuse argumenti on võetud arvesse ka mitmetel muudel juhtudel.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Kas te põhiseaduskomisjonis ei arutanud n-ö kiriku ehitamist keset küla? Õiguskantsler ei ütle seadusandjale ette, kuidas peaks see olukord reguleeritud olema, ta räägib põhiseaduse §-st 44, mis käsitleb kohustust väljastada kodaniku nõudel informatsiooni. Kas te ei arutanud seda, et teha üks samm tagasi ja kohustada täitev-võimu, kui kodanik nende poole pöördub, ka enne 2013. aastat toimunud jälitusmenetluste suhtes kohaldama samu sätteid, mis nüüd keh-tivad? Kohus vaataks uuesti läbi mitteteatami-se põhjused, aga ainult kodaniku personaalsel nõudel.

Rait Maruste

Täna! See võimalus on ju ka praegu ole-mas. Igal inimesel, kes tunneb, et ta on olnud jälitusmeetmete objekt, on võimalik pöörduda asjaomase organi, kas prokuratuuri või politsei poole, et saada teada, kas tema suhtes on võetud jälitusmeetmeid. See võimalus on olemas. Me räägime praegu sellest, kas panna prokura-tuurile aktiivne kohustus võetud meetmetest omal initsiatiivil aktiivselt teatada. See kohus-tus rakendub uue regulatsiooni kohaselt ette-ulatuvalt. Kehtestada sellist kohustust tagant-järele ei pidanud me otstarbekaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Te oma ettekandes rääkisite õiguskantsleri pool-tja vastuargumentidest. Vastuargumentid kõla-sid siin mitu korda, need olid otstarbekus ja realiseeritavus, aga pooltargumente mulle meel-de ei tule. Millised olid need pooltargumentid, mida te komisjonis arutasite?

Rait Maruste

Me küsisime komisjonis õiguskantslerilt, kuidas tema arvates seda ettepanekut tuleks realiseerida. Ma pean ütlema, et ega me väga kaugele selle aruteluga ei jõudnud. Õigus-kantsleril ei olnud selget visiooni, kuidas see ettepanek realiseeritav oleks. Me arutlesime näiteks selle üle, kas oleks võimalik jagada riived intensiivseteks ja vähem intensiivseteks, aga selleks et seda teha, tuleks kõik need

50 000 juhtumit läbi lapata. Teine võimalus on kehtestada mingisugune ajaline piirang, aga siis tekib küsimus, mispäraselt piirduks näi-teks kahe või kolme aastaga. Nii et seda on väga raske teostada. Kui arvestada, et meie lugupeetud õiguskaitseorganid ei kannata just tööpuuduse all, siis meie arvates oleks nende administratiivne koormus, kui selle asjaga ha-kataks tegelema tagasiulatuvalt, ülemäärane.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea ettekandja! Kui inimene ei tea, et teda on jälitatud, kuidas ta saab siis selle kohta küsida? Te ütlete, et ta võib küsida, kui ta soovib seda teada. Ometi on tal ju n-ö põhi-õigus teada, kui seda on tehtud. On see siiski argument, et see on raskesti teostatav?

Rait Maruste

Kui näiteks teil on kahtlus, et te olete olnud jälituse objekt, siis te esitate selle kohta pärin-gu ja teile vastatakse. Nii lihtne see ongi. Aga kas sellel päringul oli mingisugune alus, see selgub alles vastusest.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Lubage meelde tule-tada, et selle päevakorrapunkti raames võib Riigikogu liige esitada igale ettekandjale ühe suulise küsimuse. See tuleneb meie kodu- ja töökorra seadusest. Hea ettekandja, ma täna teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ette-kandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni esimehe Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Tere, lugupeetud eesistuja, hea õiguskants-ler ja kolleegid! Samasugune küsimus, nagu oli põhiseaduskomisjoni ees, oli esitatud ka õiguskomisjonile ja õiguskomisjon seda sel nädalal oma esmaspäeval istungil arutas. Kolleeg Rait Maruste oli oma ettekandes väga põhjalik. Ta tõi välja kõik aspektid, mida toonitas õiguskantsler ja mis saavad selles dispuu-dis kõne alla tulla. Etteruttavalt ütlen, et ka õiguskomisjon jõudis samasugusele otsusele nagu põhiseaduskomisjon, seda juba esmas-päeval istungil. See otsus oli mitte toetada õiguskantsleri ettepanekut.

Ütlen mõne sõna kommentaariks. Nii nagu siin küsimuste ja vastuste voorust välja tuli, ega selles loos põhiseaduslikkuse aspektist mustvalget vaadet olla ei saa. Kogu debati jooksul kõlasid umbes sellised lausekatked, et ei pruugi olla, regulatsioon võiks olla täiuslikum ja midagi peaks veel olema. Osa meist osales eile Riigikohtu üldkogu pidulikul istungil. Märts Raski ametiaeg, üheksa aastat väärikat ametisolekut lõppes ja uus Riigikohtu esimees on ametis homsest. Ma arvan, et me saame selles konkreetsetes küsimuses selguse kätte ja siis selgub, kas on vaja veel midagi ette võtta või ei ole seda mitte vaja.

Veel kord tuletan kolleegidele meelde, et alates 1. jaanuarist 2013 oleme kõik oma panuse andnud, et olukord oleks üheselt ja selgelt põhiseaduspärane. Ise ütlen oma kogemuse põhjal aastatest 2004–2013, et riigipoolne teavitamine ja jälitustoimingute läbiviimise kord toimib, ma olen sellise kirja saanud ja sellest minu elus küll midagi ei muutunud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Teile on küsimusi. Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Õiguskantsler ütles üsna selgelt, et see probleem on tekkinud seetõttu, et kaheksa aasta jooksul jälitusorganid ega prokuratuur ei täitnud seadust. Kas teie teada on kedagi selle eest meie õigusriigis karistatud? Kas tuleks karistada, kui õigust kaitsma pandud organid ei täida seadust?

Marko Pomerants

Aitüma! Ma ei julgeks jääda õiguskantsleriga samale arvamusele selles suhtes, nagu seadust ei oleks eelneval perioodil täidetud. Teavitamine kui selline on seadusest tulenenud kohustus ja ma arvan, et õiguskaitseorganid on seda parimal moel ka täitnud. Mis puudutab konkreetset teie küsimust, kas kedagi on karistatud, siis selle kohta mul andmed puuduvad.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Eelmine ettekandja mõõnis, et põhiseaduse riive küll on, kuid, tõsi, mitte väga intensiivne. Kõrvaldada ei saa seda sellepärast, et halduskoormus kasvab ja sellega seoses kasvavad ka kulud. Kas me pole jõudnud välja absurdsesse olukorda, et me täidame põhiseadust sel määral, nagu rahakott võimaldab?

Marko Pomerants

Aitüma! Me oleme asunud põhiseadust selles konkreetsetes küsimuses täitma, hoolimata sellest, kas see rahakotile lisakoormust tekitab või mitte. Mis puudutab n-ö minevikuvaadet, siis võib vastata nii, nagu selles debatis on juba varem öeldud: võib olla, ei pruugi olla. Aga me saame seda teada.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Soovitakse. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Marika Tuus-Lauli!

Marika Tuus-Laul

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Inimese jälitamine on üldiselt väga ebameeldiv teema ja inimlikust vaatenurgast võttes ei meeldi see kellelegi. Samas aga ei satuta paljudel juhtudel jälitamise alla mitte omaenda tegude pärast, vaid oma töö või tutvusringkonda kuuluvate inimeste pärast. Arvame, et olenemata olukorrast on inimesel õigus teada, kui teda on jälitatud ja milliseid andmeid on tema kohta kogutud. Kohustus jälitustoimingutest teavitada tuleneb nii Eesti Vabariigi põhiseadusest kui ka Euroopa Liidu õigusaktidest.

Kordan, et jälitustoimingust teavitamise edasilükkamise uus regulatsioon jõustus, nagu me teame, 1. jaanuarist s.a. Uus kord sisaldab prokuratuuri kohustust taotleda jälitustoimingust teavitamise edasilükkamise tähtajalist või tähtajatut luba eeluurimiskohtunikult, varem tegi seda prokuratuur. Meenutuseks ütlen veel, et koos jälitustoimingute tervikregulatsiooniga jõustus jaanuarist ka rakendussäte. Selle mõjul ei laiene kohtulik kontroll nendele jälitustoimingust teavitamise edasilükkamise juhtudele, kui jälitustoimingu luba lõppes enne seda jaanuaripäeva. Õiguskantsler väidab, et just see, et enne seda kuupäeva jälitustegevusest teavi-

tamata jätmise üle puudub erapooletu kontroll – nagu juba öeldud, kontrollis seda prokuratuur ise, kui üldse kontrollis –, ongi põhiseadusega vastuolus. Kahtlemata, nagu ka siin on korduvalt öeldud, toob see tagantjärele teavitamine kaasa palju suurema töökoormuse.

Eesti Keskerakond on seisukohal, et inimete põhiõiguste kaitse on tähtsam kui suurenev halduskoormus. Seega toetame õiguskantsleri ettepanekut. Me toetame seda, et erapooletu järelevalve, kohtulik kontroll toimuks ka nendest jältustoimingutest teavitamise üle, mille luba lõppes enne 1. jaanuari 2013. Rõhutan veel, et me ei toeta seadusrikkumise seadustamist, me ei pea seda õigeks. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Alustame nüüd hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele küsimuse, kes on õiguskantsleri ettepaneku poolt. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 28 ja vastu 35 Riigikogu liiget, erapooletuks ei jäänud keegi. Õiguskantsleri ettepanek ei leidnud toetust. (Tabel 3.)

Oleme esimese päevakorrapunkti menetluse lõpetanud.

2. Reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu (426 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume teise päevakorrapunkti juurde. Algab Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud reklaamiseaduse muutmise seaduse eelnõu 426 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni liikme Yana Toomi!

Yana Toom

Austatud kolleegid! Tegemist on seaduseelnõuga, millega Keskerakonna fraktsioon tahaks muuta reklaamiseadust ja piirata energiajookide reklaami, mis on mõeldud lastele. Ma usun, et enamik siin saalis olijaid on selle teemaga väga hästi kursis, kuna see on tekitanud ka meedias suurt vastukaja. Ma ei hakka väga üksikasjalikult eelnõust rääkima, see on teie laudadele jagatud. Oma ettekandes üritan lähendada küsimustest, mis esitati komisjonis, ja ka

nendest, mida minu arvates võib-olla tahetakse ka praegu saalis esitada. Ühesõnaga, ma üritan nendele küsimustele kohe ära vastata.

Alati küsitakse, mis see energiajook on. See on meil määratletud kohe esimeses lõigus. Tuleb rõhutada, et energia- ja spordijook ei ole üks ja sama asi. Energiajook on meeldivama maitsega ja see ongi põhjus, miks see lastele rohkem meeldib. Energiajook ei anna mingisugust energiat, seda on teaduslikult uuritud ja põhjendatud, vaid ta lihtsalt aitab mingi aeg ärkvel olla, mitte uinuda. Spordijoojaid sisaldavad soolasid ega ole kahjulikud, energiajoojaid on. Meie ettepanek on keelata reklaam, mis on mõeldud lastele. Energiajookide reklaame ei tohiks olla sportimiseks ettenähtud ehitisel ega ehitises, kinos, muuseumis ega etendusasutuses nagu ka mitte trükistes, mis on mõeldud peamiselt lastele. Neid jooke ei tohiks reklaamida peamiselt lastele mõeldud üritustel ega tele- ja raadioprogrammis kuni kella üheksani õhtul. Energiajooke ei tohiks reklaamida välireklaamiga. Väga oluline on see, et energiajookide reklaamis ei tohiks kujutada rolli ega tegelast, kes on tuntud peamiselt lastele mõeldud filmi, saate või ürituse kaudu, samuti ei tohiks energiajooke jagada auhindadena ega muul viisil promoda lastele mõeldud üritustel.

Kuna äsja on valminud Tervise Arengu Instituudi uuring, mis muu hulgas käsitleb energiajooke, siis ma näitan teile paari slaidi, et asi oleks selge. Energiajoojaid sisaldavad tavaliselt kofeiini ja ka teisi komponente. Tegelikult on energiajookides kaks toimeainet, mis mõju avaldavad: kofeiin ja suhkur. Mõlemat on seal väga suur doos. Energiajookidega seotud põhilised terviseriskid on järgmised: mõju südamele ja veresoonkonnale, kiirenenud pulsisagedus, rütmihäired, kõrgenenud vererõhk, mõju kesknärvisüsteemile, ärevus, ärrituvus, unehäired, mõju seedeelundkonnale, reflukshaigus, kõrvetised, suurenenud uriinieritus, ülekaal, rasvumine, hüperglükeemia, hammaste erosioon.

Juhin tähelepanu, et komisjonis oli jutuks, et tegelikult võib energiajooke juua mõõdukas koguses, aga selleks peab laps olema teadlik oma tervises seisundist. Isegi täiskasvanud inimesed alati sellest teadlikud ei ole, lastest rääkimata.

Kofeiin on peamine aine, mis nendes jookides mõjub ja ta on ka peamine kõrvalmõjude põhjus. Siin on need kõrvalmõjud ära toodud:

ärrituvus, närvilisus, ärevustunne, rahutus, unetus, unehäire, hallutsinatsioonid, pingeseisund, peavalu, isukaotus, kõhulahtisus, iiveldus, käte värisemine, vereringehäired ja arütmia.

Nüüd üks argument nendele, kes räägivad, et järgmine samm on keelustada šokolaad, koolajookid ja kohv. Vaadake kofeiinisaldust. Koolajookides sisaldub kofeiini kolm korda vähem kui energijookides. Selleks et laps saavutaks toksilise piiri, tuleks kokakoolat ikka väga palju juua. Energijooגי puhul piisab mõnele lapsele aga kahest purgist, et haiglavoodisse sattuda.

Tervise Arengu Instituut on andnud ka soovitusi. Muu hulgas oli soovitus, et tuleb rohkem teavitustööd teha. Uuringust tuli näiteks välja (ma ei ütle seda protsenti, kuna sellist luba mul ei ole), et peaaegu pooled lapsed, kes joovad energijooke, joovad neid vahetult peale trenni oma treeneri soovitusel. See tähendab, et meie inimesed ei tea sellest temast suurt midagi. Me leiame, et selline reklaami- piirang oleks kindlasti üks suur samm selleks, et teha inimestele selgeks, mis asi on energijook ja kuidas sellega käituda. Tervise Arengu Instituut soovitab kaaluda energijookide reklaamimise, müügikohtade, ostmise vanuse, turustamise ja märgistusel paikneva info reguleerimise võimalusi üldiselt või lasteasutuste tasandil. Energijookide reklaam ei tohiks olla mõeldud alaealistele.

Mul on väga hea meel, et Tervise Arengu Instituut on meiega ühel meelel. Ma loodan, et ka Riigikogu suur saal toetab seda eelnõu. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? Küsimusi on. Vladimir Velman, palun!

Vladimir Velman

Suur tänu, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ega sa ei oska ütelda, milline on maailmapraktika energijookide reklaamimisel? Kas on näiteid Euroopast või mujalt, kuidas selles küsimuses käitutakse?

Yana Toom

Siin on väga erinevaid praktikaid. Näiteks on Läti seimis esimese lugemise läbinud eelnõu, mille kohaselt mitte ainult ei piirata ener-

giajookide reklaami, vaid keelatakse nende jookide müük alaealistele. Küll aga olen ma kuulnud seda, et Brüssel ei olnud sellest vaimustuses. Eks elu näitab. Rootsisis on praegu see teema parlamendis üleval, ilmselt ka nemad keelavad selle reklaami. On riike, näiteks Soome, kus energijookid on müügil eraldi lettides, ja on väga palju riike, kus energijookide müüki piiratakse, need jookid ei ole müügil näiteks limonaadi- ja kokakoolapurkide vahel ja purgi peale peab olema kirjutatud, et see on suure kofeiini- ja tauriinisaldusega ning kahjulik lastele ja rasedatele. Muuseas, ka meie eelnõus on selline punkt, et energijooגי reklaam peab sisaldama hoiatavat teksti: "Kõrge kofeiini ja tauriini sisaldus. Ei ole soovitatav lastele, rasedatele ega rinnaga toitvatele naistele."

Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! See on kindlasti väga oluline teema, millega seadusandja peaks tegelema. Aga paljudes Euroopa riikides on viimasel ajal populaarseks muutunud ka nendesamade energijookide komponendid eraldiseisvana, kuna mõnes riigis on selliseid piiranguid juba kehtestatud. Noorte seas nimetatakse seda laksuks. Sa võid suvalisest limonaadist, kokakoolast või mingist muust joogist teha ise oma energijooגי, lisades sinna kümme või kui palju tahes grammi seda laksu juurde. Kas te ei arva, et ka seda tuleks komisjonis arutada? Kui me keelustame valmis tehtud energijookid *à la* Red Bull jt, siis hakkavad inimesed ise nendest komponentidest jooke valmistama, sest turg paraku tekitab olukorra, et leitakse võimalused sellest keelust mööda hiilida.

Yana Toom

Ma tänan! Kas ma sain nüüd õigesti aru, et teie mõte on see, et kui me keelustame energijookide reklaami lastele, siis tootja hakkab lastele neid lakse reklaamima? Võib-olla on see oht olemas, aga sellist reklaami meil seni olnud ei ole. Praegu on just energijookide reklaam olnud selgelt lastele mõeldud. Tervise Arengu Instituudi uuringust tuli välja, et peamine põhjus, miks lapsed neid jooke joovad,

on see, et need on magusad. Ma usun, et kui me asendame ühe magusa joogi reklaami teise magusa joogi reklaamiga, siis sellest halba ei teki. Aga kui reklaamidele tekivad tõesti need laksud, siis vaatame edasi.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaja Kallas, palun!

Kaja Kallas

Aitäh! Hea ettekandja! Te tõite välja need terviseriskid, mis on peamiselt seotud kofeiini ja suhkru ületarbimisega. Ka limonaadid ja muud joogid, mida lapsed tarbivad, sisaldavad palju suhkrut. Kas järgmine samm on ka neid ära keelama hakata?

Yana Toom

Ei, sellist sammu kavas ei ole, vähemalt minu teada mitte. Keskerakonna fraktsioon ei ole kaalunud šokolaadi keelustamist, ei selle reklaamimise ärakeelamist ega selle müügilt kõrvaldamist. Aga ma näitasin teile ühte slaidi. 150 milliliitris presskannu- või filtrikohvis on 90 milligrammi kofeiini. Ma pole kunagi näinud esimese, teise või viienda klassi last, kes jookseb peale trenni kohvi, et taastada oma energiataset. Koolajogid sisaldavad kolm korda vähem kofeiini kui energiajoogid, mis tähendab, et ei ole põhjust neid keelustada, kuna need ei ole nii ohtlikud, just kofeiini poolest. Ma ütlen veel kord, et kuna kofeiin on nendes jookides peamine toimeaine, siis just kofeiiniga ongi seotud kõik terviseriskid.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Ma kardan, et mis puudutab Euroopas kehtivaid piiranguid, siis ettekandja oma vastuses härra Velmani küsimusele eksitas meid. Ka Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsi osakond on teinud analüüsi ja leidnud, et Euroopas siin olulisi piiranguid ei ole. Kui midagi sellist eksisteeribki, siis see on tootjate ja kaupmeeste eneseregulatsioon. Eraldi toon ma Prantsusmaa näite, kus keelati tauriini sisaldavad energiajoogid, aga Euroopa Kohtu otsusega 2004. aastal see regulatsioon tühistati, sest ei olnud teaduslikult tõestatud, et tauriin oleks tervisele ohtlik. Täpselt samamoodi

ei ole tõestatud, et kofeiin oleks mõõdukas koguses tervisele ohtlik. Euroopa Liidu reeglite järgi ei tohi laest võetud regulatsioone, keelde ega piiranguid rakendada. Kuidas teie arvates saaks sellist ettepanekut, mis ei ole teaduslikult põhjendatud, Euroopas rakendada?

Yana Toom

Ma tänan! Kuidas ma nüüd viisakalt ütlesin? Teie küsimuses oli segamini aetud kaks asja. Me ei räägi energiajookide keelustamisest ega tauriinist. Me räägime sellest, et tuleks keelustada lastele mõeldud energiajookide reklaam, kuna on ilmselge, et kofeiini tarbimine ei ole lastele tervislik, see ei ole lastele vajalik ja on neile lausa kahjulik.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea esineja! Täna on ajakirjanduses esile tõstetud uus teema: müügil on kompvekid, mis on sisu poolest sarnased energiajookidega ja lastele kahjulikud. Kas ei peaks ka selle kohta ühe parandusettepaneku tegema?

Yana Toom

Aitäh! Ma ei ole valmis sellele küsimusele vastama, sest meie eesmärk praegu ei ole keelustada kõikvõimalikke kahjulikke asju. Me teame, et nende konkreetsete jookidega on probleeme. Me oleme saanud väga palju tagasisidet. Kui see uuring avaldatakse täies mahus, siis te kõik näete, millised protsendid on seal ära toodud, kuidas neid jooke tarbitakse ja mis probleemid on sellega seotud. Ma ei ütle jällegi protsenti, aga suur osa lapsi joob energiajooke janu kustutamiseks. Selleks on aga olemas piim, mahlad, vesi ja muud joogid. Keegi ei hakka janu kustutama kommidega, seda ohtu kommide puhul ilmselt ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh! Nii nagu kõik muud huvitavad asjad arenevad edasi ka need ergutavad vahendid. Täna ajakirjanduses on üsna palju mainitud just seda kogust, kui palju lapsed kommidest neid aineid saavad. Need kommid on ju mõel-

dud just lastele. Tootjafirmad ja tootemargid on tegelikult samad, lihtsalt n-ö vahetatakse mudelit. Nende kommide reklaamimine lastele oleks kindlasti tootjatele kasulik. Mõnda marki, mis noorte hulgas on väga levinud, hakatakse proovima uudishimust. Minu küsimus on reklaami suunamise kohta. Kui te eelnõu ette valmistasite, kas te siis analüüsisite, milliseid reklaami- või müügipiiranguid kasutatakse näiteks nendes kolleegi viidatud riikides, kus müük ei ole keelustatud?

Yana Toom

Tegelikult on sellised näited täiesti olemas. On riike, kus on keelatud imagot loov reklaam, *à la*, kui sa jood purgitaie seda jooki, siis sa oled suur ja ilus, sa oled hiiglane või kangelane. Kindlasti ei leia sealsamas Prantsusmaal näiteks lastele mõeldud multifilme, mis reklaamiksivad energijooke.

Aseesimees Jüri Ratas

Meelis Mälberg, palun!

Meelis Mälberg

Aitäh! Hea ettekandja! Kuidas seda seadust saaks praktikas rakendada? Kas mul on edaspidi lootust või võimalust jälgida vormel 1 klassi võistluste ülekandeid või teiste rahvusvaheliste spordivõistluste ülekandeid, mille sponsorid on energijookide tootjad ja tänu sellele need üritused toimuvadki? Kuidas saan mina Eesti telekanalitest edaspidi vaadata vormel 1, kui energijookide reklaam ära keelatakse?

Yana Toom

Ma tänan! Mida teevad spordiürituste korraldajad, see on nende asi. Meie mõte oli keelata need reklaamid tele- ja raadioprogrammis kella 7-st kella 9-ni. See tähendab, et kui sa sel ajal paned televiisori käima, siis ei tule seal reklaamiplokk, kus reklaamitakse energijooke. Mõistagi, kui televiisoris näidatakse mingisugust suvalist spordiüritust ja kuskil seinapeal on näha see logo, siis ega keegi ei hakka seda kinni katma. Mina aga räägin sellest, mis toimub Eesti tele- ja raadioeetris.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma olen lugenud, et lapsed tuleks enne ja pärast trenni energijookidest eemal hoida. Samas on levinud seisukoht, et energijook on nagu spordijook, mis aitab organismil taastuda. Mis vahe on energia- ja spordijoozil?

Yana Toom

Ma tänan! Tegelikult on need väga erinevad asjad. Näiteks on selline autoriteetne pediaater nagu Adik Levin öelnud, et tervel lapsel ei ole peale trenni üldse vaja mingisugust ekstra toimeainet, et energiat taastada. Joogu piima või söögu tükk šokolaadi. Energijoozil ei taasta organismi varusid, energijoozil aitavad ärkvel olla ja imevad inimese tühjaks. Spordijookides sisalduvad soolad ja mineraalained, mis tegelikult aitavad energiavarusid taastada, aga paraku ei ole spordijoozil nii maitsvad. Ma eile ise proovisin. Mul oli küll kiusatus pakkuda mõlemat jooki oma seitsmeaastasele lapsele, aga ma ei hakanud last mürgitama ja proovisin ise. Spordijook ei ole magus, energijook paraku on.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Oma eelmise küsimuse täpsustuseks ütlen, et puuduvad rahvusvaheliselt tunnustatud uuringud selle kohta, et kofeiin oleks mõõdukas koguses ohtlik, täpselt nagu ka tauriin. Me räägime ikkagi ületarbimise tekitatud riskidest, aga sel juhul võivad ohud tekkida mis tahes ainete puhul. Kuid ma tahan veel kord kuulda loogilist seletust, kuidas reklaamipiirang aitab ületarbimise vastu. Austria näitel on öeldud, et kaks kuni neli purki päevas ei ole veel tervisele ohtlik. Kuidas just reklaamipiirang televisioonis teatud kellaegadel aitab lastel aru saada, et mõõdukas koguses tarbimine on normaalne, ületarbimine aga ohtlik?

Yana Toom

Ma kõigepealt vastan küsimuse esimesele osale. Liigne tarbimine on kahjulik, see vastab tõele. Aga on väga raske lapsele selgeks teha, mis asi on liigne tarbimine. Me teame, kui palju kofeiini võib tarbida ühe kilo kehakaalu kohta, aga ükski laps ei hakka arvutama, kui

palju ta juua võib, laps lihtsalt joob. Mis puudutab reklaami – me ei räägi ainult telepildist, me räägime lastele mõeldud reklaamist –, siis jällegi tuli uuringust selgelt välja, et umbes 10% lapsi joob energijooke just reklaami mõjutusel. Seda jooki ostetakse ka koju ja mõni laps võtab seda lihtsalt kodus külmikust. Selline reklaamipiirang oleks kindlasti üks suur samm just teavitamistöö mõttes. Me peame andma selge signaali, et energijoojad on lastele kahjulikud. Selleks ongi see eelnõu siin laua peal.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaja Kallas, palun!

Kaja Kallas

Aitäh! Ma tulen tagasi terviseriskide juurde. Põhiline probleem on ikkagi kofeiini ületarbimine, just laste puhul on see probleem. Te olete väitnud, et Eestis tarbitakse energijooke rohkem kui mujal Euroopas. Aga tegelikult Tervise Arengu Instituut vist alles teeb seda uuringut, mis selgitab muu hulgas seda, kui palju kofeiini ikkagi tarbitakse ja millistest allikatest seda saadakse. Kas te ei ole kaalunud ära oodata selle uuringu tulemusi, et teada saada, kuidas asjad tegelikult on?

Yana Toom

Ma tänan! Esiteks, ma ei ole väitnud, et Eestis tarbitakse kofeiini rohkem kui mujal Euroopas. Ma pole seda öelnud, raudselt mitte. Uuringu tulemused on täiesti olemas, ma olen nendega sotsiaalkomisjoni istungil tutvunud. Sotsiaalkomisjon saatis majanduskomisjonile ka kirja, kus on must valgel kirjas, et energijoojad ei ole lastele vajalikud.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te mainisite, et 10% noortest või alaealistest või lastest tarbib energijooke reklaami mõjul, teised järelikult sõprade või kellegi muu soovitusel põhjal. Nagu te ka mainisite, soovivad treenerid neid jooke juua. Meie hea eesmärk on ju see, et inimesed, kaasa arvatud lapsed ja lastevanemad, teeksid tarku valikuid. Kui palju selle poolega tegeldakse?

Ma olen nõus, et reklaami tuleb vähendada, selle vastu pole mul midagi.

Yana Toom

Ma tänan! Näiteks keelustas Rimi kaubanduskett omal algatusel, ilma igasuguse surveta energijookide müümise alaealistele. See oli vist juba peaaegu aasta tagasi. Selle eest au ja kiitus neile. Aga ükski teine kaubanduskett ei ole sama teinud. Eneseregulatsioonid on väga toredad asjad, aga vabatahtlikust liikumisest on väga lihtne n-õ mööda hiilida. Nii et paraku selle küljega väga ei tegelda. Sotsiaalministeerium on küll välja töötanud käsiraamatu selle kohta, kuidas energijooke targalt tarbida, aga ega see paraku väga palju ei mõju. Mis puudutab reklaami, siis ma ise olen viie lapse ema ja usun, et naised, aga võib-olla ka mehed teavad väga hästi, kuidas reklaam lastele mõjub. Vahel me ostame neile asju, mis neile meeldivad ainult seetõttu, et seal on mingisugune Shreki pilt peal või midagi sellist. Kui me lisame reklaamist mõjutatud lastele veel nende vanemad, keda see reklaam kaudselt mõjutab, siis saame päris suure arvu.

Aseesimees Jüri Ratas

Tiina Lokk-Tramberg, palun!

Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Olles täiesti nõus selle probleemi püstitamisega, tahan ikkagi küsida ühte asja. Kuidas te kavatsete edaspidi määratleda, mis on lastele mõeldud reklaam ja mis mitte? Ma arvan, et see hakkab tekitama meeleuid vaidlusi ja erinevaid tõlgendamisvõimalusi on nii reklaamide tegijatel kui ka edastajatel. Seda esiteks. Teiseks, just lastele mõjuvad igasugused piirangud ja käsud teatavasti nii, et nad innustuvad sellest, mis on keelatud. Kas ja kuidas olete mõelnud sellele, kuidas arendada teavituskampaaniat, mis muudaks ühiskonna hoiakuid tervikuna?

Yana Toom

Ma tänan! Ma veel kord ütlen, et minu arvates on see arutelu, mis siin saalis toimub, ja see eelnõu, kui me selle seadusena vastu võtame, suur osa sellest kampaaniast. Mis on lastele mõeldud reklaam? Ma arvan, et kui näiteks õhupallidel või ajalehe või ajakirja laste-

rubriigis reklaamitakse energijooke või kui seda teeb mõni multifilmitegelane, siis on ilmselge, et see reklaam on mõeldud lastele, aga kui see reklaam on mingisuguses meeste moepoes, siis see ei ole lastele mõeldud. Ma usun, et see definitsioon ei ole väga keeruline. Selge on see, et kui laps näeb kinos kogemata mingisugust videoklippi enne filmi, mis ei ole lastefilm, siis see ei ole lastele mõeldud reklaam, laps on lihtsalt sattunud valesse kohta. Ma ei näe siin väga suurt probleemi. Ma usun, et kui selline keeld tuleb, küll siis energijoo- gitootjad leiavad võimaluse reklaamida neid jooke teistele sihtgruppidele.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Hea ettekandja! Kas kofeiin on lapse tervisele kasulik või kahjulik ja kas lapsel võib tekkida kofeiinist sõltuvus?

Yana Toom

Ma tänan! Kofeiin on lapsele kahjulik ja kofeiinist võib tekkida sõltuvus. Suheldes Tallinna sotsiaalhoolekande osakondadega ja noortekeskustega, sain ma teada, et on noori, kes on energijookidest täiesti sõltuvuses. Meil on lapsi, kes ilma selle joogita ei suuda terve päev ülevalgi olla.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Palo, palun!

Urve Palo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea eestkõne- leja! Mina isiklikult toetan väga seda, et ener- gjookide reklaami peaks ära keelama, aga minu küsimus läheb veel kaugemale. Mis te arvate, kas me võiksimme hiljem sammu edasi astuda ja keelata ära energijookide müümise lastele, nagu Rimi on seda vabatahtlikult tei- nud? Teiseks, kas te teate, kuidas Euroopa Lii- du liikmes- või vähemalt meie lähiriikides sellesse küsimusse suhtutakse? Kas on keela- tud energijooke lastele müüa?

Yana Toom

Ma tänan! Ma täpsustan, et me ei räägi energijookide reklaami keelamisest üleüldse, vaid me räägime lastele mõeldud reklaami

keelamisest. Neid jooke lastele müüa on mõnel pool keelatud. Nagu rääkis ka kolleeg Aas, Prantsusmaal see keelati, siis kaotati kohtus ja nüüd üritatakse seda kuidagi teistmoodi teha. Ilmselt oli see viga seotud just tauriiniga, aga ma loodan siiralt, et nad saavad sellest prob- leemist jagu. On riike, kus energijooke lastele ei müüda, ja on riike, kus neid ei müüda toidu- poes, seal tuleb energijoo- giks ostmiseks apteeki minna. Mis puudutab lastele müümise keelus- tamist, siis mina olen kahe käega selle poolt. Me andsime eelmisel aastal menetlusse ka asjakohase eelnõu, mis küll siin saalis maha hääletati. Aga Tervise Arengu Instituudi uurin- gust tuli välja, et ühiskonnas on olemas selge valmisolek keelustada energijookide müük alaealistele, enamgi veel, üle poole lastest pooldab ise seda, et keelustada nendele ener- gjookide müümine.

Aseesimees Jüri Ratas

Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Suur tänu! Mul on väga lühike küsimus. Lugupeetud Yana Toom! Mis on teie sõnum nendele Riigikogu liikmetele, kes kavatsevad teie algatatud reklaamiseaduse muutmise sea- duse eelnõule vastu olla ehk selle menetlusest välja hääletada?

Yana Toom

Ma tänan! Ma soovin, et me siin saalis mõt- leksime rohkem rahva tervisele, hoolimata meie poliitilistest vaadetest.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Meile teadaolevalt möönis ka sotsiaalkomisjon, et energijoo- gid ei ole lastele vajalikud. Mõõndi vajadust hakata töötama välja riiklikke meet- meid, et nende jookide tarbimist vähendada. Kas komisjonis oli konkreetset juttu, millised need meetmed võiksid olla, või komisjon sellel teemal sügavuti ei peatunud?

Yana Toom

Ma tänan! Tegelikult me sellel veel ei pea- tunud. Kuid ma arvan, et komisjonis me saa-

vutasime eelnõu arutades konsensuse, kuna need faktid, mida meile näitas Tervise Arengu Instituut, olid väga veenvad. Aga kindlasti me tuleme selle teema juurde lähitulevikus tagasi ja tegeleme sellega.

Aseesimees Jüri Ratas

Andre Sepp, palun!

Andre Sepp

Aitäh! Mul on küsimus kofeiinisisalduse kohta, millest te oma ettekandes rääkisite. Seletuskirjast võib aru saada, siin vähemasti öeldakse nii, et nende jookide kofeiinisisaldus on umbes 30 milligrammi 100 milliliitri kohta, näiteks 500-milliliitrine purk sisaldab umbes 150 milligrammi kofeiini. Siin on toodud võrdlus, et üks tass espressot sisaldab 50–60 milligrammi kofeiini, teie aga väitsite, et nende kofeiinisisaldus on ühesugune. Küsin lihtsalt arusaamise huvides: kumb väide on õige?

Yana Toom

Teeme korraks arvuti lahti ja võtame slaidi ette, siis on kindlam, sest mul on paber ees. Seletuskirjas on mainitud espressot, Tervise Arengu Instituut on toonud välja presskannu või filtrikohvi, nn americano, milles on 90 milligrammi kofeiini 150 milliliitri kohta. Alumisel real on ära toodud energiajooi kofeiinisisaldus. Vaadake seda! Selge on, et lapsed kohvi ei joo. Lapsed joovad koolajooke, söövad vahel šokolaadi, kusjuures tavaliselt mitte tumedat šokolaadi. Siin on veel see oht, et kui juuakse energiajooki, siis tegelikult ei tohiks üldse teed ega kohvi juua, et mitte üledoosi saada. Lapsed aga tavaliselt joovad näiteks teed päeva jooksul mitu tassi.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Suur tänu, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Saalisolijatele torkas lihtsalt silma, et need näidud on eri koguste kohta. Kohv sisaldab 90 milligrammi kofeiini 150 milliliitri kohta ja energiajook 160 milligrammi 500 milliliitri kohta, mis matemaatiliselt võttes muudab energiajooi paraku lahjemaks. Ma lihtsalt nendin fakti. Kas te soovite kommenteerida?

Yana Toom

Ma tänan! Ma rõhutan veel kord, et me räägime lastest. Kui me räägime lastest, siis aruteludes tulevad ikka kõne alla limonaadid ja koolajookid. Vaadake koolajookide ja energiajookide kogust. Siin on täpselt võrdselt pool liitrit, aga ühes on 65 milligrammi ja teises 160 milligrammi kofeiini.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni liikme Arto Aasa!

Arto Aas

Austatud kolleegid! Riigikogu majanduskomisjon arutas seda eelnõu kahel korral: 11. juunil ja 10. septembril s.a. 11. juuni istungil andis eelnõu algataja esindaja Yana Toom ülevaate eelnõu eesmärkidest ja sisust, millest just täpsemalt juttu oli. Istungil viibisid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi siseturuosakonna kaubandustalituse juhataja Anne Laar ja sama talituse peaspetsialist Doris Teiv, kes tutvustasid Vabariigi Valitsuse seisukohti ja vastasid küsimustele.

Vabariigi Valitsus leidis järgmist: "Eelnõus toodu puhul on tegemist Eesti Vabariigi põhi-seaduse §-st 31 tuleneva ettevõtlusvabaduse piiranguga. Eelnõu seletuskirjas märgitakse, et energiajookide mõju tarbijatele ei ole tänaseks teaduslikust aspektist väga palju uuritud. Siinkohal leiame, et seaduse muutmisse ei saa suhtuda kergekäeliselt ning ettevõtlusvabadusele, ehk konkreetsel juhul reklaami teostamisele piirangute kehtestamine peab tuginema teaduslikul tõenduspõhisusel. Pelgalt väidete, arvamuste ja vähese olemasoleva tõendusmaterjali alusel ettevõtlusvabadusele piirangute kehtestamine seab tugevalt kahtluse alla nende piirangute põhjendatuse ja proportsionaalsuse kavandatava eesmärgi saavutamisel. [---] Küll aga oleme seisukohal, et kui teaduslike uurin-gute tulemusena lõpuks leiavad kinnitust energiajookide tarvitamisega kaasnevad kahjulikud mõjud inimese tervisele, siis tuleb nende probleemide lahendamisse suhtuda täie tõsidusega ning rakendada erinevaid meetmeid komplekselt. Kindlasti ei piisa olukorra lahendamiseks ainult energiajooi reklaami piirangutest, vaid alustada tuleb juba teadlikkuse tõstmisest nii noorte endi kui ka täiskasvanute seas, samuti

vaadata üle energiajookide müügi protsess kättesaadavuse ja teavitamise osas." Vabariigi Valitsus eelnõu ei toetanud.

Komisjonis aga arutelu jätkus. Ma toon välja mõne märksõna sellest arutelust. Eelnõu algatajate esindaja Yana Toom arvas, et reklaamipiirang ei ole seotud ettevõtlusvabaduse piiramisega, sest see ei puuduta tootmist. Selle peale märkis valitsuse esindaja, et kaubandus on üks ettevõtluse liike ja kui piirata reklaami, siis on tegemist kaubanduse kui ettevõtluse piiranguga. Peatuti Vabariigi Valitsuse arvamuses väljatoodud TNS Emori ühel uuringul, mis käsitles alkoholi tarbimist ja reklaami. Sellest uuringust tuli välja, et noortele ei ole reklaam, vähemalt mitte alkoholireklaam, kõige olulisem mõjutusvahend, see oli kuue kategooria hulgas alles viiendal kohal. Aga eelnõu algataja arvas, et alkoholi ja energiajookide võrdlus ei ole õige ja asjakohane, energiajookide puhul ei räägita müügi piirangust, mistõttu peaks keskenduma reklaamipiirangule.

Väga pikalt peatuti sellel, kas ikkagi on olemas teaduslikke uuringuid, mis näitavad, et energiajoogid on tervisele ohtlikud. See oli kogu selles debatis keskne küsimus. Oli juttu ka Läti näitest, millest siin juba eelnevalt räägiti. Läti kaalub energiajookidele müügi piirangu kehtestamist. Ta veel kaalub seda, see ei kehti. Aga Euroopa Liidu protseduuride kohaselt ei saa eelnõu seadusena vastu võtta enne, kui on selgunud, kas muudatus on Euroopa Liidu aluslepingutega kooskõlas. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindajate sõnul on lätlaste eelnõu vastuolus kaupade vaba liikumise põhimõttega, kuna müügi- ja reklaamipiirang ei ole põhjendatud, sest puudub teadusliku tõenduspõhisusega argument. Soovituslikke materjale on võimalik välja anda ja meetmeid on võimalik võtta, kuid piiranguid Euroopa Liidu kontekstis kehtestada ei ole võimalik.

Laiemalt on seda teemat analüüsinud ka Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakond. Eelnevalt oli juttu Prantsusmaa näitest, kus üritati müügi piiranguid kehtestada, aga kuna teaduslikult ei olnud põhjendatud, et teatud ained on ohtlikud, siis Euroopa Kohtu hinnangul selliseid regulatsioone Euroopa Liidus kehtestada ei saa. Lisaks tuletati meelde, et ka praegu kehtib tootjatele ja müüjatele tarbijakaitse juhend energiajookide lastele reklaami-

mise ja müümise kohta, samuti on toodetel hoiatussildid. Hoiatussiltide kohustuslikkus tuleneb Euroopa Liidu õigusaktist.

Arutati ka selle üle, kas reklaami piiramine, nagu eelnõus on ette nähtud, annab soovitud tulemusi, sest siit on välja jäänud internetireklaam. Seda reklaami on väga keeruline internetis piirata, aga teadupoolest noored veedavad väga palju aega just internetis ja saavad ka informatsiooni sealt.

Juunikuise arutelu tulemusel otsustas komisjon pöörduda sotsiaalkomisjoni poole, et küsida selles küsimuses arvamust. Koosolek lõpetati otsusega saata eelnõu täiskogu päevakorda 12. septembril s.a.

Suve lõpus saatis sotsiaalkomisjon meile oma seisukoha ja 10. septembril arutas majanduskomisjon seda eelnõu teist korda. Sotsiaalkomisjoni arvamusest uut olulist informatsiooni ei selgunud. Mõõndi, et energiajoogid ei ole noortele vajalikud, samas mõõndi, et riskide kohta puuduvad teaduslikud terviseuuringud. Sotsiaalkomisjonile tutvustati Tervise Arengu Instituudi esmaseid uuringutulemusi, aga paraku ei olnud need majanduskomisjoni istungi ajal veel avalikud. Nii et meie, majanduskomisjoni liikmed, neid tulemusi lugeda ei saanud, küll aga tõi Yana Toom, nagu ta tegi ka täna, teatud aspektid sellest välja. Aga ma rõhutan, et ka Tervise Arengu Instituudi uurimus käsitleb eelkõige tarbimist, kui palju noored või üldse Eesti inimesed energiajooke tarbivad, see ei käsitle terviseriske.

Sel teisipäeval toimus uuesti elav debatt selle üle, kas energiajoogid on tervisele ohtlikud või on ohtlik ületarbimine ja kas ohtlikud on teatud ained, eelkõige kofeiin, mida leidub loomulikult paljudes teisteski söökides ja jookides. Refereerin Eesti Toiduainetööstuse Liidu kirja, kus rõhutatakse, et kofeiini mõõdukalt tarbimist, 300 kuni 400 milligrammi päevas, on aktsepteerinud paljud autoriteetsed organisatsioonid, teiste hulgas Euroopa Toiduohutusamet. Mõistlik ja mõõdukas tarbimine pole probleem, küll aga võib probleem olla teadmatuses tingitud ületarbimine, nagu ka paljude muude asjade puhul.

Majanduskomisjon otsustas teha Riigikogu täiskogule ettepaneku esimene lugemine lõpetada (selle poolt hääletas 7 komisjoni liiget, vastu 2 ja erapooletuks jäi 2) ning määrata muudatusettepanekute esitamise tähtjaks

kümme tööpäeva, s.o 26. september 2013 kell 17.15 (konsensuslikult). Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on mõned küsimused. Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Tõenäoliselt ei räägitud majanduskomisjonis kooli- või hariduskeskelt. Aga ma tahan lihtsalt teada, kas teil olid mingid andmed selle kohta, et koolis on kasvav probleem lastega, kellel on hüperaktiivsed kalduvused. Kui sellised lapsed ka väikese koguse energiajooki tarbivad, siis nende käitumine muutub, viisakalt öeldes, meditsiiniliselt kontrollimatuks, aeg-ajalt on vaja ka arsti seekumist. Seetõttu ma usun, et selline piirang näiteks kooli territooriumil ja lastele mõeldud spordiüritustel on ka teie arvates vajalik, eriti just nendele lastele, kellele see jook võib ohtlik olla.

Arto Aas

Aitäh! Majanduskomisjonis me seda teemat sellest aspektist või nii detailselt ei arutanud. Sotsiaalkomisjon ütles oma kirjas suhteliselt mitmeti tõlgendatavalt, et energiajoojad ei ole noortele vajalikud. Aga paljud asjad ei ole noortele vajalikud, alates poliitreklaamist ja lõpetades millega tahes. Nii et sellest aspektist me seda ei arutanud, küll aga on mulle näidatud andmeid, et esimesest kuni kuuenda klassini tarbib energiajooke vaid 2,2% lastest. See annab lootust, et see ei ole väga suur probleem.

Aseesimees Jüri Ratas

Yana Toom, palun!

Yana Toom

Ma tänan! Ma olen teiega muidugi nõus selles, et väga paljud asjad ei ole lastele vajalikud. Aga vaadake, kui mu seitsmeaastane laps vaatab 24 tundi plakati "Tartu teed korda! Aas", siis temaga vist midagi ei juhtu, kuid kui ta joob kastitüüpi energiajooki, siis võib-olla midagi ikka juhtub. Te viitasite kirjale, kus on öeldud, et 300–400 milligrammi päevas kofeiini tarbida on okei. Millise kehakaalu puhul see nii on? Kui tohib, täpsustage, palun!

Arto Aas

Aitäh! Ma viitasin Eesti Toiduainetööstuse Liidu kirjale, kes omakorda viitas Euroopa Toiduohutusametile. Siin on jutt täiskasvanud inimestest. Mis see kehakaal on? Küllap 70–90 kilogrammi. Aga aitäh selle eest, et teie lapsed minu reklaami vaatavad! See neile tõepoolest terviseriske ei põhjusta. Kui tohib, siis veel väike isiklik remark. Ma arvan, et riik ei saa endale võtta lapsehoidja rolli, lastevanematele ja haridusasutustele peab ka siiski teatud funktsioon jääma. Minu arust on natuke silmakirjalik arvata, et kui me reklaami piirame, siis on probleem lahendatud. Inglise keeles on selline termin nagu *nanny state*, mis väga hästi võtab kokku selle, et kui riik tahab olla liiga kaitsev või ülereguleeriv ja valikuvabaduste piiramisega võtta endale hästi suurt rolli, siis jääbki inimestele, teiste hulgas lastevanematele, võib-olla tunne, et see ei ole nende probleem.

Aseesimees Jüri Ratas

Ülo Tulik, palun!

Ülo Tulik

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Kaks komisjoni on selle teemaga tegelnud. Probleem on olemas, aga nagu mina aru saan, peamine põhjus, mille pärast seda eelnõu ei saa toetada, on see, et ei ole uuringuid. Kas teil oli komisjonis arutelu all, mida teha selleks, et komisjon saaks nendele uuringutele toetuda ja millal need uuringud võiksid valmis saada?

Arto Aas

Aitäh! Iseenesest on uuringuid maailmas väga palju tehtud, aga komisjonile ei ole suudetud näidata ühtegi terviseuuringut, mis ütleks, et kofeiin üleüldse on tervisele ohtlik. Mulle on saadetud väga paljude uuringute linke. Need uuringud ütlevad, et teatud koguses on kofeiin tervisele kasulik. On ka tarbimisuuringuid, mis ütlevad, kui palju keegi midagi kasutab. Aga mulle tundub, et uuringud on suur ja pikk omaette teema, neid vist tehakse kümneid aastaid. Vähemalt neid uuringuid, millele siin viidati, tehti 10–15 aastat, et saada teada pikaajalist mõju. Neid ei saa teha paari kuu jooksul kiirkorras. Nii et mul kahjuks puuduvad andmed, kas Eestis keegi neid teeb,

pigem ootan ma rahvusvaheliste uuringute tulemusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Minu küsimus puudutab reklaami- piirangut veidi laiemalt. Te tsiteerisite valit- suse kirja, et energiajookide reklaami piirang piirab ettevõtlusvabadust ehk on vastuolus põhiseaduse §-ga 31. Põhiseadus näeb ette ka selle, et iga kodanik võib vabalt teha poliitikat ja levitada oma vaateid. Teatavasti hakkab aga pühapäeval kehtima üks piirang, mis puudutab poliitilist reklaami. Kas ka see reklaamipiirang on valitsuse arvates põhiseadusega vastuolus?

Arto Aas

Aitäh! Majanduskomisjon seda ei arutanud, minu hinnangul aga on. Minu hinnangul on see poliitreklaamipiirang täiesti ebaefektiivne, na- gu me näeme praegu ka tänavatel. Kampaa- niad on läinud pikemaks ja kallimaks. See on küllalgi primitiivne ja populistlik lähenemine reklaamile.

Aseesimees Jüri Ratas

Yana Toom, palun!

Yana Toom

Täna! Austatud ettekandja! Kuna te välju- site lausa mitu korda komisjoni ettekandjale ettenähtud formaadist, siis julgen teile esitada isikliku küsimuse. Kas te oma lastele annaksite energijooki? Kui annaksite, siis mis vanusest alates ja mis puhul?

Arto Aas

Hea küsimus. Võib-olla proovida annaksin, aga seletaksin neile, nagu ka sotsiaalkomisjon ütles, et see jook ei ole neile vajalik ja on ka paremaid jooke.

Aseesimees Jüri Ratas

Andre Sepp, palun!

Andre Sepp

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Me oleme juba paljude piirangutega kaasa läinud, oleme kehtestanud piiranguid, mis on seotud

reklaamiga. Kas komisjonil oleks äkki võima- lik tellida mõjuanalüüs kõigi nende keelusta- miste ja piiramiste kohta, millega me oleme kaasa läinud? Üks ettepanek piirang kehtesta- da, nimelt eelnõu 426, on meil täna laua peal. Millised hakkavad olema selle piiramise tege- likud mõjud reaalses elus? Kas üldse on olnud plaanis sellist analüüsi teha?

Arto Aas

Aitäh! Me ei ole seda majanduskomisjonis niimoodi arutanud. Võib-olla peaks seda min- gil hetkel tõepoolest tegema. Ma ei tea, millis- ed on Riigikogu Kantselei majanduslikud või- malused uuringuid tellida. Aga selle küsimuse puhul ma siiski korra veel toonitan Euroopa Liidu siseturu konteksti. Me oleme aluslepin- gutega endale teatud kohustused võtnud. Eu- roopa Liit tahab, et siseturg oleks ühtne, ja vaatab väga hoolega, mida liikmesriigid tee- vad. Väljudes energiajookide temaatikast üt- len, et tihtipeale liikmesriigid üritavad kaitsta oma siseturgu, nad kasutavad protektsionistlik- ke meetodeid. Siin on väga ranged regulatsioo- nid, mida Euroopa Komisjon ja Euroopa Ko- hus jälgivad. Kui teatud valdkondi hakatakse piirama, siis on selleks Euroopa Liidus olemas ka teavitusprotseduur. Enne kui see seadus kehtima hakkab, peavad kõik liikmesriigid oma arvamust avaldama ning Euroopa Ko- misjon peab kujundama oma arvamuse, kas see seadus on siseturu reeglitega kooskõlas. Tõin näiteid, et teatud piirangud ei ole olnud kooskõlas. Ka selle ettepaneku puhul võib see protsess kesta vähemalt pool aastat kui mitte aasta. Seda ellu viia ei ole võimatu, aga me peame järgima neid reegleid, milles me oleme Euroopa Liidus omavahel kokku leppinud.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Täna- ne eelnõu on minu arvates klassikaline vaidlus ettevõtlusvabaduse ja rahva tervise aspekti va- hel. Kumb teie arvates teise üles kaalub, kas põhiseaduse § 31, mis räägib ettevõtlusvaba- dusest, või põhiseaduse § 28, mis räägib õigu- sest tervise kaitsele? Kumb on teie arvates praeguses ühiskonnas olulisem?

Arto Aas

Aitäh! Eks neid tuleb vaadata komplekselt ja tasakaalus. Me ju ei räägi täna sellest, et keegi sunnib lapsi energijooke jooma.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Soovivad. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Hea juhataja! Head kolleegid! Ma ei ole kohanud lastevanemaid, kes säraksid rõõmust, kui nende laps joob energijooki. Veel vähem tean ma lastevanemaid, kes seda jooki ise lastele ostavad. Huvitav, miks see nii on? Ma arvan, küllap sellepärast, et lastevanemad hoolivad oma lastest. Ma ei näe ühtegi põhjust, miks seda ei võiks ka meie siin saalis teha.

Seda debatti kuulates jääb mulje, et me räägime väga palju keelamisest. Ma igaks juhaks rõhutan, et tegelikult ei keelata selle eelnõuga energijookide müüki, vaid piiratakse

nende jookide reklaamimist lastele. Siin ei näe ma tõesti mingit pattu. Kindlasti peaksime jälgima, et me ise ei läheks liiga hoogu kõige piiramisega, mis meile kahjulik tundub, kuid ma olen seda meelt, et see eelnõu väärrib küll edasist menetlemist. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku esimene lugemine lõpetada. Määratud eelnõu 426 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 26. septembri kell 17.15. Esimene lugemine on lõpetatud ja teise päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased! Tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 11.29.

Istungi kestus 1 tund ja 29 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 16. september 2013

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu teise töönädala esmaspäevast istungit. Kolleegid, nüüd on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt ma palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kolm seaduseelnõu. Esiteks, raudteeseaduse, hädaolukorra seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Teiseks, Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab selle seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Ja kolmandaks, tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud seaduseelnõu menetlemisel esindab Riigikogus Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Taavi Rõivas. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud kolleegid! Esitan 15 Sotsiaaldemokraatliku Erakonda kuuluva Riigikogu liikme nimel arupärimise peaminister Andrus Ansipile. Nagu võisime laupäevasest Postimehest lugeda,

on enamik Reformierakonda ja IRL-i kuuluvaist maavanemaist otsustanud või olnud sunnitud kandideerima kohaliku omavalitsuste valimistel nendesse omavalitsusorganitesse, kelle tegevuse üle nad peavad vastavalt Vabariigi Valitsuse seadusele teostama ametkondlikku järelevalvet. Meie arvates on siin tegemist selge huvide konfliktiga korruptsioonivastase seaduse § 25 sisulises tähenduses, seda nii kampaania ajal, aga juhul, kui maavanem osutub valituks ega loobu ametist ega asu volikokku tööle, siis ka kogu selle volikogu tööperioodil, kuhu teatud poliitilise jõu liikmed on valituks osutunud näiteks maavanemale antud häälte abil. Mitte juhuslikult pole kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses keelustatud maavanema kuulumine kohalikku volikokku. Ning see keeld on absoluutne – tema volikogumandaat tühistub, erinevalt näiteks Riigikogu liikmetest ja ministritest, kelle kohaliku omavalitsuse volikogu mandaat peatub nende tegevuse ajal Riigikogus või valitsuses. Loomulikult on maavanemate kandideerimisel tegemist ka administratiivse ressursi ning lõpuks ka lihtsalt riigiametniku tööaja varjamatu kasutamise erakonna huvides. On tõsiselt kahju, et valitsuskoalitsioon on kunagise väärrika maavanema ameti muutnud sisuliselt maakondliku parteikontori pidajaks. Kuna maavanemad on Vabariigi Valitsuse kinnitatud ametiisikud, siis on meil valitsuse juhile mitu küsimust seoses võimaliku huvide konfliktiga maavanemate kandideerimisel kohaliku omavalitsuse valimistel. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Olen juhatuse nimel vastu võtnud kolm seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetlusse võtmise kolme tööpäeva jooksul, ja kui arupärimine vastab sellele seadusele, edastan selle otsekohe adressaadile.

Head kolleegid, nüüd annan edasi järgmised teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 11. septembril algatatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – kultuurikomisjon. Teiseks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 11. septembril algatatud õppetootuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – kultuurikomisjon. Kolmandaks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 12. septembril algatatud liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 12. septembril esitatud järgmised eelnõud Euroopa Liidu asjade komisjonile. Esiteks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1013/2006 jäätmesaadetiste kohta, eelnõu. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja määruse eelnõu kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 26. september kell 16. Teiseks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, milles käsitletakse meretranspordist pärit süsinikdioksiidiheitmete seiret, aruandlust ja kontrolli, eelnõu ning Euroopa Komisjoni teatise, milles käsitletakse meretranspordi põhjustatud heitmete lõimimist EL-i kasvuhoonegaaside vähendamise poliitikasse, eelnõu. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja määruse eelnõu ning teatise kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni ja majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 26. september kell 16. Kolmandaks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, millega muudetakse direktiivi 2009/71/Euratom, millega luuakse tuumaseadmete tuumaohutust käsitlev ühenduse raamistik, eelnõu. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja direktiivi eelnõu kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni ning majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 26. september kell 16. Neljandaks, nõukogu direktiivi, millega muudetakse direktiivi 2011/16/EL seoses kohustusliku automaatse teabevahetusega maksustamise valdkonnas, eelnõu. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja direktiivi eelnõu kohta arvamust andma põhi-

seaduskomisjoni ning rahanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 26. september kell 16.

Riigikogu liikmed moodustasid Eesti-Mongoolia parlamendirühma.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 84 Riigikogu liiget, puudub 17.

Head kolleegid, läheme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde, päevakord on teil laudadel.

Panen hääletusele selle nädala päevakorra kinnitamise. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 81 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei ole keegi. Nädala päevakord on kinnitatud.

1. Vaba mikrofon

Esimees Ene Ergma

Kuna meil täna arupärimisi ei ole, siis palun registreeruda pärast minu haamrilööki sõnavõtuks vabas mikrofonis. Rainer Vakra, ma ei löönud veel! Aga hästi, ma rikun küll seadust, aga luban teil esineda. Palun, kolleeg Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh, austatud juhataja! Head kolleegid! Kui registreerimise ärevus on saalis lõppenud, siis soovin juhtida tähelepanu ühele küsimusele, millega ma koos kolleeg Lembit Kaljuveega olen tegelenud terve suve. Eelmisel kolmapäeval infotunnis küsisime selle kohta aru majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsilt. Teema aga on see, et Eesti Energia Iru prügielektrijaam impordib Soomest ja Suurbritanniast kümnendiku prügist, mida on vaja jaa- ma käimas hoidmiseks. Palun vabandust, kas tohib paluda vaikust saalis?

Esimees Ene Ergma

Võib küll, jah!

Rainer Vakra

Head kolleegid, ma sooviksin jätkata. Kui kellelgi on midagi pakilist rääkida, siis võib-olla oleks võimalik seda väljaspool saali teha. Aitäh!

Tegelikult on probleem tõsine ja mul on väga kahju, et Juhan Parts räägib pahatihti aiast, kui meie räägime aiaaugust. Tuletan meelde

mõningad faktid. Selleks, et Iru prügielektrijaam käigus oleks, tuuakse Soomest ja Suurbritanniast pea 20 000 – 30 000 tonni prügi laevadega Muugale ning aetakse see hiljem ahju. Keskkonnaalase hariduse saanud inimesena ma ütlen, et põhimõtteliselt tähendab see seda, et iga neljas laev sisuliselt lihtsalt tühjendatakse Jõelähtme prügilasse, sest et iga prügitonni kohta, mis Iru põletatakse, tekib 250 kilogrammi tuhka ja 25 kilogrammi ohtlikke jäätmehäki. See tekitab nii keskkonnaalaseid kui ka majanduslikke küsimusi.

Miks keskkonnaalaseid? Juhan Parts rõhustab kogu aeg, et, head sõbrad, tegemist on hoopis parema lahendusega kui mätta prügi Pääsküla või Jõelähtme prügimäele või kuhu iganes. Loomulikult! Aga räägime asjast. Kui ma täna sõidan 10-liitrisel mootorimahuga autoga ja homme sõidan 7-liitrisega, siis see tegelikult ei ole veel roheline mõtteviis. On võimalik sõita ka ökoloogiliselt puhta autoga, elektriautoga või millega iganes.

Tuleb aru saada, et jäätmehäki sorteerimise korral on neid võimalik hiljem kasutada 3–5 korda otstarbekamalt kui ahju ajades. Praegu me põletame näiteks plastpudeleid Iru prügielektrijaamas. Ent kui me prügi sorteeriksime ja neid pudeleid taaskasutaksime, oleks kasu Eesti riigile ja ta keskkonnale 3–5 korda suurem.

Miks on seda kõike praegu kasulik Iru ahju ajada? Põhjus on hästi lihtne. Eesti Energia enda retoorika järgi on tegemist koostootmise toetusega, mitte jäätmehäki põletamise toetusega. Aga tegelikkuses maksavad toetuse kinni kõik Eesti elektritarbijad, kellele Eesti Energia esitatud võrguteenuste arvele on lisatud n-ö taastuvenergia tasu. Arvutuste kohaselt oleks meil igapäev võimalik pea 10 eurot aastas kokku hoida, kui see toetamine lõpetatakse. Ja rääkida sellest, et soomlaste või Suurbritannia inimeste prügi põletamine on keskkonnaalasel mõistlik teguviis, on pehmelt öeldes väär.

Teisalt tuleb käivitada arutelu selle üle, kui tõsine üldse on meie Eesti riigi keskkonnaalane planeerimine. Viimastel aastatel või, ütleme, viimasel kümnel aastal on tohutult palju räägitud vajadusest rajada Eestis hirmkallid europrügilad. Keskkonnaministeeriumi jõulisel eestvedamisel on ehitatud viis kallist europrügilat, kaasates sellesse nii omavalitsuste kui ka eraettevõtete raha. Hiljem panustati 105 miljo-

nit eurot Iru jäätmehäki jaotusjaama. Kahjuks – ma ütlen küll tegelikult, et õnneks –, aga "kahjuks" europrügilatesse prügi ei jätku ja juba on selge, et nendest viiest prügilast neli võiks sulgeda.

Tekib taas küsimus, et kui me teeme niisuguseid investeerimisotsuseid, kas me ikka mõtleme hoolega läbi, miks me seda või teist teeme, kui pikk on tasuvuse aeg ja mis saab edasi. Põhimõtteliselt need miljonid väga suures osas euroliidu raha, aga ka omavalitsuste ja eraettevõtete raha, mis panustati prügilate ehitamiseks, on tegelikult tulude visatud. Keskkonna puhul me ei saa rääkida sellest, et kui me teeme täna sammu paremini, on väga hästi. Me kõik saame tegelikult aru, et oleks võimalik teha ka kolm, neli või viis sammu, et asi oleks ülihästi. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Rainer Vakra! Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Sellel suvel sai käidud nii Kagu-Eestis, Saaremaal kui ka Lõuna-Eestis ning nähtud palju huvitavaid ja kasulikke. Kogu aeg küsitakse, kuidas seal Ida-Virumaal ja konkreetselt Narvas lood on. Hakkad ühte, teist või kolmandat asja selgitama ja otsesemaid selgub, et inimesed lihtsalt ei kujuta ette, mida endast kujutab Narva vanalinn, mis on bastionid jne. Nii ma veangi telefonis kaasas tervet albumit – kihvt on pilte näidata. Ja ma tahaksin juhust kasutades ka teile näidata, mis on selle suve jooksul Narvas muutunud.

Praegu peaks teie ees olema Narva sadam. See oli veel kaheksa aastat tagasi täielikult varemetes. Praegu te näete, et üks europrojekt, mis on kestnud neli aastat, on lõppjärgus. Muuseas, teatage oma sõpradele, et on võimalik jahiga Narva sõita ja edasi selle jahiga suunduda mööda Narva jõge Peipsi järve. Ilus projekt – sõudebaas, 300 meetri ulatuses uued teed, võimalus jahte kohale viia.

Sel aastal on tehtud üsna suures ulatuses mitme kooli remont. See on vanalinna gümnaasium, mis sai täielikult uue fassaadi, linna rahaga on see ka seest korda tehtud. See on meie humanitaargümnaasium – täpselt nagu veel neljal koolil Narva linnas, on sel uus

fassaad. Meil on uus staadion, Kalevi staadion. Seal on, ma ei tea seda terminit, küttega või soojendusega jalgpalliväljak, kusjuures neid on kaks. Pluss kaks tenniseväljakut. Kõik vastab euronormidele, seal saab igasuguseid eurovõistlusi läbi viia. Ka koeraplats on, muuseas, seal olemas, samuti parkimisplats ja muud asjad.

Narva lõpetas sel aastal uue hooldekodu ehituse. Miks ma räägin, et uue? Vanasti Narvas seda ei olnud. Nüüd me ei sõltu mingist muust omavalitsusest, meie vanurid ja invaliidid saavad teenust Narva linnas. Viimastel aastatel on läbi viidud mitu europrojekti. See on lasteaed Pingviin, seal on kaks rühma haigetele lastele, mida varem Narvas ei olnud. Paralleelselt sai tehtud kahe miljoni euro eest ka siseviimistlust, korrastatud fassaade, väljakut jne. See on laste loomemaja. Muuseas, üle Eesti imestatakse, kui ma ütlen, et Narvas ei ole viimastel aastatel ühtki huvikooli kinni pandud. Nagu oli, on ka praegu kolm spordikooli, kaks muusikakooli, kunstikool, noorte meremeeste klubi, laste loomemaja. Te näete, sel on uus fassaad ja seest on ka kõik täiesti korda tehtud, välja arvatud kolmas korrus, aga selle me lõpetame tänavu. Seal käib umbes 1500 last.

Meie tööstus- ja logistikaalal on tekkinud kaks ettevõtet. See pilt ei anna edasi seda tege-likku suurst – ala on umbes 40 000 ruutmeetrit. See objekt, mis siin ees paistab, ja see, mis seal taga on, nende vahel on üks maatükk, kuhu Aquaphor hakkas ehitama uut tehast, kuhu tuleb umbes 400 töökohta. Need on logistikakeskused ja te näete, et siin on olemas valgustus, teed ja kõik muu, mis vaja. Narva Haigla ehitas välja uue korpuse, see on pildil paremal. Need kolm korrust said tehtud väga kiiresti ja väga ilusa sisustusega.

Ja nüüd ma lihtsalt näitan, kuidas tehakse korda linna skvääre, teid: see on kaldapealne, mis on üleval, see osa on allpool ja ma arvan, et see on juba järgmisel aastal Eestis kõige ilusam kaldapealne. Bastione on sel aastal rohkem korda tehtud kui viimase 30 aasta jooksul kokku. Käib uue kiriku ehitamine ja 73 miljoni euro eest vee- ja kanalisatsioonivõrgu renoveerimine. Nii et kui te järgmine aasta tulete Narva, siis mõned ei tunne seda ära. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Mitu minutit mul aega on?

Esimees Ene Ergma

Viis minutit, mitte rohkem.

Heimar Lenk

Head kolleegid! Mul on teile üks viktoriiniküsimus. Kas keegi suudab meenutada, millal ta viimati kuulis Eesti meedias positiivset uudist Tallinna või Edgar Savisaare kohta? Ma mõistan vaikimist, sest tõepoolest seda on väga raske meenutada, sest neid uudiseid lihtsalt ei ole. Meie pealinna elu ja linnapea kohta häid uudiseid meedias naljalt ei kuule, kuigi Tallinnas on palju hästi tehtud asju. Isegi tasuta transport, mis on tekitanud tohutu huvi mujal maailmas, ei ole meie ajakirjanduse arvates ikkagi niisugune, nagu peaks olema. Rahvusringhääling tegutseb meil omaenda reeglite järgi, arvestamata mingisuguseid seadusi. Tema lihtsalt ei anna uudist edasi, kui see näiteks rahvusringhäälingu juhtidele meelepärane pole. Seal on sise- ja ajakirjanike enesetsensuur vist ikka õige tugev. Tihti peale mõni Tallinna või Keskerakonna uudis lendab otse prügikasti, kui on tarvis. Näiteid on palju, aga ma toon teile ühe kõige värskema.

Laupäeval, 14. septembril peeti Põlvas maa-rahva kongressi, juba kuuendat. Suur sündmus, kohal olid president Rüütel, regionaalminister Siim Valmar Kiisler, europarlamendi külalised ja suur hulk tuntud põllumehi. Vikerraadio, meie avalik-õiguslik kanal, hommikul ürituse kohta mitte ühte uudist ette ei lugenud, kuulsin oma kõrvaga kuni kella 10-ni välja – ei sõnagi. Oleks olnud niimoodi, et ei mahtunud saatesse, kuna oli liiga palju uudiseid. Vastupidi, seal polnudki uudiseid.

Ja oleks see juhuslik, mida ma räägin! Olen ise palju aastaid töötanud ajakirjanduses, tunnen seda süsteemi läbi ja lõhki. Olen ise samades stuudiotēs esinenud ja seepärast oskan ka järeldusi teha. Kõik otsustatakse toimetaja tahete järgi, kas mingi uudis peab minema eetrisse või mitte.

Kui vaadata kohalike valimiste kajastamist meedias, siis ole mees ja hoia naeru kinni. Plakatite võrdlemisest ja kandidaatide elukoha

uurimisest pole Eesti meedia kaugemale jõudnud. Ideedest ja maailmavaatest pole juttu olnudki. Ma pole oma mõtetega üksi. Toon näite. Kui kaua kestab meie valimistel võitlus Edgar Savisaare, mitte ideede ümber? Nii küsis eile üks suur internetiportaali. Ja vastas reformierakondlane, üks kiidetuimaid poliit tehnolooge meil Eestis, Rain Rosimannus. Küsimusele, kui kaua kestab meie valimistel võitlus Edgar Savisaare, mitte ideede ümber, vastas Rosimannus nii: "Naljakas küsimus. Ise te siin, ajakirjanikud Tallinnas, ajalehetoimetustes, endale seda sisendate tõe pähe ja siis usinalt taastoodate. Savisaar ees ja Savisaar taga ..." Rosimannuse sõnul on Mäetagusel või Kärus omad probleemid, aga sellest ei räägita. Ma tsiteerin edasi: "Kui meedia viitsiks end mugavast lihtsustusest lahti raputada ja tööd teha, suudaks ta tuua valijateni tegelikkuse, et ka Tallinnas pole valikuküsimus üldse mitte Savisaares. /.../ Kahjuks on meedia ise läinud kergema vastupanu teed ja nokerdanud seni peamiselt vaid plakatite ja telereklaamide esteetika kallal." Seda, et keegi ajakirjanikest ka erakondade platvormi loeb, selle peale ei tule vist keegi, väidab minu poolt tsiteeritud mees.

Ja selle peale ütlen mina, head kolleegid: küll on tore, et on olemas Tallinna TV! Sealt kuuled vähemalt arvamusi, mis ei kiida takka peavoolu meedia udutamisele. "Ma vaatan Tallinna TV-d, nagu omal ajal kuulasin Ameerika Häält, et tõe teada saada," kirjutas mulle üks valija. Peavoolu meedia juhib meil riiki, on mul alust väita.

Ja, head kolleegid, ma tahan teha ühe avalduse. Mulle tundub, et me peaksime siin saalis hakkama arutlema Eesti ajakirjandusvabaduse seaduse üle. Mitte ajakirjandusseadust ei ole meil vaja, vaid ajakirjandusvabaduse seadust, nagu see on Soomes ja paljudes teistes riikides. See kindlustaks teise poole samavõrdse võimaluse arvamust avaldada, kui seda on rünnatud näiteks mõnes tuntud portaalis. Praegu meie inimesed ei saa kunagi rünnakule vastata, võib-olla ainult väikese kommentaariga. Mulle tundub, et aeg on küps ajakirjandusvabaduse üle mõelda ja see seadus vastu võtta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Öeldakse, kes vana asja meelde tuletab, sel silm peast välja. Ja oodaku siis pool aastat silmaarsti järjekorras, silmamuna pihus! Praegu on arstide streik juba vana asi. Poolteist aastat pidasid arstid kõnelusi, üritades läbirääkimislauda taha saada ministrit, aga kord lükati neile ette haigekassa, kord Terviseamet, lõpuks haiglate liit. Ning läbirääkimiste tulemusel saavutati viimaks kokkulepe, et arstide tööaeg reguleeritakse ära.

Ajakirjandus andis muidugi sõnumi, et arstid streigivad palga pärast, et nad, ahned inimesed, tahavad palka juurde saada. Tegelikult oli asi tunduvalt keerulisem. Nimelt, kuna haigekassal ei jätku raha osta raviteenuseid nii palju, kui elanikud vajavad, siis on kõik meedikud kogu aeg teinud ületunde, ilma selle eest tasu saamata. Sellepärast kirjutasidki arstide liit, õdede liit, tervishoiutöötajate kutseliit ja veel mitu meedikute organisatsiooni alla kokkuleppele, kus määratletakse nende tööaeg. Tervishoiuteenuse osutamiseks nähakse ette rohkem vastuvõtuminuteid: neli minutit arstile ja 17 minutit õele. Vastavalt tõstetakse teenuste hinda, kuna meediku töö aeg teenuse osutamisel pikeneb.

Sellisele lepingule kirjutati alla ja nüüd kembeldakse selle lepingu täitmise üle. Kord väidab sotsiaalminister, et jutt ei käinud mitte kõigist teenustest, vaid ainult osast – ainult eriarstiabist. Samas, lepingus olid kirjas lihtsalt vastuvõetud ja voodipäevad, seega oli mõeldud kõiki teenuseid. Kord väidab minister, et oli jutt minutitest, aga ei olnud juttu rahast, kuigi kollektiivlepingus oli raudselt kirjas, et mitte ainult ei pikendata tööaega, vaid ka leitakse sellele rahaline kate. Nüüd on peetud mitmeid läbirääkimisi, mille tulemusel minister Taavi Rõivas juunikuus tunnistas, et kollektiivlepingu tingimusi ei ole täielikult täidetud, ja võttis endale kohustuse neid täita.

Juulikuust saadik on ringelnud ministri määruse eelnõu, kus kord on vastav komponent sees, kord ei ole. Kord on jutt kõigist teenustest, kord osast teenustest. Ja ongi asi sealmaal, et kollektiivleping on siia maani täitmata. Ja sellega on sotsiaalminister loonud olukorra, kus täitmata kollektiivlepingut põhjuseks tuues võivad arstid uuesti streiki alustada. Miks nad peavad leppima sellega, et nendega sõlmitud

kollektiivlepingut rägelt rikutakse – iga päev, päevast päeva. Ütleme, et teenuse hind on näiteks 100 rahaühikut. Siiani sisaldas see 30 rahaühikut personaliteenuse eest, nüüd aga suurendati palga osa 35 ühikuni. Seega peaks teenuse hind viie rahaühiku võrra kõrgem olema. Kui see ei tõusnud, siis järelikult vähendati midagi muud, mida too teenus sisaldas – kas on need niidid-nõelad, on see narkoos, on see tablett. Igatahes millegi võrra on teenuse maht vähenenud, kui teenuse hinnas tööajakomponenti suurendati, aga teenuse hind jäi samaks.

See tähendab seda, et ministri mahitusel me kõik, kes me saame arstiabi, saame seda mingi protsendikese võrra vähem või saame nigelama kvaliteediga. Ja see olukord kestab. Millega see lõpeb, ei ole teada. Arstide liit võitleb oma asja eest, minister punnib vastu, ja see punnseis püsib. Kui hästi suudab arstide liit oma huvide eest seista, sõltub patsientidest. Nemad peaksid meedikuid toetama, me kõik peaksime neid toetama. Ja kui keegi mõtleb, et mis ma sest vanast asjast räägin, siis ma ütlen niimoodi: kui keegi lähiminevikku ei mäleta, siis Alzheimer on selle nimi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Minu jaoks, aga kindlasti ka väga paljude teiste jaoks, kes Eesti merenduse käekäigu pärast südant valutavad, oli möödunud nädala tähtsündmus reedel toimunud järjekorranumbriga juba üheksas rahvusvaheline merenduskonverents. Seekordse konverentsi teema oli paljutähenduslik: "Kas meri õitseb?". Sellel küsimusel on sügav ja üsna mitmetahuline sisu. Kui me ei hooli merekeskkonna kaitsest, hakkab meri tõesti õitsema. Kui sellega aga üle pingutame, hääbub meremajandus. Kas on võimalik saavutada tasakaal, nii et laevad sõidavad puhtas keskkonnas? Üks toimub paraku teise arvel ja ideaalile on võimalik vaid läheneda.

Veidi rohkem kui aasta pärast jõustuvad väävlipiirangud: 1. jaanuarist 2015 tohib väljalaskegaasides olla vaid 0,1% vääveloksiide. 2016. aastal tulevad lisaks lämmastikupiirangud. Selleks tuleb laevadele kas paigutada skraberid, mis püüavad väävli heitgaasidest

kinni, või viia laevad üle maagaasikütusele. Mõlemad lahendused nõuavad väga suuri ümberehitusi, mille maksumus võib küündida kuni ühe kolmandikuni laeva hinnast. Mõnel pool on juba alustatud laevade kalliks minevaid ümberehitusi, mida toetavad lipuriigid. Ka Euroopa Komisjoni transpordivolinik Siim Kallas andis oma ettekandes selgelt mõista, et riigiabi on nende ümberehituste puhul võimalik.

Kas Eesti riik toetaks oma reedereid niisugusel laevade ümberehitamisel? Kõhklemata võib väita, et kindlasti mitte. Eesti riik pole soovinud ega soovi merendust toetada ka palju tagasihoidlikumate tegevuste korral.

Kuidas siis kujuneb ebavõrdsetes tingimustes laevanduskonkurents? Tõenäoliselt kajastuvad need suured kulutused kaubaveo ja reisijate piletite järsus kallinemises. Nagu ütles Eesti Laevaomanike Liidu president Toivo Ninnas, ei saa laevaomanikud seda kingitust omale jätta. Konverentsi lõppfaasis toimus elav arutelu "Eesti merenduspoliitika 2011–2020" teemal. Peamine küsimus oli loomulikult, mis on toimunud, kuidas on lood merenduspoliitika elluviimisega.

Teatavasti oli merenduspoliitika arutelu siin saalis 6. märtsil 2012. aastal. Kahjuks Riigikogu selle kohta otsust vastu ei võtnud, piirdus ainult aruteluga. Valitsus kiitis arengukava heaks 2011. aastal. Juba selle arengukava arutelul ma ütlesin oma sõnavõtus, et nüüd sõltub kõik rakenduskavast. Just rakenduskava on see, mille alusel tehakse konkreetseid toiminguid ja nähakse ette ka sammud toimingute finantseerimiseks. Loomulikult kinnitasid koalitsioonipoliitikud, et töö käib ja tehtud on juba piisavalt.

Ma ei hakka siin emotsionaalset jura ajama, vaatame faktidele näkku. Arengukava 3. peatükis "Arengukava elluviimine" on kirjas järgmised read: "Arengukavale koostatakse vähemalt nelja aasta pikkused rakendusplaanid, milles kirjeldatakse detailsemalt elluviidavaid tegevusi, vastutajaid ja ressursi vajadust. Esimese rakendusplaaniga aastateks 2012–2014 esitab MKM Vabariigi Valitsusele kolme kuu jooksul pärast arengukava kinnitamist Riigikogu poolt." Vahemärkusena olgu öeldud, et kolm kuud arengukava kinnitamisest oli ammu möödas juba siis, kui toimus arengukava arutelu siin saalis ehk 6. märtsil möödunud aastal.

Konverentsil selgus ministeeriumi esindaja sõnadest, et rakendusplaan on saadetud ministeeriumidevahelisele kooskõlastusringile ja on mõnda aega Rahandusministeeriumis topanud. Teatavasti ka arengukava pügati Rahandusministeeriumis kõvasti, seda just vajalike tegevuste osas. Kas rakendusplaan ettenähtud perioodi viimaseks aastaks saab üldse kinnitatu? Täitmisest pole enam üldse mõtet rääkida. Lihtsalt arengukava vastuvõtmine ja selle kinnitamine ei kindlusta mingit arengut, kui selles ettenähtud toiminguid ei tehta. Ütlesin juba arutelul, et valitsuse jaoks on ainult üks püha dokument, see on võib-olla isegi püham kui koraan moslemitele – see on koalitsioonileping. Kui selles merenduse arengut kirjas ei ole, siis seda ka ei tule, sõltumata ükskõik millistest arengukavadest. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Head kolleegid! Olen endine ajakirjanik ja seetõttu, kui ma neljapäeval olin lugenud Eesti Päevalehest õudset artiklit sellest, kuidas Tallinnas Paljassaare garaažides elab 20 inimest väikeste lastega, kes joovad merevett, kes ei käi koolis ja kellel pole tualetti ega pesemisvõimalusi, kes söövad mingisugust prügi prügilast, siis ma reede hommikul tormasin sinna koos Põhja-Tallinna linnaosa vanema Karin Tammemäe ja oma hea kolleegi Sergei Nikonoviga, kes on varem olnud Tallinna Linnavolikogu liige. Ma loodan, et ta saab seda olema ka tulevikus.

Oli väga imelik, et me ei leidnud eest kedagi nendest inimestest, kelle suured pildid alles hiljuti Põhja-Tallinna linnaosa kaunistasid. Minu arusaama järgi pidanuks nad kohal olema. Aga huvitavam oli hoopis vaat mis. Garaažiühistus, millest käib jutt, asub 1300 garaaži. Me kõik nägime neid pilte, ainult laisk meediaväljaanne jättis selle artikli kajastamata – sellest oli juttu eesti Delfis, vene Delfis, Postimehes – nii eestikeelses kui ka venekeelses –, see oli Eesti Päevalehes ja ka mujal. Piltidelt oli näha laste mänguasju. Ühesõnaga, masendav.

Mis selgus? Ühes garaažis elab proua nimega Larissa, kes on seal elanud kaheksa kuud. Varem elas ta vanas katlamajas, mis on prae-

guseks lammutatud. See garaaž kuulub tema tuttavale, kes lubab tal seal elada. Rohkem ühtegi inimest seal kohal ei olnud.

Artiklist lugesin ma välja seda, et sellel alal on mehitatud valve, koerad. Jäi selline mulje, nagu kodutud oleks loonud seal endale mingisuguse riigi, kus nad elavad, iseennast valvavad jne. Ei vasta tõele! Veetsime seal kolm ja pool tundi ja nägime, et ühtegi inimest seal ei ela. Selgus, et pildid, mis ilmusid Eesti Päevalehes ja ka muudes väljaannetes, on tehtud kõrval asuvas prügilas.

Piltnik või mõni muu ajakirjanik, kes seal oli – ei hakka näpuga näitama –, tõi meelega esile need mänguasjad. Neid pildistati ja sõnum, mis jäi meedias kõlama, oli see, et Tallinna linnas elavad lapsed ebainimlikes tingimustes. Vaadake, siin on nende mänguasjad! Väga imelik, et keegi ei vaevunud seda kontrollima.

Praegu ma tegin huvi pärast lahti selle Delfi reportaaži. Algne sõnum on juba ära kadunud, aga pealkiri on selline: "Vaata, millistes tingimustes elavad inimesed Paljassaare garaažides". Edasi on pildid nendest garaažidest. Ühtegi inimest ei ole, ainuke, kes on kohal, on seesama Larissa. See Larissa pandi minu silme all autosse ja viidi sotsiaalkorterisse, mida talle oldi nõus kohe praegu pakkuma. Ta ütles, et mõtleb natuke selle üle, kas ta tahab sinna minna, ja läks tagasi nendesse garaažidesse.

Mida ma tahan sellega öelda? Ma ei saa aru, mis toimub erialaga, millel ma olen töötanud 18 aastat. Ma ei saa aru, miks artikli autor, kellele ma helistasin seitse korda, ei tõstnud toru. Ma ei saa aru ka sellest, miks viis meediaväljaannet tsiteerivad sellist artiklit ega vae-va ennast sellega, et asja kontrollida.

Ning veel kord ma küsin ka seda: miks kõik need inimesed, kes praegu tahavad Tallinna linna ilusamaks, paremaks, korrupsioonivabaks, inimlikumaks muuta, ei läinud kohale, et aidata inimesi, kes väidetavalt elavad sellistes tingimustes? Ma saan aru, et mul ei ole nagu kellelegi siin seda küsimust esitada, aga ma loodan, et hiljem head kolleegid loevad tänast stenogrammi. Tahaksin väga saada vastust, kas te teadsite, et see on vale, või teil on ükskõik. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Proua eesistuja! Head kolleegid, kes te olete saali jäänud! Kuulan siin linnaelu probleeme, aga mina tahan väga teile maaelust rääkida. Laupäeval nimelt toimus Põlva kultuuri- ja huvikeskuses maarahva VI kongress. Üritus oli hästi sisutihe ja tahangi siin tänada kõiki, kes seal kohal olid! Kongressi kõrghetkel, päris alguses oli saalis 218 inimest – lugesin nad üle. Õhtuks väsiti vist kuulamisest ära või ootasid inimesi sügistööd, nii et õhtul viimases, haridusplokis osales 70–80 inimest. No mis teha!

Erilist tänu tahan avaldada oma headele kolleegidele, kes võtsid osa kongressi ettevalmistamisest: Jüri Ratas, Mailis Reps, Priit Toobal, Tarmo Tamm ja Jaan Õunapuu. Veel tahan tänada meie regionaalministrit. Praeguse valitsuse ministritele on reeglina omane teatud ülbus, ignoreerimine ja ka läbi lilled halvasti ütlemine, kui nendelt midagi küsida, neile ettepanekuid teha või neilt midagi paluda. Kui me olime regionaalministri kutsunud kongressile esinema, siis käitus ta meiega äärmiselt viisakalt ja igati sõnapidavalt. Nii et kootöö oli suurepärase. Ma väga tänan teda, et ta tuli laupäeval oma pere kõrvalt Põlvasse ja esines meile, jättes seejuures saali halvustamata, nagu tema kolleegidel kipub kombeks olema. Igal juhul suur-suur tänu talle meie poolt!

Kohal olid väliskülalised Euroopa Liidu Regionide Komiteest ning loomulikult ka Euroopa Komisjoni põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadist. Kõik ettekanded pannakse maarahva kongressi kodulehel tõlgitud kujul välja, kui kellelgi on huvi neid lugeda.

Mu kolleegid rääkisid täna meedia käitumisest. See paneb tõesti imestama. Meie taipasime kongressi korraldades viimasel momendil, et meedia ei taha meie infot mitte kuskil edastada. Veidi siiski üritust kajastati ja oli huvitav vaadata, kuidas meie rahvusringhäälingu esindaja astus selle ala asjatundjatest poliitikutele nagu postist mööda. Äkki mõni saab teenimatu tähelepanu! Hea, et mõni intervjuu siiski võeti ja Eesti inimesed said kongressist midagi teada. Ütlen veel kord neile, kes praegu minu juttu siin juhtuvad kuulama, et maarahva kongressi kodulehel saavad peetud ettekanded mõne aja pärast üleval olema. Suur tänu muidugi

Tallinna TV-le, kes tõesti kenasti kongressi kohta infot edastas!

Teemaplokid, mida Põlvas käsitleti, olid haldusreform ning maaelu arengukava, mis puudutab meie põllumajandust ja üldse maaelu aastatel 2014–2020. Toodi välja päris palju kitsaskohti. Kahjuks ma ei jõua neid siin loetleda, aga ühte ütleksin küll: kongressi põhiteemasid oli, kuidas võidelda hindade tõusuga. Meie valitsusel on võimalusi selles vallas midagi ette võtta, et inimeste olukorda leevendada. See puudutab ka maaostuhinda, mida põllumajandustootja maksma peab. Siin on teatud mõttes tegemist praeguse valitsuse silmakirjalikkusega. Kui valitsus kiitis heaks idee soodustada maaoste MAK-i meetmete abil, siis Euroopa Liidu asjade komisjoni kuuluvad koalitsiooni esindajad hääletasid selle maha. Opositsioon – Keskerakond ja sotsiaaldemokraadid – jäi eri-arvamusele. Nii see on, et tegelikult valitsus hindade tõusu ei soovigi pidurdada. Ma tänan tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Vladimir Velman!

Vladimir Velman

Lugupeetud proua juhataja! Head kuulajad! Eelmisel kevadel ma esitasin majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile arupärimise, mis oli seotud Eesti Raudteega, täpselt uute rongidega, mis on meile saanud ja veel saabumas. Need on Stadleri kiirrongid.

Mis on siis suve jooksul juhtunud? Suvel oli nende rongidega juba, ütleme nii, kolm väikest pahandust. Esiteks, üks rong jäi ühel päeval seisma kuskil vahepeatuses. Uksi ei avatud, inimesed olid mitukümmend minutit rongis sees ega osanud midagi ette võtta. Põhjus oli väga lihtne: inimene, kes võitis konkursi ja sai vedurijuhiks, ei osanud lihtsalt teha põhilist: vajutada ühele nupule, et inimesed pääseksid vagunist välja. Teine juhtum oli, kui kuskilt ülekäigusillalt visati kiviga rongi esiklaas puruks. Ja kolmas juhtum oli, kui rongi katusel, kuhu on paigaldatud akumulaatorid, tekkis tuli.

See kõik näitab seda, millest ma rääkisin mõni kuu tagasi: Eesti Raudtee ei ole valmis neid uusi ronge eksploaterima. Me käitume nagu pärismaalased, kellele kingiti klaasist kaelaehed ja kes on väga õnnelikud, et need

on neil kaelas, aga mis nendega teha, nad ei tea. Aga nad on valmis nende eest ükskõik mida ära andma.

Kui osteti need rongid, siis ei ostetud sinna juurde riistvara. Ei ostetud spetsiaalseid kraanasid, mis aitaksid õnnetuse korral – andku jumal, et seda ei juhtu! – tõsta rong üles ja seada rööbastele tagasi. Ei ole spetsiaalseid depoo-sid, kus võib muu hulgas ka WC-sid tühjendada. Räägitakse, et praegu on mitmes vagunis WC lihtsalt kinni. Seega on väga palju tegemata selleks, et Eesti Raudtee infrastruktuur oleks nii turvaline, et need rongid võiks sõita nii kiiresti, nagu on ette nähtud. Aga nende rongide normkiirus on päris suur, kui neil vaid on võimalik nii kiiresti sõita.

Euroopa riikides ei ole üldiselt võimalik kuskilt silla pealt visata kivi nii, et see kukuks otse rongi esiklaasi peale. Sillad on ehitatud niimoodi, et sealt ülevalt otse rongi peale midagi visata ei saa. Meil on selleski osas kodutöö tegemata.

Kõige suurem probleem aga on see, et meie raudteel on praegu väga raske leida kõrgelt haritud raudteelasi. Omal ajal oli Eestis päris hea kutsekool, siinsamas lähedal. Kunagi kandis see Aleksei Müürisepa nime ja valmistas ette keskastme spetsialiste. Kõrgharidusega spetsialiste raudtee jaoks meil ei koolitata. Praegune eliit paraku vananeb ja kui raudteed hakkavad juhtima inimesed, kes oskavad sealt vaid kasumit lõigata, võib see kaasa tuua väga palju pahandusi.

Loodan väga, et midagi hirmsat ei juhtu. Loodan, et need 38 Stadleri rongi, mis meie raudteele tulevad, sõidavad kiiresti ja nii, et inimestel mingit ohtu pole. Aga kuni selle nimel midagi tehtud ei ole, hakkab ma siit puldist iga kuu sellel teemal rääkima. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud Riigikogu istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma tahan natuke rääkida sellest, mis juhtus siin saalis eelmisel kolmapäeval. Võtsin appi Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kommenteeritud väljaande. Kui me võtame selle raamatu lahti, siis ma loen teile eessõna: "Parlamentaarne riigikord, mille ülesanne on tagada demokraatia püsimine, väljen-

dub eelkõige vabas ja läbimõeldud debatis. Parlament töötab kindlate menetlusreeglite järgi, alati kõiki aspekte kaaludes ja parimal viisil otsuseid tehes. Riigikogu töö alus on põhiseadus, kodu- ja töökorra seadus ning Riigikogu liikme staatuse seadus. Käesolev väljaanne keskendub kodu- ja töökorra seadusele."

Ma usun, et väga paljud on seda raamatut lugenud. Ka mina olen lugenud, kuigi mitte otsast lõpuni, aga väga tihti oma töös võtan jälle selle raamatu kätte ja loen neid lehekülgi, mis mind otseselt puudutavad. Sellest raamatust võib lugeda ka seda, et juhtivkomisjoni esindaja esitab ühe seaduseelnõu menetlusel kuni 20-minutilise ettekande ja selle ettekande eesmärk on tutvustada Riigikogu liikmetele juhtivkomisjonis tehtud tööd, sh ülevaade komisjonis toimunud, komisjonis arutatud küsimustest ja tõusetunud probleemidest.

Mis siis juhtus eelmisel kolmapäeval? Mina kui ühe seaduseelnõu juhtivmenetleja – kõne all oli seadus, mis kannab lühikest nime ATKEAS ehk pikemalt alkoholi-, tubaka-, kü-tuse- ja elektriaktsiisi seadus – tegin siin juhtivkomisjoni nimel ettekande ja rääkisin sellest, mida arutati komisjonis. Ma püüdsin seda teha kõige paremal viisil. Komisjoni istung kestis 1 tund 40 minutit, minu ettekanne siin saalis oli napilt alla 20 minuti. Kui seaduseelnõu valmistab ette valitsus, siis on täiesti loomulik ja loogiline, et küsimusi esitavad opositsioonipoliitikud. Nii oli ka seekord komisjonis. Paljud opositsioonisaadikud esitasid Rahandusministeeriumi esindajatele küsimusi, aga kuna seaduseelnõu oli kehvasti ette valmistatud, siis jäid viimased tihtipeale vastuste otsimisel hätta.

Peale seda, kui ma olin oma ettekande siin teinud, tuli siiasamasse kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi ja tegi mulle, parlamendiliikmele, etteheiteid, et mina kajastasin komisjonis sündinut valesti. Ma pean sellist asja täiesti lubamatuks. Ühel ministril, ka mitte rahandusminister Jürgen Ligil ei ole õigust sekkuda parlamentaarsesse töösse. Meil on võimaluse lahusus! Jürgen Ligi peaks tegema tööd, mida tema rahandusministrina peab tegema, aga ta ei tohi sekkuda parlamendi töösse. Ta ei tohi teha etteheiteid parlamendiliikmetele, kes esinevad komisjoni nimel. Ta kritiseeris väga teravalt, et minu esitatud faktid olid valed. Tahan siinkohal rõhutada, et väga paljud faktid

olid tõesed. Isegi kui neid on valus kuulata, tuleb neid kuulata. Ja ma tuginen väga paljudele faktidele, sest olen aasta aega selle teema tegelenud. Kui Jürgen Ligi ütleb, et need on valed faktid, siis ta ütleb samas ka seda, et õiguskantsler on meil samuti valelik. Õiguskantsler on teinud teema kohta väga sisuka analüüsi ja tutvustanud oma seisukohti ka siin Riigikogus.

Ma pean sellist ministri sekkumist väga kahetsusväärseks. Ma ei usu, et Jürgen Ligi tuleb kunagi siia kõnetooli ja palub kellegi käest andeks. Aga ma usun, et Jürgen Ligi teeb sellest siiski mõningad järeldused ja on õppimisvõimeline. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Ma olen väga palju aastaid töötanud kohalikus omavalitsuses – ligi 20 aastat. Aga nüüd, olles Riigikogu põhiseaduskomisjoni liige, olen ma tõelises hämmingus. Tuleb välja, et Eesti riigis võib teatud seadusi käsitada suvaliselt. Näiteks kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 52 ütleb selle kohta, millal on volikogu tegutsemisvõimetu, järgmist: volikogu on tegutsemisvõimetu ka siis, kui ta pole kahe kuu jooksul vallavanemale, linnapeale või valitsusele umbusalduse avaldamise päevast arvates valinud uut vallavanemat või linnapead ja pole nelja kuu jooksul umbusalduse avalduse päevast arvates kinnitanud valitsuse liikmeid. Tuleb välja, et see punkt on puhtformaalne.

On olemas üks volikogu, kes seda ei täitnud, ja peale seda, kui Riigikohus tunnistas selle volikogu tegutsemisvõimetuks, läks see volikogu laiali. Ja mis juhtus? Ei juhtunud midagi! Tuleb välja, et sellesama tegutsemisvõimetu volikogu vastuvõetud õigusaktidel on tänasel päeval igati õiguslik kaal. Nii et volikogu, kellel pole volitusi, võib sisuliselt vastu võtta õigusakte, ja need kehtivad.

Minu arvates on tegutsemisvõimetu volikogu sisuliselt üks külarahva koosolek, sest mandaati tal ei ole. Aga tuleb välja, et niisugune külarahva kokku pandud kogu võib võtta vastu väga kaalukaid otsuseid, olgu tegu kas või omavalitsuste liitumisega, eelarvega või millega tahes. Praegusest õigusruumi praktikast

tuleb välja, et sel seadusel pole vähimatki tähtsust.

Nüüd ongi mul küsimus, et kui õiguskantsleri arvates pole sellel seadusel mingit tähtsust, siis miks on seadusse see punkt ja need tähtajad üldse kirjutatud. Siis tuleb seadusest need tähtajad – kaks kuud ja neli kuud – välja võtta, sest neil pole mitte mingisugust tähtsust. Ja kui kaua siis volikogu tegutsemisvõimetu võib olla? Ma arvan, et maksimaalselt 3,5 aastat peale seda, kui volikogu kokku tuleb, avaldatakse vallavanemale umbusaldust ja nelja kuu jooksul peaks nad uue vallavanema ametisse nimetama. Siis jääb ju aega veel 3,5 aastat. Nii et võib öelda, et järgides seda tõlgendust, võib tegutsemisvõimetu volikogu 3,5 aasta jooksul võtta vastu õigusakte, mis tänasel päeval peaks olema kõik kehtivad.

Ma toon siia kõrvale ühe näite, arendades seda teemat edasi. Ütleme, et ma olen saanud endale autojuhiloa. Kui see luba võetakse mult juhtumisi kihutamise pärast ära või ma kaotan selle, siis ma küsin, miks ma ei või edasi sõita. Mul on ju juhiluba olemas. Mis erinevus siin on? Kui selliselt hakatakse seadusi tõlgendama ja kui seadusel ei ole mingit selget kaalu, siis kuidas lihtne kodanik peaks meie seadusi mõistma?

Kindlasti minu kui Riigikogu liikme kohustus on püüda kohaliku omavalitsuse korralduse seadusse teatud muudatusi teha. Kui see õnnestub, siis saame edasi minna. See, et meie seadused kehtivad valikuliselt ja neid on võimalik tõlgendada nii ja naa, ei ole õigusriigile kohane. Minu jaoks on igatahes suur üllatus, et igas niisuguses küsimuses selguse saamiseks tuleks pöörduda kohtu poole. Meie kohtud on niigi ülekoormatud. Kas tõesti iga kodanik, kelle õigusi on riivatud, peaks kohtu poole pöörduma? Vahest saaks need asjad tulevikus lihtsamalt ära lahendada? Ma loodan, et see on võimalik ja et riigi ellukutsutud põhiseaduslikud institutsioonid seda ka teevad. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Ja palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Eelmise kolmapäeva infotunnis esitasin ma sotsiaalminister Taavi Rõivasele küsimuse seoses pensionide plaanitava tõstmisega 5,8%

aastal 2014. Õigemini, ma tundsin huvi, kui kaugel on plaan tõsta tulumaksuvaba miinimumi. Selle vajaduse on välja öelnud nii rahandusminister kui ka uus sotsiaalminister kohe pärast ametisse astumist. Nüüd, kui on hakatud 2014. aasta riigieelarvet koostama, on see jutt aga kuidagi vaikseks jäänud.

Sotsiaaldemokraadid on menetlusse andnud eelnõu, mille kohaselt tulumaksuvaba miinimum tõuseks vähehaaval igal aastal. Oma vastuses, mille sotsiaalminister infotunnis andis, tõi ta, et Eesti keskmine pension on 334 eurot. Pensionide tulumaksuvaba miinimumi alammäär on 336 eurot. Kui seda alammäära ei tõsteta, siis on paljud pensionärid olukorras, kus pension ei tõuse mitte 5,8%, vaid tunduvalt vähem. Pensionäride ühenduste liit on aastast 2008 kuni tänaseni viinud oma liikmete seas läbi asjaomast uuringut ja ka numbriliselt tõestanud, et reaalpension on tegelikult vähenenud. Elukalliduse ja hindade tõus on olnud kiirem kui pensionide tõus. Viimane on lihtsalt elukallidusele jalgu jäänud. Eaka inimese sisetulekust suurem osa läheb toidu, eluaseme ja ravimite eest tasumiseks ning just nende hindade tõus on olnud kõige suurem. Nende kulu-

artiklite osas on keskmine hinnatõus perioodil 2008 kuni käesoleva ajani olnud veidi üle 90 euro, keskmine pension on tõusnud veidi üle 40 euro.

Meie eakad, aga ka madalapalgalised lapsed kasvavad pered saaksid kindlasti suurt abi, kui tulumaksuvaba miinimumi alammäära tõstata. Miks on nii, et head mõtted, mis välja öeldakse, ja eelnõud, mis on seadusena vastu võetud, tegelikult ainult pooleldi abistavad? Toon näiteks vajaduspõhise peretoetuse, vajaduspõhise õppetõetuse ja pensionide tõstmise. Ilusad ettevõtmised, aga abi nendest, tuleb välja, pole kuigi palju. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Suur tänu teile, kolleegid! Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 16.01.

Istungi kestus 1 tund ja 1 minut.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 17. september 2013
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Ülevaade Eesti Arengufondi tegevusest aastatel 2012–2013

2. Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (447 OE) esimehe lugemine

3. Välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu (452 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere hommikust, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu teise töönädala teisipäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Isamaa ja Res Publica Liidu ning Reformierakonna fraktsiooni nimel annan üle veeseaduse ja jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu, mida võib nimetada ka haisuvastaseks eelnõuks. Teadaolevalt on Eestis investeeritud sadu miljoneid eurosid joogivee puhastamisse ning reovee kokkukogumisse ja puhastamisse. Viimane samm selles reas on investeerimine reoveesette käitlusse, et tagada keskkonnasõbralik protsess ja kvaliteetne kompost. Just sette käitlemise ebakvaliteetsus ongi tihtipeale põhjus, miks inimesed mitmes Eesti linnas on hädas reoveepuhastist leviva keskkonnahäiringu ehk haisuga. Periooditi see levib, halvendades inimeste elukvaliteeti, tekitades stressi ja kahjustades seega tervist. Eelnõuga on plaanis astuda mitu sammu selleks, et haisu levitamine lõppeks. Esiteks on eelnõus täpsemalt reguleeritud kanalisatsiooniehitise kuja. Teiseks sätestatakse selge nõue, mis ajast alates keskkonnahäiringut enam olla ei tohi. Eelnõus on kirjas tähtajad. Kuigi inimesed ootavad lahendust

kohe, on mõistlik anda ettevõtjatele siiski 5–10-aastased tähtajad, et kõik leiaksid individuaalse lahenduse, mis on kõige sobilikum ja mõistlikum.

Ma loodan, et eelnõu menetlemine toimub samasuguses vastastikuse mõistmise ja erakonnaüleses õhkkonnas, nagu ma olen seda kogunud suheldes poliitikutega mitmes omavalitsuses, mille elanikud haisu all kannatavad. Meie kõigi ühine mure on see, et tuleb parendada inimeste elukeskkonda ja suurendada tervena elatud eluaastate arvu ehk lihtsalt parandada elukvaliteeti. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Head kolleegid! Olen siin arupärimise üleandmise asjus. Mittetulundusühingute rahaasjade täpsus on pälvinud meeletut huvi. Meie arupärimine aga on riigi rahaasjade täpsuse kohta. Kõik selles esitatud arvud pärinevad sellisest dokumendist nagu Rahandusministeeriumi koostatud riigi majandusaasta koondaruanne 2012. aasta kohta. Seal võite lugeda, et Riigikogu eraldas Keskkonnaministeeriumile 476 miljonit eurot. Aruanne nimetab seda summat, mille meie siin kinnitasime, millegipärast esialgseks. Aruanne näitab, et Keskkonnaministeerium kasutas raha 244 miljoni euro jagu (see on siis täitmise arv), aga võrreldakse seda kolmanda summaga, mis pärineb sellisest kohast, mida aruandes nimetatakse lõplikuks eelarveks, ja see on 277 miljonit eurot. Seetõttu pidasime õigeaks küsida keskkonnaministri käest, mis ta sellest asjast arvab. Meil on talle riigiõiguslikke küsimusi. Näiteks, kui meie võtame vastu esialgse eelarve, siis kellel on Eesti riigis õigus vastu võtta lõplik eelarve, kusjuures see ei ole kindlasti mitte Riigikogu? Meil on ka sisulisi küsimusi. Näiteks, kuna ministrile eraldati 476 miljonit eurot, aga ta kasutas sellest 244, siis millised

ülesanded jäid täitmata? Lõpuks on meil keskkonnaministrile selline lihtne küsimus: millise summa kulutamise eest ta siis vastutas, kas selle esialgse või jumal teab kelle kinnitatud lõpliku summa kulutamise eest?

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Juhatuse nimel olen vastu võtnud ühe seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus selle menetlusse võtmise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab sellele seadusele, edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd üks teade. Kolmapäeval, s.a 18. septembril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, justiitsminister Hanno Pevkur ja siseminister Ken-Marti Vaher.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

1. Ülevaade Eesti Arengufondi tegevusest aastatel 2012–2013

Esimees Ene Ergma

Tänane esimene päevakorrapunkt on ülevaade Eesti Arengufondi tegevusest aastatel 2012–2013. Head kolleegid, tuletan teile meelde, kuidas me seda päevakorrapunkti menetleme. Pärast arengufondi juhatuse esimehe Tõnis Arro ettekannet on igapäev võimalik esitada talle üks küsimus. Seejärel toimuvad läbirääkimised, kus sõna saavad ainult fraktsioonide esindajad. Ma palun kõnepulti Eesti Arengufondi juhatuse esimehe Tõnis Arro!

Tõnis Arro

Tere hommikust, austatud Riigikogu! Mul on hea meel esitada teile meie tegevuse aruanne. Räägin sellest, mida me oleme aasta jooksul, pärast meie viimast kohtumist teinud, ja natuke ka sellest, mida kavatsime edasi teha.

Nagu te mäletate, on Riigikogu arengufondi asutanud seaduse alusel selleks, et kaasa aidata Eesti majanduse arengule, et tekiks innovaatilised ettevõtted ja suure lisandväärtusega töökohad. Tegevusalasid on meil praegu neli: investeerimistegevus ning kolm seire- ja aren-

dusvaldkonda. Kõigist räägin ma mõne sõnaga lähemalt, peatudes pikemalt viimastel valdkondadel.

Meie uus tegevusvaldkond on nutikas spetsialiseerumine. Selle tegevusvaldkonna käivitamine aasta jooksul on tähendanud meile läbimurret selles, et meie seiretegevus on nüüd otseselt seotud investeerimisega. Varem oli see suhteliselt eraldi. Nutikas spetsialiseerumine on teatavasti Euroopa Liidu strateegia, millega tegelevad kõik 220 Euroopa regiooni, ühena neist Eesti. Sellise strateegia olemasolu on eeltingimus, et saada tõukefondide vahendeid. Arengufondis on tööd nutika spetsialiseerumise kasvualade valikul tehtud terve aasta Kristjan Lepiku juhtimisel, kaasates väga palju ettevõtjaid ja erinevaid huvipooli. Selle tulemusena on valitud välja kolm eelisarendatavat kasvuala. See ei tähenda, et teisi teadus- ja arendustegevuse valdkondi ei toetata, lihtsalt nendele valdkondadele antakse teatud eelis. Need valdkonnad on valitud sel põhimõttel, et valdkonnal peab olema suur potentsiaal mõlemas, nii teaduses kui ka ettevõtluses. Kui teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus kokku panna, siis võiks midagi uut juhtuda. Nüüd selgitatakse nende kasvualade kitsaskohti, õigemini on see töö lõpule viidud, ja töötatakse välja meetmeid. Arengufondi roll on ka edaspidi kaasa aidata sellele, et nutika spetsialiseerumise strateegiat ellu viidaks.

Ma ei hakka lähemalt rääkima kasvualadest ja nende kitsaskohtadest, sest kõik see on kättesaadav meie koduleheküljel, aga mainin ühte ühist kitsaskohta, mille kaotamisele me püüame selle tegevuse käigus kaasa aidata. Meie ülikoolides on vähevõitu rakendusuuringuid ja ettevõtted kasutavad neidki uuringuid vähe. Meie roll on püüda leida võimalust, et ettevõtted ülikoolidega rohkem koostööd teeksid. Meil on selleks üks konkreetne hoob, nimelt investeerimine või kapital, mida me saame tekkivatele teadusmahukatele ettevõtetele pakkuda. Niipalju nutikast spetsialiseerumisest.

Kui me vaatame teadusmahuka ettevõtluse toetamist, siis see tegevus peaks viima selleni, et kui esimene Skype oli veel õnnelik juhus, siis järgmine Skype, mis Eestis sünnib, peaks olema süstemaatilise töö tulemus. Loodetavasti on ka meie panus selles tugev.

Järgmine valdkond, millest ma räägin, on rohemajandus ja energeetika. Needki on suuresti just sel aastal sellise vormi meie tegevuses saanud, seal on uus meeskond ja uued tegevuspõhimõtted. Siin on meie põhiline saavutus see, et me oleme loonud head koostöösidemed väga paljude huvipooltega. Meie tegevuse tulemusena on loodud hulgaliselt sisendeid energiamajanduse riiklikusse arengukavasse, mida mitmed riigiasutused koostavad. Ma ei hakka sellel pikalt peatuma, aga räägin mõnest näitest selles valdkonnas.

Näiteks mõtteraamatus, mille ma oma ettekande lõpus teile kõigile üle annan, kirjutab meie rohevaldkonna juht, et kui me saavutaksime selle, et iga energiatarbija hoiaks koduses energiatarbimises 10% energiat kokku, siis oleks kokkuvõtteks 900 miljonit eurot aastas. Energiaühikud on üks võimalus, mis selle poole võiks viia. Meil on praegu välja töötatud katseprojekti kontseptsioon ja väljatöötamisel on selle projekti rakendamine. Loodetavasti jõuame selleni, et meil on võimalik öelda, mida on vaja, et energiaühikuid saaks rohkem tekkida või need võiksid massiliseks muutuda. Katseprojekti alla käivad ka kõikvõimalikud uuringud selle kohta, mida tähendab suurtootmisele see, kui hakkab rohkem energiaühikuid tekkima.

Veel üks näide meie rohemajanduse valdkonna tegevusest on energiatalgute veebileht, kuhu pääseb meie kodulehelt ja mille aadress on www.energiatalgud.ee. See on vikikeskkond, kus töötavad kaasa kõik need inimesed, kellel on kompetentsust energiamajandusest midagi arvata, ja kaasa võivad töötada kõik, kes tahavad. See ei ole päris avalik, sinna tuleb saata sisenemispäring. Kõik on teretunud neid dokumente vaatama, lugema ja täiendama. Täna osaleb seal üle 300 inimese, peatselt avaneb ka selle veebilehe avalik teavitav pool.

Nüüd räägin oma lemmikteemast, ettevõtluse seirest ja arendustegevusest, millest ma eelmisel aastal peamiselt rääkisingi. Nagu te mäletate, näitasin ma teile ühte pilti programmi "Ettevõtlik Eesti". Me kavatsesime selle programmi käivitada ja olime seda juba tükk aega planeerinud. Selle kohta oli meile öeldud, et jah, see tuleb ära teha. Teil on ilmselt mees ka arv 100 000. See on mees isegi nendel inimestel, kes ei mäleta, mille kohta see 100 000 käis. Mind on süüdistatud selles, et ma tahan

asutada 100 000 uut ettevõtet. On küsitud, kust need töötajad tulevad jms. Tegelikult rääkisin ma sellest, et tuleks teha ettevõtlikkuse tiigrihüpe ja anda 100 000 inimesele ettevõtluskoolitust. Mitmesugustel põhjustel ei ole me seda programmi alustanud. Kui te küsite miks, siis meenutan ma ühte lugu raamatust, mida paljud teist on lugenud. Garnisoniülem selgitas seal linnapeale, miks ta ei saa kuninga vastuvõtu puhul saluuti korraldada. Ta tõi esile 20 põhjust ja veenvuse mõttes lisas veel ühe: pole püssirohtu. Meie peamine põhjus ongi see, et meil ei ole püssirohtu ehk raha selle programmi jaoks. See ei ole nii mitte niivõrd sellepärast, et meile ei taheta seda anda – kuigi ka selliseid momente võib-olla natuke seal oli –, aga peamiselt sellepärast, et tõukefondides on ettevõtluse arendamiseks planeeritud raha algaval perioodil palju vähem, kui loodeti või kui oli eelmisel aastal. Seetõttu oleme oma partneritega, näiteks EAS-i ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga, väga täpselt ära jaganud, mida keegi teeb. Me oleme kokku leppinud, et see, mida meie nimetasime ettevõtlikkuse tiigrihüppeks, ehk laialdane ettevõtluskoolitus ja ettevõtlusalane teavitus jääb põhiliselt EAS-i teha, kes teeb seda edukalt ja meie abiga võib-olla natuke paremini kui seni. Meie fookusesse jäävad maailmapotentsiaaliga tehnoloogiaidufirmad, täpsemalt programm "Start-up Eesti", mida varem juhtis EAS. Ma arvan, et see on hea lahendus ja õige otsus.

Nüüd veel natuke sellest, millest ma eelmisel aastal rääkisin ja mida lubasin peagi täpsustada. Siin on pilt sellest, milline on Eesti ettevõtluse üldseis. Teen sellesse mõned sissevaated, lähtudes globaalsest ettevõtlusmonitoringust, mis on maailma suurim ettevõtlusuuring, mida arengufondi eestvõttel koos teadlastega juba teist aastat tehakse. Nagu te näete, neid täiskasvanud elanikke, kes käivad ringi mõttega, et neist võiks kunagi ettevõtja saada, on koguni üle 100 000. Mina rääkisin 100 000-st, aga neid on isegi 120 000. See muidugi ei tähenda, et nad kõik ettevõtte asutavad. Neid, kes midagi ka teevad ettevõtte asutamiseks (neid nimetatakse varase faasi ettevõtjateks, need on inimesed, kes juba otsivad ressursse, partnereid või ruume, selleks et ettevõtlust alustada), on juba tunduvalt vähem, ainult 14% täiskasvanutest. Väljakujunenud ettevõt-

jaid, kelle ettevõtte on vanem kui kolm aastat, on ainult 7%. Kui see pilt on ka kolme aasta pärast niisugune, nagu nähtub läinud aastal kogutud andmetest, siis võime öelda, et ettevõtete ellujäämismäär Eestis on 2 : 1. Asutatakse kaks ettevõtet, aga ellu jääb üks. See tekitab muret.

Veel tekitab muret see, et kui me küsime väljakujunenud ettevõtjate käest, kas nad tahavad võtta järgmisel kahel aastal tööle 20 inimest või kas nad teevad midagi, mida keegi pole veel teinud, või kas nad tahaksid minna mõnele uuele turule, siis enamasti on vastus ei. Need tendentsid tekitavad muret.

Eesti väike ettevõtte – aga enamik Eesti ettevõtteid on sellised – on niisugune: ettevõtja on enamasti mees, tal on paar alluvat, ta on käinud mõnes koolis või mõnel ettevõtluskursusel ja ta ei taha eriti midagi erilist teha ning tema ettevõtte lisandväärtus on väike. Peamine põhjus, miks ettevõtlusega tegelemine lõpetatakse, on tihti see, et ei saadud kasumit. Nii nad ütlevad: ei jõutud enam makse ega palku maksta ja lõpetati tegevus ära. Vaatame naabermaid. Põhjamaades on peamine ettevõtluse lõpetamise põhjus see, kui jäädakse pensionile. Ettevõtja on kasvatanud endale oma tööga pensionisamba ja kui ta enam ei taha või ei jõua ettevõttega tegelda, siis annab selle pojale üle, müüb maha või mida tahes.

Jah, suurettevõtetes on pilt parem, seal on lisandväärtus suurem. Need on tihti ka välismaalaste omanduses. Kui me vaatame majanduse üldist pilti, siis just väikseid ettevõtteid on kõige rohkem. Nemad loovad meie sise-majanduse kogutoodangust kaks kolmandikku. Kui me räägime sellest, kus luuakse kõige suuremat lisandväärtust, siis need on innovaativsed tehnoloogiaettevõtted, kes tahavad maailma vallutada, nagu Skype või Modesat. Need, kes loovad uusi töökohti, on ka peamiselt väikesed ettevõtted ja just need edukad *start-up*-firmad. Skype'is töötab praegu 500 inimese ringis, töötajaid on seal 400 ja 500 vahel. Kas see on siis märkimisväärne suurusjärk? Tõsi, lisandväärtus on seal väga suur, hinnanguliselt umbes 70 000 ehk palju suurem kui Eesti kõige paremates suurettevõtetes. Aga ikkagi, kas see tähendab märkimisväärset muutust majanduses?

Vaatame korraks seda pilti, mis näitab Skype'i tegelikku mõju. Selle pildi on koosta-

nud Sten Tamkivi. See keskel olev suur sinine mull on Skype ise ja need teised väikesed täpikesed on ettevõtted, mis on sel või teisel viisil Skype'ist võrsunud või sealt pärit. See avaldab juba päris muljet.

Teine muljet avaldav asi on see, et Skype'i asutajad, kelleks olid neli Eesti inseneri, kaks Skandinaavia ärijuhti ja Eesti riskikapital (vabandust, Skype'i ei asutanud mitte Eesti riskikapital, vaid välismaa riskikapital, kes teenis selle tehinguga väga hästi), need esimese voo ru investorid teenisid oma investeringult umbes sajakordset tootlust. Mis see meie asi on, võiksime öelda. Aga meie asi on see, et see raha, mille need neli inimest kokku said, moodustas sel ajal umbes 1% Eesti sisemajanduse kogutoodangust. See 1% tuli sel või teisel viisil Eesti majandusse tagasi. Näiteks on siin kõrval ettevõtte nimega Modesat. See asutati tänu Skype'i loojate asutatud investeerimisfondile, arengufondi investeringule ning Valgevene ja Eesti inseneridele. Riskikapitali kaasates oli võimalik palgata Ameerika ärijuht ja selle tulemusel see ettevõtte maha müüa Xilinxile, Ameerika börsil noteeritud ettevõttele. Arenduskeskus töötab Eestis edasi ja see on tore, sest seal töötavad kõrgepalgalised insenerid. Aga veel toredam oleks, kui omanikud paneksid oma raha uuesti kokku ja Eesti majandusse investeeriksid. Mul on kaudseid andmeid, et selline plaan neil ongi.

Selles raamatus, millele mul on hea meel viidata, kirjutab Allan Martinson, et me ei peaks mitte niivõrd sihtima suurt lisandväärtust loovaid töökohti, mis on muidugi toredad asjad, aga veel toredam oleks, kui meil oleksid teadmuspõhised kapitalistid. Teadmuspõhiste kapitalistide klassi tekkimine on omaette tähelepanuväärne eesmärk. Ma arvan, et see ongi see peamine eesmärk, kuidas meie investeerimistegevus Eesti majandusele tõsiselt kaasa aitab.

Keskmine ring sellel slaidil tähistab Eesti majandust või Eesti ettevõtteid. Väikseid ettevõtteid on nende hulgas rohkem, on ka mõned tehnoloogiaettevõtted. Selle ringi ümber on kujutatud inimesi, kes veel kaaluvad, kas nad hakkavad ettevõtjaks. Seal ümber on terve hulk institutsioone. Arengufondile kõige lähemal on kaks organisatsiooni, mis on osaliselt meie toel asutatud, need on Eesti Äriinglite Assotsiatsioon ning Eesti Era- ja Riskikapitali

Assotsiatsioon. Äriinglid kui inimesed, kes investeerivad tihti meiega koos, on väga oluline jõud Eesti majanduses. Need on jõukad eraisikud, kes ühiselt investeerivad, ja kui neid ei oleks, ei saaks meie oma investeeringuid teha, sest me investeerime alati võrdselt koos erainvestoritega. Kui ei oleks meid, ei saaks nemad oma investeeringuid teha, sest risk oleks liiga suur.

Vaatame korraks kaardile. Baltikumis on väidetavalt kokku umbes 300 sedasorti ettevõtet, kes võiksid olla meie sihtmärk, nad on riskikapitalile huvitavad ettevõtted. Neil on midagi uut välja mõeldud ja nad tahavad seda tervele maailmale müüa, neil on maailmavallutamise ambitsioon ja potentsiaal. Me võime uhked olla selle üle, et hinnanguliselt 200 neist asub Eestis. Ma võime selle üle uhked olla ja öelda, et väga tore, me oleme Euroopa kõige ägedam *start-up*-maa, kus on kõige rohkem innovaatilisi tehnoloogiaetevõtteid, nagu nii mõnigi on kirjutanud ja arvanud. Aga meie arvame, et seda on ikkagi vähe. Kui selliseid ettevõtteid on Eestis 200, siis olgugi see 80% kogu Baltikumi arvust, peaks selleks, et saada 200 edulugu, olema neid innovaatilisi ettevõtteid rohkem, see n-ö toru, mis häid firmasid ette toob, peaks olema suurem. Meie arusaam on, et see toru peaks tulema meie naabermaadest. Me peaksime tekitama niisuguse platvormi – mõnel määral see juba tekib –, et kogu maailmas oleks teada, et uut firmat on kõige parem asutada Eestis.

Meil on olemas üks päris hea kogemus. Eelmisel nädalal alustas tegevust arengufondi osalusel asutatud ärikiirendi Startup Wise Guys, kus on kaheksa tiimi seitsmelt maalt, Eestist ka paar tükki. Seal on tiime Indiast, Venemaalt ja mujalt. Meil on selliseid grupe juba kaks olnud. Ärikiirendi põhimõte on selles, et ettevõtteid valitakse sinna konkursi korras ja nendes, kes vastu võetakse, investeerib see ärikiirendi, kus meil on umbes 50%-line osalus, 15 000 eurot, ja saab selle eest vastu 8%-lise osaluse selles ettevõttes. Tiimid on siin kolm kuud ning selle aja jooksul neid arendatakse ja toetatakse. Kiirendiaja lõpus, kui toimub esitlus investoritele Eestis ja Londonis, peaksid nad olema suutelised saama lisainvesteeringut. Meie kiirendi lõpetanud ettevõtted on praeguseks saanud lisainvesteeringuid juba üle miljoni euro, mis on väga hea tulemus.

Miks nad siia tulevad? Siin pildil on suhteliselt juhuslik valik ärivaldkonna veebi- ja paberlehtedest. Olulised märksõnad on kõige kuumem *start-up*-kapital ja muu selline (jutt käib Tallinnast). Meie maine selles investeringute ja uute *start-up*'ide maailmas on üsna hea.

Selles raamatus, millest ma juba rääkisin, soovitab meie ärikiirendi juht Mike, kes on juba teist aastat Eestis töötav välismaalane, et Eesti peaks muutuma niisuguseks *start-up hub*'iks, kuhu tuleks korraga tuua mitte kaheksa, vaid võib-olla sada *start-up*-firmat, nii nagu teeb näiteks Tšiili. Tšiili riigi toetatavasse ärikiirendisse Start-Up Chile võetakse aastaks korraga sada *start-up*-firmat. Seal on praegu ka mõni Eesti firma. Nii mõnigi inimene, kes on seal käinud, ütleb, et kui ta kunagi sellel mandril peaks äritegemist alustama, siis see maa, kuhu ta selleks läheb, on kindlasti Tšiili. Niisugune turundus- ja suhtekorraldusefekt, mille Tšiili riik on selle kiirendi toetamisega saanud, on ennast neile kindlasti juba kuhjaga ära tasunud. Mike ütleb talle omasel lennukal moel, et selle ärikiirendi võiks asutada Lennusadamasse. Minu arvates ei pea ta silmas, et meie turismi eduloo peaks millegi muuga asendama, vaid ta arvab, et see koht peaks olema kuidagi lennukas. Aga Lennusadama lähedal on toredaid maju, mis õnnetult tühjana seisavad. Patarei vangla või linnahall sobiksid selle ärikiirendi jaoks võib-olla pareminigi. Kui me niisuguse asja teeksime, siis tekiks siia ümber teatud tööstusharu või signi-sagin.

Selle jaoks, et niisugust *hub*'i teha, on muidugi vaja raha ja raha on meil kahjuks vähem kui Euroopa maades keskmiselt. Eesti riskikapitaliinvesteeringud varases faasis on umbes poole väiksemad kui Euroopa Liidus keskmiselt, kahjuks endiselt ka väiksemad kui Lätis või Leedus. Aga kõige rohkem on vaja muidugi seda, et neid *start-up*'e siia tuleks, sest kus on, sinna tuleb juurde. Miks mitte unistada, et me niisuguse asjaga hakkama saame, nii nagu Skype'i eksjuht Sten Tamkivi selles raamatus soovitab, et me peaksime rohkem küsima: "Mis oleks kui ...?"

Lõpuks räägin meie investeerimistegevusest. Kokkuvõtlikult öeldes oleme edukalt investeerinud, me oleme ainuke varase faasi riskikapitali fond, kes Eestis tegutseb. Me oleme investeerinud laias laastus üheksa miljonit

eurot ja meie investeringu väärtus auditeeritud andmete järgi on 11 miljonit eurot. Investeringuid on kokku olnud 18, aktiivsed neist praegu on 14, suuremad ja huvitavamad ehk edukamad neist on toodud selle slaidi ülaosas. Kõige suurem edulugu GrabCAD on saanud pärast meie investeringut lisainvesteringuid ligi 11 miljonit eurot, Fits.me üle viie miljoni euro jne. Need on edukad ja hästi toimetulevad firmad. Meil on alust arvata, et nii meie investeerimistegevus kui ka terve portfelli saab positiivse tulemuse.

Mis meie investeerimistegevuse mõte on? See, et me peame ületama turutõrke. Turutõrge tähendab seda, et varases faasis on investeerimine erainvestorile liiga riskantne. Seda esiteks. Teiseks, me peame tegelema riskikapitalituru arendamisega. Te võib-olla mäletate, et aasta alguses otsustas arengufondi nõukogu minu ettepanekul loobuda otseinvesteeringute tegemisest ja minna üle fondiinvesteeringutele, mis tähendab, et me investeerime erafondidesse võrdselt erainvestoritega. See idee leidis peaaegu kõikide turu osapoolte toetust. Siiski otsustas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium asutada fondifondi hoopis KredExisse. Sisuliselt oleme olukorras, kus me peame jätkama otseinvesteeringuid, kuna neid on vaja teha vähemalt seni, kuni fondifond käivitub, aga tõenäoliselt ka pärast seda. Nii et hea mõte sai teoks veidi teisel viisil. Ma loodan, et sellest fondifondist, mis KredExisse moodustatakse, tulevad varsti turule edukad erafondid ja meie jätkame otseinvesteeringute tegemist.

Meie otseinvesteeringuid iseloomustab veel üks huvitav asjaolu: iga miljoni kohta, mis meie oleme investeerinud, on teised investorid investeerinud kolm miljonit. Võib öelda, et see investeerimistegevus, mis arengufondi ja meie investeerimisettevõtte SmartCap kaudu Eesti ettevõtetele tekkimis- ja arenemisvõimaluse annab, on toonud Eesti majandusse juurde veel kolm korda nii palju raha, kui meie oleme sinna investeeringuteks kulutanud. Ma arvan, et see on hea tulemus.

Vist ongi aeg kokkuvõtteks. Võib öelda, et meie investeerimistegevus on olnud edukas. Meil on positiivse tootlusega investeerimisportfell, me arendame seda edasi ja teeme kõik endast sõltuva, et tuua Eesti turule rohkem lisainvesteeringuid ja uusi huvitavaid investo-

reid, kes Eesti turul aktiivselt tegutseksid. Meil on selle kohta väga konkreetseid plaane.

Teiseks, investeerimistegevust toetavad meil mitmesugused seire- ja kasvuprogrammid. Kui varem oli natuke probleemne see, et investeerimis- ja seiretegevus arengufondis olid üsna eraldi nähtused, siis nüüd on need küllalt hästi integreeritud. Seiretegevuse kohta tahan veel lisada, et mõlemas valdkonnas, millest ma rääkisin – nutikas spetsialiseerumine ning rohemajandus ja energeetika –, on toimunud põhimõtteline muutus, mille elluviimise soovist ma teile aasta tagasi rääkisin. Me ei tee seiret enda jaoks. Me võime küll midagi algatada, aga siis peame leidma partneri, kes on huvitatud sellest tulemusest, mida me tahame talle pakkuda.

Meil on tegus meeskond. Arengufondis töötab koos meie tütarettevõtte SmartCapiga 18 inimest ning kümnekond tähtajalist või mittekoosseisulist töötajat. Meie majandusolukord on hea. Me oleme kulusid mõnevõrra kokku hoidnud, kõige suuremal määral bürookulusid. Meil on head koostöösuhted kõigi partneritega, ma pean silmas ministeeriume, just Haridus- ja Teadusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Keskkonnaministeeriumi, ka EAS-i, kellega meil alguses ei olnud väga hea üksteisemõistmine, kuid ma arvan, et see on nüüd tõesti väga hea. Ma arvan, et meil on natuke arenguruumi koostöösuhtes meie omaniku või üldkoosoleku ehk teiega. Teen ettepaneku, et me mõtleksime koos, kuidas suhteid tihendada. Me tuleme hea meelega koosolekutele fraktsioonidesse või komisjonidesse, et kuulda teie mõtteid selle kohta, mida me võiksime paremini teha.

Täna teid kõiki toetuse eest ja täna ka kõiki partnereid, kes on aidanud meil teha kõike seda, mida me teeme! Üks tähtis asi siiski veel. Ma mainisin mitu korda seda mõtterraamatut. See ilmub esmakordselt. Siin on 24 esseid Eesti tuleviku teemadel, neist seitsekaheksa on meie enda inimeste kirjutatud, ülejäänud meie heade sõprade ja koostööpartnerite omad. Unistada on tore. Mul on hea meel, kui te seda loete ja meiega oma mõtteid jagate. Selleks on avatud veebikeskkond, kus saab raamatus avaldatud mõtteid kommenteerida ja edasi arendada. Muidugi on meil hea meel, kui te kutsute kedagi meist mõnda siin esitatud ideed edasi arutama. Need raamatud on kätte-

saadavad saali tagaosas olevas riiulis. See on kõik. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on küsimusi. Siim Kabrits, palun!

Siim Kabrits

Lugupeetud ettekandja! Ühe suure riigi majandus on 20 aastat järjest suutnud kasvada ligi 10% aastas, aga Eesti-sugune väikeriik ei suuda saavutada isegi 5%-list majanduskasvu. 5%-line majanduskasv on 800–900 miljonit eurot aastas, mis ei ole väga suur summa. Ma küsin teie arvamust. Mille taha jääb tänavune Eesti majanduskasv?

Tõnis Arro

Kui ma teaksin seda ühte ja ainsat põhjust, siis ma saaksin võib-olla Nobeli preemia. Aga ma arvan, et üks majanduskasvu põhilisi mootoreid on ettevõtlusdünaamika. Oluline ei ole mitte ainult uute ettevõtete sünd, vaid ka see, et kui sünnib uusi, efektiivseid ja paremaid ettevõtteid, siis osa ettevõtteid sureb välja ja sellest tekib oluline majanduskasvu mootor. See on see hoob, mida meie püüame oma tegevusega kangutada. Ma arvan, et see on üks tähtsamaid asjaolusid.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Hea ettekandja! Tunnustan teid huvitava jutu ja õigete trendide eest arengufondi ja teie tegevuses! Ma pöördun tagasi selle juurde, mida te oma sõnavõtus mainisite. Ootamatult on volitus tegelda fondiinvesteeringutega antud KredExile, mitte teile. Äkki te kommenteerite lähemalt, miks Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium sellise otsuse tegi? Kas see tähendab, et KredEx peab hakkama endale looma kompetentsust selles valdkonnas ja võtma juurde töötajaid? Kust tulevad need vahendid ja miks ei oleks võinud seda arengufondi pärusmaaks jätta?

Tõnis Arro

Õigem vastaja oleks siin majandusminister. Meie arvates oleks, jah, õigem ehitada fondifondi sellele kogemusele, mis on olemas riikli-

kult asutatud ja kuueaastase kogemusega riiklikul investeerimisettevõttel. See meie ettepanek ka oli ja sellepärast me sellise mõttega välja tulimegi. Meie ettekujutus oli, et tõukefondide raha, mida KredEx rakendusüksusena kasutab, oleks investeeritud fondifondi, mille me koos KredExiga oleksime asutanud. Piisavalt on ka eksperte, kellel on kompetentsust, et fondifondi Eestis üles ehitada nii, et siin tekiks kohe fondifondi juhtimise kompetentsus lisaks otseinvesteeringute kompetentsusele. Oli ilmselt põhjusi, miks majandusminister teisis otsustas. Ma saan aru nii, et peamine põhjus oli see, et KredEx on akrediteeritud tõukefondide raha kasutaja ja akrediteeringuga organisatsioon ei tahetud juurde teha. See ei oleks olnud kuidagi takistuseks. Ka praegune olukord ei takista seda, kui KredEx otsustab tulla meie partneriks ja asutada fondifondi hoopiski arengufondis, mitte ei asuta ise virtuaalse fondi. Mina näen küll põhimõtteliselt mitmeid eeliseid, kui seda nii tehakse. Aga ma aktsepteerin seda otsust, mis on tehtud. Kõige tähtsam on see, et fondifondid tekivad, sest fondifondi tõttu tekivad allfondid, kes otseselt ettevõtetesse investeerivad.

Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Selleks et ettevõtte oleks edukas, on vaja kõigi tasandite töötajaid, alates targast tippjuhist kuni koristajani välja. Paraku on Eestis tekkimas trend, kus kõige lihtsama töö tegijaid on kõige raskem leida. Näiteks on Tallinna hotellidesse ja restoranidesse päris keeruline leida koristajaid ja nõudepesijaid, kuigi nende palgad on mõneski hotellis juba samas suurusjärgus kui kõrgharidusega kultuuritöötajate omad. Samas, kui vaadata trende mujal Euroopas, kas või meie põhjanaabrite juures, siis põlissoomlast või põlisrootslast hotellist koristaja või nõudepesijana naljalt ei leia. Kuidas arengufond seda vaatab, mida peaks Eesti tegema, et meie tööturg areneks tasakaalustatult? Võib-olla räägite ka sisserändest, kui palju tuleks piire avada või sulgeda? Mis mõtted teil selle kohta on?

Tõnis Arro

Minu peamine mõte on, et vähekvalifitseeritud töäjõu ehk lihttöäjõu teemat tuleks käsitleda kvalifitseeritud töäjõu teemast eraldi. Mulle tundub, et tihti on välistöäjõust rääkimisel probleem see, et neist asjadest räägitakse koos ja peaaegu ühes lauses, nagu teiegi praegu tegite. Meie peamine mure on see, et kui me tahame tuua mõnesse oma tehnoloogia *start-up*'i välismaalt 10 000 eurot palka saava inimese, siis töäjõukulu on ebaõiglaselt suur ja tihti muutub see väikesele *start-up*'ile probleemiks. Näiteks oleks siin abiks sotsiaalmaksulae kehtestamine, millest ettevõtjad on tükk aega rääkinud. Aga mis puutub lihttöäjõusse, siis see on tõsine probleem. Kui meie, eestlased, ei taha mõnda tööd teha, siis peame aksepteerima seda, et tuleb keegi teine ja teeb seda. Aga leedulased, kes on suures osas välja rännanud Inglismaale ja Iirimaa, vist ei taha jälle siia tulla. Me peame leidma kedagi, kes tahaks meie juurde tulla, kui me ise ei suuda korraldada niimoodi, et targad tolmuimejad pühiksid tolmu ära või meie oma lapsed tahaksid sellist tööd teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Hea ettekandja, suur tänu ettekande eest! Mul on kõigepealt üks vormiline märkus. Tõsi, eelmisel nädalal majanduskomisjon kuuldas ära teie suulise ettekande selle kohta, millega te olete viimase aasta jooksul hakkama saanud, kuid kahjuks ei ole meile siiani tulnud mingit kirjalikku ülevaadet sellest tegevusest. Tegelikult tahtsin ma küsida teema kohta, millest te siin ka praegu rääkisite, nimelt ettevõtluskeskkonna loomise ehk katseprojekti "Ettevõtlik Eesti" kohta. Ma mäletan, et kui te eelmisel aastal siin käisite, siis te rääkisite sellest katseprojektist, paljude inimeste koolitamisest, ettevõtlustreenerite koolitamisest jne. Ma mäletan, et ma küsisin teie käest selle 1,21 miljoni euro kohta, mis saamata jäi. Ma küsisin, kas see on 2013. aasta eelarves, ja teie vastasite, et on küll. Nüüd tuleb välja, et ei olnud ja seda raha ei ole. Milles on ikkagi asi?

Tõnis Arro

Aitäh täpsustava küsimuse eest! See raha, millest pidi finantseeritama programmi "Ettevõtlik Eesti", oli tõukefondide raha. Sellest on algusest peale mõeldud kui tõukefondide rahastatavast programmist, mitte kui arengufondi tegevuskuludest rahastatavast programmist. Arengufondi tegevuskuludeks on tõepoolest ette nähtud 1,2 miljonit eurot ja, nagu ma arusaan, on see ka järgmise aasta eelarve eelnõus sees. See plaan, et arengufondi juhtimisel hakatakse tegelema programmiga "Ettevõtlik Eesti", oli aasta tagasi enam-vähem kindel. Me oleme aasta otsa käinud paljudel koosolekutel seletamas ja põhjendamas ning lõpuks jõudnud arusaamale, et olgu peale, EAS saab ettevõtluspäevadel teha mõndagi, mida meie kirjeldasime oma motivatsioonipäevadena. Meie tegeleme edasi äritreenerite projektiga, teatud määral seire ja teavitustegevusega, mille väike tagasihoidlik samm on võib-olla ka see raamat, ning avaliku diskussiooni tekitamisega, aga otsese arendustegevuse fookuse suunamine nendele ettevõtetele, kellesse me otseselt tahame või võime investeerida, ja suunamine tähelepanu sellele, et neid ettevõtteid oleks rohkem.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Täna tegevuse ülevaate eest! Minu küsimus puudutab üht tsitaati "Arengufondi mõtteraamatust 2013": "Meil ehitatakse muuseume, viadukke ja tunnelid, selle asemel et rajada lasteaedu, koole ja spordisaale sinna, kus inimesed elavad." Te nimetasite oma slaidides häid koostööpartnereid, mitmeid ministeeriume. Teatavasti on meil varsti tulemas uus riigieelarve ja ka uus Euroopa Liidu struktuurivahendite periood. Kas te natuke selgitaksite seda tsitaati?

Tõnis Arro

Ma oleksin kohe alguses pidanud selle *disclaimer*'i tegema. Me oleme küll kutsunud raamatusse kirjutama oma mõttekaaslasi, sõpru ja koostööpartnereid, aga me ei vastuta kõikide mõtete eest, mis nad välja on öelnud. Selgitust peaks küsima artikli autorilt. Ma tõesti ei

tahaks hakata seda kommenteerima ega selgitama.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaja Kallas, palun!

Kaja Kallas

Aitäh hea ettekande eest! Minu küsimus puudutab seda fondifondi, millest kolleeg Arto Aas juba rääkis. Ühe põhjusena oma otsust tehes tõi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium välja, et teised turuosalisel ei hinda arengufondi investeerimistegevust kõrgelt. Kuidas te seda kommenteerite? Mina isiklikult ei ole halbu kommentaare teie tegevuse kohta kuulnud.

Tõnis Arro

Mina ka ei ole. Kui Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis keegi niimoodi väitis, siis ma tahaksin kuulda, kes see on ja miks ta nii arvab. Ma arvan, et meie ja turuosalisel mõistame väga hästi, et kui kuskil on Eesti n-ö *start-up*'ide kogukonna mingis mõttes tuum või võrgustiku keskus, siis see on ikkagi arengufondi, SmartCapi, meie investeerimisettevõtte ümber. Kindlasti saab asju alati paremini teha. Kuid kui üks asutus on teinud kuus aastat investeringuid ja on sealjuures ka vigu teinud, aga teine asutus ei ole teinud kunagi ühtki investeringut, siis ma ei saa sellest argumentatsioonist aru.

Aseesimees Jüri Ratas

Reet Roos, palun!

Reet Roos

Lugupeetud ettekandja! Mina olen küll teist peaasjalikult ainult head kuulnud. Aga ma küsin alustuseks, kas meil oleks võimalik neid slide meilile saada. Tagumistesse ridadesse need väga ei paistnud. See oli sissejuhatav küsimus. Teiseks palun teil uuesti loetleda, investoreid sisse tuues, mis on lisaks üldteada murekohtadele veel teie probleemid, mida võiks välja tuua. Võib-olla saaks arengufond või terve Eesti riik mingisuguseid nippe ka Tšiilist üle võtta?

Tõnis Arro

Aitäh! Põhiline raskus investorite saamisel on see, et raha on vähe. Teine raskus on see, et

on vähe ettevõtteid, millesse investeerida. Siin on kaks poolt. Kui me oma selles tegevuses, mille eesmärk on see, et neid ettevõtteid tekiks, oleme väga edukad, siis muutub kohe takistuseks rahapuudus. Võib öelda, et me oleme 30 miljoni euroga investeerimisfond, millest üheksa miljonit on investeeritud. Tõenäoliselt teeme sel aastal veel üks-kaks uut investeringut, järgmisel aastal kuus-seitse uut investeringut, niikaua kui meil kapitali jätkub. Siis hakkame seda portfelli kasvatama. Investeerimisportfellis olevate ettevõtete osas käib kasvatamine ka praegu, aga meie eesmärk on võimalikult kasumlik väljumine nendest ettevõtetest.

Ma ei oska öelda, mis probleeme veel võiks olla. Üks probleem ettevõtete kasvatamisel on see, et enamasti on seda tüüpi ettevõtte asutanud kaks andekat noort inimest, kes ei ole varem midagi juhtinud ega äri teinud. Siis on ühel hetkel vaja tuua sinna üks kogunud ärijuht. See on teema, millest siin raamatus kirjutab Margus Uudam, meie hea koostööpartner. Edukamaid *start-up*-firmasid teevad umbes 35-aastased, aga kõige rohkem asutavad neid 20-aastased inimesed. Kui me vaatame 35-aastast edukat inimest, siis ta on tõenäoliselt tööl pangas, tal on lapsed, majaliising ja autod ning tema riskivalmidus on vastutustunde tõttu oma perekonna ees suhteliselt väike. Tal ei ole enamasti finantspuhvit, raha, mida ta võiks, olles ennast töölt lahti võtnud, oma ettevõttesse investeerida. Me oleme mõelnud Eesti *start-up hub*'i ühele täiendusele, küpsete inimeste inkubaatori asutamisele. Sinna võiks tulla 35-aastane inimene ja saada sellelt inkubaatoripidajalt, mis ideaalis võiks olla eraettevõtte, aasta või pool aastat palka, nii et tema elukvaliteet ei langeks väga kiiresti või suurel määral. Selle vastu saaks inkubaatoripidaja asutatavas ettevõttes hiljem osaluse. Teine variant on see, et see inimene läheb n-ö kaasasutajaks mõnda värskesse idufirmasse. Meie kiirendis on mõned niisugused firmad, kus on noored inimesed, kes on suutelised leidma väga suurepäraseid tehnoloogilisi lahendusi, kuid kellel on vaja juurde ärilist kompetentsust, selleks et firma n-ö lendu läheks.

Mis puutub Tšiili kogemusse, siis üks väga tähelepanuväärne asi, mis seal on tehtud, on see, et inkubaatorisse enam-vähem vastuvõetud inimene saab automaatselt aastaks elamis-

loa. Tal on n-ö eraldi uks, kust ta sisse läheb, roheline vaip on maas. See on üks asi. Välismaalaste seaduses hiljuti tehtud muudatused aitavad ka meid selles suunas palju. Meil oli eelmisel aastal ärikiirendis Startup Wise Guys üks Tšiili tiim. Üks neist oli siin Schengeni viisaga, mille kehtivus sai otsa selle kiirendiprogrammi ajal. Tavavastus, mida ta ametnikelt sai, oli see, et sõitku koju ja taotlegu uut viisat. Aga see võtab nii palju aega, programm oleks selle ajaga juba lõppenud. Ma olin positiivselt üllatunud sellest, kuidas meie ametkonnad selle probleemi lahendasid. Viisa pikendati ära ja see inimene sai jääda siia programmi lõpuni.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Aitäh, lugupeetud ettekandja! Terves maailmas käib jaht ajudele. Helgemad pead otsitakse üles igast maailma nurgast. Teie esseeraamatus on üks autor arengu peamise takistusena maininud kvalifitseeritud tööjõu puudust. Inimühiskonna roll on iga inimese võimed võimalikult hästi välja arendada. Kuidas te hindate meie ühiskonna suutlikkust iga isiku võimeid välja arendada, et ajud ei läheks kaotsi ja seda takistust jääks tulevikus vähemaks?

Tõnis Arro

Aitäh! See on väga hea ja ka väga lai küsimus. Ma püüan seda küsimust enda valdkonna peale kitsendada. Ma arvan, et üks kõige väärtuslikum ressurss meie ühiskonnas on ettevõtlikud inimesed. Seda ressursi võiks paremini hoida ja kasvatada. Tegelikult on juba lasteaias võimalik näha, kes on ettevõtlik ja kes ei ole. See ei tähenda, et kõik peaksid olema ettevõtjad, aga kui meil ettevõtjaid ei ole, siis ei ole meil üldse midagi, meil ei ole siis raha jne. Selle tõttu on ettevõtlike inimeste varasem märkamine, toetamine ja arendamine kõigil tasanditel väga tähtis. Ma arvan, et siin on palju arenguruumi nagu paljudes muudiski inimressursiga seotud valdkondades, aga ettevõtluses on see ikkagi väga selge. Inimene on kõige ettevõtlikum murdeea alguses ja ettevõtlikkuse kõrgperiood lõpeb umbes ülikooli lõpetamise ajal. Paraku ei toeta haridussüsteem ettevõtlik-

kuse kasvu sel ajal, vaid surub seda, pigem vastupidi, alla.

Aseesimees Jüri Ratas

Paul-Eerik Rummo, palun!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Teie eelmisest vastusest lähtudes edasi minnes ütlen, et mind tegi veidi murelikuks teie üldiselt väga positiivses ettekandes kõlanud väide, et laiahaardeline ettevõtluskoolitus kipub nagu kinni jooksma. Kuidas sellega lugu on? Te tõite põhjuseks, et n-ö püssirohtu on vähe. Kui see funktsioon läheb üle EAS-ile, kust siis EAS selle raha või püssirohu võtab, kui teil seda ei ole? Kas tendents on teie funktsioonid, eesmärk ja tegevussuunad kuidagi laiali pudendada? KredExist oli juba juttu ja nüüd veel see. Kas see kuidagi ei kahjusta kogu seda ettevõtlusaktiivsuse suurendamise aktiiviooni?

Tõnis Arro

Aitäh küsimuse eest! Ma loodan, et ei kahjusta. Aga seda, mis ei ole meie kontrolli all, seda me nii suurel määral mõjutada ei saa. See oli üks põhjus, miks me ise ettevõtluskoolitusega tegelda tahtsime. Ma loodan, et tekkinud head koostöösuhted võimaldavad meil EAS-i selles aidata. Ressursside vähesusele viitamine tähendab seda, et kui ressursse on palju vähem kui eelmisel perioodil, kuid paljud varasemast ajast pärit projektid nõuavad lisafinantseerimist, millega on ka juba arvestatud, siis uute asjade jaoks jääb vähem raha järele. See on kokkuvõtlikult öeldes see põhjus. Ega EAS ka kuskilt seda raha ei leia, ta teeb seda, mida ta seni on teinud, loodetavasti natuke paremini kui varem. Mõningaid märke sellest tõesti ka on. Tegemist on õppimisvõimelise organisatsiooniga, kes loodetavasti ka meiega koostöös saab asju natukene paremini teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Aitäh ettekandjale hea ettekande eest! Jätkan samal teemal. Hüppeline tõus ettevõtluses nõuab ka hüppelist panuse suurendamist. Paraku on nii, nagu te just äsja

ütlesite, et EAS teeb natuke paremini seda, mida ta seni on teinud, aga see ei aita ettevõtlusaktiivsust hüppeliselt suurendada. Kuidas teie näete kohaliku võrgustiku osa ettevõtlusaktiivsuse ja innovatsiooni tagamisel? Mis teie arvates see kohalik võrgustik on? Kui me räägime maakondlikest arenduskeskustest, siis nemad tegelevad eelkõige ju isetekkiva või juba olemasoleva nõustamisega. Kui me räägime omavalitsustest, siis meenutan, et Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoda on teinud omavalitsuste ettevõtjasõbralikkuse uuringu. 70% küsitlusest vastas, et KOV-id ettevõtlust väga ei soodusta. Kuidas teie seda kohalikkusse võrgustikku näete?

Tõnis Arro

Ma arvan, et seal on palju arenguruumi. Kohalikud ärinõuandlad on erinevad, seal toimub palju mitmesuguseid tegevusi, arenduskeskustel on ka erinevaid ülesandeid, mida neile on pannud nende omanikud. Ma usun, et seal on palju arenguruumi, aga mul ei ole väga selget vastust, mida peaks tegema. Ma tean ka meie uuringust, et ettevõtjaks hakkamisel ei ole ärinõuandlatel väga suurt osa. Enamik inimesi, kes hakkab ettevõtjaks, ütleb, et ta sai nõu mõnelt teiselt ettevõtjalt. Tegelikult tuleb siit see, et me peaksime tekitama olukorra, kus iga ettevõtlushuviline saaks mõne ettevõtjaga kokku. See võiks olla ka kohalike nõuandlate roll, luua niisugust keskkonda, kus kohalikud tuntud ettevõtjad tulevad noortega rääkima. Ma loodan, et nad üksjagu seda ka teevad. Aga sel või teisel viisil riigipalgal olevad ettevõtluskonsultandid ei ole alustavatele ettevõtetele väga suure toetusväärtusega.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud Tõnis Arro! Me oleme täna siin üsna mitmeid aspekte vaadanud ja arutanud. Olete korduvalt rõhutanud, et Riigikogu võiks teie organisatsiooniga dialoogi pidada. Aga ma küsin niipidi. Viimasel poolel aastal on Eestis üsna populaarseks saanud kõik need, kes räägivad, kui halvasti meil läheb. Viimasel ajal on räägitud, et välisinvestorite huvi meie vastu on vähenenud, meil ei ole siin väga palju lootust. On

välja toodud terve hulk aspekte, miks see nii on. Kas teil Eesti Arengufondi poole pealt vaadates on mingeid mõtteid, mida Riigikogule edasi anda, et välisinvestoritel meie vastu uuesti huvi tekiks?

Tõnis Arro

Mina ei arva, et välisinvestorite huvi meie vastu oleks väike. Me peame iga päev läbi rääkimisi partneritega, kes otsivad Eestis firmasid, millesse investeerida. Tõsi, nad otsivad väikseid firmasid, selliseid, millega meie tegeleme. Meil on mitu partnerit ja me räägime mitmega nendest väga tõsiselt, kuidas aidata neil Eesti turule tulla, kas me loome selleks mingi partnerlussuhte või hakkavad nad kuidagi koos meiega tööle või midagi sellist. Teie räägite ilmselt suurettevõtetest, kes tahaksid siia suuri tehaseid asutada. See ei ole tõesti otseselt minu teema. Kui anda neile näiteks tasuta maad ja rajada riiklikult teadusparke, siis pean ütleva, et nii on mõnel maal tehtud, aga need pargid on jäänud tühjalt seisma. Ma ei oska öelda, kas see on hea mõte.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Tahan avaldada teile tänu nii ettekande kui ka selle raamatu eest! Ma pole ammu näinud raamatut, mis lausa kutsub lugema. Ma loen selle kiiresti läbi. Aga minu küsimus on järgmine. Kuidas teile tundub, kas Eesti poliitilise keskkonna ja süsteemi arenev stagnatsioon, näiteks riigireformi seiskumine – ma räägin just nimelt riigireformist, mitte haldusreformist – ei ole muutumas Eesti ettevõtluskeskkonna arengu takistuseks? Kas teil oma tegevuses ja suhetes poliitilise süsteemiga ei ole tunnet, et te jooksete peaga vastu kummiseina?

Tõnis Arro

Vahel ikka on, jah. Ma ei tea, kui suureks takistuseks see veel saab. Teie kogenud riigimehena tõenäoliselt tajute ohu märki, te tunnete ära võimaliku riskistsenaariumi. See oht on tõepoolest olemas. Ma täna veel neid takistusi ei näe, ma arvan pigem, et Eestis on keskkond ettevõtluse jaoks ja ettevõtjate suhted riigiga üsna hästi korraldatud. Eesti on äri

alustamise ja tegemise lihtsuse edetabelis ikkagi suhteliselt heal kohal. Ma ettevõtja poolt vaadates ei näe veel suurt probleemi, aga kes teab, kus see oht varitseb.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Austatud ettekandja! Suur tänu teile selle töö eest, millega te ergutate Eesti ettevõtluskeskkonda! Kas teie kaasabil on ka põllumajandusse investeringuid tulnud? Oleme ju viimasel ajal kuulnud, et välisraha on meie põllumajandusfirmades või näiteks toiduainetööstuses.

Tõnis Arro

Jah, viimasel aastal tegime ühe investeringu ettevõttesse Vital Fields, kes pakub põllumeestele tarka ilmaennustusteenust, mille alusel põllumees võib otsustada sisuliselt põldude kaupa, kuidas ühte või teist põldu väetada või niisutada. See on väga suure potentsiaaliga firma.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Palo, palun!

Urve Palo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea esineja! Te rääkisite, et Eestis võiks olla kolm valdkonda, millele tuleks rohkem tähelepanu pöörata. Hiljem rääkisite sellest, et rohemajanduses on meil palju potentsiaali. Ma ei saanud aru, et rohemajandus kuuluks nende kolme valdkonna hulka. Kui ta nende hulka ei kuulu, siis miks ta ei võiks sinna kuuluda? Ka mina leian, et seal on tõesti kõvasti potentsiaali nii töökohtade tekkeks kui ka näiteks selleks, et hakata arendama tehnoloogiat, mida saaks Eestist välja poole müüa.

Tõnis Arro

Aitäh! See on õige täpsustus. Ma lihtsalt nii detailselt ei rääkinud. Otsapidi kuulub rohemajandus tõepoolest nende hulka. Kui te mäletate, siis ühe slaidi peal oli kolmanda spetsialiseerimisvaldkonnana kirjas ressurside väärindamine, mis tähendab sisuliselt ressurside nutikamat kasutamist. See puudutab näiteks meie maavarasid. Põlevkivi põletamine ahjus

on suhteliselt rumal ressursikasutus, eks ole. Väärindamine oleks see, kui temast tehtaks mingit keemiaproducti. Põlevkivikeemia on kindlasti üks tõenäoline otsene kasusaaja nutika spetsialiseerumise programmist. Samamoodi puit. Tore on, et puidust tehakse maju, aga kui see maja veel tark ka oleks, kasutaks IT-lahendust ning ise endas soojust ja niiskust reguleeriks, siis see oleks ju veel parem ressursikasutus. Sedasorti asjad klappivad väga hästi kokku nii terminiga "rohemajandus", mis on ju väga lai termin, kui ka nutika spetsialiseerumise ühe valdkonnaga.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Aidma, palun!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Te oma ettekandes rääkisite ja sellest mõtte- raamatust me loeme Tallinna potentsiaalset, näiteks Lennusadamast, ka ülekantud mõttes. Aga räägime teistestki regioonidest. Riik panustab koos Euroopa vahenditega ka Ida-Virumaa arengusse. Võtame näiteks Sihtasutuse Ida-Virumaa Tööstusalade Arendus koos kõikvõimalike eraarendustega kas või Sillamäel või Narva Gate Kreenholmi baasil jne. Kas arengufondil on mingeid ideid Ida-Virumaa arenguga seoses? Millist nõu võiks seal anda?

Tõnis Arro

Aitäh! Otseselt meil neid ideid ei ole, aga põhimõtteliselt võiks olla. Mainisin siin Tšiilit. Tšiilis on ka olemas arengufond, kes on muu hulgas tegelnud regionaalarenguga. Kui mõni aasta tagasi oli maailmas tuntud ainult Norra lõhe, siis Tšiili arengufondi eestvõttel tehtud Lõuna-Tšiili arengukavas leiti, et seal, kus majandus oli veel mõni aeg tagasi suhteliselt mahajäänud, on küllalt head võimalused lõhekasvatuseks, mitte halvemad kui Norras. Nüüd on Tšiili lõhe Norra lõhele võrdväärne konkurent. Muidugi tuli sinna riigi ressursse suunata jms. Heade sõprade ja partneritega arutades on meil aeg-ajalt jutuks olnud, et võib-olla võiks arengufondil tulevikus olla niisugune roll, et ta on mõne regiooni arengustrateegia mitte just tegija, vaid selle tegemise eestvedaja. Nagu öeldud, ma olen hea meelega valmis dialoogiks. Arutame seda, mida me veel võiksime teha,

milliseid uusi asju võiksime ette võtta. Selline teema ei ole sugugi välistatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Tiina Lokk-Tramberg, palun!

Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Teil oli tõesti väga huvitav ettekanne. Kurb, et ma saan teile ainult ühe küsimuse esitada. Sestap valin ma konkreetse asja. Te mainisite oma ettekandes suhete paranemist EAS-iga. Kas te kommenteerite seda natukene lähemalt? Teatavasti on EAS väikeettevõtetele n-ö positiivne lõks edasisteks suurteks kannatusteks. Tean paljusid väikesi ettevõtteid, kes on jäänud siplema sellesse, et EAS menetleb väga pikalt projekti kulutusi, mille ta ise on eelnevalt kinnitanud. Kui aga väikeettevõtja, kellel ei ole käibepuhvrit, saab oma raha alles kahe aasta pärast, siis tihtipeale ettevõtet enam ei eksisteerigi. Kas te näete mingisuguseid võimalusi koostööks ja regulatsiooniks? Kuidas te kommenteerite oma sõnumit, et koostöö on paranenud?

Tõnis Arro

Põhisõnum on selles, et kui me aasta tagasi püüdsime EAS-iga arutada, et äkki võiks see "Start-up Eesti" programm meile tulla, siis ei saanud me väga hästi kaubale. Praegu oleme enam-vähem kokku leppinud, et see nii juhtub. Ka on olnud näiteid, et EAS on püüdnud mõnelt kõige edukamalt *start-up*-firmalt eksporditoetust tagasi nõuda sellepärast, et prognoos oli vale. Aga iga inimene, kes *start-up*'idest midagi teab, ütleb, et prognoos ei saagi õige olla. Kui see on õige, siis see on mingisugune ime, prognoos ongi alati vale. Mõnes mõttes need väga innovaatilised tehnoloogia-*start-up*'id ei sobi nende reeglitega, mis EAS-is on. Ma ei tea, kas nii paljude reeglite olemasolu on paratamatu või tuleneb see eestlaste ülipüüdlikkusest, aga niisugused *start-up*'i tüüpi kultuuriga firmad sobivad sellesse masinavärki väga halvasti. Mulle tundub, et läbimurre on selles, et EAS on sellest aru saanud. Nad ütlevad, et meie võime teha seda, nemad teevad siis midagi muud. Mis puutub sellesse, mida mõni ettevõtte või teine organisatsioon võiks paremini teha, siis me hea meelega vastame,

kui meie käest küsitakse, ja aitame kaasa, kui oskame.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! EAS-ist siin natuke juba juttu oli. Ma olen nõus, et ettevõtlikud inimesed on üks oluline väärtus, aga selle teemaga tuleb tegelda. Kui alustav ettevõtja ei suuda kaasata mingisugust riskikapitali, siis tema ainus toetaja on praegu lisaks EAS-ile sisuliselt omavalitsus. Näiteks on Tallinnas kokku pandud stardiabipakett ja selliseid pisikesi sutsakaid teevad mõned omavalitsused veel. Ma tean, et paljud plaanivad neid tegema hakata. Kuidas teie arengufondis suhtute sellisesse väikesesse omavalitsuspõhisesse stardiabisse? Kas sellest on tegelikult kasu?

Tõnis Arro

Ma pean ütlema, et ma väga täpselt seda ei tea. Ma hea meelega uuriksin seda teemat lähemalt. Ma ise arvan, et kui ettevõtte saab tänu sellele stardiabile jalad alla, siis on hästi. Aga mõnes mõttes suhtun ma stardiabisse küllaltki kriitiliselt. Võtame kas või EAS-i stardiabi. Alustavale ettevõtjale makstava toetusega ei või teha seda, mida selle rahaga tegelikult vaja teha oleks. Alustaval ettevõtjal on enamasti vaja üürida endale üks väike kontor, osta arvuti ja ka paari kuu palgaks võiks raha olla, aga selleks ei tohi seda toetust kasutada. Ma ei saa aru, miks see nii peab olema. Selle toetuse asemel võiks anda laenu ja öelda, et kui ettevõtjal läheb hästi, siis ta maksab tagasi, ja kui läheb halvasti, siis ei maksa, aga ta võib selle rahaga oma ettevõtte arendamiseks teha, mis ta heaks arvab. See oleks mõistlik tegevus ja niisugusest asjast oleks tõesti kasu. Omavalitsuste pakettide kohta ei oska ma midagi öelda. Võibolla on need paindlikumad. Kui nad ei kasuta tõukefondide raha, siis nad võiksid vaadata, mida tegelikult vaja on, selleks et alustavat ettevõtjat toetada.

Aseesimees Jüri Ratas

Urmas Klaas, palun!

Urmas Klaas

Aitäh! Austatud ettekandja! Väga sümpaatself on teie ettekandes ja ka vastustes küsimustele kõlanud koostöösoov. Ma arvan, et see on ainuõige. Võib-olla põhjus, miks arengufondi ettepanekud varem alati väga head kõlapinda ei leidnud, on olnud just nimelt vale toon: meie oleme kuskil kõrgel ja õpetame sealt ülevalt tornist, kuidas allpool tuleks teha. Koostöö on minu arust väga õige ja sümpaatne põhimõte. Oluline komponent on aga haridus. Milline on teie koostöö kõrgkoolide ja üldhariduskoolidega? Kuidas te mõtestate arengufondi koostööd nende institutsioonidega? Kas arengufondi nõukogu liikmete arvu ei peaks suurendama või võtma sinna kellegi asemele ka üldhariduskoolide esindajaid, et hariduskomponent oleks seal paremini esindatud?

Tõnis Arro

Aitäh! See on väga hea küsimus. Arengufondi nõukogus on teatavasti kaks Rektorige Nõukogu nimetatud liiget. Need on Tallinna Tehnikaülikooli ja Tartu Ülikooli rektor, kes on meie nõukogus olnud kogu aeg ja on seal ka praegu. Ma arvan, et meie koostöös mõlema ülikooliga on arenguruumi. Me oleme planeerinud mõningaid algatusi koos Tartu Ülikooliga meie *start-up*-programmis. Me oleme tihedas kontaktis Erik Puuraga Tartu Ülikoolist. Ka Tallinna Tehnikaülikooliga on meil sidemed olemas. Ma arvan, et üksteisemõistmine kõrgkoolidega ja teadmine sellest, mida kuskil tehakse, on meil olemas. Mis puudutab üldhariduskooli ja ettevõtlushariduse strateegiat üldisemalt, siis siin ei ole meie panus liiga suur olnud. Me oleme seda teemat mõne korra Haridus- ja Teadusministeeriumi inimestega arutanud. Loodetavasti saame seda edasi arutada ja astuda veel samme, et tekiks korralik ettevõtlushariduse strateegia. Ma arvan, et kõigepealt peaks tekkima ettevõtlusharidus kõrgkoolis, milleks konkreetsed sammud on juba tegemisel. Järgmisena peaks vaatama, kuidas parandada ettevõtlusõpet keskkoolis või gümnaasiumis, kus napib ettevalmistatud ettevõtlusõpetajaid, õppematerjalid võiksid paremad olla jne. Ettevõtlusõpe peaks jõudma välja algkooli ja lasteaeda. Meil on mõningaid mõtteid, kuidas seda teha, võib-olla ühe aktsiooni võtame juba kevadsuvel ette.

Aga nõukogusse uue liikme lisamine ei suurenda selle nõukogu teovõimet. Nõukogus on olnud väga suur voolavus, mõni nädal tagasi valiti juba kolmas nõukogu esimees selle aasta jooksul, kui mina olen juhatuse esimees olnud. Loodetavasti jääb nüüd tööle asunud Ville Jehe ametisse pikaks ajaks. Nõukogu töö on olnud voolavuse tõttu natuke hakitud.

Aseesimees Jüri Ratas

Ülo Tulik, palun!

Ülo Tulik

Aitäh, istungi juhataja! Aitäh, ettekandja, selle suurepärase mõtteraamatu eest! Te olete siin käsitlenud väga laia spektrit, alates õpetaja rollist ja lõpetades riigijuhtimisega. Aga arengufondi üks ülesanne või eesmärk on kindlasti majanduse eri valdkondade uurimine ja läbitöötamine, et saaks anda retsepti, kuidas edasi minna. Milliseid valdkondi te kõige enam käsitlesite ja kas arengufond ei peaks tulevikus rohkem uuringutele keskenduma?

Tõnis Arro

Ma arvan, et me keskendume uuringutele päris parajal määral. Valdkonnad, millest ma rääkisin, on nutikas spetsialiseerumine, ettevõtlusvaldkond ja rohemajandus ning energeetika. Kõige rohkem uuringuid tehakse praegu rohemajanduse ja energeetika valdkonnas, neid analüüse ja uuringuid on tõesti kümneid. Järgmine on ettevõtlusvaldkond. Me oleme juba teist aastat teinud globaalset ettevõtlusmonitooringut. Sel aastal, kui meil on koos kahe aasta andmed ettevõtluse kohta Eestis, mis on võrreldavad nende maade andmetega, kus neid on kogutud üle kümne aasta, täpsemalt öeldes 15 aastat, saame teha lisaanalüüsi, mille alusel võime väita, milles on Eesti ettevõtluskeskkonna pudelikael, kas kapitalipuudus, ebasoodsad hoiakud ühiskonnas, mille tõttu inimestel on hirm läbi kukkuda, või midagi kolmandat või neljandat. Kui jaanuari lõpus või veebruaris ilmub järgmine globaalne ettevõtlusmonitooringu Eesti raport, siis on meil valmis see analüüs, mille abil me saame kogu oma tegevust täpsemalt suunata. Kui meil on ressursse vähevõitu, siis me peame neid kasutama hoolikamalt ja täpsemalt, me peame neid suunama sinna, kus pudelikaela likvideerimine annaks kõige parema tulemuse.

Aseesimees Jüri Ratas

Heljo Pikhof, palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud ettekandja, kõigepealt suur tänu huvitava ettekande eest! Te olete nüüd aasta olnud arengufondi juht. Igal inimesel, kes uude ametisse astub, on teatud ootused ja lootused. Kas te olete pidanud oma ootusteslootustes mingeid korrektiivse tegema? Minu küsimus on hästi lihtne: kuidas te ennast selles ametis tunnete?

Tõnis Arro

Aitäh! Ma tunnen ennast väga hästi. Mul on olnud väga tegus aasta ja ma olen õppinud arvatavasti rohkem kui viimase kümne aasta jooksul kokku. Korrektiivse olen pidanud tege-ma paljudes asjades. Üks kõige tähtsam korrektiiv on see, et ma eraettevõtlusest tulnuna arvasin, et kui mingi asi on tähtsate tippjuhtidega kokku lepitud, siis seda hakataksegi kohe ellu rakendama. Riigis käivad asjad teistmoodi, nagu ma olen aru saanud. Mõnel määral on sellest kahju. Me oleme väike riik ja võiksime asju efektiivsemalt teha. Võib-olla saaks ka arengufond siin natuke kaasa aidata, osutada mõnele kohale, kus saaks teha kiiremini ja lihtsamalt. Aga üldiselt olen ma väga rahul ja tänan usalduse eest, et võin seda tööd teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Hea ettekandja! Ei ole ju mingi saladus, et kui arengufondi siin aastaid tagasi pikalt ja piinarikkalt loodi, oli eeskujuks Soome Sitra. Kuivõrd arengufond sinu arvates praegu on nagu Soome Sitra? Kas põhjus, et arengufond selline pole, pole mitte see, et teil on lihtsalt liiga vähe raha?

Tõnis Arro

Jah, see on muidugi kõige silmatorkavam erinevus. Soome Sitra on täiesti suveräänne ja iseseisev. Kui me tahaksime midagi Sitra-taolist teha, siis võiks mõelda, äkki on olemas mingi vara, mille haldamise võiks arengufondi kätte anda, nii nagu alguses anti Telekomis aktsiad. See looks niisuguse sõltumatuse positsiooni. Üks teine silmatorkav erinevus Sitra ja

Eesti Arengufondi vahel on see, et kuigi Sitra nõukogu on vormilises mõttes meie nõukoguga üsna sarnane, seal on rektorid ja poliitikud, käitub ta nagu suveräänne, iseseisev otsustuskogu, kes tuleb kokku ja mõtleb, mis Soome majanduses valesi on, ja võtab vastu otsuse, et nüüd tuleks nii teha. Tänu nende suveräänsele positsioonile on võimalik see otsus ka kiirelt ellu viia. Aga Eesti Arengufondi nõukogu võib küll näiteks otsustada, et me teeme fondifondi, nii nagu nõukogu otsustas aasta alguses, kuid siis me peame minema kedagi veenma, et see oli hea ja õige otsus. Alati see ei õnnestu.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja, tänan sisuka ettekande eest! Teie ühel slaidil oli üks toru, mis oli suunatud ida poole, Venemaale, Ukrainasse ja Valgevenesse. Kas äri-mehed erinevalt poliitikutest näevad ka sealpool kasvavat turgu või mida see toru endast kujutab?

Tõnis Arro

See toru oli lehtri ots, mis peaks tõmbama sealt edukaid *start-up*'e Eestisse. Meie eesmärk on korrata Modesati kaasust: Valgevene ja Eesti insenerid, riskikapitali raha ning Ameerika ärijuhid. Ärijuhte on ka lähemalt võtta, meie suur põhjanaaber on lasknud turule edukaid ärikoolitusega insenere, keda Nokiast tuleb iga päev. Natuke tuleb neid ka meilt endalt mõnest teisest ettevõttest. Kui me suudaksime tuua Valgevene *start-upper*'id siia ja anda neile eduka Eesti ärijuhi, siis on suur tõenäosus, et sellest tekib Eesti firma. Ma arvan, et see, et nii juhtuks, on väärt süstemaatilist tööd.

Aseesimees Jüri Ratas

Juku-Kalle Raid, palun!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Hea Tõnis! Ma arvan, et see on väga tore luulekogu ja kindlasti väga kasulik. Meil on kombeks rääkida, kui kerge on meil ettevõtet luua, ja laias laastus see nii ka on. Võtad ID-kaardi, lähed kuhugi nurka ja umbes poole tunni pärast on ettevõtte valmis. Aga kui kerge on just väikeettevõttel ellu jääda? Ma

pean silmas maksukoormust, eriti igasuguseid kaudseid makse. Ega ikka ei ole küll! Milliseid punkte näed siin sina, mis võiks Eestis radikaalselt teistmoodi olla?

Tõnis Arro

Aitäh! See on väga hea küsimus. Maksude teema on Eesti püha lehm, seda ei tohi puudutada. Ma võiksin tuua palju näiteid, mida võiks maksudega teha, selleks et aidata väikeettevõtetel ellu jääda ja kasvada. Näiteks kasvavad sel hetkel, kui ettevõtte kasvab, tema kulud kiiremini kui tulud. Aga maksud tuleb iga kuu ära maksta. Kasvuettevõttele võiks võimaldada näiteks aastase käibemaksuajutuse. Kui tal hakkab paremini minema, maksab ta ka vahepeal maksmata käibemaksu ära. See oleks väga võimas hoob, selleks et need ettevõtted, kes võtavad tööle kümnenda töötaja ja palkavad ärijuhi, endaga toime tuleksid. Mida veel võiks teha? Toitlustusasutuste käibemaksu võiks vähendada poole peale, nii nagu on Soomes või mujal. Igasuguseid asju võiks teha. Me hea meelega analüüsiksime neid variante, aga me ei taha ise võtta ette midagi, mille peale meil palutaks mõistusele tulla, sest seda niikuinii ei tehta. Sotsiaalmaksulaega on sama-sugune lugu.

Aseesimees Jüri Ratas

Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Üks asi, millega te sel aastal aktiivselt tegelnud olete, on nutika spetsialiseerumise analüüs. Minu meelest on siin väga huvitav ja mõistlik asi välja tulnud. Aga te olete teinud selles analüüsis mitmeid ettepanekuid, mida teha võiks. Kas ja kuidas on need kajastatud planeeritavas järgmise finantsperspektiivi euronahas? Nii mõnedki asjad võiks minu hinnangul ühist Euroopa raha kasutades ära teha. Kas teiega on sel teemal aktiivselt suheldud ja milline on teie hinnang, kas me teeme seda?

Tõnis Arro

Aitäh! See on hea küsimus. Minu arvates lähevad asjad selles punktis praegu hästi. Nutika spetsialiseerumise strateegiat, mille me oleme teinud, ei jäeta riikulile teiste strateegiate kõrvale tolmuma, vaid püütakse aktiivselt ellu rakendada ja sellest lähtutakse järgmise pe-

rioodi meetmete planeerimisel. Meie inimesed on selles töös aktiivsed osalised. Nagu ma aru saan, on praegu mõistetud, et arengufondil hakkab olema oma roll selle nutika spetsialiseerumise strateegia elluviimise koordineerimisel. Tekib midagi juhtkomitee või sekretariaadi taolist, kus otsustusõigus jääb ikkagi ministriumidele, aga sellise koostööorgani n-ö käigushoidmine on arengufondi asi. Ma arvan, et see on positiivne.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, suur tänu teile ja arengufondile selle ettekande ja ülevaate eest! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Ma palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Aivar Riisalu! Kaheksa minutit.

Aivar Riisalu

Hea Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Me oleme täna peaaegu poolteise tunni jooksul kuulnud, et Eestis on asjad üldiselt korras, riigieelarve on tasakaalus ja ka riigi rahandus on korras. Arengufond on üks progressiivsemaid arengumootoreid Eestis. Tuleb hea meelega tõdeda, et arengufondi asutas Eesti Vabariigi majandusminister Edgar Savisaar, kui ta oli koos Reformierakonnaga koalitsioonis ja sai aru, et Eesti riigi arengule on sellise institutsiooni loomine möödapääsmatult vajalik.

Kahju, et arengufond ei ole kõikide nende aastate jooksul saanud elada sellistes viljastavates tingimustes, nagu lõi talle Keskerakonna ja Reformierakonna koalitsioon. Arengufondi juhi tänasest ettekandest tulid välja mõningad selged kitsaskohad, mis talle muret teevad ja tema juhitud ettevõtte arengut takistavad. Eelkõige on see konkureerimine EAS-i ja Kred-Exiga, kes ka proovivad olla ühiskonna arengumootorid. Nemad peaksid olema raha jagajad, arengumootor peaks ikka olema arengufond, see tuleneb juba tema nimest.

Ma kuulasin hoolega, mida täna siin räägiti, ja leidsin ühe sellise raamatu. Ma panin kollased lipikud nendesse kohtadesse, mis mulle meeldivad. Ma olen seisukohal, et ilmselt on ka Keskerakonnale, kelle nimel ma ju siin praegu kõnet pean, ikkagi tähtis, et neile üks kord aastas tuletataks meelde, et tähestikus on tähed a, b, c, d, e, f jne. Kuna arengufondi juhi ettekandest tuli välja ettepanek või palve seda

raamatut, seda aabitsat oma mõtetegevuses edasi arendada, siis teen ma selle targa raamatu lahti ja proovin nende kollaste lipikutega tähistatud kohtade pealt mõtet edasi arendada.

Näiteks ütleb Tõnis Arro siin niimoodi: "Vaesel külmal põhjamaal pole meil eduks paremat retsepti kui ise ettevõtteid asutada. Meie ettevõtluse edust sõltub, kui palju saame kulutada oma heaolu ja tuleviku kindlustamiseks." Kuldsed sõnad! Reformierakonna ja Isamaa targal juhtimisel on ettevõtte asutamine tehtud tõeliselt lihtsaks. Neid on registris juba peaaegu 200 000 ja neid saab asutada, nagu öeldakse, ne othodja ot kassõ, kui kasutada meie kunagise riigi põhikeelt, ehk kassa juurest lahkumata. See tähendab aga seda, et käibemaksupettuste osakaal Eesti Vabariigi SKT-s on juba ligi 250 miljonit eurot, nagu ma maksuameti mingitest arusaamadest olen aru saanud. See raha tuleks kokku korjata.

Tõnis Arro seisukoht on täiesti õige, aga küsimus on selles, et asutamine on alles mikromillimeeter sellest, mis ettevõttest peaks edasi saama. Aga kahjuks ütleme selle edasi saamise kohta niimoodi, et tihti nendel asutajatel puuduvad head ideed, pole kapitali ega tööjõudu. Kõik need probleemid on loomulikult selles aabitsas ka välja toodud, kuni selleni, miks Eesti riik ei tegele piisavalt majanduse juhtimisega. Mõnes mõttes olen ma nõus, et Eesti riik peaks natuke rohkem panustama majanduse juhtimisse, sest riigis, ma eeldan, on kõik targad ja toredad juhid. Selles mõttes ma ei kritiseeri, ma isegi ei proovi olla irooniline, aga ma tahan praktilise ettevõtluse seisukohalt öelda, et asutamine üksinda ei aita elu edasi.

Järgmine tsitaat: "Eesti pikaajaline konkurentsivõime ei sõltu olulisel määral sellest, kas Tallinna–Tartu maantee on kahe-, nelja- või kuuerealine või kas ettevõtete jaotamata kasum on maksustatud nulli, viie või kümne protsendiga. Küll aga on tähtis, et meie lapsi peaksid kasvatama pühendunud ja andekad inimesed." Olen sellega täiesti nõus. See on tähestiku b-täht. Aga tuleme nüüd selle juurde, kui palju meiegi siin entusiastlike partisiidena oleme viimastel aastatel proovinud õpetajate palka tõsta. Praktikas ei ole see meil mitte kuidagi viisi õnnestunud nii, et õpetajad tunneksid ennast inimväärseina. Jätkub selline poliitika, et kui me arengufondi tähestikust

võtame b-tähe, siis saame aru, et seda, mida nemad meile soovivad, lähiajal ette näha ei ole. Sest andke andeks, kahjuks õpetajad oma praeguse palgatasemega keskklassi hulka, mida Keskerakond peaks looma, ei pääse mitte kuidagi. Seetõttu ei ole meil põhjust arvata, et meie kooli kvaliteet oluliselt paraneks. Kindlasti paraneb gümnaasiumi kvaliteet. Vahe on aga selles, et sinna ei pääse need, keda reaalmajanduses lihtsate tublide tööinimestena vaja on, sest nemad ei suuda gümnaasiumisse pääsemiseks tekkivast konkurentsist läbi murda. Aga põhikool jääb ju ikka endiseks. Kutseharidussüsteem ei taha vähemalt väga paljude noorte meeste elu esimeses etapis mitte esimene valik olla, sest nemad eelistavad kodus olla ja võib-olla natuke rohkem napsitada. Eestis on kahjuks see probleem.

Järgmine tsitaat: "Eesti majandus on justkui buss, mis on haagitud kellelegi sappa ning see kihutab ootamatuid pöördeid tehes teadmata suunas. Kuidas peaks sellises olukorras käituma valitsus – kas iseteadliku roolikeeraja või tagasihoidliku reisisaatjana." Kui Keskerakond oleks võimul, siis ta paluks oma loodud arengufondil sellise mõttepüstituse puhul öelda kui valitsuse loodud institutsioonil, kuidas valitsus peaks käituma. Aga nüüd me võime lugeda sellist suhteliselt üldist tsitaati. Tõnis Arro sõnavõtust tulid välja mõned julged ettepanekud. Keskerakond võiks kahe käega toetada seda, et aeg maksureformiks on küps. Siin raamatus ütlevad nii mõnedki – teil kõigil on võimalus seda ka ise lugeda –, et küsimus ei ole enam ettevõtte tulumaksus, see aeg on möödas ja väga paljud muud ajad on möödas. Selge on see, et selles raamatus öeldakse esimest korda välja, et maksusüsteem oleks vaja üle vaadata. Maksusüsteem peaks mõnes mõttes majandust siiski turgutama ja olema paindlikum, et see saaks olla vedur. Väga õigesti ütles härra Arro, et alustav ettevõtte võib üsna tihti seetõttu, et maksuamet ta arved arestib, umbes neljandal kuul oma eksistentsi lõpetada, sest maksuamet ei pea ettevõttega dialoogi.

Aega on mul väga vähe, aga ütlen veel nii palju, et selles raamatus tuuakse välja ka see, kes meil ikkagi tulevikus töötama hakkab. Isegi võõrtöötajaküsimust on julgetud selles raamatus puudutada!

Tuleb öelda, et arengufond peaks saama tagasi oma tegeliku funktsiooni, mis ta loomise

eelduseks oli, ehk muutuma selleks, keda valitus kuulab. Selles piiblis siin on väga palju asju, mida tuleks edasi arendada. Mina proovisin selle lühikese ajahüki jooksul nendest praegu rääkida, kuid kahjuks on aeg otsas. Keskerakond toetab seda, et riigis oleks rohkem dialoogi, mis viiks elu edasi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Pean oma juttu alustama tõdemusega, et seda päevakorrapunkti ei ole korrektselt menetletud. Eelmisel nädalal anti küll majanduskomisjoni liikmetele ülevaade asjade käigust, kuid seda tehti suulistest ettekannetes. Veel eile soovisin ma saada kirjalikke materjale, mida ma paraku ei saanud. Tekib küsimus, miks kiirustati. Miks ei oleks võinud selle teemaga tulla siia saali nädala, kahe või kolme pärast? Teatavasti ei kuulu ka ühtegi opositsiooni esindajat fondi nõukogusse. Tundub, et koalitsiooni liikmetel on suurem õigus saada täpsemat ja paremat informatsiooni arengufondi tegemistest. Tekib küsimus, kas midagi on halvasti ja kas midagi planeeritust on tegemata jäetud.

Ma mäletan, et kui ma eelmisel aastal siin puldis rääkisin, siis tõin esile teema, mis ka ajakirjanduses tollal laineid lõi. Nimelt selle, et fond oma 15 töötajaga kasutas 1030 ruutmeetrit põrandapinda. Ma saan muidugi aru, et see oli puhtalt vormiline, mitte sisuline küsimus. Tõnis Arro ütles täna, et aastaga on olukord tunduvalt paremaks läinud ja on suudetud kokku hoida, mis teeb head meelt.

Teema, mille kohta ma ka Tõnise käest küsisin, on selleks aastaks planeeritud kasvuprogramm "Ettevõtlik Eesti". Selle katseprojekti maksumus on mul kirjas siin paberil, mis esitati meile 13. augustil aastal 2012. See maksumus on 1,21 miljonit eurot. Selle raha eest nähti ette kuni tuhande inimese koolitamine gümnaasiumides ja kutsekoolides, ettevõtlusõpiku kirjastamine, ettevõtluskeskuse loomine ühes Eesti avalik-õiguslikus ülikoolis jne. Paraku peab ütleva, et see töö on jäänud tegemata, millest mul on siiralt kahju. Selles küsimuses ei näitaks ma näpuga mitte niivõrd

arengufondi juhtidele, kuivõrd majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile, kes ei ole suutnud oma haldusalas vajalikke projekte rahaliselt toetada. Eestis on ettevõtluskeskkond niigi nõrk, inimesed ei ole väga ettevõtlikud. Eestis soovib iseenda tööandjaks olla vaid 40% tööealistest elanikest, Euroopa Liidus on see näitaja 45%, USA-s 61%. Vaid 5,6% tööealisest elanikkonnast on ettevõtjad, Euroopa keskmine on 9%. Tekib küsimus, mis on siis majandusministrile prioriteetsem kui tekitada inimestes huvi ettevõtluse alustamise vastu.

Arengufondi varasemates ettekannetes on jäänud kõlama lause, et enamik organisatsioonid ei sure mitte sellepärast, et nad teevad valeid asju, vaid sellepärast, et nad teevad õigeid asju liiga kaua. Võib tõmmata paralleeli Eesti riigiga. Meil üritatakse järapäiselt kinni hoida maksu-, haridus- ja regionaalpoliitika põhimõtetest, mis sobisid Eestile esimesel aastakümnel pärast taasiseseisvumist, laskumata arutelu, et aeg on edasi läinud ja see, mis töötas vanasti, ei ole enam kohane. Palju räägitakse ka sellest, et majanduse areng peab tagama üldise heaolu kasvu, st tööhõive, elanike piisava ostujõu, hea hariduse ja tervishoiu arengu, majanduse areng peab aitama ka väljarännet peatada. Sellega saab loomulikult nõus olla, üks aitab teist.

Palun kolm minutit lisaagea!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit lisaagea.

Jaan Õunapuu

Riigi panust inimestesse, nende haridusse ja tervisesse tuleb käsitleda kui investeringut, mis aitab tagada majanduskasvu. Ka igale ettevõtjale on kasulik, kui ta saab tegutseda väarikate, heade oskustega ja suure ostujõuga inimestega riigis.

Sageli tuuakse meie madalate palkade põhjuseks madal tootlikkus inimese kohta. Tõsi, keskmiselt on tootlikkus Eestis mitu korda madalam kui näiteks Soomes. Aga kui meie inimene läheb siit üle lahe, siis tema tootlikkus järsku kasvab ja seda mitu korda. Milles on siis põhjus? Kas põhjus on ainult töötajates või on põhjused ka kuskil mujal, näiteks juhtimisotsustes? Praegu on 80% Eesti eksportivatest ettevõtetest välisinvestorite käes. Nemad ot-

sustavad, mida siin riigis toodetakse, kas tegu on suure lisandväärtusega toodetega, millega kaasnevad kõrgemad palgad ja rohkem raha jääb tootjariiki, või keskendutakse enam odavale tööjõule ja energiamahukamale tootmisele. Praegu moodustab Eesti ekspordist põhilise osa paraku väikese lisandväärtusega masinate ja seadmete tootmine, puidu-, mööbli-, õmblus-, tekstiili- ja toiduainetööstuse toodang.

Lõpetuseks. Sotsiaaldemokraadid on andnud Riigikogu menetlusse ühe seaduseelnõu, mis paneb ka kohalikule omavalitsusele kohustuse tegelda ettevõtluskeskkonna loomisega. Seda ei ole veel siin saalis esimesel lugemisel käsitletud. Ma loodan, et ka koalitsiooni liikmed meie eelnõu toetavad, ja see, millest kohalike omavalitsuste tasandil räägitakse, saab siin seaduseks vormitud. Arengufondi loomisel olid lootused suuremad, kui see fond praegu paraku täita suudab. Arvamusi on seinast seinast. Olen kuulnud inimesi väitmas, et fond on hästi hakkama saanud, ka täna on siin räägitud näiteks nutikast spetsialiseerumisest, aga on neidki inimesi, kes selle fondi vajaduses kahtlevad. Laseme uuel juhtkonnal ja nõukogu esimehel tööd teha. Ma loodan, et fondi panus Eesti majanduse arengusse on lähiaastatel märgatavam. See püssirohuteema, mille Tõnis Arro kenasti välja tõi, ehk rahavaldkond saab siis ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt rohkem tähelepanu. Suur tänu!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun kõnepulti kolleeg Kaja Kallase Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Kaja Kallas

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Ma haaran kinni eelmisest sõnavõtust ja alustan sellest, et me peaksime mõtlema selle peale, mis see arengufond on. Arengufond on Riigikogu mõttekoda. Seal tehakse palju head tööd, aga see töö ei hakka elama, kui Riigikogu seda ei kasuta. Kui rääkida erasektori inimestega, siis väga tihti kuuleb imestust, et riik on loonud endale sellise mõttekoja näol suurepärase instrumendi, aga teiselt poolt tõmbab ise seda instrumenti pidevalt alla ja pisendab tema tähtsust. See küsimus on kindlasti väga oluline, me peaksime mõtlema selle peale, kuidas me

saaksime arengufondi oma töös paremini ära kasutada.

Eraldi tahan rõhutada teemat, mis ka siin täna kõne all oli, see on nutikas spetsialiseerimine ehk uuringud, mis selgitavad, mis on meie tugevused. Ei ole mõtet tegelda oma nõrkustega, vaid tuleb tugevdada meie ettevõtluse tugevaid pooli ja saada seal konkurentsivõimes oluline eelis. Jällegi tuleb vaadata Riigikogu poole. Arengufondi analüüs nutika spetsialiseerumise kohta toob välja kitsaskohad, millest tuleks üle saada, selleks et meie tugevaid külgi veelgi tugevdada. Jällegi on paljudest sellistest kitsaskohtadest ülesaamine Riigikogu kätes.

Mis puudutab fondifondi, millest ka juttu oli, siis Reformierakond kindlasti toetab selle fondifondi asutamist, see on väga õige suund. Küll aga ei toeta me seda, et kompetentsust hakatakse dubleerima ja juba olemasoleva arengufondi struktuuri kõrvale tekitatakse uus, mis jällegi nõuab kulutusi ja inimeste väljaõpetamist. Mõistlik oleks fondifondi loomisel kasutada ära arengufondis juba olemasolevat kompetentsust.

Küsimustest tuli välja ka see, et arengufond võiks rohkem uuringuid teha. Neid uuringuid on ju läbi aastate palju tehtud. Jällegi peab ütleva, et nendest uuringutest ei ole suurt kasu, kui neid ei kasutata. Need uuringud on ka praegu kõik olemas. On meie kui Riigikogu liikmete ülesanne need uuringud välja võtta ja kasutada neid oma töös parimal võimalikul moel.

Ma kutsun Riigikogu liikmeid üles suhtuma arengufondi positiivselt ja vaatama eelkõige, nagu ka see raamat soovitas, tulevikku. Kindlasti tuleks vaadata iseendale otsa, et jõuda selgusele, kuidas arengufondi Riigikogu mõttekojana paremini ära kasutada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Lubage ka minul veel kord tänada Eesti Arengufondi juhatuse esimeest Tõnis Arrot ettekande eest! Talle oli ka palju küsimusi.

2. Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (447 OE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise punkti juurde. Algab Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu esimene lugemine. Tuletan teile meelde, et Riigikogu liige võib mõlemale ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Alustame esimest lugemist. Ettekandeks palun kõnepulti Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tutvustan teile Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud otsuse eelnõu, mille eesmärk on teha valitsusele ülesandeks korraldada poolesaja olulisema Eesti Vabariigi seaduse tõlkimine vene keelde. Oleme eelnõu koostamisel ära teinud suure töö, saates selle esialgse variandi kooskõlastamiseks mitmele asutusele ja organisatsioonile. Tahan tänada neid, kes meile tagasisidet saatsid ja andsid sellega oma panuse eelnõu paremaks muutmisse. Tänan Eesti Juristide Liitu, Kultuuriministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Poliitikauuringute Keskust Praxis, Balti Uuringute Instituuti ja Eesti Inimõiguste Keskust! Kogu laekunud tagasiside koos algatajate kommentaaridega on ära toodud eelnõu seletuskirja lõpus olevas kooskõlastustabelis. Seal saab seda täpsemalt vaadata.

Nüüd lähen eelnõu juurde. Nende seaduste loeteluga, mille tõlkimise me ette näeme, saate tutvuda eelnõu tekstis. Üldjoontes käsitlevad need seadused välismaalaste staatust (nt välismaalaste seadus ja kodakondsuse seadus), põhiõiguste kaitset (nt õiguskantsleri seadus, riigi õigusabi seadus, advokatuurseadus, tsiviilkohutemenetluse seadustik ja halduskohtumenetluse seadustik) ning igapäevaelu korraldust (nt töölepingu seadus, korteriühistuseadus, mitmetulundusühingute seadus ja perekonnaseadus). Miks see on vajalik? Teatavasti tegi Riigikogu 2011. aastal valitsusele ülesandeks tõlkida kõik 400 Eesti seadust inglise keelde, selleks et Eesti riik oleks välismaailmale arusaadav. Sotsiaaldemokraadid toetavad püüdlust muuta Eesti rahvusvaheliselt avatumaks ja arusaadavamaks, kuid samas usume, et meie riik peab

olema arusaadav ka kõigile Eesti elanikele. 2011. aasta rahvaloenduse andmete kohaselt elab Eestis püsivalt 383 000 inimest, kelle emakeel on vene keel, 8000 inimest, kelle emakeel on ukraina keel, ning 1600 inimest, kelle emakeel on valgevene keel. Inimesi, kelle emakeel on mõni teine võõrkeel, elab Eestis kokku ligi 13 000. 2011. aasta integratsiooni monitooringu andmetel saab inimestest, kelle emakeel on mõni muu võõrkeel, oma hinnangu järgi vaid kolmandik hakkama eesti keele aktiivse kasutusega, kusjuures vabalt eesti keelt valdavaid inimesi on nende hulgas ligi 15%. Sarnased tulemused saime ka objektiivsete kriteeriumide alusel. Tunnistus, et keelt valla-takse tasemel C1, oli vaid 18%-l küsitletuist. Muret tekitab, et ligi kuuendik inimestest, kelle emakeel on mõni muu keel, ei oska eesti keelt üldse. Keeleoskuses on ka suuri regionaalseid erinevusi. Näiteks ei oska Ida-Virumaa linnades eesti keelt üldse tervelt 65% küsitletutest. Muidugi, eesmärk peaks lõppkokkuvõttes olema see, et kõik Eestis alaliselt elavad inimesed suudaksid lugeda Eesti seadusi eesti keeles, aga kahjuks see praegu nii ei ole. Paljud Eesti elanikud ei ole vähese keeleoskuse tõttu võimelised mõistma Eesti õigusaktide sisu, mistõttu on nad halvemini informeeritud Eesti riigi korraldusest ning oma õigustest saada mitmesuguseid teenuseid ning riigi kaitset. Vähene õigusteadlikkus mõjutab otseselt usaldust riigi institutsioonide vastu.

Usun, et Eesti ühiskonnale on esmatähtis just nimelt see, et siin elavad inimesed saaksid ühtemoodi aru sellest, kuidas see riik ja ühiskond toimib, ning usaldaksid institutsioone, kes on loodud nende õiguste kaitseks. Riigikogu ma siin ei nimeta, aga politsei, kohtud, maksuamet ja teised võiksid ju sellist usaldust nautida. See eelnõu on kooskõlas ka kehtiva lõimumiskava eesmärkidega, kus soovitakse "parandada teabe kui avaliku teenuse kättesaadavust eri emakeelt kõnelevate inimeste jaoks." Tuletan meelde, et Eesti riik on võtnud ülesandeks lõimida Eesti ühiskonda ka need isikud, kes eesti keelt veel piisavalt ei valda.

Eelnõu algatajad nõustuvad Poliitikauuringute Keskuse Praxis, Justiitsministeeriumi ja Eesti Juristide Liidu arvamusega, et õigusaktide tõlkimine vene keelde iseenesest õigusteadlikkust suurel määral ei paranda. Põhjus on väga lihtne: seaduste algtekstidega töötavad

väga vähesed, seda nii eesti keeles kui ka kõikides teistes keeltes. Oleme Praxisega aga ühte meelt, et õigusaktide tõlkimine vene keelde on vaid üks osa infobarjääri vähendamiseks mõeldud tegevuste kogumist, millega peab kaasas käima laiem riikliku informatsiooni pakkumine vene keeles ning teavitustöö isikute õigustest ja võimalustest. Aga just nimelt seda laiemat teavitustööd teevad mitmesuguste asutuste ametnikud, juristid, advokaadid, vabaihendused ja ettevõtted. Eelnõu aitaks olulisel määral just neid osapooli kodanike igapäevasel teenindamisel ning suurendaks nende võimekust avalike teenuste osutamisel.

Siin saalis on olnud kombeks seda tüüpi eelnõude puhul küsida, miks need inimesed ei ole siis eesti keelt ära õppinud. See nõuab pikemat vaidlust. Tõenäoliselt on mõni nendest inimestest tõesti lihtsalt laisk olnud, aga asi ei ole loomulikult nii lihtne. Käige näiteks Narvas, kus 97% elanikest on venekeelsed. Mina olen üllatunud, et seal on nii paljugi eesti keelt väga hästi rääkivaid inimesi, üllatav, et nad on seda suutnud. On selge, et siin peaks riik appi tulema, et luua keelekeskkond, kus oleks võimalik eesti keelt õppida. Aga Eestis tervikuna saab aastas riigi rahastatud eesti keele kursustel osaleda alla 3000 inimese. Tuletan meelde, et heal tasemel valdab eesti keelt ainult umbes 50 000 inimest rohkem kui 380 000-st, kelle emakeel ei ole eesti keel. Võite arvutada, kui mitu aastat läheb, enne kui ülejäänud inimesed võiksid eesti keele vajalikul määral selgeks saada.

Nüüd vastan ma mõnele vastuväitele, mis on esitatud ja mida kindlasti esitatakse ka tänase arutelu käigus. Et neid ennetada, siis vastan mõnele küsimusele juba ette ära.

Esiteks, kas see eelnõu kuidagi muudab eesti ja vene keele staatust Eestis. Mõni inimene on olnud eelnõu vastu, öeldes, et eesti keel on riigikeel, aga eelnõu annab vene keelele kõrgema staatuse kui praegu. Tõepoolest, kui riik tõlgib seadusi võõrkeelde, siis sellesse võib suhtuda kahte moodi. Võib öelda, et see on sellele võõrkeelele uue staatuse andmine, aga võib ka öelda, et eesti keel on edaspidigi ainus riigikeel, kuid pragmaatilistel kaalutlustel pakub riik nii oma inimestele kui ka välismaailmale tõlkeid teistesse keeltesse. Kuna seadus on Eestis edaspidigi õigusjõus vaid eesti keeles ning riigikeel on ikka eesti keel, siis

minu arvates on tegemist puhtpragmaatilise küsimusega, me tahame olla oma inimestele arusaadavad ning seetõttu pakume ka tõlkeid, tehes seda niikaua, kuni olukord lõimumispoliitikas on selline, nagu see praegu on.

Sellestasamast loogikast lähtus ka Riigikogu, kui otsustas tõlkida meie seadused inglise keelde. Kindlasti ei arvanud ükski Riigikogu liige tollal, et selle otsusega me muutsime inglise keele Eestis poolametlikuks keeleks. Nende kahe võimaluse vahel, kas tegemist on staatuse või pragmaatilise küsimusega, võib maitse põhjal valida, aga kindlasti ei saa nõustuda mitme inimese jämeda loogikaveaga, kes arvavad, et seaduste tõlkimine inglise keelde on pragmaatiline küsimus, aga seaduste tõlkimine vene keelde puudutab keele staatust. Tegemist on täpselt võrdsete asjadega.

Teine võimalik vastuväide on tehniline. Küsimusi on tekitanud see, kuidas näeks välja uute tõlgete tegemise korraldus, kui see eelnõu peaks seadusena jõustuma. Tegelikult ei ole siin midagi uut. Justiitsministeeriumi tellimisel tõlgib vandetõlk Eesti seaduse teksti vene keelde, nii nagu ta tõlgib seaduse inglise keelde, ja see pannakse üles Riigi Teatajasse. Osalt töötab see süsteem juba praegu. Kui te võtate Riigi Teataja kodulehel lahti riigihangete seaduse, siis näete, et lehekülje ülaserivas on link "Tõlked", mille all on riigihangete seaduse venekeelse tõlke kolm redaktsiooni, teiste hulgas seaduse kehtiv tekst. Kas eesti keele staatuse on kuidagi muutunud seetõttu, et riigihangete seaduse tõlge Riigi Teatajas olemas on? Mina väidan, et ei ole.

Veel üks vastuväide, mis on esitatud, seisneb selles, et ei saada aru, miks peaks seaduste tõlkimine vene keelde olema riigi ülesanne. Arvatakse, et las keegi teine teeb, kui seda vaja on. Tuletan meelde, et kuni 2009. aastani tõlkis riik teatud hulga õigusakte vene keelde, alguses tehti seda Riigi Teataja kaudu, hiljem rahvastikuminiistri büroo kaudu. 2009. aastal see teenus lõpetati. Samas on olemas riigile kuuluv äriühing Estlex OÜ, kes on äriteenusena seaduste venekeelseid tõlkeid pakkunud. See on igal juhul väga tänuväärne töö, aga probleem on selles, et seaduste tõlgete mõttes on Estlex lihtsalt üks tõlkebüroo, nende tõlkel puudub teatud ametlikkuse pitser.

Selgitan, milles on probleem. Probleem on selles, et Eestis ja ka teistes riikides on liikvel

hulgaliselt mitmesuguseid seaduste venekeelseid tõlkeid, millest enamiku on teinud jumal teab kes ja jumal teab mis kvaliteediga. Näiteks tean ma, et Narvas (mul on seal iga kuu valijate vastuvõtt) on vähemalt üks inimene pärast sellise tõlke lugemist uskuma jäänud, et Eestis võib kedagi kohtusse kaevata ainult advokaadi või juristi kaudu. Võite arvata, kes sellise tõlke levitamisest huvitatud võis olla. Teine asi, millest on rääkinud näiteks Ida-Virumaa õiguskaitsejagajad, on tõlkevigadest tingitud menetluslikud raskused. Kui näiteks Narvas toimub kohtuistung vene keeles, aga ametlikud aktid, otsused ja määrused koostatakse mõistagi eesti keeles, siis vahepeal toimub selline huvitav protsess, kus prokurörid, kohtunikud ja advokaadid tõlgivad eestikeelset seadust vene keelde, et arutada seda kohtuistungil, seejärel tõlgitakse kogu see jutt tagasi eesti keelde, selleks et koostada otsus või määrus. Tulemus on kuidas kunagi, aga kindlasti ei ole selline praktika normaalne. Ainuke viis sellist tõlkeversioonide erinevust vältida on toimida nii, nagu riik on toiminud ingliskeelsete tõlgete puhul. Oled sa ametnik, ettevõtja või lihtsalt kodanik, sa saad minna Riigi Teataja kodulehele, kus on korralik vandetõlgi tehtud tõlge, mille kvaliteedi eest riik vastutab. Õigusjõus on ka edaspidi muidugi eestikeelne seadus, aga tõlke kvaliteet on garanteeritud. Ka inimesed, kelle emakeel on eesti keel, ei loe Eesti seadusi kahtlastelt veebilehekülgedelt ega naabrinaise käest saadud paberi pealt, vaid lähevad selleks Riigi Teataja kodulehele.

Kindlasti on oluline küsimus see, kui palju selle otsuse eelnõu rakendamine maksma läheb. Kindlat vastust sellele on keeruline anda, kuid ma olen selle enam-vähem välja arvutanud, lähtudes võrdlusest sellega, kui palju on riigile maksma läinud seaduste tõlkimine inglise keelde. Kahe aastaga, 2011–2012, tõlgiti Eestis ministeriumide tellimusel inglise keelde 200 seadust, mis kokku läks maksma 160 000 eurot. Meie otsuse eelnõus on 52 seadust. Loomulikult, päris lihtsalt neljaga jagada siin ei saa, aga viiekümne seaduse tõlkimiseks ei tohiks kindlasti minna üle 50 000 euro. Lisaks sellele kuluks aastas mõni tuhat eurot selleks, et neid tekste Riigi Teatajas ajakohasena hoida.

Samas tuleb tähele panna, et sisuliselt kõik eelnõus nimetatud seadused on Estlex juba

vene keelde tõlkinud. Estlex on riigi äriühingu AS-i Andmevara tütarettevõtte. Nii et need tõlgitud seadused tuleks sealt välja osta, üle vaadata ja Riigi Teatajas avaldada. Jah, tõepoolest, riigile kuuluva äriühingu tulud seetõttu mingil määral väheneksid. Tahan osutada sellele, et kuna suurel määral ostavad Estlexilt seaduste tõlkeid riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused, kellel on vaja kodanikke ja elanikke teenindada eesti keelest erinevas keeles, siis tõlgete tasuta kättesaadavaks tegemine ei parandaks mitte ainult teenuste kvaliteeti, vaid vähendaks ka nende asutuste kulusid, mis kaudselt teatud määral kompenseeriks eelnõuga kaasnevaid kulusid.

Kokku võttes tuleb öelda, et seaduste tõlkeid vene keelde on praeguses lõimumisstaadiumis vaja elanike õigusteadlikkuse parandamiseks, kuna inimesed, kelle emakeel on vene keel, kahjuks ei valda piisavalt eesti keelt. Huvi nende seaduste tõlgete vastu on väga suur, näiteks küsiti 2013. aasta aprillis õigusaktide tõlkeid vene keelde Estlexist kokku 1206 korda, kusjuures ainuüksi kodakondsuse seaduse tõlget küsiti sel kuul 130 korda. Me kõik tahame, et Eesti inimeste õigusteadlikkus oleks parem ning kõik alalised elanikud tunneksid end meie ühiskonna osana. Selle eeldus on ka suur usaldus riigi institutsioonide vastu, aga see on võimalik vaid siis, kui inimene teab, kuidas riik ja ühiskond on üles ehitatud. Küsimus ei ole kindlasti vene keelele eristatuse andmises, vaid täiesti pragmaatilises otsuses, mida on vaja meie ühiskonna praegusel arenguetapil. See ei lähe riigile palju maksma, kuid annab otseseid ja kaudseid positiivseid tulemusi, mis on nendest otsestest kuludest kindlasti märgatavalt suuremad. Seega kutsun teid üles: teeme ennast rohkem kui 380 000 eestimaalasele arusaadavaks, see on seda väärt! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jevgeni Ossinovski! Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh, juhataja! Hea ettekandja! Kindlasti ei ole aastal 2013 siin enam tegemist jalgratta leiutamise ja äkki on sul mingi ülevaade, kuidas meie lähinaabrid või teised riigid on selle

probleemi lahendanud? Kas meil on võimalik kelleltki šnitti võtta?

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Justiitsministeerium väidab, et Lätis ja Leedus on olukord halvem kui Eestis. Aga kui me vaatame mujale, siis näeme, et näiteks Soome pakub samasuguses väljaandes nagu meie Riigi Teataja seaduste tekste seitsmes keeles. Loomulikult on kõik seadused kättesaadavad soome ja rootsi keeles, suurem hulk teistes keeltes pakutavatest seadustest on inglise keeles, aga mõned tekstid, näiteks põhiseadus, on tõlgitud ka prantsuse, hispaania, vene ja vist ka saksa keelde. Paljudes riikides, näiteks Suurbritannias, teevad seda tüüpi asju kohalikud omavalitsused, nad pakuvad seaduste tekstide tõlkeid väga paljudesse keeltesse, et oma kodanikke paremini teenindada. See on kõikides riikides ikkagi olnud pragmaatiline küsimus, selleks et eri taustaga inimestega hästi toime tulla. Ma arvan, et Soome riik on siin meist kindlasti paremini hakkama saanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Te mainisite lausa mitu korda Estlexi ja seda, et kui see otsus vastu võetakse, siis see teatud määral vähendab selle äriühingu tulusid. Te ütlesite ka seda, et 130 korda küsiti ühe kuu jooksul näiteks kodakondsuse seaduse tõlget. Kas teile on teada, kui palju maksab seaduse tõlge vene keelde? Kas teil on mingisugune ülevaade selle firma tuludest ja sellest, kuidas see ärimudel üldse töötab?

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma ei ole selle teemaga piisavalt kursis, et teile ammandavaid vastuseid anda. Ma tean, et Estlex kuulub täielikult AS-ile Andmevara, mille ainuaktsionär on Siseministeerium. Andmevara kasum eelmisel aastal oli 270 000 eurot. Kui palju täpselt Estlexil tulusid oli, seda ei oska ma öelda, sest nende majandusaasta aruannet ma äriregistrist paraku ei leidnud. Mis puudutab tõlgete hinda, siis need hinnad on väga erinevad. Mõne seaduse tõlke, mida palju küsitakse, saab suhteliselt soodsalt kätte, ma olen aru saanud, et see ei ole väga

kallis, aga mõne seaduse tõlke eest tuleb natukene rohkem maksta. Põhiline probleem, nagu ma ka oma ettekandes viitasin, ei ole minu meelest mitte selles, kas see on odav või kallis, vaid selles, et seaduste tõlkimise mõttes on Estlex lihtsalt üks tõlkebüroo, täpselt samasugune kui ülejäänud. Põhiline lisandväärtus, mille on andnud ingliskeelsete tõlgete panemine Riigi Teataja kodulehele, on see, et sellega on garanteeritud tõlke kvaliteet ja kõik võivad seda tõlget usaldada. Estlexilt ostetud tõlked on empiirilise vaatluse põhjal otsustades ka üldiselt head, ma ei ole vastupidist kuulnud, küll aga puudub neil selline ametlikkuse pitser, mis Riigi Teatajas avaldatud seaduste tõlgetel on. Lisaks ei tea väga suur hulk inimesi, et Estlexist on võimalik seaduste tõlkeid saada, ja see saamine ei toimu kindlasti ka nii lihtsalt nagu Riigi Teataja kodulehel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Sa oled selle küsimusega tegeldes kindlasti puutunud kokku paljude riigiametnike ja riigi institutsioonidega. Kas sul on kujunenud mingisugune arvamus, miks praegune Vabariigi Valitsus ei ole huvitatud sellest, et Eesti riigi seadused oleksid kättesaadavad ja üheselt mõistetavad kõigile siin töötavatele ja elavatele inimestele, nii kodanikele kui ka teistele?

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma arvan, et siin on olulisel määral põhjuseks see, et keegi ei ole tahtnud selle küsimusega piisavalt tegelda. Näiteks ütles endine justiitsminister eelmise aasta novembris, kui ta rääkis Riigikogus õiguspoliitika arengusuundade elluviimisest, ka seda, et seaduste venekeelsete kokkuvõtete vastu on läbi aegade üsna vähe huvi tuntud. Kui me vaatame Estlexi statistikat, siis on selge, et tegelikkus on täpselt vastupidine. Justiitsministeeriumis on tooni andnud mõned inimesed, kes on soovinud, et valitsus oleks sellele algatusele vastu. Siin on näiteks Hanno Pevkuri allkirjaga paber, kus on öeldud: "Eesti Vabariigi põhiseadus sätestab eesti keele kui olulise kaitsmist vajava väärtuse, mistõttu ei ole õigustatud mistahes teisele keelele kaudselt või osaliselt ametliku

keele staatuse andmine." Edasi on Hanno Pevkur laskunud pedagoogikasse ja öelnud, et venekeelsete seaduste tasuta jagamisega pigem luuakse juurde müüre eestikeelse ja venekeelse kogukonna vahel ja vähendatakse motivatsiooni eesti keelt õppida. Ma arvan, et tegelikult on probleemiks pigem see, et ei ole soovitud enast selle asjaga sisuliselt kurssi viia. Argumendid selle poolt, et meie seadused tõlgitaks inglise keelde, käivad vähemasti samal määral ka vene keelde tõlkimise kohta. Boonusena on siin lisaks see, et meil elab ligi 400 000 inimest, kelle emakeel ei ole eesti keel, vaid just nimelt vene keel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mart Nutt!

Mart Nutt

Aitäh, proua esimees! Austatud ettekandja! Te mainisite, et Eestis, eriti Ida-Virumaal, on küllaltki palju inimesi, kes ei valda eesti keelt piisavalt, selleks et õigusakte eesti keeles lugeda. See on kahtlemata tõsi. Eesti on samas rakendanud liberaalset hariduspoliitikat, meil on näiteks võimalik õppida koolis ka vene keeles. Mitmetes maades on hariduspoliitika hoopis karmim, näiteks Kreekas, Türgis, Venemaal või eriti Prantsusmaal. Prantsusmaal on ju kuus kuni seitse miljonit inimest, kelle emakeel on kas arabia või türgi keel, aga nendes keeltes seal haridust üldse ei anta. Olukord on isegi veel karmim, tihtipeale ei lubata õpilastel ka vahetundides emakeeles rääkida. Mis võiks olla lahendus Eesti hariduspoliitikas, kas me peaksime kasutama samuti karmimaid hariduspoliitilisi meetmeid või on olemas ka teisi võimalusi, kuidas eesti keele oskust parandada?

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma ei tahaks hariduspoliitilisse debatti laskuda, see on hoopis teine teema. Ma ei ole teiega aga päris hästi nõus. Ka põhikooliosas, kus munitsipaalvõim võib formaalselt otsustada õppekeele üle, töötab enamik Eesti venekeelseid koole kakskeelsena, neis on eestikeelseid õppeaineid. Kindlasti on probleemne põhikoolides eesti keele õpetamise tase, sest keskmine eksamitulemus üheksanda klassi lõpus on 60 punkti ringis. Kuid olukord on muutumas paremaks, noorte keeleoskuse tase on kindlasti kõrgem kui teistes vanuserühmades.

Tegelikult see olukord aja jooksul niigi paraneb. Aga see, kuidas tagada põhikooli- ja gümnaasiumilõpetajate väga hea keeleoskus, on hoopis teine ja palju laiem küsimus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Valmistudes kaitsma seda otsuse eelnõu, te kindlasti tutvusite kunagi pakutud analoogiliste seadusmuudatustega. Siis kõlasid argumendid selle olukorra muutmise vastu lausa nagu päheõpitud luuletused, oli terve süsteem, millega sellele ettepanekule vastu astuti. Kas olete nende argumentidega tutvunud ja mille poolest seekordne argumentatsioon, mida esitati näiteks komisjonis, erineb sellest, mille abil aastate eest lükati analoogilised seaduse muutmise ettepanekud tagasi?

Jevgeni Ossinovski

Ka komisjonis kõlas selline mõte ühe liikme suust. Ma tahan esiteks öelda, et oleks selge: tegemist ei ole seaduse muutmisega. See eelnõu on Riigikogu otsuse eelnõu, millega Vabariigi Valitsusele tehakse ettepanek tõlkida nimetatud seadused vene keelde ja hoida neid siis ajakohastatuna Riigi Teatajas. See välistab põhimõtteliselt selle argumendi, kui räägitakse eesti või vene keele või üldse mingisuguse keele staatuse muutmisest. Täpselt samamoodi toimus see sisuliselt ka inglise keele puhul ehkki siis oli formaat natuke teine. Riigikogu kinnitas "Õiguspoliitika arengusuunad aastani 2018", nii oli selle dokumendi nimi, kus ühe punktina oli sees, et aastaks 2014 tuleb kõik seadused inglise keelde tõlkida. Kumbki neist dokumentidest ei ole seadus, vaid nad väljendavad seadusandja soovi, et valitsus midagi teeks. See kindlasti ei muuda mitte kuidagi keele staatust. Mis puudutab erinevaid argumente, siis oskan ma täpsemalt rääkida sellest, mis argumendid toodi selle eelnõu vastu, need rääkisin ma ka enam-vähem lahti. Põhiline vastuväide oli seotud keele staatusega, mis minu meelest ei ole asjakohane. Teiseks küsiti, miks peaks riik sellega tegelema. Kui inimesel on tõlget vaja, siis otsigu see endale ise! Vastuväide sellele, nagu ma ütlesin, on põhiliselt see, et riik saaks ainsana tagada, et tõlge on

kvaliteetne, tema saab sellele panna n-ö kvaliteedipitseri.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Aitäh! Hea ettekandja! Ma ikkagi ootan vastust, kelle tegemata jätmine see on, et mingi kontingent ei suvatse lihtsalt riigikeelest aru saada. Nad ei ole seda ise õppinud, kuigi keegi pole neile seda keelanud. Teiseks, te ütlesite, et olukord hakkab paremaks minema, noorem põlvkond saab eesti keelest juba aru küll. Kas te ei leia, et sellel asjal pole lihtsalt mõtet?

Jevgeni Ossinovski

Esiteks, enamik neid seadusi on vene keeles juba mingis formaadis olemas. Nii et on suhteliselt lihtne teha seda, mida me ette paneme. Jah, see ei ole mitte minu arvamus, see on, kui ma ei eksi, advokatuuri esimehe arvamus, et tulevikus ei ole võib-olla enam mõtet seda teenust pakkuda, olgu see siis kümne, kahekümne või ei tea mitme aasta pärast, kui kõik või vähemasti enamik siin elavaid inimesi, kelle emakeel ei ole eesti keel, saavad seadusi eesti keeles lugeda. Ma tõesti arvan ja loodan, et see aeg tuleb. Aga kindlasti ei juhtu see aasta, kahe ega viie pärast. Minu meelest ei ole see piisav argument, et tõlkimine sellepärast ära jätta. Mis puudutab seda, miks ühed inimesed on paremini ja teised inimesed halvemini eesti keele omandamisega hakkama saanud, siis see kahjuks ei ole nii lihtne, nagu kodanik Raidi jutust võis selguda. On väga erinevaid aspekte, mis mõjutavad seda, kui hästi inimene keelt omandab, sh inimese intellektuaalne eripära ja loomulikult see, kus ta näiteks on terve elu elanud, kas Tartus, Pärnus, Tallinnas või Narvas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Vladimir Velman!

Vladimir Velman

Suur tänu, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kuidas sa hindad sellist olukorda meie poliitikas, et valdkondades, kus liigub raha, on meie poliitika väga liberaalne, aga mis puudutab keelt ja muud sellist, siis on meie poliitika

väga karm, ütleksin isegi, et totalitaarne? Kas see on mingi skisofreeniline seis või on seal mingid teised tagamaad?

Jevgeni Ossinovski

Aitäh selle küsimuse eest! Ma sellele küsimusele sellisel viisil vastata ei oska. Seda peaks küsima nende käest, kes seda seisukohta kaitsevad. Küll aga juhin tähelepanu sellele, millele te kaudselt viitasite. On räägitud, et üks põhjus, miks kõik Eesti seadused tõlgitakse inglise keelde, on see, et me tahame olla atraktiivsem ettevõtluskeskkond välismaailmale ja meelitada siia välisinvestoreid. Meie eelnõu kindlasti parandab Eesti ettevõtluskeskkonna atraktiivsust nendel turgudel, kus põhiline äri-keel on vene keel. Vaatame statistikat. 2012. aastal oli Venemaa Eesti suuruselt kolmas ekspordipartner, sinna läks 12% Eesti ekspordist, ning viiendal kohal välisinvestorite seas, 4,2% otseinvesteeringute kogumahust. Vene keel on kindlasti praegu ka levinuim võõrärikeel enamikus endistes Nõukogude Liidu vabariikides, Eesti kaubavahetuses andsid need riigid 2012. aastal 33% ekspordi ning 28% impordi kogumahust.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Jevgeni Ossinovski! Ma palun ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liikme kolleeg Andres Herkeli!

Andres Herkel

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas otsuse eelnõu 447 oma istungil 10. septembril. Arutelul osales lisaks komisjoni liikmetele Justiitsministeeriumi Riigi Teataja talituse juhataja Jüri Heinla. Eelnõu tutvustas Jevgeni Ossinovski, kes tegi seda ka täna siin saalis. Komisjonis ei teinud ta seda võib-olla mitte nii pikalt ja põhjalikult, kuid siiski toimus meil päris sisukas ja pikk arutelu. Ma ei hakka kordama eelnõu esitaja argumente, küll aga toon veel kord välja mõne vastuargumendi.

Nimelt selgitas Jüri Heinla, et Estlexi komertsalusel osutatav teenus tagab enamiku Eesti seaduste venekeelsete tõlgete olemasolu ajakohases seisus ja ka nende tõlgete kättesaadavuse. Ainult mõne mahuka seaduse tõlget ei jõuta kõrge hinna tõttu tellida. Seega on sea-

duste venekeelsed tõlked kättesaadavad. Tõlgete hind on mõnekümnest sendist kuni 20 euroni, need hinnad on olnud jõukohased õiguslast nõu andvatele inimestele ja nendele, kes seda teenust vajavad.

Riigi Teatajas ei ole venekeelsete tõlgete avaldamine õigustatud seetõttu, et Eesti riigikeel on eesti keel ja riigi tasandil ei saa eesti keele kõrval ette näha teist ametlikku keelt. Seesama kehtib ingliskeelsete tõlgete kohta, kuid inglise keelde tõlkimise põhjus seisneb selles, et nende tõlgete järele ei ole nii suurt nõudlust ning seega ei ole võimalik neid tõlkeid kommertsalusel sobiliku hinnaga teha. Venekeelsete tõlgete vastu on aga huvi olemas. Kõlasid needsamad argumendid, et ingliskeelseid tõlkeid on vaja Eesti õiguskorra tutvustamiseks väljapoole Eestit, eeskätt meie Euroopa Liidu ja teistele rahvusvahelistele partneritele.

Nüüd komisjoni liikmete seisukohtade juurde. Rait Maruste, komisjoni esimees, märkis, et suur hulk eelnõus nimetatud seaduste tõlkeid on olemas, kuid need on eri kohtades. Küsimus, mis tuleks lahendada, on see, et need tõlked võiksid olla kuidagi koondatud. Mart Nutt sõnas, et vajadus venekeelse info järele on olemas, kuid arutelu käib praegu rohkem probleemi sümbolise kui sisulise külje üle. Ka mina märkisin, et see on pigem staatuse, mitte niivõrd info ja tõlgete kättesaadavuse küsimus, ja eespool viitas sellele Jevgeni Ossinovski ka ise. Härra Nutt osutas veel sellele, et suure osa Eesti seadusi tõlgib kas inglise või prantsuse keelde Euroopa Nõukogu. Mis puudutab venekeelseid tõlkeid, siis üks suuremaid tõlkekontoreid on tõenäoliselt Venemaa Föderatsiooni saatkond, aga need tõlked ei ole meile kättesaadavad. Mina tõin välja, et eelnõul on võrdlemisi põhjalik seletuskiri ja ka ekspertide seisukohti on küsitud, mis on muidugi tänuväärne, küll aga on mõnel juhul ekspertide küllalt kriitilisi seisukohti ühes või teises punktis tõlgendatud eelnõu toetamisena. Küsimusi oli veel, need aga kordasid suuresti seda, millest härra Ossinovski eespool juba rääkis.

Komisjoni esimees Rait Maruste võttis selle arutelu kokku niiviisi. Praktiline probleem võib olla see, et tõlked asuvad eri kohtades. Võimalik, et siin annab midagi paremaks teha, kuid ta ei näe võimalust, et riik hakkaks Riigi Teataja kaudu Eesti seadusi vene keelde tõlkima. See oleks selge samm põhiseaduse mõtte

ja kehtiva keelepoliitika vastu. Samuti, nagu eespool osutatud, ei ole küsimus Estlexi tõlgete kvaliteedis, küsimus on pigem selles, kas nende toomine Riigi Teataja alla tagab neile mingi teistsuguse staatuse. Neid näiteid, mida Jevgeni Ossinovski eespool tõi, et prokurör tõlgib ühtmoodi ja kohtunik tõlgib teistmoodi, on ilmselt olnud. Selline viide oli ka komisjonis, kuid see tõenäoliselt ei saa käia Estlexi tõlgete kohta, need on rohkem vabas vormis tõlked.

Komisjon tegi otsuse saata otsuse eelnõu täiskogu päevakorda täna, 17. septembril ja teha ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt oli 5 ja vastu 3 komisjoni liiget, erapooletuks jäi 1). Ettekandjaks otsustati määrata mind. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andres Herkel! Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Mõni päev tagasi anti Riigikogule üle korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu. Koos seletuskirjaga on seal 164 lehekülge tihedat teksti, millest arusaamiseks ja mille tõlkimiseks ei piisa ka kõrgtasemel eesti ega vene keele oskusest, sest see vajab täpset juriidilist tõlget. Teatavasti on korteriühistute probleemid eriti teravad Ida-Virumaa linnades ja Tallinnas just venekeelsete elanike seas. Riigikogu liikmetel oleks vaja selle seaduseelnõuga töötada, enne kui see siin esimesele, teisele ja kolmandale lugemisele tuleb. Kuidas teie arvates peaks demokraatlikus ühiskonnas ja õigusriigis see asi toimuma? Kuidas on võimalik teha seda seadust kõigile sellest huvitatud valijatele enne selle vastuvõtmist selgeks?

Andres Herkel

Aitäh! Seda konkreetset seadust siin nimekirjas minu meelest ei ole. Kui tegemist on eelnõuga, siis see on protsess. Kuidas see toimub? Ma oletan, et sellise seaduse tõlke järele on nõudlus ja küllap see tõlkimine Estlexi kaudu toimub. Valdava osa nendest seadustest, mida on eelnõu seletuskirjas mainitud, on Estlex juba ära tõlkinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Ma tänan, proua eesistuja! Hea ettekandja! Mul on teile küsimus keelte staatuse kohta. Te mainisite, et ei ole kohane tõlkida seadusi vene keelde, kuna Eesti riigikeel on eesti keel.

Andres Herkel

Ei, ma ei väitnud seda.

Yana Toom

See oli kohe alguses üks teie argumentidest. Teine väide oli see, et kui riik neid seadusi tõlgiks, siis muudaks see kuidagi vene keele staatust. Kümnekond aastat tagasi eksisteeris Riigi Teatajas terve osakond, kes tegeles seaduste tõlkimisega vene keelde. Kas vahepeal, pärast seda, kui see osakond kinni pandi, on vene keele staatus kuidagi muutunud? Kas te ei näe siin vastuolu, kui riigis, kus eesti keel on 20 aastat olnud riigikeel, vahepeal ikka tõlgiti seadusi vene keelde?

Andres Herkel

Aitäh! Austatud Yana Toom, te ajate nüüd päris mitu asja segi. Esiteks, mina ei väljendanud siin mitte oma isiklikku seisukohta, vaid refereerisin seisukohta, mida väljendas põhi-seaduskomisjonis Jüri Heinla. Teiseks, kindlasti ei väitnud ka Jüri Heinla, et seaduste tõlkimine vene keelde on kurjast. Ta osutas ikkagi sellele, et neid tõlkeid avaldatakse Riigi Teatajas, kuigi need on kommertsalusel juba kättesaadavad. Tõlgete kättesaadavus üldjuhul siiski toimib. Ka eksperdihinnangutest tuleb välja, et probleem ei ole alati mitte niivõrd tõlgete kättesaadavuses, kuivõrd üldises õigusteadlikkuses, mille parandamiseks tuleb kindlasti ka vene keeles veel tööd teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Teie ettekandes kõlas päris huvitav väide, et Eesti seadusi ei tõlgita vene keelde sellepärast, et nende tõlgete järele on suur nõudlus ja neid saab kätte kommertsalustel. Minu teada edastab Eesti riik uudistesaadeteid venekeelsetele inimestele ja Eesti maksumaksjad maksavad selle kinni. Kas nende uudiste järele ei ole siis suurt

nõudlust või saaks ka need panna tulevikus kommertsalustel toimima?

Andres Herkel

Aitäh! Ma arvan, et siin on tegemist siiski võrreldamatute asjadega. See, kui on vaja elanikke lisaks riigikeelele mõnes teises keeles informeerida, on üks asi. Seaduste kättesaadavus, kui see toimib kommertsalusel, on mõnevõrra teistsugune küsimus. Jah, mõnesugust analoogiat võib siin näha. Kui meil oleks olemas kvaliteetne venekeelne kommertsmeedia, siis võib-olla avalik-õiguslikus meedias neid saateid niisugusel kujul teha ei oleks vaja. Aga seda küsimust komisjoni istungil sügavuti ei arutatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Kas komisjon tutvus ka advokatuuri seisukohtadega selle eelnõu asjus? Mis nad arvavad?

Andres Herkel

Jah, komisjon tutvus advokatuuri seisukohtadega. Ma ei leia neid sellest tabelist, siin on toodud juristide liidu seisukohad, aga osutatud on advokatuuri kahe esimehe seisukohtadele. Need olid, kui ma õigesti mäletan, Toomas Vaher ja Sten Luiga. Ma osundan Jüri Heinla sõnu. Advokatuuri kaks esimeest on tõesti öelnud, et venekeelseid tõlkeid on vaja, see tuleb vajadusest osutada kliendile tasulist õigustabi ja selgitada kehtivat õigust kliendi keeles, kuid riik ei peaks seda teenust osaliselt kinni maksma.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo!

Urve Palo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Kui ma aastaid tagasi olin rahvastikuminiister, siis meie büroo rahastas olulisemate seaduste tõlkimist vene keelde. Kui see büroo ära kaotati, siis ilmus valitsuse ametlik teadaanne, et ministrikoht kaob ära, aga tegevus jätkub ja raha liigub teiste ministriumide alla. Kas te oskate öelda, kuhu suunati need vahendid, mis olid mõeldud Eesti seaduste vene keelde tõlki-

miseks? Mis nendest saanud on, kui seda tööd enam ei tehta?

Andres Herkel

Aitäh! Sellele küsimusele ma küll vastata ei oska. Ilmselt sellist eraldi rida riigieelarves ei ole ja see toimub kõik Estlexi kaudu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Te refereerisite komisjoni liikmete seisukohti selle eelnõu kohta. Mis mulje teile jäi, kus mindi omadega rappa, kui arvati, et seaduste inglise keelde tõlkimine ja Riigi Teatajas avaldamine ei muuda mitte kuidagi ei inglise ega eesti keele staatust, aga vene keelde tõlkimine ja Riigi Teatajas avaldamine seda ilmtingimata teeb, eriti arvestades, et mõned seadused on Riigi Teatajas vene keeles juba avaldatud? Kust see loogikaviga tuli ja kuidas sellest välja võiks tulla?

Andres Herkel

Aitäh, Jevgeni Ossinovski! See küsimus tõusis mingil moel meie aruteludes esile küll. Vähemalt üks komisjoni liige, minu meelest oli see Mart Nutt, osutas, et ka ingliskeelsete tõlgete tegemine ei peaks toimuma seaduse tasandil. Jõuti selleni, et tegelikult seaduse tasandil see siiski ei toimugi, vaid see tuleneb Riigikogu otsusest "Õiguspoliitika arengusuunad aastani 2018", mis siin kunagi vastu võeti. Ka praegu on meil tegemist otsuse eelnõuga. Küll aga jõuti arutelus selleni, et praktiline probleem ei ole nii suur. Järelikult saab selle eelnõu motivatsiooni tõlgendada staatuse tõstmise küsimusena. Pigem on siin võib-olla tõesti võimalikud mingisugused sellised lahendused, kui erinevatel veebilehekülgedel, kus ühed või teised tõlked on, oleksid ka viited teistele kättesaadavatele allikatele. Ma mõnan, et selles, et need ingliskeelsed tõlked praegu Riigi Teatajas on, võib näha teatud loogilist vastuolu, aga kas ja kuidas see probleem tulevikus lahendada, ei ole ilmselt selle eelnõu küsimus. Eelnõu käsitlemisel jäi paljudele komisjoni liikmetele mulje, et eelnõu on motiveeritud pigem soovist tõsta vene keele staa-

tust, mitte praktilisest probleemist, mis on sisuliselt lahendatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mart Nutt!

Mart Nutt

Aitäh, proua esimees! Austatud ettekandja! Härra Ossinovski mainis, et ettepaneku eesmärk ei ole kirjutada Eesti seadustesse sisse vene keele staatus, vaid lihtsalt see, et valitsus korraldaks Eesti seaduste vene keelde tõlkimise. Sellest tulenebki minu küsimus. Kas valitsusel on kuidagi võimalik seda ettepanekut täita, ilma et ta algataks seaduseelnõu, mis näeks ette kohustuse tõlkida seadusi vene keelde ja võib-olla ka inglise või mõnesse muude keelde, kui see küsimus peaks tõstatuma? Kas seda oleks võimalik teha?

Andres Herkel

Aitäh! Ma pean ette võtma Riigi Teataja seaduse ja vaatama, mida siin selle kohta öeldakse: "Riigi Teatajas avaldatud õigusaktide tõlkimist ja tõlgete avaldamist korraldab Justiitsministeerium justiitsministri määratud mahus. Tõlked tehakse kättesaadavaks Riigi Teatajas." Edasi on räägitud vandetõlgi pädevusest. Jah, ma arvan, et põhimõtteliselt saab seda otsuse alusel teha.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Andres Herkel! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti Mihhail Stalnuhhini Keskerakonna fraktsiooni esindajana. Kaheksa minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Alustuseks ütlen mõne repliigi. Alustan kolleeg Raidist ja tema küsimusest, kelle tegemata jätmine on see, et teatud kontingent eesti keelt ei valda jne. Valdavas osas on see haridusministeeriumi tegemata jätmine. Eesti Vabariigis on eesti keelt tähtsustatud alates 1989. aastast, mil võeti vastu esimene keeleseadus. Sellegipoolest pole haridusministeerium, hoolimata sellest, et tal on lõpmatult võimalusi, suutnud organiseerida eesti keele õpetamist muukeelses koolis niiviisi, et laps selle keele 12 aastaga selgeks saaks. Selle asemel on hakatud muutma 60% õppetundidest eesti-

keelseks. Haridusministeerium nagu ütleb sellega, et kui nad ei suuda lastele eesti keelt selgeks õpetada, las lapsed õpivad siis füüsilikat või bioloogiat eesti keeles, äkki saavad nii keele selgeks. See on umbes sama, kui mõnes külas oleks toime pandud kuritegu, aga politsei ei oleks suutnud kurjategijat kinni püüda ning oleks pannud istuma kõik selle küla elanikud. Las vastutavad kõik selle eest, et nemad ei suutnud seda asja korda ajada.

Teine repliik on komisjoni kaasettekandjale, tegelikult komisjonile. Komisjonile jäi mulje, et selle eelnõuga näidatakse üles soovi tõsta vene keele staatust. Ütelge, palun, siis mulle järgmist! New Yorgis otsustati paar aastat tagasi, et vene keel on 11. ametlik kohalik keel, ma võin eksida, seetõttu ütlesin tagasihoidlikult, aga ta võis olla ka 19. ametlik kohalik keel. Seda tehti seetõttu, et selles linnas on küllaldane hulk inimesi, kelle emakeel on vene keel. Kas seda tehakse soovist tõsta vene keele staatust New Yorgis või lihtsalt sellepärast, et rääkida asjadest omavalitsuses elavatele inimestele arusaadavalt ja kindlustada, et nad on seaduskuulekad?

Kolmas repliik on kolleeg Allikule, keda kahjuks ei ole saalis, aga ma siiski ütlen selle välja. Kolleeg Allik küsis, miks valitsus ei toeta seda ettepanekut. Jaak, kus sa ka ei ole! See valitsus ei toeta seda ettepanekut täpselt samal põhjusel, miks 2001. aastal tollane valitsus ei toetanud analoogset ettepanekut, kusjuures mitmel korral.

Tänane arutelu siin saalis annab vastuse veel ühele küsimusele. See kõlab niiviisi: millise kiirusega levivad ideed kinnises ruumis? Minu arvutused andsid tulemuse, et umbes kaks millimeetrit päevas. 12 aastat tagasi, 16. oktoobril 2001 esitasin mina siit puldist täpselt samu mõtteid. Sellele eelnõule hääletati aga vastu. Ka mõõdukad olid nende hulgas, kes vastu hääletasid. Näe, Mardile tuli see meelde! Proua Lauristin ja proua Hänni istusid siin saalis viimases ja eelviimases reas, siit sinna on umbes 12 meetrit. See oli 12 aastat tagasi, mis teebki ideede levimise kiiruseks kaks millimeetrit päevas.

Nüüd aga läheme selle seaduseelnõu juurde. Vaadake, kolleegid, ma olen väga palju aastaid inimestele eesti keelt õpetanud. Selle aja jooksul on juhtunud palju väga huvitavaid ja naljakaid asju. Nüüd ma räägin teile loo, mida ma

rääkisin siin saalis ka 12 aastat tagasi, hiljem pole ma seda meelde tuletanud. Värskendasin mälu, vaatasin stenogrammid üle ja see lugu tuli mulle meelde. Minu gruppi tuli kunagi üks vanem mees, selline ehtne endine ohvitser, kes tahab kõiges täpsust. Ta küsis, kui mitu sõna on eesti keeles ja mitme sõna kaupa me õppima hakkame. Kui eesti keeles on, ütleme, 10 000 sõna, siis õpime 100 sõna nädalas ja on selge, kuhupoole me liigume. Ma tegin talle selgeks, et sõnade arv eesti keeles on sama mis vene keeles. Iga keel peab katma kõik eluvaldkonnad, üldkasutatavates keeltes on sõnade arv enam-vähem sama. Inimese sõnavara suurus sõltub ainult haridustasemest, aga ka intelligentsele inimesele on 35 000 – 50 000 sõna tegelikult juba liig. Seda meest hämmastas, et eesti keeles on täpselt niisama palju sõnu nagu vene keeles. Kuidas see võimalik on, imestas ta, väike rahvas, aga keel on selline! Kui teile tundub selle vanahärra seisukoht imelik ja naljakas, lugupeetud koalitsioon, siis mõelge sellest, kuidas teie ise välja näete. Teie arvate ju, et kui rahvusvähemusse kuuluvaid inimesi on vähem kui eestlasi, siis pole neil vaja nii hästi teada, mis seadustes kirjas on. See on täpselt samasugune arvamus! Mehhanism on täpselt sama ja täpselt niisama naljakas.

Siin tekkis küsimus, kuhu läks raha, kui selle sajandi alguses lõpetati seaduste vene keelde tõlkimine. Tollal oli tõlkimise tarvis eraldatud 700 000 krooni. Sellest piisas, et Riigi Teatajat vene keeles välja anda. See raha läks integratsioonile. Aga kuhu me oleme praeguseks jõudnud? Selle rahu loomise, kohtutes situatsiooni normaliseerimise hind on 40 000 – 50 000 eurot. Kas see on üldse mingi hind?

Ma loodan, et te saite minu sõnadest aru, et Eesti Keskerakond toetab seda otsuse eelnõu ning on vastu selle tagasilükkamisele esimesel lugemisel. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Mart Nutt Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana!

Mart Nutt

Proua esimees! Head Riigikogu liikmed! Isamaa ja Res Publica Liit ei toeta selle ettepaneku tegemist Vabariigi Valitsusele ja kutsub üles sellele eelnõule vastu hääletama. Eestis on alati tõlgitud seadusi teistesse keeltesse, nii

inglise ja vene kui ka muudesse keeltesse. Jah, arusaadavalt on neid teistesse keeltesse peale inglise keele vähem tõlgitud. Tõlgitavate seaduste hulka võib vajaduse korral suurendada. Võib-olla see vajadus on ja kui see vajadus tõesti ilmneb, siis miks seda mitte teha.

Kindlasti ei vaja see aga õiguslikku lisareguleerimist, mida ettepaneku tegemine valitsusele meie arvates siiski eeldab. Eesti ainuke riigikeel on eesti keel. Seadusega ei piirata muude keelte kasutamist ei isiklikus suhtlemises, äris ega mujal. Võimaluse korral antakse ametiasutustes võõrkeeles vastuseid isikutele, kes eesti keelt ei valda või on oma küsimuse esitanud mõnes muus keeles. Küll pole vajadust muude keelte kasutussfääri laiendada. See ohustab eesti keele kasutussfääri ning vähendab motivatsiooni eesti keelt õppida ja selles keeles suhelda. Inglise ja vene keele kasutusulatuse laiendamine ei lahenda ühtki praktilist probleemi. Samas annab see signaali, et Eestis on lisaks eesti keelele teisi keeli, millele soovitakse kas otseselt või kaudselt anda mingisugust ametlikku staatust. See signaal on eksitav, aga kindlasti sümboolse märgiga. Kas inglise ja vene keele lisarõhutamise eesmärk täidab valimispropaganda eesmärgi, on vastutulek naaberriigi kaasmaalastepoliitikale, soov seada kahtluse alla eesti keele kui ainsa riigikeele staatust või midagi muud, ei ole Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonile teada, kuid oleme veendunud, et see on eesti keele seisundile kahjulik. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun kõnepulti Jevgeni Ossinovski Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esinajana!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud juhataja! Hea Mart! Mul on väga kahju, et sulle sellised omapärased poliitpropaganda sõnad olid suhu pandud, kui sa oma viimases lauses rääkisid mingisugusest kaasmaalastepoliitikast ja ei tea millest veel.

Mul on väga hea meel, et härra Herkel ütles lõpuks välja selle, mida ma palusin selgitada nii komisjonis kui ka siin saalis. Me saime vähemasti selle selgeks, et asi ei ole staatuses või siis on see staatust kõne all nii inglise kui ka vene keele puhul. Ma arvan, et me kõik nõustume, et tegemist on pragmaatilise küsimu-

sega. See, et härra Herkel omistab eelnõu algatajatele mingisugust motivatsiooni, täpselt samamoodi nagu seda tegi Mart Nuti ettekande poliitpropagandistlik viimane lause, jääb nende enda südametunnistusele. Mina räägin sellest, mis on eelnõu seletuskirjas kirjas. Seal on kirjas, miks me seda teeme. Me teeme seda selleks, et parandada Eesti elanike õigusteadlikkust. Me ütleme, et seda on vaja, ja see ei ole mitte lihtsalt õhust võetud, vaid me oleme selles küsimuses konsulteerinud ekspertidega. Palun vaadake kooskõlastustabelit, seal on ka viide originaalallikatele, kus vastatakse kõikidele teie vastuväidetele. Poliitikauuringute Keskus Praxis ütleb, et vajadus venekeelsete seadustõlgete järele on olnud suur. Seda on tahtnud nii ametnikud, kes venekeelsete inimestega töötavad, kui ka need inimesed ise, keda on küsitletud. Seda asja on realselt uuritud ning ei tasu rääkida sellest, et seda ei ole vaja teha.

Mis puudutab seda, et puudub motivatsioon eesti keelt õppida, kui seadused on kättesaadavad vene keeles, siis vaadake Balti Uuringute Instituudi vastust. Nad on seda küsimust uurinud. See ei vähenda motivatsiooni! Võiks vähemasti jääda argumenteeritud, normaalsele positsioonidele ja mitte omistada eelnõu algatajatele seisukohti, mida me ei ole esitanud. Kui te tahate oma poliitilistel põhjustel eelnõu vastu hääletada, siis te võite seda teha, aga palun ärge levitage valeväiteid! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Kuna otsuse eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei olnud esitatud, siis alustame nüüd otsuse eelnõu lõpphääletust.

Lugupeetud kolleegid, kuna selle otsuse vastuvõtmine nõuab Riigikogu koosseisu hääletenamust, siis palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 75 Riigikogu liiget, puudub 26.

Hea Riigikogu, panen lõpphääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 447. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 35 Riigikogu liiget, vastu oli 29, 1 jäi erapooletuks. Eelnõu otsusena vastuvõtmine oleks nõudnud 51 häält.

Eelnõu ei leidnud toetust ja langes menetlusest välja. (Tabel 4.)

3. Välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu (452 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekan-
deks kõnepulti Riigikogu liikme Yana Toomi!

Yana Toom

Proua esimees! Austatud kolleegid! Tutvustan teile välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille väljatöötamise vajaduse on tinginud asjaolu, et väga paljud inimesed on meie poole pöördunud oma muredega, aga neid muresid ei saa me kuidagi lahendada keh-
tivate seaduse alusel. Minu jaoks sai kogu see asi alguse siis, kui minu poole pöördus üks vanem proua, kes asus Eestisse elama aastal 1956. Ta on Valgevenest pärit, valgevenelane, kes on õppinud ära eesti keele ja saanud Eesti kodakondsuse. Ta on lesk, kellel on kaks last: tütar elab Valgevenes ja poeg, kes on sügava vaimupuudega, elab ühes Eesti hooldekodus. See naine on juba 77 aastat vana, ta on haige ega suuda ise enam oma eluga toime tulla. Tema soov oli, et tema juurde tuleks elama ja saaks Eestis elamisloa tema tütrepoeg, kes on Valgevene kodanik. Noormees on erialalt kee-
vitaja ning ilmselt leiaks ta rakendust ka Eesti tööturul, aga tal ei olnud kuidagi võimalik elamisloa saada, sest kehtiv välismaalaste seadus seda ei luba. Küll aga on võimalik vastu-
pidine olukord. Eestis püsivalt elaval inimesel ja Eesti kodanikul on nimelt võimalus kutsuda enda juurde elama oma vanemaid või vanava-
nema, kes vajavad hoolt ja abi, ja on võimalik muretseda neile ka elamisloa. Meile tundus see olukord natuke absurdsena. Ma saatsin kirja siseminister Ken-Marti Vaherile, küsides, kas saaks seda vana daami kuidagi aidata. Poliitsei- ja Piirivalveameti töötajad soovitasid tal kolida Valgevenesse ja võtta ka oma vaimupuudega poeg kaasa. Sellest ta mõistagi keeldus, sest see mees on väga haige, tal on skisofreenia ja sellised ümberpaigutused ei ole tema tervisele head. Ma sain ministrilt vastuse, et selle proua ainuke võimalus on kutsuda

tütrepoeg Eestisse, muretseda talle pooleks aastaks viisa ja seda siis vajaduse korral 90 päeva võrra pikendada. Vastuses oli ära toodud terve loetelu paragrahvidest, mis lubavad ja mis ei luba seda probleemi lahendada.

Siis me hakkasimegi seda seadust vaatama. Selgus, et päris mitu sätet seal on ajast ja arust. Ma tutvustan neid teile ükshaaval.

Me tahame muuta punkti, mis ei luba naasta Eestisse inimestel, kes on siin sündinud või elanud siin enne aastat 1990 vähemalt kolm aastat, kes olid tollal seaduse mõistes Eesti püsielanikud ja lahkusid Eestist perekondlikel põhjustel, aga nüüdseks on need perekondli-
kud põhjused ära langenud. Ma pean siin silmas eelkõige purunenud abielusid. Nendel inimestel, peamiselt naistel, kes on abiellunud näiteks Kasahstani ja sõitnud Eestist ära, kes nüüdseks on abielu lahutanud ja tahaks tagasi tulla, sest siin elavad nende vanemad, ei ole see võimalik, sest seaduse mõistes ei ole nendel inimestel Eestiga seost. See on esimene parandus, mida me tahame teha.

Teine parandus. Kui püsivalt Eestis elav inimene või Eesti kodanik tahab abielluda kolmanda riigi kodanikuga, siis selleks, et tema uus abikaasa saaks Eestis elamisloa, nõuab seadus kahe abiellunud isiku vahel tihedat majanduslikku seost. On ilmselge, et tihe majanduslik seos ei saa tekkida siis, kui inimesed elavad eri riikides. Enne tuleks ikka kokku kolida ja alustada perekonnaelu *de facto*, alles siis saab tekkida tihe majanduslik side. Kui me räägime sellest, et on vaja vältida fiktiivseid abielusid, siis on terve hulk mitmesuguseid kriteeriume, mille alusel see kaalutusotsus tehakse. Abikaasade vahel peab olema ka psüh-
holoogiline sõltuvus, perekond peab olema püsiv ja abielu ei tohi olla fiktiivne. Nii et tiheda majandusliku sideme võiks sealt vabalt välja jätta, seda enam, et tänapäeval on eriti noorte seas levinud selline asi nagu abielu-
varaleping, mis võib-olla eeldab seda, et tihedat majanduslikku sidet polegi olemas.

Meie välismaalaste seaduses on veel üks imelik paragrahv. Ma pean tunnistama, et ma isegi ei teadnud selle olemasolust, enne kui hakkasid tulema signaalid inimestelt. Neid inimesi, keda ma isiklikult tean, on kümneid. Nimelt on seaduses nõue, et isik peab tõesta-
ma, et Eestis elaval abikaasal ei ole võimalik elama asuda oma abikaasa kodakondsusjärg-

sesse riiki või abikaasadel ei ole võimalik elama asuda mõnda teise riiki. See tähendab, et kui mina Eesti kodanikuna abiellun Hiina kodanikuga, siis selleks, et minu Hiina kodanikust abikaasa saaks Eestis elamisloa, pean ma kodakondsus- ja migratsiooniametnikule tõestama, et Hiinas ei ole meie perel võimalik elada. Õnneks ei ole maamunal mitte väga palju riike, kus ei ole võimalik elada. See säte teeb olukorra inimestele väga keeruliseks. Isegi siis, kui abikaasa on saanud tähtajalise elamisloa ja pere on elanud koos kolm või viis aastat, peab elamisluba pikendama minnes jälle tõestama, et tema kodakondsusjärgses riigis ei ole võimalik elada. Kui me seda arutasime, kõlas komisjonis Politsei- ja Piirivalveameti esindajate argument, et seda sätet praktikas ei kohaldata. Minul seaduseelnõu algatajana tekkis siis küsimus, et kui meil on seaduses säte, mida me praktikas ei kohalda, mida see siis üldse seaduses teeb. Kas ei oleks õigem see säte välja jätta, mitte sundida inimesi paberitega ringi jooksuma ja imelikke asju tõestama? Kui me tahame, et Eestis oleks rohkem inimesi ja rohkem lapsi, siis me ilmselt ei peaks tekitama sellist kadalippu inimestele, kes tahaksid siin elada oma pereelu, kusjuures see ei puuduta mitte ainult välismaalasi, vaid ka Eesti kodanikke. Kui Eesti kodanik abiellub teise riigi kodanikuga, siis on protseduur samasugune.

Veel üks oluline muudatus on see, millest ma alustasin, kui ma rääkisin selle Valgevene vanaproua näitest. Me tahame, et lapsel või lapselapsel oleks võimalik taotleda elama asumist Eestis püsivalt elava vanema või vanavanema juurde, kui see vanem või vanavanem ei ole tervises seisundi või puude tõttu võimeline iseseisvalt toime tulema. Ma pikemalt sellel enam ei peatu, sest see on vist juba lahti räägitud. Meie mõte oli, et elamisluba on tähtajaline ning see inimene saab elada oma lähisugulase juures tema surmani ja pool aastat peale seda, selleks et saaks kõik asjad korda aetud. Kui inimesel ei ole tekkinud selle aja vältel, mis ta on oma sugulase eest hoolitsenud, mingit uut alust elamisluba saada või pikendada, siis poole aasta pärast peale hooldatava surma ta lahku Eestist.

See ongi kõik. Ma palun teil seda eelnõu toetada, kuigi põhiseaduskomisjonis ta paraku toetust ei leidnud! Sellest räägib ilmselt pike-

malt komisjoni esindaja. Ma leian, et see eelnõu on väga inimlik ja inimestele vajalik.

Vabandust, üks asi läks ikkagi meelest ära! Eestis on 11 500 inimest, kellel on tähtajaline elamisluba. Mitmesugustel põhjustel ei ole neile inimestele alalist elamisluba antud. Mõni aasta on meil kehtinud seadussäte, mis näeb ette, et inimene peab sooritama eesti keele tasemeeksami ja alles siis, kui ta on saanud taseme B1, saab ta alalise elamisloa. Ka eelneva punkti arutelul tuli välja, et kindlasti on Eestis päris palju inimesi, kes ei valda eesti keelt sellisel tasemel. Ma ei hakka siin analüüsima, miks see nii on. Aga ma tuletan meelde, et tase B1 ei ole väga lihtne tase. Selle saavad meie lapsed peale põhikooli lõpetamist vene koolis, pärast seda, kui nad on õppinud eesti keelt 10 080 tundi. On arvestatav hulk inimesi, kes on elanud Eestis 40, 50, 60 ja rohkemgi aastat ja viimased aastad on siin elanud tähtajalise elamisloa alusel. Neil puudub üldse õigus kutsuda külla sugulasi ja muretseda neile elamisluba, ükskõik, on need siis nende lapsed või vanemad. Me tahame ka selle sätte ära kaotada, et meil oleks võimalik austada perekonda ja anda perekonnale võimalus ühineda, kui seda on vaja. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Sa ütlesid, et komisjon ei toetanud eelnõu. Ma tahan teada, millised olid argumendid, miks otsustati mitte toetada, ja kuidas sa neid argumente hindad.

Yana Toom

Ma tänan! Mõned argumendid ma juba loetlesin. Mulle jäi mulje, et lähenemine oli väga formaalne. Nagu ma juba ütlesin, seaduses on säte, mis nõuab, et inimene peab tõestama, et pereelu teises riigis ei ole võimalik, aga selle kohta öeldakse, et seda ju ei kasutata. Veel üks argument, millel on võib-olla isegi mingi iva sees, on see, et kui me laseme siia elama inimesi, kes tulevad hoolitsema vanurite eest, siis võib juhtuda, et need inimesed, kes ei valda keelt, kellel ei ole töökohta jne, hakkavad meie sotsiaalsüsteemi koormama. Minu arusaam

on selline, et kui see seisukoht jääb siin saalis valdavaks, siis esimese ja teise lugemise vahel me võime ju kirjutada eelnõusse selle kohta sätte. Pean tunnistama, et see säte seaduseelnõus algselt oligi, aga ma leidsin, et selle võib vabalt välja jätta, kuna nende üksikjuhtumite põhjal, millega mina olen tegelnud, sellist ohtu küll ei paistnud. Aga selline seadussäte on ette valmistatud. See näeb ette, et kui elamisluba on antud vanemale või vanavanemale elama asumiseks Eestis püsivalt elava täisealise lapse või lapselapse juurde või eestkostetavale elama asumiseks püsivalt Eestis elava eestkostja juurde, on lähedane sugulane, kelle juurde elama asumiseks elamisluba anti, kohustatud kandma välismaalase hooldus- ja ravikulud. Samuti, kui elamisluba on antud täisealise lapse või lapselapse elama asumiseks Eestis püsivalt elava vanema või vanavanema juurde, peab isikul, kes asub riiki elama, olema rahvusvaheline ravikindlustus kõikide nende riskide puhuks, mille suhtes on kindlustatud riigi enda kodanikud, tal peab olema stabiilne ja korrapärane sissetulek või arvelduskontol summa, mis arvestab Vabariigi Valitsuse määruse

kohaselt kehtestatud igakuulist miinimumpalka alammäära ja elamisloa pikkust, nii et ta suudaks selle summaga iseennast ilma riigi sotsiaallabisüsteemi abita ülal pidada. Tegelikult on võimalik selline parandus teha. Lisan veel nii palju, et kui inimene saab ka kehtiva seaduse alusel Eestis elamiseks elamisloa, siis on ta igal juhul kohustatud vormistama endale tervisekindlustuse. Nii et seda riski juba praegu ei ole.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Meil on jäänud ainult paar sekundit aega, me jätkame arutelu homsel istungil. Suur tänu ettekande eest! Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 13.00.

Istungi kestus 3 tundi.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 18. september 2013

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Olukord Kreekas
2. Avaliku vahendi võimalik korruptiivne kasutamine valimiseelsel perioodil
3. Majandus
4. Vajaduspõhine peretoetus
5. Maksutulude vähenemine

Istungi rakendamine

1. Välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu (452 SE) esimese lugemise jätkamine
2. Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu (455 SE) esimene lugemine
3. Sotsiaalmaksuseaduse § 7 muutmise seaduse eelnõu (446 SE) esimene lugemine
4. Keskkonnajärelevalve seaduse täiendamise seaduse eelnõu (443 SE) teine lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister ja teised valitusliikmed! Alustame tänast infotundi. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 44 Riigikogu liiget, puudub 57.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitusliikmed: peaminister Andrus Ansip, justiitsminister Hanno Pevkur ja siseminister Ken-Marti Vaher. Läheme küsimuste juurde. Head kolleegid, selleks, et me saaksime kõik küsimused esitatud, luban iga põhiküsimuse puhul esitada kaks kohapeal registreeritud küsimust.

1. Olukord Kreekas

Esimees Ene Ergma

Esimene on kolleeg Kadri Simsoni küsimus peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Kadri Simson

Lugupeetud peaminister! Käimasolevas valimiskampaanias Saksamaal kinnitas rahandusminister Wolfgang Schäuble, et Kreeka vajab praeguses situatsioonis veel vähemalt ühte abipaketti. Teie möödunudnädalane reageering sellele jõudis meieni Reutersi intervjuu kaudu, kus te kinnitasite, et Eesti kindlasti osaleb Kreeka kolmandas abipaketis. Ma arvan, et see oli väga julge kinnitus, eriti seetõttu, et avalikusele on teadmata, kui suur see pakett olema saab. Aga mul on rahanduskomisjoni liikmena hea võimalus teie teadmisi järele uurida. Ka meie käest on selle abi kohta küsitud ja ma ei ole osanud seda nii kindlat lubadust kommenteerida. Hinnanguliselt peaks see pakett olema 10–11 miljardit eurot, aga palun rääkige täpsemalt, kui suures mahus on Eesti teie arvates valmis ja võimeline kolmandas abipaketis osalema.

Andrus Ansip

Saksamaa Liitvabariigi rahandusminister Wolfgang Schäuble on Kreeka küsimustes kindlasti suurem ekspert kui mina, aga ka tema räägib võimalikust kolmandast Kreeka abipaketist suhteliselt ebakindlalt. Ta on esinenud eksperdiarvamusega ja kindlasti ei ole tal tõsikä kindlat teadmist, kas see pakett tuleb või ei tule. Seda teadmist ei saa praegu mitte kellelgi olla, sest järjekordne ülevaatus ootab Kreekat ees septembri lõpus. Uue paketi kavandamisest võiks üldse hakata rääkima alates novembrist, kui saab tugineda mingisugusele kindlale informatsioonile. Olgu öeldud, et teise paketi rahastamise lõpptähtaeg on 2014. aasta jaanuari lõpp. Kogu see jutt kolmandast Kreeka paketist on ülimalt hüpoteetiline. Pole teada, kas seda paketti üldse tuleb, ja kui tuleb, siis missuguses vormis. Üks võimalik lahendus võiks olla mingite laenu tähtaegade pikendamine. See tähendaks, et raha juurde eraldada ei ole vaja. Tuleb muidugi teada, et mitte Eesti ei hakkaks täiendavalt laenu andma. Jutt on

ikkagi ESM-ist ja varasemal perioodil EFSF-ist ning nendest vahenditest, millest justkui meie avalikkus on ESM-iga liitumisel loobunud. Mina ei ole kunagi nii pessimistlik olnud. Ma olen veendunud, et raha, mille me oleme paitanud EFSF-i või ESM-i, on seal hästi hoiatud ja tulevikus need summad pigem kasvavad kui kahanevad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, esimene täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Lugupeetud peaminister! Te olete varemgi silma paistnud Euroopa suunal antud kiirete lubadustega, mis mõnikord on ületanud teie pädevust. Meenutagem kas või kaks aastat tagasi Prantsusmaal antud lubadust – te nimelt ütlesite, et Eesti toetab ESM-i ennetähtaegset rakendamist, kuigi selle üle ei olnud Eestis veel konsultatsioone peetud ja seda ei olnud siin veel kokku lepitud. Iga lubaduse puhul tuleb arvestada tagajärgedega ja seetõttu ma küsin nii: kui suur on realselt käiku läinud Eesti garantii osa EFSF-i abipaketis?

Andrus Ansip

Ma palun teid mitte omistada mulle seisukohti, mida mul pole olnud! Kui minagi esinesin eksperdiarvamusega, et teie viidatud ESM-i varasem rakendamine oleks ratsionaalne ja mõistlik, siis ei maksa seda kohe teisendada Eesti lubaduseks või Eesti antud garantiiks. Seda see ei ole. Täpselt samamoodi, nagu härra Schäuble eksperdiarvamus ei tähenda Saksamaa nõustumist või vastuseisu. Mingis pakettis kaasalöömine tähendab ka Eesti puhul ikkagi väga selgeid protseduurilisi otsuseid, aga vajadus protseduurilisi otsuseid langetada ei saa ühelteki inimeselt, osalegu ta otsustusprotsessis või mitte, võtta ära õigust isiklikule arvamusel. Ma olen veendunud, et kõigil Eesti poliitikutel võib olla nende isiklik seisukoht, seda ka enne seda, kui otsustuskogu on oma seisukoha langetanud. Kreeka abistamise puhul aga on kunagi seoses esimese paketiga, milles Eesti ei osalenud, teatavasti kokku lepitud, et kogusumma on 110 miljardit eurot. Praegu sai mu vastamise aeg täis, ma järgmise küsimuse puhul jätkan.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Lugupeetud peaminister! Tõepoolest, te ei jõudnud vastata küsimusele, kui suures mahus on Eesti garanteeritud kohustusi käiku läinud. Ma küsin siis täpsustavalt nii. Kreeka rahandusminister on avalikult välja öelnud, et Kreeka ei kavatsen enam ühtegi kärbet läbi viia. Seetõttu poleks õige nimetada uut abipaketti majanduse päästmise paketiks, vaid seda tuleks nimetada majandusabi paketiks kuni aastani 2016, seejuures ilma uute kärpetingimusteta. Kas sellest võib aru saada, teie eksperdiarvamus, mille te Reutersile avaldasite, tuli hirmust, et Eesti antud garantiid on ohus ja võivad ilma kolmanda paketita meie vastu pöörduda?

Andrus Ansip

Eesti garantiid ei ole ohus. Ma olen veendunud, et nii EFSF-i abi Kreekale kui ka ESM-i abi Kreekale, samuti IMF-i abi Kreekale, mille puhul ju ka Eesti maksumaksja raha on olnud kaudselt kasutusel, on kõik väga kalkuleeritud abistamise meetmed olnud. Meie raha on kasutatud otstarbekalt ja efektiivselt. Ma olen korduvalt siit kõnepuldist ka varem IMF-ist rääkinud. Me ei ole kunagi kurtnud selle pärast, et meie maksumaksja rahaga abistatakse Rahvusvahelise Valuutafondi kaudu meile suhteliselt vähe tuntud riike Lõuna-Ameerikas, Aasias ja Aafrikas. Ma arvan, et võrreldes Rahvusvahelise Valuutafondi abiga oleme Euroopa Liidu riikidele antava abi tingimustega märksa enam kursis. Ja kuna me oleme sellest märksa enamal määral informeeritud kui IMF-i kaudu raha kasutamisest, siis võiks meie veendumus seda tehes olla märksa tugevam kui nendel puhkudel, kui meil veendumuse kujunemiseks teadmisi ülearu palju ei ole. Nii et raha on kasutatud minu hinnangul otstarbekohaselt. Reforme viiakse praegugi läbi ja Kreekas on majanduse usaldusindeks alates kriisi lahvatamisest kõige kõrgemal tasemel. Eksport kasvab ning näiteks turismisektori kasvuks on sel aastal prognoositud umbes 10%. Ei maksa Kreeka arengut pessimistina hinnata.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Kõigepealt kolleeg Valdo Randpere, palun!

Valdo Randpere

Kuna mina olen viimasel ajal peamiselt tegev olnud siin Tallinnas, siis ma ei saa jätta üht asja küsimata. Keskerakonnal on alati suur mure olnud, et kui Eesti kedagi aitab, siis see tähendab kadu nii Eestile endale kui kõigile teistele. Samal ajal tehakse Tallinnas valimiskampaaniat nii, et täiesti varjamatult varastatakse maksumaksja raha "Tallinn aitab" sildi all. See läheb ühe erakonna hüveks, aga nii jäetakse Tallinna kooliõpetajad, lasteaedade pedagoogid jt palgatõusust ilma. See raha on läinud, see raha on kadunud, aga tundub, et selle üle Keskerakond väga ei kurda. Ent mina küsin niimoodi: kui palju on rahvusvahelised abipaketid, kus Eesti on osalenud, Eesti maksumaksjale maksma läinud?

Andrus Ansip

Aitäh! Eks seda ole võimalik kokku rehken-dada, aga mina seda kokkurehkendamist teinud ei ole. Teatavasti ka siin Riigikogu saalis on elevust tekitanud Euroopa riikide otsus anda Kreekale see tulu, mis Euroopa Keskpang tänu Kreeka valitsuse võlakirjade kiirele kallinemisele teeninud on. Kui oli otsustamisel Eesti osalemine ESM-is, siis väga paljud arvasid, et need kaks miljardit eurot, millega Eesti osaleb ESM-is, on meie jaoks kadunud raha. See on musta paelaga kokku seotud ja päri-voolu lastud ning meie maksumaksja seda raha enam iialgi ei näe. Kui siis selgus ootamatult, et Euroopa Keskpang on teeninud Kreeka arvel märkimisväärset kasumit ja et osa sellest kasumist peaks langema Eestile, siis millegipärast needsamad, kes kunagi olid sellest rahast juba loobunud, tahtsid sellest justkui kaotatud rahaga teenitud tulust kümne küüne-ga kinni hoida ja mitte loobuda teenitud intres-sidest kreeklaste kasuks.

Siiani meie teadmised, kas me oleme kõige sellega midagi võitnud või missugused on lae-nuga seotud riskid, ei saagi väga suured olla. Teatavasti igasugune majandustegevus sisal-dab endas riske, kuid olgu veel kord öeldud, et nii ESM-i, EFSF-i kui ka Rahvusvahelise Va-luutafondi puhul olen mina täiesti veendunud,

et kõik riskid on väga hoolikalt kaalutud. Ning nagu IMF-i näide meile kinnitab, me mitte ei kaota raha, kui nõrgemaid abistame, vaid või-dame raha.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud härra peaminister! Tegelikult on mitmed eurosooni riigid ja valitsused öelnud, et nad on väsinud ega taha enam neid abipa-kette toetada. Seda ka põhjusel, et avalik arva-mus nendest on äärmiselt negatiivne. Ma ar-van, et ma ei pane teile sõnu suhu, ma tsiteerin otse, mida te Reutersile ütlesite. Te ütlesite, et väsimus abipakettidest ei ole meie riigis kuum teema. Kust te seda võtate, et ei ole kuum tee-ma? Rahvas ei taha neid pakette kuulda ega näha.

Andrus Ansip

Jah, nii ma olen öelnud. See väide kuulub mulle ja ma jään selle väite juurde. Väsimus abipakettidest oli kuum teema siis, kui me aru-tasime Eesti liitumist ESM-iga. Siis kujunes välja minu hinnangul väärustunud arusaam, et raha, mille Eesti annab ESM-i, on kaotatud raha, seda raha me enam ei näe. Kuna lõpuks ikkagi langetati otsus, et Eesti osaleb ESM-is, nii nagu Eesti osaleb ka Rahvusvahelises Va-luutafondis, siis see raha taganutmise hoog rauges. Iga ratsionaalselt mõtlev inimene saab ju aru, et kui kõne all on sellesama ESM-i kasutamine Kreekas, siis ei ole võimalik kao-tada seda raha, mis on üks kord juba ära kao-tatud ja mida pole vahepeal tagasi saadud. Meie juba andsime kaks miljardit ESM-i. Mi-nu meelest pole see kaotatud raha, see raha teenib intresse, aga teie meelest ja teie avaliku retoorika järgi on see kaotatud raha. Aga kui-das saab väita, et me kaotame veel kord ära raha, mille me kord juba kaotanud oleme? Seetõttu abistamispakettide küsimus tõepoo-lest Eestis enam kuum teema ei ole. Ma arvan, et me võiksime teiste riikide probleemidega märksa argumenteeritumalt tegelda, see või-maldaks meil ka oma koduseid asju hoopis laialdasemate teadmiste põhjal ja paremini korraldada.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Avaliku vahendi võimalik korruptiivne kasutamine valimiseelsel perioodil

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Andres Anveltilt siseminister Ken-Marti Vaherile. Palun!

Andres Anvelt

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud minister! Nagu kolleeg Randpere, tunnen minagi muret eelseisvate valimiste pärast ja küsingi teilt nende kohta. Te olete paljudes oma sõnavõttudes avaldanud seisukohta, et võitlus korruptsiooniga on üks teie prioriteete. Selle aasta aprilli algusest kehtib uus korruptsioonivastane seadus, mille üks säte kehtestab avaliku vahendi korruptiivse kasutamise eest. Jutt on sellest, kui see loob avaliku huvi seisukohast ebavõrdsed eelised ametiisikule, kelleks võib olla ka poliitik. Kas teie valitsemisalas tegutsevad ja selle sätte alla kuuluvaid väärtegusid menetlevad ametkonnad on seoses linnapildis – ja mitte ainult Tallinnas – olevate valijaid eksitavate reklaamidega mingeid menetlusi alustanud?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Minu arust on see väga asjalik seaduse täiendus ja tore, et see 1. aprillist kehtib. Selle sätte tähenduses on kohtueelne menetleja politsei ja minu teada on politsei alustanud ühe asja uurimist. Ma olen täiesti kindel, et eriti vahetult enne valimisi jälgitakse põhjalikult, ega selliseid seadusrikkumisi ei ole. On selge, et otsustaja saab olla ainult politsei, kes on Eesti Vabariigis sõltumatu. Nemad teevad oma otsused lähtuvalt tehioludest. Seejuures ei ole oluline, et keegi esitaks avalduse või kaebuse, politsei saab sellise menetluse ka ise algatada. Ka on kindlasti asjakohane Riigikogu korruptsioonikomisjoni algatus koguda teatud juhtumite korral, millele on meedias tähelepanu juhitud, selgitusi ja eksperdi hinnanguid.

Eriti palju on räägitud mõningatest Tallinna linnas toimuvatest sigadustest, mida osa valijaid mõistab ühelt poolt valimisreklaamina, mida tehakse maksumaksja raha eest, teiselt

poolt aga võimaliku õigusrikkumisena korruptsioonivastase seaduse tähenduses. Olgu näiteks toodud juhtum, mida ka teie komisjon siin vaagima hakkab, et ühe linnaosa vanem, kujutage ette, kutsub maksumaksja raha eest suurel plakatil inimesi üles koos käima hakkama. Hakkame lihtsalt käima! Varem käimist justkui pole olnud, nüüd hakkame kõik koos lihtsalt käima. Ning seda, kujutage ette, hämmastaval kombel 40 päeva enne valimisi või kaks kuud enne valimisi. Ma arvan, et hinnangud, mis annab parlamendikomisjon, on kindlasti igati asjakohased, aga siin on mõtlemiskoht ka poliitseile. Äärmiselt tervitatav on, et seaduses on 1. aprillist selge säte, mis sellise tegutsemise üheselt hukka mõistab.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, esimene täpsustav küsimus!

Andres Anvelt

Hea minister! Mulle jäi ikka natuke segaseks teie valitsemisala ametkondade konkreetne seisukoht nende võimalike rikkumiste osas, mida ka meie komisjon uurib. Ma küsingi teilt kui täitevvõimu esindajalt ja täitevvõimu tegevuse eest poliitiliselt vastutavalt isikult, kas te olete asja vastu huvi tundnud. Kas teil on mingisugust informatsiooni, kuidas kohtueelne menetleja mitte konkreetsesse fakti, aga üldiselt nendesse asjadesse suhtub?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! On selge, et kui üks seadus on olnud jõus alles pool aastat ehk siis väga vähe aega, siis on kohtueelsel menetlejal, kes konkreetset õigusrikkumist uurib, praktika alles välja kujunemas. Oleks tegemist sättega, mis on juba aastaid kehtinud ja mille puhul on välja kujunenud nii kohtupraktika kui ka kohtueelse menetluse praktika, siis oleks lood teised. Praegu politsei alles kujundab oma seisukohta.

On selge, et ükski minister ega ka parlamendiliige ei saa poliitseile ette kirjutada, millisel juhul algatada menetlus ja millisel juhul mitte. Meie võimalused piirduvad Riigikogus vastu võetud seadustega. Minister aga saab tagada, et poliitseil on piisavalt ressursse seaduse rakendamiseks. Ma olen seda ka teinud. Viimase kahe aasta jooksul on loodud korrupt-

sioonikuritegude büroo politseis, on tagatud nii heade uurijate kui ka muude spetsialistide palgaraha, samuti vajalikul tasemel tehnilised vahendid. Nii et kõik eeldused on loodud. Nüüd on järele ots juba politsei käes. Kui selle konkreetse sätte rakendamisel tekib kohtuvälisel menetlejal või kohtul seisukoht, et seadust oleks vaja täpsustada, siis me peame seda ka tegema. Aga jah, seni on algatatud üks menetlus. See on praegu pooleli. Nii palju informatsiooni on mul täna politsei tegevuse kohta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, teine täpsustav küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh, aga ma olen ikka veel segaduses. Sa, hea minister, väidad, et see säte võiks puudutada teatud situatsioone, ma rõhutan veel kord, mitte ainult Tallinnas, vaid ka laiemalt Eestis. Samas sinu erakonnakaaslasest linnapeakandidaat väidab, et Eestis ei ole avaliku vahendi kasutamist poliitreklaamiks kriminaliseeritud. Seda ei peeta õigusrikkumiseks. Milline on ikkagi sinu kui poliitiku, kui ministri seisukoht: kas see korruptsioonivastase seaduse säte puudutab poliitreklaami tegemist avaliku vahendi eest või mitte? Küsin sinu isiklikku seisukohta.

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma arvan, et ma oma personaalset seisukohta juba väljendasin. On tõsi, et kriminaalkuritegu see ei ole, tegemist on väärteoga. Selle eest on ette nähtud rahatrahv kuni 300 trahviühikut. On ka sätestatud teatud tingimused, mille korral on tegemist tuvastatava õigusrikkumisega. Minu arvates see on äärmiselt asjakohane säte. Kindlasti me võime kaaluda, kas nimetatud tegu ehk siis maksumaksja raha eest endale eelisseisundi ostmine, kasutades ära võimupositsiooni, peaks olema käsitatav kriminaalkuriteona. See on loomulikult debati teema ja parlamendi otsustamiskoht.

Minu hinnangul on väga tõsiseid küsimusi tekkinud eelkõige Tallinna linnas. Oma võimupositsiooni kasutatakse korruptiivselt ära, et luua endale põhjendamatu eeliseid maksumaksja raha eest. Selleks ei kasutata häämataval kombel mitte erakonna raha, mida kõik suuremad parteid saavad riigieelarvest, vaid

seda tehakse ka maksumaksja raha eest. Minu arvates on see tõsine probleem, ma isegi kasutaksin sõna "sigadus". Sellisele sigadusele annavad kindlasti hinnangu valijad. Valijatel olekski mõistlik anda avalikkusele märku korruptiivsetest ilmingutest, mida me Tallinnas siin-seal näeme. Tuleks anda märku, kui linnavõimud on käitunud korruptiivselt, kui maksumaksja raha on alusetult kasutatud, olgu "Tallinn aitab" või mingite muude loosungite all.

Esimees Ene Ergma

Jätkame kohapeal registreeritud küsimustega. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud siseminister! Minu küsimus puudutab avaliku raha kasutamist kampaanias, täpsemalt IRL-i ja Reformierakonna poliitikute poolt. Me teame, et kõik maavanema kohad on mehitatud kas IRL-i või Reformierakonna poliitikutega. Üks neist on seoses häälte ostmise skandaaliga Lääne-Virumaal oma kohalt lahkunud, enamik maavanemaid aga kandideerib valimistel, eriti IRL-i nimekirjades. Maavalitsused on muutunud mehitatud parteikontoriteks. Maavanemate kandideerimise puhul on veel see halb asi, et kui nad valitakse linna- või vallavolikokku, siis nad kaotavad oma koha, kui nad jätkavad maavanemana. Huvide konflikt tuleb sellest, et nad on aidanud ühe erakonna linna- või vallavolikokku, kasutades riigi raha. Kui selle erakonna esindaja hakkab täitma linnavalitsuses mõnda olulist kohta, siis maavanem, kes peaks tegema järelevalvet, ei tee seda. Ning kui peaks võitma mõni teine erakond, mitte IRL või Reformierakond, siis saab maavanem oma positsiooni poliitiliselt ära kasutada. Kas selle probleemiga peaks tegelema?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Eks maavanemate küsimus on aastakümneid väga mitmetahuline olnud. On maavanemaid, kes on jõudnud valimistel kandideerimise kaudu parlamenti, ka praegusesse koosseisu, osa neist on saanud linnapeaks. Näiteks Toomas Kivimägi, kes on praegu Pärnu linnapea, oli aastaid Pärnu maavanem. Niisuguseid näiteid on ka eelmistest parlamendi koosseisudest. Ma arvan, et inime-

se soov kandideerida valimistel ei tohiks küll küsitav olla, see peaks olema kõigile tagatud õigus.

Mis puutub maavanema järelevalvefunktsiooni täitmisse, siis ma teie spekulatsiooni küll õigustatuks ei pea. Me võime ju konstrueerida väga mitmepalgelisi skeeme, mis puudutavad ühe või teise isiku erapooletust või erapoolikust, aga inimeste õigus kuuluda era-konda peaks demokraatlikus riigis olema pigem soodustatud, mitte vastupidi. Vastasel korral tekib paratamatult küsimus, et kui inimene on poliitiliselt aktiivne, aga ühtegi era-konda ega ka muusse ühendusse ei kuulu, keda ta siis esindab. Millist jõudu ta esindab? Kas ta esindab ainult ennast või mingeid isikuid, kelle positsioon on umbes sama kui temal, aga kelle ilmavaade ei ole selge? Ma arvan, et valijale on tähtis teada, millist ideoloogiat üks või teine isik esindab, milline on tema arusaam ühiskonnast ning suhtumine ka järelevalvefunktsioonidesse, nende täitmisse. Siin on pigem tegemist läbipaistvusega, mitte vastupidise olukorraga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Lugupeetud minister, te jätsite küsimusele vastamata. Kui maavanemad kandideerivad, kas nad kasutavad valimiseelsel perioodil avalikku raha?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Eks kerki täpselt sama küsimus ka siis, kui kandideerivad teised inimesed, kes praegu mingit ametipositsiooni täidavad. Kas nemad kasutavad avalikke vahendeid? Vastust on kergem leida, kui küsimus on ajendatud selgetest näidetest selle kohta, et on kasutatud oma võimupositsiooni ja maksu-maksja raha ja niimoodi endale võrreldes teiste kandideerijatega mingi eeliseisund loodud. Ma arvan, et need on üsna selged juhtumid.

Samas tuleb mõnda, et on kindlasti juhtumeid, kus me peame kõiki neid kolme elementi eraldi analüüsima, et mõista, kas on tegemist korruptiivse käitumisega korruptsioonivastase seaduse tähenduses. Lõpuks aga otsustab ühe või teise inimese käitumise üle maksumaksja ja valija, kes on paljuski üks ja

seesama isik. Valija näitab, millist käitumist ta peab õigeks ja millist taunib. Sellest demokraatlikus ühiskonnas paljuski ehk juhindutaksegi.

Minu arvates on korruptsioonivastase seaduse säte, mis alates 1. aprillist kehtib, igati asjakohane. Võib tõesti tunduda, et mingite jõudude tegutsemine on läbi aastate justkui täiesti ilma mingi hinnanguta olnud. Nüüd on parlament säärast käitumist, mida me siin täna oleme käsitletud, väga selgelt tauninud ja pidanud seda õigusrikkumiseks. Minu hinnangul on see alus, mis annab valijale lisaorientiiri oma seisukoha kujundamiseks.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Majandus

Esimees Ene Ergma

Järgmine on kolleeg Marika Tuus-Lauli küsimus peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Marika Tuus-Laul

Austatud härra peaminister! Viimane majandusprognoos korrigeeriti tunduvalt väiksemaks. Majanduskasvuks ei pakutud enam mitte 3,3%, vaid 1,5%. Pankade analüütikud on tõdenud, et tegemist on päris selge langusega. See langus on kestnud kaks kvartalit järjest. Viimati oli meil kvartaalne langemine 2009. aastal. Samas ei ole muutunud Rahandusministeeriumi 2014. aasta majanduskasvu prognoos. Me näeme iga päev, et meie lähinaabritel Soomel ja Rootsil ei käi käsi ka just hästi. Millel ikkagi põhineb Rahandusministeeriumi ja valitsuse selline optimism?

Andrus Ansip

Vastab tõele, et tänavusi prognoose on Rahandusministeerium allapoole korrigeerinud. Kasvuks pakutakse tõepoolest 1,5%. Aga järgmise aasta prognoosi Rahandusministeerium muutnud ei ole, see on endiselt 3,6%. Rahandusministeerium tugineb prognoose tehes nende samadele argumentidele, millele tuginevad teie viidatud kommertsbankad, kes järgmise aasta väljavaateid näevad samades piirides nagu Rahandusministeerium. Kui võrrelda kommertsbankade prognoose Rahandusministeeriumi

riumi omadega, siis tuleb öelda, et viimasel ajal on Rahandusministeeriumi prognoosid kõige konservatiivsemate hulgas.

Euroopas tervikuna on majanduskliima aga paranenud küllalt kiiresti ja tänavuselt teiselt poolaastalt oodatakse märksa paremaid tulemusi, kui olid esimesel poolaastal. Aasta-aastalt on Eesti majandus pidevalt kasvanud. See kasv ei ole olnud nii suur, nagu me lootsime – teises kvartalis ainult 1% –, samas on see teise kvartali kasv 1% Euroopa Liidus Läti, Leedu ja Ühendkuningriigi järel neljandal kohal. Ülejäänud 24-s Euroopa Liidu riigis on majanduskasv olnud märksa tagasihoidlikum või hoopis miinusmärgiga.

Riigieelarve tulud ei sõltu aga mitte ainult majanduskasvust. Need on prognoositud ka teistest parameetritest lähtudes, näiteks tööhõive küllalt kiirest kasvust. Eestis on viimase kahe ja poole aasta jooksul tööpuudus vähenenud kõige kiiremini Euroopa Liidus. Meie tööhõive on kasvanud ja see on ka märgatavalt suurendanud meie maksutuluseid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul, esimene täpsustav küsimus!

Marika Tuus-Laul

Kui järgmine aasta peaks tõesti nii hästi minema, et meil majandus 3,6% kasvab, siis tekib küsimus, miks ikkagi töötuskindlustusmakset ei taheta vähendada, kuigi töötukassa nõukogu tegi eile niisuguse ettepaneku. Sotsiaalminister, kes peaks nagu rahva poolel seisma, oli selle vastu ja rõhutas, et me peame arvestama riskistsenaariumiga. Praegu te kinnitate, et tööhõive kogu aeg suureneb ja töötuid jääb üha vähemaks. Miks me peame raha töötukassasse nii palju juurde panema? On ju teada, et isegi kui meil töötus kasvaks nii suureks, nagu see oli tippajal, ka siis ei kuluks see raha ära. Miks me seda maksu ikkagi ei vähendada? Kas te kogute niimoodi varjatud tulumaksu, et üldist puudujääki vähendada?

Andrus Ansip

Oi, proua Tuus-Laul, küll ma tahaks, et mul oleks teie mure, et kuidagi ei suuda raha ära kulutada! Küll mulle meeldiks, kui mul oleks samasugused mured nagu teil! Mulle tuleb teie jutt väga tuttav ette. Sedasama räägiti siinsa-

mas Riigikogus ning meedia vahendusel tuli seda juttu tööandjate keskliidust ja ametiühingute keskliidust. Kõik kinnitasid, et töötukassas ajab justkui raha üle, seda ei ole enam kuhugi panna, mitte ialgi ei suudeta seda ära kulutada.

Surve oli suur ja mida siis halb valitsus otsustas? Halb valitsus otsustas, et olgu nii, nagu te ütlete, kärbime töötuskindlustusmakse summaarset määra 1,5%-lt 0,9%-ni. Oli küll reserve kogutud, aga siis läks Lehman Brothers pankrotti ning tööpuudus hakkas kiiresti kasvama. Ja mis me siis tegime? Me suurendasime töötuskindlustusmakse määra 0,9%-lt 4,2%-ni. Oli see mõistlik otsus? Selles konkreetses olukorras jah, see oli väga mõistlik otsus. Laiemas plaanis aga oli ebamõistlik otsus headel aegadel töötuskindlustusraha töötukassasse piisavalt mitte koguda ja maksemäära alandada. Tolles laiemas plaanis oli väga ebamõistlik kriisiajal maksukoormust suurendada ja nõnda veelgi majandust jahutada. Ma olen päris kindel, et inimesed, kes praegu nõuavad töötuskindlustusmakse määra kiiret alandamist, on esimesed, kes siis, kui kriis peaks jälle tekkima – ma loodan, et seda ei tule –, süüdistavad valitsust omal ajal väga halva otsuse langetamise pärast.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul, teine täpsustav küsimus!

Marika Tuus-Laul

Ma arvan, et sellisel juhul teil ei ole mõtet teha nägu, nagu töötukassa nõukogu otsus teile midagi tähendaks. Tegelikult ei tähenda – te teete ikka nii, nagu valitsus tahab, mitte nii, nagu nõukogu õigeks peab. Kui meil järgmisel aastal majandus kenasti kasvab – ja teie ju ütlete alati, et meil on rahandus väga korras ja kõik on hästi –, siis ma küsin, kuhu see majanduskasv kaob. Kas inflatsioon sööb selle ära? Miks see kasv ei kajastu inimeste toimetulekus? Miks see ei kajastu elukvaliteedi paranemises? Miks see ei kajastu kõrgemas elatuses? Me teame, et meie rahva ostujõud on Baltimaade kehvim. Kuhu see kasv kaob?

Andrus Ansip

Ei ta kao kuhugi. Ma olen päris veendunud, et ka teie, proua Tuus-Laul, saate järgmisel

aastal sellest majanduskasvust osa. Teie sissetulek kindlasti suureneb, ja see on vääramat protsess. See suureneb! Järgmisel aastal peaksid meie eelarvekava järgi pensionid tõusma 5,8% ja see on pensionäridele päris märkimisväärne sissetuleku kasv. Praeguste kokkulepete järgi peaks ka pensionäride maksuvaba tulu määr suurenema. Täiendav maksuvaba tulu määr peaks suurenema 192 eurolt 210 euroni ehk kokku koos tulumaksuvaba miinimumi 144 euroga 354 euroni. Keskmise pension peaks samuti olema 354 eurot ja see tähendab, et ka uuel aastal keskmine pension jääb tulumaksuvabaks. Veel kavatseme järgmisel aastal suurendada avalikus sektoris töötavate inimeste palka. See tähendab seda, et järgmisel aastal eelkõige õpetajad, aga ka kultuuritöötajad võivad arvestada pisut suurema palgatõusuga. Läbivalt saab palgatõus järgmisel aastal meie praeguste kavade järgi olema 5,1%.

Nagu me teame, kasvasid teises kvartalis palgad erasektoris märksa rohkem ja kokku oli teise kvartali keskmine palgatõus Eestis 8,5%. Ning 8,5%-se palgatõusu korral ei saa keegi väga tõsiselt võetavalt väita, et majanduskasv ei jõua iga inimeseni. Jõuab!

Esimees Ene Ergma

Nüüd kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Hea peaminister! Ma saan teie jutust aru, et meil läheb hästi. Aga kuidas te siis kommenteerite seda, mis toimub meil hindadega? Toiduainete hinna tõus oli viimases kvartalis 4,5% ehk tunduvalt kõrgem kui Lätis ja Leedus ning Euroopas keskmiselt. Kas Eesti hinnatõus on ka meie majandusedu näitaja?

Andrus Ansip

Jah, see 4,5% on jah toiduainete hinna tõus ning see ei rahulda meid. Aga me teame, et valitsusel toiduainete hinna tõusu mitte kuidagimoodi mõjutada võimalik ei ole. Me ei taha seda, et valitsuse juht hakkaks jälle kusagil kangiga võiladusid avama ja et meil tekiks reguleeritud hinnad. Me mäletame hästi, kuidas reguleeritud ja kontrollitud madalad hinnad viisid kauba polettidele. Seda aega meile kindlasti tagasi vaja ei ole.

Augusti inflatsioon oli meil minu mälu järgi 2,9%. Ning 2,9% on juba täiesti nendes piirides, kuhu inflatsiooni ja hinnastabiilsuse tase peaks ka tulevikus jääma. Teatavasti nullinflatsioon on väga halb. Paljudes Euroopa riikides on inflatsioon alla 2% ja see on majandusarengut pärssiv tase. Euroopa Keskpanga eesmärk on hoida hinnastabiilsust 2% tasemel: hinnad peaksid aastast tõusma 2%, see elavdaks majandust piisavalt ja jätaks samas elanike säästetud söömata. Kui inflatsioon on alla selle taseme, siis see ei ole majandusele hea. Kiirelt konvergeeruvates riikides, nendes maades, kus palgad tõusevad Euroopa Liidu keskmise tasemega võrreldes suhteliselt kiiremini, on paratamatu ka see, et hinnad tõusevad kiiremini. Seetõttu see meie riigi inflatsioon 3% ei ole midagi niisugust, mida peaks kangesti kiruma ja kartma. Paratamatult senikaua, kuni Eestis palgad ei ole Euroopa parimal tasemel, ei ole Soome tasemel, jäävad meil nii palgad kui ka hinnad tõusma kiiremini, kui need tõusevad näiteks Soomes.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Vajaduspõhine peretoetus

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on samuti peaminister Andrus Ansipile. Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Austatud peaminister! Möödunud suvel suure käruga Reformierakonna poolt välja hõigatud lastetoetuste reformiga lubati väga paljudele peredele, et nad saavad vaesusest üle. Vajaduspõhine peretoetus pidi jõudma enam kui 30 361 pereni. Praegu saab vajaduspõhist peretoetust ümmarguselt 3000 peret – nende arv oli juulis 2455 ja augustis lisandus veidi üle 500. Mis on sellise kesise tulemuse põhjus? Kes peaks võtma poliitilise vastutuse, et see reform pole tegelikult ellu rakendunud, et raha pole peredeni jõudnud?

Andrus Ansip

Kõigepealt ma korrigeerin teie esitatud arve nii juuli kui ka augusti kohta. Minu andmetel oli juulis vajaduspõhise peretoetuse saajaid

2921 ja augustis 3537. See on täiendav toetus, mis on mõeldud peredele, kel on majanduslikult kõige raskem toime tulla. Kindlasti ei ole selle reformi algaasis kõik inimesed, kellel on alust seda toetust taotleda, veel teadlikud, et saab niisugust abi paluda. Kuid ma olen päris kindel, et kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajad hakkavad seda täiendava toetuse saamise võimalust kiiresti propageerima ja küllap õige pea on taotlejaid märgatavalt rohkem, kui neid praegu on. Me oleme analüüsidest mitmel korral jõudnud järeldusele, et näiteks toimetulekutoetus jaotub üle Eesti endiselt väga ebaühtlaselt ja see ei ole tingitud niivõrd inimeste sissetulekute erinevusest, kuivõrd sotsiaaltöötajate aktiivsusest. Paikades, kus sotsiaaltöötajad teevad oma tööd paremini, on toimetulekutoetuse saajaid märksa rohkem kui omavalitsustes, kus sotsiaaltöö tase ei ole nii hea. Teatavasti saadakse toimetulekutoetust elaniku kohta omavalitsuste võrdluses umbes tuhandekordse erinevusega. Me keegi ei arva, et keskmine toimetulek Eesti omavalitsustes võiks erineda kas sada või tuhat korda. Isegi kümme korda on täiesti välistatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, esimene täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Lugupeetud peaminister! Te nimetasite juulikuust rääkides arvu, mis puudutab toetuse taotlejaid, mitte saajaid. Augustist rääkides liitsite mõlemad kokku ja ütlesite, et augustis lisandus nii palju. Aga kas te ei ole mõelnud, et see 9,59 lisaeurot ei kaalu üles seda vaeva, et tuleb kord kolme kuu tagant sõita vallavalitsusse ja tõestada seal, et lastel on teatud vajadused, et nad vajavad küll seda n-ö vajaduspõhist peretoetust, seda väikest raha? Mida teie ostaksite selle 9,59 euro eest kuus? Ja kust tuli üldse selline arv, et see on just see summa, mida lapsed vajavad, kui pere on kitsikuses?

Andrus Ansip

See on ju täiendav toetus. Ma küll ei võtaks hoiakut, et 9 või 10 eurot kuus või tulevikus topeltsumma on midagi niisugust, mille võiks ära põlata. Kui me vaatame Euroopa Liidu teisi riike ja nende lapsetoetuse määrasid, siis näeme, et ega see meie määr ehk 19,19 eurot

kõige pisem Euroopas ei ole. Bulgaarias on see 18 eurot, Tšehhis 19 eurot, Kreekas on esimese lapse toetus 8,22 eurot, Lätis 11,4 eurot. Ega Slovakkiaagi meist väga kaugel ees ei ole: 21,99 eurot. Leedus lapsetoetust ei maksta, kui sissetulek pereliikme kohta ületab 152 eurot. Poolas on lapsetoetus 17 eurot. Sellised need tasemed on ka mitmes riigis, mis on märksa jõukamad kui Eesti. Lisatoetuse maksmine kõige enam abi vajavatele peredele on kõige mõistlikum maksumaksja raha kasutamise viis.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, teine täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Austatud peaminister! Vajaduspõhise peretoetuse määramisel arvestatakse sissetuleku hulka ka vanaema pension ja vanaema palk, kui pere elab ühes elamises. Sellisel juhul on ju vanaema ka vajaduspõhine. Vanaema on inimene, kes peab lastega pere vaesuse nagu korvama. Kas see on mõistlik? Ja te jätsite vastamata küsimusele, mida teie 9 euro eest kuus lastele ostaksite.

Andrus Ansip

Selle ma jätaksin enda teada. Mind ei huvita absoluutselt see, milleks teie oma suhteliselt suure Riigikogu liikme palga kulutate, ja see tõttu ma eeldan, et teie ei tohiks huvi tunda selle vastu, kuhu mina oma palga panen. Olgu aga veel kord öeldud: te teist korda eksisite vajaduspõhise peretoetuse saajate arvu nimetades. Te üritasite mind korrigeerida, aga omistasite mulle mingeid väiteid, milleks ei ole mitte mingit alust. Vajaduspõhise peretoetuse saajaid juulis 2013 oli 2921 ja augustis 2013 oli neid 3537. Ma eeldan, et need arvanded on tõesed, need on riigi institutsioonide käest saadud, mitte teie allikatest pärit. Selles osas ma jään kindlasti oma sõnade juurde.

Esimees Ene Ergma

Läheme nüüd kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Lugupeetud peaminister! Kõigepealt ma tahan kommenteerida ühte teie väidet. Mitte sotsiaaltöötajate hea või halb töö ei määra se-

da, kui palju toimetulekutoetuse saajaid on. Mina olen kogu aeg arvanud, et ikka Eesti majanduskasv vähendab toetuse saajaid. Päriskindlasti ei tööta teatud piirkondades sotsiaaltöötajad tuhat korda halvemini. Veel tahan öelda, et on väga tänuväärne, et vajaduspõhine peretoetus kolme- ja neljalapselistele ning veel suurematele peredele määratakse otse, ilma taotlemata. Küsimus on lühike: kuidas teile tundub, kas uhket eestimaalast alandab või ülendab selline käsi pikalt ees omavalitsusest toetuse küsimine? Paljudel tuleb ju käia seda toetust vallavalitsusest taotlemas.

Andrus Ansip

Te olete sotsiaalvaldkonnaga ka varem tegeleenud ja seetõttu toimetulekutoetuse jaotus elaniku kohta Eesti kohalike omavalitsuste vahel ei tohiks teile võõras teema olla. Mina ei tegele selle teemaga iga päev, aga ühel aastal – ma ei suuda praegu meenutada seda aastat – oli näiteks Piirissaare vallas toimetulekutoetus elaniku kohta 1 kroon. Tolsamal aastal oli toimetulekutoetus elaniku kohta Aegviidu vallas 4 krooni ja 62 senti, Urvaste vallas aga üle 1000 euro. Kui palju sente oli, ei mäleta. See-ga on see tõesti reaalsus, et Eesti kohalikes omavalitsustes on tohtu suured erinevused toimetulekutoetuse saamise osas. Mitte keegi teist ei suuda mulle usutavalt selgeks teha, et Urvaste ja Aegviidu elatustasemes on 250-kordne vahe. Pigem viitab see sellele, et ühes vallas on sotsiaaltöötaja olnud väga aktiivne, kasutanud maksimaalselt kõiki seadusest tulenevaid võimalusi, teises vallas aga pole inimesed seda toetust taotlenud. Pole sellist õhustikku, avalikku arvamust, mis kõiki neid, kel on võimalik toetust saada, seda küsima innustaks. Loomulikult on rahva vaesus otseses sõltuvuses riigi majanduslikust edukusest. Mul on hea meel öelda, et Eestis on kõige rikkamate ja kõige vaesemate inimeste sissetulekute erinevus viimase 13 aasta jooksul vähenenud kõige kiiremini Euroopa Liidus.

Esimees Ene Ergma

Nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Härra peaminister! Oli ergutav kuulda teie värsket mõtet – ma üritan tsiteerida, pärast

võib stenogrammist järele vaadata –, et toetuste maksmine on kõige mõistlikum maksu-maksja raha kasutamise viis. Niimoodi ma kirjutasin üles. Kas sellest võib järeldada, et suurenev toetuse saajate arv, suurenev inflatsioon ja tõusvad hinnad on meie majanduse näitajad? Kas see ongi see majanduslikult edukas riik, milles te tahate elada?

Andrus Ansip

Küll teie ikka oskate väänata teise inimese ütlust! Aga kõigepealt ma korrigeerin oma eelmist vastust. Ma rääkisin oma arust kroonides, aga mu pinginaaber ütleb, et vahepeal ma kasutasin eurosid. Tegelikult ma mõtlesin kõiki neid valdade toimetulekutoetusi kroonides. Palun vabandust, kui ma eksisin!

Ma väidan, et kõik riigid on olnud avalikke teenuseid pakkudes sotsiaalselt ühiskonda võrdsustavad. Näiteks haridussüsteem on alati olnud ühiskonda võrdsustav, seda ka diktatuuririikides. Haridussüsteemid on läbi ajaloo sihiks seadnud anda ka vaestest peredest andekatele lastele võimalus saada hea haridus. Üks riigi rolle on sotsiaalse ebavõrdsuse vähendamine. Ma mitte mingil juhul ei ole väitnud seda, et mida rohkem toetusi, seda parem riik. Küll aga olen ma väitnud seda, et riigi kohus on aidata inimesi, kellel riigi abi tõepoolest vaja läheb.

Kui me räägime vajaduspõhisest peretoetusest ja lapsetoetusest, siis nende maksmine on efektiivne maksumaksja raha kasutamine. Raha kogutakse kõigi maksumaksjate käest ja antakse nendele, kes seda tõepoolest vajavad. Sellele vastukaaluks on meil pikka aega praktiseeritud toetuste lausalist jagamist kõigile ühtemoodi. See ei ole riigi seisukohalt väga nutikas viis tegutseda, kui kogutakse raha kõigilt võrdselt kokku ja jagatakse siis jälle kõigile võrdselt laiali. Selles ei ole väga palju arukust ja sellele ei saa rajada ka mingisuguseid edu lootusi.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Maksutulude vähenemine

Esimees Ene Ergma

Viimane küsimus on kolleeg Inara Luigaselt, see on järjekordselt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Inara Luigas

Austatud peaminister! Mul on tegelikult kolm päris tõsist küsimust, aga ilmselt ma ei jõua täna teie käest neid kõiki küsida. On selge, et riigieelarve tulude laekumine on tänavu olnud ootuspärane, kuid palju maksuraha on siiski kokku kogumata. Maksuameti hinnangul jäi ainuüksi eelmisel aastal käibemaksu kogumata 222 miljonit eurot. Eesti Õliühing on pöördunud Riigikogu rahanduskomisjoni, rahandusministri ja maksuameti peadirektori poole, toonitades, et mootorikütusega seotud maksulaekumised on samuti drastiliselt vähenenud. Maksu- ja Tolliameti hinnangul võib aktsiisimaksetest jääda tänavu veel lisaks saamata 75 miljonit eurot. Minu küsimus on selle kohta, et need skeemid, kõik need pettused ei ole mitte uus asi. Miks valitsus on nii vähe nendele pettustele tähelepanu pööranud ja mida kavatsetakse lähiajal ette võtta?

Andrus Ansip

Maksulaekumised on olnud üle ootuspärase taseme. Me oleme kaheksa kuuga kokku kogunud 67,2% aastaks eelarvesse kavandatud summadest. Minu võrdlusbaas ulatub tagasi 2005. aastani ja ma kinnitan, et selles ajavahemikus ei ole olnud ühtegi aastat, kus kaheksa kuuga oleks kokku kogutud aastaks kavandatud vahenditest suurem osa kui tänavu. Aga paraku on teil õigus – teatud maksud on laekunud oodatust halvemini.

Oodatust paremini on laekunud eelkõige tulumaks, eriti ettevõtete tulumaks, millest meil on kaheksa kuuga kogu aastaks kavandatud laekumine juba käes. Ka sotsiaalmaks on laekunud suhteliselt hästi, sest tööhõive on olnud suurem, kui me eeldasime. Paraku kütuseaktsiisi laekumine on kahanenud. See kahanemine pole küll olnud drastiline, aga minu jaoks on ka 2,2% graafikust maas olekut üsna alarmeriv.

Maksupettustega võitlemine on praeguse valitsuse fookuses ja see on teema, millega valitsus peab pidevalt tegelema. Me peame enda-

le muidugi aru andma, et lõplikku võitu ei saavuta me kunagi, kuid võitlemast ei tohi hetkekski loobuda. Maksupettustega võitlemine on meie valitsuse prioriteet ka järgmisel aastal. Kavandatud meetmetest on ajakirjanduses juba räägitud. Jutt on tehingutega seotud informatsiooni operatiivsest edastamisest Maksu- ja Tolliametile, täiendavate kontrolliõiguste andmisest Maksu- ja Tolliametile jm.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, head kolleegid! Meie infotunni aeg on läbi. Ma tänan teid kõiki küsimuste esitamise eest, peaministrit ja teisi valitsusliikmeid aga tänan küsimustele vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu teise tööädala kolmapäevast istungit. Kolleegid, nüüd võite üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel Riigikogu menetlusse alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle eelnõuga me teeme ettepaneku kehtestada kindlad, ilma mingi kaalutusvõimaluseta reeglid selle kohta, kui palju võib Euroopa Liidu välisest riigist Eestisse kütust tuua. Tuletan meelde, et praegu on Riigikogu menetluses üks selleteemaline eelnõu juba olemas – nr 449. Loodame, et neid eelnõusid menetletakse paralleelselt. Võib-olla õnnestub leida lahendus, mis ei rahulda ainult selle saali üht poolt, vaid ka inimesi, kes piiri lähedal elavad ja piiril töötavad. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatuse nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu. Kui see vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus selle menetlemise kolme tööpäeva jooksul.

Nüüd annan edasi teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 16. septembril algatatud

Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 16. septembril algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 16. septembril algatatud raudteeseaduse, hädaolukorra seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; neljandaks, Riigikogu liikmete Tõnis Kõivu, Liisa-Ly Pakosta, Peep Aru ja Siim Kabritsa s.a 17. septembril algatatud veeseaduse ja jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – keskkonnakomisjon.

Riigikogu juhatus on kinnitanud Riigikogu liikme Reet Roosi lahkumise Euroopa Liidu asjade komisjoni liikme kohalt ja Riigikogu liikme Erki Noole asumise Euroopa Liidu asjade komisjoni liikme kohale.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimised peaminister Andrus Ansipile ja keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannusele.

Nüüd, head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 85 Riigikogu liiget, puudub 16.

1. Välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu (452 SE) esimese lugemise jätkamine

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kolleegid! Eile jäi meil pooleli Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu 452 esimese lugemise arutelu. Meil jäi pooleli algatava esindajale Yana Toomile küsimuste esitamine. Palun teid kõnepulti tulla, Yana Toom! Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud ettekandja! Kui te eile sellest eelnõust rääkisite, siis jäi mulle kõrvu, et eelnõu koostamise ja komisjonis arutamise ajal toimus ka kohtumine Politsei- ja Piirivalveameti esindajatega. Kui ma õigesti aru sain, siis kõlas sealtpoolt seisukoht, et praegune regulatsioon on küll piirav, aga sellele ei tasu liiga palju tähelepanu pöörata, sest Politsei- ja

Piirivalveamet ise eirab seda. Kas ma sain õigesti aru ja kas tegelikult ei peaks siiski olema nii, et kui regulatsiooni elus tõesti eiratakse, siis on see ajale jalgu jäänud ja vajab muutmist, mida täna arutatav eelnõu ka teeb?

Yana Toom

Ma tänan! Te ilmselt räägite välismaalaste seaduse sättest, mis puudutab seda, et pere peab tõestama, et neil on võimatu elama asuda mõlema abikaasa kodakondsuse järgsesse riiki või elamisluba taotleva abikaasa kodakondsuse järgsesse riiki. Selle kohta öeldi mulle tõesti nii privaatvestluses kui ka põhiseaduskomisjonis, kus me seda arutasime, et tegelikult seda sätet keegi ei arvesta. Ma tean küll täpselt vastupidist. Küsisin sotsiaalmeedia kaudu inimeste käest, kas keegi on sellega kokku puutunud, ja sain kümneid vastuseid, et on presid, kellel isegi siis, kui üks abikaasa on Eestis elanud juba näiteks kolm või viis aastat, on tulnud elamisluba pikendades uuesti tõestada, et neil ei ole võimalik elada mingis teises riigis. See muidugi ei käi nii, et asjaomase riigi siseministerium või välisministerium saadab Eestisse kirja, et me ei taha neid inimesi siin näha, vaid kirjutatakse pikki avaldusi, mida siis hoollega kogutakse. Minul ei ole andmeid selle kohta, et kellelegi on elamisloa taotluse puhul ära öeldud, aga ametnikud ise kinnitasid, et nad väga seda sätet ei järgi. Ja kui seda sätet elus ei rakendata, siis ei ole mõistlik seda ka seaduses hoida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Hea kolleeg Yana! Ütlesid eile, et Eestis elab tähtajalise elamisloaga umbes 11 000 elanikku. Kes need inimesed on ja miks neil ei ole alalist elamisluba?

Yana Toom

Staatuse määratlemise büroo andmetel on peamiselt kolm põhjust, miks inimestel puudub alaline elamisluba. Esimene on see, et inimesed ei viibi seaduse mõistes Eestis pikaajaliselt. Seaduses on säte, et kui sul on Eestis elamiseks alaline elamisluba, pead sa viibima Eestis vähemalt 183 päeva aastas. Kui sa oled näiteks meremees või töötad kuskil välismaal

ja viibid Eestist vähemalt 200 päeva aastas eemal, siis sa ei saagi alalist elamisluba. Sa registreerid oma äraoleku, tuled tagasi ja pikendad niimoodi seda ajutist elamisluba surmani või pensionini – midagi sellist. See on üks põhjus.

Teine põhjus: selleks et saada alaline elamisluba, peab inimesel olema kehtiv haigekassa kindlustus, piisav sissetulek ja elukoht. Kuid me teame väga hästi üldist sotsiaalset olukorda ja seda, et inimesi, kellel ei ole üht, teist või kolmandat või kõiki kolme korraga, on päris palju.

Ja kolmas grupp on inimesed, kel pole neid kahte probleemi, mida ma juba nimetasin, aga nad ei suuda sooritada keeleeksamit, kus on nõutav B1 tase, nagu ma juba eile rääkisin. B1 tase on see, milleni jõuavad meie lapsed pärast põhikooli, kui nad on õppinud eesti keelt 1080 tundi. Kolmandas grupis on enamasti vanemad inimesed ja nende olukord on selline, et nendele sisuliselt ei laiene seadusega justkui tagatud võimalus perega ühineda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Austatud ettekandja! Ka minu küsimus on perekondade taasühinemise võimaluse kohta. Meie seadusmuudatuse ettepaneku seletuskirjas on viide Euroopa direktiivile 2003/86/EÜ, mille kohaselt kolmandate riikide perekonnad saavad kasutada õigust perekonna taasühinemisele. Ütle palun, kuidas on Eesti välismaalaste seadus selle direktiiviga kooskõlas!

Yana Toom

Minu hinnangul on kooskõlas, aga väga formaalselt. See direktiiv nimelt annab riigile võimaluse ise määrata, mis on pere tuumik. Meil on selline asümmeetriline olukord, kus lapselaps saab enda juurde kutsuda vanaema ja seda peetakse pere ühinemiseks, aga vanaema ei saa enda juurde elama kutsuda lapselast. Lapselaps ei ole selles olukorras justkui lähisugulane ja pereliige, mis on väga imelik.

Veel üks asi: tegelikult see direktiiv ei nõua riikidelt keeleeksamit. See on meie vaba tahe, kas me seda nõuet rakendame või ei rakenda. Nii et me oleme liiga jäigalt sellesse suhtunud ja tegelikult nii karme tingimusi, nagu Eestis

on kehtestatud, ei nõua direktiiv mitte kelleltki.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Hea ettekandja! On üldiselt teada, et tihti taotlevad elamisluba inimesed, kes soovivad minna elama teise riiki oma abikaasa juurde. Eelnõu kohaselt poleks elamisloa taotlemiseks enam vaja tuvastada abikaasadevahelist majanduslikku sidet. Kuidas on majandusliku sidemega teistes Euroopa Liidu riikides? On see seal oluline elamisloa väljastamisel või on majandusliku sideme nõudmine puhtalt Eesti leiutis?

Yana Toom

Ma saan siinkohal viidata sellelesamale direktiivile, millest ma juba rääkisin kolleeg Eesmaale vastates. Tegelikult direktiivist selline nõue ei tulene. Piisab sellest, et abielu ei ole fiktiivne ja on tugev emotsionaalne side ehk siis eesti keeles armastus. Ma saan aru, et ametnikul on seda sidet raskem tuvastada kui majanduslikku sidet, aga meil on tõesti absurdne olukord: pereliikmed elavad eri riikides ega saa kokku kolida, nii aga pole ju võimalik seda majanduslikku sidet tekitada. Euroopa Liidu direktiiv sellist asja ei nõua ja nii ongi fakt, et me oleme kehtestanud karmimad nõuded kui Euroopa Liidu omad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Lugupeetud ettekandja! Millised võimalused annab välismaalaste seadus nendele inimestele, kes on Eestis sündinud, siit teatud põhjustel lahkunud teise riiki – näiteks abielunud või tööle läinud –, aga tahavad Eestisse tagasi pöörduda?

Yana Toom

Kui nad on Eesti kodanikud, siis mõistagi mingisugust probleemi ei ole. Kui nad on etnilised eestlased ja suudavad seda tõestada, siis teatavasti nad saavad elamisloa Eestis elamiseks, küll aga ei saa nad soodustusi Eesti kodakondsuse taotlemisel. Näiteks kõik need

Abhaasia eestlased, kes on siia tulnud Vene passidega, on siiani Venemaa kodanikud, enamik neist pole suutnud eesti keele eksamit teha. Aga eestlasel ja üldse Eesti kodanikul on naasmise võimalus igal juhul olemas.

Kui me räägime välismaalasest, kellel oli ajutine elamisluba või kes lahkus Eestist enne iseseisvuse taastamist, siis tal seda võimalust ei ole. See eelnõu tahabki anda võimaluse Eestisse ehk oma sünnimaale tagasi tulla inimestel, kes lahkusid siit perekondlikel põhjustel. Me teame kõik, et Nõukogude Liidus oli selline tore asi nagu suunamine. Kui sa lõpetasid ülikooli, siis sind suunati kuskile – ma ei tea, näiteks Komsomolskisse Amuuri ääres tehasesse töötama. Sa töötasid seal ja abiellusid, nüüd aga tahaksid tagasi Eestisse tulla, ent see võimalus puudub. Ainuke tee on taotlema Eesti välisesindusest elamisluba, aga selle andmise eeldus on, et inimesel on legaalne sissetulek, elamiskoht ja mis kõik veel. Ei aita ka see, kui sul on siin vanemad, kes on valmis abistama ja sind üleval pidama – seaduse silmis see ei loe. Nii et need inimesed ei saa kuidagimoodi Eestisse tagasi tulla, kuigi nad on võib-olla siin sündinud ja elanud siin lõviosa oma elust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Ma saan aru, et mu küsimusele ei saa olla täpset vastust, aga te olete selle temaga tegelenud ning vahest oskate öelda suurusjärku, kui palju inimesi aastas võiks tänu sellele seadusmuudatusele elamisloa saada.

Yana Toom

Ma tänan, kolleeg Allik! Ma ise otsisin vastust sellele küsimusele tikutulega, aga paraku ei leidnud sel lihtsal põhjusel, et Politsei- ja Piirivalveametis ei ole statistikat selle kohta, kui palju inimesi küsib elamisluba perekonna ühinemiseks. Et perekondlikel põhjustel on elamisluba soovinud need ja need inimesed – sellist statistikat ei ole. Ning veel üks kaval asi: ei ole statistikat ka selle kohta, mitu inimest ei ole elamisluba saanud, kuigi seda statistikat on küsitud. Ja enamgi veel, muidugi ei saa me kunagi teada, mitu inimest ei ole andnudki seda taotlust sisse, sest nad on seadust

lugenud ja aru saanud, et pole vähimatki lootust Eestisse tulla. Nii et paraku jään selle statistikat puudutava vastuse võlgu. Aga jah, ma olen selle eelnõuga päris pikki kuid tegelenud ja nii on mul teada 43 *case*'i – need on inimesed, kelle kohta ma tean, et nad tahaksid Eestis elada. Kui mitu juhtumit me peaksime siia juurde lisama, vahest korrutama selle 43 mingi arvuga – seda ma küll ei tea.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine küsimus! Kes seal mängib nuppudega? Head kolleegid, me ei ole lasteaias. Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Nüüd palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme kolleeg Mart Nutt!

Mart Nutt

Austatud proua esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Seda seaduseelnõu arutas põhi-seaduskomisjon tänavu 9. septembri korralisel istungil. Lisaks komisjoni liikmetele osalesid istungil Yana Toom, kes oli eelnõu 452 algatajate esindaja, samuti Siseministeeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna nõunikud Laura Sofia Annus ja Harry Kattai ning sama osakonna õigusnõunik Eero Svarval.

Nimetatud punkti arutelu käigus puudutati mitut välismaalaste seadusse puutuvat teemat. Kohati väljus arutelu selle eelnõu raamidest, praegu ma aga piirdun nende argumentidega, mis eelnõu 452 puudutasid. Ma ei hakka kordama ettekandja sõnavõtu käsitletut – ettekanne oli väga põhjalik. Toon välja küsimused, mis komisjoni liikmed ja koosolekul osalenud külalised tõstatasid.

Siseministeeriumi esindaja härra Kattai väitis valitsuse seisukohta selgitades, et Vabariigi Valitsuse otsus on seaduseelnõu 452 mitte toetada. Põhjenduseks tõi ta järgmised argumentid. Esiteks, eelnõu § 1 punkt 1, mis käsitleb elamisloa andmist nendele isikutele, kes on Eestist kunagi lahkunud ja kelle elamisluba on kehtetu, kordab osaliselt välismaalaste seaduses juba olemas olevat regulatsiooni. Välismaalaste seaduse § 252 kohaselt tuleb välismaalase Eestist eemal viibimine registreerida juhul, kui elamisluba omav välismaalane soovib Eestist eemal viibida rohkem kui 183 päeva aastas. Välismaalaste seadus sätestab võimaluse lugeda mõjuva põhjuse korral

eemalviibimine ka tagantjärele põhjendatuks, kui isik ei ole seda õigel ajal registreerinud. Küsimusele, kui kaua võib tagantjärele eemalviibimist registreerida, vastas härra Kattai, et seda saab teha siiski elamisloa kehtivuse aja jooksul.

Eelnõus pakutud muudatusi kommenteerides ütles härra Kattai, et tuleb ikkagi silmas pidada tähtajalise elamisloa eesmärki. Selle andmisel eeldatakse mingisugust seost Eestiga. Kui seda seost ei ole, siis ei peeta õigeks inimesele elamisluba anda.

Eelnõu § 1 punkt 2, mille järgi loobutaks abikaasade vahel oleva tiheda majandusliku sideme nõudest, ei leidnud samuti Vabariigi Valitsuse toetust, kuna välismaalaste seaduse vastava sätte ehk § 138 lõike 1 eesmärk on olnud silmas pidada abikaasade majanduslikku põimitust. Osaliselt ei eeldata, et äsja abiellunud oleks omavahel tihe majanduslik side, aga peetakse vajalikuks hinnata tervikuna abielu ehtsust, toimimist, üksteise aitamist ja muid selliseid asjaolusid. Pole teada ühtegi juhtumit, kus kellelegi oleks keeldutud elamisluba andmast seetõttu, et inimesed on äsja abiellunud ja nende vahel justkui majanduslik side puudub. Hinnatakse ikkagi abielu ja kooselu tervikuna, kõiki asjaolusid kogumina.

Eelnõu § 1 punkt 3 puudutab välismaalaste seaduse § 142 sisu, kus on käsitletud tähtajalise elamisloa andmist, et inimene saaks kolida Eesti kodanikust abikaasa juurde või Eestis elava välismaalasest abikaasa juurde. Välismaalaste seaduse § 142 lõiget 2 tõlgendatakse nii, et kui sellised inimesed soovivad asuda Eestisse elama, siis loetakse nende soov põhjendatuks. Kui need isikud ei ela ega viibi Eestis, siis see võib olla mingil põhjusel alus elamisloa andmisest keelduda. Eesmärk aga on olnud hinnata, kas inimeste soov Eestisse elama asuda on põhjendatud. Elamisloasüsteemi tuleb väärtustada ega tohi lubada selle väärkasutusi.

Komisjoni liige härra Boroditš küsis, et kui inimene esitab avalduse elamisloa saamiseks välismaal, mitte Eestis, kas see on alus keelduda elamisloa andmisest. Härra Kattai vastas, et tegelikult ei ole oluline, kus elamisloa taotlus esitatakse, tähtis on see, et inimene tõesti sooviks Eestisse elama tulla. Proua Annus lisas, et kui taotletakse elamisluba välismaalastest abikaasa juurde kolimiseks, siis eeldusli-

kult peab see välismaalane, kelle juurde abikaasa tahab tulla, viibima Eestis nõutavad 183 päeva. Kui too abikaasa, kelle juures tahetakse elama hakata, ise ei viibi Eestis, siis see võib olla alus elamisloa andmisest keelduda.

Härra Kattai puudutas ka eelnõu § 1 punkti 4, mis käsitleb lapse või lapselapse elama asumist Eestisse, et püsivalt aidata Eestis elavat vanemat või vanavanemat. Praegune regulatsioon lähtub põhimõttest, et abivajaja liigub abiandja juurde, mitte vastupidi. Kui abiandja liiguks teise riiki abivajaja juurde, siis võib juhtuda, et abiandja, olles võõras keskkonnas ja eemal oma igapäevasest tööst, muutub mingil hetkel ise abivajajaks. Seega eeldatakse, et inimene, kes abi vajab, kolib riiki, kus elab abiandja.

Jätan pikemalt rääkimata detailidest, mis komisjonis ka arutlusel olid. Rõhutan ainult ühte asja veel. Esitati küsimus, et kui käesolev eelnõu peaks saama seaduseks, kas siis muutub fiktiivse abielu abil riiki elama asumine lihtsamaks ja kui muutub, siis millised on selle tagajärjed. Sellele vastas Siseministeriumi esindaja härra Kattai, et Siseministeriumi prognoosi kohaselt kasvab eelnõu seadusena jõustumise korral fiktiivsete abielude ja elamislubade väärkasutuse risk märksa. Samas ei ole seda Vabariigi Valitsuse arvamuses otseselt välja toodud ja mingeid arve ei ole ka Siseministerium välja pakkunud.

Teen nüüd teatavaks menetluslikud otsused. Põhiseaduskomisjon otsustas saata seaduseelnõu 452 täiskogu istungi päevakorda esimese lugemise aruteluks s.a 17. septembril. See otsus oli konsensuslik. Teine otsus oli määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liige Mart Nutt, see tehti samuti konsensuslega. Kolmas otsus aga ei olnud konsensuslik – see oli ettepanek eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Selle poolt hääletas 5 põhiseaduskomisjoni liiget, vastu oli 4 inimest ja erapooletuid 1. Seega on komisjoni ettepanek seaduseelnõu 452 esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mart Nutt! Palun, küsimus kolleeg Aadu Mustalt!

Aadu Must

Hea kolleeg! Mind huvitab statistiline külg, sisust on palju räägitud. Kui täna on sellestki

juttu olnud, siis piisab viitest, et, Must, loe pärast stenogramm üle. Aga mulle pole selge, kui paljudel juhtudel on elamisluba perekondlikel põhjustel antud ja kui paljudel juhtudel on sellest keeldutud.

Mart Nutt

Käesoleva eelnõu arutelu käigus meile statistilisi andmeid ei esitatud. Aga ma olen kindel, et need andmed on olemas. Need on olemas Siseministeeriumil. Kui teid see statistika huvitab, siis võite kahtlemata seda Siseministeeriumist küsida. Muidugi võib seda teha ka põhiseaduskomisjon.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Ma kasutan võimalust ja täpsustan, et statistilisi andmeid Siseministeeriumil selle kohta ei ole. Aga minu küsimus on selline – küsin seda stenogrammi huvides. Te ütlesite siin välja ühe minu meelest imeliku asja, võib-olla komisjonis jäi mul see kuulmata: võimalus saada abikaasale elamisluba eeldab mingisugust seost Eestiga. Kui seda ei ole, siis pole ka alust elamisluba küsida. Te väitsite seda nende inimeste kohta, kes elavad Eestis ajutise elamisloa alusel. Kas ma saan õigesti aru, et ajutine elamisluba ei ole side Eestiga?

Mart Nutt

Ma arvan, et siin on teataval määral tegu möödarääkimisega. Ajutine või õigemini tähtajaline elamisluba on loomulikult side Eestiga, aga see luba antakse enamasti arvestusega, et inimene kas taotleb mingi aja möödudes pikaajalist elamisluba või kuni ta seda ei tee, plaanib ta ikkagi Eestist lahkuda. Laiemas mõttes on side Eestiga tegelikult ju ka siis, kui viisa alusel riigis viibitakse. Küsimus on selles, kas see side on piisav, et ühes või teises riigis perekondlikke sidemeid luua.

Üldiselt, ega Eesti ei toimi teistmoodi, kui toimitakse teistes riikides. Lähtutakse sellest, et piisav side on kindlasti see, kui Eestis elav Eesti kodanikust inimene abiellub välismaalasega ja nad soovivad koos elada Eestis. See on täiesti piisav argument ja sellisel juhul on keeldumiseks vaid mõni üksik alus, näiteks mingi julgeolekuline põhjus. Kui on tegemist pika-

ajalise elamisloa alusel Eestis elava inimesega, siis on see samuti nii, aga tähtajalise elamisloa puhul tõepoolest tekib küsimus, kas side on piisav, et Eestis perekond luua. Kujutame ette olukorda, et üks isik viibib riigis tähtajaliselt ja tema kaudu tuleb riiki teine isik, samuti vaid mingiks tähtajaks. Niisugune praktika ei ole Euroopas minu teada üheski riigis levinud, kuna see võib tekitada päris palju komplikatsioone.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik, teine küsimus!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Minu tähelepanu pälvis üks seisukoht, mille te esitasite. Nimelt see, et meie riiklik poliitika on selline, et abivajaja peab Eestist lahkuma. Abiandja ei saa Eestisse tulla, sest ta võib ise Eestis abivajajaks muutuda. Kuigi palju loogikat selles ei ole, sest üldjuhul hakkab inimene siin tööle ja temast saab maksumaksja. Kas te leiate, et meie demograafilises situatsioonis on selline riiklik seisukoht mõistlik?

Mart Nutt

Ma tutvustasin Vabariigi Valitsust esindanud Siseministeeriumi ametniku esitatud argumente, need ei ole minu argumendid. See, milline rahvastikupoliitika on mõistlik, ei olnud käesoleva seaduseelnõu menetluse ajal arutelu objekt. Ja nagu te hästi teate, komisjoni ettekandjana on mu pädevus piiratud komisjoni arutelu edasiandmisega. Isiklike seisukohtade tutvustamine nendesse raamidesse ei mahu. Seetõttu ma paraku teie küsimusele täpsemalt vastata ei saa.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Härra Nutt, te rääkisite komisjonis ja ütlesite ka praegu, et teie hinnangul inimene, kel on tähtajaline elamisluba ja kes ei taotle alalist elamisluba, tahab Eestist lahkuda. Kuidas see käib kokku Politsei- ja Piirivalveameti infoga, mida ma siin puldis tutvustasin, et meil on inimesi, kes lihtsalt ei suuda keeleksamit teha, ja meil on inimesi, kellel ei ole piisavat sissetulekut, elamist või haigekassa kindlus-

tust? Kas teie hinnangul need riigikeelt mittevaldavad vanemad inimesed või need inimesed, kellel ei ole tööd või elamist, tahavad Eestist lahkuda?

Mart Nutt

Ma arvan, et seda tuleb igal üksikjuhul konkreetselt hinnata. Kindlasti on inimesi, kellel on objektiivsed põhjused, miks nad ei saa taotleda pikaajalist elamisluba, ja kindlasti on nende hulgas inimesi, kes ei soovi Eestist lahkuda. See on tõesti küsimus, mis praegu õhus on, ja ma arvan, et see vajab põhimõttelist lahendamist.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Hea kolleeg! Muudatusettepanekud, mis on seotud välismaalaste seadusega, jõuavad siia saali päris tihti, ja me kuuleme iga kord eitavaid vastuseid. Mida Eesti riik kaotaks, kui need ettepanekud, mida me täna arutame, leiaks siin toetust?

Mart Nutt

Ma arvan, et eelnõus tehtud ettepanekute arvestamisel oleks erinevad tagajärjed. Kasutan võimalust veel kord korrata, mis komisjonis kõlama jäi – milles nähakse kõige suuremat probleemi või probleemide ringi. Nimelt võidakse fiktiivsete abielude kaudu hakata kuritarvitama võimalusi, mis on seadusega loodud. Kindlasti ei tähendaks see õiguskuulekuse suurenemist. Ma ei oska öelda ja seda küllap ei saagi prognoosida, kui paljusid inimesi see võib puudutada. Aga kõik riigid on püüdnud oma õiguses vältida võimalust, et riiki hakatakse saabuma fiktiivsete abielude kaudu. Kas see oleks Eestis sama suur probleem, kui see on meist rikkamates riikides, ei oska öelda. Ega seegi ei ole ausalt öeldes hea lahendus, kui Eestit kasutatakse tänu meie lihtsamatele reeglitele hüppelauana ja siirdutakse meie kaudu mõnda teise riiki. Üldiselt leian, et me ei tohiks soodustada fiktiivsete abielude kaudu riiki sisenemist. Kui suureks probleemiks see kujuneks, seda saab aga hinnata alles seejärel, kui riik on mõningate meetmete kasutamisest loobunud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Austatud ettekandja! Ma tahaks oma küsimusega konkretiseerida teie vastust, mis puudutas olukorra hindamist. Kas komisjoni istungil anti hinnang sellele probleemile, mille lahendamisele on see eelnõu suunatud? Kas komisjoni või teie arvates hõlmab probleem kogu ühiskonda või on tegu üksikasjakestega, mida on võimalik lahendada, ütleme, bürokraatia ja normatiivaktide abil? Kas riigi jaoks see pole üldse probleem?

Mart Nutt

Ma julgen komisjoni arutelu põhjal järelda – seda küll otseselt välja ei öeldud –, et riigi tasandil see ei ole probleem. Üksikisikute tasandil on alati probleeme, aga seadusi ei saa koostada, lähtudes üksikjuhtumitest. Üksikjuhtumitele tuleb mõistuspärased erandid teha. Ma isiklikult arvan sedasama ja seda ma rõhutasin ka komisjonis.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Lugupeetud ettekandja! Minu meelest te ütlesite väga hea lause, et igaks juhuks ja igaks x olukorraks me seadussätteid kirjutada ei saa. Seda enam on viimasel ajal õigusringkondades räägitud, et äkki meie haldusorganitele peab andma rohkem kaalutusõigust. Pole vaja *a priori* tembeldada, et siin on see risk või too risk, vaid PPA ametnik otsustab lähtuvalt konkreetsetest asjaoludest, kas on oht, et keegi tahab kuritegelikul eesmärgil elamisluba saada, või mitte.

Mart Nutt

Härra Boroditš esitas sama küsimuse Siseministeriumi esindajale ka komisjoni istungil ja talle antud pika vastuse võib lühidalt kokku võtta nii, et Siseministeriumi esindaja kinnitas, et see kaalutusõigus on olemas.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud ettekandja! Eelnõu seletuskirjas on mainitud, et seaduseelnõu eesmärk on viia välismaalaste seadus kooskõlla Euroopa Liidu Nõukogu direktiiviga ja Eesti Vabariigi põhiseadusega. Kuidas kommenteeriti seda komisjonis? Kas te näete vastuolu direktiivi või põhiseadusega?

Mart Nutt

Komisjonis võimalik vastuolu direktiivi ja põhiseadusega ei tõstatunud. Ma julgen sellest järeldada, et komisjoni liikmed seda vastuolu ei näe.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Head ametikaaslased, kas fraktsioonid soovivad avada läbirääkimisi? Palun kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Yana Toomi!

Yana Toom

Härra eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Ma ei hakka siin pikalt rääkima, olen selle eelnõu kohta piisavalt öelnud. Küll aga võtan härra Nuti sõnadest kinni ja tahan öelda, et meie fraktsioon ei saa kuidagi nõustuda arvamusega, et see ei ole riigi tasandil probleem, et see on vaid üksikisikute probleem. Tema seisukoht illustreerib väga hästi seda võõrandumist, mis meil siin ilmnenud on. Eestis on väga suur hulk inimesi, kelle jaoks see on suur probleem. Inimesed peavad ringi jooksuma ja läbima terve kadalipu, tõestades, et nad ei taha elada Uruguays, Ukrainas või Georgias. Tegu on ka surma äärel olevate vanade inimestega, kes on üksinda ja jäävad abita. Me kõik teame, kuidas toimib meie sotsiaalsüsteem, aga me ei lase nende inimeste lastel või lastelastel nende eest hoolitseda, kusjuures nad tahaksid elamisluba ainult lähedase inimese surmani, mitte pikemalt. See ei ole inimlik, see ei ole normaalne!

Ma usun, et olen siin selles saalis võib-olla ainuke, kes pikki aastaid elas Eestis elamisloa alusel: aastast 1994 kuni aastani 2006. Ma ei tea, mis põhjusel, aga mulle anti alati tähtjaline elamisluba, neli tükki järjest. Mulle tuleb praegu hirm peale, kui ma mõtlen, et mu abikaasa töötab kaheksa kuud Aafrikas. Palun vabandust, et ma läksin väga isiklikuks, aga tahan öelda, et kui tal ei oleks Eesti kodakond-

sust, siis tähendaks see seda, et ta ei saaks kunagi alalist elamisluba. See ei ole normaalne. Ja see on tuhandete inimeste probleem. Mul on südamest kahju, et Riigikogu saalis nii suur osa inimesi ei saa sellest aru.

Ma palun, mõelge veel natukene selle üle, et me ei muudaks eelnõu heakskiitmisega Eesti kodakondsuspoliitikat, eesti keele staatust ja mida iganes! Me lihtsalt teeksime sammu nende inimeste suunas, kelle jaoks see probleem on olemas. See ei tooks Eestis kaasa mitte mingisuguseid fiktiivseid abielusid – see ei vasta tõele. Ma tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Kajar Lemberi!

Kajar Lember

Head kolleegid! Selle eelnõu arutelu nii komisjonis kui ka siin saalis saab taas kokku võtta lausega, et igale küsimusele on vastus, aga need vastused on enamjaolt küsitavad. Välismaalaste seaduse muutmise eesmärk on lahendada praktikas ilmnenud kitsaskohad. On selge, et seadusandjana ei suuda me kõiki asju ette näha ja samas peaksime olema paindlikud, eriti regulatsioonide puhul, mis väga selgelt mõjutavad inimese elu, perekondi. Sisulisteks muudatusteks võib pidada ettepanekut tühistada perekonnaelu eeldusena esitatav tiheda majandusliku sideme nõue, mis on ajale pisut jalgu jäänud, ning anda täisealistele lastele ja lastelastele võimalus asuda elama oma vanema või vanavanema juurde.

Kolmanda nüansina toon välja selles eelnõus oleva sätte, et elamisloa taotlemist elama asumiseks Eesti kodanikust abikaasa juurde võib pidada põhjendamatuks juhul, kui Eestis elaval abikaasal on võimalik minna elama riiki, mille kodanik tema abikaasa on või kus tema abikaasa elab, samuti juhul, kui abikaasad el on võimalik elama asuda mõnda teise riiki. Kehtiv seadus lubab elamisloa taotluse lugeda põhjendamatuks ka siis, kui elamisluba taotleb välismaalane ja abikaasa, kelle juurde elama asumiseks elamisluba taotletakse, ei tõenda, et neil ei ole võimalik elama asuda riiki, mille kodanikud nad mõlemad on. Selline praeguses seaduses olev säte jätab väga selge võimaluse, et alati saab põhjendada eitavat vastust sellega,

et inimestel on võimalik asuda elama mõnda teise riiki. Põhiliselt aga puudutab see ju ikkagi inimesi, kes elavad Eestis seaduslikult. On natuke kummaline, et me seda sätet nii jäigalt tõlgendame.

Sotsiaaldemokraadid tõdevad, et eelnõu praeguses sõnastuses on küsitavusi. Kindlasti tuleks veel teha mõjuanalüüs ja statistika abil täpsustada võimalikke ohte, mis Siseministerium välja tõi, samas suutmata oma argumente faktidega põhjendada. Seda eelnõu annab kindlasti parandada, kuid asja mõte, milleks on eelkõige võimaldada peredel ühineda ning inimestel oma vanemate ja vanavanemate eest hoolitseda, on oluline. Me ei pea põhjendatuks valitsuse, õigemini Siseministeriumi või veelgi õigem oleks öelda, et paari agara ametniku ülimalt jäika seisukohta, et see teema on ebaoluline. Tegelikult on need reaalses elus tekkinud probleemid lahendatavad. Seetõttu me pooldame eelnõu esimese lugemise lõpetamist, et sellest saaks hea seadus, mis aitaks inimestel oma eraelu paindlikumalt ja vähem bürokratlikult elada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on eelnõu 452 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 452 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 43 Riigikogu liiget, vastu 33, erapooletuid ei olnud. Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu 452 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. (Tabel 5.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

2. Jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu (455 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Riigikogu liikmete Inara Luigase, Kalle Laaneti, Lembit Kaljuvee ja Rainer Vakra algatatud jäätmeseaduse muutmise sea-

duse eelnõu 455 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Härra juhataja! Head kolleegid! Ma arvan, et enamik meist Riigikogu liikmetest ei pea end jäätmemajanduse spetsialistiks, kuigi jäätmetega puutume kokku peaaegu iga päev. Toon teile eelnõu tutvustamiseks ühe näite. Ma korrastasin suvel oma majapidamise keldreid ja garaaže-kuure ning korjasin sealt autokäru peale suure koorma igasuguseid jäätmeid, alates vanast televiisorist, pesumasinast ja tolmuimejast kuni äravisatud närimiskummini välja. Sõitsin selle koormaga Maardusse, käisin kaalu pealt läbi ja tõstsin asjad maha. Läksin tagasi putkasse, sõitsin uuesti kaalu pealt läbi ja mulle öeldi, et jäätmeid on 360 kilo. Ma hakkasin maksma, olin aru saanud, et 50. Tõmbasin 50-eurose välja, et maksan siis ära. Tuli välja, et 50 senti. 360 kilo igasuguseid jäätmeid ja 50 senti!

Nüüd vaatame, kui palju me maksame jäätmete eest, kui need meilt kodunt ära viiakse. Ma hakkasin umbkaudu arvutama, et viisin kaaluliselt ära mitme aasta prügi, mida ma siin Tallinnas olen tootnud, ja maksin selle eest 50 senti. Kui vaatame sedapidi, millised on meie jäätmekäitlejate käibed ja raha, mis nende käest läbi käib, siis tegemist on sadade miljonite eurodega aastas. See on üks ääretult suur äri. Kui aga asja on suure asjaga, siis tuleb seda ohjata. Kes peab ohjama? Riigis peab seda kindlasti tegema Riigikogu.

Tulenevalt sellest, et seda asja on vaja paremaks teha, andsime kevadel neljakesi sisse eelnõu, mis muudaks jäätmeseadust kolmes punktis. Me keskendusime kahele asjaolule. Esimene, mida ma tahan toonitada ja mida me tahame muuta, on see, et kehtiv jäätmeseadus lubab omavalitsusel jäätmete pealt n-ö teenida. Mitte otseselt teenida, aga luua sellised MTÜ-d, kes tegelevad jäätmemajandusega. Miks ma pean seda ebaõigeks? Sellepärast, et me kõik maksame omavalitsusele tulumaksu. Omavalitsustel on olemas kas kommunaalosakond, kommunaalvalitsus või kommunaalettevõte, kes on võimeline organiseerima prügi äravedu meie kodudest. Aga nüüd on osas omavalitsustes jõutud nii kaugele, et sellest sadadesse miljonitesse ulatuvast prügiärist võiks midagi

ka endale võtta. Las omavalitsus teenib, aga kelle arvel ta teenib? Ta teenib ju tegelikult meie kõigi arvel. Jah, MTÜ ei teeni kasumit, aga MTÜ-s on kulud. Ma ütlen veel kord, et viisin Lillekülast Maardusse 360 kilo prügi ja maksin selle eest 50 senti. Selle lüli peale tahaks saada väga palju igasuguseid tegelasi, väga palju vedajaid. Ja nüüd siis tahab omavalitsus ka sealt mingisugust raha teenida, olla samuti selle prügi peale mihklid, kellele tuleb maksta. Sellega on seotud üks punkt meie ettepanekust.

Teine punkt puudutab seda, et prügi väljaveo sageduses on võimalik kokku leppida. See, mis praegu on seaduses kirjas, ei rahulda. Teatud piirkondades ei teki nii palju prügi. See süsteem peaks olema paindlikum, me ei peaks siin ütleva, kui tihti tuleb prügikonteinereid majade juures tühendada.

Need on kaks asja, millele see seadusmuudatus on suunatud. See ongi kõik, mida mul on eelnõu tutvustamiseks öelda. Palun, kui on küsimusi, siis olge head!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on küsimus. Andre Sepp, palun!

Andre Sepp

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Tore, et te olete seda olulist teemat suuresti analüüsinud. Aga kas te olete analüüsinud ka neid kohalikke omavalitsusi, kes on loonud ühtseks haldamiseks ettevõtted, mida te nimetasite, need MTÜ-d? Kui palju on tegelikult jäätmevaldajale selle teenuse hind muutunud? Minul konkreetselt on andmed Harjumaalt, kus omavalitsuste ühistöö tulemusena on selle teenuse hind hoopis vähenenud.

Lembit Kaljuvee

Aitäh küsimast! Ei, sellist konkreetset analüüsi mul ei ole. Ma usun, et see teie näide on ka täiesti reaalne ja õige. Tähendab, see on n-ö hetkeküsimus. Põhimõtteliselt vastaksin sellele konkreetsele küsimusele aga nii, et mida rohkem on saajaid selles ketis, mis viib kodunt prügimäele või töötlemiseni, seda kallim hind on. Prügimajandus Eestis ei ole veel paika loksunud ja see, et omavalitsused ühinesid ja kutsusid prügivedajaid korrale, et neil oli koos seda jõudsam teha, on üks etapp. Tähendab,

praegu võib see veel nii olla, aga põhimõtteliselt peaksime teekonna kodunt prügimäele või töötlemiseni tegema võimalikult lühikeseks, et seal oleks n-ö vähem suid juures, sest iga suu tahab süüa.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! On väga tore, kui ühe euroga võib terve garaažitäie prügi prügilasse viia, usun, et inimesed toetavad seda. Aga ma saan aru, et teie ettepanekud mõjutavad kõvasti, ütleme, Tallinna prügisüsteemi ümberkorraldamist. Mis sa arvad, kui teie ettepanekud saavad toetuse, mida peab siis Tallinna Linnavalitsus esimese sammuna tegema, et prügi äraviimise süsteemid ümber korraldada?

Lembit Kaljuvee

Ma arvan, et linnavalitsusele oleks see väga lihtne. Neil on olemas kommunaalamet ja las see amet tegeleb prügivedajatega, selleks ei pea olema eraldi MTÜ. Tähendab, need MTÜ-d on olemas. Mul on kolm kinnistut eri omavalitsustes ja ma võin öelda, et probleeme ei ole kuskil mujal kui Tallinnas, kuigi siin on prügivedu kõige kallim. Mu naine on tegelnud selle asjaga üle kahe kuu, kuigi tegemist on mingisuguse kõige väiksema konteineriga. Mingi jama käib pidevalt. Ma mäletan, et see asi on kestnud üks paar aastat, ainuke, mis täpselt ühel ajal ja konkreetselt tuleb, on igakuine arve.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Te ütlesite praegu, et see probleem on ainult Tallinnas. Kui meil komisjonis oli arutelu, kus te osalesite, siis olid seal ka omavalitsusliidu esindajad, kes olid kategooriliselt teie ettepaneku vastu. Mis te arvate, millised olid argumentid, mispärast nad olid teie nii hea ettepaneku vastu? Ja teiselt poolt, rääkides 50 sendist: mis te arvate, kui me lisame sellele bensiinikulu, kui me lisame teie auto amortisatsiooni kulu ja paneme mingil viisil hinna teie

ajale, mitte Riigikogu palga, vaid millegi muu järgi, kui suur summa siis välja tuleb?

Lembit Kaljuvee

Mis puudutab selle küsimuse lõppu, siis sellist arvutust ei ole ma teinud. Küllap tuleb selle kaubakoguse hind kümme või sada korda suurem, aga kindlasti on see odavam, kui praegu on Tallinnas. Mis ma ütlen selle kohta, et omavalitsused olid vastu? Muidugi olid vastu, need omavalitsused olid vastu, kes on endale prügitootja või inimese pealt teenimise maigu suhu saanud. Nema juba teenivad selle pealt, nad juba tekitavad kulu, nendel on võetud tööle inimesed, kes selle asjaga tegelevad. Aga see ei tähenda, et asi paremaks läheb. Ma ütlen veel kord, et nendel omavalitsustel, kes seal arutelul esinesid, oli omakasu moment juures. Aga kelle arvel see omakasu tuli? See tuli meie kõikide arvel, kes prügiveo eest maksavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Andre Sepp, palun!

Andre Sepp

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Kehtiv jäätmeseadus näeb kohalikele omavalitsustele jäätmehoolduse korraldamise eest ette ka tasu, mis laekub n-ö saastetasuna ladestuse eest. Selge, et struktuur on muutunud, ladestamisele jõuab vähem jäätmeid ja seega tuleb korraldamise eest kohalikule omavalitsusele vähem raha. See on üks põhjus, miks tegelikult kohalikud omavalitsused otsivad siin koostööd. Ma tean, et väga suur osa kohalike omavalitsusi on pöördunud ministri poole parandus- ja muudatusettepanekutega, mis lahendaksid tekkinud olukorra komplekselt. Kas te olete nendega tutvunud ja olete nõus, et me võiksime lahendada seda küsimust komplekssemalt, kui on võimalik nende kolme kirjalikult esitatud ettepanekuga, millega te täna välja olete tulnud?

Lembit Kaljuvee

Aitäh! Jah, ma olen kursis, et ministri nimis on sellise seaduseelnõu ettevalmistamine käsil. Sellest rääkis komisjoni istungil keskkonnaminister. Samas rääkis keskkonnaminister ka sellest, et põhimõtteliselt valitsus toetab sellist lähenemist, nagu need neli rahvasaadi-

kut on välja pakkunud. Valitsus toetab seda põhimõtteliselt, ta ei ole sellise käsitluse vastu. Jah, valitsus ei võtnud vastu konkreetset otsust, et nad toetavad seda eelnõu, aga neid põhimõtteid nad toetavad. Valitsus ütles ka seda, et ministrium valmistab ette kompleksset lahendust. Aga ma argumenteeriksin, et komplekssest lahendusest oleme siin saalis nii väga palju kuulnud. Me oleme ka ise rääkinud, et jah, parem lahendame asja ära komplekselt, et tuleb suur kompleksne lahendus. Näiteks Eiki Nestor on sellist kompleksse lahenduse juttu kuulnud siin sadu ja sadu kordi ning ise ministrina ja Riigikogu liikmena põhimõtteliselt olnud ühtepidi poolt, aga teistpidi ikkagi vastu. Need asjad, mis lähevad suurele komplekssele lahendamisele, jäävad paraku väga tihti lahendamata. Ma arvan, et sellepärast ka komisjon oma istungil toetas meie eelnõu, et me lihtsalt teeksime midagi ära ja korrastaksime need kaks asja, mis ma püüdsin siin n-ö elusalt ja elavalt välja tuua. Võib-olla leiame selle kompleksse lahenduse käigus midagi veel paremat, aga teeme praegu need ära.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun nüüd Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe Erki Noole!

Erki Nool

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Keskkonnakomisjonis oli jäätmeseaduse muutmise seaduse eelnõu 455 arutusel s.a 9. septembril. Lisaks komisjoni liikmetele olid istungile kutsutud keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus ja Keskkonnaministriumi jäätmeseaduse nõunik Kaili Kuusk. Komisjoni istungil osalesid veel Eesti Linnade Liidu õigusnõunik Anne Läns ja konsultant Irja Alakivi, Tallinna Keskkonnaameti jäätmehoolde osakonna juhataja Kertu Tiitso ning Riigikogu liige Lembit Kaljuvee, kes on üks selle eelnõu algatajatest.

Ma täpsustan natuke seda, mida algataja eelnõu ettekandes väga tugevalt välja ei toonud. Jäätmeseaduses on kolm muudatust. Kõige olulisem muudatus on § 66 lõike 1¹ kehtetuks tunnistamine, mille tingib vajadus kaotada olukord, kus kohaliku omavalitsuse üksus muutub jäätmevaldaja, s.o kodaniku või lõpp-tarbija kaitsjast tema ära kasutajaks. See on

põhimõtteline muudatus, mida algatajad taotlevad. Jäätmeseaduse § 67 lõiget 1 täpsustatakse nii, et kui kohaliku omavalitsuse üksused teevad korraldatud jäätmeveo riigihanke läbi viimisel koostööd, siis moodustavad koostööd tegevate kohaliku omavalitsuse üksuste haldusterritooriumid ühe veopiirkonna.

Vabariigi Valitsuse seisukohta tutvustas keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus, kes rääkis, et Vabariigi Valitsuse istungil olid Siseministeerium ja Rahandusministeerium toetaval seisukohal. Vabariigi Valitsus sellisel kujul eelnõu siiski ei toeta, kuna valitsusel on plaanis tuua sel sügisel Riigikokku jäätmeseaduse regulatsioon tervikuna. Veel tõi proua minister välja, et seaduseelnõus ei ole sisuliselt midagi valesti, kuid osa selle eelnõu printsiipe on võimalik liita plaanitava jäätmeseaduse muudatusega. Proua minister leidis, et ainult kahte nüanssi eraldi eelnõus käsitleda ei ole piisav, kuid veotihedus ja Tallinnas rakendatud uus süsteem on läbivaatamist nõudvad teemad. Tähtis on just see, et tarbija teaks, mille eest ta lõppkokkuvõttes maksab.

Eesti Linnade Liidu konsultant Irja Alakivi andis teada, et Eesti Linnade Liit ja Eesti Maaomavalitsuste Liit seda eelnõu ei toeta. On aspekte, mida eelnõus ei ole arvestatud, samuti on esitatud väiteid, mis ei ole tõesed. Kohalikul omavalitsusel on kohustus tagada jätkusuutlik kättesaadav ja kvaliteetne teenus ning vabaturule üleminek seda kindlasti ei taga. Lisaks avaldasid nad veel arvamust, et süsteemi lõhkumine oleks väga suur viga ja ennatlik tegutsemine.

Arutelu oli suhteliselt intensiivne, elav, nagu jäätmeaarutelud keskkonnakomisjonis on ikka olnud. Nii see on olnud ja ilmselt nii ka jääb. Lõpetuseks ütlen ka komisjoni otsused: teha Riigikogu täiskogule ettepanek eelnõu 455 esimene lugemine lõpetada (poolt oli 8, vastu ei olnud keegi, erapooletuid 2) ja teha Riigikogu juhatusel ettepanek määrata eelnõu 455 muudatuseettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva, s.o 1. oktoober s.a (see oli konsensuslik otsus). Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Avan kohe läbirääkimised ja kutsun kõnetooli Eldar

Efendijevi, kes esindab Eesti Keskerakonna fraktsiooni. Palun!

Eldar Efendijev

Austatud eesistuja! Austatud kolleegid! Viimase viie aastaga on jäätmehoolduse tase Eestis järjekindlalt paranenud. Me olime eelmisel nädalal komisjoniga Pihkva piirkonnas, kus me tõesti saime aru, kui kaugelt me oleme jõudnud sealt, kus me kunagi olime. Plaani-päraselt on vähenenud keskkonnanõuetele mittevastavate prügilate arv, vähenenud on ka jäätmete ladestamine prügilasse. Kindlalt positiivses suunas kasvab jäätmete taaskasutamine, mis näiteks pakendijäätmete puhul on saavutamata juba 50% taset. Samuti kasvab olmejäätmetest liigiti kogutud jäätmete hulk. Järjest suuremates kogustes leiab taaskasutust põlevkivi aheraine ning tuhk näiteks teedehituses.

Täna arutusel olev eelnõu käsitleb jäätmeseaduse marginaalset osa, õigupoolest vaid kolme paragrahvi. Eelnõus tehakse ettepanek tunnistada kehtetuks jäätmeseaduse § 66 lõige 1¹, mille kohaselt võib jäätmeveo korraldada selliselt, et jäätmeveo ettevõtja ainsaks kliendiks ja talle tasu maksjaks on kohaliku omavalitsuse üksus või tema poolt volitatud mittetulundusühing. Sellisel juhul lasub jäätmevaldajate üle arvestuse pidamise ning nendega arveldamise kohustus kohaliku omavalitsuse üksusel või tema volitatud mittetulundusühingul. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6 lõike 1 kohaselt on omavalitsusüksuse ülesandeks korraldada vallas või linnas jäätmehooldust juhul, kui seda ülesannet ei ole seadusega antud kellegi teise täita.

Olukorras, kus kohalik omavalitsus võtab enda peale jäätmevaldajatele teenuse osutamise ja lepingute sõlmimise, on ta asunud täitma kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest tulenevat kohustust korraldada jäätmehooldust. Praegu ongi jäätmeseaduse § 66 lõike 1¹ lahendust, mille järgi KOV osutab kliendile otseteenust, rakendanud näiteks Tallinna linn. Sellele lahendusele soovib peale Tallinna üleminna veel arvestatav hulk kohalikke omavalitsusi. Jäätmeveoteenuse kui elutähtsa teenuse osutamine kohaliku omavalitsuse poolt on üldlevinud praktika kogu Euroopas. Põhjamaades osutavad KOV-id teenust valdavalt nii, et kohalik omavalitsus ostab jäätmeveoteenuse sisse ja tal endal on käitluskoht. Ülejäänud Euroo-

pas osutab kohalik omavalitsus jäätmeveoteenust oma ettevõtte kaudu. Kohalik omavalitsus tagab jäätmeveoteenust osutades kõigile jäätmevaldajatele ühesuguse teenuse kättesaadavuse, ühesuguse teenuse kvaliteedi ja seni ülesjäänud probleemide lahendamise, eelkõige näiteks ajutised vabastused ...

Ma palun lisaiega!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit!

Eldar Efendijev

... kui kinnistul ei elata või seal ei toimu äritegevust. Seda olukorda oskab oma piirkonnas kõige paremini hinnata kohalik omavalitsus. Jäätmevedaja saab samas tegelda põhiülesannetega ehk tühjendada jäätmemahuteid ja vedada kokkukogutud jäätmed üleandmiseks käitluskohta. Selle eelnõuga tahetakse senine euroopalik lähenemine prügimajandusele Eestis lõpetada. Raske on hinnata, kelle huvides see on, aga kindlasti mitte inimeste huvides.

Eelnõu teise punktiga tehakse ettepanek muuta jäätmeseaduse § 67 lõiget 1. Muudatus tooks kaasa olukorra, kus väikesed vallad ja linnad, kes teevad ühise hanke, peaksid moodustama ka ühise veopiirkonna. Selline tegevus ei ole kooskõlas KOV-i eesmärkidega. KOV-id on iseseisvad ja nendel peab olema otsustuspädevus, kas hange korraldatakse ühele piirkonnale või kõigile KOV-ide piirkondadele ühtedel ja samadel tingimustel. Üldjuhul on igal KOV-il jäätmeveol oma spetsiifilised vajadused ja nende lahendamiseks on mitu võimalust. Riigihanke korraldamisel jagatakse hange osadeks ja puudub igasugune vajadus moodustada üks suur piirkond.

Need on selles eelnõus käsitletud probleemid, kuid kahjuks ei paku eelnõu nendele probleemidele lahendust. Nagu juba öeldud, ei toeta eelnõu sellisel kujul ei Keskkonnaministerium ega ka Eesti Linnade Liit, kuid me usume, et menetluse käigus on võimalik eelnõu parandada. Keskerakonna fraktsioon esitab kindlasti muudatusettepanekuid, ja kui neid arvestatakse, siis oleme valmis ka seda eelnõu toetama. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on eelnõu 455 esimene lugemine lõpetada. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 2. oktoobri kell 17.15. Esimene lugemine on lõpetatud ja teine päevakorrapunkt käsitletud.

3. Sotsiaalmaksuseaduse § 7 muutmise seaduse eelnõu (446 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalmaksuseaduse § 7 muutmise seaduse eelnõu 446 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Ilmselt on arusaadav, et suuremal osal teist on mõtted praegu seotud lähema tulevikuga, oktoobrikuu 20. kuupäevaga. Sellegipoolest arvan, et parlament ei peaks unustama ka pikemaid tähtaegu, kui me vaatame kaugemale ette. Eelnõuga 446 ongi püütud seda teha, et parandada tänast olukorda.

Jutt on meie kolmesambalise pensionikindlustuse kolmanda ehk vabatahtliku samba mõningasest putitamisest. Need muudatused, mis jõustusid 2012. aastast, ei ole vilja kandnud ega toimima hakanud. Olukord selle vabatahtliku sambaga on selline, et tema hiilgeaegadel hakkas vabatahtlikult oma pensionipõlveks raha koguma üle 100 000 inimese, täpsemini, nende kõige suurem arv oli 135 000. Täna on see arv oluliselt vähenenud. Liatigi on väga paljud omanikud oma kontod tühjaks teinud, sest masu pani tegema rasket valikut. Inimesed kasutasid oma säästusmasu ajal ära. Tegelikult võime ühtpidi nentida, et esimene ja teine samm kokku, mis aastakümnete pärast annab sama taseme mis praegu ehk 40% pensioni keskmisest palgast, jääb suuremale osale inimestele täpselt samasuguseks. Teine teadmine vabatahtliku pensionikindlustuse kohta võiks olla see, et sinna koguvad raha inimesed, kelle sissetulekud on suuremad, neil on see võimalik. Juba 2011. aastal, paar aastat tagasi,

oli vabatahtliku pensionikindlustuse lepingu sõlmijate keskmine sissetulek 1175 eurot kuus. Ja siit küsimus: miks see kolmas samm ei liigu, miks seal ei ole rohkem liikmeid, miks inimesed rohkem oma tuleviku peale ei mõtle? Vastus on lihtne, selge ja ühemõtteline: inimestel ei ole selleks raha. Neil ei ole praegustest sissetulekutest võimalik säästa oma tulevikuks.

2012. aastal tehti muudatus ning meie pensioniseadus ja ka tulumaksuseadus hakkasid rääkima veel ühest pensioniliigist, erilisest kolmanda samba pensionist – tööpensionist. Olgu öeldud, et Euroopas ei ole tööpension valdavalt mitte niivõrd kolmanda samba isa, kui võrd teise samba isa. Vahe on selles, et sinna ei tee sisse makseid mitte inimene ise, vaid tema tööandja. Sellised pensionifondid, nagu meil teises sambas on, ongi Euroopa n-ö sotsiaalkindlustusruumis tekkinud just tööpensionidena, kus tööandjate ja ametiühingute omavaheliste kokkulepete põhjal tööandjad kannavad raha töötajate pensionikontole. Fondid on raha investeerinud ja kui inimesed lähevad pensionile, siis hakkavad nad koos riikliku pensioniga saama ka sellist tööpensionit. Meil teatavasti selliseid fonde ei ole. Üheksakümnendate aastate keskel oli üks mõte neid sellisel kujul luua, aga neid ei loodud ilmselt lihtsalt seetõttu, et meil on selliseid leppeid vähe ja selle peale lootuda oli võimatu.

Meie seadustesse tuli tööpension valitsuse ettepanekul kõigi eelduste kohaselt sellel lihtsal põhjusel, et Euroopa Liidus on tööjõu vaba liikumine. Ja väga paljudes nendes ettevõtetes, mille peakontori asukohamaal on tööpension kui süsteem olemas, tähendab tööjõu vaba liikumine seda, et inimesel peab olema selline võimalus ka siis, kui kontor asub Eestis ja ta käib Eestis tööl. Seetõttu olen ma päris veendunud, et me seadsime tööpensionit kui ühe pensioniliigi sisse Euroopa Liidu nõudel. Me tegime selle võimalikuks sel teel, et tööandjal on õigus kanda oma töötaja vabatahtlikule pensionikontole raha, kusjuures tulumaksuseaduse järgi on seatud piir, et kuni 6000 eurot aastas ja kuni 15% inimese töötasust on erisoodustusmaksuvaba selles mõttes, et siis ei ole tulumaksu vaja maksta. Kui summa on suurem, siis tuleb maksta tulumaksu. Sotsiaalmaksu osas ei ole aga mingit erandit ehk kogu summa, mis inimese pensionikontole läheb,

maksustatakse sotsiaalmaksuga täie rauaga, nii 20% kui ka 13%.

Kui palju selliseid inimesi Eestis on, ei ole teada, neid ei ole keegi kokku lugenud. Vestlustes Rahandusministeeriumi inimestega oleme jõudnud järeldusele, et selline teadmine peaks meil siiski olema, ning selle aasta kohta Maksu- ja Tolliamet järgmisel aastal ehk need andmed ka saab. Aga kindlasti võib väita, et neid ei ole mingil juhul üle 1% Eesti palgasajajatest – tegu on pigem erandi kui reeglina, neid juhtusid on väga harva. Kõigi eelduste kohaselt ongi need seotud sellega, et emattevõttes on sellised tingimused loodud ja nüüd tuleks need ka Eestis luua. Miks see ei ole toimima hakanud, on ka lihtne ja selge. Ühtpidi on sellest võib-olla vähe räägitud, aga teistpidi takistavad seda kindlasti ka maksud. Algatatud eelnõu sisu on lihtne: me püüame teha selle võimaluse kasutamise inimestele ja tööandjatele hõlpsamaks. Me ei vaidlusta n-ö maksupoliitilist kontseptuaalset lähenemist. Seda inimese vabatahtlikule pensionikontole tehtavat ülekannet, mis meil ka seadustes tööpensionit nime kannab, tuleb vaadata siiski kui töötasu. Seetõttu peame õigeaks, et seda maksustatakse tulevikuski sotsiaalmaksuga. Küll aga usume, et tööandjate hulk, kes on valmis oma töötajatele sellist võimalust pakkuma, soovides saada tööturul paremat tööjõudu, võiks suurenda, kui me maksustaks seda raha ainult sotsiaalmaksu ravikindlustuse osa suuruses. Ravikindlustuse osa on ka sisuliselt põhjendatud, kuna tegu on siiski töötasuga. Pensionit puhul tekib aga selline olukord, et kui tööandja on valmis kandma inimese vabatahtlikule pensionikontole teatud täiendava rahasumma, siis on ta kohustatud seda tegema ka esimeses ja teises sambas.

Meie eelnõu tähendaks sisuliselt seda, et tulevikus, kui selline otsus on langetatud ja kokkulepe sõlmitud ning tööandja on valmis oma töötajate pensionikontole sellise sisse makse tegema, siis ravikindlustuse osas jääks see samamoodi maksustatuks, aga pensionikindlustuse osa ehk 20%-ga seda enam ei maksustataks.

Sotsiaalmaksuseaduse § 7 lõikes 3 on loetletud juhud, millal sotsiaalmaksu määr ei ole mitte 33%, vaid 13%. Ja seal loetletud juhud on sisuliselt kõik sellised juhud, kus riik, avalik sektor – kõige rohkem riik – tagab teatud

grupile inimestele ravikindlustuse, makstes nende eest sotsiaalmaksu ravikindlustuse osa. Meie ettepanek on täiendada seda loetelu nende maksetega, mida tööandja teeb oma töötajate tööpensioni kontodele. Ka sellisel juhul poleks siis sotsiaalmaks mitte 33%, vaid 13% ja me peame õigeks, et see piirang, mis on tulumaksu puhul, kehtiks ka sotsiaalmaksu puhul: 15% töötaja palgast ja mitte rohkem kui 6000 eurot aastas. Täpselt nii nagu tulumaksu puhul oleks see ka sotsiaalmaksu puhul makstustatud 13%-ga. Kui läheb üle selle, siis tuleb maksta täie rauaga.

Me näeme, et selle eelnõu vastuvõtmine võiks tõesti elavdada kõnealuse võimaluse kasutamist. Ei usu, et olukord vabatahtlikus pensionikindlustuses muutuks lähematel aastatel oluliselt isegi siis, kui inimeste sissetulekud kasvavad. Pole mingit statistilist näitajat, mille pinnal võiks väita vastupidist. Ainuke elavne mine kolmanda sambaga liitumisel oli siis, kui pensionidest üldse rohkem räägiti ja teise samba pension sisse viidi, siis hakkas rohkem inimesi sammastega liituma. Nüüd on nende arv, nagu ma ütlesin, hoopis vähenenud. Teisisõnu, me ei arva, et suureneks nende inimeste hulk, kellel endal on võimalik oma pensionipõlve lisaks esimesele ja teisele sambale paremini kindlustada. Küll aga usume kas või teiste riikide kogemuste najal, et tööjõuturu konkurents parema tööjõu saamiseks võib olukorda elavdada, mistõttu me võiksime sellise võimaluse tööandjatele anda.

Ma pean vajalikuks veel lisada, et selle seaduse vastuvõtmine eeldab olulist muudatust pensionikindlustuse seaduses. Muuseas, praegu ei ole seda piirangut tehtud, kuigi tööpensioni on ilmselt sajale-paarisajale inimesele juba võimaldatud. Aga kui see seadus vastu võetakse ja tööandjad ka tegelikkuses töötajate eest nende pensionikontole raha hakkavad maksuma, siis tuleks kindlasti muuta pensionikindlustuse seadust nii, et summa, mille tööandja on sellele kontole kandnud, ei oleks summa, mida töötaja võib juba lepingu kehtimise ajal välja võtta nii nagu praegu. See on üks oluline teise ja kolmanda samba pensionisüsteemide erinevus. Teisest sambast te oma raha välja võtta ei saa, aga kolmanda samba puhul sõltub kõik teie ja panga vahel sõlmitud lepingust. Kui seal on kirjas, et te võite sealt raha välja võtta, siis te võitegi võtta, ja nagu

elu on näidanud, väga paljud inimesed tegidki seda raskel ajal, kui neil raha vaja oli. Tööandja ülekantud summa puhul sellist vabadust ei ole. Seda sellel lihtsal põhjusel, et kui inimesed saaksid oma raha välja võtta, siis makstaks neile nagu teatud sotsiaalmaksusoodustusega töötasu. See ei oleks aus.

Nii et mõelgem, head kolleegid, peale 20. oktoobrit 2013 ka sellistele kuupäevadele nagu 20. oktoober 2033, 2043 ja 2053! Ka siis Eestimaal elatakse, tehakse tööd ja saadakse pensioni. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Aivar Sõerd, palun!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Oma ettekandes te natuke peatusite sellel ja te olete ka ühes oma artiklis öelnud, et vältimaks olukorda, kus pensionikindlustuse sildi all makstakse töötasu, peaks tööandja pensionikindlustusmaksetele kehtima teistsugune kord. Et ei jääks muljet, et te olete siin just nagu poolel teel, et üks oluline komponent on puudu, siis küsin, kas see kord on teil olemas ja kas sellega saab tutvuda. Äkki saate seda siin kohapeal kirjeldada, et tekiks ettekujutus, mida te tahate teha, et vältida olukorda, kus kindlustuse sildi all makstakse sisuliselt töötasu?

Eiki Nestor

Saab. Kui Riigikogu täiskogu erinevalt rahanduskomisjonist otsustab täna eelnõu esimese lugemise lõpetada, siis kirjutatan ma ise oma parema käega muudatusettepaneku, kus sellesse seaduseelnõusse lisatakse paragrahv, mis täiendab pensionikindlustuse seadust ja ütleb, et tööandja ülekantud summat ei saa enne pensionile minekut välja võtta. See vajab ka komisjonis arutelu selles mõttes, et me peaksime siis kokku leppima, mis on vanuseline piir. Vanuseline piir ei ole mitte alati pensioniiga, vaid on erandjuhtumid, näiteks kui inimene jääb töövõimetuks. Me võiksime seda komisjonis arutada, aga ma olen kindlasti valmis muudatusettepaneku tegema. Eelnõus ei ole seda praegu seetõttu, et ka selle summa puhul, mida meil 2012. aastast seaduste alusel töö

pensionina kirjeldatakse, sellist piirangut ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Sõerd, palun teine küsimus!

Aivar Sõerd

Kuna mul on ka teise küsimuse õigus, siis ma küsin nii. Teie eelnõu rakendamise tagajärjel kannataks esimene samm. Kuidas te seda probleemi kavatsete lahendada? Kogu see maksusoodustus tuleb ju tegelikult esimese samba arvel.

Eiki Nestor

Ma palun austatud kolleegilt vabandust! Esimene küsimus oli äärmiselt asjalik, teine küsimus aga eksitas rahvasaadikuid. Kui praegu keegi tööpensionikontole sisse makseid ei tee, siis ei maksta ka täiendavat sotsiaalmaksu. Kui me jätame alles ainult ravikindlustuse osa, võidab ravikindlustus raha juurde, juhul kui tööpensionikontodele hakatakse raha panema, ja riiklik pensionikindlustus ei kaota mitte midagi. See on tegelik olukord. Mõte on ju, et see asi elavneks. Ravikindlustus võidab ning riikliku pensionikindlustuse esimene ja teine samm ei kaota mitte midagi. Praegu me nõuame tööandjalt korraka kolme sambasse panustamist. Selle eelnõu mõte on, et kui kolm sammast on liiga kallis – elu on poolteise aasta jooksul näidanud, et keegi ei ole suuri sisse makseid tegema hakanud –, siis meelitaks tööandjaid ja elavdaks asja sellisel moel, et raha võib paigutada ainult kolmandasse sambasse ning esimesse ja teise sambasse raha panemist seejuures kohustuseks ei tee.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun nüüd ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Aivar Sõerdi!

Aivar Sõerd

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalmaksuseaduse § 7 muutmise seaduse eelnõu oma 10. septembri istungil. Istungil tutvustas eelnõu algatajate seisukohti eelkõneleja. Ma ei hakka eelnõu sisu ümber rääkima, Eiki Nestor

tutvustas seda ammendavalt. Lisan veel, et seisukoha eelnõu suhtes kujundas ka Vabariigi Valitsus oma suvisel 4. juuli istungil. Komisjonis tutvustas Vabariigi Valitsuse seisukohti Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika osakonna peaspetsialist Kairi Ani.

Vabariigi Valitsus ei toetanud eelnõu peamiselt kahel põhjusel. Esiteks, tööandjapensioni kehtestamisel oli eesmärk kehtestada töötaja ja tööandja sisse maksetele ühesugune maksurežiim. Teiseks, eelnõus pakutud regulatsiooni tulemusel tekiks ebavõrdne kohtlemine sõltuvalt sellest, kas sisse makseid teeb tööandja või teeb neid töötaja oma palgast.

Eelnõu arutati päris mitmest aspektist. Kõigepealt seesama eespool nimetatud ebavõrdne kohtlemine, mis oli ka valitsuse seisukohas välja toodud. Selle kohta ütles eelnõu algataja selgituseks, et võrreldavateks gruppideks on antud juhul tööandjad: esiteks need, kes teevad töötaja eest sisse makseid töötaja enda valitud pensionifondi, ja teised on need, kes teevad makseid n-ö tööandja pensionifondi. Sotsiaalmaksuseaduse muudatus näeks ette, et 20%-line sotsiaalmaksusoodustus puudutab üksnes sisse makseid tööandja pensionifondi. Selline oli algataja selgitus.

Komisjonis oli küsimus, kas lisaks praegusele kolme samba süsteemile peaks mõtlema veel neljanda pensionisamba loomisele. Vastus oli, et see vääraks vahest kaalumist, kui sealt ei oleks võimalik raha välja võtta enne vanaduspensioniga. Seda rääkis ka eelkõneleja. Sisuliselt oleks sellise süsteemi juurutamisel aga tegemist täiendava kindlustuse korraldamisega.

Siis oli küsimus selle kohta, et kuna vabatahtlikest pensionifondidest on võimalik igal ajal raha välja võtta, siis võiks töötaja tööandja pensionifondi sisse makse tegemise järel samuti raha välja võtta, mis tähendaks sisuliselt selle osa töötasu maksustamist 13%-lise sotsiaalmaksumääraga, ainult ravikindlustuse osaga. Eelnõu algataja selgitas, et sellise olukorra vältimiseks tuleks ette näha, et tööandjapensioni ei saa välja võtta enne teatud vanusesse jõudmist, või kui, siis üksnes seonduvalt tervise halvenemisega. Samas pidime mõnna, et praegu eelnõus sellist regulatsiooni ette nähtud ei ole.

Arutati ka eelnõu mõju riigieelarvele, seda, milliseks võib kujuneda mõju konkreetset

riikliku pensionikindlustuse vahenditesse ülekantava sotsiaalmaksu osas. Vabariigi Valitsuse esindaja selgitas, et praegu ei ole neil võimalik hinnata, kuidas eelnõu jõustumise korral mõjutaks tööandjate käitumist ja kui populaarseks see süsteem võiks kujuneda. Seda meelt, et praegu ei ole võimalik konkreetset rahalist mõju prognoosida, oli põhimõtteliselt ka eelnõu algataja, kes viitas seletuskirjas toodud rakendamiskuludele ja sellele, et vabatahtlike fondidega liitunute koguarv on viimaste aastate jooksul vähenenud ning on 1–2% tööealiste inimeste koguarvust.

Lõpuks tegi komisjon menetlusotsuse: teha Riigikogu täiskogule ettepanek eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata (otsuse poolt oli 6 komisjoni liiget, 5 oli vastu, erapooletuid ei olnud). Selline oli arutelu komisjonis ja sellise otsuse komisjon tegi. Tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Hea ettekandja, teile on küsimusi. Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Tänan, härra aseesimees! Austet ettekandja! Valitsus on oma mittetoetavas seisukohavõetus teinud ühe loogikapiire laiendava avalduse. Nimelt väidab valitsus, et meie eelnõu tekitaks ebavõrdse olukorra, sest maksusoodustusest saavad kasu ainult need töötavad inimesed, kelle tööandja otsustab eelnõus nimetatud sissemaksid teha. Kas see pole ka mitte praegu nii, et tööandjapensionist saavad kasu ainult need töötavad inimesed, kelle tööandja on otsustanud tööandjapensioni maksta? Milles see ebavõrdsus siin seisneb? Kas sina koalitsiooni esindajana oskad valitsuse seisukohta või loogikat meile lahti seletada?

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Ilmselgelt tekib vastuolu selliselt, et kui töötaja ise teeb sissemaksid kolmandasse sambasse, siis ta teeb seda oma tulust, oma palgast, aga palk on maksustatud sotsiaalmaksuga, mis on 33% (nii pensionikindlustuse osa kui ka ravikindlustuse osa). Juhul kui tööandja hakkab tegema sissemaksid teie eelnõu järgi, siis on tema tehtavad sissemaksed maksustatud ainult 13%-ga ehk siis ravikindlustuse osaga. See ebavõrdne

kohtlemine tekib olenevalt sellest, kas töötaja maksab ise või teeb seda tööandja.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalvi Kõva, palun!

Kalvi Kõva

Aitäh, istungi juhataja! Hea rahanduskomisjonipoolne ettekandja! Me menetleme seda seaduseelnõu täna esimesel lugemisel. Niipalju kui mina olen asjast aru saanud, tuleb enne selle võimalikku vastuvõtmist veel teine lugemine, vahepeal on muudatusettepanekute esitamise võimalus ja nii saab seda eelnõu paremaks teha. Nendest argumentidest, miks rahanduskomisjon eelnõu ei toetanud, oli üks kandvamaid justkui see, et kas ikkagi inimesed ei saa seda pensioniosakut rahaks teha enne, kui nad jõuavad pensioniikka. Eiki Nestor ütles oma ettekandes selge sõnaga, et algatajad on nõus ise seda välistava muudatusettepaneku tegema ja ka komisjon võib ju sellise muudatusettepaneku teha. Miks seda seaduseelnõu siiski menetlusse ei jäetud? Mis oli see tõsisem argument, miks me täna selle eelnõu komisjoni ettepanekul välja hääletame?

Aivar Sõerd

Eks probleeme on siin muidugi veel, aga see oli põhiline, mis komisjoni liikmetele ebaselgeks jäi. Konkreetne eelnõu puudutab sotsiaalmaksuseaduse muutmist, pensionikindlustuse regulatsiooni muutmine toob kaasa hoopis teiste seaduste muutmise. Vähemalt osale komisjoni liikmetest jäid ikkagi väga suured küsimused üles just sellest aspektist vaadatuna, et seda soodustust võidakse hakata kasutama sotsiaalmaksu vähendamiseks pensionikindlustuse võrra. See oli kindlasti üks probleem, mis komisjoni liikmeid murelikuks tegi.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Praegu kehtivate seaduste järgi, mida austatud kaasettekandja teab kindlasti paremini kui mina, saab üksikisik oma tuludest maha arvata eluasemelaenu intressid, koolituskulud ja ka vabatahtlikku pensionifondi tehtud sissemaksed. Kõik need kolm kulu kokku ei tohi olla aga rohkem kui 1920 eurot aastas. Nüüd

võib tööandja ilma täiendava tulumaksuta kan-
da inimese tööpensionikontole ka ühe summa,
mis ei tohi ületada 6000 eurot. Kus on siin
võrdne kohtlemine?

Aivar Sõerd

Nojah, muidugi võib tuua välja ka selle as-
pekti, aga see ei võta kindlasti maha probleemi,
mis puudutab minu viidatud ebavõrdset
kohtlemist. Aga ma saan aru, et küsimus on
suunatud sellele, miks komisjon ikkagi seda
eelnõu ei toetanud. Probleem on ju tegelikult
selles, et kolmas samm ei ole populaarne.
Selles mõttes olen ma teiega nõus, et võiks
mõelda, kuidas teha seda populaarsemaks n-ö
investoritele või inimestele, kellel on parata-
matult vajadus kindlustada enda tulevikku.
Maksusoodustus ei ole ainus ja kõikehõlmav
abinõu, siin on palju teisi lahendusi, millele
võiks mõelda.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra eesistuja! Austatud ettekandja!
Siin saalis juhtub vahel ikka, et küsija küsib
ühte ja vastaja vastab teist. Ma tsiteerin nüüd
sõna-sõnalt valitsuse eitavat seisukohta. Viimase
lõigu alguses valitsus väidab: "Lisaks
saaksid maksusoodustusest kasu ainult need
töötavad inimesed, kelle tööandja otsustab eel-
nõus nimetatud sissemaksid teha." Ehk siis
tõlgituna on valitsuse jaoks probleem selles, et
tööandjapensionist saavad kasu ainult need
töötavad inimesed, kelle tööandja otsustab töö-
andjapensioni maksta. Kas sa oskad lahti sele-
tada, kus siin see ebavõrdne kohtlemine on?
Kus siin valitsuse jaoks probleem on? Või on
probleem meis, et me ei saa aru?

Aivar Sõerd

Jah, valitsuse kirja võib muidugi hakata lah-
ti mõtestama ühest või teisest aspektist. Tege-
likult ma juba rääkisin, mis pinnal see probleem
tekib. Kui töötaja ise teeb sissemaksid, siis ta
maksab palgast, mis on maksustatud nii
sotsiaalmaksu ravikindlustuse osa kui ka pen-
sionikindlustuse osaga, teie teete aga ettepane-
ku, et tööandja saaks seda teha ilma sotsiaal-
maksu pensionikindlustuse osata ehk maksus-
tatuna 13%-ga. Sealt tekib ebavõrdsus ja selle-

le on minu parima arusaamise järgi valitsuse
vastulauses viidatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalvi Kõva, palun!

Kalvi Kõva

Aitäh, istungi juhataja! Hea rahandusko-
misjonipoolne ettekandja! Nagu ma asjast aru
saan, plaanitakse see eelnõu rahanduskomisjo-
ni hääletuse tulemusena tõesti täna menetlusest
välja hääletada. Aga samas te möönate ja tõe-
näoliselt oli see jutuks ka rahanduskomisjonis,
et selle teemaga on väikseid küsimusi, on
probleeme. Nagu me teame, kolmas samm ei
ole osutunud nii populaarseks, nagu me tahak-
sime. Kui meie pakutud lahendus ei sobi, kas
valitsusel on siis mingi seisukoht või oma
plaan, kuidas asja parandada?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma olen siin piiri peal, sest sellele
küsimusele vastamine läheb natuke komisjoni
arutelu raamidest välja, kuigi teemaga ta seon-
dub. Ma vastan teile selliselt: selle asemel et
keskenduda mingitele maksuviguritele, võiks
mõelda sellele, kuidas teha kolmandasse sam-
basse investeerimine inimestele atraktiivse-
maks. Jah, ma olen nõus eelkõnelejaga, et ini-
meste sissetulekud on tõesti väiksed, aga sis-
setulekud ikka kasvavad ka ja viimasel ajal
päris tempokalt. Nii et see ei ole kindlasti
ainuke põhjus. Võib-olla on põhjus see, et kui
inimesed vaatavad oma pensionikontode seisu,
siis nad näevad, et nad on punases seisus.
Võib-olla peaksime mõtlema sellele ja seda ka
rahanduskomisjonis arutama, kuidas saavutada
hoopis niisugust olukorda, et kontode saldod
poleks mitte punased, vaid rohelised, et need
teeniksid rohkem tulu. Üks võimalus on siin
kindlasti vaadata üle regulatsioonid, mis puu-
dutavad pensionifondide investeringuid. Kas
need regulatsioonid pole liiga ranged, kas äkki
oleks vaja neid ajakohastada vastavalt kujune-
nud olukorrale majanduses ja finantsturgudel?
Kas peab olema nii, et pensionifondid sisuli-
selt kinnisvarasse investeerida ei saa? Praegu-
ne regulatsioon lubab investeerida kinnisvara
omavatesse ettevõtetesse ainult 10% ulatuses,
soetada 10%-list osalust, aga sellega on pen-
sionifond ju kinnisvara omavas ettevõttes väi-
ke osanik. Võib-olla peaks mõtlema, et äkki

nad võivad ikkagi teha sellise investeringu, millega on võimalik omandada üle 50% osalust, ning sedakaudu laiendada investeerimishorisonti ja suurendada ka fondi tootlikkust.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Ma tulen ikkagi tagasi selle tööandjapensioni juurde. Sa ütlesid, et tegelikult on meie eelnõus pakutu kõrval ka mitmeid teisi võimalusi. Äkki sa ütled konkreetset selle pensioniliigi kohta, millised need võimalused oleksid?

Aivar Sõerd

Aitäh! Kui ma nüüd küsimusest õigesti aru sain, siis ma võin oma juttu jätkata, eelmise küsimuse vastuses ma hakkasin tegelikult sellest juba rääkima. Järgmine mõtlemiskoht võiks olla, et kui praegu võivad pensionifondid investeerida ainult börsil noteeritud aktsiatesse või võlakirjadesse, siis vahest võiksid nad mingis ulatuses hakata investeerima ka mitte-noteeritud aktsiatesse. Sel puhul on võib-olla riskid suuremad, aga tulusus on kõrgem ja ühtlasi elavdaks see samm kogu finantsturgu. Neid võimalusi, mille peale mõelda ja millega rahanduskomisjon peaks tegelema, on päris palju.

Aseesimees Jüri Ratas

Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Ma olen nõus, et neid teemasid, millega rahanduskomisjon tegelda võiks, on päris palju. Aga ma lähen siiski tagasi selle eelnõu juurde, mis puudutab seda nn tööandjapensioni. Ma saan Vabariigi Valitsuse seisukohast aru nii, et ebavõrdne kohtlemine seisneb selles, et ühtedele tulevastele pensionäridele, tänastele töötajatele võib tööandja hakata pensioni maksma ja teistele mitte. Kas sellest loogikast lähtuvalt on ebavõrdne kohtlemine ka see, et ühtedele inimestele tööandja maksab palka ja teistele ei maksa, sest nad ei tööta?

Aivar Sõerd

Aitäh! Ma pean kahjuks tunnistama, et ma ei saanud sellest küsimusest aru. Valitsuse seisukoht on kirjalikult olemas, katsuge see

mõtestatult läbi lugeda. Ma arvan, et te ei pea mind tõlkijaks võtma, et seda seisukohta mõista.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Ma tunnen kaasettekandjale kaasa, et ta peab selgitama seisukohta, mida ei ole võimalik selgitada. Kogu jutt oli rohkem teise samba tuleviku kohta ehk puudutas neid, kes juba on liitunud. Selle eelnõu mõte on ju, et inimesi, kes säästavad oma pensionipõlveks, oleks rohkem ja nende pension oleks selle võrra suurem. Kuna meil on juba pikemat aega väga popp tuua sisepoliitilises võitluses näiteid välisriikidest – eriti Kreeka on niisugune riik, kust näiteid tuuakse –, siis ma küsin, et ega Reformierakonnal ja IRL-il ei ole jumala pärast kavas teha meie kogumispensioniga Poolat või Ungarit.

Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Kreeka on ju väga tore riik, eriti kui me vaatame teda turismisihtkohana. Kreeka peaminister tegi neil päevil avalduse, kus ta ütles, et kuue aasta pärast on Kreeka kriisieelse elatustaseme rajal tagasi, et lootust on. Mina võib-olla nii optimistlik ei ole, aga paistab, et ka seal hakkavad asjad varem või hiljem paremuse poole minema. Poola näide on Euroopale muidugi väga hoiatav. Minu arusaamine on küll, et vähemalt Riigikogus esindatud Eesti erakonnad isegi mitte ei mõtle sellisele sammule, mida Poola tahab astuda, kui nad selle otsuse ellu viivad.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh! Mul on teistpidi küsimus sellesama eelnõu kohta. Siin sai palju räägitud sellest, et pensionifondidel ei ole võimalik investeerida mitmesugustesse võlakirjadesse. Ma küsin niipidi. Need fondid läheksid ju selle võrra tugevamaks, kui palju sinna raha, vahendeid juurde tuleb. Kas Vabariigi Valitsusel, kui nad meie eelnõu tagasi lükkavad, on mingeid alternatiivseid ettepanekuid, kuidas soodustada raha tulekut sellesse pensionikindlustuse vormi?

Igasugused maksuerisused on välistatud, aga kas on mingid teised võimalused? Ärme räägime praegu fondide investeerimisvõimalustest, vaid sellest, kuidas inimesi üldse fondide juurde tuua.

Aivar Sõerd

Aitäh! See on tegelikult väga hea küsimus. Ma tean, et ministeerium tegeleb sellega ja loodan, et ka Riigikogu rahanduskomisjon hakkab tegelema küsimusega sellest aspektist, kuidas tekitada suuremat huvi nendesse fondidesse investeerimise vastu. Teie eelnõu algataja rääkis siin küll ainult sellest, et inimestel pole raha ja sellepärast ei koguta fondidesse tuleviku tarbeks. Ma pööran ikkagi tähelepanu ka sellele aspektile, et inimestel pole piisavat huvi või ei ole usaldust selle süsteemi ja nende fondide vastu. See on ühest küljest teavitamise probleem, aga teisest küljest oleks inimeste huvitatus kindlasti suurem, kui nad näeksid, et hoiule pandud raha mitte ei kahane, et inflatsioon ei söö seda ära, vaid need investeeringud kasvavad. Aga selleks on vaja saavutada olukord, kus pensioni kolmanda samba fondide tootlused oleksid kõrgemad, ja üks võimalus on muuta regulatsiooni, muuta keskkonda, kus nad saavad oma investeerimisotsuseid teha. Praegu on see regulatsioon väga range, sisuliselt ei ole kinnisvarasse investeerida mõistlik.

Miks mitte mõelda selle peale, et fond võiks investeerida näiteks väärismetallidesse? Noteerimata aktsiaid ma juba nimetasin. Meil on alternatiiv – börs, aga see on meil olematu, praegu on seal Eesti ettevõtetest noteeritud ainult üks. See on rohkem naljanumber. Neid ei saagi ju seal olla, kui ei ole neid, kes aktsiaid ostaksid. Aga pensionifondid – juhul kui neile selline õigus antaks, praegu neil seda õigust ei ole – võib-olla huvituksid sellest, natukene teistsugustest, natuke riskantsemast instrumendist. Võib-olla on nad huvitatud sellest, et oma praegusi portfelle mitmekesistada ja võtta natuke suuremaid riske.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh, eesistuja! Hea ettekandja! Ma tõesti ei saa aru, miks valitsuserakonnad selle eelnõu vastu on. Kui kogu aeg räägitakse, et on vaja

säästa, et inimesi peaks üles kutsuma säästmisele ning ka ettevõtjad peaksid sellesse panustama, siis see oleks üks väga lihtne samm selles suunas. Aga kuna valitsuserakonnad on selgelt selle eelnõu vastu, siis ma küsin üldisemalt. Kas see vastuseis võib äkki tulla sellest, et koalitsioonisaadikutel on kuidagi tunne, et selle sotsiaaldemokraatide eelnõu puhul on tegemist mingi osaga mõnest laiemast skeemist?

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud küsija! Ma küsisin algatajalt selle laiemast skeemi kohta. Ma küsisin, kuidas see sotsiaalkindlustuse asi hakkab välja nägema, mis on tegelikult probleem, et ega algatajatel praegu sellist konkreetset laiemat skeemi ei ole. Seda küsiti ka rahanduskomisjonis. Veel kord: põhiprobleem, mida ma siin teie küsimusele vastates tahan välja tuua, on ikkagi see, et maksuvigur ei ole see, mis probleemid ära lahendab. Probleem on hoopis laiem ja küsimus on, kuidas kolmandasse sambasse investeerimist edendada, soodustada, teha see võimalus inimestele huvitavamaks. Selleks on olemas palju rohkem meetmeid kui üks teie väljapakutud maksuvigur.

Aseesimees Jüri Ratas

Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Mulle tundub Vabariigi Valitsuse seisukohast ka, et siin on tegu mingisuguse laiemast skeemiga. Ma üritan sellest aru saada. Palun vabandust, kui mu eelmine küsimus oli pisut abstraktselt esitatud, üritan seda kuidagi konkreetsemaks teha. Tsiteerin Vabariigi Valitsuse seisukohta: "Lisaks saaksid maksusoodustusest kasu ainult need töötavad inimesed, kelle tööandja otsustab eelnõus nimetatud sissemakseid teha." Seda tuuakse välja kui tõsist probleemi eelnõu puhul. Kas sellest loogikast tulenevalt võiks samamoodi tuua välja probleemi, et kui riik tahab tulumaksu langetada 21%-lt 20%-le, siis sellest n-ö maksusoodustusest saavad kasu ainult need inimesed, kes tulu saavad?

Aivar Sõerd

Ei või, te saate valesti aru.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Head ametikaaslased, kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna esindaja Aivar Sõerdi!

Aivar Sõerd

Ma tahaksin seda probleemi veel hästi lühidalt käsitleda, sest iseenesest küsimus, mis puudutab kolmanda samba investeeringuid, on asi, millega tuleb tegelda ja mis võiks edaspidi olla ka rahanduskomisjoni arutelu teema. Eelnõu algataja ütles siit puldist, et põhiprobleem, miks kolmandasse sambasse ei investeerita, on see, et inimeste sissetulekud on nii väikesed, et seetõttu ei ole võimalik seda teha. See on aga ainult üks aspekt, see pole ainuke ja peamine probleem. Pigem on probleem selles, et inimesed ei ole kas teadlikud võimalusest kolmanda samba kaudu tulevikus oma pensioni kindlustada või siis nad ei usalda neid fonde. Veelgi enam, ma ütlesin, et inimesed ei ole rahul nende tootlustega, mida fondid on seni pakkunud.

Tõesti, inflatsioon teeb oma töö ja mõne fondi puhul on investeeringud lausa punases seisus. Sellepärast ei ole põhjust siin mingeid maksuvigureid välja mõelda, vaid riik peaks mõtlema selle peale, kuidas soodustada pensionifondide tulukuse kasvu, tõsta nende investeeringute efektiivsust. Sellepärast oleks aeg pensionifondidele kehtestatud regulatsioonid üle vaadata. Esimese sammuna võiks lubada pensionifondidel investeerida kinnisvara omavatesse ettevõtetesse rohkem kui 10%, alternatiivina näiteks isegi üle 50%, et fond võiks sisuliselt omada kinnisvara. Praegune regulatsioon ei luba pensionifondidel investeerida noteerimata aktsiatesse. Ka siin võiks mõelda, et seda mingis ulatuses ikkagi lubada. See oleks ühtlasi samm selles suunas, et edendada alternatiivbörsi. Samamoodi on võlakirjadega. Praegune regulatsioon lubab investeerida ainult noteeritud võlakirjadesse, aga võiks ju mõelda, et mingis ulatuses saavad fondid investeerida mittenoteeritud võlakirjadesse.

Kokkuvõttena võiks üle vaadata kogu praeguse regulatsiooni ja mõelda selles suunas, et liberaliseerida pensionifondide riski- ja likviidsusportfelle ning muuta investeerimispiiran-

guid. See on kindlasti teema, millega rahanduskomisjon võiks lähiajal tegelda. Tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun nüüd Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Hea juhataja! Head kolleegid! Mul on järgmised märkused. Üldiselt arvan, et ei oleks midagi hullu, kui komisjonipoolne kaasettekandja pärast seda, kui ta on täitnud oma ettekande kohustusliku osa, mis on Vabariigi Valitsuse arvamuse selgitamine rahvasaadikutele – see on õige ja nii peabki tegema –, ütleb sel juhul, kui ta ise seda arvamust ei jaga, et tegemist on jamaga. Et mingi suvepraktikant on selle kokku kirjutanud ja tegelikult komisjon ei toeta eelnõu hoopis mõnel teisel või kolmandal põhjusel. See pole häbiasi. Praegu oli kolleeg Sõerdist natuke kahju. Eks me meelega kiusasime sind ja sa said meie arvamust Vabariigi Valitsuse arvamuse kohta praegu oma nahal tunda. Aga see on üks osa laiemast plaanist, seda ma sulle ütlen.

Teisest küljest on asi tõsine. Kogumispensionide teema on ju laialt üleval ja oli viimasel nädalalgi. Ei ole mingi saladus, et sellel süsteemil on omad puudused. Ma võin teile öelda, et teinekord mul tekib meeleu kihk ka selles võitluses osaleda, ja ma arvan, et suudaksin seda süsteemi ise võib-olla veel paremini kritiseerida kui kõik kriitikud kokku. Ma olen jätnud selle tegemata sellel lihtsal põhjusel, et midagi paremat ei ole ka keegi kuskil välja mõelnud. Teisisõnu, sellele probleemile, mis üleminekul põlvkondade solidaarsuse Bismarcki süsteemilt väheneva rahvastiku tingimustes pensionide väljamaksmisele on tekkinud, ei ole kuskil paremat lahendust leitud. Ma arvan, et Eesti üks tee võiks olla see, et lisaks esimesele sambale, mida on vaja remontida, ja teisele sambale, kus liituvus on väga tõsine ja arvestamisväärne, me elavdame kolmandat sammast. Ma ei tea, mis see tööpension on, kas ta on siis täielikul kujul neljas samm või ei tea mitmes veel – selles sambasüsteemis sobiks öelda, et ta on parasjagu kaks ja pool, ta on kuskil teise ja kolmanda vahepeal –, aga ka talle tuleb luua võimalused.

Loomulikult on tähtis usaldusküsimus. Täna- nastes tingimustes arvata, et peale masu on usaldus kogumispensionifondide vastu suur, oleks naiivne. Aga teisest küljest tuleb teha ka nii, et seda võimalust oleks lihtne ja hea kasu- tada. Kui Riigikogu tööpensioni arutas, siis ma ministri käest neid asju ka küsisin. Tõele au andes on see tööpension praegusel kujul niisu- gune näotegemine, et ta on olemas. Pigem on see survele järele andmine. Aga selline võima- lus peaks olema küll, inimestele tuleks anda võimalus kindlate reeglite järgi investeerida oma tulevikku. Ja ma arvan, et lootus sellele, et konkurents tööjõuturul suurendab seda töö- pensioniga liitumist, on suurem kui lootus sel- lele, et inimesed ise hakkavad rohkem liituma. Nii et ma kutsun teid üles seda eelnõu esimesel lugemisel toetama, vaatamata rahanduskomis- joni hääletusele!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ette- paneku eelnõu 446 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 446 esime- sel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisu- koht ja hääletada!

Poolt on 45 Riigikogu liiget, vastu 21, era- pooltuid ei ole. Sotsiaaldemokraatliku Era- konna fraktsiooni algatatud sotsiaalmaksu- seaduse § 7 muutmise seaduse eelnõu 446 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. (Tabel 6.)

Kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

4. Keskkonnajärelevalve seaduse täiendamise seaduse eelnõu (443 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, liigume neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnajärelevalve sea- duse täiendamise seaduse eelnõu 443 teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Valeri Korbi!

Valeri Korb

Head kolleegid! Keskkonnajärelevalve sea- duse muudatuste eelnõu algatas Vabariigi Va- litsus s.a 3. juunil ja esimene lugemine toimus siin saalis 18. juunil. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 10. juuliks ei esitatud üh- tegi muudatusettepanekut. Keskkonnakomis- jon arutas eelnõu teise lugemise ettevalmis- tamist 9. septembri istungil ja vormistas ühe tehnilise muudatuse, mille kohaselt eelnõuga täpsustatakse keskkonnajärelevalve seaduse § 8² lõiget 3 ja sõnastatakse see järgmiselt: "Objekti kontrollimise andmekogu ja õiguse- rikkumiste andmekogu pidamise kord, sealhul- gas andmekogusse kantavate andmete täpsem koosseis, andmete väljastamise kord ja säilita- mise tähtaeg sätestatakse vastava andmekogu põhimääruses." Hääletasime konsensuslikult kõik selle poolt.

Teise eelnõus tehtud tehnilise muudatusega on § 8² lõike 1 punktis 6 asendatud sõna "teated" sõnaga "eelteated", mis ühelgi juhul ei muuda eelnõu sisu. Hääletamine näitas kon- sensuslikku tulemust.

Keskkonnakomisjon otsustas 9. septembril järgmist: teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta keskkonnajärelevalve seaduse täiendami- se seaduse eelnõu 443 teine lugemine Riigi- kogu täiskogu päevakorda 18. septembril ja teha Riigikogule ettepanek seaduseelnõu 443 teine lugemine lõpetada; juhul kui teine luge- mine lõpetatakse, teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta kolmas lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda 25. septembril, panna eelnõu 443 lõpphääletusele ja seadusena vastu võtta. Kõik otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekand- jale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ette- kandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Muudatusette- panekuid ei ole eelnõu 443 kohta esitatud. Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja neljas päevakorrapunkt on käsitletud.

Head ametikaaslased, sellega on tänane istung lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 16.12.
Istungi kestus 3 tundi ja 12 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 19. september 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Õiguskantsleri 2012. aasta tegevuse ülevaade

2. Tulumaksuseaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu (438 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, head külalised, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu teise töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Palun, Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Annan Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel üle vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõuga soovime suurendada vanemahüvitise süsteemi paindlikkust. Me teeme ettepaneku, et lastevanemad võiksid vanemahüvitise päevi kasutada kuni lapse 8-aastaseks saamiseni või esimese kooliaasta lõpuni. Muudatus võimaldab lastevanematel kasutada vanemahüvitise päevi näiteks selleks, et toetada last esimese klassi alguses või mõnel muul ajal, kui see on vajalik. Eelnõu võimaldab tööelu pereeluga paindlikult ühitada. Lastevanemad võivad ühte osa töönädalast kasutada töötamiseks, aga nädala ülejäänud osas kasutada vanemahüvitise päevi lapse kasvatamiseks. See võimaldab vanematel jätkata osajaga töötamist, hoiab neid kursis tööol toimuvaga, suurendab seeläbi nende konkurentsivõimet tööturul ning hoiab ära probleemid, mis võiksid tekkida tööturult pikaajalise eemaloleku korral. Praegune süsteem on paindumatu, me soovime seda paindlikumaks teha. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Kalev Kotkase!

Kalev Kotkas

Austatud juhataja! Head kolleegid! 16 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liikme nimel annan sotsiaalminister Taavi Rõivasele üle arupärimise, mis käsitleb Sotsiaalministeeriumi rolli narkosurmade vähendamisel. Selle Riigikogu koosseisu tööaja jooksul on meie fraktsiooni liikmed andnud üle mitu selleteematist arupärimist siseministrile ja peaministrile. Võib öelda, et meie arupärimiste survele on muudetud taktikat ja hakatud lisaks narkoparunitele tegelema tänavadiileritega. Tulemused ei ole lasknud ennast kaua oodata: selle aasta esimeses kvartalis vähenesid narkosurmad 44%. Siseminister üksinda selles valdkonnas toimetama kindlasti aga ei pea, väga tähtis on ka sotsiaalministri haldusala roll. Seoses sellega annamegi Taavi Rõivasele üle üheksa küsimusega arupärimise. Me tahame teada, mis on tema haldusalas narkosurmade vähendamiseks ära tehtud ja mida plaanitakse teha. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe eelnõu ja ühe arupärimise. Juhatuse otsustab nende edasise menetlemise meie kodu- ja töökorra seaduse kohaselt.

Head ametikaaslased, teeme nüüd kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 79 Riigikogu liiget, puudub 22.

1. Õiguskantsleri 2012. aasta tegevuse ülevaade

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi. Esimene päevakorrapunkt on õiguskantsleri 2012. aasta tegevuse ülevaade. Enne kui me läheme selle menetlemise

juurde, lubage lühidalt tutvustada menetlemise korda, mis tuleneb Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 155. Kõigepealt esitab õiguskantsler oma tegevuse ülevaate, mis kestab kuni 20 minutit. Seejärel saab ettekandjale küsimusi esitada. Riigikogu liige võib ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Pärast seda on läbirääkimiste voor, sõna võivad võtta üksnes fraktsioonide esindajad. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskantsler Indrek Teder!

Indrek Teder

Austatud juhataja! Kõrgeauline parlament! Õeldakse, et aastad ei ole vennad. Aastal 2012 puutus õiguskantsler kokku paljude uute probleemidega, millest mõned leidsid ühiskonnas laia kõlapinna, teised mitte. See, mis on tähtis, selgub sageli alles hiljem. Seetõttu ei tahaks ma lahterdada eelmisel aastal õiguskantsleri ette jõudnud asju olulisteks ja vähem olulisteks. Olulisus sõltub vaatenurgast: kas hinnata mõnd põhiseaduse rikkumise juhtu riigi kui terviku või selle inimese perspektiivist, keda see rikkumine vahetult tabas. Täna on minu siht teha kokkuvõtteid ja osutada üldistele suundumustele.

Teile torkab kindlasti silma, et 2012. aastal tegin ma Riigikogule märksa rohkem ettepanekuid seadusi põhiseadusega kooskõlla viia kui varasematel aastatel. Kas see tähendab, et minu hinnangul austab Riigikogu põhiseadust varasemast vähem? Ei. Õiguskantsleri ette jõuavad sageli probleemid, mida seadusandja ei soovinud esile kutsuda, ning kui parlament oleks neid probleeme ette näinud, siis oleks ta tõenäoliselt seadust kohendanud. Niisuguses olukorras saavad õiguskantsler ja Riigikogu koos asja korda teha. Seega ei tähenda eelmisel aastal tehtud üheksa ettepanekut sugugi valju kriitikat Riigikogu aadressil. Vastupidi, ma soovin teid tänada koostöö eest!

Kuid on ka asju, mis teevad mulle muret. Eeskätt puudutab see põhiseaduse rolli, st mitte mõnd üksikut põhiseaduse sätet, vaid levivat arusaama põhiseadusest kui tervikust. Mulle meenub üks ajakirjanduses avaldatud pilt Rein Langist, kus ta manitseva ilmega osutas põhiseadusele. Pildi mõte oli, et igapäevases töötuhinas ei tohiks ametnikud ja Riigikogu liikmed ära unustada, et on olemas kõrgema õigusjõuga piirangud, mida tuleb austada, sõl-

tumata sellest, kas need meile meeldivad või mitte. Põhiseaduse tõlgendamisel kasutatakse maagilist sõna "proportsionaalsus". Õeldakse, et jah, tõsi, vastuvõetud õigusakt on vastuolus põhiseaduse selle või teise sättega, aga selle rikkumise trumpab üle tõsiasi, et õigusakt teenib mõnd põhiseadusega ühildatavat hüve. Seega, kõik on tegelikult korras.

Ma ei kahtle, et enamasti väidetakse seda kõike heas usus. Ometi peitub siin oht. Üha avarama kasutamise korral tõukavad sellised argumendid meid libedale pinnale, mille teises otsas terendab nii vastutulelikuks venitatud põhiseadus, et seda ei saagi rikkuda, kuna alati on olemas vabandus mõne üldise põhimõtte või kollektiivse hüve näol. See on äärmuslik pragmatism, mis kujutab endast ohtu põhiseaduse kõigile sätetele. Tekib olukord, kus lühiajalisi huve silmas pidades on õnnestatud seadusandja usaldusväärsus. Samamoodi on põhiõigustega. Kui vaadata mõnd üksikut juhtu, siis näivad olevat vastuolus ühe inimese huvi ja avalik huvi. Selles valguses paistab kaalucauss alati kalduvat avaliku huvi poole, sest miks peaks ühe inimese positsiooni kaitsma kõigi teiste, st avalikkuse arvel?! Kuid siingi vastanduvad lühike ja pikk perspektiiv. Kui kaitstakse ühe inimese põhiõigust, siis kaitstakse kaudselt ka kõigi teiste oma, kaitstakse kõigi inimeste võimalust täna ja tulevikus oma õiguspositsioonile tugineda.

Põhiseaduse sätted on kehtestatud pikka perspektiivi silmas pidades. Neist kinnipidamine sunnib meid arvestama märkamatu ja pikaajalise kahjuga, mida tekitavad mõned lühiajaliselt igati mõistlikuna tunduvad otsused. Põhiseadus ei tohi muutuda deklaratsioonide kogumiks, mida me tegelikult ei usu. Kui põhiseadust on rikutud, siis ei muutu see olukord õiguspäraseks paljalt seetõttu, et rikkumisega väidetavalt edendatakse mingit hüve. Minu meelest ei luba meie põhiseadus proportsionaalsel määral piinata või allutada kedagi proportsionaalsel määral ebaõiglasele menetlusele või rikkuda proportsionaalsel määral põhiseaduse § 1, mille kohaselt on Eesti iseseisev ja sõltumatu demokraatlik vabariik, kus kõrgeima riigivõimu kandja on rahvas.

ESM-i aluslepingu üle peetud debati ajal küsiti, kas on tõesti võimalik, et Eesti rahvas sidus aastal 1992 oma käed, nõnda et nüüd, kui rahvusvaheline olukord muutub, ei saa astuda

samme, mis aitaksid kaasa Eesti rahva püsimisele. ESM-i kohtuvaidlus sai eelmisel aastal lahenduse, kuid ma soovin siiski täpsustada oma seisukohta. Ma ei väitnud, et aluslepingu ratifitseerimine on õiguslikult võimatu. Mee-nutan, et põhiseadust saab muuta. Seega on Riigikogul võimalik võtta vastu seadus või ratifitseerida välisleping, mis on vastuolus põhiseadusega. Seda eeldusel, et muudetakse põhiseadust. Seaduse põhiseadusvastaseks tunnistamine tähendab selle arusaama järgi teadet seadusandjale, et ta valis eesmärgi saavutamiseks vale tee. Ei öelda, et soovitud sammu ei saa astuda, vaid et selle astumiseks on vaja tavapärasest suuremat poliitilist konsensust. See konsensus avaldub kas rahvahääletusel, Riigikogu kahe järjekordse koosoleku otsuses või, kiireloomulise küsimuse puhul, Riigikogu neljaviiendikulises häälteenamuses. Need on põhiseaduse muutmise nõuded.

Mis sellest järeldub? Sellest järeldub, et me ei pea tõlgendama oma põhiseadust nii suuremeelselt, et see lubaks meil langetada kõik otsused, mis näivad meile tänasel päeval teenivat avalikke huve. Veidi liialdades võiks öelda, et nõnda avaraks venitatud põhiseadust poleks üldse tarvis. Küsimus retooriliselt: milleks meile üksikasjalikud sätted, keelud ja nõuded? Saaksime ju alati lähtuda vahetult oma hinnangust selle kohta, mida on mõistlik teha riigi arendamiseks ja rahva hüvanguks. Siiski, kas te arvate, et need, kes on võimul homme või ülehommel, saavad avalikest huvidest ja rahva hüvanguksest samamoodi aru? Põhiseaduses on üksikasjalikud keelud ja nõuded seetõttu, et luua ühiskondlikule elule kindel ja usaldusväärne raam. Et valitseks seadus, mitte need, kes seadust rakendavad. Nõnda on asjad aga üksnes juhul, kui me võtame põhiseaduse teksti tõsiselt. Jah, Eesti taasiseseisvumisest on möödunud enam kui kakskümmend aastat. Maailm on võtnud kuju, mida põhiseaduse vastuvõtmisel vaevalt aimata osati. Meie ette on kerkinud hoopis uuelaadseid probleeme. Loomulikult peame kõige sellega arvestama ka põhiseaduse tõlgendamisel. Võtame näiteks § 76, mille esimese lause kohaselt on Riigikogu liige puutumatu. See on üldine säte ja vajab sisustamist. Samas ei saa seda paragrahvi menetlusökonomiale viidates tühjaks teha. Kui seda üritatakse mõne lihtseadusega teha, siis peab peale jääma põhiseadus. Õiguskants-

leri õigus teha või jätta tegemata Riigikogule ettepanek võtta mõnelt liikmelt ära saadiku-puutumatus on üks viis, kuidas põhiseadus selles olukorras maksta panna.

Üks olulisemaid muutusi on meie jätkuv lõimumine Euroopa Liiduga. Nagu olen varemgi korduvalt märkinud, pööran ma sellele protsessile suurt tähelepanu. See ei puuduta ainult selliseid n-õ suuri asju nagu ESM. Õiguskantsleri vaatenurk on laiem, see keskendub põhiseaduse kaitsmise võimalustele uutes oludes. Põhimõte, millest ma lähtun, on järgmine: me peame säilitama põhiseaduslikkuse järelevalve võimalikult suures ulatuses. Kahtlemata tuleb meil täita asutamislepingust tulenevaid kohustusi. See seab edaspidi piirid meie põhiseaduse kohaldatavusele. See ei ole kuidagi vaieldav. Kuid me ei tohi mingil juhul tasalülitada oma põhiseadust neis valdkondades, kus me pole selleks asutamislepingu järgi kohustatud. See küsimus kerkis teraval kujul esile eelmisel aastal ESM-i aluslepingu kontekstis. Nimelt väideti, et kuna tegemist on "Euroopa Liidu asjaga", siis ei saa aluslepingu põhiseaduspärasust üldse kontrollida. Eeldus oli niisiis, et kõik Euroopa Liiduga seotud asjad on tulevikus meie põhiseaduse mõjuulatusest väljas. See pole aga kaugeltki väike tehniline detail. Niisugune lähenemine viib meie põhiseaduse suuresti uinunud olekusse. Põhiseaduse kaitsjana tunnen ma siiski enda kohust tuua välja ohud, mis kaasnevad Euroopa Liidu õiguse mõjuulatuse eksliku avardamisega. Siingi on vastuolu lühikese ja pika perspektiivi vahel.

Ajaloomuuseum on 11 000 aastat Eesti ajalugu kokku võtnud väljendiga "visa hing". See on püsivuse, kõigist muutustest hoolimata millegi säilitamise võrdpilt. Ma ei arva, et meie põhiseadus peaks kehtima 11 000 aastat. Kuid väljend "visa hing" inspireerib vaatama kauge-male ühest või teisest kriisist, reformist, moodi läinud ideest. See inspireerib küsima: mille nimel me oma riigi lõime ja seda iga päev edasi ehitame? Täna!

Asesimees Jüri Ratas

Suur tänu, austatud õiguskantsler! Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? On. Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Aitäh! Austatud õiguskantsler! Te osutate oma ülevaates ka nendele ettepanekutele, mida te põhiseaduskomisjoni palvel esitasite erakondade rahastamise süsteemi võimalike muudatuste kohta. Ausalt öeldes on selge, et vaba konkurents ei ole praegu kõige paremini tagatud. Muu hulgas panete ette kaaluda riigieelarvelise eraldise andmist ka uuele erakonnale. Kas te räägiksite sellest natuke lähemalt? See protsess põhiseaduskomisjonis on päris mitu kuud veninud, alates sellest ajast, kui teiegi ettepanekud tulid. Kuidas te näete seda probleemi ja millised on teie arvates võimalikud lahendused?

Indrek Teder

Ma arvan, et see on keerukas probleem ja nii oluline, et ma pigem ei hakkaks seda praegu selle lühikese aja jooksul analüüsima. See teema on olnud keerukas. Ma teeksin seda tulevikus.

Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja, ma tunnustan teid ettekande eest! Kahju ainult, et meedia rõdu on tühi. See näitab, et ajakirjanikel ei ole ilmselt suurt huvi Eesti Vabariigi põhiseaduse järelevalve vastu, nii nagu neil pole tihti huvi ka Riigikogu töö vastu. Aga see selleks. Te oma ettekandes rääkisite põhiõiguste kaitsest. Kas te võite seda teemat veidi laiendada või mõne näite tuua, kus teie arvates see riive viimasel ajal on olnud kõige eredam? Võib-olla saate seda veidi täpsustada?

Indrek Teder

Neid riiveid on teinekord päris palju olnud. Neid kiputakse ikka unustama. Näiteks, põhiseaduse § 12 räägib võrdsuspõhimõttest, aga kui on väga pragmaatiline, siis see unustatakse. Ravimite temaga on samuti, kuid ma ei hakka sellel temal rohkem peatuma. See on ikka nii olnud, et käitutakse pragmaatiliselt. Tuleks mõelda natuke pikemas perspektiivis, see on oluline.

Aseesimees Jüri Ratas

Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Suur tänu, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Aitäh selle väga hea ettekande eest! Ma tsiteerin teid. Te olete öelnud, et põhiseadus ei tohi muutuda deklaratsioonide kogumiks. Ma nõustun sellega, et kui ülikond on kas suureks või väikeseks jäänud, siis tuleb see ümber teha, mitte inimest sealt välja tõsta. Aga kas ma saan õigesti aru, et te üldiselt julgustate Riigikogu liikmeid aastal 2013 meie põhiseadust arutelu alla võtma või seda isegi ümber kirjutama?

Indrek Teder

Ma olen küllaltki konservatiivne. Meil on olemas põhiseadus ja me ei soovi seda lihtsalt muuta. Kuid see on võimalik. Põhjus peaks olema äärmiselt oluline ja siis tuleks seda arutada. See muutmine on võimalik ainult sel juhul. Aga ma olen küllaltki konservatiivne. Jah, see on võimalik, aga sel juhul peaks olema ikkagi teatud konsensus.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Teie tegevuse ülevaade on pikk ja põhjalik dokument, selle lugemine võtab tükk aega. Mina esitan teile lihtsa küsimuse. Aastale tagasi vaadates annavad inimesed tavaliselt emotsionaalse või hingelise hinnangu, millega nad aasta jooksul kõige rohkem rahule jäid. Kas teil on võimalik anda selline hinnang eelmisele aastale, millega te õiguskantsleri ja inimesena oma tegevuses kõige rohkem rahule jäite?

Indrek Teder

Üldiselt olen ma väga positiivne inimene. On olemas probleemid, aga meil on võimalik need lahendada. 2012. aasta ei olnud väga halb aasta, minu hinnang on ikkagi positiivne. Oli väga erinevaid probleeme, vägagi keerukas kohtuotsus oli näiteks ESM-iga seonduv, aga ma rõhutan, et ka 2012. aasta saab positiivse hinnangu.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Austatud ettekandja! Viimastel nädalatel on taas kütnud kirgi küsimus, kas Riigikogu liikmed võivad osaleda kohaliku omavalitsuse töös. See ei ole küll kindlasti kõige olulisem ja sisulisem probleem Eestis, aga milline on siiski teie seisukoht? Kas siin on tegemist sügava põhiseadusliku vaidlusega või on see puhtalt poliitilise kokkuleppe küsimus?

Indrek Teder

Praegu, kui tulemas on valimised, ei hakkaks ma seda parem analüüsima. Võib-olla teen seda tulevikus, kui valimisi silmapiiril ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea õiguskantsler! Eelmisel aastal te sekkusite kahel korral piiritemaatikasse. Kuidas teile tundub, kas praegu piiril Eesti kodanike põhiseaduslikke õigusi järgitakse või mitte?

Indrek Teder

Jah, me tegime teatud ettepaneku ja seda ka aktsepteeriti. See on n-ö veel töös. Minu meelest läheb olukord seal paremaks küll. Mingil määral seda aktsepteeriti.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud õiguskantsler, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Kadri Simsoni! Kaheksa minutit.

Kadri Simson

Lugupeetud õiguskantsler! Lugupeetud kolleegid! Alustuseks tunnustan ma õiguskantslerit väga sisuka kõne eest! Oma ettekandes keskendun aga minu ja kogu meie fraktsiooni arvates möödunud aasta kõige tähtsamale vaidlusele, milleks on vaidlus Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu põhiseadusele vastavuse üle.

Õiguskantsler mainis ka oma kõnes, et on küsimusi, mille puhul on vaja tavapärasest suuremat konsensust. Möödunud suvel arutati tegelikult demokraatia algpõhimõtte üle: kas

rahval on õigus parlamendi kaudu otsustada riigielu olulisi küsimusi? Me kõik siin saalis ilmselt mäletame, et möödunud aastal käis vaidlus selle üle, kas Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu säte, mis võimaldab erandjuhtudel teha otsuseid stabiilsusmehhanismi liikmesriikidele finantstoetuse andmise kohta nn kiirmenetluse korras 85%-lise hääletenamusega, on põhiseadusega vastuolus. Möödunud suvel öeldi, et see võimalus on teoreetiline, nüüd aga oleme olukorras, kus enam-vähem üldteada on, et Kreeka vajab uut abipaketti, aga kuna Saksamaa valimiste eel sellest avalikult ei räägita, siis võib selle abipaketi otsus tulla meie lauale kiirkorras, kui enam ei ole aega korrektseid otsuseid teha.

ESM-i lepingu artikli 4 lõige 4 lubab otsuste vastuvõtmiseks kasutada kiirmenetlust. Liites Saksamaa 27,1%, Prantsusmaa 20,3%, Itaalia 17,9%, Hispaania 11,9%, Hollandi 5,7% ja Belgia 3,4% häältest, saame hääletenamuse – 86,3% häältest. See tähendab, et kuus suurimat riiki saavad kiirmenetluse korral ka teiste vastuseisust hoolimata oma soovid läbi suruda. Nii tulebki meil leppida sellega, et meie peaminister kasutab oma eksperdiarvamust ja ütleb, et tal pole selle vastu midagi, ning arutelu rohkem enam midagi ei muuda, sest Eesti esindajate hääle kaal seda otsust tehes on 0,186%. Kiirmenetlus loob olukorra, kus Eesti peab rahaliselt panustama, kuid ei saa finantsabi andmist ega selle tingimusi mõjutada.

Õiguskantsler saatis möödunud aasta 12. märtsil Riigikohtule taotluse, milles palus tunnistada Brüsselis 2. veebruaril 2012 allakirjutatud Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu kiirmenetluse säte põhiseadusega vastuolus olevaks. Seejuures tuli eraldi arvestada ESM-iga Eestile kaasnevate potentsiaalsete varaliste kohustuste mahtu. Need on ennekuulmatult suured. Kui kohustus on ennekuulmatult suur, siis peaks Eestil olema võimalus nendes otsustes kaasa rääkida.

Eesti osalus Euroopa stabiilsusmehhanismis on 1,302 miljardit eurot, millest 148,8 miljonit eurot maksti sisse reaalses rahas. Sellele lisandub sissenõutav kapital kuni 1,153 miljardit eurot, mis võib pöörduda täitmisele Eesti vastu. Sellises mahus kohustusi pole Eestile kunagi varem võetud.

Eesti osalus tähendab seda, et liitumisel Euroopa stabiilsusmehhanismiga on iga meie elaniku kohta võetud ligi 1000 eurot kohustusi. Valitsus üritas mäletatavasti juba eelmisel suvel öelda, et õiguskantsler ei peakski välislepingute põhiseaduslikku eelkontrolli tegema, aga riigikohtunikud leidsid, et selline välislepingute põhiseaduslikkuse eelkontrolli eitamine koos järelkontrolli vähese tõenäosusega ei ole nende arvates kooskõlas põhiseaduse §-ga 14, mille kohaselt on põhiõiguste ja põhiseaduslike väärtuste tagamine muu hulgas täitevõimu igapäevane kohustus. Riigikohus pidi seega hindama, kas vaidlustatud hädaabimeetlus, mis jätab Eesti riigi otsustamisest kõrvale, kaalub üles Eesti riigi suveräänsuse, sh Riigikogu finantspädevuse ja demokraatliku õigusriigi põhimõtte, mis on ühed kaalukamad põhimõtted.

Riigikohtu üldkogu jättis õiguskantsleri taotluse rahuldamata. 19 riigikohtunikust 9 jäid siiski eriarvamusele. Otsuses küll leiti, et ESM-i lepingu artikli 4 lõige 4 riivab Riigikogu finantspädevust, kuid riivet õigustas 10 riigikohtunikku, kes arvasid, et ESM-ist lähtuv stabiilne majanduskeskkond on oluline põhiseaduslike väärtuste ja põhiõiguste tagamiseks.

Meil on vaja meeles pidada Riigikohtu hoiatust, et 2003. aastal toimunud ja seni viimasel rahvahääletusel antud mandaat hakkab ammenduma. Rahvas pole andnud nõusolekut delegerida Eesti pädevust piiramatult edasi Euroopa Liidule. Kas rahvahääletusel toetust leidnud põhiseaduse täiendamise seadus sisaldab volitust ratifitseerida liitumisleping Euroopa Liiduga ja lisaks sellele kõiki tulevikku suunatud volitusi, mis lubavad Eestil kuuluda muutuvasse Euroopa Liitu, ja 2003. aasta rahvahääletusega välistatakse vajadus korraldada taas rahvahääletusi, et põhiseadust täiendada? Eriarvamusele jäänud riigikohtunikud leidsid, et rahvas ei ole selle üheainsa, 2003. aastal toimunud rahvahääletusel andnud Riigikogu ükskõik missugusele parasjagu ametis olevale koosseisule õigust igavesest ajast ja igavesti hetkepoliitilistel kaalutlustel loovutada Eesti riigi suveräänsust mis tahes ulatuses. Põhiseadust täiendades ei antud Riigikogule õigust ratifitseerida lepinguid ilma rahvahääletust korraldamata. Nii arvas üks riigikohtunik. Teises eriarvamuses leidsid riigikohtunikud, et Euroopa Liitu kuulumist ei saa ega tohi kerge-

käeliselt samastada Euroopa Liidu asjade jäägitult siduvaks pidamisega. Ei tohi unustada, et rahvas on küll andnud selge volituse kuuluda Euroopa Liitu kooskõlas põhiseaduse aluspõhimõtetega, kuid vaevalt oli rahvas 2003. aastal kõnealust volitust andes nõus alluma ja allutama ennast mis tahes kohustustele, mis tulenevad küll Euroopa Liidu asjadest, kuid jäävad väljapoole Euroopa Liidu õigust. Kui tõlgendadagi neid volitusi, mis rahvas kümme aastat tagasi andis, sellisel viisil, et me saame neid nüüd laiendada ja kasutada eurokriisi lahendamisel, siis seda peaksid ikkagi kontrollima põhiseaduse aluspõhimõtted.

Kordan üle, et 2003. aasta rahvahääletusel antud mandaat hakkab ammenduma. Sellele ei saa tugineda, andes pidevalt volitusi ära Euroopa Liidule ja võttes kohustusi, mis jäävad meie kanda ka pärast selle valitsuse ja valitsuskoalitsiooni võimult lahkumist. Kiirmenetlus, mille üle tookord vaieldi, võib meid peatselt ees oodata. Saksamaal on sel nädalal valimised, see on pidurdanud ausat diskussiooni Kreeka finantskriisi üle. Kui tuleb kiirmenetlus, siis peame arvestama, et eelmisel aastal siin vastuvõetud otsus võib kaasa tuua selle, et isegi kui Riigikogu enamus ei toeta kolmandat abipaketti, siis meie otsus enam ei loe. Täنان tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Rait Maruste!

Rait Maruste

Austatud juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Kolleegid! Tänapäevastes riigiõiguslikes mudelites on õiguskantsleri institutsioon sellisel kujul, nagu see on ette nähtud meie põhiseaduses ja sellest tulenevates seadustes, küllalt harukordne. Õiguskantsler on sõltumatu ametiisik, kelle ülesanne on seista hea selle eest, et meie seadused ja alamal seisvad õigusaktid ning nende rakendamine oleksid kooskõlas põhiseadusega ning igapäev põhiõigused ja vabadused oleksid kaitstud. Meie fraktsioon leiab, et õiguskantsler on eelnimetatud üldise ülesandega hästi hakkama saanud. Eesti õiguskord ja õiguspraktika on arenenud tänapäevaseks euroopalikuks demokraatlikuks õigusriikluseks. Kindlasti on selles olnud märkimis-

väärne roll õiguskantsleri ja tema ametkonna professionaalsel töö. Lisaks tuleb tunnustada härra Tederi professionaalset ja väljapeetud suhtlemisstiili ning konstruktiivse kriitiku positsiooni.

Kuid õigusriigiks saamine ei või tähendada arengu ja edasiliikumise peatumist. Möödunud aastal määras õiguskantsleri ametkond kindlaks oma kolm prioriteetset tegevusvaldkonda: elektrienergia kättesaadavus tarbijatele, riigivõimu toimimise kooskõla põhiseadusega ja asenduskodus kasvavate laste õiguste kaitse. Need on kahtlemata olulised teemad. Ootame, et valminud analüüside pinnalt järgnevad asjakohased ettepanekud ja menetlused.

Põhiõiguste ja vabaduste kaitse seisukohast väärrib eriti tunnustust jälitustegevuse kontrollitavuse ja põhiseaduspärasuse hindamine. Kaugeltki kõik selles valdkonnas ei ole aga veel lõpule viidud. Kindlasti vajab edasist tähelepanu nn jälitustoimingute arhiiv, selle staatus ja regulatsioon ning asjakohase andmekaitse rakendamine selle suhtes.

Õiguskantsler tegi 2012. aastal Riigikogule üheksa ettepanekut seaduste põhiseadusega kooskõlla viimiseks. Enamikul juhtudel nõustus Riigikogu õiguskantsleri ettepanekuga, kuid kahjuks ei ole mitte kõik ettepanekutes sisalduv täies mahus realiseeritud. Iseenesest ei ole selles midagi erakordset, sest mõnedki ettepanekud on diskuteeritavad, need on poliitilise otstarbekuse ja valiku küsimused. Töö käib erakondade rahastamise edasiseks korrastamiseks ja suurema poliitilise konkurentsi soodustamiseks. Samuti ootab menetlemist Riigikogu liikme immuniteedi teema. Sellekohane eelnõu on valmis.

Kohati näib siiski, et mõnikord on õiguskantsler süvenenud mõne mitte just väga kaaluka teema detailidesse. See jätab mulje, et kõrvale on jäänud mõned ühiskonnas olulised, teravad ja lahendamist ootavad probleemid. Nimetan näiteks samasooliste partnerite põhiseaduslikku õigust perekonnaelule. Mainin siinjuures, et perekonnaelu on tunduvalt laiem mõiste kui abielu. Lahendamist ootavad küsimused on ka vangide valimisõigus, inimeste kaitse vihakõne ja anonüümse vaenamise eest internetis, kehtiva kriminaalmenetluse kooskõla põhiseaduse printsiipidega, avalikus elus võrdse kohtlemise ja võrdsete võimaluste järgimine ning mitmed teised.

Laiemalt professionaalselt läbi töötamata on ka Euroopa Liidu ja riigisisese õiguse suhe ja edasine areng. Liialt sageli on riigisisese õiguse ja Euroopa Liidu õiguse kooskõla jäänud täitevvõimu ametnike hinnata. Euroopa Liidu ja Eesti Vabariigi riigiõiguslike suhete kriitilisele jälgimisele viitas juba eelkõneleja ja õigesti tegi. Kindlasti on rohkesti arenguruumi ja lai tegevusväli õiguskantsleri ombudsmanifunktsiooniga seoses. See on tegevus, mis on inimestele selgesti mõistetav ja nähtav ning abistab neid konkreetselt, seejuures soodustab see eelduslikult ka avaliku võimu ja inimeste sõbralikku dialoogi.

Lõpetuseks ütlen, et õiguskantsleri arvamus või ettepanek võib Riigikogule olla oluline tugi, et saaks ummikseisu jõudnud õiguspoliitilise teemaga edasi liikuda ja otsuseid teha. Suur tänu tehtu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Kajar Lemberi!

Kajar Lember

Head kolleegid! Hea õiguskantsler! Luges seda aruannet tekkis mul üks kummaline paralleel aastaga 2012. Mäletatavasti esindas sel aastal Eestit Eurovisionil laul "Kuula!". Mul tekkis tunne, et ka õiguskantsleri aastaaruande pealkirjaks sobiks selline palve ühiskonnale, et teda rohkem kuulataks.

Õiguskantsler on sõltumatu ametiisik, kelle ülesanne on seista hea selle eest, et Eesti riigis kehtivad seadused oleksid kooskõlas põhiseadusega ning siinsete inimeste põhiõigused ja vabadused oleksid kaitstud. Mul on hea meel tõdeda, et õiguskantsler on selle ülesandega päris edukalt hakkama saanud. 2012. aasta kontekstis peatun aga mõnel aspektil, millest siin on natuke vähem räägitud.

Esiteks, poliitiline konkurents. Põhiseaduskomisjoni eestvedamisel sai õiguskantslerilt palutud arvamust erakondade rahastamise ja poliitilise olukorra kohta. Õiguskantsler arvas toona, et poliitilise konkurentsi keskkonna kujundamine selliseks, et ühelt poolt oleksid tagatud võrdsed võimalused olemasolevatele erakondadele ning teiselt poolt ka võimalus uute erakondade tekkeks ja nende võrdsed võimalused konkureerida juba esinduskogus ole-

vate erakondadega, on võib-olla veidi nihkes. Tema arvates võiks uutele tulijatele reaalse võimulepääsemise võimaluse loomisega täita sellist stimuleerivat rolli, et kodanikud oleksid poliitiliselt aktiivsemad. Õiguskantsler märkis toona, et kuna erakondade toetamisel riigieelarvest on oluline mõju poliitilise konkurentsi keskkonnale, tasub analüüsida rahastamise korraldust. Täna on hea tõdeda, et nii õiguskantsleri kui kindlasti ka rahvakogu initsiatiivil või survele Riigikogu ja põhiseaduskomisjon selle teemaga nüüd tegelevad. Me liigume küll vaevaliselt, aga siiski liigume.

Teiseks, üldapteekide temaatika. Õiguskantsler on asunud seisukohale, et olemasolev olukord piirab konkurentsi, kuid samas on apteekrite esindusorganisatsioon vastupidisel arvamusel. Sotsiaaldemokraadid nõustuvad sellega, et piirangud ei ole võib-olla andnud sellist efekti, nagu nende kehtestamise ajal loodeti, kuid nende kaotamine teeks olukorra apteegiturul tõenäoliselt veelgi hullemaks. Piirangute kadumise korral on suur oht, et väikesed ja eelkõige maal asuvad apteegid kaovad veelgi kiiremas tempos kui seni. Lahenduseks on kindlasti olemas mitmeid paindlikke variante, kuid meie arvamus on, et lihtsalt piirangute kaotamine ei ole lahendus. See pall on praegu Riigikohtu käes ja me ootame tulemusi.

Paari sõnaga ka ESM-ist, millest siin küll täna juba on räägitud. Sellest saagast tasub meenutada seda, et Riigikogu ja õiguskantsler olid eriarvamusel ning Riigikohus asus tookord vaid ühehäälselt enamusega toetama Riigikogu arvamust. Tulevikus peaks püüdma selliseid probleeme rohkem läbi rääkida. Aga pretendent on loodud. Õiguskantsler just ütles meile, et tema on ikkagi jäänud oma seisukoha juurde, et probleem on olemas. Pall on Riigikogu väravas. Võib-olla tuleks järgmine kord käituda kuidagi teisiti ja katsuda neid asju rohkem läbi vaielda.

Ühe punktina toon veel esile kodakondsuse temaatika, mis on päris mitme pisikese teemana olnud kogu aeg põhiseaduskomisjoni laual. Ka õiguskantsleriga on sel teemal väga mitmel korral räägitud. Õiguskantsler tegi meile kolm ettepanekut. Kui me muidu selle teema puhul oleme hästi jäigad, siis õiguskantsleri ettepanekud said siiski toetuse ja nii mõnigi praktiline mure lahenduse. Markantsem oli mäletatavasti juhtum, kui juba riigi väljastatud passide

kehtetuks tunnistamine sai tagasikäigu, aga tänu õiguskantsleri tegevusele said need inimesed siiski uuesti kehtiva passi. Ma arvan, et see on väga hea positiivne näide.

Lõpetuseks peatun ma regionaalministri valitsemisala teemadel, mis on väga ajakohased. Lisaks sellele, et seal valdkonnas on veel mõned seni lahenduseta probleemid ja ka Riigikogu ja valitsus ei ole ühte Riigikohtu otsust ...

Palun lisaagea!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit.

Kajar Lember

... täitma asunud, on õiguskantsler oma aruandes positiivsena välja toonud ühe näite. Vabariigi Valitsuse seaduse muudatusega täpsustati maavanema seni vaidlusi tekitanud järelevalvepädevust. Nüüd sätestab seadus selgelt, et maavanema järelevalve laieneb ka kõigi kohalike omavalitsusüksuste haldusaktidele jne. Siit peaks kindlasti edasi küsima, kas praegune maavanemate lauskandideerimine kohalike omavalitsuste valimistel nende oma järelevalve all olevates omavalitsustes on päris asjakohane ja eetiline.

Aga kokkuvõtvalt tuleb õiguskantslerit kindlasti tunnustada hea koostöö eest Riigikogu fraktsioonide ja komisjonidega. Sotsiaaldemokraadid igatahes loodavad, et see koostöö jätkub. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Tere päevast, hea eesistuja ja hea õiguskantsler! Toon välja mõned reaktsioonid õiguskantsleri ülevaatele ka Isamaa ja Res Publica Liidult. Te tõite oma ettekandes kenasti välja visa hinge mõiste, olles inspiratsiooni saanud ajaloomuuseumi värsket või juba enam mitte nii värsket ekspositsiooni vaadates, aga mina pean ütleva, et see iseloomustab väga hästi ka teid ennast. Tere tulemast täie jõuga tagasi meie keskele, hoolimata vahepealsest väikesest sunnitud eemalolekust! Ma tahan esile tuua veel seda, et hoolimata sellest, mida meile kirjutab ette poliitkalender ühe oktoobrikuu

kuupäeva näol, on teil jätkunud nutti nende teemadega mitte kaasa minna. Tõepoolest, elu on palju mitmekesisem kui kohalikud valimised, kuigi ka kohalikud valimised oma olemuselt on tähtsad. Need inimesed, kes volikogudesse saavad, peavad hakkama lahendama mitmesuguste valdkondade probleeme. Samasugune on ka õiguskantsleri ampluaa.

Kui me seda ülevaadet vaatame, siis näeme, et teemasid on siin väga erinevaid. Põhjus on küll alati üks ja sama, kas on olemas kooskõla põhiseadusega, aga ma tunnen teie vastu respekti väga erinevate teemade käsitlemise eest. Muidugi, elu on need teemad teie ette toonud, aga hinnata tuleb ka teie oma initsiatiivi võimalike probleemidega tegelemisel.

Kindlasti on nüüd ja edaspidigi oluline selle institutsiooni n-ö ennetav osalus päriselus probleemide ärahoidmisel. Aga kindlasti tahan ma tunnustada ka seda, mis on toimunud seadusloomes ühe või teise eelnõu menetlemise varasemas faasis, kui tegemist pole mitte ainult reaktsiooniga pärast eelnõu seadusena vastuvõtmist. Kui me vaatame enda töö kvaliteeti siin Riigikogus, siis mulle on jäänud silma, et 2011. aastal tuvastati vastuolu põhiseaduse või seadustega 21%-l juhtudest, 2012. aastal oli selliseid juhtumeid 13%.

Mainimist väärrib otstarbekus. Loomulikult ei saa lähtuda sellest, kas põhiseadust on otstarbekas täita või mitte, aga kindlasti on mitmesuguste kuulsate juhtumite puhul, mida siin saalis on juba mainitud, otstarbekuse aspekt paratamatult laual olnud, puudutagu see siis ooteala riigipiiri ületamisel, ESM-i küsimust, jälituslubade kontrolli või viimastel päevadel väga erinevates situatsioonides väga erinevat käsitlust leidnud apteegipiirangute temaatikat.

Täna IRL-i nimel koostöö eest! Me loodame, et teie rakendatud printsiip – ei midagi isiklikku – jätkub ka edaspidi mõlemapoolselt. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Sulgen läbirääkimised. Head ametikaaslased, oleme esimese päevakorrapunkti käsitlemise lõpetanud.

2. Tulumaksuseaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu (438 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume teise päevakorrapunkti juurde. Algab Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Selle eelnõu eesmärk on parandada kohalike omavalitsuste võimekust omavalitsuslike ülesannete täitmisel ja teenuste pakkumisel. Selleks näeme ette suurendada residendist füüsilise isiku maksustatava tulu seda osa, mis laekub kohalikele omavalitsusele, 12,13%-ni.

Majanduskriisi ajal vähendati omavalitsustele laekuvat tulumaksuosa 11,4%-ni. Tegemist pidi olema ajutise meetmega. Eesti majanduskasv on viimasel kolmel aastal olnud positiivne ning Rahandusministeeriumi 2013. aasta kevadine majandusprognoos lubab ka selleks aastaks 3%-list majanduskasvu. Kui 2008. aastal oli Eesti SKT aheldatud väärtus Statistikaameti andmetel 12,684 miljardit eurot, siis pärast majanduskriisi oli see 2012. aastaks tõusnud uuesti enam-vähem samale tasemele ehk oli 12,588 miljardit eurot. 2013. aasta lõpus ületab SKT tase prognooside kohaselt juba 2008. aasta taset. Sellel taustal on õiglane kohalike omavalitsuste lootus, et taastatakse ka omavalitsustele laekuv tulumaksuosa.

Euroopa kohaliku omavalitsuse harta ratifitseerimisega 1994. aastal tunnistas Eesti, et kohalikul omavalitsusel on asendamatu roll ühiskonna heaolu eest seismisel. Harta põhimõtteid tunnustades kinnitati, et Eesti riik peab kohalikud omavalitsused kindlustama piisavate rahaliste vahenditega, mis peavad olema vastavuses neile põhiseaduse ja seadustega seatud kohustustega. Kohalikel omavalitsustel ei ole praegu aga piisavalt raha oma põhiseaduslike ega riigi antud ülesannete täitmiseks. Lisaraha vajavad lasteaedade ja koolide ehitamine, kohalike teede remont, haridus- ja kultuuritöötajate palgasüsteem, ühistransport ja muu selline.

2003. aastal tehti kohalikele omavalitsusele eraldatava tulumaksuosa arvestamise metoodikas põhimõtteline muudatus. Laekumist ei hakatud enam arvestama mitte protsendina laekunud kogutulust, vaid protsendina füüsilise isiku maksustatavast tulust. 2003. aastast hakkas kohalikele omavalitsusele laekuma 11,4% füüsilise isiku maksustatavast tulust. Edaspidi seda määra igal aastal tõsteti, seda tehti vastavalt kohalikele omavalitsustele üleantud funktsioonidele ja eelarveläbirääkimiste kokkulepetele. Alates 2007. aastast oli see määr 11,9%, 2009. aastaks suurenes kohalikele omavalitsustele laekuv tulumaksuosa 11,93%-ni.

2009. aasta 20. veebruaril võeti vastu 2009. aasta lisaeelarve ja sellega seonduvate seaduste muutmise seadus. Sellega vähendati kohalikele omavalitsustele eraldatavat tulumaksuosa 11,4%-ni, võimendades sellega majanduslanguse tõttu niigi toimunud ja toimuvat eelarvetulude vähenemist. Lisaks majanduslangusest tingitud eelarvetulude vähenemisele on tulumaksuosa ja tasandusfondi kärpimise otsus aastatel 2009–2012 vähendanud kohaliku elu korraldamiseks mõeldud vahendeid peaaegu 190 miljoni euro ulatuses. Just selle summa võrra on linnades ja valdades vähem raha näiteks lasteaedade, koolide ja tänavavalgustuse jaoks, teede remondiks, noorsootöök ja sporditegevuseks.

2009. aastal pöördusid Eesti omavalitsused Strasbourgis Euroopa Nõukogu Kohalike ja Piirkondlike Omavalitsuste Kongressi poole, et saada sõltumatu seisukoht, kas kohalike omavalitsuste tulude vähendamine on kooskõlas Euroopa kohaliku omavalitsuse hartaga. Kongressi delegatsioon külastas seepeale Eestit ning külaskäigu tulemusena valmis raport, milles antud juhised on siiani täitmata. Raportis soovitas kongress Euroopa Nõukogu Ministrite Komiteel teha Eesti valitsusasutustele ettepanek muuta kiiresti seadusi, et suunata senisest suurem osa finantsvahendeid kohaliku omavalitsuse tasandile. Samuti soovitati võtta meetmeid, mis tagaksid kohalikele omavalitsustele piisava osa üleriigiliselt kehtestatud maksudest.

Eelnõu on esimene samm kohalike omavalitsuste tulubaasi taastamiseks. Eelnõu algatajad leiavad, et lisaks omavalitsustele laekuva tulumaksuosa suurendamisele tuleb ka tasandusfond ja teehoiuraha taastada kriisieelsel

tasemel ning vaadata üle kohalike maksude süsteem. Olukord, kus kohalike maksude osakaal tulubaasis on vaid 1,1%, kahjustab omavalitsuste finantsautonoomiat.

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist. Esimesega muudetakse tulumaksuseadust ja teisega sätestatakse seaduse jõustumine. Eelnõu §-ga 1 muudetakse tulumaksuseaduse § 5 lõike 1 punkti 1 nii, et 2014. aastal kohalikele omavalitsusele laekuva residendist füüsilise isiku maksustava tulu osa on 12,13%. Selle muudatusega taastatakse omavalitsuste eelarvetesse laekuva tulumaksuosa kriisieelne tase 11,93%, millele lisandub maamaksuvabastuse kompenseerimiseks ettenähtud omavalitsustele laekuva tulumaksuosa suurenemine 0,2%.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse seaduse jõustumise tähtajaks 1. jaanuar 2014.

Ettepanekut toetab ka Omavalitsusliitude Koostöökogu, kes on 2014. aasta riigieelarve läbirääkimistel sellise ettepaneku teinud ka valitsuskomisjonile. Nende seisukoht on, et kohalike omavalitsuste eelarveautonoomia põhimõtted ja tulud peavad olema kaitstud ka majanduslanguse ajal ning kohalike omavalitsuste tulubaasi kärpivaid otsuseid oleks saanud vältida. Rahandusministeeriumi esitatud maksuprognoosi kohaselt on ka 2014. aastal kohalike omavalitsuste tulubaas väiksem kui enne 2009. aasta veebruari kriisiotsuseid. Kohalike omavalitsuste tulubaasi madalal tasemel hoidmine on raskendanud omavalitsuste arengut ning Euroopa Liidu tugifondide vahendite täismahus kasutamist.

Paar sõna seaduse mõjudest ja rakendamiseks vajalikest kulutustest. 2013. aastaks on prognoositud kohalikele omavalitsustele laekuva tulumaksuosa suuruseks 725,2 miljonit eurot, mida on võrreldes 2008. aastaga 9 miljonit eurot vähem. Samal ajal ületab tulumaksu prognoositud laekumine riigieelarvesse sellel aastal 2008. aasta taset 6%. Ei tohi unustada, et tarbijahinnaindeks on jaanuarist 2008 kuni jaanuarini 2013 kasvanud 17,6%. Kui kohalike omavalitsuste tulubaas, mis koosneb peamiselt neile laekuvast tulumaksuosast, tasandusfondist, maamaksust, kohalikest maksudest ja keskkonnatasudest, oli 2008. aastal 901,4 miljonit eurot, siis arvestades raha ostujõudu, peaks see 2013. aastal olema 1 miljard 58 miljonit eurot, et omavalitsustel oleks võimalik pakkuda teenuseid 2008. aasta mahus.

Eelnõu seadusena vastuvõtmine aitab parandada kohalike omavalitsuste korraldatavat elukeskkonda ja parandada inimeste sotsiaalset toimetulekut. 2014. aastal riigieelarvesse laekuvat tulumaksu vähendab eelnõu ligi 33 miljoni euro võrra, samas on tal aga samaväärne positiivne mõju kohalike omavalitsuste tulubaasile. Täpsemalt öeldes sõltub eelnõu mõju järgmise aasta tulumaksulaekumistest. Seadusmuudatus vähendab tulumaksulaekumisi riigieelarvesse, kuid tulumaksu väiksemas mahus laekumist on võimalik arvestada 2014. aasta riigieelarve planeerimisel, sest seadus hakkaks kehtima järgmise aasta 1. jaanuaril. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu! Hea ettekandja, teile on küsimusi. Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Ei ole ilmselt raske oletada, et valdav osa Eesti elanikke elab mõnes kohalikus omavalitsuses, võib-olla ainult mingi käputäis elab Eesti riigis niimoodi, et nad ei kuulu ühtegi omavalitsusse. Ei ole raske oletada, et kõik omavalitsused on sellest seadusmuudatusest huvitatud. Mis te arvate, kas on olemas mõni omavalitsus, kes on tulubaasi suurendamise vastu? Kas Eestis võib leiduda märkimisväärne hulk inimesi, kes võivad olla omavalitsuste tulubaasi suurendamise vastu?

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh küsimuse eest! Ma sain aru, et see koosnes kahest poolest. Vastus küsimuse esimesele poolele, mis oli tegelikult retooriline küsimus, on see, et ma ei kujuta ette ühtegi omavalitsust, kes ütleks ei oma tulubaasi suurendamisele. See on selge. Kohalike omavalitsuste ühendused on järgmise aasta eelarveläbirääkimistel väga selgelt välja öelnud oma seisukohad selles küsimuses.

Kui ma sain küsimusest õigesti aru, siis te küsisite veel, kas keegi oleks selle vastu. Me kõik saame siin riigieelarvega töötades aru, et valitsus lahendab oma probleeme selle arvel, kes on nõrgem ega suuda talle vastu hakata. Nii kerge on lapsel taskust münt ära võtta, selleks et õlut osta. Umbes nii näeb see mudel välja. Minu arvates on meie riigi alus aga tugev omavalitsus. Ühest vanast filmist on

jäänud meelde lause, et me oleme Tallinnast, me maksame. Umbes niiviisi peaks valitsus kohalike omavalitsustega rääkima. Tegelikult kõlab aga lause ühest reklaamist. Selles reklaamis astus elevant mingist lahvkest läbi, võttis midagi ja lahkus. Üks inimene ütles selle peale: "Kuule, ta ju ei maksnud!" "Aga ta ei maksagi kunagi!" kõlas vastus. Soovil mitte anda kohalikele omavalitsustele lisavahendeid selles ulatuses nagu kunagi võib olla poliitiline alus. Me kõik saame aru, milles see alus seisneb.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma lihtsalt täpsustan: masuajal mitte ei vähendatud ainult tulumaksuosa 11,93%-st 11,4%-ni, vaid vähendati ka teehoiuraha 75% ja tasandusfondi osa 25%. Iseenesest on kummaline, et omavalitsused on suutnud selles olukorras kesta ja kuidagi eksisteerida. Aga kui riik planeerib järgmise aasta riigieelarves riigitöötajate palga umbes 5%-list tõusu, mis moodi siis kohaliku omavalitsuse juht peaks lasteaiakasvatajatele ja huvikoolide õpetajatele silma vaatama ning ütlema, et tal kahjuks ei ole vahendeid, et nende palka tõsta?

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Ma ei rääkinud teeremondist ja tasandusfondist, sest see ei ole lihtsalt selle seaduseelnõu teema. Kohaliku omavalitsuse taustaga inimesena ma muidugi tean, et kärped ei puudutanud mitte ainult tulumaksu. Aga kui juba jutt sellele teemale läks, siis räägin paar sõna teeremondist. See 75%-line kärbe aastate jooksul vähehaaval taastatakse. Aga mida teha sellise probleemiga? Tegime Ida-Virumaal ühe väikese uuringu. Selgus, et kui teel oli umbes ruutmeetrisuurune auk, siis seda oli võimalik näiteks 1000 krooniga korda teha. Järgmisel aastal see parandamata jäetud auk ei suurenenud mitte aritmeetilises, vaid geomeetrilises progressioonis. Iga aastaga see probleem teravneb ja kulud suurenevad. Nii et kui isegi taastatakse teeholduseks antav raha, siis valitsuse ja valitsuskoalitsiooni valed otsuste tõttu on sinna praegu vaja palju rohkem vahendeid, kui oleks olnud vaja siis, kui finantseeri-

mine oleks olnud õigeaegne ja vastanud kehitud reeglitele.

Te tundsite huvi palgatõusu vastu. Kohalikud omavalitsused on seda teinud kõik viimased aastad, nad on kuidagi välja kruttinud. Milles ma siin probleemi näen? See on süsteemne probleem. Asi on selles, et valitsus on üks kamp bürokraate. Ma olen oma elus palju näinud, kuidas väga tore inimene muutub suureks ülemuseks ja aasta, kahe või kolme pärast on ta ehtne bürokratuur, kes ei märka, mis tema ümber toimub. Täpselt sama on toimunud ka meie valitsusega. Põhiline küsimus on see, kas me kontrollime tema tegevust või ei, kas me tegeleme sellega või ei. See oli igapäevane töö kuni 2005. aasta oktoobrini, mil hakkas kehtima seadusmuudatus, mille kohaselt ei saanud ühel ajal olla valitud kohaliku omavalitsuse volikokku ja Riigikokku. Tollal me tihti kolleegidega eri fraktsioonidest arutasime ühte, teist või kolmandat asja. Inimesed tundsid, et neil oli tugev seos kohaliku omavalitsusega, kust nad olid valitud. Valitsusel lihtsalt ei õnnestunud tol ajal teha selliseid hullumeelseid asju nagu teehoiuraha vähendamine. Ma arvan, et 2005. aastal sai tehtud saatuslik viga. Praegu ei sõltu me mitte niipalju oma valijatest, vaid parteijuhtidest. See on kunstlikult loodud olukord, kus on väga kerge iga käsu peale nupule vajutada. See on väga hea küsimus, kuidas tõsta lasteaiakasvatava või huvikooli treeneri palka, aga see oli ja on ainult kohaliku omavalitsuse probleem ning jääb veel mingiteks aastateks selleks, siin pole midagi parata. Siia hakkavad varsti tulema ministrid, kes hakkavad kiitlema sellega, et palgad riigisektoris tõusevad, ja nad hakkavad sõimama kohalikke omavalitsusi, kuigi objektiivsetel põhjustel seal palka tõsta ei ole võimalik. Me oleme siin Riigikogus kahjuks ise loonud selle süsteemi ja sellest üle saada ei ole praegu lihtsalt võimalik.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Hea kolleeg! Ma sain sinu ühest vastusest aru, et kõik omavalitsused ja ka kõik inimesed, kes omavalitsustes elavad, ei saa olla selle vastu, et omavalitsuste tulubaas suureneks, aga otsuse teeb valit-

sus, kus on napilt üle kümne liikme, ja koalitsioonipool siin saalis, kus on natuke üle 50 osalise, ehk isegi sadat inimest täis ei tule. Kas ma saan õigesti aru, et alla saja inimese otsustavad, kas omavalitsused saavad elada või virelevad, ja kõik inimesed, kes elavad omavalitsuse territooriumil, on samamoodi määratud virelema?

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Jah, lugupeetud kolleeg, sa saad täiesti õigesti aru. Sellel situatsioonil on väga pikk ajalugu. Kunagi oli Tallinnas ülalinna võim ja all-linna võim ning pahatihti läksid nad ka raksu. Tallinna tänavatel võib seniajani näha raudrõngaid, mille abil all-linna rahvas püüdis peatada ülevalt tulnud saksu. Jah, nii see on ja nii see käib. Seda nimetatakse demokraatiaks, mille kohta vist Churchill ütles, et see on riigile väga halb süsteem, aga midagi paremat nagunii ei ole. Pole midagi parata, kui usutakse lubadusi, et keegi vähendab kommunaalkulusid, selliseid puhtdemagoogilisi lubadusi, siis mida saabki oodata. Kui sa tead inimese tausta, tead, mida ta on teinud, aga pärast jälle usud järjekordset valet, mis tema suust tuleb, siis sa pead leppima tagajärgedega. Ma ei ütleks, et sellega võib rahul olla, aga see ongi demokraatia: me saame täpselt selle, mida me oleme valinud. Kui teie kohalik omavalitsus vireleb vaesuses ja teil ei ole enam jaksu maksta kütte või elektri eest, siis see on teie kollektiivne otsus. Seda ei ütle ma mitte sulle, aga neile, kes meid otseülekandes vaatavad. Ma loodan, et inimesed saavad sellest kunagi ka aru.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Sa ütlesid väga õigesti, et kohalikud omavalitsused on sõna otseses mõttes virelema jäänud. Valitsus on teinud kolm põhilist viga. Esiteks, ta on vähendanud omavalitsuste tulubaasi. Teiseks, ta ei ole tasandanud omavalitsuste kõikide kulude kompenseerimist. Elatusstandard on ju nüüd hoopis kõrgem, kulutusi tuleb kohalikel omavalitsustel samuti rohkem teha. Kolmandaks, omavalitsustel on keelatud laenu võtta, mis tähendab, et nad ei ole võimelised panustama

Euroopa Liidu toetusfondide järgmise perioodi rahasse. On sul informatsiooni, kas Vabariigi Valitsusel on üldse kavas parandada kohalike omavalitsuste tulubaasi ja kui on, siis milliste meetoditega?

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! See on arusaadav ja täiesti selge, et mul sellist informatsiooni ei ole ega saagi olla. Me suhtleme Vabariigi Valitsusega siin saalis toimuvate istungite ajal, siis, kui on näiteks vaba mikrofon või mingi arutelu. Sellega kõik piirdub. Need on vanad kombes – tõenäoliselt peetakse neid praegu rumalateks kommeteks –, kui ministrid käisid regulaarselt fraktsioonides, kusjuures ka opositsioonifraktsioonides. See kõik on ammu unustatud. Mitte keegi ei räägi kavadest, mida ja kuidas tehakse. Pigem on lugu otse vastupidi, lihtsalt surutakse oma poliitiline tahe läbi. Nii hull, nagu olukord praegu meie riigis on, pole see mitte kunagi olnud. Inara, sa tead seda suurepäraselt. Sa oled olnud Koidula jaamas, me oleme ka siin spetsialistidega kohtunud. Ma toon veel kord selle näite. Kõik räägivad sellest, et piiril ei peaks olema mitte mingit otsustusvõimalust, seal peaksid olema ranged reeglid, nagu näiteks Lätis, Leedus ja Soomes. Seal miskipärast arvestatakse piiriregionide elanikega. Meil ei taheta seda sugugi teha. Me oleme aru saanud, kõik komisjoni liikmed, kõikide fraktsioonide esindajad on aru saanud, mida rahvas tahab. Kusjuures imelikul kombel langevad piiril elanike ja tollitöötajate huvid kokku. Mina pole küll sellist asja varem näinud, et nii solidaarselt esineksid kaks poolt, kelle vahel on tegelikult selline konflikt. Aga mida me näeme? Peale kogu seda tööd, peale ümarlauda Riigikogus – avalikku ja tulemuslikku – toodi siia seaduseelnõu 449, mille põhimõtted on ikka samad, on vaja arvestada mingit konkreetset juhtumit, ametnikul tekib otsustusõigus jne. Me elame praegu sellises süsteemis, mida president kunagi nimetas kummitempliks. Kui veel paar aastat tagasi tundus, et seda on võimalik kuidagi parandada, siis praeguse jõudude vahekorra puhul muutub see kummitempel lihtsalt universaalseks. Varsti ei ole meil mingit võimalust siin saalis isegi asja arutada, sest ei ole, kellelega arutada.

Vanema inimesena on mul see viga, et ma pidevalt tuletan meelde vanu aegu. Kas teate,

mille poolest erines Riigikogu töö kümme aastat tagasi sellest, mida meie praegu siin teeme? Teil, lugupeetud kolleegid, oleks kümme aastat tagasi olnud kõigil laua peal paberile trükitud eelnõud. Mis tähendus sellel oli? Nimelt see, et kui teid äkki oleks hakanud huvitama midagi, mida mina siin opositsiooni esindajana räägin, siis te oleksite saanud lihtsa käeliigutusega võtta seaduseelnõu ja kontrollida, kellel on õigus, kas minul või näiteks sellel ametnikul, kes enne mind esines. Siis oleks võimalik mõelda. Aga praegu seda võimalust ei ole. Meile öeldakse, et meil on e-riik, kõigil on arvutid. Ma olen väga pingsalt jälginud, aga pole kordagi näinud, et keegi, kes kirjutab siin saalis mingit artiklit või vaatab midagi Delfist, oleks ka arutatavat dokumenti otsinud. Teilt on see võimalus ära võetud. Kas teie võtsite endale eelnõu teksti? Enamik seda ei tee. Meile pannakse sinna riigilisse neid isegi mingi vähendatud arv. Aga teid on ära lõigatud informatsioonist, teil ei ole võimalust siin kohapeal mõelda. Te tulete siia nagu automaadid, selleks et nupule vajutada. Hiljuti vaatasin ma 2001. aasta stenogramme. Mul oli konkreetne huvi, vaatasin ühe päeva läbi. Päevakorras oli kaheksa küsimust ja kahel korral üks koalitsioonierakond võttis enne hääletamist pausi. Tollal nägi see välja nii, et inimesed tõusid ja läksid saali nurka, selleks et aru pidada. Ühel puhul nad otsustasid siiski, et nad hääletavad nii, nagu nad olid varem fraktsiooni koosolekul otsustanud, aga teisel puhul nad muutsid oma otsust, teatasid sellest ja siis eelnõu lugemine katkestati. See oli tollal tüüpiline. Inimesed mõtlesid ja neil oli selleks ka soovi. Kuidas sa ikka lähed omavalitsusse, kust sa oled valitud volikogusse, ja ütled, et sa hääletasid selle poolt, et riik lihtsalt võtab teeremondi raha ära ja pistab oma tasku! Kahjuks on olukord muutunud. See on demokraatia. Meeldib see teile või mitte, see olukord ei sõltu enam meist, see sõltub ainult valijaist.

Aseesimees Jüri Ratas

Valdo Randpere, palun!

Valdo Randpere

Aitäh! Ma olen aru saanud, et sina esindad seda ideoloogiat, et tuleb, käed rüpes, raha oodata. Minul on küll mõtteid, mida omavalitsus ise saaks teha, selleks et oma tulubaasi

suurendada. Aga mitte sellest ei tahtnud ma rääkida. Ma panin tähele, et sa rääkisid demagoogilistest kampaaniatest, kui virelevad kohalikud omavalitsused lubavad vähendada kommunaalkulusid. Kui ma nüüd kuulen, et mõni virelev omavalitsus lubab langetada toiduainete hindu, kas mina lihtsa inimesena peaksin uskuma, et see on võimalik, või peaksin ma seda käsitlema kui demagoogiat?

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud kolleeg, sa astusid juhuslikult ämbrisse. See "käed rüpes" võib käia sinu enda kohta, sest sina oled see, kes lihtsalt võtab omavalitsuse taskust selle teenitud raha. See on omavalitsus, kes võtab maatüki, loob sinna tööstuspargi, töötab investoritega ja sinna omavalitsusse hakkavad siis tulema ettevõtted, mis vähendavad tööpuudust. Seal hakkab tulema see raha, mida sina pärast tagatoas jaotama hakkad. Kusjuures sind ei huvita, kas see omavalitsus tegi midagi investorite heaks, millised on ta lisakulutused, kas ta saab palgata spetsialiste selle rahaga, mis tal on. Käed rüpes istute just teie! Te ei tee mitte midagi. Kõige raskemal kriisiajal ei võtnud te mitte midagi ette selle nimel, et vähendada tööpuudust ja inimesi kuidagi aidata. Te lihtsalt vaatasite, kuidas töötute arv kasvab: 80 000, 100 000, 120 000, 137 000. Teie leeris oli täielik rahu.

Mis puudutab lubadusi, siis tuleb öelda, et parem jalg on ämbris ja vasak jalg on ämbris. Kui ma õigesti mäletan, lugupeetud kolleeg, siis sinu erakond nii jultunult ei valetanud, et kommunaalkulud lähevad alla jne. Nüüd on mõnes omavalitsuses needsamad kulud 30–35% kasvanud. Aga kuidas peaksin ma suhtuma näiteks sellesse, et siia saali helistati täna lehest ja paluti kommentaari uudisele, et minister saadab kooskõlastusringile uue seaduseelnõu ja lubab, et selle abil läheb soojuse hind alla? Kas seda on praeguses olukorras võimalik teha või ei ole? Mina olen viis aastat pingsalt tegelnud ühe konkreetse juhtumiga, kui Narvas taotleti soojuse hinna tõusu. See on võtnud viis aastat, me töötasime koos munitisipaalelamufondi spetsialistidega. Me käisime koos Narvast valitud kolleeg Efendijeviga kohtumistel Helsingis ja Peterburis, kus me kohtusime akadeemikute ja ekspertidega. Siin aga lubatakse, et hind läheb lihtsalt alla! Kui

das sellesse suhtuda? Kala hakkab mädanema peast. Alguses vaata, lugupeetud kolleeg, mida teie valitsuses lubate ja millega teie lubadused lõpevad, alles pärast seda tule vaatama, mida lubatakse kohalikul tasandil. Kui see minust sõltuks, siis ma muidugi vähendaksin põhiliste toiduainete käibemaksu ja laseksin selle abil hinna alla. Eks need, kes seda lubavad, teavad ka, kuidas seda teha. Aga teie ju ei lase sellel nagunii toimuda.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Mind ajendas küsima Vabariigi Valitsuse arvamuse selle seaduseelnõu kohta. Ma olen sulle väga tänulik, et sa puudutasid seaduseelnõu nr 449. Sa rääkisid ka väga olulisel teemal, kui sa küsisid, mis siis on Riigikogu liikme ülesanne siin parlamendis. Kui mina seaduseelnõu 449 arutelul julgesin siin saalis tuua välja teatud fakte, siis lõppes lugu nii, et rahandusminister sõimas mu lihtsalt läbi. Kui lugeda Vabariigi Valitsuse arvamust, siis siin on kirjas niiviisi: "Peame selliste lootuste lähiajal realiseerumist ebarealistlikuks ning kutsume üles ettevaatlikkusele riigi majanduslikule võimekusele mitte vastavate ootuste tekitamisel." Ka sind kutsutakse korrale ja soovitatakse olla ettevaatlik. Kas sulle ei tundu, et meie demokraatlik riik on kuidagi väga kaldu?

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Demokraatia, ma seda juba ütlesin, sõltub meist kõigist, umbes 900 000 valijast üle terve Eesti. See, et paljusid asju tehakse praegu piitsaga karjatades, ei ole mulle mingi saladus. Minu valimispiirkonnas Ida-Virumaal, konkreetselt Narvas, on juba kuus aastat püütud poliitilisi probleeme lahendada prokuratuuri ja kapo abil. Ma olen mitu korda sellest siin rääkinud. Inara, sa ju mäletad, et rahanduskomisjonis nimetas minister idioodiks ühte Reformierakonna fraktsiooni liiget. Selline on tase. Seesama inimene haletses vanu naisi, kellel on raske üksi elada, parem on ikka varem ära surra. Ka teatas ta ühele opositsiooni liikmele, et see võib Eestist ära sõita, kui siin miskit ei meeldi. See on lihtsalt üks selline demokraatia haigus, mõnel hakkab pea ringi

käima ja ta enam ei taju, kus ta asub ja millega tegeleb. Tagajärg on käes: esialgu veel mõisad ei põle ja saksad ei sure, aga vabad lapsed juba põgenevad. Ma saan sinu murest väga hästi aru, aga kordan jälle, et olukorra muutmiseks meie tahtest ei piisa, seda peab tahtma terve Eesti, kogu meie riigi rahvas.

Aseesimees Jüri Ratas

Valdo Randpere, palun!

Valdo Randpere

Ma lihtsalt ei saa küsimata jätta. Sa heietad siin vanu mälestusi, kuidas vanasti oli kõik parem, kui te kogunesite nurka ja arutasite asju. Kas vanasti oli ka komme küsimustele mitte vastata ja pikalt heietada? Ma küsisin sinu käest väga lihtsalt: kas see on demagoogia, kui kohalik omavalitsus lubab toiduainete hinda alandada? Sina jõudsid oma vastuses soojatrassi pidi Peterburisse ja kuhu iganes, aga mina vastust ei saanud. Kui vanasti oli selline komme, et vastati lühidalt ja konkreetselt, siis võta ennast kokku ja katsu seda teha.

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Näed, Valdo, jälle sa kamandad! Sa püüad mind mingitesse raamidesse suruda, kusjuures sa mõistad, et vastastikku ei ole see protsess võimalik. Mina ei saa sama teha sinuga ega sinu kolleegidega, ma ei saa seda teha ühegi ministriga, rääkigu ta üksipuha millest. Traditsioon rääkida siin sellest, mis kõige rohkem huvitab, on väga ammune. Mulle meenub üks juhtum, kui meie praegune president oli välisminister ja esines siit puldist. Saalis istus Tõnu Kauba ja ministri selja taga oli Toomas Savi. Ühel hetkel esitas Tõnu Kauba protseduurilise küsimuse, kas istungi juhataja ei saaks ettekandjale selgeks teha, et see vastaks konkreetselt küsimustele, mida talle esitatakse, aga ei edastaks neid luulusid, mis tal peas on. Selle peale naeratas Toomas Savi ilusasti ja vastas: "Esiteks, me oleme siin selles saalis sõna võttes absoluutselt vabad ja minu teada sinu küsimusele vastati. Teiseks, kui inimene ei saa keelest aru, siis ei ole võimalik talle seda selgeks teha." Niiviisi kõlas see vastus ja sellised olid vanasti need situatsioonid. Keegi ei lakkunud kellegi, vabandust, tagumikku. Oli demokraatia. Teie erakonnast suhtlesin ma kohaliku omavalitsuse asjades kõige rohkem

Andres Taimlaga, Isamaaliidu fraktsioonist Mart Nutiga. Paljud küsimused said lahendatud. Kui ma praegu püüan meelde tuletada, kellega ma olen siin alates 2011. aasta märtsist rääkinud mingi probleemi võimalikust lahendusest, siis pean ütlema, et seda pole kordagi juhtunud, kuigi vanasti oli see tüüpiline. Nii et vanad ajad, mis ei olegi eriti vanad, 1999. aastast kuni umbes 2005. aastani, olid praegusest ajast hoopis erinevad. Mul on alust arvata, et me peaksime püüdma tagasi selle demokraatia poole, mis tollal oli.

Niikaua, kuni ma rääkisin, mõtlesin ma ka sinu küsimusele ja vastan sulle nii. See ei ole demagoogia. Omavalitsuse autonoomia annab talle palju võimalusi. Kui ta võtab endale selle vastutuse kas siis mingi toitlustusasutuse või õpilastoidu kaudu inimesi toetada, siis on tal võimalik seda teha. Aga seda ainult sel juhul, kui teie, valitsuserakonnad, ei roni meie taskusse ega varasta sealt raha.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Urve Tiiduse!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Tere päevast kõigile! Eelnõu 438 oli rahanduskomisjonis esimesel lugemisel 10. septembril. Eelnõu algataja, Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel tutvustas eelnõu sisu Mihhail Stalnuhhin. Eelnõuga soovitakse muuta tulumaksuseaduse § 5. Tahetakse suurendada residendist füüsilise isiku maksustatava tulu seda osa, mis laekub kohaliku omavalitsuse üksusele, 12,13%-ni. Nagu eelkõneleja siin põhjalikult juba rääkis, on kavandatud, et eelnõu jõustub seadusena järgmise aasta 1. jaanuaril. Täpsustan, et 2013. aastal on kohalikku eelarvesse laekuva tulumaksu osa 11,57%. Valitsuse arvamusel selgitas Rahandusministeeriumi kohalike omavalitsuste finantsjuhtimise osakonna nõunik Andrus Jõgi.

Räägin nüüd komisjonis tekkinud küsimustest ja toimunud arutelust. Kuna eelnõu selgust kirjutas viidatakse prognoosidele, mille järgi ületab SKT tase selle aasta lõpuks 2008. aasta taseme, siis täpsustati sellise arengu võimalusi. Selgitustes öeldi, et tegelikult on kohalike omavalitsuste tulubaas reaalhindades 2008. aas-

tast veel taga, nominaalhindades on see aga tõepoolest juba samal tasemel. 2008. aasta oli üsna ebatüüpiline, kohalike omavalitsuste tulubaas kasvas sel aastal hüppeliselt, 17%, samal aastal oli riigi majandus aga juba languses. Seetõttu pole 2008. aastat aluseks või nn referentsaastaks võtta hea, selgitati komisjonis. Kohalike omavalitsuste tulubaasi ja SKT muutus reaalhindades 2003.–2017. aastani kajastus ka Vabariigi Valitsuselt rahanduskomisjonile saadetud arvamusele lisatud graafikus, mis on olemas rahanduskomisjoni veebilehel. Samast graafikust nähtub, et ka 2009. ja 2010. aasta on võrdlusaastateks pisut ebatüüpilised. Kaugemas perspektiivis on sellest graafikust siiski näha, et lahkumine toimuski vaid buumi ja languse ajal, 2011. aastast alates on areng olnud ühtlane ning kohalike omavalitsuste tulubaas ja SKT taas n-ö ühel joonel. Arutelu käigus nenditi, et praeguste prognooside kohaselt jõuab kohalike omavalitsuste tulubaas reaalhindades 2008. aastasse tagasi aastal 2017.

Arutelust veel. Komisjonis märgiti, et kohalikele omavalitsustele riigilt eraldatava maa-maksuvabastuse kompensatsiooni summa on suurem kui selle vabastuse reaalne mõju. Infoks nii palju, et selle vabastuse hind jäi alla 9 miljoni euro, kompensatsiooni makstakse sel aastal aga 10,5 miljonit eurot ja 2014. aastal 13,4 miljonit eurot. Esitati küsimus, et kui riik teeks korralise maamaksu hindamise, kas potentsiaalne saamata jääv tulu oleks siis veelgi suurem, ja kas arutatakse uut maa hindamist. Olemasoleva info põhjal seda lähiajal kavas ei ole. Kommentaaris selgitati, et enne kodualuse maa maksu kaotamist oli võimalik tõsta maa-maksu kokku maksimaalselt 24 miljonit eurot. Vahepeal tõstetigi maamaks väga mitmes kohalikus omavalitsuses ülemise piirini, nii et praegu on potentsiaalne võimalus tõsta maa-maksu veel umbes 5 miljonit eurot.

Komisjonis kõlas küsimus, kuidas on võimalik tõsta kohalike omavalitsuste töötajate ja lasteaiaõpetajate palka. Praegu see väga paljudes omavalitsustes võimalik ei ole, samal ajal riik palku tõstab. Küsiti, et kui tulumaksuosa protsenti ei muudeta, kui palju kasvab siis kohalike omavalitsuste tulumaksuosa. Vastuseks kuulsime, et sel aastal on see 8,7% ja järgmisel aastal 7,5%. See katab inflatsiooni ja aitab ka palka tõsta.

Komisjonis nenditi, et eelnõu mõjul laekuks 2014. aasta riigieelarvesse umbes 33 miljonit eurot vähem ja sellele ei ole katet kavandatud. Algataja selgitas, et see eelarve tasakaalu ei mõjuta, kuna on seotud poliitiliste valikutega. Ühel komisjoni liikmel oli ka selline arvamus, et seda eelnõu võiks toetada, aga ta ei olnud väga kindel, kas 12,13% on just see õige protsent.

Komisjoni töö võib kokku võtta langetatud otsustega: otsustati võtta eelnõu päevakorda 19. septembril (see otsus tehti üksmeelselt) ja lükata eelnõu esimesel lugemisel tagasi (poolt oli 6 ja vastu 5 komisjoni liiget, erapooletuks ei jäänud keegi). Täna teid kuulamast!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on küsimusi. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! 16. märtsil 2010 otsustas Riigikohus oma otsusega, et põhiseadusega on vastuolus, kui seadusandlike aktidega ei ole eristatud omavalitsuslikud ja riiklikud ülesanded ning kui kohaliku omavalitsuse üksusele seadusega pandud riiklikke kohustusi ei rahastata riigieelarvest. See eelnõu püüab muuta endiseks omavalitsusele minevat tulumaksuosa, mida 2009. aastal vähendati. Kui seda ei toetata, siis nagu eirataks ka Riigikohtu lahendit. Kui palju on riik seda Riigikohtu otsust täitnud? Milliseid muudatusi on tulenevalt sellest kohtuotsusest tehtud?

Urve Tiidus

Suur tänu küsimuse eest, proua Kadri Simson! Teatavasti on komisjoni esindaja volitustel teatud piir. Teie küsimus nõuab süvenemist. Ma siiski ütlen, et majanduskasvust ja eelarve suurematest võimalustest tulenevalt on ka kohalike omavalitsuste tulubaasis positiivseid arenguid olnud. Seesama kohalikele omavalitsustele laekuv tulumaksuosa on pisut kasvanud, selle vastu ei saa vaielda. Kui 2009. aastal see vähenes 11,4%-ni, siis sel aastal on see 11,57%. Teatavasti toimuvad igal aastal valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu vahel eelarveläbirääkimised ja seal on ka planeeritud kasvu. Äsja te kuulsite, et maa-maksu kaotamise eest on võib-olla saadud natuke suurem võit, kui see reaalne kulu on. Nii

et ma siiski näen positiivseid arenguid. Kui majandusproгноos paraneb, hoolimata sellest, et vahepeal on olnud ka skeptitsismi kasvu, ega siis keegi ju otseselt ei keela kasvatada kohalikele omavalitsustele minevat tulumaksu-osa. Kõik saavad aru, et see on vajalik. Ma meenutan ühte asja nendelt läbirääkimistelt. Ma küll tean, et need läbirääkimised on veel pooleli ja päris kõik üksikasjad ei ole avalikustatud, aga olemasoleva info põhjal on kõne all ka kütuseaktsiisi protsendi kasv. Sellega ma praegu piirdun.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kohalike omavalitsuste tulubaasi vähendamine oli 2009. aastal üks paljudest kärbetest. Tol korral saatis seda retoorika, et kui ajad paranevad, siis see tulubaas kindlasti taastatakse. Aga jääb mulje, et valitsus ei soovi sellega kiirustada. Mul on küsimus teile kui juhtiva valitsuserakonna esindajale: kas valitsusel tegelikult ei olegi kavas kohalike omavalitsuste tulubaasi endisel tasemel taastada?

Urve Tiidus

Aitäh küsimuse eest! Sellele küsimusele on vastuseks kindel ei. Ma pean ikkagi piirduma sellega, mida me komisjonis arutasime. Meenutan, et 2008. aasta on selline aasta, mille põhjal me väga pikalt tulevikku kavandada ei saa. Loomulikult, me võime siin väga põhjalikult arutada, kas see kõik, mis oli buumiajal, tuleb kiiresti tagasi. Ka mina soovin, et see tuleks kiiremini tagasi, aga jään seisukohale, et valitsusel sellist negatiivset tahet kindlasti ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Urve, hea kolleeg, ka sina oled endine linnapea ja peaksid väga hästi tunnetama seda olukorda, mis omavalitsustes valitseb. Riigitöötajate palka tõstetakse ju sellepärast, et riigisektor ei jookseks töötajatest tühjaks, kui erasektoris palka tõstetakse. Kui kohalikel omavalitsustel ei ole võimalik palka

tõsta, kas kohalike omavalitsuste töötajad peaksid siis nüüd riigisektorisse tööle minema?

Urve Tiidus

Aitäh selle küsimuse eest! Selle otsuse saab langetada ainult iga inimene ise. Ma ei ole veendunud selles, et kohalikel omavalitsustel ei ole võimalik oma töötajate palka tõsta. See on võimalik, sest tulubaas siiski kasvab. Me teame väga hästi, et omavalitsustele antakse tulubaasi kasvatamiseks lisaks ka tasandusfondi raha, mille kasutamist saavad omavalitsused volikogudes otsustada. Ma usun kohalike omavalitsuste mõistlikkusse ja volikogude tarkusse. Arvan, et eelarvete koostamisel palgatõusuga arvestatakse. Võib-olla siiski on teatud eelised ka kohalikus omavalitsuses töötamisel ja kõik ei kipu riigisektorisse.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Kas ma teen rahanduskomisjoni otsusest õige järelduse, et valitsuskoalitsiooni kuuluvate erakondade esindajad, kes moodustavad komisjonis enamuse, arvavad, et kohaliku omavalitsuse tulubaas on kohalikele omavalitsustele seadustes ettenähtud ülesannete täitmiseks praegu piisav?

Urve Tiidus

Suur tänu küsimuse eest! Komisjon arutas eelnõu 438, mille eesmärk on suurendada kohalikele omavalitsustele laekuvat tulumaksu-osa 12,13%-ni. Ühe enamhäälega komisjon sellist kasvu ei toetanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Ka teie vist teate, et riik on viimastel aastatel väga palju ülesandeid andnud üle kohalikele omavalitsustele, aga ei ole nende täitmist peaaegu rahastanud. Kohaliku omavalitsuse kulud ei ole ainult palgad, kulutusi nõuab ka munit-sipaalne infrastruktuur, kohustuste täitmine jne. Kõik need kulutused on kasvanud. Küsimus on mul aga väga lihtne: mis tingimustel ja

millal kavatseb riik taastada omavalitsuste tulubaasi endisel tasemel?

Urve Tiidus

Suur tänu selle küsimuse eest! Sellist küsimust komisjonis ei arutatud ja seetõttu jään komisjoni esindajana teile vastuse võlgu. Siiski rõhutan, et Eesti riigil on olemas eelarvestrateegia ja kohalikel omavalitsustel on mitmeaastased eelarvestrateegiad ning igal aastal toimuvad enne eelarve Riigikokku jõudmist valitsuskomisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni pikad ja põhjalikud läbirääkimised. See delegatsioon ju esindab kohalikke omavalitsusi. Olgem ausad, iga aastaga nihkub taastamine lähemale. Nii et jällegi sama vastus: asjad arenevad paremuse suunas.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Komisjoni aruteludes kindlasti, ma vähemalt loodan seda, mainiti haldusreformi protsessi, millega on väga pikka aega tegeldud. Kui me räägime kohalike omavalitsuste süsteemist sellisena, nagu see praegu on, siis ei pääse me mitte mingisugusel moel mööda tulubaasi olulisest suurendamisest. Juhul kui omavalitsuste arv või ülesehitus on tulevikus teistsugune või erinevad koostöötasandid jõustatakse eri viisil, siis võiks tekkida mingisugune sisuline arutelu, kui suured võiksid olla need vahendid, mis uutes tingimustes peaksid omavalitsuste käes olema. Aga praegu, nagu ma aru saan, koalitsioonil siin kokkulepe puudub. Üks osa valitsusest tegeleb usinasti haldusreformiga, aga peaminister ütleb, et seda kindlasti ei tule. Kuidas see seaduseelnõu selles valguses paistab?

Urve Tiidus

Aitäh selle küsimuse eest! Pean ütlema, et ei opositsiooni ega koalitsiooni kuuluvad rahanduskomisjoni liikmed seoses seaduseelnõuga 438 seda küsimust ei esitanud. Võib-olla ei ole mul praegu õige siin oma isiklikku arvamust esitama hakata, aga ma olen täiesti veendunud, et see arutelu tuleb. Seda vältida ei saa.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Olin minagi omavalitsusjuht 2009. aastal, kui riik need kärped ellu viis. Nende kärpete tõttu tuli meil tegelikult kõigi töötajate palka kärpida kuni 20%. Kõige rohkem kärpissime oma linnas linnapea palka. Minu arvates on lausa kummastav, et järgnevatel aastatel pole riik isegi 0,1% aastast suutnud kohalike omavalitsuste tulubaasi taastada. Ega siis tol korral ainult tulumaksuosa ei vähendatud 11,93%-st 11,4%-ni, mis teeb 0,5%, vaid 75% vähendati ka teehoiuraha ja 25% tasandusfondi. Millegi arvel tuli see kõik kinni maksta ja see sektor elus hoida.

Kui räägitakse sellest, et tulumaksulaekumine iga aastaga kasvab ja me peaksime nagu õnnelikud olema, siis ärge unustage, et ka kõik kulud on kasvanud. Me oleme ligi kaks aastat olnud Euroopa Liidu kiireima hinnatõusuga riik ja see on võtnud omavalitsuste rahakotist selle raha tagasi. Omavalitsused ei saa toimida nii, et kui elektri hind tõuseb, siis jäetakse lasteaed või koolimaja valgusest, või kui kütte hind tõuseb, siis lasteaed või koolimaja kütetata. Nii et hinnatõus on veelgi suurendanud selle raha hulka, mis kohalikel omavalitsustel puudu on. Ei ole ju saladus, et paljudel juhtudel reguleeritakse kohaliku omavalitsuse eelarvet tänavavalgustuslampide väljalülitamisega. Kas me olemegi selline edukas Euroopa Liidu riik, kes elab sügise saabudes pimeduses? Kas omavalitsuse võimekust näitab see, kui vähe tänavavalgustuslampe on välja lülitatud?

Ma ei mõista, miks valitsuskoalitsioon sellest aru ei saa ja mingit lahendust ei leia. Tegelikult on kogu kurja juur Tallinn. Selleks et Tallinnale ära teha, tehakse ära ka kõigile ülejäänud Eesti omavalitsustele. Kokku võttes on võitja ikkagi Tallinn, kuhu hoolimata valitsuse kiusust inimesed elama tulevad. Tallinna tulubaas ei vähene, Tallinna tulubaas kasvab, sest inimesed tulevad siia elama. See poliitika tuleks ära lõpetada ja kohalike omavalitsuste tulubaas taastada. Tallinna kiusamine ei ole andnud soovitud efekti. Selle kiusa-

mise tõttu kaotavad aga kõik omavalitsused, ka need, mida juhivad Reformierakonna ja IRL-i poliitikud. Kui nendega rääkida, siis on nad päris kurvad ja nõrдинud, miks erakonna-kaaslased ei ole suutnud omavalitsuste probleeme lahendada.

Räägitakse sellest, et kohalikule omavalitsusele minev tulumaksuosa kasvab 7–8%. See on riigi statistika, mis näitab sellist kasvu, aga Eesti riigis on ju tavaks, et tulumaksu ei maksta, võetakse raha välja dividendina ja kohalikud omavalitsused tegelikult seda raha ei saa. See on selline petlik pilt.

Mina tahan küll elada riigis, kus suudetakse kohalike omavalitsuste töötajatele maksta sellist palka, nagu riik maksab riigitöötajatele. Riigitöötajate palga tõus on õige, seda oleks pidanud tegema juba aastaid tagasi ja seda oleks tulnud teha järjekindlalt. Aga kuidas on võimalik kohalikes omavalitsustes tõsta töötajate palka korraga 5%? Nagu te teate, palgaosale lisanduvad ka maksud ja see teeb selle kulu veel suuremaks. Võib-olla on selliseid omavalitsusi, kes seda suudavad, aga ma soovin siis teada, kui palju neid omavalitsusi on. Miks omavalitsused pannakse riigiga võrreldes kehvemasse olukorda? Me oleme ju tegelikult üks riik. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 438 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 438 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt oli 38 Riigikogu liiget ja vastu 26, erapooletuks ei jäänud keegi. Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu 438 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. (Tabel 7.)

Head ametikaaslased, oleme teise päevakorrapunkti käsitlemise lõpetanud. Tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 11.54.

Istungi kestus 1 tund ja 54 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 23. september 2013

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine narkovastase võitluse läbi-
viimise kohta (nr 343)
2. Arupärimine mere- ja rannikureostustõrje
võimekuse korraldamise kohta (nr 346)
3. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu kolmanda töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Tere, juhataja! Tere, Riigikogu! Minu lugupidamine! Arupärimine on Jürgen Ligile, rahandusministrile. Me hakkame varsti arutama riigieelarvet. Selle koostamise aluseks on meie teadmised, mis meie majandusest tulevikus saab. Selle aasta maksulaekumised on *summa summarum* normaalsed, normaalselt on laekunud nii sotsiaalmaks kui ka tulumaks, kuna palgad on tõusnud. Kuid maksude laekumises on suur anomaalia kahe maksu puhul, need on käibemaks ja kütuseaktsiis. Valitsus on majandusprognoside ja riigieelarve tegemisel vähendanud nende maksude võimalikku laekumist nii selleks kui ka järgmiseks aastaks. Mingit majanduse loogikale alluvat põhjust siin olla ei saa. Kui tulud on suuremad ja muud maksud laekuvad, miks siis selles valdkonnas asjad kehvasti on? Kõigi eelduste kohaselt on tegemist sellega, et käibemaksu ja kütuseaktsiisi laekumist vähendavad maksupettused, mille arv on suurenenud. Rahanduskomisjon on neid asju ausalt ja avameelselt arutanud. Aga ainuke asi, mis on meile jäänud hinge peale kripeldama, on see, et me ei tea, millal Vabariigi Valitsus soovib oma ettepanekutega

välja tulla. Kui Riigikogu selle teemaga üksinda tegeleb, siis võib ta jõuda lahendusteni, mis tegelikus elus ei tööta. Seetõttu küsimegi rahandusministrilt, millal nende muudatusettepanekutega meie ette jõutakse, et Riigikogu saaks ruttu otsuseid langetada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Viie Riigikogu liikme nimel annan üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile. Sissejuhatuseks tuletan teile meelde, et on olemas kroonilisi seadusrikkujaid. Neist ühe nimi on Eerik-Niiles Kross, kes karistusregistri kohaselt on kolme aasta jooksul saanud 11 karistust. Rekordimees ta muidugi ei ole, on ka selliseid nagu üks minister, kellel pidi olema 32 karistust, aga näiteks 2011. aastal peatasid politseinikud Krossi poolteise aasta jooksul viis korda ja talt võeti juhtimisõigus kolmeks kuuks ära. Aasta jooksul lisandus neli rikkumist ning 2013. aasta jaanuaris võeti Krossilt juhtimisõigus ära juba kuueks kuuks. Tänavu kevadel, aprillis ja mais, peatati Krossi veel kahel korral, lisandus 1300 euro jagu trahvi. Tegelikult poleks Kross tohtinud aga üldse autoroolis ollagi, sest kandis veel jaanuaris saadud karistust. Kui ajakirjanikud on rikkumiste kohta päringuid esitanud, siis on Kross korduvalt vabandusi esitanud.

Olles seaduskuulekas kodanik, olen alati huvitunud sellest, kuidas õnnestub mõnel inimesel tohtu arv kordi seadust rikkuda ja kivi vana veest välja tulla. Sobiks küsida, kas ühe või teise liiklusehuligaani, näiteks härra Krossi liigne kirglikkus saab välja vabandada seadusrikkumisi ja kui saab, siis milliseid veel peale liikluseeskirja rikkumise. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel olen vastu võtnud kaks arupärimist. Kui arupärimised vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis saadan nad otsekohe adressaatidele.

Nüüd teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Riigikohtu esimehe Priit Pikamäe s.a 18. septembril esitatud Riigikogu otsuse "Riigikohtu liikme Märt Raski kohtunikuametist vabastamine" eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 18. septembril algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 19. septembril algatatud vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud järgmised Vabariigi Valitsuse s.a 19. septembril esitatud eelnõud ja dokumendid Euroopa Liidu asjade komisjonile. Esiteks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu, millega luuakse sadamateenuste valdkonnas turulepääsu ja sadamate finantslähivaistvuse raamistik, ning komisjoni teatis "Sadamad kui kasvumootor". Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade, määruse eelnõu ja teatise kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 10. oktoober kell 16. Teiseks, Euroopa Komisjoni konsultatsioonidokument, mis käsitleb kaubavagunite põhjustatud müra vähendamist Euroopa Liidus. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja konsultatsioonidokumendi kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 26. september kell 16. Kolmandaks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi eelnõu teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagsid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja direktiivi eelnõu kohta arvamust andma majanduskomisjoni ja põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 10. oktoober kell 16. Neljandaks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi eelnõu pakettreiside ja toetatud reisikorraldusteenuste

kohta ning komisjoni teatis pakettreiside reeglite kohta digiajastul. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade, direktiivi eelnõu ja teatise kohta arvamust andma majanduskomisjoni ja õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 10. oktoober kell 16. Viies, komisjoni teatis "Ühtse Euroopa taeva algatuse kiirem rakendamine", Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu, millega muudetakse lennuväljade, lennuliikluse korraldamise ja aeronavigatsiooniteenuste valdkonna määrust, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu ühtse Euroopa taeva algatuse rakendamise kohta. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade, teatise ja määruste eelnõude kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 10. oktoober kell 16. Kuuendaks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi eelnõu, mis käsitleb elektrooniliste arvete esitamist riigihangete puhul, ning komisjoni teatis elektrooniliste riigihangete kohta. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade, direktiivi eelnõu ja teatise kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 10. oktoober kell 16.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise sotsiaalminister Taavi Rõivasele.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 89 Riigikogu liiget, puudub 12.

Läheme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teie laudadel. Panen selle nädala päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 85 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, 1 jäi erapooletuks. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine narkovastase võitluse läbiviimise kohta (nr 343)

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd tänase päevakorra punktidega. Algab arupärimistele vastamine. Esimehe arupärimine on Riigikogu liikmete Andres Anvelt, Indrek Saare, Mart Meri, Heljo Pihofi, Eiki Nestori, Kalvi Kõva, Kajar Lemberi, Sven Mikseri, Karel Rütli, Helmen Küti, Kalle Kotkase ja Jevgeni Ossinovski s.a 3. juunil

esitatud arupärimine narkovastase võitluse läbiviimise kohta. Palun kõnepulti kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Head kolleegid! Kevade lõpus või suve alguses, täpsemalt öeldes juunis esitasid sotsiaaldemokraadid siseministrile arupärimise niivõrd olulisel teemal, nagu seda on narkosurmade ülisuur arv Eestis. Meie fraktsioon on Riigikogu XII koosseisu töötaja jooksul tulnud arupärimistega taas ja taas tagasi selle raske ja muret tekitava küsimuse juurde. 2012. aastal, nagu te teate, kasvas narkosurmade arv lausa 160-ni, mis tõstis meid selle näitaja poolest seitse korda kõrgemale tasemele, kui on mõni teine Euroopa riik. Mitmetes vastustes on nii ministrid kui ka peaminister rõhutanud seda, et narkosurmade suure arvu Eestis on põhjustanud see, et meie narkootiliste ainete mustal turul on laialdaselt kättesaadav α -metüülfentanüül ehk rahvakeeli valge hiinlane. See on ka õige. Kuid meie oleme mitu korda juhtinud siseministri tähelepanu asjaolule, et narkosurmade suur arv on vähemalt meie arvates otseselt tulenenud sellestki, et tänavadiilereid eriti ei püüta. Seda tõestab ilmekalt ka statistika. Nende aastate jooksul, mil narkosurmade arv kümnete juhtumite kaupa tõusis, vähenes pidevalt eriti väiksemate kogustega seotud narkokuritegude arv. Ministri väide kuni selle aastani oli, et Siseministri valitsemisala prioriteet on n-ö narkoparunite püüdmine, tänavadiilerid prioriteet ei olnud.

Selle aasta alguses, kui muudeti taktikat, asuti aktiivselt püüdma tänavadiilereid ja Põhja Prefektuuris loodi selleks lausa spetsiaalne üksus, vähenes narkosurmade arv esimeses kvartalis ligi poole võrra ehk 44%. Minu andmetel on see arv ka hiljem veel vähenenud. See näitab otseselt, et politsei senine narkovastane tegevus ei olnud efektiivne. Politsei uudse tegevuse efektiivsust näitab ka narkokuritegevusega seotud statistiliste näitajate tuntav tõus.

Selleks et selgitada olukorda, saada aru, mis siis ikkagi on toimunud, kuidas on olnud võimalik, et Eesti on langenud narkosurmade arvu poolest niivõrd kehvale kohale ja nii palju noori inimesi on oma elu kaotanud selle mürgi tõttu, mis Eesti suuremates linnades levib, on meil ministrile kuus küsimust. Ma loodan, et

lugupeetud minister parema järje hoidmiseks enne küsimusele vastamist ka selle ette loeb. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andres Anvelt! Palun kõnepulti lugupeetud siseministri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud proua juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Lugupeetud küsijad, suur tänu teile arupärimise eest! Me kindlasti oleme kõik mures narkomaania ja narkokuritegevuse pärast Eestis, aga ma pean möönma, et arupärimises olid mõned väited, millega ma kahjuks kuidagi nõus olla ei saa. Need väited, mis on esitatud eelkõige esimeses küsimuses, loen ma ka ette.

Esimene küsimus kõlas nii: "Kas siseminister on valmis tunnustama, et narkokuritegude arvu statistiline tõus on otseses seoses narkosurmade vähenemisega ehk teisisõnu, kas taktika muutus ja narkodiilerite aktiivne püüdmine politsei poolt on viinud narkosurmade arvu alla?" Hoolimata lugupidamisest selle vastu, et te tunnete teema vastu huvi, küsite selle kohta ja markeerite probleemi, pean ma möönma, et ma ei ole juba mõnda aega kohanud nii üheübalist lähenemist narkokuritegevusele ja narkomaaniale, kui sisaldub selles küsimuses. Ma kahjuks ei saa sellega nõus olla. Eriti suurt vastuseisu tekitab teie väide narkosurmade arvu kohta. Nagu me teame, on ka narkokuritegude arv kui selline ehk algatatud kriminaalmenetluste arv mehaaniline. See on kindlasti statistiline arv, aga me peame tegema vahet kas või erinevate paragrahvide vahel, mille alusel kriminaalasi on algatatud, olgu see paragrahv siis § 183 "Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine", § 184 "Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine", § 185 "Narkootilise ja psühhotroopse aine edasiandmine nooremale kui kaheksateistaastasele isikule" või mõni teine. Kui me räägime selles kontekstis narkosurmadest, siis ka minu süda ootaks ühte või kahte imevitsa, mis võiksid selle probleemi Eestis lahendada, aga kahjuks selliseid imevitsu ja nii mustvalget lähenemist ei ole.

Meie teame ja kindlasti teavad ka küsijad suurepäraselt, et narkomaania ja väiksema ka-

tegooria narkokuritegevuse vähendamisel saame edukad olla ainult mitme tegevuse koostöös. Sel põhjusel kehtestati eelmise aasta esimeses pooles narkokuritegevuse vähendamise tegevusplaan, mis on Siseministeeriumi valitsemisala peamine kohustus. See koosneb mitmest osast, mida ma võin siin ka mainida. Kõigepealt võtsime eelmise aasta esimesel poolal fookusesse Eestis kõige suuremat laastamistööd tekitava aine ja pöörasime tähelepanu peamiselt sünteetilisele opioidile, mis on äärmiselt kange fentanüül, mis Eestis kahjuks levib ja põhjustab ligi 80% narkosurmades. Selle fookusesse seadmine oli äärmiselt oluline just nimelt selle tõttu, et tegemist on väga konspireeritud tegevusega. Teatavasti on fentanüül äärmiselt kange aine, st väikesest kogusest on võimalik saada suur hulk doose, levitades nii narkomaania ja tekitades väga palju uimastisurmasid. Seetõttu oli tähtis see fookusesse seada. See nõudis loomulikult ka märkimisväärsete ressursside eraldamist. Ma võin mainida järgmist. Esiteks, 2012. aastaks eraldati kriminaalpolitsei menetlusvõimekuse parandamiseks tervikuna 1,6 miljonit eurot. Teiseks eraldati kriminaalpolitseile erivahendite ostuks 315 000 eurot. Kolmandaks, 2013. aastal oleme näinud ette lisavahendid selleks, et hankida mitmes prefektuuris narkopolitseile sõiduvahendeid, mis on nende töös väga olulised. Neljandaks oleme parandanud kriminaaltulu kättesaamise võimekust, millest on parlamendis päris mitmel korral juttu olnud, aga ma mainin selle üle. Nagu te mäletate, 2011. aasta sügisel loodi eraldi kriminaaltulu tuvastamise büroo. Miks ma räägin sellest narkokuritegevuse vähendamise kontekstis? Seetõttu, et kriminaaltulu tuvastamise büroo üks peamisi töösuundi on just nimelt seotud narkokuritegevusega, sest kriminaaltulu konfiskeeritakse Eestis valdavalt osas just narkoasjade puhul. 2011. aastal see büroo loodi, 2012. aasta jooksul suurendasime selle üksuse koosseisu kolmekordseks. Praegu töötab selles kriminaaltulu tuvastamise keskses üksuses kümme inimest, prefektuurides tegeleb selle teemaga veel seitse inimest. Samuti oleme eraldanud kriminaaltulu tuvastamise büroole lisavahendeid, et inimesi motiveerida ja võtta sinna tööle tipp-eksperthe, kes peavad selles väga keerulises valdkonnas töötama. Viimaks toon välja olulise muudatuse: Politsei- ja Piirivalveameti

mitmeid tööline juhatakse nüüd paremini, selleks et eesmärged saavutada. Ma pean siin silmas eelkõige korrakaitse- ja kriminaalpolitsei ning piirivalve omavahelist tööjaotust ja koostööd. Näiteks on korrakaitsepolitsei fookus suunatud sellele, et üha rohkem märgata võimalikke narkolevitamise kanaleid, anda neist operatiivselt teada oma headele kolleegidele kriminaalpolitseis ja läbi mõelda nende tööliinide parem kombineerimine, et jällegi avastada võimalikke levitamise võrgustikke ning jõuda välja selle äri organisaatoriteni, mis on meie kõrgeim siht. Kuuendaks, alates 2012. aasta esimesest poolal on olnud selge suund, et senisest enam tuleb avastada tänavatel levitamise kanaleid ja astuda nende vastu konkreetsete ressurssidega. 2013. aasta alguses rakendati tööle Põhja Prefektuuri narkokuritegevuse talituse tänavakuritegevusega tegelev operatiivgrupp, kuhu võeti juurde kuus ametnikku, kes eelkõige Põhja Prefektuuris levitamise võrgustikke avastavad. Seitsmendana toon välja erivahendid, mis on kriminaalpolitseile hangitud. Me jätkame erivahendite tänapäevastamist nii sel kui ka järgmisel aastal. Erivahendid on mõeldud selleks, et korraldada jälitustegevust. Teatavasti on Eestis 70%-l juhtudest, kui jälitustoimingut otsustatakse teha, tegemist just nimelt narkoasjadega ehk raskete narkokuritegevuse juhtumitega. On loomulik, et me käime ajaga kaasas ja suudame ka tehniliste vahendite poolest olla tänapäevane Euroopa riik. Suund on väga selge: lõhkuda raske varjatud kuritegevuse võrgustikke ja vähendada nii narkokuritegevust Eestis.

Teen kokkuvõtte vastusest esimesele küsimusele. Me oleme narkokuritegevusse paigutanud märkimisväärsed ressursid, politsei tegevus on läbi mõeldud ja süsteemsemaks muudetud. On tõenäoline, et see avaldab mõju ka laiemalt ehk vähendab narkootikumide pakkumist turul ja toob kaasa narkosurmade vähenemise, eelkõige nende narkosurmade vähenemise, mille on põhjustanud fentanüül. Selle aasta statistika on paljulubav ja ma loodan, et see tendents jätkub. Aga peab veel kord ütleva, et me peame vaatama narkomaania ja narkosurmade vähendamisele palju laiemalt. Narkosurmadel Eestis on tegelikult aastakümnetetagused põhjused, mis ulatuvad 1990. aastate keskpaika, kui Eestis kujunes välja kahetsusväärset suur grupp narkomaane. Praegu

hindavad eksperdid narkomaanide arvuks umbes 10 000. Nagu te teate, statistika ütleb, et ligi 80% uimastisurmades on pikaajaliste narkosõltlaste surmad.

Teine küsimus: "Kuidas on narkosurmade arvukuse vähenemine mõjunud piirkondlikult?" Politsei tegeleb narkovastase võitlusega üle riigi. Kui me räägime nn rasketest ehk kangetest narkootikumidest, siis siin on riskikohad eelkõige Tallinn, Harjumaa ja Ida-Virumaa. Seda kinnitab ka uimastisurmade geograafiline jaotus. Võib välja tuua, et üledoosi suri 2012. aastal Harjumaal ja Tallinnas 113 ning Ida-Virumaal 37 inimest.

Kolmas küsimus: "Kuidas on lood Ida-Virumaal ja eriti Narvas? Kas Siseministerium ja tema valitsemisalas asuv PPA on plaanimas analoogilise tänavadiileritega võitleva üksuse loomist ka Ida Prefektuuri tööpiirkonnas?" Kordan veel kord, et ka Ida Prefektuuris on tugevdatud analüüsile tuginevat ja läbimõeldud tegevust nii võrgustike kui ka uimastiäri organisatsioonide ehk nende tippude kindlakstegemiseks. Praegu on meie eesmärk täita vabad ametikohad, mis Ida Prefektuuris paratamatult tekivad. Me oleme sel eesmärgil 2013. aastaks eraldanud lisaressursse. Taktikalisel tasandil ei ole sellist sihti, et luua eraldi uus üksus, aga selle otsuse teevad loomulikult inimesed kohapeal. Selle juurde saab tagasi tulla siis, kui konkreetse taktikalise tegevuse kavandamiseks on laekunud ettepanekuid.

Neljäs küsimus: "Milliseid täiendavaid meetmeid on Siseministerium planeerimas vähendamaks ikka veel Euroopa mastaabis üli-suurt narkosurmade arvukust?" Meie suund on selge: proovida ja aidata kokku nõeluda ka teisi tegevusliine, mis on olulised narkomaania vähendamisel, eelkõige suunata ressursid ennetustegevusse, loomulikult aidata kaasa sellele, et proovitaks ka näiteks Euroopa finantsperspektiivi vahendite abil hankida ravi- ja rehabilitatsioonivõimalusi. Aga täna me räägime tulevikku suunatud tegevustest, eelkõige ennetusest. Meil on uimastienetuse valitsuskomisjoniga valminud uus uimastitarvitamise vähendamise poliitika dokument, mis, ma arvan, on üks terviklikumaid dokumente, mis siiaamaani on selles valdkonnas koostatud. Selles poliitikadokumendis ehk valges raamatus antakse koostöös ekspertidega terviklik visioon, kuidas uimastiprobleeme Eestis tunda-

valt vähendada. Kindlasti on narkosurmade vähendamine üks selle dokumendi selgeid eesmärke. Aga ma kordan, et narkoprobleemi saab Eestis lahendada ainult siis, kui vähendatakse pakkumist, tegeldakse universaalse ennetusega, märgatakse varakult probleeme, vähendatakse kahjusid, pakutakse sõltlastele ravi ja jätkuteenuseid ning valdkonda seiratakse. Ma praegu nimetasin seitse valdkonda, millega terviklikuks tegelemiseks ka see poliitikadokument on koostatud. Loomulikult tahame seda suunda järgmistel aastatel jätkata.

Viies küsimus: "Kuidas on sujunud koostöö teiste ametkondadega Vabariigi Valitsuse narkokomisjonis?" Peab ütleva, et koostöö viie ministeriumi vahel, Sise-, Haridus- ja Teadus-, Justiits-, Sotsiaal- ja Rahandusministeriumi ning ka nende allasutuste vahel on muutunud tihedamaks ja sisulisemaks. Aga ees on veel väga palju tööd, et neid rolle, vastutust ja ootusi täpsustada. Ma arvan, et uus uimastitarvitamise vähendamise programm on väga selge alus, selleks et ühiselt kavandada ja ellu rakendada tegevusi, mis narkoprobleeme lahendavad.

Viimane küsimus: "Mida saavad siseministri arvates täiendavalt ära teha kohalikud omavalitsused vähendamaks narkosurmade arvukust erinevates piirkondades?" Minu hinnangul on kohalikul omavalitsusel märkimisväärne roll. Eelkõige saavad nad olla head partnerid ennetuse ja sekkumise võtmes. Omavalitsused on just need, kes peaksid pakkuma ja saavad pakkuda mitmesuguseid teenuseid ja jätkuteenuseid, mis peaksid vähendama sõltuvusriske ja riskikäitumist. Paljudes kohalikes omavalitsustes kahjuks ei ole piisavalt tervishoiu- ja nõustamisteenuseid, mida pakkuda näiteks alaealistele ja nende vanematele, kui alaealised on jäänud uimastitarvitamisega politseile vahele. Võimalikult varajane sekkumine aitaks vältida tugeva sõltuvusprobleemiga isikute ringi suurenemist. Täna teid!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Teile on palju küsimusi. Alustab kolleeg Mihhail Stalnuhhin.

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Sellel aastal, see oli vist kesksuvel, lugesin lehest infot selle kohta, kuidas kontrol-

liti noorsõdureid. Nende hulgas avastati erakordselt palju narkomaane. Ma ei tea, kas neid võib nii nimetada, aga igal juhul midagi narkootilist nad suitsetasid. Mulle jäi meelde, et selliseid noorsõdureid oli 2,5% nendest, keda kontrolliti. See arv oli üsna suur. Kas narkomaanide arv Eesti kaitseväes tekitab muret ja kas pärast seda kontrolli on probleemiga tegelemist jätkatud?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Te väitsite, et lugesite infot, millest selgus, et uimastitarvitamine on levinud. Loomulikult, igasugune uimastitarvitamise levimine tekitab muret. Me peaksime tegema kõik selleks, et parandada inimeste teadlikkust. Kui tegemist on kaitseväelastega või ajateenistusse kutsutud isikutega, siis tuleb parandada teadlikkust sellest, mida tähendab uimastite proovimine ja nendega eksperimenterimine. Kaitseministeeriumil on keeruline ülesanne parandada ajateenistusse kutsutavate teadlikkust. Minu sõnum ka selles vastuses on see, et meil on märkimisväärne hulk uimastisõltlasi, kellega tegelemine on riigile äärmiselt kallis, nõuab väga palju aega ja vaeva ning seal on väga tugevaid tagasilööke, sest sõltuvusravis on omad tagasilöögid. Aga kui me suudame panustada ennetusse, suunates sinna märkimisväärse osa ressursidest, ja suudame ära hoida riski, et inimesed uimastitarvitamise tee valivad, siis me väldime sellega väga tõsiseid tagajärgi ühiskonna paljudes valdkondades.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh! Väga konkreetne küsimus ootab väga konkreetset vastust. Te rääkisite väga heast tulemusest narkosurmadevastases võitluses, mis on saavutatud tänu sellele, et me konfiskeerime kriminaaltulu ja meil tegutseb kriminaaltulu tuvastamise büroo. Kui palju on kriminaaltulu tuvastamise büroo konkreetset fentanüüliga seotud kuritegude puhul eurosid ära võtnud, kas mitu tuhat või mitu miljonit?

Ken-Marti Vaher

Aitäh küsimuse eest! Selle summa saan ma teile öelda siis, kui me oleme võtnud kokku

näiteks selle aasta kriminaaltulu konfiskeerimise andmed. Kriminaaltulu statistikat paneb kokku Justiitsministeerium. Kui küsimus puudutas fentanüüli, siis selle saab loomulikult eraldi välja võtta. Ka viimastel kuudel on olnud päris suuri kriminaalasju, mille menetlemise käigus loomulikult kõigepealt arestiti fentanüüli levitajate kriminaaltulu. Ma hea meelega saadan teile selle statistika. Sooviksin küll teie küsimust täpsustada, kas tuleks esitada 2013. ja 2012. aasta andmed eraldi või koos. Saan lihtsalt kinnitada, et loomulikult on meil fentanüül olnud fookuses alates 2012. aasta esimesest poolest ja me jätkame seda tööd. Samas rõhutan, et fentanüüli puhul on tegemist eriti konspireeritud tegevusega. Kogused on seal väikesed, sest tegemist on äärmiselt kange ainega. Nii nagu on ka avalikkuse ees juttu olnud, tuuakse seda ainet Eestisse tõenäoliselt eri kanalite kaudu, nende kõigi versioonidega on väga tõsist tööd tehtud. Näiteks oli siin paari nädala eest juttu mõnest tulemusest ja ma eeldan, et neid tuleb lähiajal avalikkuse ette veel mitmeid. Nii et jah, fookus on selgelt fentanüülil, see on Eesti turul siamaani valitsevad ja uimastisurmasid tekitanud. Selle aine pakkumist tuleb märkimisväärselt vähendada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Te rääkisite väga ilusasti ja veenvalt sellest, et narkoprobleemid ei ole juhtumipõhiselt lahendatavad, vaid tegemist on laia probleemiga. Ma küsin ka laia küsimuse. Kunagi töötasin ma Rootsis ja seetõttu loen nostalgias internetis Rootsi ajalehti. Mind üllatab, et Rootsi narkovõitluses räägitakse üldtuntud asjana Eestist kui ohuallikast või kui narkokoridorist. Kedagi otseselt ei süüdistata, vaid see lihtsalt on nii. Kas meile tehakse liiga või on tõepoolest ka teie töös näha, et midagi sellist toimub? Või on see juba võidetud vaenlane? Kas te iseloomustaksite mingil määral meie positsiooni Skandinaavia võimaliku või mittevõimaliku narkokoridorina?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Küsimusele, kas meie oleme mingite uimastite transiidimaa, tuleb

vastata, et me oleme transiidimaa nagu mitmedki teised Euroopa riigid. Eesti turu probleem on kindlasti kanged sünteetilised uimastid. Eestis on sellest tulenevalt võrdlemisi marginaalne looduslike opioidide turg, sest fentanüül ja selle derivaadid on Eesti turu peamised valitsejad. Mis puudutab muid sünteetilisi aineid, siis Euroopas on üldine mure, et sünteetilised ained, mida toodetakse lokaalselt ka Euroopas, on hakanud rohkem levima. Sünteetiliste ainete osakaal turul on samuti suurenenud. Sellest tulenevalt võime öelda, et uimastite transiit või liikumine on endiselt tõsine mure. Kuid narkokaubitsemine areneb ka selles suunas, et narkoäri organiseerivad grupid on tihti muutunud väga rahvusvaheliseks. Rahvusvahelises grupis on eri rahvuste esindajaid, kes seda illegaalset äriprojekti juhivad. Ka eestlased on ühes grupis mitmete teiste rahvuste esindajatega. Loomulikult ei pea need grupid silmas mitte ainult ühte turgu, olgu see siis Eesti, Rootsi, Soome või mingi muu, vaid mitmeid turge, seda ainet proovitakse võimalikult laialt levitada. Ma arvan, et Eestis on see levitamine olnud viimase kümne aasta jooksul seetõttu teise kaaluga, et me oleme suutnud märkimisväärselt ka oma seadusi üle vaadata. Me oleme üks kümnest Euroopa riigist, kus uimastite suures koguses ebaseadusliku käitlemise eest on ette nähtud kuni eluaegne vangistus. Ma arvan, et see on üks põhjus, miks kriminaalpolitseinike sõnutsi proovitakse Eestit vahelejäämise kohana pigem vältida ja üritatakse valida selliseid turge, kus on teised sanktsioonimäärad ja teistsugune karistuspraktika. Viimase kümne aasta jooksul on Eestis levinud lähenemine, et selle äri tippudesse suhtutakse üha rangemalt ja karmimalt. Samas rõhutan veel kord, et narkomaaniat ja ka narkosurmasid me saame vähendada ainult väga mitme tegevuse koosmõjus.

Eesti probleem on siiaani olnud pigem see, et tegeldud on vaid uimastite pakkumise vähendamisega. Loomulikult, nagu selgus ka sellest, mida ma siin ette lugesin, oleme teinud märkimisväärselt palju, aga tehagi on veel palju. Me panustame ressursse sellesse, et narkokuritegevust ehk uimastite pakkumist vähendada. Aga see valdkond on minu hinnangul üsnagi rahuldavas seisus võrreldes nende tegevusliinidega, mis on seotud rehabilitatsiooni ja raviga ning kindlasti ka ennetusega. Seal on

arenguruumi märgatavalt enam. Miks see nii on? Tõenäoliselt oleks vaja vaadata, millised on olnud meie tegevused mitme aasta jooksul. Aga peame mõnna, et näiteks ravi ja rehabilitatsioon on maksumaksjale tõesti äärmiselt kallis. Kui me võtame kokku kõik kahjud, mida üks uimastisõltlane võib ühiskonnale tekitada, siis näeme, et see kõik on väga kulukas. Seetõttu ei ole siin kahjuks lihtsaid ja kiireid lahendusi. Vähemalt viimase kahe aasta jooksul oleme märgatavalt rohkem panustanud ennetusse, kuigi meie otsene vastutusala on uimastite pakkumise vähendamine. Me proovime jõudude kokkuliitja, koordineeri, aga teatud ulatuses ka rahastajana olla abiks ennetustegevuses, sest me paratamatult tunneme seda valu, mida narkomaania kui probleem ühiskonnas tekitab, kõige otsesemalt. Politseinikud puutuvad uimastisõltlastega kokku pargipinkidel ja tänavatel, nad peavad tegelema õigusrikkumistega, avaliku korra rikkumistega, üledoosidega jne. Me tahame olla vastutustundlikud partnerid teistele ametkondadele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Minu küsimus on seotud arupärimise kolmanda küsimusega, mis käsitleb Ida-Virumaad ja Narvat. Mõni aeg tagasi arutasime probleemi, et Ida Prefektuuris on väga palju vabu töökohati. Kas te oskate ütelda, kuidas on selles valdkonnas lood spetsialistidega, kas kõik kohad on täidetud või on inimesi puudu ja need, kes töötavad, on üle koormatud? See on küsimuse üks pool. Teiseks, te rääkisite omavalitsustest, ma küll ei kuulnud, kas ka koostegevusest nendega. Kas koostegevus, kui see toimib, on programmiline või põhineb projektidel, kas koostöödokumendi on allkirjastanud kaks osapoolt või oli osalejaid rohkem? Kuidas võiks see koostegevus ka teiste partneritega efektiivsem olla?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Nagu te mäletate mu vastusest, mis käis Ida Prefektuuri kohta, on koosseis seal olnud arvuliselt samasugune. Loomulikult, vabu ametikohti on, nendele kuulutatakse välja ka konkursse. Sellel aastal

on märkimisväärselt suurem võimalus, et need vabad ametikohad täidetakse, kuna Siseministeriumi valitsemisalas on tõstetud palku, mis on parandanud motivatsiooni. Seda me järgmisel aastal jätkame. Seega on loodud eeldused, et vabu ametikohti oleks lihtsam täita. Praegu käivad minu teada konkursid kahele ametikohale Ida Prefektuuri narkokuritegude talituses. Loomulikult sõltub ametikohtade täitmine kandidaatidest, nende võimekusest asuda ametiülesandeid täitma, sest narkokuritegude talituses on vaja eriteadmisi ja erioskusi. Valmisolek alustada teenistussuhet peab olema mõlemal poolel.

Mis puudutab omavalitsusi, siis tänan küsimuse eest! Ma jätsin oma vastuse lõpus ajapuuduse tõttu mainimata näited omavalitsuste rolli kohta. Ma tõin välja, et omavalitsustel on tähtis roll eelkõige selles, et pakkuda teenuseid ja jätkuteenuseid, mis vähendavad sõltuvusriske. Ma pean siin silmas just alaealistele mõeldud teenuseid, mida saab neile pakkuda loomulikult ainult vanemate nõusolekul. Näide on 2013. aasta kohta. Me oleme sel aastal Põhja Prefektuuris alustanud koostöös prokuratuuri ja Mustamäe Linnaosa Valitsusega katseprojekti "Puhas tulevik", mis on mõeldud nendele alaealistele, kes on tabatud narkootiliste ainete tarvitamiselt. Projekti raames pakutakse psühholoogilist abi, nõustamist ja koolitust. Sinna on kaasatud ka lastevanemad. Eesmärk on proovida hoida ära uimastite tarvitamisega vahelejäänud alaealiste edasist uimastite küüsi langemist, abistades neid, et nad saaksid tulla tagasi normaalsesse ellu, ei otsiks väljapääsu uimastitest ega langeks eskapismi. Selle tõttu see projekt ongi algatatud. Me saame seda teha. Politsei ja Siseministerium on valmis tegema kõik endast oleneva ja olema siin ka eestvedaja, kui omavalitsused sellega kaasa tulevad. Me oleme selle projektiga seoses aga kogunud, et omavalitsuste valmisolek on võrdlemisi väike, ütleme nii. Nüüd on küsimus selles, kuidas üksteist aidata, selle asemel et otsida põhjusi, miks seda valmisolekut ühes või teises kohas vähe on. Me teame, et Eestis on omavalitsusi, kes on tõesti nõrgad, aga Tallinna kohta ei saa seda öelda, see on Eesti suurim omavalitsus. Selle projekti käivitamine on võtnud oodatust palju kauem aega. Nüüd on see siiski käivitatud ja praegu osaleb selles just alanud projektis neli last, aga

loomulikult see arv suureneb. Me tahame sellest projektist õppida ja pakkuda seda mudelit ka teistele. Siin on meile eeskujuks Skandinaavia riikide näited. Sellised lahendused on mõeldud just nimelt selleks, et ära hoida traagilisi tagajärgi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Lugupeetud siseminister, kõigepealt suur tänu põhjalike vastuste ja ülevaate eest! Nagu te oma vastustes ütlesite, ennetustöö on tõepoolest äärmiselt tähtis. Aga hästi oluline on ka võõrutusravi ja see, kui palju on selleks võimalusi. Viljandis, tõsi, on haigla juures avatud osakond, mis teeb selles valdkonnas suurepäraselt tööd. Aga nii mõnigi sotsiaaltöötaja on avaldanud muret, et alaealiste ravikohti siiski napib. Järsku oskate midagi positiivset öelda? Projektid on olnud väga head, teiste hulgas varajase märkamise projekt, mis on toimunud koostöös omavalitsustega. Aga kui lapsel või noorukil on juba tekkinud selline sõltuvus, siis ravi ja võõrutust on väga keeruline saada.

Ken-Marti Vaher

See on väga õige tähelepanek ja sellele teemale on vaja kindlasti pidevalt tähelepanu juhtida. Ma eelmises vastuses kirjeldasin üht katseprojekti, mis on mõeldud alaealistele. Teie küsisite juba väljakujunenud sõltuvusega alaealiste kohta. Need on väga traagilised juhtumid. Peab mõnema, et kui uimastisõltuvus kujuneb välja täiskasvanul, siis see kõlab võibolla vähem traagiliselt kui lapse uimastisõltuvus. Kui lapsel on uimastisõltuvus juba välja kujunenud, siis on tegemist juhtumiga, millega minu hinnangul tuleks tegelda eelisjärjekorras. Need lapsed peaksid saama ravi- ja rehabilitatsiooniteenust eelisjärjekorras. Ma eeldan, et neid juhtumeid ei ole väga palju, sest paratamatult tuleb ette täiskasvanuea piir. Kui laps ületab teatud vanusepiiri, siis me räägime juba täiskasvanust. Tähtsamad on ja võibolla natuke laiemat gruppi hõlmavad just need kaks tegevust: varajane märkamine ja sotsiaalsete teenuste osutamine nendele, kes on uimastite tarvitamisega vahele jäänud, aga kellel ei ole veel välja kujunenud otsest sõltuvust. On lapsi,

kes võib-olla arvavad, et uimastite tarvitamine on midagi *cool'i*, sest keegi proovis ja ütles, et see on väga kihvt elamus. Selleks et seda arvamust kaotada, ongi mõeldud see katseprojekt, mida ma tutvustasin. Loomulikult on oluline suurendada teadlikkust, sellesse töösse peaksid olema kaasatud ka lastevanemad. Koolides korraldatakse mitmesuguseid teavitustöid. Me tahame sel aastal alustada eraldi lastevanematele mõeldud süsteemset teavitust, see peaks toimuma Siseministeeriumi algatusel ja meie rahastusel. Nii et alaealiste teema on väga ühemõtteliselt fookuses. Teie küsimus on äärmiselt õige, aga lihtne vastus sellele on minu arvates see, et kui alaealistel on juba välja kujunenud sõltuvus, mis on tegelikult füsioloogiline nähtus, siis peaks nendega tegelema eelisjärjekorras.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud minister! Loomulikult on narkoäri suur rahvusvaheline äri ja selle vastu peavad võitlema kõik riigid eraldi, kuid veel olulisem võib olla rahvusvaheline koostöö. Millises seisus Eesti siin on? Väga sageli on räägitud meie koostööst Soome Vabariigi vastavate organisatsioonidega, kuid milline on koostöö teiste riikidega, näiteks Venemaaga?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Me paneme rahvusvahelisele koostööle märgatavat rõhku just nimelt selle tõttu, et tänapäeva narkoäri on tihti rahvusvaheline, seal sihitakse mitut turgu korraga. Ka narkoäri organisatsioonide seas on eri rahvusest isikuid. Koostöö Soomega on meil väga hea, ma julgen kasutada sellist väljendit. Me otsime aktiivselt spetsialistide-ekspertide tasemel koostööpunkte ka Venemaa Föderatsiooniga, eelkõige seetõttu, et narkomaania probleem meist ida poole jäävas riigis on märkimisväärne ja see põhjustab ka meil selles valdkonnas ilmnevat ehk eelkõige sünteetiliste opioidide levikut. Koostöö otsimisel on omad raskused, aga me proovime neid ületada. Ekspertide tasemel läbirääkimised toimuvad ja koostööd otsitakse. Euroopas, kaasa arvatud Europolis, on Eesti minu hinnangul koostöö mõttes väga heas seisus. Rahvusvahelise kon-

teksti tabamisele pandud rõhk on minu arvates siin samuti üks võti, sest me oleme paratamatult Euroopa ühisel turul. Nagu ma ütlesin, sünteetiliste ainete levik hoogustub. Minu mälu järgi on kasutatud isegi sellist võrdlust, et iga nädal tuleb Euroopas turule üks uus sünteetiline droog, mida sageli ei ole suudetud veel kanda ebaseaduslike uimastite nimekirja. See on tõesti keeruline ülesanne just nimelt rahvusvahelise koostöö mõttes. On vaja kindlaks teha, kuidas uimastid levivad, kuidas suudetakse edastada informatsiooni uute sünteetiliste uimastite kohta ja kuidas liikmesriigid suudavad võimalikult kiiresti reageerida, et proovida seda ainet turult välja tõrjuda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Minu küsimus on kanepi, täpsemalt ravimikanepi kohta. Mis te arvate ravimikanepi laiemast kasutamisest? Teatavasti kasutatakse mõnes Euroopa Liidu liikmesriigis ravimikanepit laiemalt. Tegelikult on ka Eestis vist võimalik seda kasutada, kuigi keegi seda võimalust ei kasuta, sest selleks luba saada on väga-väga keeruline. Mida teie ravimikanepi kohta arvate?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma kardan, et ma läheksin võõrale territooriumile, kui ma hakkaksin rääkima ravimitest ning ühe konkreetse taime toimest. Ma arvan, et ikkagi eksperdid peaksid vastama, milline see mõju on ja kas seda taime on Eestis võimalik kasutada. Aga ma olen ka avalikult viimase kuu aja jooksul päris tihti kommenteerinud ettepanekuid mitme uimasti legaliseerimise kohta. Arvatakse, et selline samm justkui vähendaks narkomaaniat. Palun vabandust, et ma selle teema praegu siia sisse toon! Te küsisite konkreetselt ravimikanepi kohta ja siin on minu soovitus küsida arvamust Eesti ekspertidelt, kes oskavad hinnata selle taime mõju. Aga mis puudutab uimastite legaliseerimist, siis võin lihtsalt kommenteerida, et Euroopas on väga vähe riike, kus mõni uimasti on lubatud ehk legaalne, kusjuures ka siis võib seda tarbida ainult mõnes kindlas kohas ja väga rangete reeglite

alusel. Me peame muidugi tegema vahet legaliseerimisel ja dekriminaliseerimisel, praegu räägin ma uimastite legaliseerimisest. Minu hinnangul ei vähenda see narkomaaniat. Selle kohta lihtsalt ei ole tõendust. Pigem näitab rahvusvaheline praktika seda, et narkootiliste ainete ebaseaduslik staatus hoiab narkoturu väiksemana ja vähendab ka sõltuvuste levikut, võrreldes olukorraga, kui uimastid oleksid seadustatud. Holland on üks väga vähestest Euroopa riikidest, kui mitte ainus riik, kus on lubatud ühte konkreetset uimastit tarvitada, kui seda tehakse väga rangete reeglite alusel konkreetselt kindlaksmääratud kohtades, mitte enamat. Mis puudutab dekriminaliseerimist kui sellist, siis erinevalt näiteks Soomest ei ole Eestis uimasti väikeses koguses tarvitamine enda hüvanguks kuritegu, vaid väärtegu. Soomes on sel juhul tegemist kuriteoga. See puudutab dekriminaliseerimise teemat laiemalt.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Härra minister! Opioidid on meditsiinis täiesti seaduslikult kasutusel, näiteks võib oopiumi derivaate morfiini ja kodeiini retsepti alusel kasutada. See oli lihtsalt äärmärkus. Aga teie alluvad on tublisti teinud igasuguseid arengukavu, narkopoliitika dokumente, katseprojekte, nad on arendanud ennetusteeneid jne, aga narkosurmade arv kasvab Eestis ikkagi, narkootikumide tarvitajate arv kasvab, eriti laste ja noorte seas, Lätist oleme narkosurmade arvu poolest kolm korda ees. Milles on asi? Kas teie alluvad teevad oma tööd halvasti või on narkootikumide kasutamise kasvul veel mingid teised põhjused, olgu siis geneetilised, rahvuslikud, sotsiaalsed, kliimaatilised? Millised need põhjused võiksid teie arvates olla?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Kahjuks ei vasta teie küsimuses esitatud väited tõe. Esiteks, narkosurmade arv ei kasva. Vastupidi, 2013. aastal on narkosurmade arv vähenenud ja me väga loodame, et see suundumus jätkub. Ma lugesin täna parlamendi kõnetoolist ette väga mitmeid tegevusi, millel tõenäoliselt on samuti oma roll uimastite pakkumise ja üldse narkokuritege-

vuse vähendamisel ning mille tulemusena on sellel aastal narkosurmade arv vähenenud ligikaudu 30%. August oli meeldiv kuu. Täpsustatud andmed veel tulevad, aga hetkel on registreeritud narkosurmade arvuks uskusumatuna tunduv 1, st augustis oli ainult üks narkosurm. Ma kardan, et tegelikult see nii ei jää. Miks ma räägin täpsustatud andmetest? Eesti Kohtuekspertiisi Instituut teeb mõne aja jooksul analüüsid ja täpsustab statistikat. Jumala pärast, ei ole vaja hakata kuid omavahel võrdlema, kuid ma julgen siiski öelda, et narkosurmade vähenemise suundumus on praegu olemas. See oli vastus teie esimesele väitele.

Teie teine väide oli, et uimastite tarvitamine kasvab. ESPAD-i 2011. aasta uuring, mis võrdleb omavahel nelja aastat, näitas, et 15–16-aastaste seas uimasteid proovinute arv ei kasva, see näitaja on 30–32% ja see on jäänud samaks. Et saavutada edu narkomaania vähendamise vallas, on tarvis väga kompleksseid samme. Mis puudutab uimastite tarvitamist alaealiste seas, siis meil on võimalik hakata praeguselt tasemelt allapoole liikuma. Nagu ma ütlesin, alaealised on väga selge fookusgrupp. Me tahame tõesti teha kõik, mis võimalik, et ära hoida uimastitarvitamist alaealiste seas. Meie uimastisõitlaste arvu juured peituvad tegelikult eelmises sajandis. Ekspertide sõnusti on uimastisõitlaste arv tegelikult stabiliseerunud, kui see ka vähenenud ei ole. Nende arvaks julgetakse pakkuda ligikaudu 10 000. Ka siin võime tuua välja positiivse suundumuse, nimelt, nooremaid uimastisõitlasi tuleb vähem juurde. Miks ma seda väita julgen? Statistika näitab, et uimastisõitlaste keskmine vanus on aastast aastasse kogu aeg tõusnud ja ületab praegu 30 eluaastat. Uimastisõitlaste keskmine vanus oli aasta tagasi märkimisväärselt madalam. Seega, asja objektiivselt vaadates on näha teatud suundumusi positiivses suunas. Teha on veel väga palju. Me jõuame tagasi uimastitarvitamise vähendamise poliitika dokumendini või valge raamatuni, mis peaks olema ühtne alus, kus on kirjas väärtused ja põhimõtted ning kuhu on väga selgelt sisse kirjutatud arusaam tõenduspõhisusest. Kõik need mudelid, ennetustöö meetodikad, mida me Eestis tahame rakendada, peavad olema tõenduspõhised, st nad peavad juba varem olema selgeid tulemusi näidanud. Ma arvan, et kui me saame kokku leppida, millised väärtused, põhimõtted

ja ühtsed tegevused selles poliitikadokumendis kindlaks määratakse, siis saame jällegi liikuda sammu edasi. On vaja ühendada nende jõupingutused, kes annavad kõik, et narkomaaniat vähendada: vabakonna esindajad ehk mitetulundussektor, eksperdid, omavalitsused, kuus ministereid, keda ma juba nimetasin ja kes puutuvad otseselt või vähem otseselt kokku narkomaania kui probleemi vähendamise, loomulikult ka mitmed ametkonnad. Narkomaaniat leidub väga erinevates ühiskonnakihtides. Võitluses selle vastu on edu võimalik saavutada ainult siis, kui me paneme kõik liinid toimima võimalikult tulemuslikult ja süsteemselt. Ma olen kasutanud võrdlust, et tegemist on olnud taburetiga, millel enam-vähem on kandnud üks jalg, teised jalad on olnud võrdlemisi nõrgukesed. Meil on vaja saada see taburet kandma aga tervikuna. Olen loetlenud, mida me oleme selleks teinud. Mul on hea meel, et kindlasti saavad teisedki siin parlamendi kõnepuldis lähikuudel vastata küsimustele narkomaania kohta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Mitte esimest korda ei räägi me siin narkovastastest sõjast. Jutt on ausalt öeldes olnud üldine ja mõnikord ei saagi aru, kuhu me liigume. Kolleeg Eesmaa küsis välismaa kohta. Venemaal kasutatakse metadooni uimastina, meie kasutame seda inimeste ravimiseks. Need, kes uimasteid kasutavad, tuleb kindlasti ühiskonda tagasi tuua, aga selleks on vaja haiglaid ja võõrutuskeskusi. See on kallis lõbu, aga mis teha. Seoses sellega ongi mul teile küsimus. Kas te võite konkreetselt nimetada, kus on Eestis need keskused või haiglad, kuhu võib minna, et nende kogemust uurida? Ma usun, et nii saaks oma teadmisi selles vallas laiendada.

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Nii nagu eelnevalt viitas lugupeetud küsija Helmen Kütt, on Viljandis olemas ravi- ja rehabilitatsioonikohad, selleks et sõltlasi uimastitest võõrutada. Eestis tegeldakse lisaks meditsiinilisele rehabilitatsioonile ka nn sotsiaalse rehabilitatsiooniga. Just neid aktiviste oleme kuulnud meedias esi-

nemas ja väga head eksperdinõu andmas. Need inimesed teevad tihti väga tänuväärset tööd sotsiaalse rehabilitatsiooni vallas. Mida ma selle all mõtlen? Ma mõtlen näiteks Lootuse Küla, kus rakendatakse täiesti oma metoodikat ja kus on oma rahastamine. Uimastiennetuse valitsuskomisjoni eelmisel nõupidamisel olid kohal Lootuse Küla esindajad. Me kuulsime neilt, kuidas Lootuse Küla on üles ehitatud ja millise metoodika alusel nad töötavad. Nad on võtnud üle ühe Ameerika Ühendriikides praktiseeritava programmi, mille alusel nad uimastisõltlasi võõrutavad. Programm on usulise alusega ehk see on kristlik programm, mis ei pruugi sobida kõikidele, küll aga sobib teatud inimestele. Sotsiaalse rehabilitatsiooni keskusi on kümnekond. Võiks küsida, milline on nende keskuste töö tulemus, milline protsent sõltlastest on uimastitarvitamisest võõrutatud, kui palju on olnud õnnestunud juhtumeid. Sellele peab vastama nii, et üldist analüüsi tehtud ei ole. Me just arutasime seda Tervise Arengu Instituudi esindajatega, kes lubasid selle analüüsi võtta oma tööplaani, et hinnata sotsiaalse rehabilitatsiooni keskuste edukust. Siit üks samm edasi võiks minu hinnangul olla see, et parimad sotsiaalse rehabilitatsiooni programmid võiksid saada riigilt selget tuge. Praegu toimivad mitmed keskused tegelikult eraalgatusel, vabakonna põhimõttel, nad hangivad ise rahastust jne. See kõik on lisaks riigi pakutavale. Riigi pakutav ei ole kaugeltki piisav, aga sellises seisus me oleme. Nagu te ise õigesti ütlesite, ravi ja rehabilitatsioon on väga kallis. Me peame seetõttu tegema kõik, mis võimalik, et uimastisõltuvuse probleeme ära hoida, aga loomulikult ei kao kuhugi need 10 000 uimastisõltlast, ka nendega tuleb tegelda. Loodame sedagi, et uue finantsperspektiivi rahast on võimalik leida lisavahendeid selleks, et aidata neid inimesi sõltuvusringist välja.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Andres Anvelt.

Andres Anvelt

Proua juhataja! Hea minister! Head kolleegid! Ei oskagi kuskilt pihta hakata. Ma küsisin, kas minister on valmis tunnustama teatud möödalaskmisi narkovastases võitluses viimase

kahe aasta jooksul. Vastust ma muidugi ei kuulnud, mis on ka arusaadav, sest see eeldaks poliitilist vastutust. 2012. aasta lõpuni suurenes narkosurmade arv pidevalt. See ei käinud üles-alla, vaid kuni 2012. aasta lõpuni see pidevalt tõusis, tuletan ma meelde. Me oleme siitsamast puldist juhtinud tähelepanu ka sellele, et oli olemas tegevuskava, mille kehtimise aja jooksul tegi narkosurmade arv Eestis kümne aasta kõige suurema hüppe, mida on üldse võimalik ette kujutada. Meil võivad olla erinevad tegevusplaanid, aga neid ei loe narkodiilerid ega narkomaanid, neid loevad poliitikud. Minu küsimus oli, kas siseminister on valmis tunnistama, et teatud möödalaskmised (nende kohta vist ei saagi öelda "teatud", pigem tuleks neid nimetada tõsisteks möödalaskmisteks) sisejulgeolekupoliitikas on viinud selleni, et Eesti on kaotanud kümneid ja kümneid noori inimesi. Vastust ma muidugi ei kuulnud.

Meediast oleme vahepeal lugenud mitmeid süüdistusi või, kuidas öelda, eneseõigustusi. Näiteks on siseminister öelnud Eesti Ekspressile, et narkomaaniat ei saa vähendada üksnes karistuspoliitikaga. See on õige. Samas, minister Pevkur, kui ta oli veel sotsiaalminister, rääkis, et narkootikumide pakkumise vähendamine on just politsei töö. Vahepeal leidis siseminister, et kuna mina olin keskkriminaalpolitsei direktor 2003. aastal, kui fentanüül Eestisse jõudis, siis mina olengi kõiges selles süüdi. Sellisest loogikast lähtudes võiks ju teha ka järeldusi, et tema erakonnakaaslasest linnapeakandidaat on oma liiklusrikkumistega süüdi selles, et meie siseminister rikkus kümme aastat tagasi massiliselt liikluseeskirja. Selliseid järeldusi võiks tõesti teha, kuid see ei ole asja mõte.

Ma küsin nüüd narcoennetusstrateegia kohta. Mõni kuu tagasi ütles praegune justiitsminister Hanno Pevkur, et narkovastane võitlus on käima lükatud. Esimeses kvartalis oli narkosurmasid 44% vähem ja justiitsministri arvates võis see olla riigi poliitika mulluse muutuse tulemus, mis pani narkootikumide importijate ja suurte grupeeringute kõrval püüdma ka väiksemaid diilereid, mis on juba kasvatanud ka narkokuritegudes süüdimõistetute arvu. Sellesama kohta küsisime meie oma arupärimises siseministrilt. Vastus täna oli, et narkosurmadega seonduvat statistikat ei saa võtta

mehaaniliselt. Jah, tõesti on küsimus, kui palju võib statistikat mehaaniliselt võtta, aga narkokuritegudel on selline iseärasus, et narkokuritegu ei tule ise politseijaoskonda, kui tal on selleks tuju, mitte nagu tädi Maali või onu Jüri, kellelt on varastatud näiteks jalgratas. Tädi Maali või onu Jüri otsustab, kas selle juhtumi pärast maksab politseisse minna või mitte, aga narkokuritegu jõuab statistikasse alles siis, kui politsei on kedagi kinni püüdnud. Selle aasta alguses hakkaski politsei Põhja Prefektuuris neid kurjategijaid püüdma ehk hakati tegema seda, millest me kaks aastat oleme siitsamast puldist rääkinud. Enne kui narkootikumide pakkumist tänavatel ei vähendata, ei vähene ka narkosurmade arv. Seda pakkumist seni vähendatud ei olnud.

Palun kolm minutit juurde!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Andres Anvelt

Seda tõestab seesama asi, mida minister ütles: Tallinnas on narkosurmade arv vähenenud, Ida-Virumaal aga on see ka praegu suur. Miks? Sest Ida-Virumaal ei püüta tänavatel narkodiilereid. Jah, Ida-Virumaal on palju probleeme, Ida-Virumaal on politseis kaadriprobleemid, aga minu väide saab tõestuse selle põhjal, et seal, kus tänavadiilerite tabamisega tegeldakse, on narkomaaniaprobleem vähenenud, ja seal, kus ei tegelda, on see probleem endiselt suur või isegi kasvab.

Tegevusplaan on iseenesest hea asi, tegevusplaan peab olema. Kriminaaltulu on narkokurjategijalt hädavajalik ära võtta, sest muidu investeeritakse see tulu taas narkoturgu. Kuid ilma võitluseta tänaval ja ilma ressursside panekuta sellesse ei juhtu narcoostjate seisukohast mitte midagi. Niikaua kui kaup on neile kättesaadav, nad oma ostutuhinat, järgmise doosi vajadust millegi muuga ei asenda.

Hea minister, anna mulle andeks, aga oma küsimusele ma vastust ei saanud. Mida ma tegelikult küsisin? Kas siseminister tunnustab, et viimase kahe aasta jooksul on sisejulgeolekupoliitika narkosurmade osas olnud valel teel? Siseminister seda ei tunnistanud, erinevalt justiitsministrist, kes oma intervjuus väga selgelt ütles, et poliitika muutus on kaasa too-

nud muutused ja ka see kurb arv on vähenenud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini! Kaheksa minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Enne kui ma oma juttu alustan, pean parandama eelkõnelejat, sest väide, et narkosurmade arv varem pidevalt ainult kasvas, ei ole täpne. 2001. aastal oli 38 narkosurma, järgmisel aastal see arv hüppeliselt tõusis, narkosurmi oli 90, ja siis vähenes see arv 37-ni. Järgnes jälle hüpe, arv kasvas 99-ni, 2005. aastal vähenes 61-ni, kaks aastat see arv kasvas, kuni 107-ni, siis järgnes jälle langus, narkosurmi oli 94, 2009. aastal 140, siis toimus jälle järsk vähenemine ja narkosurmi oli 104. Nii et see protsess on veidi keerulisem, siin ei ole olnud lihtsalt stabiilne kasv.

Aga nüüd selle juurde, mida ma tahan enda nimel öelda. Kindlasti mõni teist teab, et veidi üle nädala tagasi toimusid tuhandetes Venemaa omavalitsustes valimised. Meil jälgiti, mis toimus Moskvast ja mõnes suuremas piirkonnas, aga minu arvates jäi Eesti riigis täiesti märkamatuks see, mis toimus Jekaterinburgis. See on üks suuremaid Vene linnu, elanike arvult kolmandal kohal, aga tööstuspotentsiaalilt ei ole talle üldse midagi võrreldavat kõrvale panna. Seal sai linnapeaks inimene perekonnanimega Roizman, mis on juba iseenesest huvitav. Ta ei kuulu erakonda Ühtne Venemaa, ta ei kuulu minu teada ühtegi erakonda. See inimene on umbes viimased 15 aastat tegelnud Jekaterinburgis narkovastase võitlusega. Tema valimisprogramm oli "Teeme oma linna narkovabaks!". Mõelge, kui tähtis peab olema see probleem, kui tohutult võimsa tööstuspotentsiaaliga linna elanikud ei vali linnapeaks mitte üldtuntud poliitiku, vaid inimese, kes esindab kolmandat sektorit ja tegeleb narkovastase võitlusega.

Kunagi hakkame meiegi aru saama, kui tähtis see on. Kahjuks keskendub praegu kõik ainult probleemi ühele poolele. Siin saalis istudes tuli mulle meelde üks Erich Maria Remarque'i raamat, kus üks proua jutustab oma kadunud abikaasast umbes nii, et talle ennustati surma vedeliku läbi ja tema jooksis nagu loll

ringiga mööda jõgedest ja järvedest, aga suri hoopis viina kätte. Me näeme neid probleeme ainult lõppstaadiumis. Me ei näe neid sotsiaalseid põhjuseid, miks meil tegelikult süstivaid narkomaane on. Härra minister ütles, et neid on 5000 – 10 000, press pakub aga, et 5000 – 20 000. Miks nad üldse tekivad? Minu arvates on siin nagu igal pool maailmas põhjused selged: elu on perspektiivitu, palk madal ja valitseb üldine depressioon, mis ei kajastu mitte ainult meie tööstuses ja majanduses, vaid ennekõike meie hingeelus.

Siiski ei tulnud ma siia mitte selleks, et ministrit sõimata, seda teen ma mõni teine kord ja mõnel teisel teemal. Ma tahan hoopis avaldada teatud optimismi, kuigi vaevalt see teile meeldib. Siin saalis ei ole praegu vist kedagi, kes mäletaks Riigikogu IX koosseisu. See oli aeg, kui Eestis ja konkreetselt Riigikogus hakati rääkima aidsist ja HIV-ist. Meenutan nüüd ühte lauset, mis tõenäoliselt meeldis väga kogu Eesti meediale, sest see käis kõikidest lehtedest läbi. Reformierakonna fraktsiooni üks tuntud liige ütles nimelt nii: "Mis me siin üldse räägime sellest aidsist! Kui ei taha aidsi jääda, siis hoida oma kukekest püksis ja oledki terve." Selline oli suhtumine 1999. aastal. Miks? Sest tollal olid HIV ja aids Ida-Virumaa probleem. Mõni aasta hiljem hakkas see viirus massiliselt levima ka Tallinnas ja veel aasta või kaks hiljem oli see juba üle-eestiline probleem. Ma toon ühe näite, tõestamaks, et suhtumine hakkas siis muutuma. Nelli Kalikova sai parlamenti tänu HIV ja aidsi ennetustööle, millega ta Ida-Virumaal oli tegelnud. Seda hakati hindama.

Ka narkomaanide sotsiaalne ja rahvuslik pilt on muutunud. Kes oli süstiv narkomaan aastaid tagasi? Noor vene mees Lasnamäelt. Sellel aastal aga kirjutas Postimees, et praegu on pooled narkomaanid eesti rahvusest, pooled narkomaanid teistest rahvustest. Iga aastaga, võiks isegi öelda, et iga kuuga hakatakse sellesse probleemi suhtuma tõsisemalt ja tõsisemalt.

Narkomaania on Ida-Virumaalt juba ammu välja läinud, ainult neljandik narkosurmasid toimuvad Ida-Virumaal, ülejäänud muudes Eesti kohtades. Minu arvates on see märk sellest, et lähitulevikus ei hakka sellel alal pingutama mitte ainult Siseministeerium, vaid ka Sotsiaalministeerium, võib-olla mõned teised

veel. Võimalusi on siin palju. Ma arvan, et mõne aasta pärast võime rääkida juba sellest, et süstivate narkomaanide arv väheneb ja üldine pilt paraneb. Selleks on vaja aru saada, et see ei ole ainult Lasnamäel elava noore vene mehe probleem, vaid see on kogu Eesti elanikkonna probleem. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun kõnepulti kolleeg Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Head kolleegid! Meie sise-ministril oli suurepärase ettekanne, kus ta kirjeldas, mis kõik on ära tehtud, on olemas narkopoliitikadokumendid, katseprojektid ja kõik vahvad teenused, mida arendatakse. Aga kui ma esitasin konkreetse küsimuse, miks meil siiski nii palju narkootikumide tarvitatakse ja miks meil on nii palju narkosurmi, rohkem kui lähinaabritel, kas siin on olemas mingisugused muud põhjused peale selle, et arengukavu on vähe ja olemasolevadki viletsad, siis sain ma sellise huvitava vastuse, et probleemi juured on eelmises sajandis. Juhuslikult või seaduspäraselt, aga mina olen suurema osa oma elust elanud just selles eelmises sajandis ja ma ei mäleta, et siis oleks üldse olnud mingit suurt probleemi narkootikumidega. Tänapäeva Eestis on kolmandik lapsi ja noori, kes koolis käivad, narkootikumidega kokku puutunud. Ma ausalt öeldes ei mäleta, et kui ma käisin koolis ja ülikoolis, et mul siis oleks olnud mõni tuttav või sõber, kes oleks tundnud kedagi, kes oleks mõnda narkootikumi lähedalt näinud. Jah, liikusid legendid, et kuskil vangimajas või sõjaväes keegi midagi tarbib, aga mingit probleemi sellega ei olnud. Me ei teadnudki, mis asjad narkootikumid on. Nii et vaevalt saab näidata näpuga eelmisele sajandile ja seda süüdistada.

Globaalsed põhjused aga kindlasti on. Vaadake, on klassikaline põhimõte, et sotsiaalsetel pahedel, nagu ka narkootikumide ja alkoholi tarvitamine, on sotsiaalsed põhjused. Keegi ei ole seda postulaati ära kaotanud, see on alati kehtinud ja kehtib praegugi. Aga kui väita, et need põhjused on pärit eelmisest sajandist või aegade algusest, siis peaks tsiteerima juba pühakirja, et alguses oli sõna ja millest kõik alguse sai.

Me elame ühiskonnas, kus meil on omad probleemid. Vaadake, paljud inimesed on meeleheitel, nad on depressioonis. Palgad on väikesed, kodukulud aga suured ja meedia surub kogu aeg peale mingisugust elustandardit, mida me tavalises elus mitte iialgi ei näe. Meile räägitakse, et peab olema uhke, peab hakkama saama, peab elama jõukalt nagu keskklassile kohane jne. Teate, ma toon väga lihtsa näite. Kui keegi Robinson elas üksikul saarel, siis ei olnud tal kanalisatsiooni, raha ega pangaautoomaati, isegi internetti ei olnud, aga ta elas seal ma ei mäleta, kui kaua, päris tükk aega. Ta elas ja töötas selle nimel, et ükskord saada vabaks, ja ta ka sai vabaks. Aga kui keegi oleks kodanik Robinsonile öelnud, et vaat naabersaarel elavad korralikud Robinsonid, kellel on pangaautoaadid, kes ehitavad pensionisambaid ja ostavad kookospähkleid vabaturuhinnaga, kuid sina, mölakas, ei saa isegi pangalaenu, siis Robinson oleks ennast kolmandal päeval üles poonud ja Daniel Defoel poleks olnud meile üldsegi mitte millestki kirjutada, me oleksime siia maani koomikseid vahtinud.

Ma vaatan neid sotsiaalseid probleeme. Ega nad kergemaks ei lähe, nad ei lahene, sest ma ei näe praegu selget majandusprogrammi, mis oleks suunatud tulevikku, mis annaks meile lootust, et pensionid ja palgad siiski tõusevad, aga hinnad langevad.

Kas ma võin lisaiega saada?

Esimees Ene Ergma

Selleks et Robinsoni kohta kuulda, võib anda küll. Kolm minutit.

Viktor Vassiljev

Ausõna, Robinsoni kohta ei ütle ma enam mitte ühtegi sõna, lugege kirjandust, saate targemaks.

Kui igal aastal käib 100 000 inimest psühhiaatri juures, siis on ikka midagi täiesti valesti. See tähendab, et inimene ei suuda kohaneda virtuaalse tegelikkusega, mida talle peale surutakse. Jah, sa pead võtma pangalaenu, ka SMS-laenu on sulle kättesaadavad, sa pead olema noor ja energiline, pead hakkama saama, tegelema äri, käima ööklubides – see on see elustandard, mida meile peale surutakse. Mida inimene tegelikult näeb? Et tal ei jätku raha oma esmavajaduste rahuldamiseks. Kui ta mõtleb oma tulevikule, siis ta näeb, et tema

tulevik tähendab veel 25 aastat pangalaenu maksmist, enne kui ta saab oma kodu omanikuks. Need on need põhjused. Kuni ei ole selget programmi, kuidas väljuda meie majandusseisust, jäävad sotsiaalsed probleemid kestma. Sellest ju kõik algab. Meil ei jätku raha, et tervishoidu ülal pidada, meil ei jätku raha sotsiaalhoolekandeteenusteks, meil ei jätku raha toetusteks. Me peaksime aga elama nii, et toetusi ei oleks üldse vaja. Kuue aasta jooksul ei ole ma näinud mitte mingisugust päikesekiirt, mis lubaks, et asjad hakkavad paremaks minema. Jah, meile lubatakse igasuguseid protsente, ka 1,8% majandustõusu. Kui palju aga suureneb selle ajaga inflatsioon? Protsentidest ei ela mitte keegi, mitte ükski inimene. Selleks et ära elada, vajab inimene kindlat elatustaset, reaalsset sissetulekut.

Me võime muidugi teha veel arengukavu, me võime teha neid rohkem ja paremaid. Me võime üles lugeda ka kõik narkodiilerid, kes seisavad oma autoga koolimajade ümbruses. Direktoritel on nende autode numbrid üles kirjutatud, aga politsei ei tee mitte midagi, sest väidetavalt teevad nad nendega mingisugust välitööd. Imselt võtavad intervjuusid, et teha veel vingem arengukava. Aga probleem ei lahene. Ravida ei tule siiski mitte haiguse kaugele arenenud tagajärgi, vaid haiguse põhjust. Niikaua, kuni põhjus kestab, me haigusest jagu ei saa. Ja arengukava "Pane seda peale või võta sisse" ei aita inimest mitte üks raas.

Ma ei tahaks olla väga negatiivne. Tihtipeale küsitakse keskerakondlastelt, kui me publiku ees esineme, miks me kõike sõimame, miks me oleme nii negatiivsed. Me ei ole negatiivsed, ei ole! Me vaatame lootusrikkalt tulevikku, sest poolteist aastat veel ja siis on Riigikogu valimised ning asjad muutuvad. Nii enam edasi kesta ei saa. Me tahame, et inimestel ei oleks ees mitte ainult ajalehed ja mingid arengukavad, mida nad saavad lugeda, vaid neil oleks ka leib laual, neil oleks inimväärne elu, et nad ei peaks viimaseid penne pihus veeretama ja mõtlema, kuidas pangaintressid ära maksta, vaid võiksid täiesti julgelt investeerida laste haridusse, noorte inimeste huvialadesse ja võiksid võimaldada oma perele päikesereisi, et ei oleks vaja karta haigeksjäämist ning inimesed oleksid uhked selle üle, et nad kunagi saavad kindlustatud vanaduspäevad. Siis polegi vaja mingit narkotsi otsida,

vaid inimesed lihtsalt elavad oma pere ringis tervet, õnnelikku ja narkovaba elu. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

2. Arupärimine mere- ja rannikureostustõrje võimekuse korraldamise kohta (nr 346)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde, mille Riigikogu liikmed Karel Rüütli, Neeme Suur, Sven Mikser, Marianne Mikko, Rein Randver, Kajar Lember, Jevgeni Ossinovski, Helmen Kütt, Andres Anvelt, Lembit Kaljuvee, Kalvi Kõva, Jaan Õunapuu, Kalev Kotkas ja Eiki Nestor esitasid s.a 6. juunil. Arupärimine on mere- ja rannikureostustõrje võimekuse korraldamise kohta. Ma palun kõigepealt kõnepulti kolleeg Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Austatud eesistuja! Lugupeetud minister! 14 Riigikogu liiget esitasid juuni alguses arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile mere- ja rannikureostustõrje võimekuse korraldamise kohta. Eesti vetes on sel sajandil toimunud mitu tankeriõnnetust. 2000. aastal lekkis Muuga sadamas seisnud tankerilt Alhambra merre 250 tonni toornaftat, 2006. aastal uppunud kaubalaevalt Runner 4 lekkis omakorda 100 tonni naftasaadusi, 2007. aasta oktoobris leidis väiksemas mahus rannikureostus aset Sõrve poolsaare tipus. Paljudele meist on eriti traagiliselt aga mällu sööbinud 2006. aasta talvel looderannikul toimunud reostus, mis hõlmas tervelt 35 kilomeetrit rannikuriba, kus hukkus kuni 20 000 lindu ja tänu vabatahtlike abile suudeti sealt kokku koguda üle 10 tonni naftasaadusi. Aegna saare juures on viimastel aastatel juhtunud tankeritega kaks õnnetust: 2010. aasta jaanuaris sattus hätta 244-meetrine Hongkongi lippu kandev tanker ja 2012. aasta oktoobris Bahama lipu all seilav 250-meetrine tanker. Õnneks olid mõlemad tankerid tühjad ja looduskatastroof Tallinna külje all jäi toimumata.

Eesti eripära tõttu tuleb hädaolukordade toimumise tõenäosust Läänemeres hinnata suureks, st üks kord kümne aasta jooksul, ning

merereostuse tagajärgi raskeks või väga raskeks. Eesti merereostustõrje vastutusala on tohutu, aktiivne laevaliiklus toimub umbes 10 000 ruutkilomeetri suurusel alal, meie tugevalt liigendatud rannajoone kogupikkus on 3794 kilomeetrit ja meil on peaaegu 1500 saart või laidu. Paljude optimismi peaks jahutama teadmine, et küsimus ei ole selles, kas õlireostus toimub, vaid hoopis selles, millal ja kus see aset leiab. Ühepõhjaliste tankerite aja lõppemisega Läänemerele vähenes kindlasti ka reostusrisk, samas 30 000 – 50 000 tonnised alused asendatakse või on asendatud kuni 150 000-tonniste tankeritega, mis muudavad õnnetused oluliselt massiivsemaks.

Kõigest sellest tulenevalt on meil härra ministrile viis küsimust, mille abil me soovime teada saada, milline on Eesti mere- ja rannikureostustõrje võimekus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun kõnepulti härra siseministri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Lugupeetud arupärijad, tänan teid küsimuste eest! Ma vastan teie küsimustele, mis on esitatud arupärimises nr 346.

Esimene küsimus: "Milline on Eesti tegelik olukord mere- ja rannikureostuse tõrje võimekuses?" Merereostustõrjet teevad neli laeva: Politsei- ja Piirivalveameti laevad Kindral Kurvits ja Kati ning Veeteede Ameti laevad EVA-316 ja Sektori. Tehnilise seisundi poolest on kõige paremas olukorras eelmisel aastal soetatud PVL-101 Kindral Kurvits ja Veeteede Ameti laevad. Lisaks laevadele ja neil asuvatele poomidele (kokku on laevadel poome 800 meetri jagu) on Politsei- ja Piirivalveametil Eestis hajutatult ranniku eri kohtades avamerepoomid ja kaldapoomid ning kaks pargast naftareostuse transportimiseks. Nüüd rannikureostustõrjest. Päästeameti võimekus teha rannikureostuse korral mitmesuguseid korjetoode on arendatud välja kolmel tasandil. Esiteks, naftakorjetoode tasand nr 1. Need on päästekomandod, kes on võimelised tegema lihtsamaid naftakorjetoode. Teiseks, päästekomandod, kes on võimelised tegema nii lihtsamaid kui ka raskemaid naftakorjetoode mererannikul ja kaldaladel. Võimekuse lühikirjeldus on järgmine:

"10 000 liitri kerge ja raskete naftaproduktide lokaliseerimise ja likvideerimise võimekus maismaal ja veekogudes." Sellise võimekusega päästekomandosid on meil neli: Haapsalu, Kopli, Tõrvandi ja Kohtla-Järve päästekomandod. Kolmandaks, naftakorjetoode tasand nr 3. See tähendab Päästeameti võimekust lokaliseerida kergeid, raskeid ja väga raskeid reostusi. On olemas üleriiklik varustusreserv, mis paikneb Päästeameti Kose logistikakeskuses, mis teatavasti on samuti uus. See reserv suunatakse sündmuskohale. Võimekuse eesmärk on varustada reostuse likvideerijaid ressursside ehk täiendavate skimmerite, poomide, käsitsitöövahendite ja isikukaitsevahenditega. Lisaks kaasatakse vajaduse korral lepingulisi ja vabatahtlikke päästekomandosid, Vabatahtliku Reservpäästerühma liikmeid ja Eestimaa Looduse Fondi koolitatud vabatahtlikke. Kokku on koolitatud vabatahtlikke üle 300.

Teine küsimus: "Kui suur osa HELCOM-i miinimumnõuetest on olemasoleva reostustõrjevõimekusega täidetud ja millal ja milliste vahenditega plaanitakse jõuda HELCOM-i miinimumnõuete täitmiseni?" Esmalt paar olulist täpsustust. HELCOM käsitleb merereostustõrje võimekust, seega saab siinkohal rääkida eelkõige merereostustõrjest. Teiseks, HELCOM on andnud miinimumsoovitusi, mitte ei ole kehtestanud nõudeid. Kõigepealt, merereostustõrje võimekuse HELCOM-i miinimumsoovitusest on avamere puhul täidetud ligikaudu pool. See soovitus on 4,5 ruutkilomeetrit 24 tunni jooksul, Eesti praegune võimekus on 2,4 ruutkilomeetrit 24 tunni jooksul. Võimekuse parandamiseks taotleme Euroopa Liidu struktuurivahendeid, et soetada kahte multifunktsionaalse reostustõrjevõimekusega patrull-laeva, mille abil võimekus peaks parinema kuni 3 ruutkilomeetrit 24 tunni jooksul. See tähendab, et üks laev asendaks PVL-202 ja teine annaks lisavõimekuse. Samas, Soome Vabariigiga on sõlmitud abistamise kokkulepe. Soome saab oma laevadega, mida on 16, vajaduse korral appi tulla. Koostöökokkulepet valmistatakse ette Läti Vabariigiga, kellel on 3–4 laeva. Kokkulepped sisaldavad ka Eesti abi Soomele ja Lätile, kui neil on vaja kaasata lisajõudu reostustõrjeks oma merealal. Kindlasti tuleks minna seda teed, et tulevikus oleks kõikidele riigistruktuuridele, st Politsei- ja Piirivalveametile, Veeteede Ametile, mereväe-

le, samuti riigile kuuluvatele ettevõtetele soetatud suurematel laevadel reostustõrjevõimekus. See annaks ressursside ühise kasutuse võimaluse ja muudaks võimekust paremaks. Nüüd rannikureostustõrje võimekusest. Kuigi HELCOM otseselt rannikureostustõrjet ei käsitse, võib märkida, et Päästeametil on rannikupoome 2,3 kilomeetri ulatuses, mis tagab kuni 20-kilomeetrise rannikureostuse likvideerimise võimekuse. Üldjuhul peetakse vajalikuks, et 10 kilomeetri looduskaitseala kohta oleks kilomeetri jagu rannikupoome. Lõpetuseks võib öelda seda, et selline võimekus tagab, et Päästeamet suudab lokaliseerida 2,3 kilomeetri suuruse reostuse rannikualal.

Kolmas küsimus: "Milliseid investeeringuid on reostusvõimekusse siiani tehtud ja milline on investeeringute plaan? Palun tuua summad välja alates 2006. aastast." Proovin lühidalt välja tuua. 2004. aastal oli Eesti, Soome ja Taani ühisprojekt. Eesti osa projektis oli 500 000 eurot, soetati 2002 kilomeetri ulatuses avamerepoome. Järgmine investeering tehti aastatel 2006–2007, kui vahetati välja mere-reostustõrje seadmed laeval Kati (PVL-202). Investeeringu maksumus oli miljon eurot. 2007. aastal soetati lennukile lasertehnoloogial põhinev reostusanalüsaator LIDAR, mis maksis miljon eurot. 2007. aastal paigaldati lennukile kompleksne seiresüsteem, mis maksis 3,7 miljonit eurot. 2008. aastal soetati Lääne Prefektuurile merereostustõrje seadmetega varustatud konteiner, mis asub Roomassaare sadamas ja maksis 136 000 eurot. 2012. aastal tehti suur investeering, kui 33 miljoni euro eest soetati PVL-101 Kindral Kurvits. Eesti omaosalus oli 5 miljonit eurot. Nagu ma ütlesin, järgmistel aastatel on soov soetada kaks multifunktsionaalse reostusvõimekusega patrull-laeva ja vahetada vananenud lennukid välja ühe uue lennuki vastu. Päästeameti investeeringutest võib välja tuua, et aastatel 2006 ja 2007 soetati õlireostuse likvideerimise ja tõrje vahendeid ning 2008.–2012. aastani mitmesuguseid hoolde- ja tõrjevahendeid, mille maksumus oli 1,4 miljonit eurot.

Neljäs küsimus: "Reostustõrje võimekus saab alguse seirelendude tegemise sagedusest. Millise sagedusega ja mitu tundi on aastatel 2006–2012 sooritatud seirelende?" Võib öelda, et seirelende tehti näiteks 2009. aastal 129, 2010. aastal 85 ja 2011. aastal ligikaudu sada.

Selle aasta esimese poole statistika on 41. Juurde võib tuua ühe väga olulise komponendi. Viimastel aastatel on reostusseires toimunud ka see muudatus, et Euroopa Mereohutuse Agentuuri satelliitpilte on aktiivsemalt kasutusele võetud, mis võimaldab ka ilma seirelendudeta või neid väiksema intensiivsusega korraldades tuvastada võimalikke reostuspiirkondi ja neid lokaliseerida.

Viies küsimus: "Kuidas kavatsetakse olukorras, kus vabatahtlik töö ei ole riiklikul tasemel reguleeritud ning vabatahtlikke koondavad organisatsioonid riigipoolset toetust ei saa, tagada sadade (EL fondide toel) koolitatud vabatahtlike osalemine katastroofide tagajärgede likvideerimisel?" Pean küsimust korrigeerima. Vabatahtlik töö ja kaasamine on riiklikul tasandil reguleeritud. See on reguleeritud päästeseadusega, sh on reguleeritud vabatahtliku päästja osalemine Päästeameti tegevuses, samuti vabatahtliku päästja hüved ja sotsiaalsed tagatised. Lisaks sellele on päästeseaduse alusel võimalik kaasata ka muid isikuid ja rakendada neid päästesündmuse tagajärgede leevendamiseks. Vabatahtlikud on kaasatud koostöölepingute alusel. Katastroofide tagajärgede likvideerimisel naftakorjetoode paremaks tegemiseks on Päästeamet sõlminud koostöölepingud Sihtasutusega Eestimaa Looduse Fond alates 2007. aastast, samuti Mittetulundusühinguga Vabatahtlik Reservpäästerühm alates 2008. aastast, Mittetulundusühinguga Lääne-Eesti Vabatahtlik Reservpäästerühm alates 2011. aastast ja Mittetulundusühinguga Lõuna-Eesti Vabatahtlik Reservpäästerühm alates 2013. aastast. Eestimaa Looduse Fondis on koolitatud vabatahtlikke liikmeid umbes 200, Vabatahtlikus Reservpäästerühmas 86, Lõuna-Eesti Reservpäästerühmas 85 ja Lääne-Eesti Reservpäästerühmas 33. Seega on vabatahtlikud kaasatud ja neid kaasatakse ka tulevikus. Täna teid küsimuste eest!

Esimees Ene Ergma

Täna teid, lugupeetud minister! Algab küsimuste esitamine. Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Paljusid asju, millest te rääkisite, me nägime juba kolm-neli aastat tagasi, kui me keskkonnakomisjonis kõik need programmid üle vaatasime.

Rohkem räägitakse murest Läänemere pärast, aga Peipsi unustatakse kuidagi ära. Tahangi teie käest kuulda, mis tasemel on varustus ja kõik muu Peipsi ääres.

Ken-Marti Vaher

Aitäh küsimuse eest! Peipsi on üks veekogu Eesti Vabariigis. Tegemist on siseveekoguga. Samasugune võimekus, mida ma kirjeldasin, on olemas ka seal. Pean ütleva täienduseks Päästeameti kohta – ma lihtsalt ei jõudnud aja piiratuse tõttu seda enne mainida –, et Päästeametile oleme samuti 2014.–2020. aastaks planeerinud mitmesuguste reostustõrje- ja korjevahendite soetamist 630 000 euro eest. Prioriteet on naftakorjetööde poomikonteiner, nendeks korjetöödeks varustuse hankimine. Samuti tagatakse poomikonteineri soetusega lisavõimekus naftareostuse lokaliseerimisel ja korjevahendite soetusega tagatakse, et on võimalik veekogult kokku koguda õhukesi naftaprodukte. Praegu selline tehniline võimekus puudub. Kui järgmine finantsperspektiiv annab meile selleks võimalused, siis siin on ette nähtud mitmeid tegevusi, millega tahetakse parandada reostustõrjevõimekust. Loomulikult võiks seis alati parem olla, aga nagu te näete, need investeeringud on väga kulukad. Ma arvan, et Eesti riik saab endale selliseid kulutusi võimaldada täpselt selles tempos, kuidas suurenevad meie tulud. Muidugi tuleb pingutada, et kaasata selleks raha, mis tuleb Euroopa Liidust. Peab ütleva, et Euroopa Liidu finantsperspektiivis on nende võimekuste parandamiseks programme ja võimalusi ette nähtud küll.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Aitäh, austatud eesistuja! Hea minister! Nagu te ka ise tõdesite, Eesti riigil ei ole piisavalt vahendeid, et panustada sellesse protsessi ja selle tõttu on ka HELCOM-i miinimumsoovitustest täidetud ca 50%. Aga Euroopa Liidu keskkonnaõiguse põhimõttest lähtuvalt tuleks ka Eestis rakendada saastaja-maksab-printsiipi, mis eeldab riski tekitajate endi panustamist. Hoolimata lubadustest sel moel raha juurde muretseda, ei ole reostustõrjevõimekusse leitud raha n-ö väljastpoolt ehk nendelt, kes potentsiaalselt seda reostust tekitavad, vaid kõik

see on jäänud maksumaksja õlgadele. Küll aga on transpordi arengukava näinud ette, et Keskkonnaministeerium loob õlifondi ja toob selle teemalise eelnõu Riigikokku. Kas te oskate ütelda, kas see teema on veel koalitsiooni laua peal, kas kaalutakse sel moel vahendeid juurde leida või jääbki see eelnõu lihtsalt laua peale?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Õlifondi teema on olnud, jah, aastate jooksul arutelul. Niipalju kui mina tean, on selle teema aktuaalsus viimastel aastatel märkimisväärselt vähenenud, seda eelkõige selle tõttu, et meie sadamates viibivate laevade hulk on vähenenud ja seetõttu on nende subjektide arv, keda oleks võimalik maksustada, kahjuks kahanenud. Nõuded tankeritele on karmistunud, mistõttu õlifondi idee – neid hinnanguid on andnud asjaomased ministeeriumid, eelkõige Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Keskkonnaministeerium – ei ole selline, et me saaksime piisavat abi miinimumsoovituste täitmiseks. Ma olen saanud tagasisidet ka ekspertidelt, et kahjuks see idee ei ole selline, mis meie probleeme lahendaks, ja sellega selliselt edasi minna ei ole võib-olla kõige õigem.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ma kasutan võimalust, et meie arutlusteema on mere- ja rannikureostustõrje probleemid, ning ei esita küsimust mitte naftateemal, aga looduslike probleemide teemal. Te vist mäletate, et kaks aastat tagasi sattus nn ujuv saar, mis sündis Narva veehoidlas, järsku Narva jõkke ja tekitas suure probleemi ka Narva-Jõesuu rannikul. Mul on informatsioon, et kahe saare puhul võib veel selline oht olla. Kuidas praegu koos Venemaaga seda asja korraldatakse? Tol ajal ei olnud koostöö kõige parem.

Ken-Marti Vaher

Aitäh küsimuse eest! Ma ei julge teile praegu küll vastata konkreetset kaasust käsitledes. Üldiselt selle teema puhul, mida me täna käsitleme, ehk HELCOM-i miinimumnõuded, esindab Eestit selles rahvusvahelises kogus Keskkonnaministeerium. Siseministeerium on siin

partner, kelle tegevus seostub eelkõige meie merealaga, Päästeametis on oluline ka päästevõimekus reostuste likvideerimisel. Seega võiksimme kokku leppida nõnda, et selles konkreetsetes küsimuses, mis puudutab Narvat, vastan ma teile eraldi ja teen seda kirjalikult.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Me saame ühtemoodi aru sellest, et Eestil on veel väga palju arenguruumi, et reostustõrje jõuaks sellele tasemele, nagu me tegelikult soovime ja mida ka HELCOM-i partnerid meilt ootavad. Aga mis oleks see hea retsept või lahendus keskpikas perspektiivis? Nagu öeldakse ja on ka teada, me ei pea arutlema teemal, kas Läänemeres tekib suuremat sorti naftareostus, mis Eesti rannikut ohustab, vaid küsimus on selles, millal see tekib. Kui jutt on lähimast neljast kuni viiest aastast, mis on siis meie reageerimisvõimekuse võtmeküsimused?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Me oleme viimase nelja-viie aasta jooksul võimekust minu meelest märkimisväärselt parandanud. Seega oleme riigina valmis, et loodetavasti mitte kunagi juhtuvale (aga see võimalus on loomulikult alati olemas) tragöödiale adekvaatselt reageerida. Ma mainisin samme, mille abil on võimalik valmisolekut parandada: koostöö partneritega, milleks meil on sõlmitud koostöölepped lähimate naabritega, vabatahtlikud ja nende koolitus, lisataotlus Euroopa Liidu finantsvahenditest aastail 2014–2020. Nagu te kuulsite, on need summad väga suured. Piirivalvelaev Kindral Kurvits maksis 33 miljonit eurot, Eesti riik panustas 5 miljonit eurot ja 28 miljonit eurot tuli Euroopa maksumaksja käest. Need on üüratud summad. Kahjuks saame väikese riigina panustada ainult nii palju, kui suur on meie suutlikkus. Loomulikult, nagu ma mainisin, me taotleme Euroopa Liidu vahendeid, et neid sinna valdkonda suunata. Mul on hea meel, et eelmise finantsperspektiivi ajal õnnestus üks väga suur investeering, nimelt piirivalvelaeva soetamine. Nüüd tahame kahe patrull-laeva taotlusega edasi liikuda. Veel kord ütlen,

et HELCOM-is esindab Eestit Keskkonnaministeerium, ka miinimumsoovituste üle räägib läbi tema. See on jällegi üks koht, kus ametkonnad ja ministeeriumid peavad oma tegevust koordineerima. Ma rõhutan seda eelkõige seetõttu, et me ei võta seal endale otseseid kohustusi, vaid proovime olla väikese riigina siiski adekvaatne partner ka nendele, kes võib-olla ootavad meilt abi siis, kui neil on raske. See on vastastikune tegevus, olgu tegemist Soome, Läti või võib-olla mõne teise riigiga meie lähedal. Need on need põhilised liinid, kuidas edasi liikuda.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra siseminister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Nagu ma näen, kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

3. Vaba mikrofon

Esimees Ene Ergma

Nüüd, head kolleegid, on pärast minu haamrilööki võimalik registreeruda esinamiseks vabas mikrofonis! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kummaline, et kui ma siit puldist pahandan, siis tavaliselt räägin ma selliseid asju, mida te teate ilma minutagi, aga kui ma midagi head tahan rääkida, siis tegelikult teen ma Eesti meedia töö ära, sest neid uudiseid ei saa te mitte kuskilt lugeda.

Möödunud nädalal rääkisin ma sellest, millised uued objektid minu kodulinnas Narvas selle suve jooksul kerkisid. Näitasin ekraanil ka umbes 15 pilti. Täna mul pilte ei ole, aga kuiva statistikat saan teile ikka rääkida.

Täna toimus meil üks konverents, kus tutvustati uuringut selle kohta, milline oli 2012. aastal ja 2013. aasta esimesel poolel tootmisettevõtete areng Narvas. Mis selgus? Mitu korda on vähenenud (me tuleme ju kriisist välja) nende ettevõtete arv, kus ei maksta palka. See on selline mitte eriti haruldane nähtus, kui ettevõtte eksisteerib, paberil on see olemas, võib-olla on seal isegi töötajad olemas, kes võib-olla isegi midagi teevad, aga palka neile ei maksta ja maksudes selle ettevõtte

tegevus mitte kuidagi ei kajastu. Tänavu on selliste ettevõtete arv mitu korda väiksem kui 2010. aastal. Ettevõtete üldine arv on aga suurenenud, kusjuures üsna markantselt. Palgafond on kasvanud väga suure summa võrra. Ma toon teile ühe näite. 2010. aastal (tol ajal tehti ka selline uuring) oli keskmine palk Narva tootmisettevõtetes 438 eurot, selle aasta suvel oli keskmine palk Narva tootmisettevõtetes aga 732 eurot. Kõik need näitajad on paremad kui Eestis keskmiselt. Absoluutarvudes jääme veel maha, aga kasvutempo on kiirem, kui on keskmine kasvutempo üle Eesti.

Veel kaks positiivset uudist, mida kindlasti ei kajasta ei Eesti Televisiooni "Aktuaalne kaamera" ega Eesti Raadio. Nimelt, möödunud reedel avati ametlikult Narva tööstuspark. See oli pigem selline protseduur protseduuri pärast, mis andis võimaluse alustada 500 töötaja registreerimist, sest praegu seal veel ehitatakse ettevõtteid, mis aasta lõpus vajavad just nimelt 500 inimest.

Te olete kindlasti kuulnud sellisest firmast nagu Aquaphor, kes teeb kogu maailma jaoks veefiltreid. Selle firma uus tehas tuleb nüüd Narva. Järgmise aasta algusest on sinna kavan-

datud 250 töötajat ja järgmise aasta suvel, kui tehas töötab täie võimsusega, hakkab seal tööle juba 380 inimest.

Ütlen veel põhilised arvud, mis ei lähe kuidagi kokku selle infoga, mida te pidevalt loete lehtedest ja igasugustest internetiportaalidest. 2010. aastal oli Narvas registreeritud üle 7300 töötut. Selle aasta viimane näitaja oli 3300 ehk 4000 töötut vähem, kui oli aastal 2010. Mul on väga hea meel, et Eestis toimub selliseid positiivseid protsesse. Veel rohkem teeb mu meele rõõmsaks see, et see toimub just Ida-Virumaal ja Narvas. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.02.

Istungi kestus 2 tundi ja 2 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 24. september 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Võlaõigusseaduse ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu (451 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu kolmanda töönädala teisipäevast istungit. Nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili Tõnisson!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaitseväge korralduse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Selle seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust kaitseminister Urmas Reinsalu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Lugupeetud proua juhataja! Head Riigikogu liikmed! Mul on au anda Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel üle riiklike peretoetuste seaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu, millega me soovime suurendada pere esimese ja teise lapse toetuse kuuekordseks ehk siis hakata maksma kolm korda rohkem kui seni. Juulist rakendunud vajaduspõhist peretoetust, millega sooviti vähendada vaesuses olevate laste arvu, tuleb pidada läbikukkunuks, sest inimeste väarikust riivava toetuse taotlemise korra ning naeruväärselt väikese toetussumma tõttu on valdav enamik toetuse taotlemisest loobunud ning see raha ei jõua sihtgru-

pini. Prognoositud 30 361 pere asemel maksti septembris vajaduspõhist peretoetust 3814 perele.

Sotsiaaldemokraadid peavad valeks olukorda, kus abi saamiseks peab pere kõigepealt vaesusesse langema. Juba oma olemuselt ei saa ükski lastetoetus olla toimetulekuabi. Lastetoetused peavad jäämagi universaalseks, vastasel korral paneb riik lastele sildid külge ja jätab mulje, et mõni laps on meie väikese sündimusega riigis rohkem oodatud kui teine. Sellist suhtumist võib pidada hukatuslikuks, seda enam, et arengukavades ootab valitsus aastaks 2015 sündimuskordajat 1,75. Samas on kurb tõsiasi, et aastal 2010 sündis viljakas eas naise kohta keskmiselt 1,64 last, aastal 2012 aga oli see näitaja juba 1,59. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Väga austatud proua juhataja! Head kolleegid! Annan Keskerakonna fraktsiooni nimel üle teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu. Teeseaduse § 16 lõiget 3 soovitakse muuta ja sõnastada see nii, et raha jaotus riigimaanteede hoiuks ning kohalike teede hoiuks määratakse igaks eelarveaastaks riigieelarves. Kohalike teede investeeringuteks eraldatakse riigieelarves kütuseaktsiisist teehoiu rahastamiseks ettenähtud summasid 2014. aastal vähemalt 15%, 2015. aastal 20%, 2016. aastal 25% ja 2017. aastal 30%. See vastab enam-vähem ka riigi teedejaotusele. Nimelt on Eestis kokku sõiduteid 58 768 kilomeetrit, sellest 16 469 kilomeetrit moodustavad riigimaanteed, 23 901 kilomeetrit kohalikud teed ning 18 398 kilomeetrit era- ja metsateed. Protsentuaalselt on meil 31% riigiteid, 41% kohalikke teid ning 28% era- ja metsateid.

Kuni 2009. aasta 1. märtsini kehtis seadus, mille järgi igal aastal määrati kohalikele omavalitsustele teehoiuks vähemalt 10% riigieelar-

ves tehoiu rahastamiseks ettenähtud summast. See seadus muudeti ära ja tänasel päeval seda sätet ei rakendata. Täiendavalt oleks selleks, et meie pakutud muudatus ellu viia, 2014. aastal vaja 14,6 miljonit eurot. Ma võin öelda, et 2008. aastal moodustas kohalikele omavalitsustele eraldatud teedesumma 16,2% laekunud kütuseaktsiisist, 2013. aastal aga ainult 9,7%. Sellest tulenevalt on Eesti omavalitsuste teede seisukord just selline, nagu me kõik näeme. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kolm eelnõu. Riigikogu juhatus otsustab nende menetlusse võtmise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele.

Nüüd teadete juurde. Kolmapäeval, 25. septembril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kultuuriminister Rein Lang ja regionaalminister Siim Valmar Kiisler.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 86 Riigikogu liiget, puudub 15.

1. Võlaõigusseaduse ja tsiviilseadusliku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu (451 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene punkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud võlaõigusseaduse ja tsiviilseadusliku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu 451 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Neeme Suure!

Neeme Suur

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Tervitame ka Soome sotsiaaldemokraate, demaritest naisi, kes meie istungit rõdult jälgivad!

Head kolleegid! Samamoodi nagu liiklus meie tänavatel, on ka laenude maailm saanud osaks meie igapäevasest elust, kas me seda tahame või ei taha, kas see meile meeldib või ei meeldi. Me tahame, et liiklus oleks turvaline, ja me peaksime muret tundma sellegi

pärast, et inimene, kes on sunnitud laenama, saaks seda teha turvaliselt.

Eelnõu 451, mida mul on au teile tutvustada, räägib laenukorra korrastamisest, sh piirangu seadmisest krediidi kulukuse määrale tarbimislenu pakkumisel. Mõtlesin tükk aega, milline oleks sobilik võrdlus. Kõige levinum piirang, mida me kõik teame, on kiirusepiirang liikluses. Me tunneme selle mõju iga päev niipea, kui autorooli oleme istunud. Aga kujutage ette olukorda, kus me soovist austada inimese isiklikku vabadust kaotame liikluses kiirusepiirangu. Me võiksime ju arutella nii, et kui väljas on väga ohtlikud olud, siis kõik on ettevaatlikumad ja järelikult õnnetusi on vähem. Küllap inimeste endi alalhoiuinstinkt päästab meid. Ent kui me oleme näinud, et tegelikult on liiklusõnnetuste arv kasvanud, siis võtaksime vastu otsuse keelata reklaamid, mis kutsuvad inimesi üles arulagedale kihutamisele ja paneksime automüüjatele kohustuse hinnata inimeste kalduvust kihutamisele. Ning arvaksime, et sellest piisab.

Samasugune olukord valitseb praegu kiir-laenukorral või kiir-laenuaanteel, kui lubate. Kiir-laenukorra seis on me käsitlesime siin saalis viimati kevadel. Siis me käitusime just nii, nagu ma praegu võrdluses välja tõin. Kevadise eelnõuga – see oli seaduseelnõu 347 – me püüdsime kiir-laenukorra korrastada ja panime ette kaks põhimõtet muudatust. Me tahtsime, et reklaamid oleksid normaalsemad ega kutsuks inimesi üles arulagedalt laenama ja et laenuvõime kontroll muutuks laenuandja kohustuseks. Jutuks oli ka piiri seadmine krediidi kulukuse määrale, kuid seda ei tehtud. Astuti vaid kaks minimaalset sammu. Nüüd on küsimus, kas see on piisav või mitte. Sotsiaaldemokraadid leiavad, et see ei ole piisav.

Selle eelnõu esitamise ajendiks on veendumus, et kiir-laenukorra korrastamiseks ei piisa pelgalt näpuviibutusest ja manitsusest mõistlikkusele, samuti asjaolu, et Justiitsministeerium koostas ja esitas õiguskomisjonile kaalumiseks krediidi kulukuse määrale piiri seadmiseks vajaliku teksti. Koalitsiooni esindajad seda jõulisema sammu astumist ei toetanud. Sotsiaaldemokraadid on veendunud, et kevadel rakendatud meetmed ei ole olnud piisavad, need ei taga tarbijate turvalisust laenukorral. Sadadesse protsentidesse ulatuva krediidi kulukuse määra rakendamine on majanduskesk-

konnas tuntud kui liigkasuvõtmine. Meil on tegelikult üks ja ainus küsimus: kas liigkasuvõtmine Eesti Vabariigis on pelgalt taunitav või keelatud või siis hoopis lubatud, kui me arvame, et klient oli lepingut sõlmides täie mõistuse juures?

Seaduseelnõu 451 eesmärk on tagada tarbijale turvalised ja mõistlikud tingimused tarbimislauenu teenuste kasutamisel ehk nn kiirlaenu võtmisel. Eelnõuga keelatakse laenu väljastamine sularahas ning seatakse piir tarbijakrediidi teenuste osutamisel rakendatavale krediidi kulukuse määrale. Seni on olnud laenu summa kättesaadav ka sularahas, nii et tarbijakrediidi kasutamine ei peegeldu kliendi teistes finantssuhetes ja seda ka paljud teenuse pakkujad reklaamivad. Laena meilt, me ei ütle kellelegi! Pank ei anna laenu, tule meie juurde, meie anname!

Seni on rakendatava krediidi kulukuse ülemmäära piirang antud soovituslikuna tsiviilseadustiku üldosa seaduse §-s 86. Tegelikult aga rakendavad teenuse pakkujad sageli, kasutades ära tarbijate seisukorda, krediidi kulukuse määrasid, mis ületavad soovitusliku piirmäära kuni kümme korda või isegi rohkem.

Eelnõu § 1 punktiga 1 soovitakse võlaõigusseadust täiendada uue §-ga 402¹, millega piiratakse kiirlaenu pakkujate poolt krediidi väljastamist sularahas. Sättega pannakse kohustus teostada kõik laenuvõtja ja laenuandja vahelised arveldused vaid isiklike arvelduskontode kaudu.

Eelnõu § 1 punktiga 2 soovitakse täiendada võlaõigusseadust uue paragrahvi 406², millega piiratakse tarbijakrediidilepingute krediidi kulukuse määra. Eelnõu esitajad teevad ettepaneku sätestada piiriks kolmekordne Eesti Panga kodulehel perioodiliselt avaldatav krediidiasutuste poolt eraisikutele antud tarbimislauenu kulukuse määr. Samas lõikes täpsustatakse Eesti Panga kohustust avaldada kõnealune määr iga kuu. Tolle uue paragrahvi teine lõige annab laenu võtjale õiguse maksta tühise lepingu alusel saadud laen tagasi samaks kuupäevaks, milleks kohustas teda tühine leping. Sellisel juhul arvestatakse laenuintressi võlaõigusseaduse § 94 lõikes 1 sätestatud ulatuses, kuid tarbijakrediidi kulukuse määra alla käivaid kohustusi ei arvestata.

Eelnõu §-ga 2 soovitakse muuta tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 86 lõiget 3. Lõikest

jäetakse välja tasumisele kuuluva krediidi kulukuse määra piirang, mida reguleeritakse eelnõu kohaselt võlaõigusseaduses. Nii palju siis eelnõu sisust.

Head kolleegid! Kohe tuleb pulti ka komisjonipoolne ettekandja, kes kevadel arvas, et ootame ära, mis Soomes juhtub, ja nüüd arvab, et ärme teeme nagu Soomes, teeme nagu Rootsis. Aga võib-olla me peaksime hoopis tegema nagu Saksamaal? Seal on liigkasuvõtmine seaduses defineeritud ja kriminaalkorras karistatav. Veel ütleb järgmine ettekandja tõenäoliselt, et kui tarbija on asjaoludest teadlik, siis pole tema arvel sadade protsentide võrra suurema summa sissenõudmisega rikastumine taunitav, vaid lihtsalt hea äri. Tõenäoliselt loeb ta ette Vabariigi Valitsuse seisukoha, et tegemist on katsega liiga rangelt ettevõtlusvabadust piirata. Huvitav, mil moel erineb krediidi kulukuse määrale piiri seadmine taksosõidu hindadele piirmäära seadmisest? Meile on ju teada, et liikluseaduse muutmisega selline piirang võib tulla.

Mina loodan, head kolleegid, et te seisate turvalise liiklemise eest Eesti teedel ja turvalise laenamise eest meie laenaturul. Vabariigi Valitsus viitab oma arvamuses veel mitmele õigustatud küsimusele, aga neile saame vastuseid otsida vaid siis, kui eelnõu menetlusse jääb. Nii et, head kolleegid, loodan väga, et te toetate seda. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste esitamise juurde. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud ettekandja! Kui suur krediidi kulukuse piirmäär kehtestati Soomes? Seletuskirjas seda kirjas ei ole.

Neeme Suur

Ma jään vastuse võlgu, ma ei tea täpselt Soome määra.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Neeme Suur! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Minu eelkõneleja ennustas enam-vähem ära, mida kõike ma rääkima hakkan. Küll ei osanud ta öelda õiget vastust kolleeg Stalnuhhini küsimusele. Ma vastan kõigepealt sellele. Soomes kehtestati pisut kõikuv määr – sõltub asjaoludest, aga praegu on see umbes 50%.

Aga jah, komisjon arutas seda eelnõu ja kui siin pakuti välja seisukohti, mida ma hakkan ette kandma, siis ma võiksin teid pisut üllatada sellega, et ütlen midagi muud. Ütlen näiteks seda, et minu meelest on siin teie ees üks väga hea näide halvast seadusloomest. Kevadel me arutasime komisjonis kiirraenude teemat väga pikalt ja põhjalikult ning otsustasime ühiselt, et ootame ära, mis juhtub Soomes, kus kehtestati kõnealune piirang väga selgelt ja väga üheseltmõistetavalt. See kehtib Soomes alates 1. juulist. Seega on see suhteliselt lühikest aega kehtinud ja meil ei ole väga head teaduslikku analüüsi või muid andmeid selle kohta, mis tulemus on. Esialgset andmed kinnitavad, et Soomes see lahendus ei toimi. Seal on läinud nii, nagu me pelgasime: selline absoluutne piiri seadmine on kaasa toonud kõrvalteede, seaduseaukude otsimise. Sellepärast oli töepoolest komisjonis juttu, et võib-olla peaksime vaatama hoopis Rootsi poole, kus kiirraenufirmad on allutatud rangele kontrollile ja kehtib nõue, et nad peavad ennast registreerima. Minu meelest on igati taibukas mitte ise teha kõikvõimalikke vigu, vaid õppida teiste vigadest.

Kui otseselt komisjoni istungi juurde minna, siis me arutasime seda eelnõu esmaspäeval, 16. septembril. Komisjon jõudis järeldusele, et eelnõul on mõned puudused. Esiteks, sularaha puudutav osa. Tegelikult ei ole õigussüsteemis mingit viidet, et sularahaarveldus on kuidagi halb, nii nagu see eelnõu kohaselt järsku oleks. Teiseks on segane ettepanek, mis puudutab regulatsiooni, mis saab siis, kui laen antakse ikkagi sularahas. Kas siis muutub kogu leping tühiseks? Kas tuleb saadud summa tagastada või mis siis juhtub? Teine probleem on, et lähutakse sellest, et praegu kehtiv säte, mis käsitleb krediidi kulukuse piirmäärana Eesti Panga välja arvutatud kolmekordset kuu keskmist tarbijakrediidi määra, on nagu soovituslik. See ei ole tõsi, see on eelduslik. Kui selle vastu eksitakse, siis õiguspraktikas – seda ka peale

muudatust, mis me kevadel tegime – päris kindlasti tehakse otsus inimese kasuks, kes on mis iganes olude sunnil või oma rumalusest võtnud laenu liiga kõrge intressimääraga. Nii et selles mõttes me ei teinud kevadel midagi nii väga minimaalset.

Me olime komisjonis eelnõu arutades ühel meelel, et tegelikult on need "pisikesed muudatused", nagu eelkõneleja end väljendas, saavutanud oma eesmärgi. Eestis on suvest alates kadunud reklaamid, kus seisis selgelt kirjas, et laenake meilt, krediidi kulukuse määr on 4000% või mis iganes see oli. See oli otsene ajend, kui kevadel selle teemaga tegelema hakati. Need reklaamid iseenesest juba tähendasid otsest õigusrikkumist.

Kõike eeltoodut arvesse võttes väidan, et me ei peaks kiiresti rapsima, vaid laskma asjadel selgida ja vaatama, kuidas läheb. Tundub, et meie seadusmuudatus kevadest toimib, Soome regulatsioon aga justkui ei toimi. Komisjonis eelnõu esitajad küll ütlesid, et mis siis, teeme selle muudatuse praegu ära. Paari nädala pärast võib uuesti muuta, kui midagi viltu läheb. Me ei leia, et nii peab rapsima.

Komisjoni otsus oli, et me saadame selle eelnõu täiskogu istungi päevakorda 24. septembriks, s.o tänaseks. Selle me otsustasime konsensuslega. Ka tegime ettepaneku eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata – selle poolt oli 6 inimest, vastu oli 0 ja erapooletuid oli 2. Komisjonipoolseks ettekandjaks määrati mind. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teie küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud ettekandja! Kiirraenufirmade äri on ilmselgelt kasulik nende omanikele – 200 või 300 inimesele üle Eesti – ja ilmselgelt kahjulik ülejäänud elanikkonnale. Kas teie komisjoni enamus esindab Eesti elanikkonda või kiirraenufirmasid? Raske on aru saada, miks te ei soovi sellel teemal isegi mitte edasi debateerida.

Valdo Randpere

Ma ei tea, millest sa sellise järelduse tegid, et me ei soovi debateerida. Me väga hea meelega debateerime, terve kevade debateerisime.

Ja kindlasti ei valuta me Eesti rahva pärast südant sugugi vähem, kui sina seda teed. Aga küsimus on ka selles, et meie ülesanne ei ole majandustegevusele ebamõistlikke piiranguid sättida. Asjaolusid arvestades on tähtis mõista, et inimestel on vahel vaja krediiti võtta. Me peame takistama seda, et laene antakse täiesti ebamõistlike tingimustega, ja seda me oleme teinud. Aga me ei saa inimestele lõplikult keelata, kui nii võib väljendada, rumalusi teha. Mõnes mõttes on rumaluste tegemine inimlik. Me ei ela sellises ühiskonnas, kus me saame kõike kuni viimase piirini reguleerida. Soome on hea näide. Nad proovisid kehtestada absoluutset piiri, aga see ei toimi. Nüüd seal räägitakse mingitest lepingutest, krediidiliini lepingud on välja ilmunud. Kõige lihtsam kõrvaltee on aga see, mida me kevadelgi arutasime. Kui me seda määra väga kindlalt hakkame limiteerima, siis tekib lihtsalt eraisikutelt eraisikutele laenamise vorm. Ja seda on juba väga raske kontrollida ja reguleerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Austatud ettekandja! Mul on meeles, et me komisjonis ja siin saalis leppisime kokku, et toetame valitsuse esitatud eelnõu, aga selle tingimus oli, et sügisel peale valimisi, oktoobri lõpus või novembri esimesel poolel me tuleme teema juurde tagasi. Siis on ka teada, kuidas Soomes asjad on läinud. Ma olen aru saanud, et sotsiaaldemokraadid provotseerisid arutama seda probleemi juba praegu, aga mida pakub valitsusk koalitsioon või komisjon? Millal võiks teema arutusele võtta?

Valdo Randpere

Ma ei oska täpset kuupäeva öelda, aga aitäh hea küsimuse eest, Eldar! Mul on hea meel, et sina oled sellest asjast õigesti aru saanud. Me tõepoolest leppisime kokku, et vaatame enne ära, kuidas asjad mujal toimivad. Me ei hakka tegema teiste tehtud vigu, mille pealt me võiksime õppida. Aga kui sa oled tähele pannud, siis valimised ei ole veel toimunud. Kui me kevadel ütlesime, et tuleme teema juurde tagasi sügisel peale valimisi, kusagil novembris, siis sinnakanti sihimegi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Hea ettekandja! Sa rääkisid sellest, et komisjon oli kõhkleva seisukohal, mis juhtub siis, kui leping osutub tühiseks. Kuidas siis peab raha tagasi maksma? Kui sa oled eelnõuga tutvunud, siis peaksid teadma, et selle § 2 lõige 2 ütleb, et kui tarbijakrediidileping on käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatu kohaselt tühine, siis ... Tekst läheb sealt edasi, nii et eelnõu annab konkreetse lahenduse olukorrale, kui leping osutub selle eelnõu teksti kohaselt tühiseks. Konkreetne säte on eelnõus olemas. Kas sa seda lõiget oled lugenud ja kui oled, siis kas sind ei rahuldanud see, mis seal kirjas oli?

Valdo Randpere

Mina sealt küll välja ei lugenud, mis oleks lahendus, kui on näiteks antud sularahas laenu. Ja te isegi ei täpsusta seda, mis juhtub siis, kui näiteks arveldusarve, millele raha kantakse, ei ole konkreetse isiku, vaid äkki liisingufirma oma. Ongi täiesti loogiline, et see võiks seda paljudel juhtudel olla. Mis siis juhtub? Selles mõttes teie eelnõu on minu meelest toores. Te ei andnud seda sisse sügisel, te andsite selle sisse kevadel kohe pärast seda, kui me olime eelmise eelnõu vastu võtnud. Ma arvan, et te olete liialt kiirustanud. Võtame asja natuke rahulikumalt ja teeme kvaliteetsema seaduse, muidu peame tõesti iga kahe nädala tagant kogunema siia sama asja arutama ja ühest äärmusest teise minema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Hea kolleeg! Ma ei tea, kust sa võtad informatsiooni, et kõik on kevadest peale nagu korra läinud. Ma lihtsalt lõin siin lahti: Credit24 – krediidi kulukuse määr 600,52%, Monetti kiir-laen – krediidi kulukuse piirmäär 271,56%. Ja sa räägid, et meil seaduses fikseeritud eeldatav krediidi kulukuse määr on seadusesse kirjutatud aastal 2009. Oma kõnes sa nimetasid selle Eesti Panga teadaantava määra ignoreerimist lausa õigusrikkumiseks. Aga miks too aastal 2009 vastu võetud piirang ei toimi? Ma ju tõin

praegu näiteid meie kiir-laenufirmade kodulehtedelt.

Valdo Randpere

Ma ei ole kodulehtedelt krediidimäärasid vaadanud, küll olen jälginud reklaame, mida tehakse teles ja muus meedias. Seal on need numbrid märksa vähenenud, võrreldes ajaga, kui me diskussiooni käivitasime. Määrad on langenud alla eeldatavat piiri, milleks on siis kolmekordne keskmine pankade poolt eraisikutele antava tarbimislaenu kulukuse määr. Enam-vähem on tegu 100 protsendiga. Hinnaangu, kas tarbijakrediidileping on õigustühine või mitte, annab kohus. Nii et see ei ole isenesest automaatselt õigusrikkumine. Aga ma kordan sama juttu, mida me kevadel rääkisime. Teen üleskutse kõigile, kes tunnevad, et kiir-laenufirma on neid püganud. Pöörduge kohusse! Kui asi nii on, siis te suure tõenäosusega saate sealt abi, saate oma õigused kaitstud!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Erki Nool!

Erki Nool

Austatud ettekandja! Kindlasti te arutasite komisjonis ka sellist teemat. Siin on väga palju räägitud kiir-laenu tagasimaksmisest. Kas kiir-laenu tagasi makstes kehtib samasugune reegel nagu teistes Eesti äriettevõtetes? Näiteks, kui kingad või ükskõik mis tooted on ebakvaliteetsed, on õigus need tagastada 14 päeva jooksul. Kuidas kiir-laenuga on? Kas inimestel on õigus see 14 päeva jooksul ilma lepingutasusid ja muid tasusid maksmata tagasi maksta?

Valdo Randpere

Huvitav küsimus, paraku ma ei tea sellele vastust. Aga ma kahtlen selles õiguses. Pigem arvan, et siis muutub krediidi kulukuse määr eriti suureks, kui sa raha 14 päeva jooksul tagasi maksad. Sa saavutad sellisel juhul vähemalt teoreetiliselt väga suure krediidi kulukuse määra.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Hea ettekandja! Rääkides võimalusest ohjeldada kiir-laenuandjaid, te ütlesite, et majan-

dustegevusele piire seada pole mõistlik. Samas seab riik küll majandustegevusele piire, kui ta piirab alkoholi müüki, kui ta seab piirangud apteekide asutamise õigusele. Mis puutub kiir-laenu, siis see on ju ilmselge liigkasuvõtmine, mis tekitab inimestele ja kokkuvõttes ka riigile majanduslikku kahju. Jeesus Kristus ei häbenenud liigkasuvõtjaid kirikust välja ajada ning seda on juba 2000 aastat toodud kui positiivset näidet. Võib-olla on liigkasuvõtjate ohjeldamine siiski ka majanduslikult mõttekas?

Valdo Randpere

Ma kindlasti ei öelnud seda, et igasugune majandustegevuse piiramine on vale, ma ütlesin, et majandustegevuse piiramine on ebamõistlik. Küsimus on, kuhu me selle piiri tõmbame. Seesama alkoholi müügi näide, mis te tööite – võiks ju minna teise äärmusse ja alkoholi ära keelata. Te teate, et neid katseid on tehtud, ja teate ka, mis on olnud tulemus. Need ei toimi! Täpselt samamoodi ei saa me siin minna liiga kaugele, kehtestades absoluutseid määrasid. See tekitaks lihtsalt musta turu või paneks muul viisil seaduseauke ära kasutama. Me peame leidma optimaalse variandi, mille korral inimeste õigused on maksimaalselt kaitstud ja samal ajal on ikkagi võimalus õiguskulekusele apelleerides tegelda mõistliku majandustegevusega. Krediidi andmine mõistlikel tingimustel ei ole kuidagi halb ega vale.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Austatud ettekandja! Mind ikkagi huvitab, millal koalitsioon tuleb välja oma ettepanekuga, et saaks kiir-laenude teemat arutada laiemalt, mitte nagu praegu, kui meile on esitatud üks eelnõu, mida me saame oponentida. Kas komisjon korraldab avaliku istungi, kus saab seda asja arutada? Kas valitsus kavatseb teha oma ettepanekud või nõrkade kohtade analüüsi? Või on ta lubanud tulla välja uue eelnõuga? Kuidagi ei taha, et see küsimus jääb tulevaste aastasse. Nii või naa tuleks seda novembris ikkagi arutada.

Valdo Randpere

Aitäh, Eldar! Kuna sa oled siin seda soovi kaks korda väljendanud, siis on see ka stenogrammis kirjas ja kindlasti kõigile teada. Selle eelmise seaduseelnõu arutellu sa vist ei olnud kaasatud, aga umbes pool aastat varem toimus selline, ma ei ütleks, et avalik istung, aga spetsialistide ja muude asjassepuutuvate inimeste koosistumine. Ministeeriumidest, pankadest ja igalt poolt tuldi kokku, et saada pilt tegelikust olukorrast – kui suur selliste laenude maht on jne. Kindlasti ei ole sellised üritused hea seadusloome seisukohalt kuidagi kahjulikud. Aga praegu me minu arvates sellega ei tegele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Karel Rütli!

Karel Rütli

Hea komisjonipoolne ettekandja! Olgem ausad, ega te tegelikult ei soovi kiirlaenufirmade tegevust reguleerida. Te otsite lihtsalt põhjendusi, kuidas sellest mööda hiilida. Vastasel juhul te oleks juba kevadel karmistanud reegleid, nagu te algselt ka lubasite, kui selle teema püstitusega välja tulite. Praegu te lihtsalt lasete inimesi koorida nagu kartuleid. Miks te seda teete? See jutt ei ole eriti usutav, et pole teaduslikku hinnangut ja ei saa veel õppida teiste vigadest.

Valdo Randpere

Teie küsimus sisaldas hästi palju hinnanguid. Ma võiksin samaga vastata. Minu arvates teiegi väga ei muretseks selle probleemi pärast, kui ei oleks valimised tulemas ja te ei loodaks siit mõnda odavat punkti noppida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Austatud ettekandja! Minu küsimus tuleneb teie vastusest kolleeg Eldar Efendijevile. Kui teil oli pool aastat tagasi, enne kevadise eelnõu esitamist selline suur ümarlaud, kas seal osalesid ka võlanõustajad? Üle Eesti on võlanõustajad väga suure murena toonud välja just selle, et inimeste suurim probleem, miks üldse võlanõustajate poole pöörduakse, on kiirlaenude tõttu hätta sattumine. Sealt edasi järgnevad juba kodu kaotamised ja muud hädad.

Valdo Randpere

See on iseenesest hea küsimus. Paraku ma ei mäleta, kes seal osalesid. Kohal oli päris palju inimesi, sh Sotsiaalministeeriumist, aga ma ei mäleta isikuliselt, kes nimelt. See koosolek oli umbes aasta tagasi, pool aastat enne seda, kui me hakkasime eelmine kord seda seaduseelnõu Riigikogus menetlema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

See praegune n-ö eeldusel põhinev suhtumine lepingutesse on niisugune, et juhul kui teine pool kas teab või pidi teadma teise poole erakorralisest vajadusest, sõltuvussuhtest, kogenumatusest või muudest sellistest asjaoludest, siis peaks leping olema tühine. Kui me mõtleme kiirlaenu võtmisele, siis ma ei tea küll kedagi, kes võtaks omale 200 või 300 või 400 protsendiga laenu puhtalt rõõmust või lustist. Tõenäoliselt seda tehaksegi erakorralise vajaduse korral või muude hädade tõttu. Kas sellisena ei ole kogu kiirlaenuurg tervikuna meil seadusega vastuolus ja peaks olema märksa karmimalt reguleeritud? Te ütlete praegu, et inimesed peaksid ennast kaitsma kohtus. Kas see sisuliselt tähendab, et iga inimene, kes kiirlaenu võtab, peaks minema kohtusse?

Valdo Randpere

Hea küsija! Sa tead sama hästi kui mina, et kevadel me tegime ühe olulise muudatuse. See on, et laenuandja peab dokumenteerima laenuvõtja krediitvõimekuse hindamise. See on oluline punkt, sest kui laenuandja alguses annab laenuvõtja krediitvõimekusele vale hinnangu, siis ta suure tõenäosusega peab pärast oma ekslikkuse eest vastutust kandma.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Mind ajendas küsimust esitama selle eelnõu seostamine valimistega. Kas komisjonipoolne kaasettekandja näeb ka ette, et Eestis saabub kunagi selline aeg, kus valimisi ei ole tulemas? Mina loodan, et sellist aega ei tule.

Aga ettevõtlusvabadust üldistes huvides piirata on täiesti normaalne. Võtame näiteks kas

või kaevandamise. Ei ole nii, et igäüks kaevab seal, kus tahab, ja seda, mida tahab. Selle eelnõu puhul on tähtis teadmine, et väga paljud inimesed on muutunud maksejõuetuks ja sattunud raskustesse seetõttu, et nad ei ole suutnud õigesti hinnata oma võimet kiirlaenu tagasi maksta. Miks ometi peaks seda probleemi lahendama kohtu kaudu? Miks ei võiks seda reguleerida lihtsamal moel, et suuremale osale inimestest, kellel on laenu vaja, oleks see kättesaadavam ja arusaadavam? Miks mitte kaitseta neid seaduse abil?

Valdo Randpere

Loomulikult ongi eri valdkonnad erinevate piirangutega. Ka selles valdkonnas on juba oma piirangud. Aga kui me juba kaevandamise näite juurde läksime, siis ega see, et kaevandamist piiratakse, ei tähenda seda, et labidad on ära keelatud ja müügilt korjatud. Põhimõtteliselt me praegu otsime mõistlikku piiri ettevõtlusvabaduse piiramise ja inimeste kaitse vahel. Me otsime seda ja ma arvan, et me leiame palju parema lahenduse kui see, et me sätestame mingid absoluutsed reeglid. Sellega me tegelikult õhutaksime asjaosalisi just seaduseauke otsima.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Austatud ettekandja! Ma lähen Eiki Nestori küsimusest kohe edasi. Sa nentisid, et oma õiguste kaitseks peaks vaene laenaja kohtusse pöörduma. Reeglina inimestel, kes kiirlaenu võtavad, raha kuigi palju ei ole. Nad on sellele liigkasuvõtjale juba oma protsendid maksnud. Kas sa kutsud neid üles uuesti laenama, sest kohtus käimiseks on ju raha vaja?

Valdo Randpere

Ei, sellele ma neid kindlasti üles ei kutsu. Ma soovitan inimestel kasutada õigusabi teenust, mida osutatakse ka tasuta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Tuletan kaasettekandjale meelde, et eelnõus ei tehta minu teada ettepanekut kehtestada

keeld kiirlaenu andmiseks ja võtmiseks. Nii palju labidate keelamisest. Aga kas see hulk inimesi, kes on võlavanglasse sattunud, ei ole küllaldane põhjus seadust muuta?

Valdo Randpere

See on kindlasti üks osa põhjusest, miks me selle probleemiga juba kevadel tegelema hakkasime.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Selle eelnõu tagasilükkamist põhjendati ka sellega, et lähiajal tuleb valitsus välja palju parema plaaniga ja te praegu otsite tasakaalu ettevõtlusvabaduse piiramise ning inimeste õiguste kaitse vahel. Ehk seletate paari sõnaga, milles see plaan seisneb. Mismoodi see tasakaal saab tagatud?

Valdo Randpere

Kui te oleks tähelepanelikult kuulanud, siis teaksite, et esimestele küsimustele vastates ma rääkisin sellest. Juttu oli Soome ja Rootsi kogemustest, Neeme Suur nimetas Saksamaad, võib-olla uurime ka selle riigi kogemusi. Minu seisukoht on, et meil on väga palju näiteid ümbritsevatest maadest ja meil ei ole mõtet ise mingeid vigu teha. Me võime väga rahulikult tegutsedes teiste vigadest õppida ja koostada seaduseelnõu, mis peab ajale vastu rohkem kui kaks nädalat või kaks kuud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt, teine küsimus!

Andres Anvelt

Hea kolleeg! Sa ennist, paar küsimust tagasi rääkisid meie kevadisest seadusloomest, kui me panime kiirlaenuandjatele suuremad kohustused kontrollida inimeste krediivõimekust. Kuidas kiirlaenuandja – ma küsin tema seisukohast – saab seda kontrollida? Vahest laenuvõtja eelistab arveldada sularahas või naabri kontot kasutades. Kas me kevadel vastuvõetud piirangut sellega sisuliselt ei nulli, kui mitmed kiirlaenufirmad pakuvad turul krediiti sularahas ja see on esimene sõna ka nende raadioreklaamis? Kuidas kiirlaenuandja kontrollib krediivõimekust?

Valdo Randpere

See on kiirlaenufirma mure, kuidas ta vajaduse korral tõestab, et ta krediivõimekust kontrollis. Kui ta seda ei kontrolli ja laenuvõtja läheb kohtusse, siis on tulemus etteaimatav. Tulemus on laenuvõtja kasuks. Selles mõttes ma väga ei muretse selle pärast, et tuleks kehtestada täpsed nõuded, kuidas seda teha. See on asja loomusesse sisse kirjutatud, et krediidiandja peab sellega tegelema. Ta peab suutma pärast tõestada, et ta kontrollis laenuvõimekust vastutustundlikult. Ning kui ta ei ole seda teinud, siis on *too bad*.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Valdo Randpere! Asume läbirääkimiste juurde. Palun kõnetooli Marika Tuus-Lauli, kes räägib Keskerakonna fraktsiooni nimel! Kaheksa minutit.

Marika Tuus-Laul

Hea eesistuja! Head kolleegid! Probleem, mille tõttu sotsiaaldemokraatide eelnõu algatati, on meile kõigile üldteada. Umbes kümnendikule meie täiskasvanud elanikkonnast ähvardab kohtutäitur ukse taha tulla ja on oht, et nende inimeste kontod arestitakse. Sageli on ülelaenamise põhjuseks just võimalus kiirlaenu võtta. Kevadel me menetlesime siin eelnõu selle kohta, kuidas lõhkilaenamist ära hoida. Saavutatud tulemus oli üsna nõrk. Keskerakonna fraktsioon tegi väga mitu parandusettepanekut, millega kahjuks ei arvestatud. Seega kevadel midagi radikaalset ei otsustatud ja me leppisime kokku, et vaatame, kuidas läheb Soomel, kes kehtestas pankade intressimäärade piiri.

Sotsiaaldemokraadid tahavadki kehtestada Soome eeskujul analoogilist normi. Soome seadustik on selles osas väga palju täiuslikum. Samas ei ole ka soomlastest laenuandjad rumalad ja et liigkasuvõtmist ikkagi jätkata, hakati kiirlaenu puhul kasutama krediidiinilepinguid, millega hiilitakse seaduse mõttes mõistlikest intressimääradest mööda. Näiteks lepitiakse krediidiinilepingutes kokku laenusumma 5000 eurot, perioodiks määratakse viis aastat, intressimäär, mida laenuandja võib küsida, on seadusjärgne maksimaalne intressimäär korrutatud viiega. Samas on aga laenulepingus punktid, mille järgi aastast saab laenuvõtja

laenust kasutada vaid 500 eurot. Järgmist summat ei saa kasutada enne, kui eelmine on tagasi makstud. Seega, kui seadusega on määratud maksimaalne intressimäär ja laenuperiood on viis aastat, ei saa isik kunagi kasutada täit talle määratud laenusummat. Samas on laenuandjal õigus saada kätte see viie aasta intressi summa ja tagajärjeks on ikkagi kõrged intressid.

Keskerakonna fraktsioon on laenu küsimusega ja lahendusega, kuidas lõhkilaenamist ära hoida, väga põhjalikult tegelenud. Me tõdeme, et meil pole praegu õige võtta üle mõne teise riigi õigussüsteemist vaid üht osa, nagu sotsiaaldemokraadid ette panevad. Tuleks vaadata valdkonda terviklikult. Nimelt kehtib Soomes ka võlgade tagasinõudmise seadus, mille kohaselt ei või võlgade sissenõudmisega tekitada võlgnikule põhjendamatu kulusid ega ebamugavust. Samuti on seaduses sätestatud maksimummäärad, kui suur summa on lubatud nõuda näiteks võla meeldetuletamise eest, maksenõude saatmise või maksegraafiku muutmise eest. Eestis ühtegi sellise sisuga seadust ei ole.

Seega, kui kehtestada aastaintressi piirmäär, tuleb kaaluda ka võlgade sissenõudmise seaduse koostamist, et laenuandjad ei saaks suurendada kõrvalnõuetega seotud tasusid. Lisaks leiame, et peaksime Soome kombel õigussüsteemis kehtestama sellise tarbijakaitsemehhanismi, mis ei luba võlausaldajal maksetega hilinenud inimeselt kohe nõuda viiviseid ja panna talle muid rahalisi kohustusi, kui laenuvõtja viivitus on tingitud kas tema haigusest või töötusest või muust raskest sotsiaalsest probleemist.

Eelnõus pannakse ette, et tarbijakrediidiga seotud arveldused tehakse vaid isiklike arvelduskontode kaudu. Samas, selle aasta alguses oli ainuüksi Swedbank ligi 70 000 erakliendil konto arestinud. Sellise piiranguga me tekitame olukorra, kus ilma kohtutäiturita ei saagi oma võlga tagasi maksta. Näiteks on inimesel kaks võlga: kiirlaen ja autoliising. Pangakonto on arestitud, inimene aga teab, et ta on võlgu, ja käib näiteks naabrinaise juures puid lõhkumas, et sealt natukene raha saada. Auto olemasolu on ju väga tähtis. Sellise seadusmuudatuse kohaselt ei saaks inimene enam autoliisingut ise maksta. Ta peab panema selle raha enda pangaarvele ning seejärel otsustab kohtutäitur, millise nõude ta esimesena rahuldab.

Kui kiirlaenu võlanõue on esimene, rahuldakse tavaliselt kõigepealt see, kuigi inimesele endale on vahest tähtsam maksta ära autoliising. Arvan ka, et selline piirang on põhiseadusvastane.

Sotsiaaldemokraadid on välja tulnud lahendusega, mida on komisjonis korduvalt arutatud. Mõnes mõttes tundub isegi, nagu nad poleks arutelude juures viibinud. Samas pole valitsus asjaga edasi läinud ja et teemat päevakorral hoida, on Keskerakonna fraktsioon selle eelnõu menetlusest väljahäätamise vastu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja!

Andres Anvelt

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Kõigepealt tahan öelda oma Soome kolleegidele rõdul, et me iga päev ei räägi Soomest nii palju kui täna. Andke see meile andeks!

Nüüd aga sellest, mis meil täna laual on. Mida meie fraktsioon tahab selle eelnõuga esile tõsta? Eelkõige tuletan meelde, et kiirlaenude probleem puudutab pea kümnendikku Eesti inimesi – just nii paljud on sellega kuidagi kokku puutunud. Me räägime praegu sellest, et seaduses on olemas kõik võimalused laenuvõtjate õiguste kaitseks, aga unustame ära, et kuigi need võimalused on küll kirjas, on laenuvõtjad ikkagi palju nõrgemas positsioonis kui kiirlaenufirma omanikest laenuandjad. Hea näide on seesama asi, millest me siin täna palju rääkinud oleme. Seaduses on tõesti kirjas eeldus, et ei ületata pankade antavate tarbimislaienude keskmist kulukuse määra rohkem kui kolm korda. Selle piiri ületamine tähendab hea tava rikkumist ja tehing võiks nagu tühine olla. Ma küsin: see säte on 2009. aastast meie seaduses olemas, miks see ei tööta? Neli aastat on juba möödunud, kui siinsamas saalis see täiendus vastu võeti. Eeldati hea tava toimumist, kuid hea tava ei toimi ja aina rohkem inimesi satub krediidi suure kulukuse kaevu.

Mis siis veel? Kindlasti tasub märkida, et me oleme võib-olla liiga palju tähelepanu pühendanud Soome näitele. Ma arvan, et Eesti peaks valima oma tee. Aastaid tagasi me valisime selleks teeks krediidi kulukuse määra kehtestamisel hea tava arvestamise. Me näe-

me, et see ei tööta, aga see hea tava määr peab muutuma piiriks, mille ületamine ongi liigkasuvõtmine. See on täna arutatava seaduseelnõu eesmärk.

Soomes on tõesti mindud teist teed. Soomes räägitakse aastaintressist ja seal on natuke teistmoodi reguleeritud ka need krediidi kulukusega seotud tasud, mis intressi kõrval tegelikult kasvatavad sissenõutava summa mitte kaks korda suuremaks, vaid kolm või neli korda suuremaks. Väga suur vahe on üldse võlaõigusele, võlaõigusseaduse sätetele lähenemises.

Jah, osalt võib tehtud kriitikaga nõus olla. Mõnes kohas ei ole sõnastus kõige parem, aga selle parandamiseks seaduseelnõu esimene, teine ja kolmas lugemine ongi Riigikogu koduja töökorra seaduses ette nähtud. Kui probleem jääb üles, siis peale esimese lugemise lõpetamist teksti arutatakse ja täiendatakse. Ning veel: me pole eelnõusse teadlikult sisse kirjutanud sellist asja nagu Finantsinspektsiooni roll kiirlaenufirmade tegevuse reguleerimisel. Selle rolli sätestamine eeldab täitevvõimu oskusi, kogemusi ja pädevust.

Tegelikult me näeme – ja mul on sellest väga kahju –, et asjaomane maailmavaateline veelahe ei jookse siin saalis mitte eeldatava kahe rea vahelt, vaid suubub sinna kolmanda ja neljanda rea juurde.

Palun kolm minutit lisaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit juurde.

Andres Anvelt

Mis on erinevale maailmavaatele tuginevate poliitikate – just nimelt mitte poliitikute, vaid poliitikate – eesmärk? Eesmärk võib olla teinida suhteliselt väikeste, näiteks monetaarsete huvigruppide huve. Need grupid viivad ühiskonda kindlasti edasi, kuid tegu on ikkagi vähemusega, Eesti puhul näiteks 20–30%-ga elanikkonnast. Aga eesmärk võib ka olla aidata ühiskonna nõrgemat poolt, näiteks inimesi, kes on Eestis jäänud sellesama kiirlaenu ahelatesse. Nad ei rabelegi sealt välja ja nendele ei looda kunagi konkurentsieelist nende 30–40% ees, kes on ühiskonnas edukamad. Hetkel, kui neil on raske, võetakse neilt see eelis ära meie praeguse väga liberaalse kiirlaenupoliitika abil.

Mul on kahju, et opositsioonierakonnad on hakanud praegu rabama selle esikoha pärast, et kes aitab nõrgemat rohkem. Keskerakond võiks ikkagi meie eelnõu toetada väga lihtsal põhjusel. Me ei räägi ju lõplikust lahendusest. Ühelgi õiguslikul probleemil pole arenevas ühiskonnas lõplikku lahendust, millest paremat olla ei saa.

Me räägime sellest, et teeme 2009. aastal seadusesse kirja pandud eeldatava kulukuse määra ignoreerimise seadusrikkumiseks. See ei tohi olla lubatud. See on meie eelnõu eesmärk. Teiselt poolt ma rõhutan üht asja, mis on samuti eelnõu eesmärk ja mis ei ole kindlasti põhiseadusvastane. Me peaksime rääkima kiir-laenu võtmisest kui lepingust, mille puhul kehtivad seadusega pandud piirangud. Üks piirang oleks seesama, et sularahas krediiti ei saa anda. Selline krediit poleks inimestele mitte õng. Üle võimete laenanud inimestele, nendele, kes on tegelikult juba kohtutäituri võimuses, poleks see mitte õng, vaid üks samm pörgule lähemale. Inimene võtab veel ka sularahalaenu ja kokkuvõttes liigub ainult kaugemale probleemi lahendusest, milleks võiks olla füüsilise isiku pankrot.

Ma kutsun teid kõiki üles enne mõnekümne sekundi pärast otsuse tegemist mõtlema nende 100 000 inimese peale, kes selle probleemi

käes rabelevad, ja hääletama eelnõu esimese lugemise lõpetamise poolt. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 451 esimesel lugemisel tagasi lükata. Me peame seda hääletama. Valmistume hääletamiseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 451 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 46 Riigikogu liiget, vastu oli 30, erapooletuid ei olnud. Juhtivkomisjoni ettepanek leidis toetust, eelnõu langeb menetlusest välja. (Tabel 8.)

Head kolleegid, tänane päevakord on ammendunud. Soovin kõikidele kena päeva jätku! Kohtumiseni homme!

Istungi lõpp kell 10.59.

Istungi kestus 59 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 25. september 2013
Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Eelarve
2. Ettevõtluse toetamine kohalikul tasandil
3. Kultuuripoliitika
4. Laste toetamine
5. Haldusreform

Istungi rakendamine

1. Peaminister Andrus Ansipi poliitiline avaldus

Istungi rakendamine

2. Keskkonnajärelevalve seaduse täiendamise seaduse eelnõu (443 SE) kolmas lugemine

3. Eesti Vabariigi valitsuse ja Küprose Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu (450 SE) teine lugemine

4. Pärmissaaduse, notari tasu seaduse ja notariaadiseaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (440 SE) teine lugemine

5. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (441 SE) teine lugemine

6. Perekonnaseisutoimingute seaduse, rahvastikuregistri seaduse, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (464 SE) esimene lugemine

7. Eesti Vabariigi ja Mehhiko Ühendriikide vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu (466 SE) esimene lugemine

8. Taimekaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (473 SE) esimene lugemine

9. Metsaseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu (463 SE) esimene lugemine

10. Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu (467 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu liikmed! Tere päevast, austatud peaminister ja ministrid! Alustame infotundi. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 40 Riigikogu liiget, puudub 61. Täna infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kultuuriminister Rein Lang ja regionalminister Siim Valmar Kiisler.

1. Eelarve

Esimees Ene Ergma

Asume küsimuste juurde. Eelnevalt on meil registreeritud kuus teemat, seetõttu, head kolleegid, saab kohapeal iga teema kohta lisaks esitada ainult kaks küsimust. Esimene küsimus on kolleeg Kadri Simsonilt peaminister Andrus Ansipile. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Valitsusliidu tegevusprogrammis on kirjas, et alates järgmise aasta 1. jaanuarist kehtestatakse igale kooliealisele lapsele kuni 130 euro suurune iga-aastane pearaha, mida saab kasutada huviringis osalemise eest tasumiseks, aga järgmise aasta eelarves selle lubaduse täideviimiseks raha eraldatud ei ole. Kas huviringi raha hakkab muutuma samasuguseks igaveseks poliitiliseks lubaduseks, nagu seda on haldusreform või heale õpetajale lubatud topeltpalk?

Andrus Ansip

Aitäh! Jah, elu on juba kord selline, et tuleb teha valikuid. Meie majanduskasv sel aastal on oodatud 3% asemel ainult 1,5% ja see on meile kindlasti pettumus. Valitsuse selge eelistus on olnud pensionide suurendamine ja järgmise aasta eelarve suurendabki pensione 5,8%. Võib ju küsida, et kuna see suurenemine tule-

neb seadusest, siis mis valitsusel sellega pistmist on. Aga seadus ei anna ju raha. Kui kirjutada seadusesse ka pensionide kümnekordne suurendamine, ega siis sellest seadusest tule sellele rahalist katet. Nii et valitsus on selgelt eelistanud pensionide kasvu. Järgmisel aastal kasvavad pensionid 5,8%, st 20 eurot kuus, keskmine pension on siis 354 eurot. Me otsustasime teha Riigikogule ettepaneku suurendada pensionide tulumaksuvabastust, et järgmisel aastal oleks keskmine pension tulumaksuvaba. Kõigil on tulumaksuvaba miinimum 144 eurot, pensionäridel on praegu täiendav tulumaksuvabastus 192 eurot, mis suureneks 210 euroni, nii et kokku 354 eurot oleks pensionäridel maksuvaba. See on see, mida eelarvetulud võimaldavad. See oli raske valik, mille me tegime. Me eelistasime pensionide ja avaliku sektori töötajate palga tõusu ringirahale.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, esimene täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Pensionide tõus tuleneb indekseerimisest, see ei ole teie valik, vaid kohustus. Ma saan aru, et te ei taha lastest rääkida, aga 2009. aastal, kui te andsite lubaduse laste huvitegevust toetada, oli Eesti majandusseis raskem, kui see praegu on. 2011. aastal, kui te sõlmisite selle valitsusliidu lepingu, olid eelarve tulud praegusest väiksemad. Sellest lubadusest taandumine tundub küüniline, eriti kui meenutada rahandusminister Jürgen Ligi ütlust, et laste huvitegevuse toetamine on lihtsalt kulukas ja võiks olla omavalitsuste kohustus. 2009. aastal vähendati omavalitsuste tulubaasi ja kuna seda ei saanud teha niisama, siis kaotati nende kohustus toetada noortesporti, mis laias laastus on ju ka laste ja noorte huvitegevus. Kes teie arusaama kohaselt peaks siis praegu toetama neid lapsi, kelle vanemad ei suuda huviringi osalustasu maksta?

Andrus Ansip

Aitäh, hea Kadri Simson! Ma teen veel kord ettepaneku seda indeksit, mis iseenesest riigieelarvesse ja pensionäridele raha annab, kohe kümme või sada korda suurendada. Kui raha tuleb indeksist, siis küsime sealt juba rohkem,

kui see indeks nii lahke on ja meile raha annab. Raha tuleb ju ikkagi maksumaksjate käest. Nii palju, kui maksumaksjate töökad käed raha riigieelarvesse toovad, nii palju saavad Riigikogu ja valitsus seda uuesti maksumaksjatele ja mittemaksumaksjatele, kõigile Eesti elanikele jaotada. Indeksist või taevast raha ei tule. Seda raha, mida valitsusel või Riigikogul jaotada ei ole, jaotada ei tohiks. Me oleme Euroopas küll ja küll näinud, milleni on viinud riike selle raha jaotamine, mida maksumaksjad riigikassasse maksnud pole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Te ei vastanud mu küsimusele, selle asemel valisite sellise bluffimise tee, mida senimaani on harrastanud IRL. Kui te lubasite tõsta pensione kümme korda, siis tuli mulle meelde IRL, kes lubas tulumaksuvaba miinimumi tõsta 500 eurole, aga tegelikult ei tehtud midagi, kuuel aastal järjest ei ole tulumaksuvaba miinimum kasvanud. Aga minu küsimus on ikka laste huviringide kohta. Praxise uuring näitas, et enamik huviharidustegevusi on seotud kunsti, muusika või koorilauluga. Samal ajal osaleb tehnika- või elektroonikaringides alla 5% kõigist huvihariduses osalejatest, sest nende ringide osalustasu on mõnevõrra kõrgem, lastevanemate osalus on seal suurem ja seetõttu jäävad need ringid paljudele lastele kättesaamatuks. Kuidas on valitsusel plaanis toetada laste osalemist just sellistes spetsiifilistes ringides, mis nõuavad mõnevõrra rohkem ressursse?

Andrus Ansip

Jah, laulukoore rahastatakse ka Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutuse kaudu, aga ma jätaaksin praegu tagaplaanile selle teema, kuidas riik konkreetselt ühte või teist loomingulist ühendust rahastab. Neid rahastamisviise on olnud päris palju. Kohalike omavalitsuste tulud järgmisel aastal on läbi aegade kõige suuremad, need ületavad tugevalt ka kõige külluslikuma buumiaegse taseme. Kohalikel omavalitsustel on muidugi alati võimalik kurta, et tulubaas ei suurene ikkagi nii palju, nagu unistati, aga arvestades reaalsust, seda, mis toimub kogu

Euroopas ja eriti meid ümbritsevates riikides, arvan ma, et kohalike omavalitsuste tulude ligi 7%-line suurenemine järgmisel aastal on päris märkimisväärne. Olgu veel kord öeldud, et riigieelarve kasvab järgmisel aastal alla 5%, see-ga kasvab kohalike omavalitsuste tulubaas märgatavalt kiiremini kui riigieelarve. Kohalikud omavalitsused peaksid väga hoolikalt valima, milleks seda maksumaksja raha kulutada, kas kulutada seda noortele, lastele, laulukooridele, spordiharrastusele või teha selle eest endale maksumaksja kulul valimispropagandat. See on valiku koht. Enamik Eesti kohalike omavalitsusi on valinud raha saajateks just nimelt lapsed, nad ei ole maksumaksja raha oma valimisreklaami jaoks ahnitsenud.

Esimees Ene Ergma

Asume nüüd kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Palun, esimene küsimus, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Härra peaminister! Minagi eelistan kindlasti pensionide tõstmist. Ma pidasin seda oluliseks ka siis, kui aastaid tõsteti pensione vähem, kui indeks oleks võimaldanud, või olid need üldse külmutatud. Aga ma küsin ikkagi 19-eurose lapsetoetuse kohta esimese lapse pealt. See on ikka piinlik küll. Mis siis, et Bulgariaas on ka nii, meie, ma olen aru saanud, liigume ju Euroopa viie rikkaima riigi poole. Kui siia juurde võtta ringiraha ja üldse huvitegevuse toetamine, mida 2007. aastast on lubatud, aga seda lubadust ei taha te järjekordselt täita, siis ongi nii, nagu on. Aga ma küsin hoopis niimoodi. Öelge, miks te vastandate eakaid ja lapsi.

Andrus Ansip

Andke andeks, aga mina neid ei vastanda! Minu meelest vastandas just teie hea kolleeg Kadri Simson eakaid ja lapsi. Mõlemad vajavad toetust. Ka vajaduspõhise lapsetoetusega toetatakse kõige enam lasterikkaid peresid. Ei ole mõistlik rääkida 19 eurost, mida 11 lapsega pere lisaks saab, see on täiesti vale. Alates kolmandast ja enamast lapsest on praegu igale lapsele ette nähtud 19,18 eurot. Kui te viitate Õhtulehe artiklile, milles väideti, et 11-lapseline pere saab ainult alla 20 euro lisatoetust, siis julgen küll öelda, et selle artikli autor astus

ämbrist ämbrisse. Tegijal ikka juhtub, tavaliselt neil tuleb hästi välja, aga seekord ei tulnud. See 11-liikmeline pere saab tänu vajaduspõhisele lapsetoetusele, eeldusel, et kõik lapsed on alaealised, varasema ajaga võrreldes nüüd 191,44 eurot kuus rohkem. Õhtuleht esitas tendentslikku või valet informatsiooni ja minu meelest oleks kohane see viga ära parandada. Ma olen parandust ka lugenud, tõsi küll, see oli Delfis. Teie väide lapsetoetuse suuren-damise olematuse kohta ei pea paika.

Esimees Ene Ergma

Hea Kadri Simson, infotunnis repliigiks sõna ei anta. Te võite oma arvamust mujal avaldada, kui teile tundus, et teist saadi valesti aru. Läheme edasi. Palun, järgmine küsimus, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud peaminister! Minu küsimus on lühike. Kas 2014. aasta eelarve näeb ette riigisiseste põllumajandustoetuste maksmist?

Andrus Ansip

Ei. Teatavasti olid järgmise eelarveperioodi läbirääkimised Eestile väga edukad. Me saime märksa rohkem, kui me isegi oma kõige julgemates unistustes oleksime osanud oodata. Üle-euroopalises eelarves oli põllumajanduse otsetoetuste kasvu esialgu kavandatud märksa väiksemas ulatuses, kui lõpuks eelarves vormistati, ja ka maaelu edendamiseks mõeldud vahendite hulk pidi olema märksa väiksem. Viimastes läbirääkimisvoorudes oli meil vaja juurde saada 15 miljonit eurot, et järgmisel aastal otsetoetused ei väheneks. Taotletud 15 miljoni asemel saime maaelu arendamiseks aga koguni 50 miljonit eurot juurde. Põhimõtteliselt eeldatakse, et selle 50 miljoni euroga me lahendame ära kõik põllumajandusega seotud probleemid. Teatavasti on lubatud maaelu arengukava vahendeid 15% ulatuses kasutada põllumajanduse otsetoetuste maksmiseks. Põhimõtteliselt tuleks neid võimalusi kasutada selleks, et järgmisel aastal hektaripõhised otsetoetused ei väheneks.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Kuna me saame eelarvest järgmiste kuude jooksul väga

pikalt rääkida, lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Ettevõtluse toetamine kohalikul tasandil

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise küsimuse juurde. Kolleeg Kalvi Kõval on küsimus regionaalminister Siim Valmar Kiislerile. Palun!

Kalvi Kõva

Aitäh, hea Riigikogu esimees! Hea minister! Te olete oma viimastes sõnavõttudes rõhutanud, kui oluline on kohalikes omavalitsustes ettevõtlust toetada ja soodustada. Me teame, et viimase viie aasta jooksul on Eesti väljarände saldo olnud ca 50 000 inimest ja selle üks väga suur põhjus on olnud just töökohtade vähesus. Uuringu "Kohalike omavalitsuste vabatahtlikud initsiatiivid ettevõtluskeskkonna arendamise ja ettevõtluse toetamise suunal" lõppraporti põhjal võib öelda, et ettevõtluskeskkond on meie riigi väiksusest hoolimata piirkonniti väga eripalgeline. On vaja tõhusamate poliithoobade abil ettevõtluskeskkonda parandada ning tööhõivet suurendada, kusjuures selles peaksid aktiivselt osalema ka kohalikud omavalitsused. Samas teame sellest samast uurinust ja ka tavaelust ...

Esimees Ene Ergma

Küsimus, palun!

Kalvi Kõva

Pole kohalike omavalitsuste asi muretseda ettevõtluse pärast. Ma küsin, miks see siis tõesti nii on.

Siim Valmar Kiisler

Miks see tõesti nii on? Te viitasite ühele uuringule, mille Eesti Kaubandus-Tööstuskoda tegi eelmisel aastal. Eesti Kaubandus-Tööstuskoda tegi sel aastal ühe teise uuringu, kus ta ei küsinud sama asja kohta mitte ettevõtjatelt, vaid omavalitsustelt endilt. 226 omavalitsusest vastas uuringule 161, mida peetakse päris heaks vastamise protsendiks. Tuli välja, et üle kolmveerandi vastanud omavalitsustest leidis, et omavalitsus peab kindlasti toetama piirkondliku ettevõtluse arengut, pisut alla veerandi leidis, et ettevõtluse areng ei ole omavalitsuse põhiülesanne, kuid see on vajalik tegevus,

ja kõigest 0,6% ehk üks omavalitsus leidis, et ettevõtluse toetamine ei ole omavalitsuse ülesanne. Tõsi, meil ei ole praegu seadusesse sellist ülesannet otseselt kirja pandud. Ka mina olen väljendanud seisukohta, et omavalitsused peavad selle pärast muretsema. Nagu te näete, omavalitsused jagavad seda arvamust. Sotsiaaldemokraadid on esitanud eelnõu, et muuta see ülesanne omavalitsustele kohustuslikuks. Niimoodi üldsõnaliselt võttes on see ju väga hea, aga nagu ikka, peitub saatan detailides. Probleem on selles, et eelnõu ütleb ühemõtteliselt, et tuleb anda lisaraha ja valitsusele on tehtud ülesandeks otsustada, kui suur see raha on. Meie praeguses õigusruumis, nii nagu see on Riigikohtu lahendite ja muu sellise alusel välja kujunenud, tähendaks see seda, et omavalitsuste tahe ettevõtlust toetada jääb enam-vähem niisama suureks kui praegu, küll aga saame juurde ühe vaidluse Riigikohtus selle üle, kuidas selle raha ja toetamisega on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalvi Kõva, esimene täpsustav küsimus!

Kalvi Kõva

Aitäh! Hea minister! Väga hea, et te tõite vastusesse sisse meie eelnõu. Me tõesti arvasime, et KOKS-i tuleks sisse kirjutada ka kohalike omavalitsuste kohustus tegelda ettevõtluse arendamise ja töökohtade loomisega. Meile saadetud vastuses väitsite, et kohalikel omavalitsustel ei ole praegu võib-olla võimekust ja nad on selle teemaga tegelemiseks liiga väikesed. Kohalikud omavalitsused on paljuski koondunud omavalitsusliitudesse ja ettevõtlust toetatakse ka n-ö maakonniti. Kui palju on valitsusel järgmise aasta eelarves ette nähtud kohalike omavalitsuste liitudele ja maavalitsustele vahendeid ettevõtluskeskkonna parandamiseks ja töökohtade loomiseks?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Maakondlike omavalitsusliitude tegevuse sisustavad üldjuhul maakonna omavalitsused, kes sellesse liitu kuuluvad. Nemad lepivad kokku, millega see omavalitsusliit tegeleb. See on täiesti nende otsustada. Seaduses on antud üldised raamid, mis suunas tegutseda. Sellepärast on see küsimus just maakonna omavalitsustele endile, nemad peavad otsus-

tama, mis tegevusi nad seal näha tahavad ja kui palju nad selleks panustavad. Kui te küsite, kuidas riik toetab ettevõtluse soodustamist, siis see toimub eelkõige Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse kaudu, kes toetab ka maakondlikke arenduskeskusi. Selline institutsioon on olemas igas maakonnas. Ettevõtluskonsultandid seda abi ja tuge annavad. Aga muidugi on siin kõrval toetused ettevõtlusmeetmetest ja regionaalsetest toetusprogrammidest. Me toetame väga paljusid tööstusalasid, mitmesuguseid ettevõtluse initsiatiive, turismi arendamist ja kõike muud sellist. Minu arust peaks omavalitsustel olema piisavalt motivatsiooni, eriti kui me mõtleme sellele, et järgmise aasta eelarves moodustab omavalitsustele mineva üksikisiku tulumaksu osakaal summaarselt üle poole kogutuludest. Seetõttu peaks ju küll olema tahet näha vaeva, et oleks töökohti, palgad oleksid kõrgemad ja inimeste hõivatus suurem, sest see kajastub otseselt omavalitsuse eelarves.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kohapeal registreeritud küsimused. Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austet regionaalminister! Geomedia viimases kohaliku omavalitsuse võimekuse uuringus selgitati valdade ja linnade tegevust ettevõtluse arendamisel. Üldise puudusena toodi seal välja vähene süsteemsus ja meetmete vähene fookustatus. Kas keskvallitsusel on plaanis välja töötada mingi ühtne motivatsioonipakett ettevõtluse arendamiseks omavalitsustes?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Ma juba nimetasin, et kõige parem motivatsioon ongi üksikisiku tulumaksu laekumine. Ka omavalitsusjuhid ise tõdevad, et kui nad soodustavad ettevõtlust ja näiteks vallas tekib seetõttu rohkem töökohti, siis laekub sinna rohkem tulu. Tekib küsimus, kuidas peaks seda tegevust veel kompenseerima, kui niikuinii saadakse aru, et see on kasulik. Jah, tõsi ta on, et see tegevus on ebaühtlane. Eks see jääb suuresti oskuste ja teadmiste puudumise taha. Olen esile toonud, et tihtipeale eelkõige väiksemates omavalitsustes – see ei ole üldreegel, aga paljudes väikestes omavalitsustes on see nii – kipub see võimekus väikse-

maks jääma. Seal ei ole raha, et palgata häid spetsialiste, kes oskaksid ettevõtjaid nõustada ja neid aidata. Mõni saab hakkama ainult suuna arengukavasse kirjutamisega ja mõni loob näiteks ettevõtlusinkubaatoreid. Tase on erinev, aga motivatsioon üksikisiku tulumaksu laekumisena on olemas. Ka peaminister viitas, et omavalitsuste tulubaas kasvab. Ütlen teile lihtsalt selleks, et te neid arve paremini tajuksite: järgmisel aastal kasvab kogu omavalitsuste tulubaas võrreldes selle aastaga 63 miljoni euro võrra, mis vanas rahas on umbes miljard krooni. Nii et kasv on väga suur.

Esimees Ene Ergma

Viimane kohapeal registreeritud küsimus on kolleeg Lembit Kaljuveel.

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Te vastasite kolleeg Kalvi Kõvale laialt ja rääkisite kohalike omavalitsuste eelarvetest. Aga mina sain aru, et Kalvi Kõva küsis, kas regionaalministri eelarves on olemas konkreetne rida, mis näeb järgmisel aastal ette omavalitsuste toetamist ettevõtluse alal.

Siim Valmar Kiisler

Regionaalministri eelarves on mitmesugused regionaalvaldkonna toetusmeetmed. Omavalitsustel on võimalik taotleda toetust ettevõtlus- ja tööstusalade loomiseks ning piirkonna konkurentsivõime tugevdamiseks. Kui see toetus saadakse, siis on võimalik kaasa aidata töökohtade loomisele. Loomulikult rajavad neid töökohti siiski ettevõtjad, aga rahasummad on ikkagi väga suured. Me räägime ju projektidest, kus riigi toetus on kuni 3,2 miljonit eurot.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Kultuuripoliitika

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Mailis Repsilt kultuuriminister Rein Langile. Palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud esinaine! Hea kultuuriminister Rein Lang! Kuna täna antakse Riigiko-

gule üle järgmise aasta eelarve, siis te kindlasti juba aimate, millest vähemalt esimeses küsimuses juttu tuleb. Kui me vaatame tagasi viimaste aastate riigieelarvetele, siis näeme, et kultuurivaldkond ei sära seal just väga positiivsete arvudega. Aastatel 2006–2013 on Kultuuriministeeriumi osa riigieelarves vähenenud 3,16%-st 2,02%-ni. Isegi kui järgmise aasta eelarve siia juurde võtta, näeme, et ikkagi on see proportsioon riigieelarves kahjuks pidevalt vähenenud. Teie olete kultuuriministri ametit pidanud küll ainult mõne aasta, enne teid olid sellel ametipostil aga teie erakonnakaaslased. Kuidas te vaatate Kultuuriministeeriumi vaatenurgast mitte ainult järgmise aasta eelarvet, vaid eelarvete seisu laiemalt?

Rein Lang

Aitäh! Eks ilu ole vaataja silmades. Võib teha kõikvõimalikke arvutusi ja lõppkokkuvõttes võib ka konstateerida, et nõukogude ajal anti välja sedavõrd palju raamatuid, et nendest oleks saanud ehitada neljarealise tee Maalt Kuule. Võrrelda saab võrreldavaid arve, ei ole mõtet võrrelda võrreldamatut. Kõik sõltub sellest, mida pidada valdkonna hulka kuuluvaks. Need on ajas muutuvad suurused. Kultuurivaldkond ei ole praegu seesama, mis ta oli aastal 2005, arvutuse alused on muutunud. Ma arvan, et nii kultuurikulutuste osakaal SKT-s kui ka kultuurieelarve osakaal üldises eelarves on Eestis üsna mõistlikul tasemel. Küsimus on rohkem selles, kas me suudame neid vahendeid, mida riigi maksumaksja on kultuurile eraldanud, kasutada otstarbekalt, mõistlikult ja fookustatult. Selle nimel Kultuuriministeerium kindlasti tegutseb. Mis puudutab kultuurikulutuste osakaalu, siis nende osakaal nii SKT-s kui ka riigieelarves on järgmisel aastal kõvasti suurem kui tänavu. Aga ma veel üks kord ütlen, et minu arvates on need osakaalud üsna mõistlikud. Kui vaadata näiteks OECD uuringuid, siis neist tuleb välja, et Eesti maksumaksja kulutab keskmiselt kultuurile OECD liikmesmaade maksumaksjatest kõige rohkem. See ei ole kindlasti üleskutse asuda seda summat vähendama, pigem tuleb konstateerida, et nii peabki olema ühes väikeses rahvusriigis, kus on 1,3 miljonit elanikku. Selle tõttu ongi ühe maksumaksja kulutused kultuurile suuremad kui Prantsusmaal või Saksamaal.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, esimene täiendav küsimus!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister! Ma olingi veendunud, et te kindlasti püüate väga soravalt ja veenvalt näidata, et tegelikult on kultuurivaldkonda õnn just kohale jõudnud. Aga kui vaadata eelarve juurdekasvu, siis näeme, et kultuurivaldkonnas ei ole see kümnel viimasel aastal olnud nii suur kui väga paljudel teistel ministeeriumidel. Te olete nii kultuuriministrina kui ka oma eelnevatel ametikohtadel olles rääkinud üsna palju turumajanduslikust lähenemisest kultuurile. Te olete väljendanud mõtet, et kultuur peabki ennast ise ära majandama. Kas te seda põhimõtet järgite ka praegu eelarve koostamise juures või on teil ministrina tulnud teha väikseid muudatusi selles suhtumises?

Rein Lang

Oi jah! Üks Eesti ajakirjanik ei saanud inglise keelest aru ega olnud võimeline panema kirja seda mõtet, mis lavalt esitati. See mõte trükiti küll ära, kuid kolm numbrit hiljem ajaleht palus mult vabandust, lükates ümber sellisama lause, mida teie siin ütlesite. See näitab, et mingi mõte, mis baseerub täielikul valed, võib hakata oma elu elama. Mina ei ole mitte kunagi väitnud, et kultuur peab ennast ise ära majandama. Maailmakuulus kirjanik Tom Stoppard tsiteeris Tallinnas Suurbritannia kultuuriministri ühte ütlust, mida võis niimoodi tõlgendada ja millest meil oli temaga lõunalaus juttu. Aga Eesti Päevaleht pani minule sõnad suhu, nagu mina oleksin nii väitnud. Mina ei ole niisugust asja väitnud. Väga kahju, et te lugesite ühte lehenumbrit, aga teie kätte ei sattunud see number, kus vabandust paluti. Ma kasutan veel üks kord võimalust lükata see valeinformatsioon ümber. Minu arvates panakse Eestis üsna tahtlikult ühele või teisele avaliku elu tegelasele sõnu suhu, et need hakkaksid elama oma elu ja võimenduksid ka parlamendis. See on äärmiselt kahetsusväärne. Aga mis puudutab riigieelarvet ja kultuuri osakaalu selles, siis ma väidan, et see osakaal iseenesest ja need suhted on Eestis praegu üsna hästi paigas. Meil on olemas kultuurikapital, mille kaudu kultuuri finantseeritakse. See on

maailmas üsna ainulaadne nähtus ja väärtus, mida tuleb hoida. Ei ole mõtet lahmida ühe või teise lapsajakirjaniku väidetega!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, teine täpsustav küsimus!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Hea minister, tänan ka eelmise vastuse eest! Teil on tõepoolest väga head, soravad ja ilmekad vastused. Pean ütlema, et ma märkasin küll mainitud väitele järgnevat arutelu, aga sotsiaalmeediasse, millega te kindlasti kursis olete, kahjuks need vabandused alati ei jõua. Väga suur debatt on kultuurivaldkonnas käinud kontserdi- ja teatripiletite käibemaksu tõusu üle. Te teate seda kindlasti väga hästi. Omal ajal, kui see väga valus debatt siin saalis aset leidis, oli võib-olla üks lootuskiir see, et kui majandusel hakkab veidike paremini minema ja kriisiaastad saavad mööda, siis vaadatakse see teema uuesti üle. Kuidas sellega siis plaanid on? Kas te vaatate selle üle või olete otsustanud, et teised meetmed on paremad?

Rein Lang

Aitäh! Mina küll ei mäleta, et keegi oleks öelnud, et see otsus tuleb ümber teha. Arutati küll seda, et olulistele kultuuriinstitutsioonidele, näiteks Rahvusoper Estoniale kui avalikõiguslikule isikule, aga ka mitmele riigi asutatud teatri sihtasutusele ja etendusasutusele, tuleks käibemaksumäära tõus kompenseerida. Seda ka järgmisel aastal tehti. Tõsi, seda tehti ühe korra, nii et väga paljud institutsioonid pidid kaks aastat hiljem leidma selle täiendava finantskoormuse katmiseks sisemisi vahendeid. Riigi toetused on selle kulu nüüdseks katnud. Lõputu vaidlus selle üle, kas käibemaksumäära alandamine võiks kultuuri levikule kaasa aidata, on minu meelest kahepalgeline. Me teame väga hästi, kuidas Riigikohus suhtub sellisesse vahetegemisse, et on hea ja halb kultuur. Selle kohta on Riigikohtu otsus must valgus olemas. Ainus võimalus oleks kogu valdkonnas käibemaksumäära alandada. Mina ei ole väga veendunud, et Eesti öökklubid ja mitmesugused teised asutused väärisksid riiklikku erikohtlemist käibemaksumäära alandamise näol.

Esimees Ene Ergma

Asume kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Esitada saab kaks kohapeal registreeritud küsimust. Esimesena esitab küsimuse kolleeg Tarmo Leinatamm.

Tarmo Leinatamm

Aitäh! Lugupeetud minister! Mõni tund tagasi saime lugeda, et kultuurivaldkond on saamas juurde üle aegade kõige rohkem raha, kasv on peaaegu üle 20%. Kahjuks on osa kultuuritöötajaid hakanud mõttes oma palgale seda 20% juurde lisama. Võib-olla on praegu õige aeg ja koht valgustada, kuidas see 20% kuludeks jaguneb, enne kui kultuuritöötajad endale uusi kortereid, autosid ja külmkappe liisima hakkavad.

Rein Lang

Aitäh! Vara veel! See 20% on Kultuuriministeeriumi eelarve kasv eelmise aastaga võrreldes, see ei tähenda, et kõik see oleks palgaraha. Me loodame, et me keskeltläbi saame riigi käest palka saavate kultuuritöötajate palka tõsta 5% ringis, aga kindlasti on ka neid, kelle palk tõuseb 10% ja võib-olla enamgi. Me läheme sellele diferentseeritult. Selle kohta teeb Kultuuriministeerium lõplikud otsused alles oktoobri lõpuks, pidades eelnevalt nõu ka kõigi võimalike huvirühmadega. Täna kohtusime näiteks Teenistujate Ametiliitude Kesksorganisatsiooniga (TALO) ja meie jutt oli äärmiselt konstruktiivne. Me loodame, et homme kirjutame alla 2014. aasta kohta käiva protokollile. Ma mõõnan, et on teatud institutsioone ja kohti, kus kultuuriga tegelevate inimeste palk on väga madal. Aga väga paljud neist inimestest ei saa palka mitte riigi, vaid kohalike omavalitsuste käest. Teatud kohtades arvavad raamatukoguhoidjad tänase päevani siiralt, et riik on see koht, kus nende palganumber määratakse. Ei ole. Selle määrab ikkagi kohalik omavalitsus ja see on prioriteetide küsimus. Nagu peaminister eelnevalt ütles, omavalitsus peab valima, kas prioriteet on kultuur ja noored või televisioon ja tänavavalgustus või midagi muud. See on kohaliku kogukonna otsus, iga kogukond peab tegema need otsused iseisvalt. See aeg, kui Tallinnast telefoni teel või 45-kraadise nurga all paberile kirjutatult käske jagati, on loodetavasti läbi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh! Minu küsimus on üsna konkreetne, see on rahvaraamatukogude kohta. Kas ja kui palju suureneb järgmisel aastal toetus kohalikele omavalitsustele rahvaraamatukogudesse raamatute ja teavikute soetamiseks?

Rein Lang

Aitäh! Täpselt samasugune toetus teavikute ostmiseks, nagu on 2013. aasta eelarves, on ka 2014. aasta eelarves. Ma ei pea mingil juhul mõttekaks seda toetust suurendada, nagu praegu teatud inimesed loodavad. Küll aga ma kindlasti arutan kõikide osapooltega seda, mis-sugune peab välja nägema tulevane rahvaraamatukogu seadus. See seadus on ajale jalgu jäänud ja visionääride töörühm peaks esitama oma arusaama selle seaduse sisust Kultuuriministeeriumile 1. detsembriks.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra kultuuriminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Laste toetamine

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Urve Palolt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Urve Palo

Suur aitäh, lugupeetud esinaine! Lugupeetud peaminister! Laste saamist saab riik teatavasti väga vähe mõjutada. Küll aga on riigil võimalik mõjutada seda, millistes tingimustes lapsed üles kasvavad. Pean väga oluliseks, et lastele oleksid tagatud võrdsed võimalused kasvamiseks ja hariduse omandamiseks ning nad saaksid oma võimed välja arendada. Ka rahvastikuteadlased on öelnud, et riigi ülesanne on kohelda kõiki lapsi võrdselt, omavalitsus annab võimaluste ja vajaduste järgi aga raha juurde. Sestap küsin, mille pärast ei leidnud valitsus võimalust hakata uuest aastast toetama laste huviharidust, kuigi see lubadus oli antud. Raha on alati vähe, küsimus on prioriteetides. Miks ei ole lapsed valitsuse ja just Reformierakonna prioriteet?

Andrus Ansip

Ma teie väitega muidugi, nii nagu te ka eeldate, nõus olla ei saa. Reformierakonna prioriteet on kindlasti lapsed ja see prioriteet väljendub ka vajaduspõhiste toetuste suurendamises. Võrdseid tuleb kohelda võrdselt, aga ebavõrdseid tuleb kohelda ebavõrdselt. Ebavõrdsete ebavõrdne kohtlemine tähendab suuremat võrdsustamist. Nii on võrdsest kohtlemisest igal pool demokraatlikes riikides alati aru saadud. Meie poliitika eesmärk on olnud eelkõige abistada neid lapsi ja üliõpilasi, kellel riigi abi kõige rohkem vaja läheb. Tulles nüüd ringiraha juurde, olgu veel kord öeldud, et kohalike omavalitsuste tulubaas on järgmisel aastal ajaloo kõige suurem. Riigieelarvet koostades tuleb teha valikuid. Ei ole nii, et pensionid riigieelarvesse ei puutu, sest need tulenevad indeksist ja riigieelarve võib tegelda ainult lastega. Riigieelarve peab tegelema mõlema probleemiga, lisaks sellele veel sadade ja tuhandete probleemidega. Pensionide suurendamiseks peab leidma raha riigieelarvest, ka pensionide täiendava tulumaksuvabastuse suurendamiseks tuleb leida raha riigieelarvest. Täpselt samamoodi tuleb leida raha riigieelarvest vajaduspõhiste õppetootuste kehtestamiseks ja suurendamiseks ning vajaduspõhiste peretoetuste maksmiseks. See eelarve, mida valitsus on kohe-kohe Riigikogule esitamas, on kompromiss.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo, esimene täpsustav küsimus!

Urve Palo

Suur aitäh! Härra peaminister! Väga kahju, et te oma valimiselsetest lubadustest nii kergekäeliselt loobute. Täna ütleb Jürgen Ligi Eesti Päevalehes huviringiraha kohta: "25 miljonit eurot, see on meeletult suur summa, et selle idee külge klammerduda." Te olete lubanud aastal 2015 vähendada üksikisiku tulumaksu 1%, mis läheks igal aastal riigieelarvele maksma 80 miljonit eurot. Kas te olete ka sellest lubadusest juba ette taandumas?

Andrus Ansip

Ei ole. Valitsus koostas riigieelarve eelnõu 2014. aastaks, me ei ole koostanud riigieelarve eelnõu 2015. aastaks. Reformierakonna kõige

olulisem lubadus valijatele möödunud valimistel oli lubadus hoida riigirahandus korras. Sellest lubadusest ei ole Reformierakond mitte mingil juhul nõus taganema, riigirahandus peab olema korras. Kui olud muutuvad ja majanduskasv on prognoositust aeglasem, siis tuleb sellega kohaneda, mitte üritada meie laste tuleviku hinnaga oma lubadusi igal juhul täita. Jah, see huviringiraha lubadus on kalliskas meile, mitte ainult teile. See on meie lubadus. Raske südamega oleme järgmise aasta eelarves selle lubaduse täitmisest loobunud. Miks me oleme seda teinud? Sest meile on olulisem olnud pensionide kasv, pensionide täiendav tulumaksuvabastus ning õpetajate, politseinike, päästetöötajate ja üldse kõigi riigi käest palka saavate isikute palga tõus. Need on olnud meie prioriteedid ja nende realiseerimiseks on tulnud ühest või teisest asjast loobuda. Ma kinnitan teile, et kergekäeliselt ei ole millegi loobutud, kõik loobumised on olnud vajalikud, aga need on olnud vajalikud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo, teine täpsustav küsimus!

Urve Palo

Ma saan aru, et küsimus ongi prioriteetides. Need 80 miljonit eurot üksikisiku tulumaksu vähendamiseks te tõenäoliselt leiateg, samuti olete leidnud Kreeka abistamiseks viis korda 30 miljonit eurot, aga laste abistamiseks raha ei ole. Hästi. Ma annan teile veel võimaluse lastest rääkida. Millise sõnumi saadab reformierakondlik eelarve järgmisel aastal lastega peredele? Ma pean silmas kõiki lastega peresid. Ärge hakake palun rääkima vajaduspõhistest toetustest ja mingitest üksikutest peredest!

Andrus Ansip

Aitäh! Ma arvan, et on mõistlik siiski rääkida ka vajaduspõhistest toetustest, sest just need loovad võrdsemad tingimused nendele, keda on siiani ühiskonnas ebavõrdsemalt koheldud. See on Reformierakonna suur eesmärk, et kõigil lastel oleks võimalik saada võrdse osa ühiskonna pakutavatest hüvedest. Kui sotsiaaldemokraadid sellest ei hooli, siis on mul sellest kahju. Kui ma ennist rääkisin õpetajate palga kasvust – nende miinimumpalk kasvab 725 eurost vähemalt 800 euroni –, siis

ka see puudutab lapsi kõige otsesemalt. Meie lapsed peavad saama hea hariduse, hea haridus ebamõistlikult pisikese palgaga aga eriti kokku ei sobi. Haridusreformid peavad jätkuma ja need teenivad kõiki meie lapsi ja üliõpilasi, kogu Eesti riiki. Mul on kahju, et te näete laste ja riigieelarve seost pelgalt otseses raha maksimises. Need seosed on märksa mitmekesisemad.

Esimees Ene Ergma

Asume kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Austatud peaminister! Kas teil riigieelarve läbirääkimistel ei tekkinud mõtet, et täita pool lubadusest ja luua vajaduspõhine ringitoetus, et saaks ikka nõrgemaid toetada, mitte viia ellu üleskutset "Toome talendid koju tagasi!", vaid neid talente hoopis kohapeal luua? Teiseks, kas teil ei tekkinud riigieelarve läbirääkimistel mõtet näiteks võimaldada 10.–12. klassi lastele tasuta koolilõunat, et oleks midagi laste heaks tehtud?

Andrus Ansip

Aitäh! Küll mul on hea meel, et te juba oskate kommenteerida eelarvet, mida te veel näinud ei ole ja mida Riigikogule pole ülegi antud. Kinnitan, et väga suur osa sellest eelarvest tegeleb just nimelt lastega. Kordan veel, et kohalike omavalitsuste tulubaas järgmisel aastal on ajaloo kõige suurem. Olemuslikult on laste huviharidus Eesti regulatsioonide järgi kohaliku omavalitsuse ülesanne. Loodan, et kohalikud omavalitsused pööravad järgmisel aastal laste huviharidusele rohkem tähelepanu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud esinaine! Hea peaminister! Kindlasti olete peaministrina kursis väga paljude valdkondadega. Üks lapsi üsna valesult puudutav teema on seotud mitme kohtuotsusega, mille järgi peab kohalik omavalitsus, hoolimata mitmesugustest asjaoludest, laenubaasi laest ja muust sellisest, tagama lasteaikakoha isegi siis, kui tal seda kohta pakkuda ei ole. Olete siin korduvalt rõhutanud, et kohalike

omavalitsuste elu on järgmisel aastal nii hea, nagu see pole enne olnudki. Samal ajal on selge, et need kohtukaasused puudutavad Tallinna ümbruse nn kuldse ringi valdu, mille laenubaas on juba laes, seal rohkem laenu võtta ja ühtegi lasteaeda ehitada ei saa. Kas valituskabinetis on olnud arutelu, mida saaks nende perede ja laste jaoks teha riik, sest kohalik omavalitsus neid aidata ei suuda?

Andrus Ansip

Ei vasta tõele, et kohalik omavalitsus seda ei suuda. Valdav osa Eesti kohalikke omavalitsusi saab koolieelse hariduse küsimused suurepäraselt lahendatud. See tähendab, et nad on lasteaiakohtade probleemi lahendanud. Mõnes kohalikus omavalitsuses on probleem endiselt terav, aga on näha, et omavalitsusjuhid ja omavalitsused püüdvad probleemi lahendamise poole. Mõnes teises kohalikus omavalitsuses on passiivne ootus, et keegi kusagilt peaks tulema ja kõik probleemid nende eest ära lahendada. Olgu öeldud, et Kyoto saasteühikute vahendite abil muudeti üle Eesti lasteaiahooneid märkimisväärselt paremaks, nende soojapidavus on praegu hoopis teisel tasemel, kui see oli enne energiaefektiivsuse programmi. Me oleme ka Euroopa Liidu vahenditest mitmesse Eesti kohalikkusse suunanud vahendeid just nimelt lasteaedade ehitamiseks. Tallinn peab muidugi oma selged prioriteedid seadma. Tallinna valijad ei peaks laskma enast petta maksumaksja raha eest tehtud reklaamil, vaid nad peaksid hindama linnavalitust just nimelt selle järgi, mida see linlaste heaks teinud on.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan ka selle küsimuse käsitlemise.

5. Haldusreform

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Tarmo Tammele regionaalminister Siim Valmar Kiislerile.

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Selle suve üks suuremaid poliitilisi uudiseid oli ilmselt see, et 20 aastat vindunud haldusreform hakkab lõpule jõudma. Te olete oma ka-

vas välja valinud tõmbekeskused, mida peaks olema 60, ja aastal 2017 peaks haldusreform olema lõppenud. Millal te algatate vastava eelnõu ja millal see eelnõu jõuab Riigikogu saali?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Eelmise nädala lõpus saatsin eelnõu mitmele sihtrühmale ja eestkosteorganisatsioonile avalikuks konsultatsiooniks. Seda eelnõu on arutatud koalitsioonileppes ettenähtud kohalike omavalitsuste arengu mõttekojas. Kõik saavad seda vaadata, teha oma ettepanekuid ja arutada, kas see on hea eelnõu ja kas seda peaks täiendama või mõnes kohas muutma. Pärast avalikku konsultatsiooni saab sellega edasi liikuda. Eelnev versioon oli juba selle aasta algul väljatöötamiskavatsusena arvamuse saamiseks kõigile ministriumidele esitatud. Nii et eelnõu vähehaaval valmib. Valitud suund, nagu te teate, see tõmbekeskuste loogika, oli arutelude käigus juba veelgi varem välja valitud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, esimene täpsustav küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Kaks nädalat tagasi ütles härra peaminister, et temale mitte kuidagi ei sobi, kui meil hakatakse haldusreformi vägivaldselt läbi viima. Kuidas on võimalik, et te pole koalitsioonipartneriga läbi rääkinud, aga tegelete selle eelnõuga edasi?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Me oleme koalitsioonipartneriga seda teemat arutanud küll, see ei vasta tõele, et me ei ole arutanud. Meil on isegi moodustatud koalitsiooni töörühm, kus me arutame omavalitsustega seotud küsimusi, kaasa arvatud seda tõmbekeskuste loogikat. Tõsi, siin on poliitiliselt erinevad vaatenurgad. Küsimus on olnud selles, kui vabatahtlik see protsess on. Mina ütlesin küll, et see eelnõu näeb ette väga-väga-väga vabatahtlikku, ütleme, koordineeritult vabatahtlikku protsessi. Ma sõnastaksin selle nii. 2009. aastal esitasin ma eelnõu sundühinemise kohta. See tol hetkel valitsuse toetust ei leidnud. Pärast seda oleme otsinud

kompromissi ja paindlikku lähenemist. Seda see eelnõu tõesti kajastab.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine täpsustav küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Ma küsin ühe päevakohase küsimuse. Peaminister ja teie olete kiitnud järgmise aasta riigieelarvet ja seda, et omavalitsuste tulud tugevalt kasvavad. Aga miks Omavalitsusliitude Koostöökogu seda suurepäraselt eelnõu siis ei allkirjastanud?

Siim Valmar Kiisler

Protokollile peab alla kirjutama ikka koosoleku juhataja ja mina olen igal aastal sellele koosoleku juhatajana ka allkirja andnud. Aga me oleme alati head tava järgides küsinud sellele omavalitsusliitude allkirja. Enam-vähem pooltel kordadel on nad selle allkirjastanud, pooltel kordadel ei ole. Seekord põhjendasid omavalitsusliidud mitteallkirjastamist esiteks sellega, et kõiki nende nõudmisi ei rahuldatud, neil on omavalitsuste tulubaasi kohta selgelt suuremad soovid. Teiseks soovisid nad tehoiuraha kahekordistamist. Kolmandaks tõid nad välja haridusvaldkonnaga seotud küsimused, eelkõige haridustoetuse jagunemise. Tegelikult ju haridustoetuse summa järgmise aasta eelarves selle aastaga võrreldes väga tugevalt kasvab. Ma arvan, et neid erimeelsusi saab ka edaspidi käsitleda. Nagu te teate, määratakse haridustoetuse täpsem jagunemine kindlaks valitsuse määruks pärast eelarve vastuvõtmist. Ma usun, et selles valdkonnas need pinged kaovad.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, proua esimees! Austatud minister! Te andsite augusti lõpus ühele ajalehele intervjuu Eesti võimaliku uue halduskaardi kohta. Kui ajakirjanik teile ütles, et Piirissaare valla elanikest jääb otsustamisõigus nüüd kaugemale, siis te vastasite nii: "Mida Piirissaarel praegu on otsustatud? Neist ei sõltu ju mitte midagi! Kui ei ole raha, kui ei ole spetsialiste, kui ei ole

võimekust – mida nad on otsustanud? Missuguseid otsuseid nad siis enam ei langetaks?" Ma arvan, et te tegite sellele väikesele omavalitsusele ja kogukonnale väga tugevasti liiga. Te solvasite neid väga. Ma olen üle 20 aasta olnud väga hästi kursis sellega, mida on Piirissaarel aastakümneid tehtud, ja võin öelda, et see kõik on hästi tehtud. Kui palju on teie arvates Eestis veel omavalitsusi, kellest mitte midagi ei sõltu? Palun nimetage need!

Siim Valmar Kiisler

Eesti mediaankeskmise on 1700–1800 elanikku. Pooled omavalitsused on sellest väiksemad. Kasvab nende omavalitsuste arv, kus elab vähem kui tuhat inimest. Meil on ka juba omavalitsusi, kus elab alla saja inimese, paarisaja elanikuga omavalitsusi on terve hulk. Seal töötavad kindlasti väga tublid inimesed, kes annavad endast parima, aga selliste eelarvevõimaluste ja ressurssidega ei ole võimalik protsesse mõjutada. Kahjuks ollakse tihtipeale lihtsalt pealtvaatajad ja peamine tegevus on mujalt süüdlaste otsimine, kas siis abstraktselt riigist tervikuna või kuskilt mujalt. Tüüpiline vastus kodanikule, kellel on mure, on nendes omavalitsustes see, et aidata ei saa, sest ei ole raha ega võimalusi. Ma olen nõus, et üldistada ei tohi. Eestis on väga palju väga tublised väikeste omavalitsuste juhte, kes on hästi palju saavutanud. Nad on toetanud sedasama ettevõtlust, millest meil siin enne juttu oli. Samas on mõnes suures omavalitsuses tehtud väga palju vigu. Aga kõigist uuringutest tuleb välja, et paljudel puudub võimekus. Kui võimekus puudub, siis ollakse pealtvaatajad, mitte protsesside mõjutajad. Siin räägitakse sundühinemisest. Mõnikord sunnib ühinema elu ise, mitte keegi muu. Kui me räägime näiteks Lavassaare ja Audru valla ühinemisest, siis neid sundis ühinema elu ise. Me ei peaks ära ootama, kuni kõik omavalitsused on 500 elanikuga pankrotipesad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! 11. septembri infotunnis ütles peaminister, et tema ei toeta teie pakutud tõmbekeskuste mudelit. Küsimus ei ole arutamises, vaid

selles, et peaminister ütles, et ta ei toeta seda. Arutelu muidugi on. 14. septembril maarahva kongressil Põlvas küsisin ma teie käest, kuidas te kommenteerite seda, et peaminister teie ettepanekut ei toeta. Siis te teatasite, et ükski valitsus pole igavene. See tegi mind kohe murelikuks. Kas tõesti on see reform siis põhjus, miks valitsus hakkab lõhki minema või lagunema? Kui tõenäoliselt peate seda, et järgmise poolteise aasta jooksul praegune valitsuskolitsioon teie pakutud tõmbekeskuste mudelit ikkagi toetab ja selle heaks kiidab?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Me peame aru saama, et need protsessid on väga pikaajalised. Kui me räägime aastast 2017, olukorrast nelja aasta pärast, siis mina annan küll endale aru, et sel ajal on teine valitsus ja teine regionaalminister. Me ei saa arvata, et täpselt needsamad inimesed on siis täpselt samamoodi samadel positsioonidel. Peaminister siin parandas teid, öeldes, et tema ei toeta just sunniviisilist ühinemist. Ta rääkis teile sellest, mitte tõmbekeskuste loogikast. Tõmbekeskuste loogikat on maakondades väga palju arutatud. See on edasiliikumise teedest saanud kõige laiema toetuse. Ma olen ka öelnud, et see ei ole minu lemmikvariant, aga see on kõige parem kompromiss eri jõudude vahel. Nagu ma ütlesin, on väga hea, kui me jõuame selleni vabatahtlikult, aga kui me mõtleme tuleviku peale, 2017. aasta peale, siis siin on vaja koordineerimist.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra regionaalminister! Head kolleegid! Infotunni aeg on peaaegu läbi. Suur tänu, lugupeetud Riigikogu liikmed, küsimuste esitamise eest! Suur tänu, peaminister ja ministrid, vastamise eest! Infotund on läbi.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Austatud peaminister! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärku kolmanda tööädala kolmapäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna 2014. aasta riigieelarve seaduse eelnõu. Lisaks sellele esitab valitsus koos sellega seotud seaduseelnõu. Valitsus esitab alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu ja käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Nende kolme seaduseelnõu ja riigieelarve seaduse eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Valitsus esitab ka riigilõivuseaduse § 333¹ muutmise seaduse eelnõu, mille menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo, tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Hanno Pevkur, ning riigilõivuseaduse ja liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Ma olen täna teie ees üksinda seaduseelnõu esitamas, aga ma loodan, et selle seaduseelnõu menetlemise käigus tekib Riigikogus sellele väga palju poolehoidjaid. Ma usun, et kolm neljandikku sellest saalist ja tõenäoliselt veelgi suurem osa kogu ühiskonnast toetab seda algatust, mille ma praegu teen. Ma nimelt esitan kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille väljatöötamise on tinginud vajadus täpsustada valimisagitatsiooni ja -reklaami reeglistikku, sest sageli on valimisagitatsioonile ja -reklaamile sätestatud piiranguid eiratud, kasutades agitatsiooniks kohaliku omavalitsuse eelarve kaudu maksumaksja vahendeid. Eelnõuga keelatakse kohaliku omavalitsuse üksusel kolm kuud enne valimispäeva esitada oma reklaamides ja reklaamikampaaniates kandidaatide isikuid. Nii hoitakse ära olukorrad, kus näiliselt kohaliku omavalitsuse tegevust propageeriv reklaam tegelikult reklaamib kandidaatide

tegevust või isikuid. Lisaks nähakse ette, et teatud reklaamiliigid ja mainekampaaniad on kolm kuud enne valimispäeva üldse keelatud, et vältida olukorda, kus kohaliku omavalitsuse eelarvest ehk maksumaksja rahast finantseeritakse tegelikult kandidaatide tegevust. Eelnõuga piiratakse laialdaselt üksikkandidaadi, erakonna või erakonna nimekirjas kandideeriva isiku, valimisliidu või valimisliidu nimekirjas kandideeriva isiku võimalusi oma tegevust või kandidatuuri rahastada varjatud ja hägustatud kujul maksumaksja rahast. Nagu öeldud, ma loodan saada sellele eelnõule suurt toetust oma kolleegidelt. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Juhatusel nimel olen vastu võtnud kaheksa seaduseelnõu. Kui eelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetlusse võtmise kolme tööpäeva jooksul.

Head kolleegid, palun tähelepanu! Peaminister Andrus Ansip on avaldanud soovi esineda tänasel Riigikogu istungil poliitilise avaldusega, mis kestab kuni 20 minutit. Riigikogu juhatus on sellega nõustunud.

Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 155 lõike 4 kohaselt on Riigikogu juhatus ja peaminister kokku leppinud, et poliitilise avaldusega esinemise järel peaministrile küsimusi ei esitata. Pärast avalduse esitamist avatakse läbirääkimised, mille käigus võivad sõna võtta fraktsioonide esindajad.

1. Peaminister Andrus Ansipi poliitiline avaldus

Esimees Ene Ergma

Palun kõnepulti lugupeetud peaministri!

Andrus Ansip

Austatud proua Riigikogu esimees! Hea Riigikogu! Äsja andis valitsus teile üle 2014. aasta riigieelarve seaduse eelnõu. 2014. aasta riigieelarve koostati valitsuses ajal, mil tööpuudus Eestis kiiresti väheneb ning palgad on Statistikaameti viimaste andmete järgi kasvanud lausa 8,5%. Eelarve tulud on laekunud oodatust paremini. Samas kasvab meie majandus sellel aastal loodetust tagasihoidlikumalt, vaid 1,5%. Ka meie peamiste ekspordipartnerite majanduslik olukord on ebakindel. Võrreldes

paljude teiste riikidega on meil läinud seni päris hästi. Ühelt poolt tekitab see soovi rohkem kulutada, teisalt on meil kõigil veel piisavalt selgelt meeles kriisi õppetunnid. Me peame olema oma kulude suurendamisel realistlikud.

Tuleva aasta riigieelarve on koostatud mõelduka ettevaatlikkusega. Eelarve on sotsiaalselt vastutustundlik: me aitame neid, kes kõige enam abi vajavad. Eelarve vaatab ettepoole: me jätkame olulisi haridusreforme, panustame riigikaitse ja hoiame oma riigi rahanduse korras. Maksusüsteem on endiselt stabiilne, lihtne ja läbipaistev. Maksukoormus väheneb 2014. aastal 32,1%-ni SKT-st, mis on viimase kuue aasta madalaim tase.

Eesti riigi eelarve tulud on igal aastal kasvanud, need kasvasid isegi 2009. aastal. Riigieelarve tuludeks on järgmisel aastal planeeritud 8 miljardit eurot, mida on 333 miljonit eurot ehk 4,3% enam, kui on kavandatud selleks aastaks. 2014. aasta riigieelarve kulud kasvavad 377 miljonit eurot ehk 4,9% (8,06 miljardi euron). Kulud kasvavad peaaegu kõigis valitsemisalades. 2014. aasta eelarves, mille valitsus teile just esitas, on valitsussektori struktuurne eelarvepositsioon planeeritud 0,7%-ga SKT-st ülejääki, täpselt nii, nagu olime ette näinud aprillis kinnitatud riigi eelarvestrateegias. Nominnaalses arvestuses tähendab see paraku veel 0,4%-list eelarve puudujääki. Kogu valitsussektori tulud ja kulud peaksid jõudma nominaalsesse tasakaalu 2015. aastal. Alates 2016. aastast hakkame taas reserve koguma. Valitsussektori võlakoormus on järgmise aasta lõpuks 10% meie SKT-st, mis on väiksem Euroopa Liidus.

Tuleval aastal inimeste toimetulek paraneb. 2014. aastal suurenevad pensionid 5,8%. Ilmselt on see kõige kiirem pensionikasv Euroopa Liidus. Aastas lisandub pensionärile keskmiselt 240 eurot, mis tähendab iga kuu 20 euro võrra suuremat pensioni. Suureneb ka pensionide täiendav tulumaksuvabastus. Kui praegu on tulumaksuvaba miinimum 144 eurot kuus ja pensionide täiendav tulumaksuvabastus 192 eurot, siis järgmise aasta 1. aprillist on pensionide täiendav tulumaksuvabastus 210 eurot. See tähendab, et Eesti keskmine pension 354 eurot on ka järgmisel aastal tulumaksuvaba. Järgmisel aastal tõuseb toimetulekutoetuse määr üle 17% ehk 90 euronit kuus. Riigitoeta-

jate palgafond suureneb järgmisel aastal 5,1%. Valitsus on seisukohal, et uute ametikohtade loomisest tuleb hoiduda. Kultuuritöötajate, õpetajate ja hooldustöötajate palgad tõusevad keskmisest rohkem. Õpetajate alampalk suureneb 715 eurost vähemalt 800 euroni kuus. Sel-line palgatõus on võimalik suuresti tänu haridusvaldkonna reformidele.

Riigi pikaajalise konkurentsivõime kasvatamiseks on oluline tagada kvaliteetne haridus ja toimiv taristu. 2014. aasta eelarvest saavad tuge kõrgharidusreform, vajaduspõhiste õppetootuste reform ja koolivõrgureform. Me jätkame riigigümnaasiumide arendamist. Lisaks sel aastal ehitatud Nõo, Viljandi, Läänemaa ja Jõgevamaa gümnaasiumidele saavad tuleval aastal korralikud õppehooned Võru, Pärnu, Tartu ja Jõhvi. Kavas on rakendada kutseharridust tööturu vajadustele lähemale viivat reformi. Seoses tasuta õppekohtade arvu suurenemisega kasvavad kõrghariduse tegevustoetused tuleval aastal 136 miljoni euroni. Vajaduspõhiste õppetootuste maht suureneb 15,7 miljoni euroni.

Riik investeerib tuleval aastal teadus- ja arendustegevusse 143,4 miljonit eurot. Ettevõtete konkurentsivõime arendamiseks suunatakse 90,4 miljonit eurot.

Tuleval aastal investeerib riik olulistesse kultuuriobjektidesse, siseturvalisuse valdkonna hoonetesse ning teedesse. 2014. aastal moodustavad valitsussektori investeeringud 832 miljonit eurot ehk kuuendiku kõigest riigis tehtavatest investeeringutest. Tallinnas saab lõpuks ometi alustada kunstiakadeemia uue hoone ehitust. Tartus jätkub Eesti Rahva Muuseumi ehitus ning alustatakse Rahvusrhiiu uue hoone ehitamist. Rajatakse nukuteatri uus saal ning rekonstrueeritakse Ugala teatri hoone, mis on viimane teatrimaja, kus töötingimused pole seni olnud tänapäevased. Tänu investeeringutele ja kultuuritöötajate palga tõusule kasvab kõige enam Kultuuriministeriumi eelarve – 22,8%.

Üle poole riigieelarves kavandatud investeeringutest on Siseministeriumi haldusalas. Tartu ja Tallinn saavad Päästeameti ja Häirekeskuse ühishoone, Häädemeeste ja Võru uued haldushooned Politsei- ja Piirivalveametile ning Päästeametile.

Järgmisel aastal rahastatakse teehoidu kütu-seaktsiisist 220 miljoni ja struktuuritoetustest

60 miljoni euroga. Seega kasutame teehoiuks Euroopa Liidu raha senisest vähem. Kohaliku maksuraha enamal määral kasutamine võimaldab keskenduda tugi- ja kõrvalmaanteede arendamisele. Me jätkame suuremate transporditaristu projektidega.

Seoses uue veeremi kasutuselevõtuga paraneb reisirongiliikluse kvaliteet kõikidel liinidel. Eesti teeb sissemaks Rail Balticu ühisfirmasse, mis on samm kiirraudtee ehitamisel Tallinnast Leedu-Poola piirini. Alustame Tallinna trammiteede renoveerimist ning pealinna jõuavad uued trammid, mis hakkavad sõitma 4. liinil. Jätkatakse väikesaartega ühenduse pidamiseks uute reisiparvlaevade ehitamist.

Kohalikele omavalitsustele minev tulumaksuosa kasvab 11,54%-st 11,6%-ni. Kohalike omavalitsuste tulud peaksid järgmisel aastal kasvama 6,6%. Kohalike omavalitsuste kogutulud ulatuvad tuleval aastal 1,481 miljardi euroni, mis on suurem summa kui ühelgi varasemal aastal. Kohalike teede hoiuks läheb 10% kogu teede rahastamise mahust ehk 28 miljonit eurot.

Eesti linnade kokku umbes miljon elanikku saavad endale 2014. aasta lõpuks puhta joo-givee. Uue tänavavalgustuse saavad Haapsalu, Jõhvi, Keila, Kuressaare, Paide, Valga ja Võru.

Valitsuse kindel soov on kasutada 2% SKT-st meie riigikaitse arendamiseks. Järgmisel aastal valmivad kolm uut kasarmut, nii et kõik ajateenijad saavad tänapäevased olme-tingimused.

Hea Riigikogu! Teile üle antud eelarve on koostatud vastutustundlikult. See töötab Toompeal ja Türil, ajab Eesti asja ja selle üle võib uhke olla! Kutsun austatud Riigikogu üles toetama Vabariigi Valitsuse koostatud riigieelarvet! Soovin teile asjalikku arutelu. Aitäh ja jõudu tööle!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, lugupeetud peaminister! Avan läbi-rääkimised. Kutsun kõnepulti kolleeg Kadri Simsoni Keskerakonna fraktsiooni esindajana. Kaheksa minutit.

Kadri Simson

Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud peami-nister! Sellest eelarvest on senimaani kuulda olnud ainult häid uudiseid. Ma pean tunnus-tama valitsust, kes on opositsiooni kuulda võt-

nud ning räägib seekord eelkõige inimesest ja sotsiaalselt tundlikest teemadest ega tõsta niivõrd kilbile kuiva eelarve tasakaalu. Tõsi, seda, milline on selle eelarve tegelik pale, saame teada siin Riigikogu saalis Jürgen Ligi suu läbi paar päeva peale kohalikke valimisi. Ma kardan, et Jürgen Ligi sellist ilukõnet ei valda. Seega, halvad uudised tulevad peale kohalikke valimisi.

Aga juba ette tahan peatuda mõnel eelarves lahendamata jäänud küsimusel. Valitsuskoalitsioon on viis aastat edasi lükanud tulumaksuvaba miinimumi tõusu. Teadupärast tooks see tõus kasu eelkõige keskmist palka või alla selle teenivatele inimestele. Kevadel oldi selles küsimuses päris optimistlikud ja IRL andis väga kõlavatoonilisi lubadusi. Paraku tuleb täna nentida, et IRL paistab olevat valitsuses vähemalt eelarveküsimustes see koalitsioonipartner, kelle ettepanekuid ignoreeritakse, tema sõnu ei tasu tõsiselt võtta. Tulumaksuvaba miinimum jääb külmutatuks kuuendat aastat järjest. Kui 2006. aastal moodustas tulumaksuvaba miinimum keskmisest palgast 21,3%, siis selle aasta teises kvartalis vaid 14,8%. Tulumaksuvaba miinimum oleks pidanud juba ammu tõusma ja see, et see järgmisel aastal ei tõuse, tähendab vähemalt ühe koalitsioonipartneri sõnamurdlikkust. Kindlasti tuleb see kahjuks kõigile inimestele, kes teenivad keskmist palka või alla selle.

Ma meenutan aega, kui praegune Riigikogu koosseis kokku tuli. Esimene üleantud seaduseelnõu, mis senimaani asub kultuurikomisjoni esimehe sahtlis, käsitles koolitoitu. Aastaid on meie riik olnud toiduainete hinna tõusu poolest üks eurosooni juhtivaid riike, aga laste koolilõuna peavad koolikokad valmistama ikka 78 senti eest. See eelnõu, mis on kultuurikomisjoni esimehe sahtlis, tõstaks koolilõuna maksumuse ühele eurole. Ka selle eest ei saa midagi väga uhket, aga siiski enamat, kui võimaldab praegune 78 senti. Ma arvan, et isegi IRL-i linnapeakandidaadi meeskonnas olev gümnaasiumidirektor, kes suhtus halvasti naiskokkadesse, tunnistaks, et ühest eurost oleks abi.

Paljudele lastevanematele valmistab järgmise aasta riigieelarves kindlasti suurt pettumust tõik, et koalitsioonilepinguga lubatud ringiraha ei tule. Valitsusliidu tegevusprogramm seda aastal 2011 lubas, lubati nimelt 130 eurot aastas igale kooliealisele lapsele. Rahandusmi-

nister on öelnud, et see lubadus on liiga kallis ning selle võiksid täita Eesti linnad ja vallad. Aga ma tuletan meelde, et aastal 2009, üks päev enne Eesti Vabariigi aastapäeva, kärbiti kohalike linnade ja valdade eelarvet, neile laekuvat tulumaksuosa vähendati 11,93%-st 11,4%-ni. Kuid niisama ei saanud seda raha ära võtta, pidi ütlema, mille eest kohalikud omavalitsused enam ei vastuta. Seega muudeti koolieelse lasteasutuse seadust, öeldi, et lasteasutustele tuleb vähem raha kulutada ja noortespord ei ole enam omavalitsuste asi. Omavalitsused ei pea enda täita võtma seda ülesannet, kuigi väga paljud neist seda teevad. Aga omavalitsuste olukorda näitab meile see, et tänavune aasta on jälle selline, kus Eesti Linnade Liit ja Eesti Maaomavalitsuste Liit ei saanud riigieelarve suhtes valitsusega koostöölepet sõlmitud. See ajutisena mõeldud kärbe aastast 2009 on juba põlistatud. See ei ole õiglane.

Ma arvan, et õiglane ei ole ka see, mida me kuulsime siin saalis tund aega tagasi, kui peaminister vastandas lapsi eakatele. Ta ütles, et lastele selles eelarves midagi lubada ei saagi, sest lubatakse midagi eakatele. Mida te siis lubate? Te lihtsalt täidate oma kohustust, mida tuleb teha seaduses ettenähtud korras. Tohtu töövõiduna ei saa näidata pensionide kasvu, sest pensionitõus tuleneb riikliku pensionikindlustuse seaduse §-st 26, mille lõige 1 ütleb: "Iga kalendriaasta 1. aprilliks indekseeritakse käesoleva seaduse alusel arvatud riiklikke pensione indeksiga, mille väärtus sõltub 20 protsenti tarbijahinnaindeksi aastast kasvust ja 80 protsenti sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise aastast kasvust." See ei ole mingi töövõit, see on lihtsalt kohustus. Ei ole ilus ehtida ennast võõraste sulgedega ega panna pensionäride süüks seda, et ei täideta lastele antud lubadusi.

Huvitav on ka asjaolu, et koalitsioon, kes on ennast defineerinud madalate maksude toetajana, tegeleb ise samal ajal varjatud maksustamisega. Ma ei räägi omal ajal tõstetud käibemaksust või muudest tarbimismaksudest, ma räägin loomulikult töötuskindlustusmaks suurusest, mis mõjutab nii tööandja kulusid kui ka töövõtja netopalka. Kuigi töötukassa nõukogu tegi ettepaneku järgmisel aastal töötuskindlustusmaksu vähendada, me seda eelarvest ei näe. Me näeme seda, et sobib koguda raha varuks, sest töötukassa kogus ka möödu-

nud aastal ligikaudu 121 miljonit eurot ülejääki. Kokku moodustavad töötukassa ja haigekassa likviidsed varad järgmisel aastal 786 miljonit eurot. Sellel taustal tundub kummaline, et töötuskindlustusmaks ei vähendata. Vastuse sellele annab riigieelarve seletuskirja viies lehekülj, kust võib lugeda struktuurset ülejäägist. Nende viienda lehekülje lausete tõlge inimkeelde kõlab järgmiselt: töötuskindlustusmaks määra ei saa alandada, kuna töötukassa reservide aeglasem kasv halvendab riigieelarve struktuurset positsiooni. Töötuskindlustusmaks määra alandamist pole lähijal üldse enam plaanis.

Kokku võttes võib öelda, et kui räägitakse rohkem inimesest, räägitakse pensionärist, õpetajast ja riigitöötajast, siis see on õige lähemine riigieelarvele Aga rääkima peaks ka lapsest või lapsevanemast. Rääkima peaks inimesest, kes teenib keskmist palka või alla selle ja on hädas kodukulude tasumisega. Rääkima peaks inimese kõige lähemast abistajast ehk vallast ja linnast. Keskerakond oma muudatusettepanekutega seda kõike ka teeb. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun kõnepulti kolleeg Sven Mikseri Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Härra peaminister! Head kolleegid! Kõigepealt sellest, mida peaminister on täna juba mitu puhku jõudnud nimetada valitsuse üheks tähtsamaks prioriteediks ehk lastest ja lastega peredest.

Järgmise aasta 1. jaanuar on see äärmiselt kurb ja kahetsusväärne päev, mil möödub täpselt kümme aastat sellest, kui viimati tõsteti pere esimese lapse toetust. Pere teise lapse toetust tõsteti veelgi pikema aja eest. Kahetsusväärsest on peaminister jõudnud lapsetoetustest rääkides lapsi ja lastevanemaid juba küllalt solvata, seetõttu jääb üle loota, et lapsetoetuste tõusust ei hakata rääkima näiteks seoses omal ajal eurole üleminekuga toimunud toetussummade ümardamise tulemusel saadud üheeurosendise tõusuga. Tuleb tunnistada, et niikaua, kuni härra Ansip on Eesti peaminister, lapsetoetused ilmselt ei tõuse. Võib ainult imestada Reformierakonna kampaaniameistrite rumaluse üle, kes alles mõni nädal tagasi suure

plakatikampaaniaga püüdsid midagi muud mõista anda. Ärgu siin tuldagu rääkima vajaduspõhiseks nimetatud toetusest kui mingist edusammust! Tegelikult tähendab see hulka tööd ja paberimäärimist sotsiaaltöötajatele, aga suurt pettumust peredes, kui tegelik toetussumma teada saadi, ja lõpuks ka toetust saavate perede kümme korda väiksemat arvu, kui lubati. See on sotsiaalpoliitiline läbikukkumine, millega ei peaks uhkustama. Nüüd on selgunud, et järgmise aasta eelarves ei ole ka ringiraha. Üks eelmine koalitsioon jõudis vähemalt eelnõunigi, mis, tõsi küll, jäi Riigikogus seadusena vastu võtmata.

Nüüd pensionidest. Pensionide täiendav tulumaksuvabastus loodi omal ajal teadmises, et keskmine vanaduspension peaks olema tulumaksuvaba. Seega, sotsiaaldemokraadid kindlasti toetavad pensioni tulumaksuvaba määra tõstmist. Kahjuks on see kõik, mida valitsus meile pakub, hoolimata varasematest lubadustest, et tõuseb üldine maksuvaba tulu määr. Üldise tulumaksuvaba miinimumi tõstmine on teadagi kulukas ja ühe aastaga siin midagi väga suurt ära ei tee, aga midagi peaks siiski tegema. Üldise tulumaksuvabastuse loomisest peeti omal ajal õigeks, et selle suurus peaks olema võrdne alampalgaga. Järgmisest aastast on see vahe juba üle 200 euro kuus. Kui suureks peab see veel kasvama, et valitsusele muutuks see teema aktuaalseks? Valitsusliidu selge eelistus on 2015. aastal jõustuv tulumaksuprotsendi vähenemine, millest võidavad rohkem jõukad. See on sisuliselt ainus põhjus, miks üldist tulumaksuvaba määra tõsta ei saa. Sotsiaaldemokraadid usuvad, et õige ja kõiki võrdselt kohtlev samm oleks just esimese astme ehk tulumaksuvaba määra tõstmine.

Nüüd räägin ka palgatõusust. Peaminister lubab uue aasta eelarves avalikule sektorile üldist läbivat palgatõusu 5,1%, samas on ta lubanud tõsta õpetajate alampalga 800 eurole. Aga arvestades õpetajate alampalga praegust suurust ei ole keeruline välja arvutada, et haridusministril tuleb n-ö sisemiste reservide arvel leida veel kuskilt 6%, et isegi see tagasihoidlik lubadus täituks. Viisakalt küsides: kui suures osas tähendab see sisemiste reservide otsimine hariduse kättesaadavuse vähenemist? Otsesõnu võib küsida, mitu kooli kinni pannakse. Kas tugispetsialistide palgaraha väljajätmine riigi kohustuste hulgast on juba otsustatud ja kui

jah, siis kes ja kus seda otsustas? Või loodetakse praegugi, et ebaselgus selle palgaraha eest vastutamisel lubab omavalitsuste poole süüdistavalt näppu viibutada? Sellisel moel palgaasju ajama ei pea! Õpetajatel on õigus sellele, et tegelik palgapoliitika kokku lepitaks, ja valitsusel on kohustus seda teha. Valdav osa ühiskonnast on mõistnud, et õpetajate palgatasemel on vahetu seos Eesti arenguga ja see palk peaks algama vähemalt Eesti keskmisest.

Rääkides omavalitsustest, kellele peaminister lubas enneolematut tulude suurenemist, tuleb märkida, et tulude üldise kasvu kontekstis ei suurene tasandusfondi maht.

Palun lisaaega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Sven Mikser

See aga tähendab vaeste ja vaesemate omavalitsuste mahajäämuse edaspidist süvenemist, mitte vastupidi. Ehk ei ole sugugi kavas ebavõrdseid ebavõrdset kohelda, selleks et suuremat õiglust saavutada.

Lõpuks eelarve tasakaalust. Veel kümme aastat tagasi rääkisid valitsusliikmed, et riigieelarve peab igal jumala aastal ülejäägis olema. Tegelikult on meie eelarve juba mitmendat aastat miinuses. Tasakaalust räägib ka praegune valitsus sootuks pikemas ajaperspektiivis, ehkki ta teeb seda väga vaikselt, lootes, et keegi ei märka.

Jõudsalt kasvab valitsussektori võlakoorem, mis järgmisel aastal on peaaegu kaks korda suurem kui 2011. aastal. Nagu juba kurvaks tavaks on saanud, tasandab kõige muu defitsiiti töötukassa. Tegelikult on põhjendamatult kõrge töötuskindlustusmaks abil kehtestatud n-ö täiendav tulumaks, kusjuures seda tulumaksu maksavad üksnes palgasaajad. Nii on palgatulu saajatel tulumaks sisuliselt 2% kõrgem kui neil, kes elavad dividenditulust. Ka see ebaõiglus ei ole millegagi põhjendatud. Töötuskindlustuses on praeguse poliitika jätkudes järgmise aasta lõpuks reservid vajalikust määrast 33% suuremad. Need reservid on juba praegu nii suured, et võimaldaksid jõustada kriisiajal edasi lükatud ja lõpuks üldse allavett lastud tööturereformi nn turvalisuse paketi. Töötukassa vahendeid sihipäraselt kasutades saaks seda teha isegi maksemäära alandades.

Lõpetuseks. Minu arvates on tõeliselt küüniline, kui valitsusliidu liikmed pürgivad juba ammu väljamõeldud ja teiste väljaõeldud ideede autorlusele. Nii on lugu tulumaksuvaba miinimumi tõstmise vajadusega. Meie rahandusminister väidab, et tegemist on tema geniaalse väljamõeldisega, ja konservatiivsed koalitsioonipartnerid püüavad ministrihärrat üle trumbata tõeliselt ulmeliste maksuvaba tulu numbritega, mis tulevat kohe-kohe kehtestada. Lisaks kuulutavad nad valjuhäälselt vajadust kahekordistada juba lähiaastail õpetaja palk. Nii ilus, et jää või uskuma! Aga mida lähemale jõuame eelarve eelnõu üleandmisele, seda rohkem saab selgeks, et jutt ainult jutuks jääbki, sest tegelikult on valitsuse prioriteet kingitused kõige jõukamatele.

Eesti probleemid on sügavamal kui ühe aasta eelarve. Ma vajame poliitikat, sh eelarvepoliitikat, mis ütleks kõigile Eesti inimestele, et riik vajab neid, vajab ka siis, kui nad on sündinud vaesesse peresse, kui nad elavad Tallinnast ja teistest keskustest kaugemal, ka siis, kui nad on kaotanud töö. Seda valitsuse väljahõigatud eelarveprioriteedid ega ka mitme eelmise aasta eelarved meile paraku ei ütle.

Esimees Ene Ergma

Täna! Palun kõnepulti kolleeg Kaia Iva Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana!

Kaia Iva

Austatud esimees! Peaminister! Kolleegid! Riigieelarve keskne küsimus peab olema see, milliste meetmetega on võimalik suurendada inimeste sissetulekuid ja parandada nende toimetulekut, tehes seda vastutustundlikult ja jätkusuutlikult. 2014. aasta riigieelarve kesken-dub peamiselt inimeste sissetulekute kasvata-misele.

Hoolimata majanduskasvu pidurdumisest viimases kahes kvartalis on viimastel aastatel meie majandusel läinud hästi, võrreldes suurema osa Euroopa riikidega. Juurde on tekkinud töökohti, ettevõtted on taas jõudnud kasumisse ja inimeste palkki on hakanud pisitasa kasvama. Rahandusministeerium prognoosib üldiseks palgakasvuks järgmisel aastal 6,8%, riigieelarvest palga saajate palgafond kasvab 5,1%. Sealt tuleb raha politseinike, päästjate ja ka kultuuritöötajate sissetulekute kasvuks. Eri-

ti oluliseks pean, et õpetajate miinimumpalk tõuseb teist aastat järjest, ulatudes järgmisel aastal 800 euron. Omavalitsustele eraldatakse palgaraha rohkem, nii et õpetaja saaks keskmiselt 960-eurost töötasu. Samuti tõusevad kolmandat aastat järjest pensionid. On hea teada, et oleme valmis tulumaksuvaba osa suurendamisel astuma esimest sammu, et tulumaks pensionitõusust oma osa ära ei näpistaks, seetõttu suureneb pensionide maksuvaba osa 336 eurost 354 euron. See on põhimõtteline otsus, millega tagame, et keskmine pension oleks maksuvaba.

IRL-i arvates on oluline, et riigieelarve tagaks kõikide planeeritud haridusreformide jätkumise. Kavas on rakendada kutseharidust tööturu vajadustele lähemale viivat reformi ja üle minna uuele, rohkem kvaliteedist lähtuval kutsekoolide rahastamise korraldusele. Jätkub riigigümnaasiumide arendamine, millega maakonnas tagatakse tugev ja valikuterohke keskharidus. Sellega vähendatakse gümnaasistide koondumist suurematesse linnadesse. Olemas on raha selle aasta sügisel käivitunud tasuta kõrghariduse tagamiseks ja vajaduspõhiste õpetoetuste maksmiseks juba terve aasta jaoks.

On oluline, et kohalike omavalitsuste tulu baas ehk tulumaksu laekumine kasvab 7%. Kohalikele omavalitsustele eraldatakse avalikult kasutatavate teede hoiuks 10% kogu tee hoiu rahastamise mahust ja kohalike teede hoiuks läheb otse KOV-idele kokku 28 miljonit eurot.

Selleks et kasvaks eelarve tulupool ja väheneksid maksupettused, on eelarves ette nähtud lisaraha Maksu- ja Tolliametile.

Eelmisel aastal avaldasin eelarve menetluse algul lootust, et see menetlus Riigikogus tuleb põhjalik ja konstruktiivne. Eelarve on menetluse käigus alati saanud suurel hulgal muudatusettepanekuid. Ma avaldasin lootust, et neid esitatakse läbimõeldult ning riigi, st maksu maksjate võimalustega arvestavalt. Nii ütlesin ma aasta tagasi. Kahjuks pidime eelmisel sügisel pettuma. Valdav osa eelarve kohta tehtud ettepanekuid ei olnud just oma rahalise kättesaallika poolest kehtivate seadustega kooskõlas ning me saime alles ei tea mitmendal ööl hoopis ajalehest lugedes teada, miks üks osa opositsioonist ööistungeid korraldas. Loodame, et sel korral kulgeb menetlus konstruktiivsemas õhkkonnas ning vastutustundlikult. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Jõudu tööle meile kõigile!

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Läheme edasi teadetega. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Vabariigi Valitsuse s.a 24. septembril algatatud kaitseväge korralduse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on riigikaitsekomisjon; Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 24. septembril algatatud riiklike peretoetuste seaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon; Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 24. septembril algatatud teeseaduse § 16 muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on majanduskomisjon.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile ja tagastanud arupärimise nr 359 selle esitajatele.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 79 Riigikogu liiget, puudub 22.

2. Keskkonnajärelevalve seaduse täiendamise seaduse eelnõu (443 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnajärelevalve seaduse täiendamise seaduse eelnõu 443 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnajärelevalve seaduse täiendamise seaduse eelnõu 443. Palun hääletada!

Poolt hääletas 80 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 9.)

3. Eesti Vabariigi valitsuse ja Küprose Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu (450 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Küprose Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu 450 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti rahanduskomisjoni liikme Peeter Laursoni!

Peeter Laurson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Eesti Vabariigi valitsuse ja Küprose Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu 450 esimene lugemine toimus 11. septembril s.a. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 16. septembril kella 15-ks eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitatud. Rahanduskomisjon otsustas esitada eelnõu täna teiseks lugemiseks Riigikogu päevakorda ning teha ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele. Otsus tehti konsensuslikult.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Kuna ka muudatusettepanekuid ei ole, siis võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Küprose Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu 450. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 58 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 10.)

4. Pärimisseaduse, notari tasu seaduse ja notariaadiseaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (440 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud pärimisseaduse, notari tasu seaduse ja notariaadiseaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 440 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti õiguskomisjoni liikme Neeme Suure!

Neeme Suur

Proua juhataja! Head kolleegid! Seaduseelnõu 440 ehk pärimisseaduse, notari tasu seaduse, notariaadiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine toimus 10. septembril. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 16. septembril. Selleks tähtajaks laekus üks muudatusettepanek Notarite Kojalt. Õiguskomisjon käsitles seda eelnõu kahel korral: 17. septembril, mil osalesid ka Justiitsministeeriumi ja Notarite Koja esindajad, ja 23. septembril, kui võeti vastu lõplikud otsused muudatusettepanekute kohta.

Notarite Koja muudatusettepanek puudutas eelkõige notari tasu ärajäänud ametitoimingute eest. Kui eelnõus oli sätestatud, et juhul, kui notaritoiming jääb ära, aga notar on toimingut ometigi ette valmistanud, näiteks teinud lepingu projekti, siis on tal õigus küsida tehtud töö eest tasu vastavalt sellele, kui palju ta kulutas aega projekti ettevalmistamiseks. Notarite Koda tegi ettepaneku säilitada praeguses regulatsioonis kehtiv kord ja määrata notari tasu ärajäänud tehingu eest mitte vastavalt kulutatud ajale, vaid lähtuvalt tehingu väärtusest. Komisjonis toimus päris elav debatt, kus Notarite Koja esindajad kaitsesid oma seisukohta. Ministeeriumi esindajad arvasid, et ajapõhiselt määratud notari tasu võiks olla õiglasem. Samas väitsid Notarite Koja esindajad, et tegemist on siiski ametitoiminguga, millest

notar keelduda ei saa, ametitoimingud peaksid aga olema tasustatud ühesuguste põhimõtete alusel. Teiseks arvasid nad, et on ikkagi õiglasem, kui inimene teab notari juurde tülles, mis teda ees võib oodata. Kui notaril on tunnitasu, siis tuleb arvestada, et tundide hulk, mida notar kulutab projekti ettevalmistamiseks, võib olla väga erinev. Väikese väärtusega tehingu puhul võib see olla väga suur, aga väga suure väärtusega tehingule võib notar kulutada väga vähe aega ja sellisel juhul oleks ajapõhine tasu ebaproportsionaalne. Komisjon kuulas mõlema poole seisukohad ära ja võttis 23. septembril vastu otsuse. Komisjon leidis, et Notarite Koja argumendid olid tugevamad kui ministeeriumi seisukohad, ja ta võttis notarite ettepaneku arvesse.

Niisiis esitab komisjon lausa kolm muudatusettepanekut. Nendest esimene on normitehniline. Sellega muudetakse seaduseelnõu pealkirja ehk kirjutatakse pealkirja lisaks sõna "muutmise". Esialgne pealkiri ei väljendanud kõiki seaduseelnõuga hõlmatavate seaduste muutmist, aga nüüd pealkiri seda teeb.

Teine muudatusettepanek on sisuline. Komisjon on seisukohal, et ärajäänud tehingu eest tasu küsimine peab olema seotud tehingu väärtusega, mitte tehingu ettevalmistamiseks kulunud ajaga, nii nagu seaduseelnõu esialgu ette nägi.

Kolmas muudatusettepanek on samuti normitehniline ehk jätab eelnõust välja § 3 punktid 4 ja 5. See on seotud teise muudatusettepanekuga.

Ettepanekud hääletati läbi ja need kõik leidsid komisjoni heakskiidu.

Õiguskomisjon otsustas esitada eelnõu Riigikogu täiskogu päevakorda tänaseks, 25. septembriks ja teha ettepaneku teine lugemine lõpetada. Kui teine lugemine lõpetatakse, siis on ettepanek korraldada kolmas lugemine ja eelnõu lõpphääletus 26. septembril 2013. aastal. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Neeme Suur! Teile on küsimus. Palun, kolleeg Jüri Ratas!

Jüri Ratas

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea ettekandja! Te ütlesite, et selle seaduseelnõu kohta on tehtud kolm muudatusettepanekut,

mida komisjon konsensuslikult toetas. Kuidas teile tundub, kui nüüd need kolm muudatusettepanekut arvesse võtta, kas siis mõlemad pooled, ma pean silmas Notarite Koda ja valitsust, on nende ettepanekutega nõus? Kas oli tunda, et komisjonis jäi ikkagi erimeelsusi pärast nende muudatusettepanekute hääletamist, mis nüüd lähevad eelnõusse sisse?

Neeme Suur

Aitäh! Tegelikult valitsuse esindajad tunnustasid teise poole argumente. Ka ministriga suheldes on saanud selgeks, et seal erimeelsusi ei jäänud. See muudatus ei ole niivõrd põhimõtteline. Kui Notarite Koda peab sellist lähenemist õigemaks, siis nii see on.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Veel kord suur tänu, kolleeg Neeme Suur! Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme muudatusettepanekute juurde. Nagu juba öeldud, on eelnõu kohta tehtud kolm muudatusettepanekut. Esimene on õiguskomisjonilt ja seda ettepanekut on täielikult arvestatud. Teine ja kolmas on samuti õiguskomisjonilt ja neid on täielikult arvestatud.

Seaduseelnõu 440 teine lugemine on lõpetatud.

5. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (441 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 441 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti õiguskomisjoni liikme Kalle Jentsi!

Kalle Jents

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Õiguskomisjon arutas seda eelnõu samuti 17. septembril. Istungil osalesid justiitsministri nõunikud Madis Timpson ja Kätlin Ots ning ministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse juhataja Kati Maitse-Pärkna. Parandusettepanekute esitamise tähtajaks oli määratud 16. september, kuid ühtegi parandusettepanekut ei laekunud. Õiguskomisjon otsustas konsensuslikult saata eelnõu täiskogu päe-

vakorda 25. septembriks ehk tänaseks (poolt olid kõik 8 komisjoni liiget, kes kohal olid), teha ettepaneku teine lugemine lõpetada ning kui see lõpetatakse, siis saata eelnõu kolmandale lugemisele 26. septembriks (poolt olid kõik 8 osalenud õiguskomisjoni liiget). Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalle Jents! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Kuna ka muudatusettepanekuid ei olnud, siis on seaduseelnõu 441 teine lugemine lõpetatud.

6. Perekonnaseisutoimingute seaduse, rahvastikuregistri seaduse, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (464 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud perekonnaseisutoimingute seaduse, rahvastikuregistri seaduse, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 464 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti regionalminister Siim Valmar Kiisleri!

Siim Valmar Kiisler

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Perekonnaseisutoimingute seadus on suhteliselt uus seadus, see jõustus 2010. aastal. Eelnõu parandab ja täpsustab seda 2010. aastal jõustunud seadust, kuna töö käigus on selgunud mõned ebatäpsed regulatsioonid, õiguslikud lüngad ja vastuolud. Paljud normid, mida seni on rakendatud regionalministri määrusega, tõstetakse nüüd ümber seadusesse, kuna nende õige koht on seal. Räägin natuke täpsemalt mõnest olulisemast punktist.

Inimesi puudutab vist kõige rohkem see, et lihtsustatakse abieluvõime kindlakstegemise menetlust. Praegu on selline üldreegel, et kui välismaal elav isik soovib Eestis abielluda, siis peab ta oma elukohariigist tooma abieluvõimetõendi ehk tõestama, et ta ei ole juba abielus. Aga siin on see probleem, et osa riike ei väljasta abieluvõimetõendit neile, kes pole nende

kodanikud. Sellisel juhul peavad Eesti kodanikud Eestis kohtus taotlema luba Eestis abiellumiseks. See on ka ajakirjanduses kajastust leidnud, sest see on põhjustanud inimestele ebamugavust ja rahulolematust. Eelnõuga luuakse erand Eesti kodanikule ja määratlemata kodakondsusega isikule. Kui need inimesed ei saa elukohariigist seda tõendit, siis annavad nad perekonnaseisuametniku juures kirjaliku kinnituse selle kohta, et neil puuduvad takistused abielu sõlmimiseks. Samuti vabastatakse abieluvõimetõendi esitamisest välismaalased, kes on vahetult enne abiellumisavalduse esitamist elanud Eestis vähemalt kuus kuud ja kelle andmed on rahvastikuregistris.

Eelnõuga muudetakse ametniku perekonnaseisuametnikuna tegutsemise õiguse kehtivuse aega. See muudatus on eelkõige mõeldud ametkonna jaoks. Õiguse kehtivust pikendatakse kolmelt aastalt viiele ning lihtsustatakse uue tähtajalise õiguse saamist (samamoodi nagu vaimuliku õiguse puhul abielusid sõlmida).

Veel muudatustest. Luuakse õiguslik alus soo muutmise andmete rahvastikuregistrisse kandmiseks. Praegu on selline regulatsioon regionalministri määruuses, aga see tõstetakse seadusesse, kus on selle õige koht. Täpsustatakse omavalitsuse ja Siseministeriumi pädevust perekonnaseisuametniku eksami ja sellele eelneva koolituse läbiviimisel. Luuakse selgemad õiguslikud alused tõendite ning arhivaalil olevate perekonnaseisuandmete väljastamiseks. Lihtsustatakse välismaalasest surnu isikut tõendava dokumendi selle väljaandjale edastamise haldusmenetlust. Vähendatakse paberdokumentide hulka abielu sõlmimisel, asendades abielu sõlmimise protokolliga abielukande eeltäidetud printidega. See muudatus võimaldab ametnikul abielu registreerimisel võtta kaasa tõend ning anda see abiellujatele kohe peale abielu sõlmimist. Sellega vähendatakse menetluses koostatavate paberdokumentide hulka. Lisaks luuakse õiguslik alus pöörduda kohtusse juriidilise fakti tuvastamiseks perekonnaseisuandmetes (ka selleks puudus seaduses seni õiguslik alus).

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muudatusega kõrvaldatakse üks vastuolu. Praegu on valla- ja linnasekretäri kohustus tagada perekonnaseisutoimingute seaduslikkus. Näiteks on aga sellise suure omavalitsuse nagu Tallinna puhul ilmselt ebaproportsionaal-

ne nõuda, et linnasekretär isiklikult vastutaks kõigi nende kannete õigsuse eest, vastutab ikkagi ametnik, kes kandeid teeb. Rahvastiku registri seadust täiendatakse vastavate andmete ning andmete kandmise alusdokumentide lisamisega. Riigilõivuseaduses sätestatakse õiguslik alus riigilõivule soo muutmise andmete kandmisel rahvastikuregistrisse.

Need olidki olulisemad punktid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Küsimus on kolleeg Valeri Korbil.

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Eelnõu §-s 1 on kirjutatud sellest, et valla- ja linnavalitsused registreerivad sündi ja surmasid. Seda tööd teevad ka maavalitsused. Võib-olla oleks parem kõik see ühte kohta kokku viia, et ei oleks vaja joosta maavalitsuse ja kohaliku omavalitsuse vahel.

Siim Valmar Kiisler

Me oleme seda arutanud. Eelkõige sellest aspektist, et mõnes väikeses omavalitsuses on neid toiminguid niivõrd vähe, võib-olla registreeritakse ainult mõni sünd aastas ja siis on ka ametnike vilumus paratamatult suhteliselt vähene. Nagunii käivad paljud neid toiminguid mujal tegemas. Tegelikult ei ole piirangut, millises omavalitsuses seda teha võib. Aga me oleme jäänud praeguse regulatsiooni juurde sellepärast, et inimesel oleks rohkem neid kohti, kus ta saaks registreerida näiteks lapse sündi või lähedase surma. Kui selleks oleks ette nähtud ainult üks koht maakonnas, siis see võiks osale inimestest tähendada logistilisi probleeme ja võib-olla põhjustaks rahulolematust. Kuigi tõsi ta on, et suur hulk nendest kannetest tehakse niikuinii nendes üksikutes kohtades. See on asi, mida võiks veel komisjonis arutada. Meie poolt vaadates ma pigem arvan, et kannete kvaliteet seetõttu paraneks. Küsimus on selles, et selle asja teine pool on teenuse kättesaadavus inimestele just väiksemates kohtades.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Nüüd palun ma ettekandeks kõnepulti õiguskomisjoni liikme Siim Kabritsa!

Siim Kabrits

Proua juhataja! Head kolleegid! Õiguskomisjon arutas perekonnaseisutoimingute seaduse, rahvastikuregistri seaduse, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 464 oma 16. septembri koosolekul. Koosolekule olid kutsutud regionaalminister Siim Valmar Kiisler, Siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna juhataja Enel Pungas ja Siseministeeriumi regionaalarengu osakonna õigusnõunik Epp Hannus. Regionaalminister tutvustas komisjonile eelnõu 464 sisu ning eesmärgi. Lisaküsimused, mida istungil esitati ning millele minister ja Siseministeeriumi ametnikud vastasid, puudutasid eelkõige riigilõive, statistilisi andmeid ning seaduse jõustumise aega. Arutleti ka teemal, kas riik peaks abiellumise ning lapse sünni korral väljastama vastava tunnistuse blanketil.

Nüüd seaduse eesmärgist. Nagu minister ka mainis, perekonnaseisutoimingute seadus jõustus 2010. aasta 1. juulil, aga praktikas on ilmnenud mitmeid õiguslikke probleeme. Ebatäpsetest regulatsioonidest, õiguslünkadest ja kollisiooninormidest ülesaamiseks on vaja seda seadust parandada. Eelnõuga täidetakse need õiguslikud lüngad, kõrvaldatakse vastuolud ning luuakse selged normid, et haldusmenetlust saaks efektiivselt, selgelt ja õiguspäraselt läbi viia.

Eelnõuga pikendatakse ametniku perekonnaseisuatmetnikuna tegutsemise õiguse kehtivuse aega ning muudetakse uue tähtajalise õiguse saamine sarnaseks sellega, mis kehtib vaimuliku õiguse puhul abielusid sõlmida. Täpsustatakse maavalitsuse ja Siseministeeriumi pädevust perekonnaseisuatmetniku eksami ja sellele eelneva koolituse läbiviimisel. Luuakse selged õiguslikud alused tõendite ning arhivaalil olevate perekonnaseisuandmete väljastamiseks, lihtsustatakse välismaalast surnu isikut tõendava dokumendi välisriigi saatkonnale edastamise haldusmenetlust, vähendatakse paberdokumentide hulka abielu sõlmimisel, asendades abielu sõlmimise protokolliga abielukande eeltäidetud prindiga, lihtsustatakse abieluvõime kindlakstegemise menetlust kodaniku jaoks ning luuakse õiguslik alus soo muutmise andmete rahvastikuregistrisse kandmiseks.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muudatustega likvideeritakse eelkõige vastuolu perekonnaseisutoimingute seadusega valla- ja linnasekretäri pädevuse osas perekonnaseisutoimingute seaduslikkuse tagamisel. Rahvastikuregistri seaduse ja riigilõivuseaduse muudatused tulenevad eelkõige perekonnaseisutoimingute seaduse muudatustest. Rahvastikuregistri seadust täiendatakse vastavate andmete ning andmete kandmise alusdokumentidega. Õigusselguse ja otstarbekuse eesmärgil sätestatakse õiguslik alus, et saaks vabastada asutuse asjaajamiskorras registreerimise kohustusest haldusmenetluse käigus saadud või loodud dokument, mis on registreeritud rahvastikuregistris. Täpsustatakse ka juurdepääsuõigusi andmetele.

Komisjonis otsustati teha ettepanek panna eelnõu Riigikogu täiskogu 25. septembri päevakorda (selle otsuse poolt oli 7 komisjoni liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada, määrata ettekandjaks Siim Kabrits ning teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 9. oktoober 2013 kell 17.15. Need kolm viimast otsust tehti konsensuslikult. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Küsimus on kolleeg Reet Roosil.

Reet Roos

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Ma oleksin seda võib-olla pidanud küsima ministrilt, aga ma ei jõudnud. Kas te teate, kui palju peab vaimulik ja tavaline abieluregistreerija abielusid registreerima, et n-ö vormis olla?

Siim Kabrits

Aitäh! Senise korra järgi oli vaimulikule antud see õigus viieks aastaks. Selle aja jooksul võis ta perekonnaseisutoiminguid teha ehk abielusid sõlmida. Kui ta selle aja jooksul sõlmis 25 abielu, siis see õigus pikenes automaatselt järgmise viie aasta peale. Eelnõuga tehakse ettepanek pikendada ka perekonnaseisumetnike õigust neid toiminguid teha kolmelt aastal viiele, et olukord oleks samasugune nagu vaimulikel.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Siim Kabrits! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määraneelnõu 464 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 9. oktoobri kell 17.15.

Eelnõu 464 esimene lugemine on lõpetatud.

7. Eesti Vabariigi ja Mehhiko Ühendriikide vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu (466 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Mehhiko Ühendriikide vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu 466 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Topeltmaksustamise vältimise lepingute eesmärk on soodustada investeringuid, tagada isikute võrdne kohtlemine ning kõrvaldada topeltmaksustamine. Eesmärgi saavutamiseks jagab leping maksuõigused lepinguosaliste riikide vahel, hoides ära diskrimineeriva maksustamise ning tõkestades maksudest kõrvalhoidmist. Eesti on ratifitseerinud topeltmaksustamise vältimise lepingud 52 riigiga. Lepingud põhinevad Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni tüüplepingul. Erinevused tulenevad riikide delegatsioonide kokkulepetest. Mehhikoga sõlmitud maksuleping parafeeriti peale esimest läbirääkimiste vooru.

Olulisemad Eesti-Mehhiko lepingu erinevused OECD tüüplepingust on järgmised. Dividendi maksustamise õigus jääb ainult tulu saaja residendiriigile (OECD tüüplepingus on maksustamise õigus jagatud residendi- ja tuluallikariigi vahel). Ettevõtjal tekib teises riigis püsiv tegevuskoht, kui seal on teenuseid osutatud kuue kuu jooksul (see säte tuleneb OECD

tüüplepingu kommentaaridest). Ka kinnisvara mõiste on Mehhikoga sõlmitud lepingus laiem kui OECD tüüplepingus. Eesti soovil on lepingus kirjas kinnisvaraga seotud nõudeõigused, mille lisamine võimaldab säilitada kinnisvaratulu maksustamise õiguse tulumaksuseaduses sätestatud ulatuses. Topeltnmaksustamise vältimise leping ei anna riikidele lisavõimalusi maksustamiseks, vaid piirab juba olemasolevaid riigisisese õigusega kehtestatud maksustamisõigusi. Välislepingute üliluslikkuse riigisisese õiguse üle sätestab Eesti Vabariigi põhi-seadus ja selle kohaselt kohaldatakse Eesti seaduste ning ratifitseeritud välislepingute vahelise vastuolu korral välislepingu sätteid. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Küsimusi ei ole. Palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme kolleeg Peeter Laursoni!

Peeter Laurson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Eesti Vabariigi ja Mehhiko Ühendriikide vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu 466 arutas rahanduskomisjon oma 16. septembri istungil. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna juhataja Lemmi Oro.

Arutelu käigus tekkis küsimusi. Artikli 6 kohta küsiti, mida mõistetakse kinnisvaratulu all, mida peaks Eesti silmas pidama. Kinnisvara määratletakse selle lepinguga vara asukohariigi seaduse alusel, näiteks kuuluvad selle lepingu alusel kinnisvara mõiste alla ka eluskari ning põllumajanduses ja metsanduses kasutatavad seadmed. Tunti huvi, kui palju on selle lepinguga seotud inimesi. Eesti Panga statistika seda ei kajasta, pigem on tegemist perspektiivse lähenemisega.

Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: võtta eelnõu Riigikogu päevakorda 25. septembril ja teha ettepanek esimene lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks võiks määrata 3. oktoobri kell 17.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määratud eelnõu 466 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 3. oktoobri kell 17.

Eelnõu 466 esimene lugemine on lõpetatud.

8. Taimekaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (473 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud taimekaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 473 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti põllumajandusminister Helir-Valdor Seederi!

Helir-Valdor Seeder

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Taimekaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamine on tingitud Põllumajandusministeeriumi valitsemisala teadus- ja arendusasutuste ümberkorraldamisest ning vajadusest ajakohastada taimekaitse seaduses kasutatavaid termineid ja normitehnilist märkust. Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas on toimunud teadus- ja arendusasutuste ümberkorraldamine, mille käigus liideti Eesti Maaviljeluse Instituut ja Jõgeva Sordiaretuse Instituut ning uue asutuse nimeks sai Eesti Taimekasvatuse Instituut. Kehtiva taimekaitse seaduse redaktsioonis on sätestatud, et Eesti Maaviljeluse Instituudil on teatavad õigused ja kohustused seoses taimekaitse seadmete tehnilise kontrolliga. Olemasolevate teadus- ja arendusasutuste liitmisel kanti uuele asutusele üle Eesti Maaviljeluse Instituudi ja Jõgeva Sordiaretuse Instituudi õigused ning kohustused. Seega on taimekaitse seaduse muutmise eesmärk jätta seaduse tekstist välja Eesti Maaviljeluse Instituut ning viidata Põllumajandusministeeriumi valitsemisala ainsale teadus- ja arendusasutusele.

Eelnõuga nähakse ette rakendussätteid, millega antakse asjaomastele isikutele kindlus, et Eesti Maaviljeluse Instituudi väljastatud tunnistused jäävad kehtima. Samuti tehakse parema õigusselguse tagamise eesmärgil mõned korrektiivid taimekaitse seaduses kasutatavates terminites. Söödaseaduse muutmise seadusega

tunnistati kehtetuks taimekaitseseaduse sätteid, mis reguleerisid puidu keemilist töötlemist ja puidust toodete märgistamist puidumärgiga. Puitu ja puidust tooteid on lubatud märgistada vastavusmärgiga HT siis, kui neid on eelnevalt kuumtöödeldud. Termin "puidumärk" oli kasutusel üksnes puitmaterjali keemilise töötlemise korral. Kuna see meetod ei ole enam lubatud, siis jäetakse sõna "puidumärk" taimekaitseseaduse tekstist välja. Taimekaitseseaduse normitehnilist märkust ajakohastatakse, jättes sealt välja viited kehtetuks tunnistatud direktiividele ja asendatakse need viitega uuele asjakohasele määrusele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Küsimusi ei ole. Palun ettekandeks kõnepulti maaelukomisjoni liikme Priit Sibula!

Priit Sibul

Austatud juhataja! Head ministrid! Kolleegid! Maaelukomisjon arutas taimekaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu oma 16. septembri istungil, kus lisaks komisjoni liikmetele osalesid Põllumajandusministeeriumi taimeterwise osakonna taimekaitse büroo juhataja Evelin Hillep ning teadus- ja arendusosakonna juhataja Külli Kaare. Kuna minister seaduse sisust meile ülevaate juba andis, siis räägin mõne sõnaga sellest, mis komisjonis arutelul oli. Õige mitmeid küsimusi, millest minister siin juba rääkis, arutati ka komisjonis. Aga komisjonis oli arutelu veidi laiem, ei räägitud ainult konkreetsetest seaduspügalatest. Komisjoni liikmetel oli huvi, et kuna uus asutus on juba kaks ja pool kuud toimunud, siis kuidas see aeg on läinud, kas on mingeid probleeme tekkinud. Saime vastuse, et probleeme täheldatud ei ole. Oli huvi, kas ja kui palju koondamisi toimus. Saime teada, et ühe endise instituudi direktor, kes ei tahtnud jätkata tööd ministeeriumi osakonnajuhatajana, koondati, muid koondamisi ei ole olnud. Töötasusid on tõstetud. Kahe eelneva instituudi nõukogud saadeti laiali ja moodustati uus teadusnõukogu.

Komisjon tegi konsensuslikud otsused esimene lugemine lõpetada ja teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt kümme tööpäeva, muudatusettepane-

kuid võib esitada kuni 9. oktoobrini kella 17.15-ni. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Küsimusi ettekandjale ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrán eelnõu 473 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 9. oktoobri kell 17.15.

Eelnõu 473 esimene lugemine on lõpetatud.

9. Metsaseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu (463 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud metsaseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu 463 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnepulti keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannuse!

Keit Pentus-Rosimannus

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Teie ees on valitsuse esitatud metsaseaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu. Minu selja taha pannakse üles laiemat informatiivset materjali, kuna ma arvan, et enne tõsiseid arutelusid tasub veidi peatuda sellel, mis seisus meie metsad praegu üldse on.

See, et Eesti on Euroopa üks kõige metsarikkamaid maid, pool meie maismaast on metsaga kaetud, ei tohiks kindlasti teile, siin saalis viibijatele üllatus olla. Võrdluseks ütlen niipalju, et metsa on tõesti palju rohkem kui näiteks 1930. aastate lõpus, kui meie territooriumist oli metsaga kaetud ligikaudu 20%, kaugeltki mitte pool territooriumist. Aeg-ajalt küsitakse, kui palju siis ühe inimese kohta meil metsa tuleb. Kujundliku näitena ütlen, et kui me kogu metsa Eesti inimeste vahel ära jagaksime, siis igale Eesti inimesele jaguks umbes Tammsaare pargi suurune tükk metsa.

Suure varanduse olemasolu tähendab muidugi seda, et seda varandust tuleb ka hoolega hoida. Meie metsadest umbes veerand on kaitse all, sh kümnendik on range kaitse all, mis tähendab, et selle 10% peal on keelatud iga-sugune majandustegevus, ülejäänud alad on pisut leebemate piirangutega. Lisaks oleme

riigina alla kirjutanud säästva metsamajandamise põhitõele, mis lubab meil metsa raiuda ainult juurdekasvu piires. Selle pärast, kas me oma metsa mitte liiga palju ei raiu, valutatakse tihti südant. Seetõttu kehtib meil põhimõte, et raiuda ei või rohkem, kui juurdekasv seda lubab.

Selliste piirangute tõttu erineb meie väga paljudest teistest Euroopa Liidu riikidest selle poolest, et ei pea muretsema selle pärast, et metsad oleksid kuidagi kadumisohus või väga jõuliselt kahaneksid. Vastupidi, pikka aega on metsa juurdekasv olnud meil palju suurem kui raiemaht. See vahe on viimasel aastal vähenenud, aga praegu on see vahe siiski märgatav.

Metsad jagunevad üsna võrdselt eraomanike metsa ja riigi ehk kõigile maksumaksjatele kuuluva metsa vahel. Erametsaomanikke on Eestis ligi 100 000, enamik neist on eraisikud. Võib öelda, et meil kõigil on põhjust tunda head meelt selle üle, et metsaomanikud tunnevad oma metsa käekäigu ja ka heaperemeheliku metsamajandamise vastu järjest suuremat huvi. Pidevalt kasvab nende metsaomanike arv, kes kuuluvad metsaühistutesse.

Sageli on muret tuntud rikkumiste pärast. Ei saa küll öelda, et metsas üldse pahandust ei tehtaks või et kõik oleks ideaalses korras, aga valupunkt ei ole enam mitte väga suured seadusrikkumised, vaid pigem piiripealsed juhtumid, kus minnakse heatahtliku majandamisega vastuollu. Selles kontekstis tuleks vaadelda kindlasti ka praegu laual olevaid seadusmuudatusi. Iseenesest on arusaadav, et kõike ei saa seadusega lahendada ega peagi lahendada, kindlasti on metsas toimetamisel oma koht ka heal taval. Seetõttu olen ma igati innustanud metsaseltsi eestvõttel toimuvat metsanduse hea tava kujundamist. Praeguseks on hea algus tehtud, aga muidugi vajavad kokkulepitud kaunid põhitõed palju täpsemat ja detailsemat sisustamist. Kindlasti on kohti, kus peale riigi keegi ei saa olukorda parandada. Just nendele aspektidele eelnõu keskendubki.

Nagu näete, on ebaseaduslike raiete ja muude metsandusrikkumiste hulk võrreldes kümne aasta taguse ajaga oluliselt vähenenud, koos ühiskonna küpsemisega on tõepoolest õpitud reegleid rohkem väärtustama ja austama. Riik peab seisma hea selle eest, et metsas toimuvat saaks lihtsalt jälgida ja kontrollida, et oleks tagatud loodusväärtuste säilimine ja säästlik

metsamajandamine, aga sellisel viisil, et metsaomaniku elu ei muutuks asjatult vaevarikaks või erakordselt koormatuks bürokraatia mõttes.

Mina pean väga oluliseks, et 2015. aastaks valmib tänapäevane elektrooniline metsaregister, mis muudab metsas toimuva avalikkusele palju paremini jälgitavaks. Nii peavad raietöid planeerivad metsaomanikud oma metsa inventeerimisandmed tulevikus metsaregistrisse kandma. Seda infot saavad edaspidi jälgida kõik, kellele metsas toimuv huvi pakub. Selline on see vaade, mis metsaregistrist avanema hakkab. Metsaregister genereerib edaspidi metsaomanike sisestatud andmete baasil teemakaardi, kus on näha need alad, kus majandustegevus on lubatud, ja millal orienteerivalt ühel või teisel konkreetsel maatükil näiteks uuendusraiet oodata on.

Paljud pinged metsa ümber tulenevad sellest, et mõni seeneline või bussiga maale sõitja silmab raielanki ja mõtleb kohe, kas konkreetsel raielangil toimuv tegevus on seaduslik ja kas seal on ikka kõik korras. Tihti on need mured täiesti asjatud ja põhjendamatud. Selleks et neid kõhklusid ja kahtlusi leevendada ja anda sellele inimesele, kes ühe või teise konkreetse raielangi ääres seistes muret tunneb, kiirelt vastuseid, on eelnõus ka see ettepanek, et metsaomanik peaks edaspidi langi servale panna infosildi, samamoodi nagu seda nõutakse näiteks ehitusplatside juures. Selline informatiivne sisuga silt tuleks paigaldada enne tööde alustamist ja peaks andma infot tööde tegija ja tellija kohta.

Metsa peab majandama muidugi heaperemehelikult ja loodusega arvestades. Eesti Keskkonnauhenduste Koja ettepanekul on eelnõusse sisse toodud uus mõiste "püsimeetsandus", mis tähendab, et väljaraiutud või väljlangenud puud asendatakse pidevalt nii, et mõju metsa üldisele tervisele oleks minimaalne. See annab metsaomanikele uue ja keskkonnasõbralikuma alternatiivi näiteks lageraietõepõhisele majandamisele.

Metsade elurikkuse hoidmiseks sätestab eelnõu kohustuse jätta suurematele raiemikele pärast lageraiet senisest rohkem säilikipuid. Üle viie hektari suurusel raielangil tuleb praegusega võrreldes kasvama jätta kaks korda rohkem puud ehk vähemalt kümme tihumeetrit ühe hektari kohta. Ka saavad metsaomanikud

edaspidi kujundada lanke vastavalt looduslikele piiridele, nii et need sobiksid maastikuga rohkem ja metsad ei killustuks. See tähendab, et kaob üldine langiraiumise piirang ja lankide maksimaalsed pindalad lähtuvad edaspidi kasvukoha tüübist.

Seadusesse lisatakse ka uus raieliik – kujundusraie. Kujundusraiet on mõeldud kasutada ikkagi eelkõige looduskaitse eesmärkidel ja seda tehakse ka edaspidi kaitsekorralduskava alusel. Näitena võib tuua häilude raiumise metsise elutingimuste parandamiseks. Ütlen neile, kes on käinud Pirita maastikukaitsealal siinsamas Tallinnas, et ka vaadete avamine peaks olema edaspidi kujundusraie abil võimalik.

Nagu eespool räägitud, metsas on rikkumised järjest vähenenud. On aga paar kitsamat valdkonda, kus on vaja kontrolli tugevdada. Metsaseadus ütleb ju ka praegu, et viis aastat pärast raiet peab mets olema uuenenud. Praegu on Keskkonnaametil õigus seda kontrollida ainult juhul, kui omanik ise ameti kontrollima kutsub. Võite arvata, et need kutsed ei ole just väga sagedased. Seaduseelnõus tehakse ettepanek, et ametil oleks võimalus ja õigus minna kontrollima ka omal algatusel, kui on põhjust arvata, et uuendamise nõuet ei ole seaduse kohaselt täidetud või kui keegi on sellele tähelepanu juhtinud.

Ka soovime tõhustada kontrolli erametsatoetuste üle, et tagada nende sihipärasus. Tõsi, tahtlikke pettusi esineb metsatoetuste puhul väga harva, aga rikkumise korral peab olema võimalik toetusesaajalt raha tagasi nõuda. Kui peaks tuvastatama tahtlik pettus või tahtlik valeandmete esitamine, siis seaduse jõustumise korral võib riik tulevikus keelduda samale omanikule toetuse maksmisest.

Viimane eesmärk, mille ma tahan metsaseaduse muutmise juures välja tuua, on asjatu bürokraatia ja halduskoormuse vähendamine, lihtsalt öeldes, mõistlikum ja lihtsam asjaajamine, seda metsaomaniku, aga ka riigi ametiasutuste jaoks. Eelnõu kohaselt saab omanik tulevikus ise elektroonilises metsaregistris registreerida teatise selle kohta, et ta raiet kavandab. Selle eeldus on muidugi, et ta on metsaregistrisse esitanud metsa inventeerimise andmed ning need on läbi vaadatud ja leitud, et inventeerimisandmed on igati kohased ja vastavad tegelikkusele. Nii et korrektsel metsa-

omanikul on võimalik ise oma asjad kiirelt korda ajada, ilma et peaks väga pikalt mitmesuguste lubade või taotlustega eri ametiasutuste vahet jooksuma.

Ka väikemetsaomaniku elu muutub iseeneest kergemaks, sest kuni viie hektari suuruse kinnistu omanikud enam inventeerimisandmeid esitama ei pea. Metsateatise esitamise kohustus säilib mõistagi ka neile ja seda juhul, kui ühe kinnistu piires soovitakse raiuda rohkem kui 20 tihumeetrit puitu aastas. Kui soovitakse raiuda alla 20 tihumeetri aastas, siis selleks ei ole tulevikus vaja metsateatist esitada.

Omanikele on kindlasti oluline ka see, et raievanust me seaduses küll ei alanda, aga edaspidi on võimalik arvesse võtta segapuistute omapära. Kui praegune süsteem lähtub sellest puuliigist, mida metsas kõige rohkem kasvab, raie vanus määratakse selle järgi, siis paraku tähendab see muu hulgas seda, et osa väärtuslikku puitu läheb raisku. Tulevikus eri puuliike arvestav raievanus ei suurenda ega vähenda raiemahtu, aga võimaldab uuendusraiet teha õigel ajal.

Selline oli sissejuhatus. Palun parlamendil esitatud eelnõu toetada!

Asesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Siim Kabrits!

Siim Kabrits

Aitäh, proua istungi juhataja! Lugupeetud minister! Praegu keskendutakse metsas eelkõige puidu varumisele. Kuid metsast tuleb ka muid saadusi, näiteks marjad, seemed, ravimtaimed, kähbid. Kas on plaanis ka nende saaduste väärimist toetada või toetada nende varumist kuidagi muud moodi, näiteks nagu on teinud meie naaberriigid Soome, Rootsi ja Läti, kes on muutnud nende saaduste realiseerimise tulumaksuvabaks?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Ei, kähvide kogumise tulumaksuvabastust selle eelnõu menetlemise käigus plaanitud ei ole. Aga eelnõu arutelu parlamendis esimese lugemisega ju alles algab. Nii et mine tea, mis häid mõtteid teil selle eelnõu menetlemise käigus tulla võib.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Suur tänu selle huvitava esituse eest ja selle eest, et te mitte ainult ei lugenud puldist teksti ette, vaid illustreerisite oma ettekannet ka metsanduse arengukavaga. Aga kui palju eelnõu puudutab metsaomanike ühistegemist ehk ühistulist tegevust? Kas oskate hinnata, kas siin on mõju olemas, ja kuidas te üldse hindate Eesti metsaomanike ühistegevust?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! See ühistegevus on järjest aktiivsem, järjest rohkem koonduvad metsaomanikud ka Eestis ühistutesse. Eelkõige on see seotud toetuste taotlemisega, ühistul on sageli lihtsam toetust taotleda. Seda oleme tõesti igati soosinud, et metsaomanikud ei peaks alati kõiki probleeme üksi lahendama ega proovima oma peaga kõikidele küsimustele vastust leida. Ühistutesse koondumine on igal juhul soositud ja mõistlik. Kui toetuse taotluse esitab ühistu, siis on see kindlasti mõistlikum sellest, kui metsaomanik peaks üksinda toetuse taotlemise kallal pusima.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister, ka mina tänan selle huvitava ja väga hästi illustreeritud ettekande eest! Seaduseelnõus on üks hea põhimõte, mis puudutab avatust ja läbipaistvust. Selle töövahendiks saab metsaregister. Neid andmeid, mida sealt näha peaks saama, on päris palju. Kas me investeerime metsaregistri võimekusse ja kui palju me investeerime sellesse, et see kõik nii toredasti tööle hakkaks, nagu eelnõus on plaanitud?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Ma jään euro täpsusega vastuse ausalt öeldes võlgu. Me alustasime investeerimist metsaregistri väljaarendamisse juba mõni aasta tagasi. See protsess on olnud põhjalik ja pikk. Nagu ikka, oleks mõni lahendus võinud juba praegu olemas olla. Et tõesti kõik ideaalselt tööle hakkaks, siis sellesse on investeeritud, aga konkreetset summat euro täpsusega ma parem ei ütle, sest ma ei taha eksida. Aga soov ja valmisolek selleks, et seaduse jõustumise ajal ei oleks mitte ainult register juba valmis, vaid oleks olnud võimalik seda ka eelnevalt proovida, on ministeeriumis olemas ja me võtame seda tõesti tõsiselt. Ausalt öeldes, see ei ole mitte ainult Eesti mastaabis unikaalne lahendus, vaid Euroopa Liidus tervikuna ei ole teist sellist registrit, mis riigimetsad avalikusele niivõrd jälgitavaks teeb. Kui sellega ilusasti ja edukalt hakkama saadakse, nagu mitme teise IT-lahendusega meil hakkama saadud on, siis võiks see edaspidi kindlasti huvi pakkuda teistelegi Euroopa Liidu riikidele ja mitte ainult Euroopa Liidu riikidele, vaid võimalik, et ka riikidele väljaspool Euroopat. Nii et me võtame seda väga tõsiselt.

Aitäh! See ühistegevus on järjest aktiivsem, järjest rohkem koonduvad metsaomanikud ka Eestis ühistutesse. Eelkõige on see seotud toetuste taotlemisega, ühistul on sageli lihtsam toetust taotleda. Seda oleme tõesti igati soosinud, et metsaomanikud ei peaks alati kõiki probleeme üksi lahendama ega proovima oma peaga kõikidele küsimustele vastust leida. Ühistutesse koondumine on igal juhul soositud ja mõistlik. Kui toetuse taotluse esitab ühistu, siis on see kindlasti mõistlikum sellest, kui metsaomanik peaks üksinda toetuse taotlemise kallal pusima.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver, teine küsimus!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Minu arust komisjonis vist sellelaadseid küsimusi ei olnud, aga teie kui eelnõu algataja peaksite vastust teadma. Siin on palju arve, näiteks 20 tihumeetri piirang ja 5 hektari piirang. Kuidas need arvud tekkisid? Miks ei võiks siin olla näiteks 25 tihumeetrit või 8 hektarit? Kas siin on mingid põhjendused taga?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Selles eelnõus on taas väga palju kompromisse. Seda eelnõu on nagu ka jahiseadust väga pikalt ette valmistatud. Seda on läbi räägitud ja kokkuleppeid on otsitud paljudega, alates keskkonnakaitseorganisatsioonidest kuni metsamajandajateni välja. Enamik nendest arvudest on kokkuleppelised. Miks on 5 hektarit, miks ei ole näiteks 4,75 või 5,25 hektarit? See oli kokkulepe, milleni töörühmas jõuti. See on selliste otsuste puhul sageli nii, et kuskil peab see kokkuleppe koht olema. Ma arvan, et need arvud, milles on kokku lepitud, on kokkuvõttes üsna mõistlikud ja arvestavad mõlemat poolt. Need arvestavad, et me ei teeks liiga loodusele laiemas mõttes, et me ei lähtuks ainult metsa raiumise või majandamise huvidest. Teisest küljest on ikkagi arvestatud eriti väikemetsaomanike muret ja soovi, et kohati ebamõistliku bürokraatiat, mis praegu meil mõne koha

peal veel on, pisut leevendada. Ma arvan, et selle eelnõu tegemise käigus on jõutud mõistlikule kokkuleppele.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Ma kutsun kaasettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Jaanus Tamkivi.

Jaanus Tamkivi

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Kõigepealt minu tänu ja tunnustus ministrile, kes tänaseks ettekandeks nii põhjalikult oli valmistunud ning andis väga hea ülevaate sellest seaduseelnõust, mida ka keskkonnakomisjon oma 15. septembri istungil käsitles. Selle tõttu, et minister tegi nii ilusa ja põhjaliku ettekande, ma seaduseelnõu sisu enam tutvustama ei hakka. Küll aga saan ma rääkida sellest, et komisjonis oli seoses selle seaduseelnõuga väga pikk ja põhjalik arutelu, oli väga palju küsimusi ning komisjoni liikmed tegelesid selle seaduseelnõuga väga aktiivselt. Komisjoni olid kutsutud selgitusi andma Keskkonnaministeeriumi asestantsler Marku Lamp ja õigusosakonna nõunik Merike Laidvee. Külalised oskasid väga ilusasti ja asjalikult kõikidele küsimustele vastata.

Mingit teravat probleemi üles ei jäänud. Arutelu kokku võttes võin öelda, et ka komisjoni liikmed leidsid, et see seaduseelnõu liigub väga ilusasti selles taktis, nagu näeb ette Riigikogus vastuvõetud metsanduse arengukava. 15. veebruaril 2011, kui te mäletate, võttis Riigikogu vastu uue metsanduse arengukava kuni aastani 2020. Nagu öeldud, see seaduseelnõu liigub väga ilusasti selles taktis, mida arengukava on ette näinud. Ükski komisjoni liige mingeid ettepanekuid seaduseelnõu teksti muutmise kohta ei teinud ja selle tõttu on seaduseelnõu sellisel kujul, nagu ta Vabariigi Valitsusest Riigikogu menetlusse tuli, täna ka siin teie ees.

Pärast põhjalikku arutelu asus komisjon otsuseid tegema. Otsustati teha Riigikogu juhatajale ettepanek võtta eelnõu täna Riigikogus arutusele (see otsus tehti konsensusega), teha Riigikogu täiskogule ettepanek eelnõu 463 esimene lugemine lõpetada (ka see otsus tehti konsensusega) ja teha Riigikogu juhatajale ettepanek määrata eelnõu 463 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 9. oktoober

2013 kell 17.15 (ka see otsus võeti ühehäälselt vastu). Sellega ma lõpetan. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on küsimusi. Palun, Kalle Jents!

Kalle Jents

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Minu arvates on äärmiselt positiivne ja tervitatav see 20 tihumeetri põhimõte. Paljud metsaomanikud saavad nüüd oma metsas väga lihtsalt küttepuid teha. Ma saan aru, et nüüdsest enam bürokraatiat ei ole ega ole vaja teatist vormistada. Aga kas on mingid muud nõuded või mingi kontroll, kas omanik võib teha lage- või harvendusraiet, või on see täiesti metsaomaniku enda mõistuse ja südametunnistuse asi, kuidas ta need 20 tihumeetrit oma metsast maha võtab?

Jaanus Tamkivi

Aitäh küsimuse eest! Minu mäletamise järgi on see säte, mis lubab metsaomanikul ilma ametlikke dokumente vormistamata raiuda metsa oma kasutuseks, sees ka kehtivas metsaseaduses. Seal, nagu me mäletame, on lubatud raiuda kuni 5 tihumeetrit hektari kohta, aga mitte rohkem kui 20 tihumeetrit ühe kinnistu kohta. Nüüd on tehtud asi veel lihtsamaks ja öeldud, et mitte rohkem kui 20 kuupmeetrit ühe metsakinnistu kohta. 20 tihumeetri puiduga on muidugi raske lageraiet teha. Ma arvan, et see väga hästi ei õnnestu. Kui ühest servast hakkadki pihta, siis pead kohe pidama jääma, kuna see norm saab väga kähku täis. Aga kunagi see metsaseadusesse nii kirja pandi. Loo-gika oli see, et kui väikemetsaomanikel on vaja kas või talveks kütet varuda – kui on vähegi maja mõõtu maja, siis tavaliselt kulub talve jooksul 10–15 tihumeetrit –, siis selleks ei peaks väikemetsaomanikke bürokraatiaga vaevama. See mõte on ka selles seaduseelnõus sees. See kogus on tõesti väike, mingit äri sellega ei tee ja lageraiet ilmselt ka ei õnnestu teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Sibul!

Priit Sibul

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma olen kuulnud, et see seaduseelnõu on saanud enamasti ainult positiivset vastukaja, aga mul tekkis ministri slaidide põhjal küsimus läbipaistvuse kohta. See kõik on igati positiivne, aga kas ei teki juurde ka hulk bürokraatiat selle nõude tõttu, et langi serval peab infosilt olema? Kas see ei ole täiendav bürokraatiakohustus? Kas ei piisaks näiteks sellest, kui kinnistu serval oleksid omaniku andmed? Kuna registrid muutuvad nagoonii internetipõhiseks, kas siis on põhjendatud igal langiserval seda silti nõuda?

Jaanus Tamkivi

Aitäh! Ka komisjonis see küsimus tekkis, nagu ette arvati, et küllap see nõue metsaservale silt panna tähelepanu pälvib. Paraku on seadusandja jätnud siiani suhteliselt vabaks selle, mis kujul see silt võiks olla ja mis informatsioon seal peaks kirjas olema. Oluline oli just nimelt see mõte, mis tuli välja ka komisjoni arutelul, et kui inimene läheb metsa ja näeb seal mingit korralagedust ja jama, siis oleks tal olemas vähemasti telefoninumbergi, kuhu helistada ning saada informatsiooni selle kohta, mis toimub. Loogiline oleks, et seal võiks olla metsaomaniku nimi ja selle andmed, kes töid teeb, ja mingisugune kontakttelefon. Millisel kujul see täpselt peaks olema? Eks elu näitab, kuidas seaduse seda punkti rakendama hakatakse. Mina leian, et see on igal juhul samm edasi, sest teinekord kohtab metsas iga-suguseid asju ja siis mõtled, et ei tea, kes need seal on korraldanud. Muidugi on võimalik minna ju internetis kinnistusraamatusse ja leida sealt omanikud. Tegelikult on ka praegu võimalik väikese jälitustoiminguga kõik teada saada, seal ei ole midagi keerulist, aga see võiks olla veel märksa lihtsam. See seaduseelnõu tegelikult selles suunas liigubki.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõne-soove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 463 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrán eelnõu 463 muudatusettepanekute esitamise täht-ajaks s.a 9. oktoobri kell 17.15.

10. Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu (467 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 467 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli keskkonna-minister Keit Pentus-Rosimannuse!

Keit Pentus-Rosimannus

Austatud Riigikogu istungi juhataja! Head parlamendiliikmed! Täna on esimesel lugemisel ka veeseaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle eesmärk on vähendada või isegi vältida asjatut halduskoormust ja tagada ka meie kala-jõgede elujõulisus. Peamised muudatused selles eelnõus puudutavad paisudele esitatavaid nõudeid ja vee erikasutuslube. Samuti tehakse eelnõus väikesed täpsustused, et viia seadus kooskõlla Euroopa Liidu põhjaveedirektiiviga.

Pärast seda, kui parlament selle eelnõu heaks kiidab (ma loodan, et see nii läheb), peab edaspidi paisu ehitamiseks olema ehitusluba ja kohalik omavalitsus peab projekteerimistingimused kooskõlastama Keskkonnaametiga. See on vajalik eelkõige seetõttu, et välistada keskkonnaohtlike paisude rajamine ja oht, et ühes või teises kohas leitakse järsku keskkonnaohtlik pais. Omanikule on see kindlasti oluline sel põhjusel, et ta saaks juba planeerimise algfaasis teada, kas paisule on vaja rajada kalapääs, et hoida ära hilisemat asjatut raha- ja ajakulu. Nii et uute paisude nõuded lähevad rangemaks.

Paljude praeguste paisuomanike elu aga mõnevõrra lihtsustub, sest edaspidi ei ole ju hul, kui pais tõstab veetaset kuni ühe meetri võrra, omanikul enam tarvis vee erikasutusluba. Seda põhjusel, et kuni meetrikõrguste paisude mõju keskkonnale on ekspertide hinnangul piisavalt väike. Kokku on selliseid paisu Eestis 240, veerand jõgedele rajatud paisude koguarvust. Oluline on märkida ja tähele panna, et see leevendus ei puuduta lõhejõgedel olevaid paise ega elektri tootmiseks kasutatavaid paise, kus piiriks jääb endiselt kehtivas seaduses olev 30 sentimeetrit. Elementaarne, ma loodan, on see, et ka seal, kus vee erikasutusluba tulevikus enam vaja ei ole, peavad keskkonnanõuded täidetud olema.

Eelnõuga lahenevad ka veetaseme alandamise ja paisutuse likvideerimise küsimused. Edaspidi tuleb küsida Keskkonnaametilt nõusolekut ja kohaliku omavalitsuse seisukohta, kui kavandatakse sellise paisutuse likvideerimist või veetaseme alandamist tasemele, milleks vee erikasutusluba enam vaja ei ole. Nii ei kao näiteks paisjärved edaspidi kuidagi ootamatult üle öö ja veetaseme alandamisel on tagatud keskkonna kaitse.

Lisaks paisusid puudutavatele sätetele näeb eelnõu ette vee erikasutuslubade tähtsajatuks muutmise. Praegu antakse neid lube välja viieks aastaks. Aga arvestades seda, kui mahukad ja pikaajalised on enamik veega seotud investeeringuid, ei ole see viieaastane tähtaeg lihtsalt otstarbekas. Üksikud erandid siiski jäävad, näiteks siis, kui veekasutus on ühekordne. Samuti on Keskkonnaametil edaspidi lihtsam loa tingimusi muuta, kui peaks ilmema ootamatu ja oluline negatiivne keskkonnamõju või mõni muu tõesti ootamatu asjaolu.

Austatud Riigikogu, palun teil esitatud eelnõu toetada! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ministrile on küsimusi? Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! On väga hea, et see nn paisuteema on eelnõuga reguleeritud, aga Euroopa Liidu veepoliitika raamdirektiivi järgi tuleb aastaks 2015 tagada veekogude hea seisund. Kas me oleme selleks valmis ja jõuame nendeks tähtaegadeks kõik tööd ära tehtud või on meil soolas rikkumismenetlus?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Ei ole soolas. Me ikkagi pingutame praegu selleks, et me saaksime tööd tähtaegadeks valmis. Muidugi on jällegi palju abi Euroopa Liidu maksumaksja rahast, Euroopa Liidu eelarvest, kust on ka paisuomanikel võimalik taotleda toetust selleks, et paisud nõuetele vastavaks kohandada.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Priit Sibul!

Priit Sibul

Aitäh! Austatud minister! Kas selle seaduseelnõuga me muudame kuidagi olemasolevate, veel nõukogude ajal rajatud paisude likvideerimist? Näiteks, kui me Põlvamaal tahame tagasi saada paljandit ja karestikulist jõge, mis omal ajal paisuga likvideeriti, kas siis see eelnõu võiks meil kuidagi aidata sellele lahendusele lähemale?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Konkreetset juhtumit peaks natuke täpsemalt vaatama, et ma julgeksin öelda, kas ja kuidas need muutused tulema hakkavad. Sõltub sellest, kas olete teie või on paisuomanik taotlenud projekteerimistingimuste ümberkohandamist ja kas on vaja vee erikasutusluba või mitte. Nende asjaoludega peaks paremini kursis olema. Ma praegu peast ei oska öelda, kui suure paisuga tegu on ja millised nõuded sellele tulevikus täpselt rakenduma hakkavad. Selge on see, et keskkonnanõuded peavad nende muudatuste puhul täidetud olema. Näiteid, et ajaloolist väljanägemist või olukorda on taastatud paisu likvideerimisega, on Eestis küll olnud. Aga oluline on ka see, et need muudatused oleksid igast küljest läbi kaalutud, et ei tekiks olukorda, kus väga järsult mõjutatakse näiteks ühe või teise jõega seotud veekogusid. Kuid konkreetse näite puhul peaks vaatama kõiki asjaolusid lähemalt, siis oleks võimalik täpsemalt öelda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Viimasel ajal on hästi palju rajatud kalatreppe. Kas see seadus kuidagi reguleerib seda, mis moodi neid treppe peaks ehitatama? Trepid on küll valmis ehitatud, aga suurema osa aastast ei ole kaladel seal võimalik ujuda, sest need trepid on kuivad. Mis nende treppide ehitamisega lahti on?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Kalatreppide mõte ongi see, et kudemisperioodil, kui veetase on kõrge, oleks kaladel võimalik mööda treppi kudemispaika liikuda. Selliseid näiteid, et kudemisperioodil, kõrgvee ajal kalatrepid kuivad oleksid olnud,

ma ei tea. Seadus ei anna ette kõiki kalatrep-
pide rajamise tingimusi ja seda ei saagi sea-
dusega reguleerida, sest igal konkreetsel juhul
tuleb põhjalikult keskkonnamõjusid hinnata ja
analüüsida ning sageli on vaja individuaalset
lahendust otsida. Selliseid universaalseid kala-
treppe, nagu on näiteks universaalsed eskalaa-
torid, olemas ei ole. Need lahendused on ikka-
gi individuaalsed.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Keit
Pentus-Rosimannus! Ma palun kaasettekan-
deks kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme
Annely Akkermanni!

Annely Akkermann

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid!
Keskkonnakomisjon arutas veeseaduse muut-
mise seaduse eelnõu 467 s.a 15. septembril.
Komisjoni istungil tutvustasid eelnõu sisu
Keskkonnaministeeriumi asekancler Harry
Liiv, õigusosakonna juhataja Eda Pärtel ja vee-
osakonna spetsialist Agne Aruväli.

Veeseaduse muutmise seaduse eelnõul on
kaks eesmärki: ajakohastada ja täiustada vee-
kogude paisutamise regulatsiooni ning viia
veeseadus kooskõlla Euroopa Liidu veepoliitika
raamdirektiivi ning põhjaveedirektiiviga.
Eelnõuga kitsendatakse veeseaduse mõistes
kaitset vajavate maismaa- või veealade ulatust,
kus kehtivad tavapärasest rangemad keskkon-
nanõuded ja neist tulenevad piirangud. Siiani
on vajanud kaitset kõik veekogumid, mida
kasutatakse või kavatakse kasutada joogivee
võtmiseks, mis on sisuliselt tähendanud kogu
Eesti territooriumi. Eelnõu seadusena vastu-
võtmise korral kehtestatakse tavapärasest ran-
gemad keskkonnanõuded veehaaretele, mida
kasutatakse või kavatakse kasutada joogivee
võtmiseks, ja nende sanitaarkaitsealadele. Vee-

haarde sanitaarkaitseala ulatus ja sellele keh-
tivad piirangud on sätestatud veeseaduse §-des
28 ja 28¹, mida eelnõuga ei muudeta.

Vee paisutamise seaduse sätted käsitlevad
eelkõige vee erikasutuslubade menetlemist
senisest paindlikumalt ja suurema arvu erandi-
tega, vähendades loodetavasti halduskoormust.
Aga sellest andis minister juba väga põhjaliku
ülevaate, seetõttu ma sellel lähemalt ei peatu.

Keskkonnakomisjon otsustas määrata eel-
nõu menetlemisel juhtivkomisjoni ettekand-
jaks keskkonnakomisjoni liikme Annely Ak-
kermanni, teha Riigikogu juhatusel ettepanek
võtta eelnõu esimene lugemine Riigikogu täis-
kogu päevakorda 25. septembril 2013. aastal,
teha Riigikogu täiskogule ettepanek eelnõu
esimene lugemine lõpetada ja teha Riigikogu
juhatusel ettepanek määrata eelnõu muuda-
tusettepanekute esitamise tähtajaks 9. oktoober
2013 kell 17.15. Kõik otsused võeti vastu kon-
sensuslikult. See on kõik.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale
küsimusi ei ole. Suur tänu, Annely Akker-
mann! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada?
Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek
on, et eelnõu 467 esimene lugemine tuleks lõ-
petada. Esimene lugemine on lõpetatud. Mää-
ran eelnõu 467 muudatusettepanekute esitami-
se tähtajaks 9. oktoobri 2013. aastal kell 17.15.

Tänane päevakord on ammendatud. Suur
tänu kõikidele! Kena õhtu jätku!

Istungi lõpp kell 16.02.

Istungi kestus 3 tundi ja 2 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 26. september 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti maaelu arengukava 2014–2020" arutelu

2. Pärmissaaduse, notari tasu seaduse ja notariaadiseaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (440 SE) kolmas lugemine

3. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (441 SE) kolmas lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärku kolmanda tööädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Yana Toom, palun!

Yana Toom

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni liikmete nimel on mul üle anda arupärimine rahandusminister härra Jürgen Ligile. Tutvustan teile lühidalt arupärimise sisu. Nimelt puudutab see lastekaitsetöötajate juhendmaterjali, lapse heaolu hindamise juhust, mille koostamist on rahaliselt toetanud Sotsiaalministeerium. Käesoleva aasta aprillis ja juunis pöördusime sotsiaalminister Taavi Rõivase poole kirjaliku küsimusega, mis puudutas MTÜ Laste ja Perede Nõuandekeskus väljatöötatud juhendmaterjale, mille koostamist toetati 25 000 euroga. Kuna sotsiaalministri vastused juhendmaterjalide väljatöötamise ja MTÜ rahastamise kohta olid vastuolulised, siis pöördusime kirjaliku küsimusega ka riigikontrolör härra Alar Karise poole. Kontrolörile esitatud kirjalikus küsimuses keskendusime võimalikule riigihanke rikkumisele, järelevalvemenetluse algatamise vajadusele ning

Sotsiaalministeeriumi ja MTÜ vahel sõlmitud lepingu tingimuste täitmisele. Ja seoses saadud vastusega pöördume nüüd omakorda küsimusega härra Ligi poole. Sotsiaalministeerium ei korraldanud juhendmaterjali koostamiseks riigihanget. Minister Rõivase väitel on see võimalik, kuna tegemist on sihtotstarbelise eraldi-sega. Seda seisukohta ei jaga riigikontrolör, kelle arvates on lepingul töövõtu tunnused. Me küsimegi nüüd minister Ligi käest, kumba seisukohta ta jagab. Samas kirjas kirjutab härra Karis ka sellest, et tegelikult peaks Rahandusministeerium alustama järelevalvemenetlust. Küsime, kas see on plaanis ja üleüldse tahaksime teada rahandusministri seisukohta, kas sotsiaalvaldkonna raha on kasutatud otstarbeliselt. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon algatab Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu, mis puudutab Eesti hooldusravivõrgu arengukava muutmist. Teeme seda juba teist korda. Eelnõu oli esimesel korral arutusel sotsiaalkomisjonis, kes seda üksmeelselt toetas, aga täiskogus ei kogunud ta kahjuks vajalikke toetushääli, sest paljud rahvasaadikud jätsid lihtsalt hääletamata. Tsiteerin siinkohal komisjoni esimeest Margus Tsahkna, kes ütles, et riigi ja omavalitsuste ülesanne on välja töötada terviklik süsteem, mis lähtub eelkõige iga abivajaja huvidest ja nende murede lahendamisest. Selles on veendunud ka eelnõu algatajad ja seetõttu anname Riigikogu liikmetele, kaasa arvatud sotsiaalkomisjoni esimehele, uuesti võimaluse selle eelnõu poolt hääletada.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe eelnõu ja ühe arupärimise ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetluse.

On tulnud ka üks teade. Head ametikaaslased, täna pärast täiskogu istungi lõppu toimub Riigikogu istungisaalis Eesti-Omaani sõprusrühma asutamiskoosolek, mille kutsub kokku Margus Tsahkna. Ootame aktiivset osavõttu!

Viime läbi kohaloleku kontrolli. Head ametikaaslased, katkestan kohaloleku kontrolli. Palun mikrofon Valeri Korbile!

Valeri Korb

Aitäh! Mul ei tööta see suur aparaat, mis meil on.

Aseesimees Jüri Ratas

See on halvasti, kui pult ei tööta. See tuleb tööle saada. Kuulutan välja kolmeminutilise vaheaja. Istung jätkub 10.08.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, palun vabandust selle tehnilise viperuse pärast! Ma saan aru, et nüüd härra Valeri Korbi pult töötab. Ma loodan, et ka pinginaaber ei ole õnnetu, et peab täna ükski istuma. Järgmisel korral saab jälle koos istuda. Proovime nüüd uuesti viia läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 81 Riigikogu liiget, puudub 20.

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti maaelu arengukava 2014–2020" arutelu

Aseesimees Jüri Ratas

Alustame tänaste päevakorrapunktide menetlemist. Esimene päevakorrapunkt on olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti maaelu arengukava 2014–2020" arutelu. Head ametikaaslased, lubage lühidalt tutvustada selle arutelu korda, mis tuleneb meie kodu- ja töökorra seaduse §-st 153.

Kõigepealt on põllumajandusminister Helir-Valdor Seederi ettekanne. Minister on palunud ettekandeks aega kuni 30 minutit. Ministri

ettekandele järgneb Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituudi direktori, professor Rando Värniku ettekanne, 20 minutit. Seejärel on maaelukomisjoni esimehe Kalvi Kõva ettekanne kuni 15 minutit. Esimese kahe ettekande puhul on küsimuste-vastuste voor kuni 20 minutit, maaelukomisjoni esimehe ettekandele järgnev küsimuste-vastuste voor on kuni 15 minutit. Riigikogu liige võib esitada igale ettekandjale ühe suulise küsimuse. Pärast küsimustevooru on läbirääkimiste voor. Sõnavõttudega võivad esineda Riigikogu liikmed, komisjonide ja fraktsioonide esindajad. Maaelukomisjon on ühtlasi teinud ka ettepaneku pikendada tänast istungit vajaduse korral päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Arutelu lõppemisel Riigikogu otsust vastu ei võta. Teeme nii, et istungi pikendamise juurde tuleme tagasi vastavalt vajadusele.

Palun nüüd ettekandeks Riigikogu kõnetooli põllumajandusminister Helir-Valdor Seederi!

Helir-Valdor Seeder

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mul on äärmiselt hea meel, et arutelu maaelu arengukava üle on jõudnud Riigikogu täiskogu saali riiklikult olulise küsimusena. Eesti Vabariigis on sadu arengukavasid. Enamik neist on mõeldud ilukirjanduslikuks lugemiseks, sest need pole konkreetselt seotud riigi rahaliste võimalustega ega riigieelarve strateegiaga. Maaelu arengukava on erand. Maaelu arengukava on seitsmeaastane arengukava, mida rahastatakse Euroopa Liidu ja Eesti Vabariigi vahenditega ning mille kinnitab igale liikmesriigile Euroopa Komisjon. Seetõttu on tegemist strateegilise dokumendiga, mis kujundab Eesti tulevikku olulisel määral.

Rääkides maaelu arengukavast, räägime tegelikult ühisest põllumajanduspoliitikast ning sellega kaasnevast maaelu arengu poliitikast. Ühine põllumajanduspoliitika koosneb kahest sambast, esimene on otsetoetused ja turukorraldus ning teise samba moodustab maaelu arengu poliitika. Seda poliitikat rahastatakse Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist.

Maaelu arengukava eesmärk on arendada põllumajandust ja toidutootmist ning tegelda

nende arengust tulenevate mõjudega, mis tähendab põllumajanduse arengust tulenevatele sotsiaal-majanduslikele maa-asustuse muudatustele ja keskkonnamõjule suunatud tegevusi. Aja jooksul on maaelu arengukava poliitika ulatus küll laienenud, kuid teemad on jäänud otseselt või kaudselt seotuks põllumajandusega.

Ühise põllumajanduspoliitika maaelu arengukava ei haara kogu maaelu arengut ega kõiki maaelu probleeme. Maaelu arengukava ei asenda riigi regionaalpoliitikat ega keskkonnapoliitikat – sellised ootused maaelu arengukava suhtes oleksid ebarealistlikud.

Maaelu arengukava aastateks 2014–2020 on koostatud mitu aastat, see dokument on sündinud väga põhjalikus ja kaasavas dialoogis eri huvigruppidega. Arengukava väljatöötamiseks on loodud juhtkomisjon, kuhu kuulub 29 organisatsiooni, arengukava meetmed on välja töötatud eksperdirühmades, kuhu lisaks komisjonis esindatud organisatsioonidele kuulub sama palju teisi organisatsioone. Seega on protsessi kaasatud 50–60 organisatsiooni.

Kui esindatud on nii palju huvigruppe, siis kaasneb sellega ka erinevaid huvisid ja nende konflikte. Mitme aruteluteemaga on paljud teist kindlasti ka ise kokku puutunud. Põllumajandussektori siseselt diskuteeritakse selle üle, kas keskenduda tuleks eelkõige väiketootjatele kui peretalude ja maaelu järjepidevuse kandjatele või suurtootjatele kui peamistele isevarustuse tagajatele ja ekspordi kaudu majanduse elavdajatele, milline peaks olema mahetootmise ja tavatootmise vaherkord. Toidutööstuse puhul tuuakse esile selle rolli põllumajandussaaduste vääriindajana ja lisandväärtuse loojana.

On huvigruppe, kes leiavad, et maaettevõtlusega sama olulisel kohal on maapiirkonna elukeskkond. Maaettevõtjate esindajad leiavad, et kuna peamine tööandja maapiirkonnas ei ole enam põllumajandus, siis peaks pigem keskenduma muule maaettevõtlusele. Keskkonnavaldkonna küsimus on, kas ja kui kaugele peab minema põllumajanduse keskkonnamõjude tasandamisel. Kui palju rahastada metsanduse meetmeid, maaparandust, milline prioriteet on ühistegevus, kas piirduda ainult tagastamatu abiga või rakendada ka finantsinstrumenti? Milline roll peaks olema teadusel, koolitusel ja nõuandeteenistusel?

Sellest põgusast loetelust on näha, et soove on rohkem kui võimalusi. Põllumajandusministeerium omalt poolt on püüdnud leida nende teemade vahel tasakaalu, aga tasakaal ei tähenda alati arengut. Konsensuslik rahajagamine huvirühmade vahel ei saa olla eesmärk omaette. Maaelu arengukava eesmärk peab olema areng, uus kvaliteet ja struktuurimuutused. Järgnevalt kirjeldangi, millisena Põllumajandusministeerium näeb maaelu arengukava rolli maaelu edendamisel ning milline võiks olla tasakaalupunkt, mis samal ajal ei tee järeleandmisi pikemaajalises vaates maapiirkonna arengutele.

Maaelu arengukava keskendub viiele valdkonnale: esiteks, teadmussiire põllumajanduses, metsanduses ja toidusektoris; teiseks, põllumajanduse konkurentsivõime; kolmandaks, toidutarneahela toimimine; neljandaks, keskkond; viiendaks, maaettevõtlus ja kohalik algatus.

Teadmussiirde valdkonnas näeme peamiste väljakutsetena suutlikkust investeerida teadus- ja arendustegevusse, innovatsiooni ning tootjate ja nõustajate ning teadlaste vahelist koostööd. Sellest tulenevalt on uuel perioodil teadmussiirde fookuses see, kuidas suurendada eri osapoolte vahelist koostööd ning kuidas teadustulemusi senisest tulemuslikumalt praktikas kasutusele võtta. Teadus- ja arendustegevusel on väga oluline osa konkurentsivõimes ning selleks, et olla konkurentsivõimeline, on moodsa tehnoloogia kõrval vaja ka tänapäevaseid teadmisi.

Konkurentsivõime parandamisel lähtume sellest, et meie tootjate investeerimisvõimekus, tootlikkus ja konkurentsivõime on Euroopa Liidu keskmisega võrreldes madal ning sektori vanuseline struktuur ei ole jätkusuutlik. Samas pakub maailm, rahvastiku kasv ning sellest tulenev nõudlus nii toidu- kui ka energiakandjate järele meie tootjatele pikas perspektiivis positiivseid väljavaateid.

Konkurentsivõime parandamisele suunatud tegevustes soovime tagada, et nendega kaasneksid arenguhüpe ja struktuurilised muudatused. Sellest tulenevalt keskendume konkurentsivõime puhul eelkõige pikaajalistele investeeringutele. Kindlasti on siin oma roll nii väike- kui ka suurtootjatel. Oluline on üles leida iga suurusgrupi peamised vajadused ning neile sobivad instrumendid. Samuti on tähtis,

et investeringuga kaasneks muid positiivseid väärtusi, näiteks ressursisääst. Julgen siinkohal ka väita, et investeringud on üks tõhusamaid instrumente keskkonnanäesmärkide saavutamisel.

Toidutarneahela puhul on keskne küsimus, kuidas vääridada meie põllumajandustoodangut võimalikult suures ulatuses nii, et viiksime Eestist välja kõrge lisandväärtusega tooteid. Samuti on oluline, kuidas meie mahetoodangut, mida praegu turustatakse paljuski tavatoodanguna, töödeldaks ja turustataks mahetoodanguna. See aitaks saada mahetoodete eest kõrgemat hinda, suurendamaks seeläbi sektori orienteeritust turule.

Praegu oleme veel olukorras, kus meie tootjate koostöövõime on väike, toiduainetööstuse tootlikkus ja konkurentsivõime, võrreldes Euroopa Liidu keskmisega, madal ning suutlikkus turundusse investeerida samuti madal. Nišitoodetele ei ole piisavalt turustusvõimalusi ning kõrge lisandväärtusega toodete osakaal lõpptoodangus on väike. Sellest tulenevalt on maaelu arengukava üks prioriteet suurema lisandväärtuse loomine ning ka põllumajandustootjate suunamine koostööle ja oma toodangu suuremale vääridamisele.

Kui tulla keskkonnavaldkonna juurde, siis me oleme hästi varustatud maaressursiga, meil on keskkonnasõbralikuks tootmiseks sobiv kliima, suhteliselt suur mahepõllumajandusmaa osakaal ning säilinud on palju loodusväärtusi. Samas tuleb silmas pidada, et kontsentreerumisega kaasneb ka põllumajanduse intensiivistumine ning see toob omakorda kaasa võimalikud keskkonnariskid. Sellest tulenevalt keskendub maaelu arengukava keskkonnavaldkonnas mõjule, mida põllumajanduse aktiivsed meetmed avaldavad veele, mullale ja elukeskkonnale. Oma koht siin on kindlasti loodusväärtuste säilitamisel, kuid üksnes selles ulatuses, mis on eelkõige seotud põllumajandusega.

Maaelu arengukava tegeleb ka maaettevõtluse ja kohaliku algatusega. Viimase kahe aastakümne arengud maamajanduses on olnud põllumajanduses hõivatute arvu vähenemine 140 000-lt 20 000-le, rahvastiku ja majandustegevuse koondumine keskustesse, atraktiivsete töökohtade nappus ja teenuste kättesaadavuse halvenemine. Selleks, et neid probleeme lahendada, oleme pidanud vajalikuks kesken-

duda nii maapiirkonna ettevõtlus- kui ka elukeskkonnale. Maaelu arengukava fookus lähtub eelkõige sellest, kuidas kasutada kohalikke ressursse ja lahendusi elukeskkonna parandamisel ja töökohtade loomisel. Samas peame tunnustama, et põllumajandusest sellises ulatuses vabanenud tööjõule ei ole maal võrdväärset alternatiivi leitud. Kui me soovime maaettevõtluses ja maaelus laiemalt saavutada uut kvaliteeti, siis peavad selle arengusse panustama kõik Euroopa Liidu fondid, ministreeriumid ja kõik valdkondlikud poliitikad.

Siit jõuame küsimuseni, kui palju on meil raha kõigi nende ideede elluviimiseks. Uuel perioodil on meil maaelu arengukava raames koos Euroopa Liidu panuse ja Eesti riigi poolse kaasrahastamisega kasutada 936 miljonit eurot, millest 35% läheb keskkonnavaldkonnale, 28% konkurentsivõimele, 18% maaettevõtlusele ja kohalikule algatusele, 11% toidutarneahelale ja 4% teadmussiirdele. Kui võrrelda raha jaotust käesoleva perioodi omaga, siis näeme, et rohkem raha saavad kaks valdkonda, need on teadmussiire ning toidutarneahel. Rahaliste vahendite maht jääb samasse suurusjärku konkurentsivõimes, pisut väheneb keskkonna puhul ning rohkem väheneb maaettevõtluse ja kohaliku algatuse puhul.

See jaotus näitab, esiteks, maaelu arengukava prioriteete, teadus- ja arendustegevuse ning lisandväärtuse rolli kasvu uuel perioodil. Teiseks, kui teatud valdkondasid on siiani mingis mahus rahastatud, siis ei pea see rahastamine samas mahus jätkuma, see oleks toetusõltuvuse tekitamise libe tee. Pigem peame silmas pidama, kuidas kõik meie toetused viiksid tulemuseni, et tulevikus enam toetust ei vajata. Kolmandaks on uuel perioodil mõnes valdkonnas plaan liikuda tagastamatu abi kasutamisel tagastatava abi vormide juurde ehk finantsinstrumendi rakendamisele.

Nii maaelu arengukava eri valdkondade rahastamisest kui ka meetmete valikust rääkides rõhutan, et maaelu arengukava ei ole valmis. Arutelud jätkuvad ja lõplikult kiidab selle kava heaks Vabariigi Valitsus. Seega võivad praegu arutusel olevad rahastamise proportsioonid ja meetmete valik veel muutuda.

Euroopa tasandil on ette antud meetmete n-ö menüü, mille hulgast liikmesriigid teevad arengukava koostades valiku. Kohustuslik on rakendada kaks meetet, need on põllumajan-

duslik keskkonnatoetus ja Leader. Uuel perioodil oleme maaelu arengukava raames kavandanud rakendada 23 meedet. Uuel perioodil ei jätku ebasoodsate piirkondade toetus, kiviaia taastamise toetus ning külade uuendamise ja arendamise toetus.

Kohustusliku keskkonnameetme osakaal peab olema vähemalt 30%. Eestis on kavas rakendada mitu keskkonnameedet, mille osakaal kokku on 35%, seega rohkem kui on Euroopa Liidu nõue. Eesti maaelu arengukava on üks Euroopa Liidu rohelisemaid. Maaelu arengukava keskkonnatemaatilise kriitika kiipub tihti keskendumise mõnele üksikule arengukava aspektile, ilma tervikpilti vaatamata. Keskkond on valdkond, mis vajab terviklikku käsitlust. Ühelt poolt oleme ette näinud laiapõhjalise keskkonnasõbraliku majandamise meetme, mis on suunatud keskkonnavalase teadlikkuse parandamisele ning keskkonnasõbralike tootmisviiside kasutusele võtmisele. Selle kõrval on meil terve hulk aktiivseid keskkonnameetmeid, mis on suunatud spetsiifiliste keskkonnaprobleemide lahendamisele, kusjuures tuleb juurde ka uusi meetmeid, nagu mullakaitse või keskkonnasõbraliku aianduse toetus. Samuti väärivad keskkonna seisukohast märkimist, et investeeringumeetmes lisandub palju stiimuleid just keskkonnainvesteeringute elluviimiseks ning nõuandemeetmes mitmesuguseid stiimuleid keskkonnavalase nõuande kasutamiseks ja seeläbi teadlikkuse suurendamiseks.

Kõige problemaatilisem keskkonnameetmetest on Natura põllumajandus- ja metsamaa meede, mis on oma olemuselt passiivne kompensatsioon ning tekitab ebavõrdsust maaomanike ja põllumajandustootjate vahel. Natura meetme põhiseadusele ja võrdse kohtlemise põhimõttele vastavuse hindamisega tegeleb praegu ka õiguskantsler. Eelöeldu tähendab, et Natura meetme rakendamisel peab kohtlema maaomanikke ja tootjaid võrdselt ning see peaks olema osa keskkonnapoliitikast, mitte maaelu arengukavast. Sellisel seisukohal on ka valdav enamik juhtkomisjoni liikmeid.

Mahepõllumajanduse puhul oleme toetuste abil jõudnud päris suure mahemaa osakaaluni. Väljakutse on jõuda siit mahetoodangu kasvuni. Selle eesmärgi saavutamine nii mahetootuse kui ka muude maaelu arengukava instru-

mentide abil peab viima selleni, et mahetoodang jõuaks mahedana ka tarbijani.

Põllumajanduse konkurentsivõime seisukohast on võtmetähtsusega investeeringutoetused. Siin on oluline, et toetused jõuaksid nii väike- kui ka suurtootjateni, kelle mõlema konkurentsivõime vajab parandamist. Samas peitub nende konkurentsivõime eri kohtades. Väiketootjate puhul saame rääkida konkurentsivõimest kohalikul tasandil. Selle väljundiks on eelkõige ühistegevus või spetsialiseerumine, milleks pakub võimaluse kohalik Eesti toit ning lühike tarneahel ja otseturustus, tegevused, mis toovad tootjat tarbijale lähemale. Suurtootjad, kes konkureerivad maailmaturul, vajavad toetamist, et parandada meie isevarustatust ning ekspordipotentsiaali.

Toidutööstuse ja turustamise prioriteetsus väljendub nii töötlemise investeeringute rahastamise mahu kasvus kui ka meetmete sisulistes muudatustes. Põllumajandustootjate toodangu viib turule enamasti toidutööstus. Oluline on tõsta toidutööstuse efektiivsust ja turustamise võimekust. Toon siinkohal ühe lihtsa näite piimandusest. Eesti toodab piima oluliselt rohkem, kui me seda ise tarbime – 2012. aastal oli isevarustatuse tase 178,6% –, ülejäänud ekspordime suuresti toorpiimana, mis väärindatakse meie lähinaabrite juures. Tahame anda tõe, et meie toodang väärindatakse kohapeal, olgu siis kohalike tootjate ühistulise töötlemise või kohalike tööstuste kaudu, jättes lisandväärtuse kohapeale ja panustades seeläbi Eesti majandusse.

Selleks, et meie tootjad oleksid konkurentsivõimelised, ei saa me mööda teadus- ja arendustegevusest ning innovatsioonist. Maaelu arengukavas lisandub uuel perioodil mitu tegevust, mis on suunatud sellele, et tootjad kaaksid oma tootmisotsustesse rohkem nõustajaid ja teadlasi. Mitmekesistamise meetme üle toimunud arutelud on siiani keskendunud eelkõige selle eelarve vähenemisele. Samas on nendes aruteludes kas teadlikult või teadmatuses jäetud tähelepanuta mitu olulist fakti. Esiteks, kui siiani jagunes meetme eelarve võrdselt põllumajandustootjate ja muude ettevõtjate vahel, siis edaspidi suureneb just muude maaettevõtjate eelarve osakaal – kuni 70% muudele maaettevõtjatele. Lisaks tuleb põhimõtteline muudatus toetatavate tegevuste puhul. Nimelt, kui siiani on ligikaudu pool

meetme eelarvest läinud turismivaldkonda ja enamik sellest voodikohtade rajamiseks, siis uuel perioodil voodikohtade rajamist sellisel kujul enam ei toetata. Loodud voodikohad tuleb täita nii otseses kui ka kaudses mõttes. Pigem seisab maaturismi väljakutse selles, kuidas vähendada hooajalisust ning leida uusi teenuseid, mis aitaksid tagada, et loodud voodikohad oleksid pidevas kasutuses. Praeguse olukorra näitlikustamiseks võib kasutada tööhõukulu ja keskmise palga näitajaid, mis turismisektoris on ühed madalaimad. 2009. aasta lõpu seisuga oli majutus- ja toitlustussektori brutopalk 519 eurot oluliselt madalam kui põllumajanduse, metsanduse ja kalapüügiduse 698 eurot, rääkimata Eesti keskmisest, mis oli 839 eurot. See üksnes kinnitab, et mitmekesistamise meetme suund tegevustele, mis peaks suurendama lisandväärtust, on ainuõige.

Meetmete puhul tahaksin peatuda ka finantsinstrumendil, maaelu arengukava uuel elemendil. Finantsinstrumendi kasutamiseks oleme ette näinud 65 miljonit eurot. Finantsinstrumendi kaudu asendame teatud valdkondades ja teatud tegevuste puhul senise tagastamatu abi vormi tagastatava abiga. Seda selleks, et pikemas perspektiivis peame suurendama valmisolekut saada hakkama väiksemate toetustega, ning finantsinstrumendi kaudu on võimalik vähendada toetussõltuvust. Samuti moonutavad finantsinstrumendid oluliselt vähem turgu toetuse saajate ning mittesaajate vahel ning võimaldavad toetada märksa rohkem toetuse saajaid ja projekte. Lisaks on finantsinstrument n-ö korduvkasutatav ja selle tulemusena tekib Eesti riigil tagasilaekuvate vahendite kaudu tulevikus vaba raha oma põllumajanduspoliitika elluviimiseks. Finantsinstrumendi puhul tagasilaekuv raha on vabalt kasutatav ja sellele ei laiene Euroopa Liidu kehtestatud nõuded ja kriteeriumid. Me saame seda ise oma riigis kehtestatud prioriteetide kohaselt ja paindlikult ning operatiivselt põllumajanduspoliitika elluviimiseks kasutada. See on lisaväärtus, mida toetuse taotlejad võib-olla esialgu ei tunneta.

Oma sõnavõtu lõpetuseks tahan välja jõuda sinna, kust ma alustasin. Maaelu areng on kahtlemata nii oluline teema, et väärrib arutamist riiklikult tähtsa küsimusena. Samas ei peaks arutelu piirduma üksnes sellega, milline on ühise põllumajanduspoliitika roll maaelu arendamisel. Perioodi 2014–2020 ettevalmis-

tused hõlmavad ka kõiki muid valdkondlikke poliitikaid, mis mõjutavad maaelu arengut vähemalt samavõrra kui ühise põllumajanduspoliitikaga kaasnev maaelu arengu poliitika, olgu nendeks siis haridus-, transpordi- või ettevõtluspoliitika. Seega oleks igati tervitatav, kui kõigi nende poliitikate mõju maaelu arengule arutataks samuti Riigikogu tasandil. See on üks võimalus, kuidas tagada eri poliitikate parim koosmõju ja tulemuslikkus maapiirkondade seisukohalt. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu, austatud minister! Teile on ka küsimusi. Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea eesistuja! Hea minister! Eestis on küllalt palju sellist maad, mis kuulub mitmesugustele fondidele ja edukatele ettevõtjatele, kes otseselt põllumajandustootmisega ei tegele. Nende äri seisneb ühtse pindalatoetuse väljavõtmises ja maade niitmises. Kui mina tahaksin rentida neilt põllumaad ja alustada põllumajandustegevust, siis võtavad nad pindalatoetuse endale ja küsivad minult veel maa-renti umbes 30 eurot hektari eest. Kas maaelu arengukava arutelul on olnud ka jutuks, et selline kapitalimahutuslik äri ja küllalt suur pindalatoetuse jagamine lihtsalt niitmise eest paneb tegelikud põllumajandustootjad ebanõrdsesse olukorda, et see on ebanormaalne olukord?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! See on väga tõsine küsimus, kuigi see on seotud rohkem otsetoetuste teemaga. Kui te kuulsite algul tähelepanelikult, siis teate, et ühine põllumajanduspoliitika jaguneb kaheks: otsetoetused ja turukorraldus ning maaelu arengu poliitika. See on eelkõige otsetoetuste küsimus, mis ei ole tänase arutelu põhi-teema. Aga jah, see on keeruline teema, mille üle me oleme arutanud ministriumis koos põllumajandussektoriga nii otsetoetuste kui ka maaelu arengukava kontekstis. Selle teemaga tegeleb Euroopa Komisjon, põllumajandusministrite nõukogu ja ka Euroopa Parlament. Mingi sammu me selle probleemi lahendamiseks järgmisel perioodil kindlasti astume, et liikuda edasi paremuse suunas. Tõenäoliselt antakse mingisugused üleeuroopalised raam-

regulatsioonid, et eristada aktiivset ja passiivset põllumajandustootjat, aga see ei ole kindlasti piisav. Kui suured vabadused ja võimalused liikmesriigile jäävad, peaks selguma lähikuudel. Igal juhul me tegeleme selle teemaga. Väga optimistlik ma siin ei ole, ma arvan, et see probleem laheneb siis, kui ühel hetkel Euroopa Liidu põllumajanduspoliitikas enam otsetoetusi ei ole. Aga sinna on veel pikk maa minna.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Hea minister! Eile andis valitsus Riigikogule üle järgmise aasta eelarve. Sellest nähtub, et riigieelarvest ei peeta võimalikuks maksta põllumeestele täiendavaid otsetoetusi, mis oleksid vajalikud Euroopa Liidu ebavõrdsete toetuste kompenseerimiseks. Kuna uutel liikmesriikidel on lubatud täiendavaid otsetoetusi maksta ja arvatavasti paljud seda teevadki – meie andmetel on ka Läti järgmise aasta eelarves sellega arvestatud –, siis see põlistab veelgi Eesti põllumeeste ebavõrdseid konkurentsitingimusi. Kas te olete analüüsinud, kui suur sissetuleku langus tabab uuel aastal Eesti looma- ja teraviljakasvatajaid, kuna enam ei plaanita maksta täiendavaid otsetoetusi ja maaelu arengukavast ka karjatamistoetust?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! See küsimus ei ole ka otseselt seotud maaelu arengukavaga, kuna puudutab jällegi neid otsetoetusi, mis ei ole osa maaelu arengukavast. Loomulikult oleme analüüsinud, mida see olukord endaga kaasa toob. Kuigi tervikuna otsetoetused põllumeestele perioodil 2014–2020 kasvavad ja tegelikult kasvavad päris märkimisväärselt, eelkõige see raha, mis me Euroopa Liidust saame, on aastad 2014–2015 ikkagi keerulised. Valitsuskabinetis oleme arutanud seda küsimust päris mitmel korral. Põllumajandusministeerium taotles otsetoetuste maksmist. Ma tahan aga siin selgitada, et Euroopa Komisjon tegi selle otsuse, et otsetoetustele lisaks võib maksta täiendavaid siseriiklikke otsetoetusi ehk vanas mõistes *top-up*'e, alles möödunud kevadel peale seda, kui järgmise aasta riigieelarve koostamist oli juba alustatud ja kinnitatud oli ka riigieelarve

strateegia, kus ei olnud selle võimalusega arvestatud, sest komisjon oli varem teatanud, et selline võimalus uuel perioodil ei jätku. Nii et see raha tuleks leida n-ö käigu pealt, aga selle taotluse me oleme esitanud.

Lõpuks otsustas valitsuskabinet lähtuda Euroopa Liidu Ülemkogus saavutatud poliitilisest kokkuleppest, mille järgi Eestile eraldati täiendavalt maaelu arengukavasse 50 miljonit eurot, et Eesti riik saaks selle rahaga katta võimaliku otsetoetuste vähenemise 2014. ja 2015. aastal. Selline oli ülemkogu poliitiline kokkulepe ja see oli ka põhjus, miks Eesti maaelu arengukavasse täiendavad 50 miljonit eraldati. Valitsuskabinet otsustas lähtuda sellest kokkuleppest ja leida selle raha nendest vahenditest. Kuid samas on nüüd tekkinud võimalus teha seda ka riigieelarve vahenditest. Eelarve kinnitab parlament, ja kui parlament peab võimalikuks muuta riigieelarvet menetluse käigus nii, et see raha leitakse riigieelarvest, siis Põllumajandusministeerium kindlasti toetab seda. Mis puutub võimalikku toetuste vähenemisse, siis protsentuaalselt ei ole see kuigi suur. Rahaliselt väljendatuna on see kahe aasta peale ligikaudu 15 miljonit eurot. Kahe aasta peale jagatuna on puudujääk umbes 15 miljonit eurot.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Aidma, palun!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Sa puudutasid oma ettekandes ka seda igavest dilemma: suurtootjad ja efektiivsus *versus* väiketootja ja maa elulaad. Milline on ministri hinnangul MAK-i kavandi valguses tasakaal kahe huvigrupi vahel? Endiselt on mõlemalt poolt kuulda nurinat. Või äkki on saavutatud tasakaal?

Helir-Valdor Seeder

Selle tasakaalu hindamine on kindlasti väga subjektiivne ja eri silmade läbi vaadatuna on tasakaalupunkt erinevas kohas. Mina arvan küll, et see, mis praegu välja pakutud on, on enam-vähem tasakaalus, kuigi kavand ei ole lõplik ja vaidlused selle üle jätkuvad tõenäoliselt viimase hetkeni, kuni Vabariigi Valitsus selle siseriiklikult kinnitab ja me kava komisjonile esitame. Mina arvan, et see tasakaal on

nüüdseks leitud, aga see ei tähenda, et tasa-kaalupunkt sinna jääb. Eks lõplik tõde selgub siis, kui me oleme maaelu arengukava juhtkomisjonis kokku leppinud. Meil on oktoobris plaanis veel kokku tulla ja arutada, samuti tuleb arutelu ka Vabariigi Valitsuses. See on üks Eesti põllumajanduspoliitika olulisemaid teemasid ja see vaidlus on tegelikult vaidlus, kus õigus on mõlemal poolel, aga lõpuks tuleb leida ikkagi lahendus ja saavutada kokkulepe.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh! Hea minister! Leader-meede on olnud maal tegutsevate väikeettevõtjale ja ka külakogukondadele tõeline õlekõrs nende tegevustes. Me saame küll tunda rõõmu selle üle, et Leader-meetme maht on 10% maaelu arengukava mahust – see on tõesti protsentuaalselt suurem kui paljudes teistes riikides –, aga kuna uuel perioodil kaob kõrvalt külade arendamise meede, siis lõppkokkuvõttes on kohaliku algatuse valdkonnas raha siiski vähem. Paratamatult suureneb Leader-rahastuses surve suunata enam vahendeid ettevõtlusega mitteseotud investeeringutele, mis on ka tähtis valdkond, aga samas pean ülioluliseks, et me järgmisel perioodil suudaksime suunata raha eelkõige töökohtade loomisele, sest mingil muul moel meie inimesed maale elama ei jää. Mida on konkreetselt kavandatud, et oluliselt enam saaksid rahastatud just nimelt töökohtade loomisega seotud ettevõtmised?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Leader-meetme kommentaariks nii palju, et jah, kohaliku algatuse kogumaht järgmisel perioodil väheneb, võrreldes käesoleva perioodiga, ja selle põhjus on külaelu arengu meetme mitterakendamine. Tegelikult oli külaelu arengu meede käesoleval perioodil mõeldud ajutise meetmena perioodi algul, seni kuni Leader-meede ei olnud veel rakendunud. Leader-meetme ettevalmistused võtsid väga palju aega. Selleks oli vaja moodustada Leader-piirkonnad, välja töötada strateegiad jne. Kui Leader-meede käivitus, siis lõpetasime külaelu arengu meetme rahastamise juba sellel perioodil. Nii et see oligi n-ö stardimeede. Järgmisel perioodil on tegemist ühe Leader-meetmega,

kahe n-ö analoogse või sarnase meetmega ei ole meil mõistlik jätkata.

Kogu maaelu arengukava üks olulisi eesmärke on töökohtade loomine, kuid mitte selliste töökohtade loomine, mis annavad vähe lisandväärtust ja mis on madalalpalgalised. Leaderi ja maaelu mitmekesistamise puhul pean üheks probleemiks eelkõige siiski nende investeeringute jätkusuutlikkust. Me oleme sellel perioodil Leaderi kaudu väga palju investeerinud hoonetesse, rajatistesse, aga nende hilisem majandamine, kasutamine ja ülalpidamine ei ole iga kord läbi mõeldud ega ole alati jätkusuutlik. Me peame rohkem keskenduma sellele, et tehtavad kulutused ja investeeringud oleksid jätkusuutlikud. Sama asi on ka maaelu mitmekesistamisega. Nagu ma juba ütlesin, on väga palju investeeritud turismi ja voodikohtadesse, aga ka statistika näitab, et turism Eestis rikkaks ei tee (see on küll laiem teema). Maa-turism on üks kõige madalama palgatasemega valdkondi. See ei anna väga kõrget lisandväärtust ja teaduspõhist tööd on seal suhteliselt vähe. Nii et majutus, toitlustamine, koristamine ja muu teenindus, hotellindus ei ole see valdkond, mis meid jõukaks teeb. Eriti siis, kui me teeme need investeeringud selliselt, et nendega ei kaasne muid tegevusi ega jätkusuutlikkust. Tegelikult oleme ju teiste meetmete puhul samuti arvestanud, et investeeringute abil tuleb luua just selliseid töökohti, mis on efektiivsed, loovad lisandväärtust ja kus makstakse ka kõrgemat palka.

Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kabrits, palun!

Siim Kabrits

Aitäh, hea istungi juhataja! Lugupeetud minister! Mul on hea meel, et Põllumajandusministerium on teinud head tööd ja uuel perioodil kasvab oluliselt just finantsinstrumendi osa. Minu küsimus puudutab praegust situatsiooni, kus Soome ja Rootsi maaettevõtjate krediidi kulukuse määr, laen pluss garantiitasud, on umbes 2%. Kahjuks on Eesti maaettevõtjate krediidi kulukuse määr isegi kuni 10%. Kas on näha, et garantiitasude osa võiks muutuda konkurentsivõimeliseks, võrreldes naaberriikide Soome ja Rootsiiga?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Jah, me oleme mõelnud sellele eesmärgile, mida te nimetasite. Maaelu Edendamise Sihtasutuse kaudu on kavandatud rakendada meede, mille maht on 65 miljonit eurot järgmise perioodi kohta. Pean siin kohe tunnistama, et ka selle meetme rakendamine on tekitanud väga elavaid arutelusid ja erinevaid arvamusi, siin ei ole üksmeelt ei maaelu arengukava juhtkomisjonis ega sektoris tervikuna. Põllumajandusministeerium peab vajalikuks ja õigeks seda finantsinstrumenti rakendada ja me väga loodame, et see annab sektori arenguks uusi võimalusi ning võimaldab toetada suuremat ringi põllumajandustootjaid, kui seda saaks teha tagastamatu abi kaudu. Eelkõige näeme, et finantsinstrumenti rakendatakse põllumajandusinvesteeringute, maaelu mitmekesistamise ja toidutööstuse puhul. Need on kolm valdkonda, kus finantsinstrument peaks olema kindlasti rakendatav, aga see loetelu ei ole ammendav, arutelude käigus võib selguda, et see kasutusväli on laiem.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Ettekandes rõhutasite investeeringute vajadust ja tähtsust. Uuel perioodil on teatavasti kavas vähendada põllumajandustootmise investeeringuid 191 miljonilt 163 miljonile eurole. Põllumajandusorganisatsioonid näevad ja kindlasti näete ka teie, kui te Eestis ringi liigute, kas siis uusi objekte avades või silindreid betooni uputades, et neid investeeringuid on vaja tunduvalt rohkem. Seda on ka MAK-is rõhutatud, et investeeringute puudumine pärsib konkurentsivõimet ja teistpidi halvendab keskonnaseisundit. Milline on teie hinnang, kas see summa on piisav põllumajandustootmise investeeringuteks? Milliste sõnumitega te lähete valitsusse?

Helir-Valdor Seeder

Raha ei ole kunagi piisavalt, rääkimata sellest, et seda liiga palju on. Raha ei ole piisavalt investeeringumeetmes ja kogu maaelu arengukava maht võiks olla mitu korda suurem. Aga see on reaalsus, millest me peame lähtuma. Ma tahan öelda paar kommentaari põllumajandus-

investeeringute kohta. Me ei ole maaelu arengukavas planeerinud otseselt põllumajandusinvesteeringute vähenemist. Praegu on planeeritud, et tagastamatu abi väheneb 30 miljoni euro võrra, 190 miljonilt 160 miljonile. See aga ei tähenda, et investeerimisvõimalused tervikuna oleksid väiksemad. Tuletan meelde, et uue vahendina lisandub finantsinstrument, mis on mõeldud investeerimiseks, mida põllumajandustootjad saavad kasutada põllumajandusinvesteeringuteks. Seda võimalust käesoleval perioodil ei olnud ja selle tõttu ei julge mina küll täna kindlalt väita, et järgmisel perioodil maaelu arengukava toetusel tehtavad investeeringud vähenevad. Võib-olla need isegi suurenevad veidi, aga tagastamatu abi osa proportsionaalselt mõnevõrra ilmselt väheneb.

Teiseks, kas investeerimine alati tõstab konkurentsivõimet? Siin peab ka ettevaatlik olema. Loomulikult, selleks et olla konkurentsivõimeline, peab tehnika, tehnoloogia käima kaasas arenguga, innovatsiooniga ja see eeldab investeeringuid. Kuid kui me investeerime üle, kui me selle tagajärjel ei suuda laene teenida, kui seetõttu kasvab tootmise omahind, siis väheneb ka konkurentsivõime. Nii et kindlasti ei taha me anda põllumajandussektorile signaali majanduslikus mõttes üleinvesteermiseks, mis eriti ilmneb kriisiolukordades, kus kokkuostuhinnad turusituatsioonist tulenevalt alanevad. Selles olukorras on väga palju investeerinud Eesti ettevõtjatel, eelkõige suurematel ettevõtjatel mure, et tootmise omahinda ei ole võimalik alandada, kohustused pankade ees on jätkuvalt üleval ja seetõttu väheneb ka konkurentsivõime. Nii et ka investeerimisel peab olema mõõdukas ja ettevaatlik ning seda me peame investeeringumeetmete puhul silmas pidama.

Aseesimees Jüri Ratas

Paul-Eerik Rummo, palun!

Paul-Eerik Rummo

Suur tänu! Aitäh ettekande eest, härra minister! Mu küsimus peab silmas haridussuundi, tööhõivet ning praeguste noorte inimeste välja-vaateid ja valikuvõimalusi. Kuidas te prognoosiksite 5, 10, 15 aasta perspektiivis, kui suur protsent Eesti tööealisest elanikkonnast võiks töötada ja peaks töötama vahetult põllumajandustootmise sfääris?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Täna on seda juba kergem teha kui 10 või 15 aastat tagasi. Kui 1991. aastal oli otseselt põllumajandusega hõivatute arv üle 140 000, siis 2011. aastal oli neid 20 000 ehk vähenemine 20 aasta jooksul 7 korda, mitte 70%, vaid 7 korda. Teist sellist valdkonda Eesti riigis ma ei oskagi kohe öelda. Aga viimaste aastate arengud näitavad, et see tase on stabiliseerunud ja mõnevõrra isegi tõusnud. Ma arvan, et Eestis põllumajandussektori tööjõud enam drastiliselt ei vähene, tõenäoliselt jääb see vähenemine 2-3% vahele. Ma ei prognoosi siin ei järsku kasvu ega ka olulist vähenemist. See ei ole enam realistlik, et see väheneks 2-3 korda.

Aseesimees Jüri Ratas

Aare Heinvee, palun!

Aare Heinvee

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister, ma tänan teid hea ettekande eest! Tsiteerides maaelu arengukava sissejuhatust, on maaelu arengu poliitika eesmärkideks põllumajanduse konkurentsivõime, loodusvarade jätkusuutlik majandamine ning maapiirkondade tasakaalustatud territoriaalne areng. Kui panna need eesmärgid riikliku toidujulgeoleku mõõtkavasse, kuidas te siis neid kommenteerite, eriti maapiirkondade tasakaalustatud territoriaalse arengu taustal?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Eks nii ongi, et maaelu arengukaval on väga ulatuslikud eesmärgid, ja nagu ma algul ütlesin, on see eelkõige ühise põllumajanduspoliitika maaelu arengukava, mis tegeleb põllumajanduse ja toidutootmise arengust tulenevate tagajärgede ja mõjudega. Me ei saa seda arengukava mõista nii, et see ongi kogu maaelu arengukava laias mõttes, et me tegeleme seal teedevõrgu kujundamise ja ühistranspordi korraldamise, tervishoiuteenuse kättesaadavuse, koolivõrgu küsimuste ja kõige muuga. Sellega ühise põllumajanduspoliitika maaelu arengukava ei tegele, selleks on riigil oma harukondlikud poliitikad, regionaalpoliitika. Kindlasti ei sisalda maaelu arengukava endas ka mingisugust haldusterritoriaalset reformi. Nii ulatuslikke eesmäärke maaelu arengukaval ei ole.

Me peame leidma tasakaalu ja selles, mis puudutab tööhõivet, on eelkõige eesmärk leida tööd nendele inimestele, kes on vabanenud põllumajandussektorist, kellel ei ole enam põllumajandussektoris tööd. Neile tuleb pakkuda kohapeal alternatiivseid võimalusi, et see infrastruktuur, mis vabaneb põllumajandusest, need hooned ja rajatised leiaksid kasutamist muul otstarbel jne. Keskkonnapoliitikas me peame tegelema just põllumajanduse mõjudega keskkonnale, veele, mullale, loodusrikkusele, me ei saa maaelu arengukava eesmärgiks seada näiteks tegelemist riiklike looduskaitsealade, kaitsekorralduskavade ja muu taolisega – see on juba laiem keskkonnapoliitika eesmärk. Nii et saage aru, maaelu arengukava eesmärk on siiski piiritletud.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid väga ettekande ja vastuste eest! Ma palun nüüd ettekandeks Riigikogu kõnetooli Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituudi direktori professor Rando Värniku!

Rando Värnik

Austatud Riigikogu esimees ja Riigikogu liikmed! Hea minister! Head kuulajad! Minu ettekande teema on, millist maaelu arengukava me vajame. Teema on ajendatud maaelu arengukava 2014. aasta eelarve koostamisest ning vajadusest maaelu probleemidele laiemalt kaasa mõelda, samuti vajadusest muuta meie arusaama toetuste eesmärgist.

Inimeste liikumine kõrge arengutasemega piirkondade suunas on loomulik valik. Meid tõmbavad enam keskused, kus on suuremad poed, arenenud ettevõtlus, kõrgemad palgad ja teenused paremini kättesaadavad. Seetõttu ei lahenda keskustepõhine halduskorraldus piirkonna arendamise peamist probleemi, milleks on vajalik suutlikkus kohapeal. Suutlikkuse kujundab riigi ja kohaliku tasandi ülesannete selge jaotus, vastutus ja rahastamismudeli põhjalik ülevaatamine. Uuringud näitavad, et kohalikel omavalitsustel ei ole seni olnud selget ülesannet tegelda oma piirkonnas ettevõtluse arendamisega, sest rahastamismudel selleks ei motiveeri. Lisaks võivad ettevõtluskeskkonna arendamisega kaasneda suured kulud ja teatud juhtudel võib see kujuneda kohaliku omavalitsuse niigi õhukese rahakoti jaoks suureks

probleemiks. Eeltoodu sisu on selles, et maapiirkondade arengu saavutamiseks on vaja tegelda ettevõtluse arendamisega laiemalt, nii ettevõtlikkuse kasvatamise kui ka ettevõtte probleemide lahendamise ja nende arengu soodustamisega. Maapiirkondades valitseb ühelt poolt struktuurne tööpuudus, kuid teiselt poolt ei suuda arenevad ettevõtted leida piisavalt töajõudu. Seega saab kogu piirkonna areng alguse inimkapitali kvantiteedist ja kvaliteedist.

Teine probleem, mida tuleb teadvustada, on tõsiasi, et riigieelarve mõistes me sõltume juba 17–18% ulatuses Euroopa Liidu abist. Peame olema riigina valmis hakkama saama ka siis, kui toetused vähenevad, mistõttu kõiki abirahasid tuleb käsitleda kui ajutisi meetmeid vajalike arengute soodustamiseks. Tasuks endalt küsida, millised oleksid meie valikud siis, kui meil poleks võimalik põllumajanduspoliitikat ellu viia Euroopa Liidu vahenditega ning tuleks rakendada vaid Eesti riigi eelarvelisi vahendeid.

Tõstataksin toetuste olemasolu ja jätkusuutlikkuse teema nn niitjate ja maherohumaade pidajate puhul. Senine kogemus Euroopa Liidu liikmena näitab, et poliitikad on mõjutanud esmase tootmisressursi, põllumajandusmaa kasutuselevõttu, aga ka näiteks kalakasvanduste taset. Peamine põhjus on siin pindalapõhisest tootmisest lahti seotud toetused. Seejuures on sellega kaasnenud väga ulatuslik majandusliku potentsiaali kasutamata jätmine või üksnes osaline kasutamine. Näiteks on sellise tegevusega kaasnenud nn niitjate arvu kasv, kes niidavad korra aastas rohumaid, et olla abikõlblik ühtse pindalatoetuse saaja, selle asemel et kasutada maaressurssi majandusliku väärtuse loomisel – toidu tootmisel. Tõsi, see tegevus on vastavuses ÜPP laiema eesmärgiga, milleks on maa tootmisvalmis hoidmine.

Teine näide on mahepõllumajandusliku rohumaa suur osakaal. Eesti on mahemaa osakaalu poolest Euroopas esirinnas, kuid mahe-toodang moodustab siiski vaid 0,5% kogu toidutoodangust. Senine poliitika on soosinud maherohumaade pidamist, nõudmata seejuures olulisel määral mahetoodete tootmist. Meil on investeeritud kalakasvandustesse, kuid loodud võimsusest kasutatakse praegu alla poole. Hoogsalt on investeeritud piimatootmisse, kuid meie piirkonna piimatoodete ekspordis

Eesti osatähtsus järjest kahaneb. Seega on tehtud suuri kulutusi, kuid mitmes valdkonnas ei ole saavutatud tähtsaimat eesmärki – majandusliku lisandväärtuse kasvu. Paratamatult tekib küsimus, mil määral on põllumajanduspoliitika esimene ja teine samm majanduspoliitika ning millisel määral keskkonna-, sotsiaal- ja laiemalt regionaalpoliitika. Regionaalpoliitika eeldaks piirkondade mahajäämuse vähendamist, mis saab tugineda elujõulise ettevõtluse arendamisele. Seega tuleb esmalt selgeks teha, kas me soovime põllumajanduspoliitikaga lahendada majandus-, keskkonna- või sotsiaalprobleeme. Kuna ressursid on piiratud, peab tegema valikuid, sest üksnes maaelu arengukava toetustega ei ole võimalik lahendada ega leevendada kõiki maaelu probleeme. Kindlasti on tänapäeval põllumajanduspoliitika laiemalt nii majandus-, keskkonna-, sotsiaal- kui ka regionaalpoliitika, kuid majandusliku jätkusuutlikkuse saavutamise seisukohalt tuleks meil uuel eelarveperioodil pöörata tähelepanu olemasoleva ressursi võimalikult tõhusamale kasutamisele.

Märksõnaks on siin tootlikkuse kasv. See tähendab aga seda, et senisest enam tuleb osutada tähelepanu oma toodete tarbijani jõudmisele. See põhimõte peab olema prioriteetne kõikide põllumajandusvaldkondade ja ka muu maaetevõtluse puhul. Näiteks piimanduses tähendab see paratamatult oma toodetega senisest suuremas mahus eksporditurgudele jõudmist, mitte toorpiima väljavedu. Seega on võtmeküsimus tooraine väärimine ja turustamine ning selleks on vaja natuke teistsuguseid poliitikaid ja tegevusi kui aastatel 2004–2013. Paratamatult tähendab see, et kellelgi jääb toetusraha vähemaks. See toetusraha vähene-mine tuleks kompenseerida täiendava turul teenitava rahaga. Selleks, et turul teenitav raha jõuaks ka esmatootjani, on äärmiselt oluline, et põllumehel oleks väärtusahelas tugev positsioon. Skandinaavia eeskujuga näitab, et seda positsiooni aitavad tugevana hoida ühistegevus ning tootjate ühistutele kuuluvad tööstused. Paraku näitab aga globaliseerumine, et ellujäämiseks on need ühistud pidanud kasvama suureks ning on väljunud ka riigipiiridest, mis võib tähendada hübriidstruktuuride tekkimist. Kuidas sel juhul tagada põllumehe kontroll ühistu tegevuse üle ning tagada ka see, et mitmes riigis tegutsev ühistu tegutseks selle

omaniku, põllumehe huvides, on juba omaette küsimus. See eeldab ühistu organisatsioonikultuuri paranemist ja kindlate põhimõtete rakendamist ning omaniku kontrolli ja vastutust. Siin on ilmselt lahendamist vajavaid probleeme ja ei ole lihtsaid vastuseid. Kindel on see, et tuleb riskida ja üksteist usaldada.

Jätkuvalt on vaja arvestada, et meie toidutootjad konkureerivad rahvusvahelistel turgudel teiste tootjatega, kelle toetuste tasemed on kõrgemad. Seetõttu tuleb eelkõige soodustada tootlikke investeeringuid ettevõttesse, kes loovad riigi mõistes lisandväärtust ja aitavad suurendada eksporti. Ühelt poolt survestavad põllumajandustoodete tootjate investeerimisvajadust toiduohutuse nõuded ja veelgi suurem tähelepanu keskkonnaaspektidele. Teiselt poolt on ajaga kaasas käimiseks jätkuvalt vaja uuendada energia kokkuhoiuga seotud põhivara. Just maaliste tegevusvaldkondade konkurentsivõime kasvuga saab kõige enam arendada Eesti maaelu ning MAK-i vahendid on mõeldud eelkõige põllumajandussektoris toimuva toidutootmise elujõulisuse suurendamiseks. Kui prioriteediks on seatud elujõulise toidutootmise saavutamine aastaks 2020, siis ei tohi toetuste andmisel teha vahet ka nn väikestel ja suurtel tootjatel.

Igasugune töötlemata toorme väljavedu on Eesti riigile kahjulik, seega tuleb enam panustada tööstuse arendamisse, et saada kõrgemat lisandväärtust. Erilist tähelepanu tuleb pöörata tarneahelate arendamisele. Ühistegevuslikud tarneahelad tootja–töötaja–turustaja, mis põhinevad ühistegelikel alustel ja liikmete huvide eest seismisel, peavad saama elujõu ning eesmärk on saada rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliseks. Lühikeste tarneahelate kui lokaalsete koostöövõrgustike eesmärk peab olema tõrjuda turult välja importtoodang.

Ka mahetoodangut peab rohkem väärima. Kui seni oleme tegelnud mahepinna laiendamise, siis nüüd on vaja saada sellelt pinnalt maksimaalne väärtus. Edasine mahemaa laiendamine ei ole majanduslikult otstarbekas. Tarbitavatest aiandustoodetest on suur osa imporditud, mis tähendab samal ajal hulka kadumaläinud töökohti Eestis, sest me suudaks neid ka ise toota.

Ettevõtluse mitmekesistamine on vajalik, kui me tahame, et maaelu areneks, sest üksnes põllumajandusega ei ole võimalik maapiirkon-

nas töökohti tagada. Paraku, kui räägitakse maaettevõtluse arendamiseks mõeldud eelarvelistest vahenditest, siis piirdub teema alati MAK-i vahenditega ja teiste rahaliste võimaluste üle ei arutleta. MAK-i vahendid on suures osas mõeldud põllumajandustootmise arendamiseks. Peab arvestama, et toetuse eesmärk on teatud arenguetapi läbimine, seejärel tuleb proovida hakkama saada toetusteta. Seejuures peame arvestama, et maapiirkonna maaressursi kasutamise mõistes on põllumajandustootmine ainus valdkond, mis vajab toetust kõige enam toidu tootmiseks.

Erinevalt Leedust on Eestis välja kujunenud dualne põllumajandustootjate struktuur. Meil on väike hulk suhteliselt suuri maid kasutavaid tootjaid ja suur hulk väikest maaressursi kasutavaid tootjaid. Ühtede finantsvõimekus on arengu saavutamiseks suhteliselt tagasihoidlik ning teistel on tekkinud finantsvõimekus. Kuid arengu tagamiseks ja konkurentsivõime püsimeks on jätkuvalt vaja investeerida. Maaelu arengukava eesmärgina on märgitud vajadust tõsta elujõulise ja jätkusuutlikule toidutootmisele suunatud põllumajandussektori konkurentsivõimet ja ressursitõhusust. Seda eesmärki silmas pidades peame endalt küsima, kas me tahame muuta praeguseks kujunenud põllumajandustootmise struktuuri ja millist struktuuri me tahame näha tulevikus. Talud on maapiirkonnale ja maaelule sotsiaalselt ning emotsionaalselt olulised, kuid valdavalt ei ole nad majanduslikus mõttes siiski kujunenud elujõulisteks. Talude arendamine on vajalik eestluse elujõulisuse ja kultuuri mõistes, võrgustike ja altpoolt tuleva initsiatiivi suurendamiseks, majanduslikus mõttes on aga taludel vaja leida oma nägu ja konkurentsivõimeline sisu, olgu selleks siis kas mahetootmine, aiandustegevus, mesindus, lihavesi- või lambakasvatus. Tehes koostööd ja moodustades ühistuid, toimub võrgustumine ning enam ei ole üksikut väikest talu oma turustamisprobleemidega. Kindlasti on lühikesel tarneahelal põhineval tootmisel Eestis oma kindel koht.

Maaettevõtluse arengu seisukohalt mängib tulevikus tähtsat rolli tihedam ettevõtetevaheline koostöö ning võrgustumine tarneahela piires. Ühistegevus tootjate ja töötajate vahel peab uuel perioodil suutma luua enam lisandväärtust. Tootlikkuse kasv tuleb tagada kõikides maaettevõtluse valdkondades, mis eeldab

senisest hoolikamat kaalumist, mida toota ja millisele turule. Kindlasti tekib siin vastuolu, et talu kui pigem maa elulaadi sotsiaalsed väärtust kandva subjekti puhul ei saa eesmärgiks olla tootlikkuse kasv kui seesugune. Siinkohal on tegemist sotsiaalse aspektiga. Väiketalu omanik, saades oma põllult põhilised saadused ja hoides oma maa heas põllumajanduslikus korras, ei lähe riigilt küsima sotsiaaltoetust pere ülalpidamiseks. Järelikult võib väiksema maauksuse talu samuti vajada riigi abi investeeringutoetuse näol, sest ka tema peaks võimaldama aastaringse sissetuleku vähemalt oma pere kahele liikmele.

Tõsine probleem on põllumajandusettevõtete ja talude jätkusuutlikkus oludes, kus ettevõtjate keskmine vanus kasvab ning noor põlvkond on vähem motiveeritud talu või ettevõtte tööd jätkama. Seetõttu on meetmed, mis võimaldavad põllumajandusettevõttel tegevust jätkata ja motiveerivad seda tegema, vajalikud. Kuigi tervikuna on mitmeid märke positiivsetest arengutest ja maaelu maine paranemisest, on noorte seas siiski levinud soov siduda end pigem linnaliste tegevustega. Sellist suhtumist kujundab aga tõsiasi, et maapiirkonnast on kadumas või kadunud olulised otsuste kujundamise keskused – gümnaasiumid –, mis omakorda tuleneb Eesti demograafilisest situatsioonist ning järjest suurenevast koondumisest suuremate keskuste ümber. Seega on kõikides kooliastmetes oluline kasvatada maaelu vaimust, sellest sõltub maapiirkonna käekäik.

Maaettevõtjate probleemiks on osaliselt juba kujunenud töötajate puudus. Järjest enam konkureeritakse eri sektorites tööjõu pärast, mis iseenesest mõjub tööjõuturul positiivselt palkade kujunemisele, kuid tihtipeale takistab töötajate puudus ettevõtluse arengut piirkonnas. Siit kujunebki järeldus, et üha enam mõjutab maapiirkonna ettevõtjaid linnade lähedus nii toodangu- kui ka tööjõuturule. Kui võrrelda aastaid 2001 ja 2010, siis on põllumajanduslikes majapidamistes tööga hõivatud isikute arv vähenenud üle 2,4 korra. Siiski on oluline, et ligikaudu 40 000 inimest on hõivatud peretöötajuna ja juriidiliste ettevõtete juures töötab üle 14 000 töötaja.

Hoopis iselaadi teema maaelu arengus on maaomand ja selle muutused. Seonduvalt põllumajandusloomatööstusega mõistetakse maaressursina eelkõige maaomandit, mida kasutavad kas

omanikud ise või mida omanikelt renditakse. Seetõttu on maaomandi küsimus järgmise maaelu arengukava suunamise ja kujunemise teema. Praegu rendib suur osa põllumajandus- tootjaid maad väiksemalt tootjatelt ja maa- omanikelt ning rendimaa osakaal ulatub 2010. aasta põllumajandusloenduse järgi 53%-ni kasutatavast põllumajandusmaast ehk siis 940 000 hektarist. Aastate 2001 ja 2010 andmete võrdluses on rendimaa osa suurenenud üle 100 000 hektari. Ligikaudu 186 000 hektarit põllumajandusmaad on väga väikese sissetulekuga majapidamiste kasutuses ja just siin võib järgmise kümne aasta jooksul oodata muutusi. Euroopa Liidu otsetoetuste ideoloogia kohaselt on seni toetatud maa harimist toidu tootmise eesmärgil, kuid WTO survele on vaja otsetoetused tootmisest rohkem lahti siduda. See tähendab, et põllumajandus- tootja konkureerib tema kasutuses oleva maaressursi pärast alternatiivsete tegevustega, sõltudes enam sellest, kui suurt lisandväärtust hektarilt suudetakse teenida. Nii tekibki probleem, et praeguste suurte põllumajandus- tootmisüksuste kasutuses olevad maad võivad neil käest kaduda, sest ei suudeta tasuda renti.

Ettevõtjate tootmispotentsiaali ja ettevõtte väärtuse võtmes muutub oluliseks nõustajate ja nõuandeteenistuse roll. Antakse nõu, mida on mõistlik oma omandiga teha, mida ise toota ja mida sisse osta. Teravdatud tähelepanu tuleks pöörata sellele, kellele meie maad võivad tulevikus kuuluda ja kas maaomandist saadavat kasumit riigist välja ei viida. Võib väita, et maa kui ressursi mõistes eksisteerib samuti turg ning kõrgema hinna pakkuja ongi lõpuks omanik, kuid lihtsustatult teemale lähenedes võib riigis olev ressurs libiseda teiste riikide residentide kätte. Seega tekib siin küsimus, kuidas me saame tulevikus poliitike kaudu mõjutada arenguid Eestile kasulikus suunas.

Kindlasti tuleb lugeda õigeks ka mittepõllumajanduslike töökohtade loomist nn tõmbe- keskustesse, kuid seda ei tuleks teha siis maa- elu arengukava toetuste abil, välja arvatud toiduainetele lisandväärtuse andmine tööstuses. Maaelupoliitika peaks suunama ettevõtlust ka Leader-tegevuste kaudu. Kogukondliku teadmise ja otsustamise kaudu on võimalik leida ja üles äratada ettevõtlik vaim maal. Kogu teemate areng ja probleem, et Eesti ning üldse Euroopa rahvastik vananeb, tuleb muuta koos-

töös turismi- ja ettevõtlussektoriga võimaluseks. Seega on maamajanduse mitmekesistamine oluline. Lisaks põllul kasvatatavale on meil võimalik arendada siseveekogudes kalakasvatust, samuti on meie rikkuseks mets ja metsasaadused. Niisiis peaksimegi mõtlema, kuidas kasutada oma rikkusi eesmärgipäraselt, et sellest Eestile tervikuna rohkem tulu tõuseks.

Eesti maaelu arengu seisukohalt on oluline, et meie tootjad julgeksid üha enam panna oma toodetele peale märgise "Eestis toodetud", mis annab tarbijale garantii valiku tegemisel nii kaupluses kui ka turul. Ainult nii me saame oma maaelu arendada. Kui praeguses maaelu arengukava ettevalmistamise faasis on raskuspunkt sellel, kui palju oleks kellelegi raha vaja, siis tervikuna on vaja poliitilist otsust, kas põllumajandustootjate väljakujunenud struktuur rahuldab meid või tahame selle tasakaalu muuta. Selge on ka see, et maapiirkonnas tegutseval ettevõtjal on oluliselt teised, asukohast tulenevad tingimused, võrreldes suurlinnades tegutsevate ettevõtjatega, mistõttu ta vajab kindlasti riigilt tuge.

Konkurentsivõimelise palga maksmine töötajatele on eeltingimuseks, et inimesed jääksid maale elama. Tihti on see seotud ettevõtte võimekusega toota ja müüa, mistõttu tootlikkus ja kõrgema lisandväärtusega toodangu pakkumine peavad kasvama. Tootlikkuse kasv põllumajanduses saab paljudel juhtudel tulla üksnes tootmise laiendamisest, mistõttu on paratamatu, et ettevõtted kasvavad veelgi.

Palun kolm minutit juurde, kui tohib!

Aseesimees Jüri Ratas

Ikka saab. Kolm minutit lisaiega.

Rando Värnik

Ettevõtete kasv ei tohi aga minna vastuollu keskkonna ja kogukonnaga. Võiks arvata, et oma riigi kodanik hoiab ka ettevõtjana enam keskkonda ja elukohta ning austab kogukonda. Mida rohkem on meil ettevõtjaid, kes suudavad olla peremehed, seda enam areneb piirkond. Eesti maad ja metsad peaksid kuuluma Eesti omanikule. Maa on peamine ressurss eelkõige toidu tootmisele, mistõttu saadud kasum peaks jääma kohalikule peremehele, kes seda maad hooldab ja hoiab. Kasumi riigist väljavii-mist peaks igati vältima.

Kuna maapiirkonna areng sõltub suurel määral inimkapitali kvaliteedist, siis peavad teadmussiire ja nõuande aitama oluliselt kaasa selle paranemisele. Maaelu peab kohanema muutustega. Mida kiiremini suudame talupojatar-kusest kantud mõistlikud kokkulepped saavutada ja vajalikud otsused teha, seda kiiremini suudame alustada tegelikku maaelu arendamise protsessi.

Lõpetuseks toon esile viis peamist mõtet, mida me peaksime oma edaspidistes aruteludes oluliseks pidama. Esiteks, ma ei pea majanduslikult otstarbekaks/vajalikuks põllumajandustootmise struktuuri muutmist. Teiseks, maaettevõtluse mitmekesistamine on oluline, aga seda peaks suuresti tegema ka teiste riigieelarveliste vahendite või projektide abil. Kolmandaks, tootlikkus peab kõikides maaettevõtluse valdkondades kasvama. Neljandaks, järgneval perioodil peaks meie eesmärk olema teadus- ja nõuandetööst tulenev lisandväärtuse kasv. Viiendaks, väärtustagem oma riigi maad, inimesi ja koostööd! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud professor! Teile on ka küsimusi. Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja, aitäh selle ülevaate eest! On selge, et ühine põllumajanduspoliitika lähtub maaelu toetustest ettevõtjatele ja teistpidi ka maaelu arengust. Nagu meile kõigile teada, on ühine eesmärk regionaalselt tasakaalustatud areng, mis tagab Eesti eri paikades kõigile võrdsed võimalused eluks ja tegevusteks. Te kutsusite siin ka üles eri ministriumide ja harukondade koostööle. Kuidas te hindate harukondlikke tegevusi, regionaalpoliitikat, põllumajanduspoliitikat meie maaelu võtmes?

Rando Värnik

Teema on kindlasti oluliselt laiem, kui ma täna siin avasin. Tuleksin kõigepealt tagasi selle esimese punkti juurde. Ma arvan, et kui me räägime riigireformist, siis see on üks teema. Peaks ikkagi ära jagama konkreetseid funktsioonid, mis on kohaliku omavalitsuse funktsioon ja mis on riigi funktsioon, ning määrama kindlaks ka konkreetseid rahastamisallikad ja vastutuse. See tekitabki olukorra, kus piirkon-

na kohalikul omavalitsusel kas on soov ettevõtlust arendada või ei ole. Teine teema on see, et kuigi meil on maaelu arengukava juhtkomisjoni kaasatud ka mitmed teised ministeeriumid, nagu Rahandusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Keskkonnaministeerium, siis sellele vaatamata püüavad kõik mingil põhjusel lahendada kõiki maaelu probleeme just ainult maaelu arengukava kaudu, mis ei ole mõistlik. See ei ole absoluutselt õige lähenemine. Peaks otsima kompromissi, kuidas lahendada maaelu probleeme ka teiste Euroopa Liidu fondide abil. Meil on vaja lahendada paljusid muid maaelu probleeme, nii sotsiaal-, kultuuri- kui ka haridusprobleeme. Need on natuke sügavamad teemad kui ainult tänane MAK. Nagu ma ütlesin, põllumajanduspoliitika, ühine põllumajanduspoliitika, teine samm, millest me täna räägime – kõik on ikkagi suuresti seotud põllumajanduse arendamisega.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra istungi juhataja! Austatud professor Värnik! Viimases põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogus tegi minister ettepaneku maksta esimese 39 hektari eest 30% kõrgemat toetust, mis iseenesest on väga kena kummardus väiksema ja keskmise suurusega tootjate suunas. Kuidas teile majandusteadlasena tundub, kas selline uuendus mõjutab põllumajandusmaa renditurgu ja selle kaudu ka põllumajandustootjate üldist konkurentsivõimet?

Rando Värnik

Mulle isiklikult tundub, et kindlasti see mingil määral mõjutab. Olgem ausad, paljud väiketootjad ei tegele tootmisega, vaid rendivad maad suurematele tootjatele. Tõenäoliselt võib selline uuendus tekitada ootuse, et need samad väiksemad tootjad, kes hakkavad seda toetust saama, ei soovi enam oma maad suurematele tootjatele välja rentida. Kindlasti on siin omad küsitavused. Ma arvan, et tervikuna sellised otsetoetused, mis ei ole otseselt seotud tootmiskohustusega ega sellega, et me püüame riigis mingit lisandväärtust luua, ei ole väga mõistlikud. Nii et lühike vastus on, et kindlasti

see mõjutab toidu tootmisega tegelevate põllumajandustootjate võimekust maad kasutada.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Austatud professor Värnik! Suur tänu ettekande eest! Olen igati nõus teie seisukohtadega. Üks teie seisukoht oli, et ühistuline tootmine ja töötlemine on efektiivsem. Meil on Eestis teadaolevalt kaks piima töötlemise ühistut ja nemad on eelmistel aastatel maksnud põllumajandustootjale kõige väiksemat toorpiima hinda. Mis te arvate, mis võiks selle põhjus olla? Miks see Eestis niimoodi on?

Rando Värnik

Minu vastus on, et ühistu kultuur, vastutus ja tegelikult ka eesmärgid on teemad, mis Eestis on kindlasti vaja veel läbi rääkida. Tihtipeale tahavad ühistu omanikud saada lühiajalist kasu. Nad jätavad enda jaoks võib-olla läbi mõtlemata selle, et on olemas pikaajaline kasu, mis võib tekkida selle tulemusel, kui hinnad turul muutuvad. Kui ühel hetkel on hind hea, siis ei ole mõtet kohe ühistust välja astuda, vaid tuleb mõelda pikema aja peale ette. Strateegia peaks toimima pikaajaliselt, vaja on plussid ja miinused kokku lüüa, et selgitada välja, kui palju ühistust ikkagi lõpuks seda kasuefekti tuleb. Või siis teine variant: ühel hetkel, kui hind on turul või börsil hea, ma lahkun ühistust ja mõtlen, et saan ise hakkama. Need on lühiajaliste ja pikaajaliste strateegiliste eesmärkide vastuolud. Ma olen selles siiski täiesti veendunud, et kui ühistu toimib korralikult, kõik põhimõtted on paika pandud ja seda juhib korralik inimene – juht on siinkohal hästi oluline –, siis juhi peaesmärk peabki olema oma ühistu huvide eest seista ehk siis oma liikmete, põllumajandustootjate huvide kaitsta. Kui see kõik toimib, siis loodetavasti ei juhtu ka sellist asja, et püütakse vaid lühiajalist kasu saada.

Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Riigikogu turismi ja kohaliku toidu toetusgrupp on Riigikogus üks arvukamaid. Selle ühenduse esimehena ei saa ma mitte kuidagi nõustuda ministri seisukohtadega siin saalis, et turism ei loo Eestis lisandväärtust. Turismi positiivne mõju maapiirkonnas on väljaspool kahtlust ja see mõjub ka kõigile teistele sektoritele positiivselt. Aga te ütlesite oma ettekandes, et maamajanduse mitmekesistamise meede on vajalik. Samas on seda meedet uues MAK-is, võrreldes lõppeva perioodiga, vähendatud 41%. See on meede, mis loob maale uusi töökohti, uusi ettevõtteid ja toob sinna elama noori inimesi. Ministriumi väljapakutud eelarvejaotus võib viia maaelu hääbumisele. Küsimus ei ole mitte toetussõltuvuses, millest minister rääkis, vaid uute ettevõtete ja töökohtade loomise alarahastamises. Kas teie arvates on õige, et maaelu mitmekesistamise meedet tahetakse nii suures mahus kärpida ja et pole arvestatud sotsiaalpartnerite arvamusega?

Rando Värnik

Minu vastus on, et jah, seda meedet on vähendatud ja võib-olla seal võiks olla rohkem raha. Samas on olemas võimalus Leader-rahastamise, Leader-pakettide, ettevõtlusele suunatud pakettide kaudu seda protsenti muuta. Ja ma arvan kindlasti, et neid voodikohti on ikka loodud, selles mõttes olen ministriga väga nõus. Nüüd on küsimus, kuidas arendada Eesti turismi tervikuna nii, et ka maapiirkonnad sellest võidaksid ja tuleks rohkem kliente. Probleem on tegelikult ju selles, et kliente ei tule. Ehk vastus on see, et Leaderist peaks tulema mingisugune rahahulk, mis aitab ettevõtluse mõttes neid eesmärke saavutada.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja, lugupeetud professor! Nagu me teame, oli maal 140 000 töökohta, tänaseks päevaks on see arv vähenenud 20 000-le. Kuidas te prognoosite, kas tulevikus võib nende töökohtade arv veel väheneda või suudame seda arvu kuidagi säilitada?

Rando Värnik

Me oleme vaadanud trende ja viimases maaelu arengu aruandes tõime välja viimase 20 aasta muutused. Tundub, et struktuurilised muutused on toimunud, ja ma siiralt loodan, et väga drastilist töökohtade vähenemist ei ole oodata, et hõive ei vähene. Otse loomulikult teeb tehnoloogia siin oma korrektiivid. Kui ikka lüpsirobot vahetab mõne inimese välja, siis nii see paraku on, aga see on seotud konkurentsivõimega ja lisandväärtuse kasvatamise eesmärkidega. Samal ajal me teame, et on ka neid tootjaid, kes väga selgelt vaatavad oma piirkonda kui sotsiaalset piirkonda ja lahendavad sotsiaalküsimusi, nad ei võta seda lüpsirobotit kasutusele, vaid hoiavadki inimesi seal tööl ja maksavadki palka. Nii et ühest trendi ei ole, aga ma arvan, et selline stabiilsus on saavutatud, et olulist töökohtade arvu vähenemist ei tohiks enam tulla.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Suur tänu, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Oma ettekandes te jagsite infot, mida ma palun täpsustada. See puudutab WTO soovi otsetoetused põllumajandus- tootmisest lahti siduda. Kui kaugest tulevikust on jutt ja mis selle sisu võiks olla? Millist suuremat kasu see seal põllumaa peal annab?

Rando Värnik

Ideeliselt on asi selles, et mingil hetkel on Euroopa Liit tõenäoliselt asunud üle tootma. Maailma Kaubandusorganisatsioon aga püüab asju ümber jaotada ehk siis survestada Euroopa Liitu, et seal ei toodetaks enam nii palju toitu turu jaoks ja ka teised organisatsiooni liikmesriigid saaksid turul oma toitu pakkuda. Samal ajal justkui öeldakse, et peaksime rohkem mõtlema keskkonna peale. Tootmisest lahti sidumine tähendab põhimõtteliselt seda, et kui me tahame toetust, siis ei ole meil kohustust konkreetse kultuuri mõistes toitu toota. Me võime lihtsalt hoida maad heas põllumajanduskorras, seda niita või teha seal selliseid toiminguid, mis on oluliselt väiksema kuluga kui toidu tootmine. See protsess iseenesest on arutelude tasandil jõudnud juba selleni, et

Euroopa Liidule on antud ka vastavad suunised.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Sibul, palun!

Priit Sibul

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Siin on mitu kolleegi öelnud ja üldse on arutelu olnud juttu, et mitmed sihtrühmad ei ole rahul ja raha on justkui liiga vähe. Mul on pigem vastupidine küsimus: kas see maaelu arengukava ei ole mitte liialt kompromisse otsiv, et me nii nagu paljude muudegi Euroopa rahade puhul püüame kõiki osapooli rahuldada ja lõpuks ei suuda piisavalt tõsiseid eesmärke seada? Kui me vaatame näiteks Eesti riigi piimandusstrateegiat aastateks 2012–2020, kas me suudame siis selle maaelu arengukavaga järgmisel perioodil seda strateegiat piisavalt realiseerida? Kas piimandus on teie hinnangul MAK-is prioriteediks seatud?

Rando Värnik

Esimene pool vastusest on, et kui mõelda MAK-i peale, siis see ei peaks kindlasti lahendamata kõiki teemasid. Eesmärk peaks olema ikkagi majandusliku konkurentsivõime saavutamise ehk siis ettevõtluse arendamine. Kui ma vaatan teiselt poolt, et ca 30 miljonit läheb Natura aladele, mis on mõistlik ja mis on kindlasti väga oluline teema, kui riik on selle ühel hetkel nii otsustanud, siis see tuleb ju tegelikult millegi arvel, teisisõnu, see tuleb konkurentsivõime arvel. Need on need kitsaskohad. Mina arvan küll, et majandusliku jätkusuutlikkuse saavutamine, konkurentsivõime kasvamine peaks olema peaeesmärk ja sinna juurde veel sotsiaalne aspekt. Aga ma ei saa kuidagi nõustuda, et keskkond on meil Eestis nii halvasti seisukorras, et sellele peab nii palju raha panema.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Härra juhataja! Hea ettekandja! Siin arutelu tuli välja, et kuidagi on vähenenud väikeettevõtjate toetus. Kuidas sa suhtud sellesse, et praegu kasutavad omavalitsused Leaderi raha väga suures osas ära oma ülesannete täitmi-

seks? Võib-olla peaks Leaderi rahast tunduvalt suurema osa paigutama ettevõtlusse, mis looks piirkonda töökohti?

Rando Värnik

Aitäh! Nagu ma ütlesin ka oma ettekandes, peab Leaderi positsioon kindlasti muutuma, st ettevõtlusele suunatud tegevuste osa peab kasvama. See, et kohalikud omavalitsused püüavad selle abil mingeid oma tegevusi arendada, on piirkonna jaoks kindlasti oluline. Aga ma ikkagi ütleksin, et prioriteedid peaksid olema järjestatud nii, et kõigepealt töökohad ja alles siis kõik muu.

Aseesimees Jüri Ratas

Aare Heinvee, palun!

Aare Heinvee

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea professor, suur tänu ettekande eest! Te peatusite ettekandes maaomandisuhetel. Eesti majanduse eduvalemiks, nagu tihti rõhutatakse, on avatus. Praegu ei ole maa omandamisel sisulisi piiranguid ei lepinguriikide ega ka kolmandate riikide isikutel, samas toob see avatus kaasa investeringuvõimalused. Mis te arvate, kas avatus on Eesti maaelu kontekstis võimalus või risk?

Rando Värnik

Aitäh! Väga hea küsimus! Mulle tundub, et see on pigem risk. Kindlasti on see ka võimalus. Nagu ma ütlesin, ei ole vahet, kelle käes maa on, kui sealt teenitakse kapitalitulu ja inimesed saavad tööd. Samas näen ma maad ka kui geostrateegiliselt olulist omandit. Kui ühe riigi tunnus on maa ja kui seda maad ei ole, siis ei ole varsti enam ka riiki.

Aseesimees Jüri Ratas

Meelis Mälberg, palun!

Meelis Mälberg

Aitäh! Austatud professor! Olete maettevõtlust, maamajandust ja maaelu palju uurinud ja väga hästi kursis maaelu ees seisvate väljakutsetega. Oma sõnavõttudes te rõhutate tihti, et ettevõtluse arendamine maal on ainuõige tee. Kas te oskate öelda, missugused võiksid olla need ettevõtlusvaldkonnad, millesse ettevõtlikud inimesed peaksid maal panustama, et olla jätkusuutlik?

Rando Värnik

Aitäh! Üks valdkond on kindlasti toidutoorme väärindamisega seotud tegevused ehk see, kuidas me suudaksime anda oma toormele maksimaalse lisandväärtuse ja müüa seda lõpuks eksporditurgudele. Küsimus on selles, et me peaksime vaatama, milline ressurss meil on ja mida me saame sealt kasutada, seda kõigepealt toidu tootmise ning toidu töötlemise ja väärindamise mõttes. Kindlasti pakub võimalusi ka turismi arendamine, aga seda peab tegema riigis laiemalt, sest meil on vaja sinna tarbijaid juurde tuua. Kolmas valdkond – ma üldse ei alahinda IT-sektorit ja tema võimalusi, rakendusena on see mõistagi vajalik, aga vahepeal me tähtsustasime seda üle. IT-sektor on oluline selleks, et võimaldada teatud protsesse kiirendada. Ka mitmesuguseid IT-st tulenevaid võimalusi on vaja arendada. Meil on olemas väga hea näide, lastekas.ee, mida me kõik teame ja mis toimetab talumaadel või üldse maapiirkonnas. Ka selliseid mõtteid võiks kindlasti rohkem arendada ja tervikuna oleks neid vaja. Kui ma ettevõtjatega räägin, siis nad ütlevadki, et anna ideid, mida peaks tegema. Raha ei olegi küsimus, küsimus on idees. Ja siin peaks tegelikult tulema appi ülikool, kus on olemas laborid ja pakutakse uusi võimalusi, mida võiks mõne ressursiga maapiirkonnas teha. Ühest vastust siin ei ole. Mitmekesisistatud ettevõtlus, mis viib selleni, et me jõuame eksporditurgudele, on tegelikult kõige olulisem.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud professor, tänan ettekande eest! Arengukava puhul räägime ikkagi suuresti rahast ja investeringutest. Sellest ei saa üle ega ümber ja siit tuleb ka küsimus. Kas teie arvates on õige, et investeringutoetust saavad kõik, ka näiteks need põllumajandusest kõrvalsissetulekut saavad majapidamised, kellele põllumajandus ei ole põhitegevus, kes otseselt selle tegevuse pealt makse ei maksa ja tööhõivele selles sektoris mingit mõju ei avalda?

Rando Värnik

Aitäh! Siin on küsimus selles, mis on eesmärk. Kui meil on majanduslik eesmärk, siis

on vastus, et ei peaks saama. Sotsiaalses mõttes aga on maapiirkonnas iga väiketalu, n-ö iga suits oluline. Seega ma toon esile, et kui talu annab toodangut ja suudab anda vähemalt kahele inimesele aastaringelt töökoha, siis peaks tal olema teistega võrdne võimalus saada investeringutoetust. Teisisõnu, majanduslikku eesmärki silmas pidades tuleks toetuse saamine kindlasti siduda sellega, et toetuse saajal on olemas ka majanduslik võimekus, muidu me räägime lihtsalt sotsiaalabist.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud professor, ma tänan teid teie ettekande ja vastuste eest! Ma palun nüüd Riigikogu kõnetooli maaelukomisjoni esimehe Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Hea Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Kohe alguses tänan maaelukomisjoni nimel professor Rando Värnikut väga toreda ja sisuka ettekande eest, tänan ministrit, kes andis meile põhjaliku ülevaate, mis seisus maaelu arengukava elluviimine on, ja tänan ka maaelukomisjoni, et te tulite ideele täna suures saalis selline arutelu korraldada! Küllap sai arutelu tulemusena nii mõnigi Riigikogu liige targemaks. Vahest varem ei teatud, et maaelu arengukava raames jagatakse reaalselt raha, et see ei ole lihtsalt üks arengudokument, vaid selle raames jagatakse maaelu arendamiseks järgmise seitsme aasta jooksul 936 miljonit eurot. Vahest oli nii mõnelegi Riigikogu liikmele uudis, et peale seda tuleb ka esimese samba raha, mida on üle miljardi euro. Loomulikult edendab see raha kogu maaelu väga olulisel määral.

Maaelu arengukava koostamiseks koondati juhtkomisjoni 29 organisatsiooni esindajad. Maaelukomisjoni esimehena võin öelda, et see oli ministriumist väga mõistlik, et nii suur osa sektorist arengukava koostamisse kaasati. Ka meie komisjon on oma tegevuses püüdnud olla hästi kaasav, et kõik osapooled saaksid oma sõna sekka öelda.

Maaelukomisjon on seda teemat arutanud peaaegu 20 istungil, kaasates mitmeid organisatsioone, alates Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojast kuni kitsekasvatajate liiduni. Uue MAK-iga seotud ootused on väga erinevad, aga üks MAK ole justkui ühendatud anumad:

kui kuhugi paned juurde, siis kuskilt tuleb ära võtta. Küllap on teada, et maaelu arengukava on dokument, mida me siin Riigikogus ei kinnita. Me saame vaid olla poliitika suunajad, diskuteerides teema üle fraktsioonides.

Peab ütlema, et selle MAK-i koostamine on Riigikogu maaelukomisjoni arvates sujunud päris hästi. Kevadel oli küll üks väikene tagasilöök, mida me ka oma komisjonis arutasime. Nimelt, kui maaelu arengukava hakati koostama, siis ei olnud seal sees Natura toetusi põllu- ja metsamaale, aga mingil hetkel need sinna juurde tulid. Sellest tekkis sektoris suur segadus ja selle tagajärjel on minu teada looduskaitstjad MAK-i juhtkomitee laua tagant lahkunud.

Maaelukomisjon korraldas selle teema arutamiseks avaliku istungi, kuhu me kutsusime ka kõiki Riigikogu liikmeid. Paljud teist olidki seal kohal. Istung toimus 11. juunil ja sealt kasvaski välja mõte korraldada siin suures saalis tänane arutelu. Nagu komisjoni ettekandjale kohane, pean teile andma ülevaate komisjonis sündinust. Räägin mõne sõnaga probleemidest, mis sellel istungil meieni toodi. Roomet Sõrmus, kes oli Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja esindaja, tegi ettepaneku keskenduda eeskätt investeringutoetuse meetmele. Kokkuvõtvalt võib ütelda, et tema arvates peaksid investeringutoetused toidu tootjatele, eriti just efektiivsematele tootjatele suuremad olema. Ta polnud nõus ettepanekuga vähendada investeringutoetuste mahtu uuel perioodil seniselt 191 miljonilt 160 miljoni euroni. Ta kinnitas, et investeringuvajadus selles sektoris on väga suur. Ainuüksi piimalautadesse tuleks investeerida umbes 180 miljonit eurot, lisaks veel noorkarjaladad, sigalad, lihaveisepidamiskohad, kuivatid, väiksemad masinad jne. Loomulikult olid kohal ka valitsuse esindajad, kes andsid Roomet Sõrmuse küsimustele vastuseid. Neid ma siinkohal ette lugema ei hakka. Roomet Sõrmus kritiseeris ka finantsinstrumendi rakendamist. Ta arvas, et meil pole selle instrumendi kohta veel piisavalt informatsiooni. Ma tean, et ministeerium töötab praegu selle nimel, et seda informatsiooni paremini jagada.

Eestimaa Talupidajate Keskliidu esindaja Kaul Nurm toonitas, et arengukava tuleb analüüsida esimese ja teise samba koosmõjus. See on tõesti mõistlik. Kaul Nurme arvates on väga

oluline seada paika õige fookus, arvestades nii globaalsete arengutega – me teame, et rahvastiku arv kasvab, viljeldava maa pindala ja veevarud samas vähenevad – kui ka loomulikult Eesti toidualase julgeolekuga. Ta toonitas, et just talude ja talutootmise olemasolu annab meie riigi julgeolekule väga tugeva aluse. Nii peab maaelu arengukava olema tasakaalustav jõud, mis arvestab ka väiksemate ja keskmiste põllumajandusettevõtjate huve. See peaks toetama jätkusuutliku arengu kolme komponenti: konkurentsivõimet, keskkonnasäästlikkust ja sotsiaalset mõju.

Juhan Särghava Eesti Põllumeeste Keskkliidust tegi üsna samasuguseid ettepanekuid nagu Roomet Sõrmus Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojast, kuid ta toonitas, et uuel perioodil peaksime maaelu arengukava ellu viies tõsisemalt vähendama bürokraatiat. Arvan, et kõik siin saalis olijad kirjutavad sellele kahe käega alla. Juhan Särghava on mahetootja ning ta arvas, et järgmisel eelarveperioodil ei tohiks mahetootjate toetus ühe hektari kohta ja ühe tootja kohta väheneda. Me teame, et mahemaad tuleb kogu aeg juurde.

Toon veel esile Eesti seakasvatavate mured. Möödunud finantsperioodil olid seakasvatavad natuke viletsamas seisus kui teised tootjad. Nendele mõeldud toetus pidi nendeni jõudma teraviljatoetuste kaudu, aga see päris nii ei rakendunud. Raul Maripuu Eesti Tõusigade Aretusühistust toonitas, et Eesti seakasvatuse seis on keeruline ning lisaraha oleks tarvis juba praegu. Konkurentsivõime hoidmiseks ja suurendamiseks on vaja maksta enam investeringutoetust just nendele seakasvatavatele, kellel endal ei ole põllumaad, sest toetused tulevad esimesest sambast just põllumaatoetuse kaudu. Riho Kaselo Viru Lihahistust pakkus välja, et võiks kaaluda ka muid võimalusi, näiteks emisetootust.

Loomulikult oli kõne all ka maaelu tervikuna. Käesoleval perioodil väheneb külaliikumise ja külade arendamise meede. Leaderi maht ei kompenseeri seda osa, mille võrra külade arendamise meede väheneb. Sellele juhtisid tähelepanu nii Leaderi Eesti foorumi esindaja Reet Kokovkin kui külaliikumise Kodukant esindaja Eha Paas. Meie laua taga oli ka keskkonnauhenduste koja esindaja Aleksei Lotman, kes ütles selge sõnaga, et kui taastatakse keskkonnasõbraliku majandamise meetmed, siis

nemad on igal juhul paadis ja ütlevad maaelu arengukava teemadel oma sõna sekka.

Väga põhjalikult arutati kõikvõimaliku taastuvenergia teemasid, näiteks seda, kuidas meie turismitalud ja väiketootjad saaks kasutada mitmesuguseid alternatiivseid energiaallikaid. Juttu oli ka turismist. Eesti Maaturismi esindaja Raili Mengel-Sünt toonitas, et maaturismi sektoris on tõesti tarvis professionaalset nõustamist. Seda nii selleks, et vähendada sesoonsust, kui ka selleks, et suurendada meie turismiettevõtete konkurentsivõimet, kuna see on väga tähtis majandusharu just maapiirkonnas.

Nagu näha, on iga sektori esindajatel omad soovid ja omad eripärad. Küllap me kõik tunneme muret maaelu arengu pärast ja soovime edendada Eesti toidu tootmist. Maaelu arengukava peab olema ja ongi Eesti maaelu stabiliseerija ja kindluse andja. Samas peame kõik koos tegema jõupingutusi ajaks, mil Euroopa vahendeid meie maaelu arendamiseks enam nii palju ei eraldata. Julgen arvata, et tänu sihtgruppide laiapõhjalisele kaasamisele on nüüdseks valminud maaelu arengukava dokument, mille alusel vahendeid jagades on saavutatud tasakaal efektiivse suurtootmise ja jätkusuutlike väikemajapidamiste vajaduste vahel. Teisisõnu, kuulda on edaspidigi nii traktori müra, külakiige kriuksumist kui hommikust kukelaulu.

Usun, et arutelu siin Riigikogu suures saalis aitas mõista neid veel lahendamata probleeme, mis praegu laual on. Head kolleegid, maaelukomisjon tänab teid! Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on ka küsimusi. Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Lugupeetud maaelukomisjoni esimees! Maaelukomisjon on see komisjon, kes kujundab ka maaelupoliitikat. Kuidas on tänapäeval Eestis võimalikud sellised asjad, millele me saime kinnitust eile õhtul televiisorit vaadates ja täna ajalehte lugedes? Kuidas on võimalik, et põllumaa omanik võib võtta 50 000 eurot toetust, tegemata selleks mitte ühtegi liigutust? Kuidas see Eestis võimalik on? Teine küsimus on ka. See tekkis, kui ma lugesin täna Maa- ja metsandusministeeriumi ajakirja "Maaelu" artiklit, kus räägiti sellest, et 2020. aastaks peaksime saama 100 000 hektarit põllumaad. Kuidas me siis järelikasvust eest hoolitseme, kui Põltsamaa ametikooli õpilastel pole

varsti enam künnivõistlustel võimalik osaleda, sest viimane Belarus laguneb ära? Kuidas need asjad kokku lähevad – raha justkui oleks, aga mõistust ei ole või?

Kalvi Kõva

Hea kolleeg Tarmo! Maaelukomisjoni esimehena ka mina ei saa aru, kuidas on võimalik saada toetust ja samal ajal maal mitte midagi teha. Me kõik soovime, et tulevases maaelu arengukavas suurendataks mahetootmise rea peal eeskätt tootmisele suunatud toetust ja võib-olla vähendataks mõnevõrra hektaripõhist toetust, mis puudutab mahepõllumajandust. See eilne "Pealtnägija" lugu paneb meid tõsiselt mõtlema. Küllap selle üle arutatakse ka ministeeriumis ja kindlasti me võtame selle teema lauale ka maaelukomisjonis.

Nüüd teine küsimus. Ma arvan, et maaelu arengukava annab järgmisel perioodil piisavalt vahendeid meie teadustegevuse huvides. Belarusi traktor ei ole see ainumas, millega sõita saab, kuigi ka Kõva talus Võrumaal sõidetakse Belarusiga. Vahest sellele ametikoolile hangitakse mõni korralik traktor. Võib-olla on seegi väike lootuskiir tulevases maaelu arengukavas sees.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Hea komisjoni esimees, hea kolleeg! Kuulates teid kõiki kolme siin esinemas – ministrit, professorihärrat ja sind –, tundus, et teie jutust kumab läbi kurb alatoon. Võib-olla kõige vähem oli seda ministri esinemises. Me räägime küll arengukavast, aga numbrite järgi otsustades on paljudes eluvaldkondades tegemist nagu taandarenguga. Kõige suurem taandareng seisneb selles, et inimesi jääb vähemaks. Professorihärragi ei julgenud öelda, kas maaelanike arv ka 2020. aastal enam-vähem sama on. Ta küll julges avaldada väikest lootust, et inimesed jäävad maale elama – selleks me ju püüamegi maaelu arendada, et inimesed seal elaks. Ütle midagi julgustavat, et me usume, et maa 2020. aastaks ikka päris tühjaks ei jookse!

Kalvi Kõva

Hea kolleeg Lembit! Sinu küsimusi on alati rõõm kuulda ja ma ootan neid ikka huviga. Kui see muretoon jäi tõesti kõlama, siis võib-olla oli põhjuseks väike ärevus, et tuleb Riigikogu kõnetooli nii tähtsat küsimust ette kandma tulla. Tegelikult saab Eesti finantsperioodil kokku 6 miljardit eurot, millest laias laastus 1 miljard eraldatakse maaelu arengukava elluviimiseks ja 1 miljard otsetoetusteks. Nii et kui vaadata põllumajanduse kogu pakki, siis on summa märkimisväärne. Loomulikult, meil on seljataga eelmine finantsperiood, mille jooksul kõik on midagi saanud, ja võib-olla seetõttu ongi tekkinud natukene suuremad ootused, kui tegelikkus võimaldab. Vahest ka sellest tingituna on siin-seal kuulda muretooni, et eelmine kord saime nii palju, aga näed, nüüd see summa väheneb, sest põllumajanduspindala, mida me kasutame, läheb iga päevaga järjest suuremaks. Olen kuulnud prognoosi, et see kasvab umbes 1,5% aastas. See teeb tootjaid natukene murelikuks. Aga, hea kolleeg Lembit, mine käi ära mõnes toredas talus või põllumajandusettevõttes! Sa näed, et on ka noori mehi traktori-roolis ja nendel noortel meestel on suured plaanid. See annab julgust ka väikseks optimismiks.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud komisjoni esimees! Mul on selle sisuka ja mahuka raamdokumendi tutvustuse juurde üks regioonispetsiifiline küsimus. Millist alternatiivi ja tegelikult kas üldse te näete nende saarlastest ettevõtjate jaoks, kes soovisid kiviaedade meetme jätkumist, aga nüüd kuulsid, et see lõpeb?

Kalvi Kõva

See küsimus oleks paslikum esitada ministrile, aga püüan vastata. Kiviaedade ehitamise meede tõesti eelmisel perioodil oli ning seda kasutati väga agaralt just meie läänerranniku maakondades ja saartel. Uuel perioodil seda meedet ei ole. Ei tahaks küll kõikvõimalikke tegevusi lükata Leaderi tegevusvaldkonda, aga kui see meede maakonna Leader-strateegiasse sisse pannakse, siis on kiviaedade ehitust võimalik selle raames toetada kui kultuuripärandi

säilitamist. Aga see peab konkreetse maakonna arengukavasse kuuluma.

Aseesimees Jüri Ratas

Aare Heinvee, palun!

Aare Heinvee

Hea maaelukomisjoni esimees! Minu meelest sa sobid väga hästi tänu oma tasakaalukusele ja kompromissivalmidusele maaelu arengukava Riigikogus tutvustama. Eks koostöö olegi suhtlemise kõrgeim vorm. Aga sa jätsid praegu oma kõnes selgitamata oma isiklikud seisukohad. Vahest markeerid kogu sellest meetmete arsenalist üks-kaks punkti, mis sulle eriti südamelähedased on?

Kalvi Kõva

Aitäh, hea komisjoni liige Aare! Nagu ma rõhutasin, ma olen siin maaelukomisjonipoolse ettekandjana ja püüan jääda selle piiridesse, mis me oleme komisjonis kokku leppinud. Oma ettepanekutega saab igaüks lagedale tulla järgmises ehk läbirääkimiste voorus. Ütlen aga nii palju, et möödunud finantsperioodil mina isiklikult olin seotud kolme projektimeetmega. Osalesin külade arendamise projektis, mille abil Rõuge priitahtlikud pritsimehed said oma tootmishoone, minu ettevõtte sai väikse traktori osta tänu investeringumeetmele ja loomulikult on kasu olnud Leaderist. Ühele maainimesele on kõik need meetmed hästi vajalikud.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Austatud ettekandja! Me oleme siin mitut ettekannet kuulanud ja aru saanud, et põllumajandusse tuleb hulk raha, eriti suurettevõtjatele. Nendeni jõuab raha palju, nemad saavad suurte masinatega põldu harida. Põllumajandusminister ütles, et maakasutuses tuleb midagi uut leiutada. Küllap sa oled minuga päri, et isegi Peipsi veeres võib hakata riisi kasvatama. Paljud märkisid, et on vaja talusid pidada ja anda neile uus jõud. Kas komisjonis oli arutelu all, et talud võiksid võtta sellise vormi nagu ennevanasti? Mitu põlve elas koos ja kasvatas näiteks lehmi. Emisetoetusest oli veidike juttu. Vahest anda senistele taludele uus elu ja natuke raha kah? Aitüma!

Kalvi Kõva

Aitüma, Inara! Ma ütlen tollessamas keeles vastu, et muidugi säärased jutud komisjonis tihti käivad. Aga kas tollest ka midagi tolku on, eks aeg näita.

Aseesimees Jüri Ratas

Igor Gräzin, palun!

Igor Gräzin

Too siin polnd jutt ega asi! Mina küsin midagi olulist. Maaelu arendamine tähendab muu hulgas seda, et põllumajandustootjatel tekib vajadus täiendava maa järele. Maal on oma hind. Viimastel aastatel olen ma tähele pannud – võin selle kohta näiteid just Kesk-Eestist tuua, aga küllap neid on veel –, et maa rendi-, eriti aga ostuhind on põllumehele arusaamatu. Ma ei räägi sellest, et see hind on kõrge või madal, vaid sellest, et see on arusaamatu. Konkreetne näide: väga suur põllumajandusettevõtja, teraviljatootja, 1000 hektarit maad. Oleks ju loogiline, et selle maa hind saab määratud kõrval tehtavate tehingutega või vähemalt oksjonil, aga ei – võetakse vasakult juurde mingisugune ekspert, kes virutab turuhinnale veel midagi otsa. See on ju täiesti planeerimata kulu! Kuidas kujuneb maa hind tootja jaoks, kes tahab tootmist laiendada?

Kalvi Kõva

Hea kolleeg Igor! Kuidas ma sulle nüüd ütlen? Äkki sa tead, et meil on Eestis vabaturumajandus. (Vahelehoige: "Oli!") Oli? Eks ta on ka praegu ja eks hind niimoodi turul kujunebki. Tõesti, maa hinda on võib-olla tõstnud tulevaste suuremate otsetoetuste ootus. See on hinda viimastel aastatel märkimisväärselt kergitanud. Maaelukomisjon tegi kevadel Euroopa Liidu asjade komisjonile ettepaneku taotleda koos Põllumajandusministeeriumiga riigibi luba toetuse andmiseks meie põllumeestele maa ostmisel. Kahjuks sumbus see ettepanek Euroopa Liidu asjade komisjoni seinte vahele. Ma arvan, et mingil x hetkel võiks selle ettepaneku taas lauale tõsta.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan sind nendele küsimustele vastamise eest, mis sulle on esitatud! Läheme küsimuste vooruga edasi. Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Mul on selline üldine küsimus. Väga palju räägitakse sellest, et inimesi on maal vähem. Samas progress ju teeb ka oma tööd. Kui vana-nasti sai hobusega töötades viis hektarit harida, siis nüüd masin suudab hakkama saada 500 hektariga. Võib-olla väga palju inimesi selles sektoris ei olegi vaja. Kas sa oled sellega päri või siiski on maal inimesi liiga vähe?

Kalvi Kõva

Hea kolleeg! Minister andis küsimuste-vastuste voorus teada täpsed arvud. Tõesti, põllumajanduses hõivatud inimeste arv on viimase aastakümne jooksul kahanenud kümneid kordi. Minu teada on praegu põllumajanduses hõivatuid 3–4% elanikkonnast. Tõenäoliselt see arv tulevastel aastatel nii drastiliselt enam ei kuku. Aga muidugi on selle taga efektiivsemad masinad ja suurem tootlikkus. Maal ongi tähtis luua alternatiivsed võimalused inimestele, kes on vabanenud põllumajandussektoris töötamast. See on üks maaelu arengukava võtmeküsimusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, rohkem küsimusi ei ole. Aitäh teile! Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Aivar Koka!

Aivar Koka

Hea juhataja! Head kolleegid! Eesti saab Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi eelarvest uuel perioodil 721 miljonit eurot, millest osa kasutatakse vastavalt ülemkogu kokkuleppele ühise põllumajanduspoliitika esimese samba otsetoetuste 2014. ja 2015. aasta vähenemise kompenseerimiseks. Liikmesriikide kohustuslik omaosalus on 25%. Koos Eesti osalusega on maaelu arengukava 2014–2020 rahastamise maht 936 miljonit eurot, mis on suurusjärgus sama kui praegusel perioodil.

On palju küsitud, kas uue MAK-i eelnõu koostades on uuritud kõikide osapoolte arvamusi. Võib tõdeda, et Põllumajandusministeerium on maaelu arengukava 2014–2020 koostamiseks moodustanud juhtkomisjoni, kus on inimesi 29 organisatsioonist. Nad esindavad põllumajandust, keskkonda, metsandust, ettevõtlust, kohalikke omavalitsusi, külaliikumist, kohalikku algatust ja paljusid muid valdkondi. Lisaks juhtkomisjonis esindatud organisatsioonid

nidele on eksperdigruppidesse kaasatud eksperte ja muid inimesi veel umbes 30 organisatsioonist. Kokku on toimunud ligikaudu 70 juhtkomisjoni ja eksperdigruppide kohtumist.

Kui vaadata MAK-i, on hea meel tõdeda, et uus arengukava sisaldab mitut meetet, mis aitavad suurendada Eesti põllumajanduse ja toidutootmise konkurentsivõimet. Varem on rohkem tähelepanu pööratud investeringutele põllumajandussaaduste töötlemise alal, mis on oluline, et kodumaist toidutooret väärindada ja turustada. Kodumaise toidutoorme võime importkaubaga konkureerida sõltub otseselt investeringutest esmatootmise tänapäevastamiseks.

Uues MAK-is on suur rõhk toidutarneahela suunatud tegevustel, mille eesmärk on põllumajandussaadusi senisest enam kohapeal väärindada ning suuremat lisandväärtust luua. Üks uue MAK-i eesmärk on elujõulisele ja jätkusuutlikule toidutootmisele suunatud põllumajandussektor. Investeringutoetuste puhul keskendutakse pikaajalistele investeringutele. Oluline on, et oleks paigas meetmete sidusus ja omavaheline loogika, sest ettevõtete vajadused ja võimalused on väga erinevad. Põllumajandusse investeerimise toetuste saajad peaksid olema aktiivsed toidutootjad ja toetuste andmisel peaks kindlasti eelistama pikaajalisi investeringuid. Toetuste määramisel tuleks aluseks võtta peamised finantsnäitajad, näiteks Statistikaametile esitatavad andmed, maksude tasumine. On hea meel tõdeda, et eelnõust on kadunud piirangud, mis oleksid investeringutoetusest ilma jätnud tootmisettevõtteid, kes annavad valdava osa Eesti toidutoormest. Samas teeb kurvaks asjaolu, et uuel perioodil väheneb põllumajandustootmise arendamiseks ettenähtud investeringutoetuse eelarve seniselt 191 miljonilt eurolt 163 miljonile eurole.

Eelnõu lugedes tekivad ka mõned küsimused. Kas on ikka õige, et toetust võib saada põllumajandusega tegelev ettevõtja, kelle toodetud põllumajandustoodete või nende töötlemisel saadud toodete müügi tulu ületab vaid 4000 eurot, ning et toetuse võib anda ka ettevõtjale, kes on tasunud sotsiaalmaksu aastas vähemalt 380 eurot? Eestis kehtib ju 320 euro suuruse miinimumpalga nõue. See teeb minimaalseks aastapalgaks 3840 eurot, millelt tuleks aastas maksta 1267 eurot sotsiaalmaksu. Õhku jääb küsimus, kas investeringutoetuse

saajaks võib olla ettevõtte, kus sotsiaalmaksu makstakse vähem, kui tuleks tasuda ühe töötaja miinimumpalga pealt.

Kui vaadata, kuidas on eelnõus sätestatud loomade heaolu toetus, siis näeme, et uuel perioodil saavad karistada ettevõtjad, kes on ehitanud oma lehmakarjale uued vabapidamislaudad. Eesmärk peaks olema haarata loomade heaolu meetmega võimalikult suur arv ettevõtteid, mitte suunata see vaid kitsale ettevõtjate grupile.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas soovite lisaaega? Kolm minutit, palun!

Aivar Kokk

Praegusel perioodil sai karja toetamist taotleda ka juhul, kui karjatamine toimus osaliselt. Uues maaelu arengukavas nõutakse toetuse saamiseks ka piimakarja saajaprotsendilist karjatamist. Loomade heaolu suurendamiseks on aga uutes farmides palju rohkem tehtud, kui seda võimaldab karjatamine. Loomad on vabapidamisel ja neid ei sunnita suvel palava päikese kätte minema. Uutes lautades on rakendatud uus mikserisöötisel põhinev söötmistehnoloogia, mis tugineb tasakaalustatud toiduratsioonil. Praegusel eelarveperioodil maksti veiste puhul karjatamise eest aastas toetust keskmiselt 59 eurot loomühiku pealt. Uueks perioodiks on plaanitud veise kohta toetust kuni 500 eurot. Selle raha eest saab osta noorveise, teda kaks aastat karjatada ja teenida selle pealt 100% kasumit. Kas nii suur toetuse määr on majanduslikult põhjendatud? Samas, kui 100% karjatamise nõue jääb kehtima, välistab see toetuse 95%-l Eestimaa piimalehmadest.

Uues MAK-is pööratakse senisest enam tähelepanu ühistegevusele ja erinevatele koostöövormidele, nähes selleks ette nii erinevaid meetmeid kui ka erinevaid stiimuleid meetmetesiseselt. Ühistegevus on oluline väljund eelkõige väikestele põllumajandustootjatele, kellel on piiratud ressursside tõttu raske üksikult hakkama saada oma toodete müügieelse ettevalmistuse, töötlemise ja turustamisega.

On hea meel tõdeda, et senisest märksa suuremat tähelepanu on pööratud teadus- ja arendustegevusele ning innovatsioonile. Eesmärk on tugevdada tootjate ja teadlaste vahelist koostööd ning soodustada teadustulemuste

praktikas kasutusele võtmist. Toimiv tootja, töötleja, nõustaja ja teadlase vaheline koostöö koos ajakohase teadus- ja arendustegevusega ning teadmussiidriga ongi arengukava olulisi- maid sihte.

Kui vaadata keskkonnatoetusi, siis uues MAK-is on mitu uut spetsiifilist keskkonna- toetust, piirkondlik mullakaitsetoetus ja kesk- konnasõbralik aiandustoetus. Mitme jätkuva keskkonnatoetuse ulatus on suurem kui praegusel perioodil. Senisest enam pööratakse eri meetmete raames tähelepanu keskkonnale ja ressursisäästule. Muu hulgas soodustatakse põllumajandusinvesteeringute toetuste raames keskkonnavalaseid investeeringuid, näiteks bio- energia kasutuselevõtuks ja sõnnikuhoidlate rajamiseks. Kui vaadata mahepõllumajandus-liku tootmisega tegelevaid ettevõtjaid, siis nen- de arv on viimastel aastatel jõudsalt kasvanud. Arengukava piiratud eelarvet arvestades tuleks mahepõllumajandusliku tootmise eesmärgiks seada mahetootjate majanduslik jätkusuutlik- kus, mahepõllumajanduse tootlikkus ning mahetoodete jõudmine tarbijani.

Järgmise MAK-i olulisimaid suundumusi on liikumine tagastamatult abilt tagastamist eeldavatele toetusvormidele. Uue elemendina on arengukavasse lisatud mitmesugused fi- nantsinstrumendid tagatiste ja laenude näol. Ma loodan, et see muudatus parandab põllu- majandustootjate ja muude maaettevõtjate juurdepääsu kapitalile ning valmistab tootjaid ette võimalikuks toetuste vähenemiseks edas- pidi järgnevatel perioodidel.

Ja lõpetuseks: on oluline, et kohalikku aren- gut puudutavad otsused jäetakse teha kohali- kele inimestele. Kohalikul tasandil teatakse kõige paremini, millised on kohalikud vajadu- sed ja nende täitmise potentsiaal. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli Kalev Kot- kase! Kaheksa minutit.

Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Rääkides maaelust, me peame silmas ca 90% Eesti territooriumist ja umbes 300 000 inimest. See on nii suur osa meie maast ja rahvast, et tegelemine selle osa tulevikuga ei tohiks käia hoogude kaupa, kampaania korras. Maaelanik elab oma kodus 365 päeva aastas ja kurb on, et

meie tegeleme maaelu probleemidega süvitsi vaid iga seitsme aasta tagant maaelu arengu- kava tehes ning iga neljanda aasta lõpukuudel ehk vahetult enne valimisi. Praegu on eriti õnnis hetk, sest mõlemad põhjused on koos- mõjus.

Euroopa Liidu järgmise finantsperioodi maaelu arengukava eelnõu on üldiselt koosta- tud, järgides kaasamise head tava. On olnud avalikke arutelusid. Alati saab paremini, kuid pole ka põhjust väita, et oleks rikutud demok- raatlikku otsustusprotsessi kuldreegleid. Tege- likult protsess alles käib ja enne MAK-i kin- nitamist valitsuses selle aasta lõpus on veel võimalik teha muudatusi – vähemalt teoreetili- selt on. Avalikkuse ja huvigruppide suur huvi MAK-i eelnõu vastu on igati põhjendatud, sest enamiku maapiirkondade aktiivsete inimeste hakkama saamine maal järgmise seitsme aasta jooksul sõltub suure osas MAK-i rahastusest. Samas on selge, et ainult eurorahaga me kõiki probleeme maal ära ei lahenda ja maapiirkon- dade arengusse tuleb panustada raha ka muu- dest allikatest.

MAK-i koostamine on väga tõsine ja mahu- kas töö ning lõpmatu kompromisside otsimine erinevate huvigruppide vahel, samuti vajaduste ja võimaluste vahel. Sotsiaaldemokraadid tun- nustavad praeguse MAK-i eelnõu koostajaid tehtud töö ja nähtud vaeva eest, aga peavad oluliseks juhtida tähelepanu järgmistele asja- oludele. Esiteks, MAK ei tohi võimendada vastuolusid suurte ja väikeste põllumajandus- tootjate vahel, sest Eesti maaelu ja toidujulge- olek vajab neid mõlemaid. Teiseks, MAK ei tohi vastandada põllumajandust ja teisi maaelu valdkondi. Praegune esimese ja teise samba vahekord peegeldab hästi meie hetkeraalsust ja -vajadusi.

Sotsiaaldemokraatide arvates tuleks maaelu arengukava edasisel menetlemisel pöörata tä- helepanu veel järgmistele teemadele. Esiteks: poollooduslike koosluste hooldamise toetus ning Natura 2000 toetus erametsamaale ja põllumaale on vajalikud meetmed, kuid neid ei peaks rahastama mitte MAK-i raames, vaid muudest keskkonnakaitsele mõeldud summa- dest.

Teiseks, mahepõllumajanduse toetuse üldi- ne kasv on tervitatav, aga see peaks laienema ka maheviisil viljeldavatele püsirohumaadele, kus peetakse loomi arvestusega 0,2 loomühi-

kut hektari kohta. Eelnõus välja pakutud kolmekordne vähenemine ei ole põhjendatud, praegune uuendus võib seada löögi alla riigipoolse püsirohumaade säilitamise kohustuse täitmise.

Kolmandaks, rohkem tuleb tähelepanu pöörata põllumajandustoodangu tarne ahelatele, iseäranis nende lühendamisele, samuti tulu õiglasemale jaotusele tarneahela sees. Neljandaks, vaja oleks defineerida, keda mõeldakse tegevpoolumehe all. See hoiaks ära toetusraha voolamise niitjatest tugitoolipõllumeeste kätte. Riigi toidujulgeoleku ja isevarustatuse teatud taseme tagamiseks peaks eriti toetama tegelike toidutootjaid ja oma toodangu müüjaid, mitte toetusele orienteeritud asendustegevust. Viiesandaks, Leader-meetme mahu suurendamine 85,7 miljonilt eurolt 93,6 miljoni euroni, kui samal ajal lõpetatakse külade arengu meede, vähendab kogusummas kohaliku elu edendamiseks mõeldud summasid. Lõppeval finantsperioodil oli seda raha rohkem. Sotsiaaldemokraatide arvates peaks külakogukondade rahastamisel vähemalt püsima lõppeva finantsperioodi tase. Kuuendaks, MAK-i meetmed peaks toetama soikunud "Eesti toidu" programmi, see aitaks suurendada kohaliku toidu tarbimist. Seitsmendaks, MAK-i eelnõus on investeringutoetuste maht 30 miljoni euro võrra väiksem kui praegusel perioodil. Eesti põllumajanduse tuleviku ja konkurentsivõime seisukohalt on meie arvates oluline hoopis investeringutoetusi suurendada. MAK-i eelnõus planeeritud finantsinstrumendid ei ole investeringutoetus selle mõiste klassikalises tähenduses.

Tagantjärele tarkusena võiks vaid oletada, kui palju lihtsam oleks olnud MAK-i eelnõu koostada, kui meil oleks olnud olemas Eesti põllumajanduse arengukava, mis oleks põhinenud valdkondlikel strateegiatel, näiteks nagu piimandusstrateegia, mis meil juba olemas on. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli Meelis Mälbergi! Kaheksa minutit.

Meelis Mälberg

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Lähikuudel kiidab Vabariigi Valitsus heaks Eesti maaelu arengukava aastateks 2014–2020.

Seejärel algavad läbirääkimised Euroopa Komisjoniga selle lõplikuks kinnitamiseks. Mul on väga hea meel, et me arutame maaelu arengukava täna siin Riigikogu suures saalis ja teeme seda riiklikult tähtsa küsimusena. Ning seda mitmel põhjusel.

Esiteks, vastavalt Euroopa Ülemkogu kokkulepitule on aastatel 2014–2020 Eestil kasutada 5,89 miljardit eurot Euroopa maksumaksja raha. Seda on peaaegu 907 miljonit rohkem kui perioodi 2007–2013 eelarves. Eesti on üks väheseid liikmesriike, kelle netopositsioon paraneb. Ühed suuremad võitjad on meie põllumehed, sest Euroopa Liidu toetus Eesti põllumajandusele kasvab 41%. Uue perioodi eelarves suureneb otsetoetuste kogusumma kaks korda ning kui arvestada hektari kohta, teeb see 2020. aastaks 75% Euroopa Liidu keskmisest.

Maaelu arengukava maht koos Eesti omaosalusega on 936 miljonit eurot. Selle tähtsa dokumendiga otsustatakse järgmiseks seitsmeks aastaks sisuliselt 1/10 Euroopast saadava raha saatus. On väga oluline, et nii suurte summade kasutamine on hästi läbi kaalutud, läbi arutatud ja suurendab laiemas plaanis Eesti konkurentsivõimet.

Teiseks, on märgilise tähendusega, et Riigikogu arutab maaelu arengukava olulise tähtsusega riikliku küsimusena. Kuigi selles arengukavas on väga suur osa põllumajandusel, toidu tootmisel ja keskkonnakaitsel, on, nagu nimigi ütleb, tegemist maaelu arengukavaga. Maaelu sisuks ei ole ammu enam ainult põlluharimine, loomakasvatus või metsatöö. Nendes valdkondades on tänu tehnoloogia ja tehnika arengule füüsiliselt raske ning tööjõumahukas käsitsitöö peaaegu kadunud. Täna sel päeval on traditsiooniliste maatöödega sama tootmismahu juures hõivatuid märksa vähem ja need inimesed teevad oma tööd enamasti kõrgtehnoloogiliste seadmete abil. Seega nõuded töötajale on hoopis teised kui paar aastakümnet tagasi.

Toetades traditsioonilist maamajandust kui ettevõtlust, ei tohi me unustada vajadust rikastada maaelu eri ettevõtlusvormidega. Ei taha kuidagi nõustuda ministriga. Kindlasti on turismisektoril potentsiaali, kui seal luuakse lisandväärtust, väärindatakse kohalikku toitu ning kasutatakse ära muid kohalikke võimalusi ja ressursse. Turismiettevõtlus on üks võimalus

maal elada ja töötada, vähemalt oma perele meelepärast ning tasuvat tegevust leida.

Kuidas veel luua võimalusi uute töökohtade tekkeks? Kuidas tuua maale ettevõtlikke inimesi ja innustada neid asutama uusi ettevõtteid? Kuidas hoida paigal noori peresid, et nende lapsed sünniks ja kasvaksid üles maal? On suur väljakutse aidata inimestel muutunud oludega kaasa minna nii, et see tagaks ka korraliku sissetuleku. Just sellepärast on väga oluline, nii nagu ma ütlesin, lausa märgilise tähendusega, et maaeluga seotud küsimused on arutelul siin Riigikogu suures saalis.

Mulle väga meeldis hea kolleegi, paljude jaoks PÖFF-i esindusnäoks oleva Tiina Lokk-Trambergi väljütlemine peale ühte maaelu arengukava teemalist kohtumist huvigruppidega. Ta ütles, et ei saa enam kunagi võidelda kultuuri eelisrahastamise eest, nagu ta on seda siiani teinud. Ei saa, sest kultuuri vallas on palju huvigruppe ja napib ressursi, aga maal on pilt kordades kirjum ja keerulisem. Kui kas või paar kolleegi pärast seda arutelu siin saalis mõistab paremini maaelu arengukava ees seisvaid väljakutseid, on tänane päev asja ette läinud.

Head kolleegid! Maaelu arengukava eesmärk ei saa kindlasti olla raha võimalikult ühtlane jagamine üle maa nii, et kõik kasusaajad oleksid võimalikult rahul või siis nii, et rahulolematuid polekski. Sellise kava koostamine ei õnnestukski, sest raha on alati piiratud hulk, kuigi kava alusel on jagada hoomamatu 1 miljard eurot. Päril kindlasti ei ole aga selle miljardigagi võimalik korda teha kogu Eestimaad ja õnnelikuks kõiki eestimaalasi. Paratamatult peame seadma prioriteedid ja tegema valikud. Reformierakonna arvates on maaelu arengukava, samuti kogu euroraha kasutamine aastatel 2014–2020 kantud eesmärgist valmistada Eestit ette tulevikus saama hakkama ilma eurotoetusteta. Selleks tuleb juba praegu kasutada euroliidu iga senti, nagu kasutaksime Eesti oma raha. Iga euro peab olema suunatud tootlikkuse kasvule, lisandväärtuse suurendamisele ja konkurentsivõime paranemisele ning tagama jätkusuutliku arengu. Otse loomulikult saame seda teha vaid keskkonda ja ressursse säästlikult kasutades. Kõik see peab lõppkokkuvõttes andma meie inimestele igas Eestimaa külas võimaluse hakkama saada ja tagama korraliku

sissetuleku pärast aastat 2020, kui eurotoetused väga suure tõenäosusega hakkavad vähenema.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Austatud istungi juhataja! Austatud minister! Lugupeetud kolleegid! Härra professor! Head külalised rõdul, kes te olete huvitatud maaelu teemadest ja täna siin osalete! Mul on väga hea meel, et selles suures saalis on oluliselt tähtsa riikliku küsimusena arutusel maaelu arengukava. Me oleme maaelukomisjonis selle arengukavaga seotud teemasid käsitlenud päris mitmel korral ja meil on käinud mitu huvigrupi rääkimas oma muredest seoses maaelu arengukavaga. Kahjuks on meie komisjoni käed üsna lühikesed, me ei saa midagi eriti muuta. Aga kui me viimast korda arutasime tänase päeva ettevalmistusi, siis me tõdesime, et tegelikult on kasu ka sellest, kui siin saalis mõni meie kolleeg rohkem mõtleb maaelu peale, selle rahastamise peale. Ja kui siit päevakohane informatsioon laiali läheb, siis on veel eriti hea.

Ühine põllumajanduspoliitika on juba üle 50 aasta vana. Seda on Euroopa Liidus päris oluliseks poliitikaks peetud ja Eestil on olnud võimalus sellest palju kasu saada. Maaelu arengukava on sellest üks oluline osa. On õige, et Euroopa maksumaksjad maksavad ühise põllumajanduspoliitika kinni, aga nad ju ka tarbivad kõike seda head, mida põllumajandussektor toodab. Me peame väga oluliseks ka seda, et põllumees oleks kogu selles toidutootmise ahelas rohkem väärtustatud. Teda peab kohtlema tähtsa partnerina, sest kust see tooraine ikka tuleb kui mitte põllumehe käest.

Ma väga loodan, et MAK-i ettevalmistamisel on sellest põhimõttest kinni peetud. Tundub, et kogu protsess on kulgenud küllaltki demokraatlikult, kellegi osalust ei ole piiratud. Aga missugune on tulemus, sellest on veel vara rääkida, sest protsess ei ole veel lõppenud. Ma kindlasti toetan paljude eelkõnelejate seisukohta, et MAK ei tohi külvata vastuolu väikeste ja suurte vahel, maapiirkondade tegevusvaldkondade vahel ja loomulikult ka mitte linna ja maa vahel.

Olen väga paljus nõus nendegi seisukohtadega, mis Aivar Kokk siit puldist just välja ütles. Ma ei hakka seda kõike kordama, aga ütlen, et meile teeb muret, et toidutootjate investeringutest on võrreldes praeguse perioodiga kadunud 30 miljonit. Kindlasti annab see toidutootjatele tunda. Tõsi, minister räägib siin finantsinstrumendist, milleks olevat plaanis suunata 65 miljonit. Iseenesest on see küllaltki mõistlik lahendus, kui arvestada, et järgmisel perioodil ehk peale 2020. aastat peab arvestama euroliidu raha vähenemisega. Kõnealuse finantsinstrumendi tingimusi ei ole aga sektorile eriti avatud. Ei ole täpselt aru saada, milleks, kes, kui palju ja millistel tingimustel seda finantsinstrumenti saab kasutada. Ootame seda selgitust väga. Veel tahan ütelda, et selline finantsinstrument ei asenda tagastamatut abi.

Siin on juba puudutatud ettepanekut võimaldada põllumajandustootjale maaelu arengukava alusel soodustusi maa ostmiseks. On huvitav teada, kas tegemist on ministri silmakirjalikkusega.

Ma palun kolm minutit lisaagea!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, kolm minutit!

Ester Tuiksoo

Valitsus on seda toetanud, maaelukomisjon on toetanud, aga Euroopa Liidu asjade komisjoni koalitsioonipool ei toetanud. Tõsi küll, nad hääletasid millegipärast, silmad maas, nad ei julgenud üle laua eriti vaadata. Millest see seisukoht tuleneb, seda me täpselt ei tea. Minister on hiljem kommenteerinud seda nii, et teised maad Euroopas ju soovivad nii, et me erandeid ei ole nagu tahtnud. Seda ma ei tea. Võib-olla meil õnnestub teiste abiga selline võimalus saada. On muidugi väga tervitatav, kui see saab olema.

Tahan veel peatuda ühistulise meetme loomisel, mis on samuti väga mõistlik. Aga siin peab nüüd mõtlema, kuidas tagada, et sellise ühistulise meetme avamine ei tekitaks eriti tööstuse valdkonnas ebavõrdset konkurentsi töötajate hulgas.

Loomulikult tuleb seoses MAK-iga rõhutada "Eesti toidu" programmi jätkamist. Kui me räägime mahetoodetest, siis toiduliidu andmetel moodustab mahetoit meie turul 1–1,5%. Seda propageeritakse väga vähe ja täiesti pai-

gast ära on ka mahetootmise toetamine. Siit puldistki on täna viidatud ühes väga populaarses telesaates toodud mahetootmise näitele. Seda oli muidugi piinlik vaadata, ei saa salata. Sellepärast panen MAK-i koostajatele südamele, et nad sellistele nüanssidele suuremat tähelepanu pööraksid.

Väga tervitatav on noortalunike väärtustamine maaelu arengukavas. Samas jääb arusaamatuks, kas toetatakse ainult algajaid noori või ka neid noori, kes põllumajandusettevõtluses juba tegevad on. Teema vajab väga suurt tähelepanu selgi põhjusel, et me kurdame ju pidevalt, et paljud lõpetavad põllumajanduses oma ettevõtluse ning põhiline põhjus on olnud pensionile minek. Noored seovad end enamasti linnalise tegevusega. Selles mõttes on seda valdkonda vaja järele aidata.

Paljust ei jõudnud rääkida, aga igal juhul tänan teid tänase päeva eest! Suur tänu teile kõigile, kes te siin saalis olete vastu pidanud!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kõnesoove rohkem ei ole. Sulgen läbirääkimised. Oleme lõpetanud olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti maaelu arengukava 2014–2020" arutamise. Võtame saadud informatsiooni teadmiseks. Tänan kõiki osalejaid!

2. Pärimisseaduse, notari tasu seaduse ja notariaadiseaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (440 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud pärimisseaduse, notari tasu seaduse ja notariaadiseaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 440 kolmas lugemine. Kuna see on heakskiitmiseks koosseisu häälteenamust vajav eelnõu, siis tuleb läbi viia kohaloleku kontroll. Valmistume selleks. Palun, Ene Ergma!

Ene Ergma

Võib-olla fraktsioonide esindajad soovivad esineda?

Aseesimees Laine Randjärv

Kutsun inimesed saali.

Ene Ergma

Ei, kõigepealt küsitakse vastavalt meie kodukorrale seda.

Aseesimees Laine Randjärv

Hästi, võtan teadmiseks. Suur tänu! Kas fraktsioonide esindajad soovivad sõna võtta? Sõnavõtusoove ei ole. Kutsun inimesed saali.

Head kolleegid, me valmistume teise päevakorrapunkti arutelul hääletamiseks. Enne hääletust peame läbi viima kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 67 Riigikogu liiget, puudub 34.

Hea Riigikogu, juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu seadusena vastu võtta. Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud pärimisseaduse, notari tasu seaduse ja notariaadiseaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 440. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 66 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 11.)

3. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (441 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kriminaalmenetluse seadusti-

ku muutmise seaduse eelnõu 441 kolmas lugemine. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Kuna ka see on koosseisu häälteenamust nõudev eelnõu, siis viime taas läbi kohaloleku kontrolli.

Austatud Riigikogu, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 68 Riigikogu liiget, puudub 33.

Austatud Riigikogu, juhtivkomisjoni ettepanek on see seaduseelnõu heaks kiita. Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 441. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 64 rahvasaadikut, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Seaduseelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 12.)

Austatud kolleegid, sellega on tänane päevakord ammendunud. Täna kõiki osalemast ja soovin kaunist päeva jätku! Kohtumiseni uuel nädalal!

Istungi lõpp kell 12.32.

Istungi kestus 2 tundi ja 32 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 7. oktoober 2013

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine digitaalalkirja andmise kontrollimise kohta (nr 348)
2. Arupärimine riikidevahelise koostöö kohta piiriületuse lihtsustamisel (nr 352)
3. Arupärimine kutsehariduse õppekeele kohta (nr 354)
4. Arupärimine lapse heaolu hindamise juhendmaterjali kohta (nr 350)
5. Arupärimine tervishoiuteenuste piirhindade kohta (nr 353)
6. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu neljanda töönädala esmaspäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja! Proua Heili Tõnisson, palun!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kolm seaduseelnõu: esiteks, ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts; teiseks, vääртеomenetluse seadustiku eelnõu, mille menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Hanno Pevkur; kolmandaks, investeerimisfondide seaduse ja kogumispensionide seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Mul on au anda terve hulga Keskerakonna fraktsiooni liikmete nimel üle arupärimine rahandusminister Jürgen Ligile. Rahandusministeerium on suunanud oma tähelepanu maksude optimeerimise võimaluste vähendamisele, sh sõiduautode ning nende tarbeks kaupade ja teenuste ostmisel sisendkäibemaksu mahaarvamise piiramisele. Ausatele maksumaksjatele püütakse ka mitmesuguseid muid lisakoormiseid panna. Samas oli Maksu- ja Tolliameti hinnangul eelmisel aastal 1000 isikut, kes olid seotud vähemalt kolme äriühinguga ja tekitanud igapäevase maksuvõla vähemalt 5000 eurot. Kahjuks ei ole eeltoodud midagi seadusvastast. Turumajanduse tingimustes võib muidugi äri alati ebaõnnestuda, kuid tegelikult on tegemist aastaid sama skeemi alusel toimunud maksupettustega, mis rikuvad turgu ning kahjustavad ausaid ettevõtjaid.

Seoses sellega on meil rahandusministrile mitu küsimust. Miks selle asemel, et tegeleda maksupetturite korralekutsumisega ja püüda nende käest maksuraha kätte saada – see on kindlasti keeruline töö, me mööname –, püütakse ausatele maksumaksjatele järjest igasuguseid lisakoormisi panna ja kitsendusi tekitada? Ausad inimesed kannatavad selle ära ja muudkui maksavad, aga need, kes ei maksa, ei hakkagi maksuma. See ei paista Rahandusministeeriumi kahjuks huvitavat.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Olen juhatuse nimel vastu võtnud kolm seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetluse kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab seadusele, edastan selle otsekohe adressaadile.

Annan nüüd edasi teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: esiteks, Va-

bariigi Valitsuse s.a 25. septembril algatatud 2014. aasta riigieelarve seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. septembril algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. septembril algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; neljandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. septembril algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; viiendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. septembril algatatud riigilõivuseaduse § 333¹ muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; kuuendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. septembril algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; seitsmendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. septembril algatatud riigilõivuseaduse ja liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; kaheksandaks, Riigikogu liikme Valdo Randpere s.a 25. septembril algatatud kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – põhi-seaduskomisjon; üheksandaks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 26. septembril esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 26. septembril ja 3. oktoobril esitatud järgmised eelnõud Euroopa Liidu asjade komisjonile. Esiteks, Eesti seisukohad maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto üleviimise ja põhimaksekontole juurdepääsu direktiivi eelnõu kohta. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja direktiivi eelnõu kohta arvamust andma rahanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 14. oktoober kell 13. Teiseks, Euroopa Prokuratuuri asutamisega seotud eelnõude pakett. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning eelnõude kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni ja õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 17. oktoober kell 16. Kolmandaks, toidutarneahela õigusaktide eelnõude pakett. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valit-

suse seisukohtade ning eelnõude kohta arvamust andma maaelukomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 24. oktoober kell 16.

Riigikogu juhatus on edastanud väliskomisjonile Vabariigi Valitsuse s.a 3. oktoobril esitatud Eesti seisukohad nõukogu otsuse eelnõu kohta, millega lubatakse Euroopa Komisjonil alustada läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Hiina Rahvavabariigi vahelise investeerimislepingu üle.

Riigikogu liikmed moodustasid Eesti-Omaani parlamendirühma.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

Läheme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teil laudadel. Palun, kolleeg Sven Mikser!

Sven Mikser

Hea juhataja! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on teinud juhatusesele ettepaneku arutada neljapäeval, 10. oktoobril olulise tähtsusega riiklikku küsimust. Juhatus on selle mingil põhjusel päevakorrast välja jätnud. Ma eeldan, vaadates selle neljapäeva võrdlemisi tühja päevakorda, et põhjuseks ei ole Riigikogu töögraafiku ülekoormatus. Kas te võiksite meile öelda, millisele kodu- ja töökorra seaduse paragrahvile tuginedes juhatus sellise otsuse tegi?

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Head kolleegid, te teate, et see küsimus on üles tõusnud. Riigikogu juhatus arutas seda neljapäeval ja samuti reedel ning lubage mul teid arutelu sisust informeerida. Tõepoolest, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon esitas 26. septembril Riigikogu juhatusesele taotluse korraldada 10. oktoobri istungil olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu teemal "Hariduse regionaalne kättesaadavus". Ettekandjatena olid taotluses märgitud Soome Vabariigi haridusminister Krista Kiuru, Tallinna Ülikooli professor Aaro Toomela ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liige Mart Meri. Riigikogu juhatus vaatas taotluse läbi sama päeva juhatusese istungil.

Juhatus leidis, et Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 153 lõike 2 alusel ei kuulu SDE fraktsiooni taotlus esitatud kujul rahuldamisele. Lõige 2 sätestab, et arutelu kestuse,

ettekandjad ning küsimuste esitamiseks ja sõnavõttudeks ettenähtud aja määrab Riigikogu juhatus arutelu algatanud komisjoni või fraktsiooni ettepanekul. Riigikogu juhatus leidis, esiteks, et hariduse regionaalne kättesaadavus on Eesti riiki ja rahvast puudutav oluline teema, mistõttu Riigikogu juhatus toetab SDE fraktsiooni taotlust arutada hariduse regionaalse kättesaadavuse probleeme olulise tähtsusega riikliku küsimusena Riigikogu täiskogus. Teiseks, Riigikogu on Eesti Vabariigi seadusandlik kogu, kus arutatakse Eesti riigielu probleeme ja otsitakse neile lahendusi. Nendes poliitilistes debattides osalevad Eesti riigi ja rahva esindajad, mitte teiste riikide poliitikud. Juhatus nägi iseäranis probleemseks asjaolu, et Eesti Vabariigi seadusandliku kogu poliitilises debatis on põhiettekandjana osalema palutud teise riigi valitsuskabineti liige, samal ajal aga ei ole debatis esindatud ega osalema palutud Eesti Vabariigi haridus- ja teadusministrit, kes põhiseaduse kohaselt on seatud kandma poliitilist vastutust haridusvaldkonna korraldamise eest Eesti Vabariigis.

Riigikogu juhatus on seisukohal, et selline käitumine ei sobi kokku parlamentaarse tava-ga. Tava kohaselt on teiste riikide poliitikud käsitatavad Riigikogu külalistena. Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 13 lõike 2 punktile 7 annab Riigikogu juhatus neile loa poliitiliste avalduste esitamiseks, mis on teine formaat kui OTRK. Soome ministri kaasamine OTRK arutellu oleks pretsedenti loov samm.

Riigikogu juhatus asus seisukohale, et ei pea võimalikuks toetada SDE fraktsiooni taotlust esitatud kujul, ning informeeris SDE fraktsiooni, et teema võtmiseks Riigikogu täiskogu tööädala päevakorda tuleb SDE fraktsioonil esitada uus taotlus. Riigikogu juhatus ei ole sundinud ega saagi sundida OTRK arutelu algatajaid määrama konkreetseid ettekandjaid. Juhatus saab anda üksnes soovitusi, mida algataja saab kaaluda. Antud juhul on SDE fraktsioonil vabadus otsustada määrata ettekandjate koosseis, arvestades juhatusse seisukohta, ja loobuda näiteks välisriigi tipp-poliitikust. Juhatus olnuks nõus ka variandiga, et astub üles Soome Vabariigi haridusminister, aga ettekandjana oleks esinema kutsutud ka Eesti Vabariigi haridus- ja teadusminister. Sellest aga SDE fraktsioon keeldus. Juhatus ei ole surves-

tanud SDE fraktsiooni, et nad tingimata professor Jaak Aaviksoo kaasaksid.

Küsimus on pigem selles, millistel tingimustel ja kus arutelu aset leiab. Riigikogu täiskogu on kõige olulisem poliitilise debati areen Eesti Vabariigis ja mõeldud Eesti riiki puudutavate küsimuste arutamiseks. Riigikogu juhatus, ka ma ise soovitsin SDE fraktsioonil korraldada selleteemaline ja nimetatud ettekandjatega arutelu Riigikogu konverentsisaa-lis.

Olen nüüd ilmselt kõigile selgitanud Riigikogu juhatusse kollektiivset ja konsensuslikku otsust. Palun, kolleeg Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Kahtlemata on Riigikogu juhatus väga tähtis institutsioon ja kindlasti oli see parlamentaarse demokraatia tõlgendus, mis siin ette loeti, väga huvitav. Ma seda küll päris fundamentaalseks ei pea, sest minu arvates Riigikogu juhatus ei ole päris see organ, kes täpselt dikteerib, mis asi parlamentaarne demokraatia on. Ja vaatamata sellele, et Riigikogu juhatus on väga tähtis institutsioon, peaks ta ikkagi lähtuma seadusest. Ma nüüd vaatan seda protokollilist otsust, mis te 26. septembril tegite. Te ei kiitnud taotlust esitatud kujul heaks – mõtlen taotlust, mille Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon esitas. Ma loen nüüd meie kodu- ja töökorra seadust. Võtame § 153, millele teiegi praegu oma vastuses viitasite. Lõige 2, mille te ette lugesite, sätestab, et arutelu kestuse, ettekandjad ning küsimuste esitamiseks ja sõnavõttudeks ettenähtud aja määrab Riigikogu juhatus arutelu algatanud komisjoni või fraktsiooni ettepanekul. Kuski ei ole kirjas, et teil on õigus midagi heaks kiita või mitte kiita. Kust, millisel õigusaktil baseerudes võttis Riigikogu juhatus omale õiguse Sotsiaaldemokraatliku Erakonna taotlus tagasi lükata?

Esimees Ene Ergma

Lugege uuesti üle, siin on sõna "määrab". Juhatus võib ka mitte määrata. Ning juhatus oleks aruteluga nõus, kui selles ei osaleks teise riigi minister. Ma kordan veel üks kord, ilmselt teil on keeruline asjast aru saada: see saal on poliitiliste debattide koht. Me oleme siia saali lubanud teiste riikide riigipäid, kui nad on riigivisiidil, oleme siia saali lubanud ka spii-

reid, kes tulevad esinema, et teha poliitilisi avaldusi. Kuid nad ei osale debatis. See saal on Eesti riigi jaoks poliitiliste debattide koht. Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Võib-olla oli minu küsimus pisut pikk, ma üritan lühemalt teha, siis on ehk arusaadavam. Seadus ütleb, et olulise tähtsusega riikliku küsimuse puhul määrab juhatus ettekandja lähitult fraktsiooni ettepanekust. Teisisõnu, teil oleks olnud õigus – seegi on muidugi küsitav, kas see õigus on või mitte –, aga, ütleme, teoreetiliselt teil oleks olnud õigus mitte määrata teatud ettekandjat. Kust te võtsite juhatusel pädevuse kogu arutelu mitte päevakorda lisada?

Esimees Ene Ergma

Me pöördusime Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni poole palvega võtta arvesse juhatusel otsus, et välisriikide ministrid ei osale siin saalis Eesti Vabariigi poliitilises debatis. Kas ei ole ikka veel arusaadav? Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Küsin hästi lühidalt ja konkreetselt: millisest õigusaktist tulenevalt te seda arutelu päevakorda ei lisanud?

Esimees Ene Ergma

Ma juba ütlesin, et tegime seda vastavalt § 153 lõikele 2. Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

On teie kiri 26. septembrist ja täna siin teie trükitud lehelt ette loetud tekst, mida ma pean riigiõiguslikult kõige häbiväärsemaks asjaks, mis siin üldse on ette loetud. Te ütlesite nii selles kirjas kui ka täna siin, et kui oleks Eesti haridusminister ka olnud meie ettepaneku alusel ettekandja, siis ei oleks midagi hullu olnud. Siis oleks võinud ka Soome haridusminister siia saali tulla. Kuidas sellest aru saada?

Esimees Ene Ergma

Ma võin teile öelda, et kui meil oli juhatuses selle üle tõsine diskussioon, siis me püüdsime leida mingisugust kompromisslahendust. Ma tuletan veel kord meelde: me oleme kinnitanud seda, et see on tähtis küsimus, aga me

oleks eeldanud, et proua haridusminister oleks siin esinenud eksperdina. Teie variandis esineb ta põhiettekanjana. Jah, ma tunnetan ise, et see oli võib-olla liiga pehme lähenemine, aga me pakkusime välja kompromissvariandi. Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Täna ei saa kuidagi anda omapoolset hinnangut sellele päevakorrale. Ei tea, kas seda kinnitada või mitte. Ma küsisin, millisest õigusaktist tulenevalt te ei lisanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud olulise tähtsusega riiklikku küsimust päevakorda. Te vastasite, et tuginesite § 153 lõikele 2. Paragrahvi 153 lõige 2, nagu on juba mitu korda viidatud, sätestab, et arutelu kestuse, ettekandjad ning küsimuste esitamiseks ja sõnavõttudeks ettenähtud aja määrab Riigikogu juhatus arutelu algatanud komisjoni või fraktsiooni ettepanekul. See § 153 lõige 2 ei viita kuidagi, et juhatusel on õigus ettepanud arutelu päevakorda mitte arvata. Ma küsin uuesti nii: millisest õigusaktist tulenevalt te otsustasite seda olulise tähtsusega riiklikku küsimust mitte päevakorda lisada?

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kolleeg! Juhatus pöördus Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni poole palvega muuta esinejate nimed. Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud Riigikogu esimees! Seda praegust huvitavat debatti jälgib ka vabariigi avalikkus erinevate kanalite kaudu. Seetõttu, et asjast sisuliselt aru saada, ma ka küsin sisuliselt. Kas te selgitaksite, miks luges Riigikogu juhatus Soome haridusalase regionaalpoliitilise kogemuse tutvustamist ohtlikuks Eesti riigile või Riigikogule?

Esimees Ene Ergma

Juhatus ei lugenud seda ohtlikuks Eesti riigile. Asi on kaugel sellest. Kuid ma ütlen veel kord: siin saalis toimuvad poliitilised debadid ja tõmmata poliitilisse debatti oma sõsararakonna liige Soomest on minu meelest tema panemine väga keerulisse olukorda. Me pakkusime välja, et see arutelu võiks toimuda Riigikogu konverentsisaalis. Sest kui me loome

pretsedendi, et meie riigi elu tuleb arutama teise riigi minister, siis asi läheb täielikult ... ma ei tea, kuhu kohta. (Naer saalis.) Võib-olla siis me peaksime loobuma ka ... Olgu, ma ei ütle, millest me peaksime loobuma. Palun, kolleeg Sven Mikser!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Ma luban, et see küsimus on minult täna viimane. Me teame, et ühel varasemal korral olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu valguses mõned kolleegid saalist leidsid, et Tallinna abilinnapea esinemine ettekandjana ei ole sobiv. Toona Riigikogu istungit juhatanud Laine Randjärv ütles väga selgelt, et see, keda kutsutakse ettekandjateks, on algataja ainupädevusse kuuluv küsimus, ja seetõttu juhatus ei näinud võimalust sellesse kuidagipidi sekkuda.

Esimees Ene Ergma

Ma tõepoolest ei tea ...

Sven Mikser

Kas ma võin oma küsimuse lõpetada, proua? Seetõttu ma küsin teilt nii: kas praegu, kui me loome üht- või teistpidi pretsedendi, te võite kinnitada, et välisriikide tipp-poliitikud on ainus kategooria võimalikke esinejaid, kelle Riigikogu juhatus välistab? Või on see lahtise lõpuga nimekiri, mida juhatus iga kord arutab, võides mis tahes ettepannud arutelu puhul leida, et see ei sobi Riigikogu saali ja seda ei aktiveerita?

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kolleeg Sven Mikser! Ma luban teile, et senikaua, kui mina olen juhatuses, ühtegi välisriigi ministrit siia saali poliitilist debatti pidama ei tule. Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud proua esimees! Ehk te selgitaksite, kust te võtsite, et Soome haridusminister soovib sekkuda Eesti riigi sisepoliitikasse, mitte esineda ekspordina? Ja kas teile ei tundu, et te sellega solvasite rängalt Soome haridusministrit?

Esimees Ene Ergma

Ma arvan, et ma sellega ei solvanud rängalt Soome haridusministrit. Ma rääkisin temaga sellest ja mul on tunne, et Soome haridusminister üldse ei teadnud, kuhu teda kutsutakse. (Aplaus.) Aitäh aplausi eest, ma ainult ei tea, mille eest! Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Mul on tunne, et ka keegi teine ei teadnud, kuhu Soome ministrit kutsutakse. Kas te saate aru sellest, et kui fraktsioonidel on õigus esitada päevakorda riiklikult tähtsa küsimuse arutelu ning pakkuda välja ettekandjad, juhatus aga võtab nõuks väljapakutut mitte kinnitada, siis see on sisuliselt sama, et te teete meile ka ettekirjutusi, mida Riigikogu kõnepuldist tohib rääkida? Tegelikult ei ole mingit vahet! Teil pole mingit sisulist õigust juhatuses konsensuslikul otsusel sõita üle ühest fraktsioonist või ühest rahvasaadikust! Kas te sellest saate aru, mis pretsedenti te loote?

Esimees Ene Ergma

Hea kolleeg Eiki Nestor, mina võiksin küsida sama sinu käest. Ma arvan, et sa saad väga hästi aru, mis pretsedenti te tahtsite luua. Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Kuna me oleme siin eri institutsioonide pädevusest rääkinud, siis ei saa ma kuidagi jätta juhtimata tähelepanu sellele, et hetk tagasi te ütlesite, et nii kaua, kui teie olete Riigikogu esimees, siin puldis ükski välisriigi minister ei esine.

Esimees Ene Ergma

Debatis! Pidage meeles, poliitilises debatis!

Rannar Vassiljev

Okei, poliitilises debatis. Aga millisest õigusaktist tulenevalt on Riigikogu esimehel pädevus seda siin väita?

Esimees Ene Ergma

Te minu käest küsisite seda ja ma ütlen, milline pädevus mul on. Pädevus on selline, et ma ei taha, et Eesti Vabariigi parlamenti ja parlamendisaali naeruvääristataks. Palun, kolleeg Kaia Iva!

Kaia Iva

Austatud esimees! Mul on tunne, et te olete sunnitud mitmeteistkümnendat korda vastama küsimusele, millele tegelikult on ammendavalt vastatud. Lugupeetud sotsiaaldemokraadid on väitnud, et juhatus on tahtnud luua pretsedenti. Minu meelest on asi vastupidine, pretsedenti hoitakse ära. Riigikogu saalile võiks jääda enda riigi siseasjade otsustamise õigus, nii nagu te olete korduvalt viidanud. Kas meil poleks aeg minna päevakorra kinnitamise juurde?

Esimees Ene Ergma

Ma arvan, et see on õige pakkumine. Igaühel on võimalik praegu päevakorra kinnitamise juures öelda välja oma arvamus selle päevakorra kohta.

Lugupeetud Riigikogu, panen selle nädala päevakorra kinnitamise hääletamisele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 63 Riigikogu liiget, vastu oli 17, erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine digitaalallkirja andmise kontrollimise kohta (nr 348)

Esimees Ene Ergma

Läheme tänase päevakorra juurde. Algab arupärimistele vastamine. Alustame Riigikogu liikmete Yana Toomi, Viktor Vassiljevi, Priit Toobali, Enn Eesmaa, Peeter Võsa, Vladimir Velmani, Valeri Korbi, Mihhail Stalnuhhini ja Aivar Riisalu 19. juunil esitatud arupärimisega digitaalallkirja andmise kontrollimise kohta (nr 348). Palun kõnepultli kolleeg Yana Toomi!

Yana Toom

Austatud proua eesistuja! Austatud minister! Austatud kolleegid! Meil oli sisse antud arupärimine härra Juhan Partsile, kusjuures see polnud esimene arupärimine sel teemal. Enne seda esitasime samasisulise arupärimise justiitsminister härra Pevkurile, kes aga arvas, et oleks õigem küsida neid küsimusi majandus- ja kommunikatsiooniministrilt, mida me ka tegime.

Infotehnoloogia ajastu on toonud inimeste ellu senise paberipõhise asjaajamise asemele suurel hulgal digitaaldokumente. 7. oktoobril 2002 allkirjastasid Tallinna linnapea Edgar Savisaar ja Tartu linnapea Andrus Ansip kahe

linna vahelise infotehnoloogiaalase koostöölepingu, andes esimest korda Eestis dokumendile digitaalse allkirja. Toona tekkis segadus, millisel juhul on tegemist isiku kui kodaniku digiallkirjaga ja millisel juhul isiku kui linna- pea digiallkirjaga. Nüüdseks on sellised tehnilised probleemid lahendatud, kuid endiselt ei ole üheselt selged digiallkirja kui omakäelise allkirja tagantjärele kontrollimise võimalused.

Digiallkirjal on sama õiguslik tähendus nagu käelisel allkirjal: sellega tõestatakse, et allkirja andnud isik on seotud dokumendiga, millele ta oma allkirja andis. Digiallkirjaga varustatud elektroonilise dokumendi tõendusjõu osas kehtib eriregulatsioon, mille kohaselt saab digiallkirjaga varustatud elektroonilise dokumendi ehtsust vaidlustada üksnes asjaolude põhistamisega, mille põhjal võib eeldada, et dokumenti ei ole koostanud digiallkirja omaja. Põhistamise eelduseks on isiku teadmine, et tema nimel on mingi dokument digitaalselt allkirjastatud. Kuigi olulise turvanõudena kehtib põhimõte, et ID-kaarti ei tohi anda teiste isikute kätte, sest seda on võimalik kuritarvitada, ei vähenda see riskivõimalust, et inimese teadmata on tema ID-kaarti kasutatud. Näiteks saab ID-kaardiga kiirlaenu võtta ilma laenukontoris pöördumata ja raha kantakse virtuaalsele pangakontole. Niisugused pettused tulevad ilmsiks alles siis, kui laenu tagastamise aeg käes on ja võlgu jäädakse. Sellisel juhul öeldakse, et inimene on ise süüdi, et on oma ID-kaardi ja paroolid ripakile jätnud. Paraku on probleem ka see, et inimesed ei tea, kust saab kontrollida, mida ja millal on nende ID-kaardiga tehtud.

Justiitsminister Pevkur, nagu ma juba mainisin, leidis tänavu 17. juunil samasisulise arupärimisele vastates, et see teema kuulub Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalasse. Eeltoodust tulenevalt on meil viis küsimust. Ma loodan, et härra Parts loeb need ette. Mina säästan seda mitte tehes aega. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Palun nüüd kõnepultli majandus- ja kommunikatsiooniministri!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed, ka austatud arupärijad! Esimene küsimus on, kust on võimalik vaadata statistikat selle kohta, mida isik on digitaalselt allkirjastanud näiteks aasta lõikes, ja kas see üldse võimalik on. Veebiteenus "Minu ID-kaardi toimingud" võimaldab isikul jälgida enda ID-kaardi, digi-ID ja mobiil-ID-ga tehtud autentimisi ja digiallkirjastamisi kehtivuskinnituse võtmise fakti alusel. Selle teenuse kaudu saab teada mitte üksnes allkirjade andmise fakti, vaid allkirjastamise vahendi kehtivuse kontrolli kõik päringud. Kehtivuskinnituse teenust kasutatakse ka sertifikaadi kehtivuse reaajas kontrollimiseks, mis kindlustab turvalise digitaalse isikutuvastuse. Lisaks minu viidatud veebiteenusele, mida osutab Sertifitseerimiskeskus, loob Riigi Infosüsteemi Amet koostöös Sertifitseerimiskeskusega ka täiendava võimaluse, et "Minu ID-kaardi toimingud" oleks kättesaadav ka eesti.ee portaalis ning neid toiminguid saaks ka riigiportaali kaudu vaadata. Praegu on see võimalus, kasutades veebiteenust "Minu ID-kaardi toimingud".

Kodaniku antud allkirjade hulga kontrollimiseks on parim vahend isikliku võtme kasutuse loendur ID-kaardil. Loenduri näit on ID-kaardi haldusvahendi avaaknas vaikimisi nii autentimise kui ka allkirjastamise kohta eraldi. Kodanik peab ise seda jälgima ja arvet pidama.

Teine küsimus: "Kui on olemas eelnevalt küsitud võimalus, siis kuidas on võimalik aru saada, milliseid ja mis dokumente on isiku ID-kaardiga allkirjastatud ja kus portaalides autenditud?" Seda, mis on olnud allkirjastatava dokumendi sisu, ei ole ega tohikski olla kolmandal osapoolel võimalik välja selgitada. Küll on aga võimalik salvestatud sõnumi lühendi põhjal ja allkirja ehtsust kontrolliva osapoolte esitatud originaaldokumendi korral öelda, kas allkiri on antud just nimelt konkreetsele dokumendile. "Minu ID-kaardi toimingud" näitab ka ära allika, kust kehtivuspäring on tulnud, seega tehniliselt on võimalik päringute tegijad kindlaks teha. Kehtivuspäringu tegemise põhjuse saab vajaduse korral välja selgitada päringu esitaja juures. Juhin ka tähelepanu, et sõnumisaladus on kodaniku põhiõigus. Allkirjastatud dokumenti sisaldav konteiner on selles seoses nagu ümbrik ja ümb-

rikke meil ei avata. See oleks sama mis postisaladuse rikkumine.

Võime ette kujutada mingit riiklikku teavitusteenust, näiteks kodaniku ametlikul e-posti aadressil. Teenuse osutajad ja internetikeskonnad peaksid kohe, kui inimene on dokumendi allkirjastanud, teda informeerima, millal ja millise dokumendi ta allkirjastas. Selline massiline teenus ja veel vähem asjakohane statistika ei ole siiski vajalik. Inimesed ei taha, et riik teaks, mida nad on allkirjastanud. Piisab sellest, et me saame teada allkirja andmise fakti. Portaalides allkirjastamisel kehtib hea tava, et iga allkirjastatud objekti saab allkirja andja alla laadida ja seega teenuste pakkujast sõltumatus keskkonnas kontrollida, millele ta just allkirja andis. Selle tava on Sertifitseerimiskeskus oma kehtivuskinnituse lepingutes nõudena sätestanud.

Kolmas küsimus on, kuidas on võimalik kontrollida näiteks, et keegi ei ole inimese ID-kaardiga osalenud e-valimistel, kui ta ise käis jaoskonnas valimas. Kui inimene läheb jaoskonda valimispäeval, siis kui keegi osales tema eest e-hääletusel e-hääletussüsteemi vahendusel, saab ta sellest jaoskonnas teada, kuna tal ei lubata valimisjaoskonnas enam valida. Märkusena: siamaani ei ole ühelgi e-valimisel meie teada mitte ühtegi asjakohast kaebust esitatud. Valimiste turvalisuse tõhustamisega tegeletakse. Asjakohast infot saab esitada Vabariigi Valimiskomisjon, kelle vastutusala e-valimiste süsteem on. On väga oluline märkida, et elektroonilise hääletamise tarkvara lähtekood on avalik. Tegemist on sammuga süsteemi läbipaistvuse suunas. Serveri koodi avalikustamise eesmärk on kaasata rohkem asjatundjaid e-valimiste süsteemi tehnilisse analüüsidesse.

Tänavustel kohalikel valimistel on e-hääletamisel ehk interneti teel eelhääletamisel valijal esmakordselt võimalik ka antud hääletust kontrollida. Täpsemalt on e-hääletajal võimalik nutitelefoniga abil katseliselt kontrollida oma hääle kohalejõudmist. Vahetult pärast e-hääletamist kuvatakse lühikese aja vältel valija rakenduse vaates arvutiekraanile QR-kood. Koodi nutitelefoniga pildistades on võimalik veenduda soovitud hääle jõudmises e-hääletuse kesksüsteemi. Kontrollimise eesmärk on veenduda, et valija arvutis ei ole pahavara, mis võiks mõjutada hääletamistoimingut.

Neljas küsimus: "Kui palju on Eestis juhtumeid, mis puudutavad digitaalallkirja väärkasutamist?" Sisulist väärkasutust, kus kaart tehniliselt n-ö katki tehakse ja seejärel seda kasutatakse, seni teada ei ole. Kõne alla tulevad loomulikult erinevad väärted ja kuriteod, mis võivad olla seotud elektroonilise identiteedi kasutamisega, kuid see vajaks eraldi analüüsi, kui palju on see sõltunud võõra isiku poolt teise inimese ID-kaardi kasutamisest. Senine kohtu- ja Sertifitseerimiskeskuse praktika aga näitab, et otsest sisulist väärkasutust ei ole olnud. Infosüsteemide kolmeastmelise etalonturbe süsteemi ISKE alusel on põhjalikult analüüsitud võimalikke ründeid ID-kaardi kui turvalise digitaalallkirja andmise vahendi ja selle kasutamise vastu, välja on töötatud asjakohased turvameetmed. Jutt on seadmete, andmete või tarkvaraga manipuleerimisest kuni füüsiliste rünneteni. Tuleb järgida ID-kaardi turvalise kasutamise juhiseid ja soovitusi.

ID-kaardi kasutamine on turvaline. Näiteks pangaliit soovitab klientidel netipankades käimiseks ja tehingute tegemiseks kasutada paroolikaardi asemel ID-kaarti või mobiil-ID-d, sest need on kõige turvalisemad viisid enese identifitseerimiseks ja tehingu kinnitamise allkirja andmiseks internetis. Majandusministeeriumi tellimisel on koostatud elektroonilise identiteedi rakendusjuhend kõigile tarkvaraarendajatele. See juhend annab vajalikud tehnilised alusteadmised turvaliste elektroonilise identiteedi kasutajakeskkondade loomiseks. Elektroonilise identiteedi rakenduste turvalisuse suurendamisele aitavad kaasa läbiviidava krüptograafiliste algoritmide kasutusvaldkondade ja elutsükli uuringu soovitusel, samuti nõuded krüptograafiliste süsteemide ja algoritmide kasutamise kohta riigi infosüsteemis.

Viies küsimus: "Kas ja mis mahus on tehtud teavitustööd vanemate, näiteks üle 50-aastaste inimeste ID-kaardiga digitaalallkirja kasutamise teadlikkuse tõstmiseks?" Vaata Maailma Sihtasutus on läbi viinud turvalise arvutikasutamise teadlikkuse tõstmise programme, mida ka riik on finantseerinud. Nende puhul on alati olnud kohustuslik ID-kaardi kasutamise õpetamine. Osa neid programme on olnud suunatud ka vanemaegaste inimeste kaasamiseks veebikasutusse. Näiteks edukas "Ole kaasas!" alaprogramm, mille raames korraldati arvutialane alg- ja täiendusõpe ligi 100 000 Eesti

inimesele. Ka Riigi Infosüsteemi Amet on oma meediakampaaniates õpetanud ID-kaardi kasutamist. Me kavatseme seda jätkata. Samuti toetab Riigi Infosüsteemi Amet praegu ID-kaardi abiliini, kus igas kuus nõustatakse tuhandeid inimesi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Kas on küsimusi? Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Austatud minister! Mul on väga kahju, et saan esitada ainult ühe küsimuse, seega üritan küsida hästi pikalt. Ma tegin lahti selle lehekülje, mida te soovitasite vaadata – www.id.ee –, ja avastasin, et eestikeelne ja venekeelne versioon on väga erinevad. Venekeelset infot siin peaaegu ei ole. Öelge, palun, kuidas peaks üks venekeelne inimene vanuses 63+ teada saama, et keegi on valimistel tema ID-kaardiga valinud, juhul kui ta 20. oktoobril jaoskonda valima ei lähe, näiteks gripi tõttu!

Juhan Parts

Selle küsimuse puhul tuli mulle ootamatuna vahe tegemine vene keelt kõneleva inimese ehk venelase või mõnest muust rahvusest inimese ja eestlase vahel. Ma arvan, et see vahe tegemine on kummaline, ja ma kutsun teid üles oma mõtlemist korrigeerima. Kui avalikus ruumis on mingeid erinevusi venekeelses ja eestikeelses informatsiooni pakkumises, siis neid ei saa kindlasti olla sisus. Küll võib erinev olla informatsiooni maht. Üldiselt me eeldame, et vajalikud abiliinid ja muud kasutusvahendid peaks olema kättesaadavad kõigile sõltumata rahvusest ja emakeelest. Teie küsimus oli selle kohta, kui inimene ei lähe jaoskonda valima, aga keegi on tema ID-kaarti kasutanud. Aga öelge mulle – ma toon lihtsalt täiesti suvalise pähe tulnud paralleeli –, kui Lasnamäe valimisjaoskonnas on kellegi hääletussedel vahetult enne jaoskonna sulgemist pandud valimiskasti, kust see inimene saab teada, et tema häält on kasutatud?

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra minister! Kas kolleegid soovivad avada läbi-rääkimisi? Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Kõigepealt ma tahan vastata härra ministri. Teatavasti on valimisjaoskonnas olemas komisjon, kes kontrollib, et ei oleks mingisugust korralagedust, bülletäänide omavolilist sisseviskamist – mida iganes. Teiseks, valimisjaoskonnas ma ei saa minna kabiini koos abikaasa või ema või isa või sõbraga. Ma lähen kabiini üksinda. ID-kaardi puhul sellist kontrolli ei ole.

Aga tegelik põhjus, miks ma siia tulin, on väga lihtne. Juunikuus, seistes siinsamas peale seda, kui meie arupärimisele vastas justiitsminister härra Pevkur, ma ütlesin sisuliselt sama. Paraku ei ole Eesti riigis veel mehhanismi, mis tagaks selle, et keegi ei hääleta võõra inimese ID-kaardiga. Juhul kui see peaks juhtuma, see inimene lihtsalt ei jää vahele. Mul oli endal kodus kummutis viis ID-kaarti koos paroolidega. Meie peres ei ole kombeks neid asju peita. Ma usun, et me pole ainuke selline pere. Ma ei räägi kõikvõimalikest hooldekodudest ja muudest asutustest, kus inimestel on imelihtne ligipääs teiste inimeste ID-kaartidele ja paroolidele. On väga kurb, et sellist kontrollimehhanismi ei ole olemas.

See, mida austatud minister äsja kirjeldas, eeldab teatud taset. Inimene peab tundma huvi, ta peab teadma, et need ohud on olemas, ta peab oskama kasutada kõiki neid andmebaase. Kusjuures ma ei teinud üldse vahet eestlaste ja mitte-eestlaste, eestikeelsete ja mitte-eestikeelsete inimeste vahel. Ma juhtisin teie tähelepanu, austatud minister, sellele, et see info vene keeles lihtsalt ei ole saadaval. Seega inimesed, kes eesti keelt väga hästi ei valda, ei saagi midagi kontrollida, ei saa kasutada seda teie kirjeldatud mehhanismi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

2. Arupärimine riikidevahelise koostöö kohta piiriületuse lihtsustamisel (nr 352)

Esimees Ene Ergma

Järgmine on Riigikogu liikmete Inara Luigase, Kalvi Kõva, Rainer Vakra, Lembit Kaljuvee, Helmen Küti, Indrek Saare, Karel Rüütli, Heljo Pikhofi, Andres Anvelti, Marianne Mik-

ko, Jevgeni Ossinovski, Deniss Boroditši, Jaan Õunapuu, Urve Palo ja Neeme Suure 20. juunil esitatud arupärimine riikidevahelise koostöö kohta piiriületuse lihtsustamisel (nr 352). Kolleeg Inara Luigas juba ootab. Palun teid kõnepulti!

Inara Luigas

Austatud kolleegid! Lugupeetud istungi juhataja! Andsime sisse arupärimise juba 20. juunil. Lühidalt tutvustan, mis on selle sisu. 2009. aasta 10. veebruaril kaitsesin ma siinsamas kõnetoolis üht Riigikogu otsuse eelnõu, mille pealkiri oli "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele Vene Föderatsiooniga kahepoolse lepingu sõlmimiseks kohaliku piiri liikluse korra kujundamiseks". Toona me küll menetlesime seda eelnõu, aga Vabariigi Valitsus ja koalitsioon arvasid, et läbirääkimisi Venemaaga ei tasu pidada ja lihtsustatud piiri liiklusele ei ole vaja üle minna. Esitati ka mitmeid põhjuseid. Ühena toodi välja väga suur rahaline koormus Eesti riigieelarvele, ja olid ka muud põhjused.

Mis aga on oluline piiri liikluse uutmoodi korraldamisel? Nimelt, kui lihtsustatud piiri ületus kehtestatakse, siis saaksid piiri ületusluba taotleda piirist 50 kilomeetri raadiuses elavad inimesed, kes on elanud piirkonnas vähemalt aasta. Aga loomulikult võib kehtestada ka sellise korra, et piirialal saavad selle loa need inimesed, kes on elanud seal näiteks vähemalt kolm aastat. Piiri ületusluba saavad taotleda inimesed, kes soovivad külastada sugulasi või käia lähedaste haudadel, kel on piiriäärsel alal kinnisvara, kes soovivad osaleda õppetöös või kultuuri-, spordi-, haridus- või teadusüritustel või kes soovivad teha selles valdkonnas koostööd. Samuti saavad piiri ületusluba taotleda inimesed, kes osalevad kohalike omavalitsuste partnerlussuhetes, arendades piiriülest sotsiaalset ja majanduslikku koostööd.

Kõige tähtsam on, et piiri ületusluba annab nendele inimestele võimaluse käia teisel pool piiri viisavabalt. See tähendab, et kõik need inimesed, kes vastavad eeltoodud kriteeriumidele ja on seda luba taotlenud, saavad piiri ületada lihtsustatud korras. Äärmiselt tähtis on veel see, et mitte ainult ei külastata sugulasi ja matmispaiku, nagu see on väga oluline setude puhul, vaid kõik piiriäärsed elanikud saavad kohalike omavalitsuste toel tänu sellisele piiri-

ületusele elavdada majanduslikke sidemeid. See on kogu piirkonna arengu seisukohalt ülimalt oluline.

Tol korral ütles ka välisminister Urmas Paet, et selle teemaga edasi ei tegelda. Lihtsalt jälgitakse tähelepanelikult, mida teeb meie naaberriik Läti. Läti astus aga selles vallas tasapisi edasi. Siin Riigikogus oli arupärimisi ka selle teema kohta, aga vastused olid väga lakoonilised, et Läti liigub samm-sammult edasi. Nüüd on Läti jõudnud nii kaugemale, et tänavu juunis jõustus Läti ja Venemaa vahel juba 2010. aastal sõlmitud kokkulepe piiri-žiiimi lihtsustamise kohta ja piiriäärseid elanikud saavad naaberriiki minna viisavabalt.

Meil on välisministrile kuus küsimust. Ma väga soovin, et minister loeks enne vastuseid ka küsimused ette. Ootame vastuseid! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Inara Luigas! Palun nüüd kõnepulti lugupeetud välisministri!

Urmas Paet

Tere pärastlõunat! 30. oktoobril 2008 asus valitsus tollase siseministri Jüri Pihli ettepanekul seisukohale, et Eesti arutab piiriäärsete alade elanike lihtsustatud piiriületuskorra võimalust uuesti siis, kui on selgunud naaberriikide kogemused Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1931/2006/EÜ rakendamisel, mis annab liikmesriikidele õiguse sõlmida kahepoolseid lepinguid piiriäärsete alade elanike lihtsustatud piiriületuseks. Eesti riigi sisese tööjaotuse järgi on piiriületuse valdkond iseeneest peamiselt Siseministeeriumi haldusala. See oli seda aastal 2008 ja on praegugi, kuid ka Välisministeerium jälgib teiste riikide asjaomast praktikat ja vahetab sellealast infot.

Enne lihtsustatud piiriületuskorra teema juurde naasmist me kindlasti analüüsime, milliseid tulemusi ja tagajärgi on igapäevaelus kaasa toonud Venemaa vastavad lepingud Läti, Poola ja Norraga. Neist kõige olulisem meile on Eesti naaberriigi Läti kogemus, Poola ja Venemaa vastavat koostööd ning lihtsustatud piiriületust Kaliningradi oblasti piiril tuleks selle oblasti asukoha tõttu vaadelda pigem erijuhtumina. Sama kehtib Euroopa Liitu mittekuuluva Norra ja Venemaa vahelise lepingu kohta, mille kehtivusala on ainulaadsetes geograafilistes tingimustes teisel pool polaar-

joont. Teised kaks meie piirkonna riiki, Leedu ja Soome, ei ole Venemaaga sellist lepingut sõlminud.

Nagu te oma arupärimises märkisite, jõustus Läti ja Venemaa vaheline piiriäärsete alade elanike liikumise lihtsustamise leping tänavu 6. juunil. Seega on see kehtinud ainult mõni kuu ja ka Läti ametnikud on tõdenud, et on veel vara teha kaugeleulatuvaid järeldusi uue korra edukuse kohta, selle rakendamisega seotud kulutuste ja ka murede kohta. Eesti ja Läti riigiasutuste vahel käib ulatuslik koostöö ja infovahetus mitmesugustes valdkondades, sh ka selles küsimuses. Järgmine konsulaarkonsultatsioonide voor toimub aasta lõpus.

Me oleme jätkanud arutelusid ka Venemaa, et hõlbustada piiriäärsete alade elanike liikumist ja edendada kahepoolset piiriüleste koostööd. Neid küsimusi käsitletakse eeskätt Eesti ja Venemaa vahelistel iga-aastastel konsulaarkonsultatsioonidel. Mis puutub kulutustesse, siis 2009. aastal näitasid Siseministeeriumi ning toonase Kodakondsus- ja Migratsiooniameti tehtud kalkulatsioonid, et sellise süsteemi rakendamine oleks eaproportsionaalselt kulukas. Selle maksumuse suurusjärg oli tollaste arvutuste järgi 60 miljonit krooni ehk umbes 4 miljonit eurot. Samuti oli teada, et sellise lepingu rakendamisel suureneks märgatavalt piiritaristu koormus. Nagu me kõik teame, ei suudeta praegusegi piiriületuse intensiivsuse korral alati tagada kõigi piiriületajate kiiret ja tõhusat teenindamist. Eesti omalt poolt on valmis investeerima piiri infrastruktuuri nüüdisajastamisse, kuid piiriületussüsteem kui tervik nõuab ka teise osapoole panust. Me oleme korduvalt rõhutanud selle teema olulisust ja peame vajalikuks, et ka Venemaa annaks olukorra parandamiseks suurema panuse.

Piiriületuse küsimust arutati näiteks peaministrite kahepoolisel kohtumisel Peterburis selle aasta aprillis. Samuti kõnelesin ma sellest selle aasta juunis Kaliningradis kohtumisel Venemaa välisministriga.

Eesti ja Venemaa välisministeeriumi koostöö tulemusel alustas Venemaa 2009. aastal lihtsustatud korras viisade andmist piiriäärsete alade elanikele, kelle reisi eesmärk on osalemine teadus-, kultuuri- ja kunstüritusel, sh ülikoolide ja koolide vahetusprogrammides. Sel eesmärgil välisriigi külastamiseks väljastatakse

piiriäärsete alade elanikele ka mitmekordseid viisasadid, mille aluseks on Euroopa Liidu ja Venemaa vaheline viisalihtsustusleping. Lisaks kiitis Eesti valitsus tänavu 1. augustil heaks Eesti ja Venemaa valitsuse vahel sõlmitava piirkondadevahelise ja piiriülese koostöö edendamise kokkuleppe, mis sätestab koostöö üldised alused ning võimaldab tulevikus sõlmida ka detailsemaid koostöölepinguid ja viia läbi konkreetseid koostööprojekte.

Eesti osaleb aktiivselt ka Euroopa Liidu ja Venemaa vahelises viisadialoogis, mille lõppesmärk on saavutada viisavaba liikumine mõlema osapoole kodanikele. Me peame oluliseks võimalust laiendada inimestevahelisi kontakte ning suurendada mõistmist ja usaldust kogu piirkonnas. Viisadialoogi tulemusena sõlmitav laiapõhjaline viisavabadusleping looks soodsamad tingimused mõlema riigi elanike lihtsustatud piiriületuseks. Seega oleks täna võimalikke tehtavaid kulutusi piiriäärsete elanike lihtsamaks piiriületuseks kaugemas perspektiivis keerulisem põhjendada.

Mis puutub kontaktidesse piiriäärsete alade elanikega, siis viimati kohtusin Kagu-Eesti omavalitsusjuhtide ja kodanikuühenduste esindajatega vähem kui nädal aega tagasi, 2. oktoobril Meremäel, kus me kõnelesime muu hulgas ka Euroopa Liidu ja Venemaa viisalihtsustuslepingust tulenevatest võimalustest ning selle lepingu rakendamisega seonduvast. Loomulikult on meile Välisministeeriumis inimeste seisukohad ja üldse tagasiside sealsest piirkonnast oluline. See on ka alus järgmistel konsulaarkonsultatsioonidel Venemaaga, kui me piirkondlikke piiriületusega seonduvaid küsimusi käsitleme. Seal saab ka väiksemaid muudatusi taotleda ja teha.

Lõpetuseks, te uurisite arupärimises ka, kas valitsus on arutanud võimalike kulude katmist Euroopa Liidu struktuurifondide rahaga. Paraku ei ole struktuurifonde võimalik selleks kasutada, sest lihtsustatud piiriületus struktuurifondide seisukohast abikõlblike valdkondade hulka Rahandusministeeriumi kinnitusel ei kvalifitseeru.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Palun küsimus, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Hea minister! Täna hommikul kell 7 startis autobuss Rakverest grupi õpetajatega Peterburi poole, nad läksid pedagoogilisele seminarile või konverentsile. Ma helistasin pool kümme, s.o kahe ja poole tunni pärast, ning küsisin, kas olete üle piiri saanud. Öeldi, et ei ole veel. Rakverest Narvasse sõiduks ei lähe pooltteist tundigi, piiri peal läks neil aga tund aega. Nõukogude ajal sai ka mõne korra välismaal käidud, aga ei mäleta, et busse oleks nii kaua kontrollitud. Kas te peate normaalseks, et inimesed peavad ootama ka registreeritud bussiga piiri peal tund aega?

Urmas Paet

Paraku me saame Eesti ja Venemaa piiri ületuse kohta tuua ka näiteid, kus inimesed on piirijärjekorras oodanud tunde, võib-olla isegi kümneid tunde. See üks tund, ma arvan, on veel isegi hästi. Muidugi, eks me kõik soovi, et asi läheks veelgi kiiremalt, veelgi väiksema ajakuluga. Aga seesama ajakulu piiril viitab ka sellele, mida ma nimetasin oma sissejuhatavas monoloogis: Eesti ja Venemaa vahelise piiri infrastruktuur, ennekõike põhja pool ehk Narvas, ei vasta nõudlusele. Seda enam on õhus küsimärk, mis saab siis, kui luuakse lihtsustatud piiriületus. Me eeldame, et piiriületuste arv kasvab siis kõvasti. Ning kui tekib lausa viisavabadus, siis kasvab piiriületuste arv veelgi. Meil on aga juba praegu piiri infrastruktuuriga probleeme, järjekorrad on pikad. Võime öelda, et seepärast ei ole me lihtsamaks piiriületuseks üldse mitte valmis. Siis need järjekorrad ei hakka olema mitte tund ega kaks, vaid märksa pikemad. Aga koostöös Vene poolega on piiriületusvõimaluste suurendamine kindlasti üks oluline eesmärk. Kui tõesti päeval x peaks saabuma viisavabadus, siis peame selleks valmis olema.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Lugupeetud välisminister! Lätist on juba juttu olnud. Nendel on piiriülene töö edukam olnud ja piiriületamine käib lihtsamalt kui meil. Kas me oleme nende kogemust ka natuke uurinud? Kas me saaksime sealt midagi eeskujuks võtta?

Urmas Paet

Infovahetus nii välis- kui ka siseministrite vahel on väga tihe. Praegu ma küll ei näe asju, mis Läti-Vene piiril paremini toimiksid kui Eesti-Vene piiril, välja arvatud see, et nende piir Venemaaga on kogu ulatuses maismaapiir, mis tähendab, et puhttehniliselt on piiriületust kergem korraldada kui meil Narvas. Aga ka Lätis on nende aastate jooksul, mida me siin tahame võrrelda, samamoodi piiriületusjärjekorrad tundidepikkused olnud. Selles osas ei ole olnud erilist vahet. Oli näiteks periood, kus kaubaveokite järjekord Läti-Vene piiril oli märksa pikem kui Eesti-Vene piiril.

Mis puutub uude kogemusse, siis nagu ma juba ütlesin, lihtsustatud piiriületust on Läti rakendanud praeguse seisuga vähem kui neli kuud. Sellel pinnal on veel vara teha põhjapanevaid järeldusi, see on suhteliselt uus teema. Aga ma kordan, et suures pildis, mida peab silmas pidama, on siiski võimalik, et liigutakse Euroopa Liidu ja Venemaa vahelise viisavabaduse suunas. See saab olema põhimõtteliselt uus olukord kõigile.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister, tänan teid põhjaliku ja huvitava vastuse eest! Kas ma sain teist õigesti aru, kui võtaksin teie esinemise kokku sellega, mida te äsja kordasite: et te usute nii kindlalt peatsesse Euroopa Liidu ja Venemaa vahelisse viisavabasse režiimi, et ei näe mõtet teha praegu kulutusi piiriületamise lihtsustatud korra sisseseadmiseks?

Urmas Paet

Kulutused ei ole ainuke põhjus, miks me praegu suure õhinaga ei tõtta toetama ka seda varianti, mis Lätis ja Poolas, samuti Kaliningradi oblastis on tehtud. Neid argumente on veel. On ju ikkagi Läti kogemusele tuginedes huvitav vaadata, kui palju tegelikult on võimalik kontrollida inimesi, kes seda võimalust kasutavad. Kas nad kasutavad seda luba sihtotsarbeliselt? Kuidas nad sellest tinglikust 30 või maksimaalselt 50 kilomeetri alast kinni peavad? Kas see kord toob kaasa n-ö formaalset sisemigratsiooni Venemaal, et pääseda lihtsa-

malt Euroopa Liitu? Jne. Seda kõike me ei oska veel öelda, aga niisugused küsimärgid on.

Laiem küsimus seostub aga sellega, mida ma juba nimetasin. See seostub hoiakuga olla pigem sellise üldisema vaba liikumise poolt, mitte püüda piiritleda seda Eesti-suguse väikese riigi puhul veel mingite sisemiste joonte tõmbamisega. Mis puutub Euroopa Liidu ja Venemaa vahelisse viisavabadusse, siis see protsess on võtnud aega ja võtab kindlasti veelgi päris palju aega. Viisavabaduse läbirääkimiseni ei ole ju veel jõutudki, need pole alanud. Praegu käib sisuliselt viisadialoog, et neid läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Venemaa vahel ette valmistada. Ennustada, millal see aeg kätte jõuab, on mõttetu tegevus – esialgu ei ole ühtegi selgemat ajapiiri näha.

Nii et põhiargumentid on samad, mis olid aastal 2008, kui see teema oli suhteliselt värskena arutelu all. Ei ole õigeks peetud Eesti sisse veel mingisuguse joone tõmbamist, et osal Eesti kodanikel on rohkem õigusi kui teistel. Teiseks, kontrollitavuse küsimus. Ja kolmandaks see, et ei ole võimalik ette näha, milliseid protsesse see toob kaasa meie riigiga piirnevatel Vene aladel, kui seal tekib osal kodanikel suurem õigus Euroopa Liitu reisida kui teistel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Lugupeetud minister! Te ühe asjaga justkui hirmutate: et kui teatud inimrühmal tekib viisavabadus, siis infrastruktuur ei pea koormusele vastu ja piiriületusel tekivad järjekorrad. Aga te teate, et on olemas järjekorrad, kuhu saab end elektrooniliselt kirja panna. Teiseks, kui tekivad piiriületusload, siis see ongi lihtsustatud piiriületus. Inimesed saavad nimekirjadesse pandult endale loa hankida ja ületada piiri kiirendatud korras. Te ütlete ka, et Läti riiki ei saa veel eeskujuks tuua, sest nende uue korra kehtestamisest on väga vähe aega möödunud. Aga nüüd on mitu aastat selle teema tõstatamisest mööda läinud, ent Eesti riik ei ole proovinudki teha midagi, et lihtsamale režiimile üle minna. Kas me ei jää Lätist väga palju maha? See kõik mõjub majandusele pärsivalt.

Urmas Paet

Peale majanduse on elus ka muud tähtsat, näiteks turvalisus ja julgeolek. Teha praegu väga kitsa suunitlusega ja üheseid järeldusi, ma ütlen veel kord, on minu meelest vara. Samamoodi me võiksime küsida, miks selline samuti Venemaaga väga tihedalt läbi käiv riik nagu Soome ei ole seda teed läinud. Miks me ei küsi, miks Soome ei ole seda otsust teinud? Ju neil on selleks väga kaalukad põhjused olnud. Soomel on meie piirkonnas teatavasti Venemaaga kõige pikem ühine piir, see võiks ju vägagi selle kandi majandust mõjutada, ometi Soome ei ole neid kõnelusi alustanud. Ka seda poolt peaksime vaatama.

Mis puutub piiri infrastruktuuri – ega siis lihtsustatud piiriületuskord tähenda seda, et piiril ei toimu kontrolli. Toimub ikka! Lihtsus- tus väljendub selles, et inimesed ei pea taotlema viisat, nad saavad piiri ületada erikaardi alusel, aga piirikontroll kui selline on ikka. Kui te arvate, et neid inimesi peaaegu ei kontrollita või et see üldse aega ei võta – see ei ole nii. Ma väidan, et nende inimeste puhul võib piirikontroll isegi rohkem aega võtta, kuna neil tehakse esmane kontroll piiril, samas kui inimestel, kes viisaga reisivad, on see kontroll tehtud ära viisamenetluse käigus.

See on täpselt seesama, et kui me räägime kunagi tulevikus ehk teostuvast Euroopa Liidu ja Venema viisavabadusest, siis ka Eestis on inimesi, kes kujutavad ette, et sellega kaob üldse igasugune kontroll, kes reisides piiri ületab. See ei ole ju nii! Tegelikult lihtsalt reisijate kontrolli raskuskese nihkub viisamenetlusprotsessilt piirile ehk seda suurem vastutus on konkreetsetel piirivalvuril, kes teeb otsuse, kas lubada inimene riiki või mitte. Kordan: kui kehtibki lihtsustatud piiriületuse kord ja inimestel on need kaardid, ega see ei tähenda siis kontrolli puudumist. Kui inimesele on see kaart väljastatud, tema aga saadab midagi halba korda ja ta pannakse nimekirja, kuhu kuulujatel on riiki sisenemine välistatud, siis piirivalvurid peavad selle tuvastama. Nii et selles mõttes lihtsustatud piiriületus võrreldes tavakorraga suuri eeliseid ei anna. Inimestel on erikaardid, nad ei pea taotlema viisat, aga piirikontroll on ikka. Seepärast olen kindel, et surve meie piiri infrastruktuurile kasvaks. Vastasel korral ei oleks ju üldse mõtet sellest uuest

korrast rääkida, kui inimesed selle tulemusel ei hakkaks rohkem reisima.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Lugupeetud välisminister! Venemaa ja Euroopa Liidu viisavabaduslepingust on räägitud päris kaua. Üks takistav põhjus arvatakse olevat see, et Eesti ja Venemaa pole sõlminud piirilepingut. On need omavahel kuidagi seoses?

Urmas Paet

Ei, need kaks asja ei ole omavahel kuidagi seotud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud härra minister! Te nimetasite, et peale majanduse on meile tähtis ka turvalisus ja julgeolek. Samas ütlesite veel, et ei ole ohtu isegi siis, kui tuleb viisavabadus, sest piirikontroll ju ikkagi jääb. Nii et julgeolek vahest ei ole tõesti esmane küsimus. Aga ma tahan ikkagi veel kord küsida majanduse kohta. Kui palju te olete uurinud või teinud järeldusi, kas praegune olukord on takistanud meie majandussidemeid ja halvendanud Eesti riigi majanduse seisu? Vähemalt ärimehed küll kurdavad. Teame, et teistel riikidel on Venemaaga tunduvalt elavamad suhted. Mis on ikkagi meie riigi eesmärk? Võib-olla see ei olegi suhete soojendamise ja parema läbisaamise?

Urmas Paet

Tahaksime ikka kõigi naabritega hästi läbi saada, ka Venemaaga. Mis puutub majanduskontaktidesse, siis arvestades meie õigusruumi, on Eesti teinud küllaltki palju, et ka Venekodanikel oleks Eestisse võimalikult lihtne reisida. Kui te vaatate statistikat viisade väljastamise kohta Moskvas, Peterburis ja Pihkvas, kus on meie esindused, siis valdav osa – 80% ja rohkemgi – kõigist viisadest, mis me väljastame, on mitmekordsed, pikaajalised viisad. Vastasel korral ei oleks ju ka võimalik, et me igal aastal näeme, et Venemaa turistide arv on Eestis aasta jooksul umbes 50% kasvanud. See räägib minu arvates iseenda eest.

Loomulikult on meil huvi, et Eestisse saabuksid inimesed, kes tulevad siia heade kavatsustega. Ka tahame selles vallas majandust arendada. Samas ei maksa alahinnata seda muret, mis puudutab piiri infrastruktuuri. Lembit Kaljuvee nurises selle üle, et inimesed pidid bussiga tund aega piiri peal ootama. Küllap te kõik olete jälginud, mis toimub piiril enne ja pärast aastavahetust, kui järjekorrad on mitu korda pikemad. Sama võib juhtuda suvel.

See on teema, millega tuleb kindlasti kohe praegu tegelda. Vastasel korral juhtub nii, et kui huvi edasipidigi kasvab, muutub olukord piiril järjest rohkem pärssivaks teguriks. Peterburi on 130 kilomeetri kaugusel Eesti piirist ja inimesed arvavad, et meile on hea lähedale tulla, aga siis avastavad ennast mitmetunnistes järjekordades. Järgmine kord nad ilmselt ei tule enam. Seda teemat ei maksa sugugi alahinnata. See on väga otseselt seotud sellega, kui palju inimesi Eestisse kas või ainult ostureisile tuleb. Kui keegi kavatseski tulla näiteks ostureisile Narva, aga ta peab selleks ootama tunde piirijärjekorras, ju ta siis järgmine kord teeb mingi muu valiku.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Härra minister! Eestil on piir Venemaaga ja Soomel on piir Venemaaga. Soomlastel, muuseas, on ka päris valurikas ajalugu, Nõukogude Venemaa tungis neile 1940. aastal kallale. Teises maailmasõjas sõdisid soomlased ja venelased teine teisel pool rindejoont, Venemaa haukas Soomelt ära pool Karjalat. Nii et soomlasel pole põhjust venelast armastada rohkem, kui tundrasääsk armastab oma saaklooma, kelle verd ta imeb. Aga ometigi soomlased müüvad Venemaale poole oma toodangust. Soome-Venemaa piiril pole mingisuguseid probleeme, see läbitakse lupsti mõlemas suunas. Paljud venelased, kes tahavad tulla Eestisse, võtavadki viisa Soome kaudu, sest nii saab tunduvalt lihtsamalt. Ütelge, palun, kuidas soomlased venelastega hakkama saavad ja meie ei saa! Milles on asi?

Urmas Paet

Ma arvan, et see ei ole nii, et nemad saavad ja meie ei saa. Kõigepealt, kui me kaubavahe-

tusest räägime, siis see on ilmne liialdus, et nemad müüvad poole oma eksporttoodangust Venemaale. Kui te vaatate väliskaubanduse statistikat, siis Eestil ja Soomel on see näitaja enam-vähem sama: 12–13% kogu ekspordist läheb nii Eestil kui ka Soomel Venemaale. Ei ole mõtet liialdustesse langeda.

Mis puutub inimeste üle piiri käimisele, siis selge vahe tulebki sellest samast, mida ma olen siin mitme varasema küsimuse puhul rõhutanud: see on piiri infrastruktuur. Meil on Peterburile kõige lähemal ainult üks piiriületuskoht, see on Narvas. Me kõik teame, milline olukord seal valitseb. Peterburi lähedal Soome-Vene piiril on mitu piiripunkti, kõik need on maismaapiiripunktid, mingit looduslikku takistust vahel ei ole. See on võimaldanud kõiki neid punkte arendada. Kusjuures huvi on olnud mõlemapoolne, mitte ainult Soome riigil.

Ma meenutan, et Eesti riik on juba aastaid olnud valmis Narva piiriületuse infrastruktuuri investeerima, Vene pool ei ole sellest kuigi huvitatud olnud. Silda üle jõe on aga võimalik ehitada vaid siis, kui seda ka teine kallas soovib.

Kõiki niisuguseid asju tuleb silmas pidada. Eesti poolt vaadates ma mingit olemuslikku probleemi ei näe. Eesti on kindlasti huvitatud sellest, et heade kavatsustega Vene turistid Eestit külastaksid ja et nad teeksid seda senisest rohkem. Selleks aga on mõningad asjad vaja korda ajada, näiteks seesama piiriületuse süsteem. Aga mis üldisse majanduspilti puutub, siis Venemaa on Eestile väliskaubanduses kolmas partner umbes 13%-ga. Venemaa osakaal kogu ekspordis on Soomel enam-vähem sama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Lugupeetud härra minister! Meie arupärimine ongi seotud piiriületuse lihtsustamisega. Küsin nüüd võib-olla niisuguse küsimuse, mis oleks vaja esitada siseministrile, mitte välisministrile. Viimasel ajal on nii Koidulas kui ka Narvas selle eest, et minna üle piiri, pidanud maksma. Broneerimise ja parkimise eest on pidanud maksma, aga hinnad on erinevad. Kas võiksite kommenteerida, miks need hinnad on erinevad?

Urmas Paet

Ma ei oska seda kommenteerida. Ma oskaksin vastata, kui te oleks mulle selle küsimuse ette teada andnud. Oleksin ennast nende hindadega kurssi viinud, aga praegu niimoodi jooksvalt ma ei oska vastata. Piiriületus on tõesti Siseministeeriumi korraldada ja selle hulka kuuluvad ka need tasumäärad, kui seal mingit teenust osutatakse. Praegu ma nende tausta selgitada ei oska.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Hea välisminister! Täna on palju olnud juttu piiriületuse n-ö poliitilisest lihtsustamisest ja ka taristust Narvas. Viimastel päevadel on kõne all olnud ka Eesti ja Venemaa vaheline rongiühendus ning ettepanek, et sel juhul võiks piirikontroll käia sõitvas rongis. Kas Välisministeeriumil on mingit informatsiooni, mille taha selline natuke moodsam ja kiirem piirikontroll takerdunud on või milline on selle lahenduse ajaline perspektiiv? Kui ma ei eksi, siis Soomes selline süsteem töötab. Kuidas see asi lahendada?

Urmas Paet

Soome ja Venemaa rongide puhul, mis piiri ületavad, on see süsteem juba aastaid edukalt toiminud. Me oleme aastaid seda ka Eesti poolt ette pannud. Seni on asja korraldamine põrkunud peamiselt jälle ressursipuuduse jutule. Nüüd on hakanud paar rongi rohkem piiri ületama, võib-olla on Siseministeerium ning Politsei- ja Piirivalveamet valmis Venemaa partneritega seda uuesti arutama. Paar aastat tagasi, kui see ettepanek esmakordselt tõstatus, oli ainult Tallinna–Moskva rong üksi. See ei olnud piisav põhjus kulutada lisaraha, et liikuvaid brigaade rongi peale panna. Nüüd on pandud kaks lisarongi Peterburi käima ja vahest see annab rohkem seda kriitilist massi, millest alates on juba mõttekas täiendavaid kulutusi teha. Aga jah, kõigepealt peab meie politseil ja piirivalvel olema valmisolek seda teha. Kui see on olemas, tuleb muidugi ka Venemaaga kokku leppida, et süsteem rakendataks ka teisel pool piiri. Tõesti, näide Soome ja Venemaa vaheliselt piirilt on olemas. Seal toimub liikuv

vates rongides kontroll väga edukalt ja nii hoitakse kokku peaaegu kaks tundi sõiduaega.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra välisminister! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Inara Luigase.

Inara Luigas

Austatud kolleegid! Ma lootsin, et välisminister annab rohkem sisulisi vastuseid, aga juhtus nii, et natuke pinnapealseks jäid kõik need vastused. Ma tuletan veel kord meelde, millest tulenevalt selline arupärimine sai esitatud ning mida räägib meile Euroopa Parlamendi ja nõukogu asjaomane määrus.

Too määrus annab Eesti riigile ja Venemaa Föderatsioonile võimaluse sõlmida kahepoolne leping piiriliikluse korra kujundamiseks. Selle lepingu üks põhitähtsuse seisneb selles, et Euroopa Liit on huvitatud naaberriikide koostööst ja sellest, et piirid seda ei tõkestaks. Kui kuulata välisministri vastuseid, siis jääb selline tunne, et vaatame, mida teeb Läti, ning kuna infrastruktuur ei kannu välja, siis meil ei olegi vaja, et palju piiriületajaid oleks. Tundub, et kogu meie asjaajamine on äärmiselt loid.

Peaminister rõhutab siit kõnetoolistki sage li, et me oleme majanduslangusest üle saanud ja meie majandus on tõusuteel. Ka peaminister võiks tulla sagedamini Kagu-Eestisse ja vaadata, kuidas tavalised kagueestlased piiri ääres elavad. Lihtsustatud piiriületusele üleminek annaks kagueestlastele võimaluse naaberriigiga vabamalt suhelda. See annaks neile märksa suuremad võimalused ka partnerlussidemete loomiseks ja majanduse elavdamiseks. Kui me tahame, et meie majandus elavneks, siis see on üks lahendus. Just lihtsustatud piiriületus annaks meile selleks suurema võimaluse. Ma arvan, et nii siseministril kui ka välisministril ja kogu Vabariigi Valitsusel tuleb selle nimel rohkem tööd teha. Sellest, et Vabariigi Valitsus otsustas mitte alustada läbirääkimisi Venemaaga, on äärmiselt kahju. Loodan siiski, et meie valitsus võtab Lätist eeskujuga ja saab aru, et lihtsustatud piiriületus annab suuremaid võimalusi inimeste arenguks, sotsiaalseks suhtluseks ja majandussidemete loomiseks.

Üle-eelmisel nädalal oli Riigikogus külas Läti Seimi parlamendirühm. Räägiti ka lihtsustatud piiriületusest. Mul on olnud õnn seda

lepingut lugeda. Välisminister ütles, et lihtsus-
tatud piiriületus ei tähenda seda, et piiriüle-
tusel ei tehta kontrolli – et ka lubade korral
kontrollitakse inimesi ja võib-olla isegi roh-
kem. Ma usun, et see nii ei ole. Kui tavaliselt
kontrollitakse inimeste tausta viisa andmisel,
siis lihtsustatud korra kehtides kontrollitakse
inimesi siis, kui nad lähevad luba taotlema.
Lätis on see luba antud kõikidele elanikele, kes
elavad piirist 30 kilomeetri raadiuses ja on
elanud seal vähemalt kolm aastat. Enne kui
nad loa saavad, peavad nad kandma ennast
nimekirja, mille saavad kahe riigi piiriametnik-
kud. Ka nendesse nimekirjadesse kandmisel
kehtivad teatud kriteeriumid.

Kas mul on õigus lisaajaks?

Esimees Ene Ergma

On küll. Kolm minutit.

Inara Luigas

Miks siis meie valitsus ei taha samamoodi
teha? Väga mugav on olla lihtsalt valitsuses ja
öelda, et meil on sellised põhjused ja me ei
saagi sellel teemal edasi arutleda. On kaks
võimalust. Võib tekitada igasuguseid tõkkeid
kagueestlastele, seal piirkonnas elavatele ini-
mestele. Neid tõkkeid tekitatakse järjest ja
järjest. Üks mahamagatud võimalus on see, et
ei ole tegeldud lihtsustatud piiriületusele üle-
minekuga. Loomulikult võib ka teistmoodi
riiki juhtida. Võib takistustest tulenevalt kõik
maksud kokku korjata ja öelda, et meie ole-
megi nüüd teile need head onud-tädid, anname
teile sotsiaaltoetusi ja muudkui elage.

Uskuge, sellised võimalused, mis tulenevad
Euroopa Liidu direktiividest-määrustest, anna-
vad inimestele võimaluse paremini ise toime
tulla. Ei peagi olema igal pool riigi käsi män-
gus, ei pea valitsus pingutama nii palju. Ta
peab lihtsalt tegema vajaliku eeltöö ja looma
võimalused inimeste vabaks liikumiseks. Sel-
leks on olemas määrused ja direktiivid.

Ma väga loodan, et Vabariigi Valitsus siiski
alustab läbirääkimisi Venemaaga piiriületuse
sujuvama korraldamise üle. Meie, kagueest-
lased, ootame seda väga ja usume, et tänane
arutelu sellel teemal ei jää siin saalis viima-
seks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole,
lõpetan läbirääkimised.

3. Arupärimine kutsehariduse õppekeele kohta (nr 354)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikme-
te Yana Toomi, Enn Eesmaa, Vladimir Velma-
ni, Valeri Korbi, Mailis Repsi, Eldar Efendijevi
ja Tarmo Tamme s.a 20. juunil esitatud aru-
pärimine kutsehariduse õppekeele kohta (nr
354). Palun kõnepulti kolleeg Yana Toomi!

Yana Toom

Proua eesistuja! Austatud minister! Head
kolleegid! Meil on hästi lühike arupärimine,
mille lõpus on küll üheksa päris mahukat
küsimust. Nimelt võttis Riigikogu juunis vastu
kutseõppeasutuse seaduse, mis muu hulgas
näeb ette, et kutsehariduse õppekeel on eesti
keel. Kutseõppeasutuse seaduse kohaselt peab
alates aastast 2020 kutseõpe põhikooli baasil
toimuma eesti keeles. On teada, et üleminek
eestikeelsele õppele gümnaasiumiastmes on
tekitanud suuri probleeme. Ma ei hakka neid
kõiki pikalt kirjeldama. Tahame küsida hari-
dusminister Aaviksoo käest, mida on plaanis
teha, et selliseid probleeme rohkem ei tekiks.
Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Palun lugu-
peetud haridus- ja teadusministri vastamiseks
kõnepulti!

Jaak Aaviksoo

Austatud eesistuja! Head küsijad! Tõepoo-
lest, vastuvõetud kutseõppeasutuse seadus sä-
testab, et 1. septembriks 2020 ehk veidi vähem
kui seitsme aasta pärast tuleks kutsekeskharid-
dust Eestis anda eesti keeles. Ma rõhutan, et
jutt on kutsekeskharidusest, mitte kogu kutse-
õppest. Ütlen paar sõna sissejuhatuses, enne
kui hakkam vastama nendele üheksale küsi-
musele.

Enam kui 20 aastat pärast taasiseseisvumist
oleme põhihariduses riigikeele õpetamisel tei-
nud väga suuri edusamme. Ehkki oleks ennat-
lik öelda, et meil probleeme ei ole, aga päris
selge on, et eesti keele oskus või praeguses

kontekstis pigem riigikeeleoskus on oluliselt paranenud. See ei tähenda mitte ainult riigikeeleoskust tehnilises mõttes, vaid ka suutlikkust Eesti ühiskonna toises või poliitilises elus osaleda. Vähem tähtis ei ole ka see, et kahaneb eri emakeelega inimeste palgalõhe ja vahe töötute arvus. Riigikeeleoskus on kõikidest aspektidest kõige olulisem selleks, et erineva koduse keelega kodanikud ja Eesti elanikud oleksid võrdsetes tingimustes. Selles mõttes need jõupingutused, mida haridussüsteem teeb riigikeeleoskuse parandamiseks ja integratsiooniks ning mitte ainult tehnilises mõttes, vaid ka funktsionaalses mõttes, selleks et õpilased õpiksid ühes ja samas koolis, ühes ja samas klassis ja integratsioon oleks juba koolis laiapõhjalisem, on Eesti ühiskonna homogeensuse ja kaaskodanike eneseteostuse seisukohalt äärmiselt olulised. See ei ole läinud võib-olla mitte nii kiiresti, kui me oleme lootnud, aga mul on hea meel, et see on toimunud rahumeelselt ja konstruktiivselt. Aasta-aastalt on olukord paranenud. Kuigi eesmärkide kiire saavutamine on ka oluline eesmärk, arvan ma, et pikaajaline planeerimine, sihikindel töö ja riigi toetus on olnud asjakohased. Järkjärguline üleminek on ennast õigustanud.

Aga nüüd vastan küsimustele. Ma püüan nendele küsimustele üsna lühidalt vastata. Esimene küsimus: "Kui palju õppureid omandab täna kutse- ning keskkharidust eesti ja kui palju vene keeles?" Kutsekeskharidust omandas eelmisel õppeaastal (viimased ametlikud andmed on 10. novembri seisuga) 14 152 õpilast, neist eesti keeles või eestikeelse õppekava alusel õppis 10 677 ja vene keeles 3475 õpilast, seega umbkaudu üks neljandik ehk 25%. Siia on võib-olla oluline lisada, et Eestis on üksainus riigikool või riigi kutseõppeasutus, mis on üksnes vene õppekeelega, see on Sillamäe Kutsekool. Nii eesti kui ka vene õppekeelega koole on kaheksa: Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus, Narva Kutseõppekeskus, Tallinna Lasnamäe Mehaanikakool, Tallinna Polütehnikum, Tallinna Teeninduskool, Tallinna Tööstushariduskeskus, Tallinna Transpordikool ja Tallinna Ehituskool. Nagu te sellest loetelust näete, toimub Sillamäel õpe ainult vene keeles (muuseas, see on väga hea kutseõppeasutus) ja vene keeles õpetatakse ka Narva Kutseõppekeskuses, Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuses ja Tallinna kutseõppeasutustes. Ainult eestikeel-

set õpet pakkuvate koolide arv on pidevalt suurenenud. Tartus ja Pärnumaal on kutsehariduskeskused üle läinud ainult eestikeelsele õppele, ehkki mõni aeg tagasi pakkusid nad ka venekeelseid õppeharusid. Nii et tasapisi, igal aastal paar protsenti, on kahanenud venekeelsetes õpperühmades õppivate kutseõppurite arv. Neid oli umbes kolmandik, nüüdseks on see arv kahanenud neljandikuni. Niisugune evolutsiooniline protsess on kogu aeg toimunud.

Teine küsimus: "Kui suure osa moodustavad üldisest kutseõppe mahust venekeelsed õppekavad?" Vene keeles õppivaid õpilasi, nagu ma ütlesin, on umbes 25%. Õppekavade puhul on suhe veelgi rohkem eesti keele kasuks. Meil on kokku 747 kutseõppekava, nendest vene keeles on 76 kava ehk veidi üle 10%. Õppekavade arv tervikuna peaks Eestis kahanema, sest nende arv on ülepingutatud. Kutseõppeasutuste reformiga, mis koos kutseõppeasutuse seaduse vastuvõtmisega käivitus ja mille üks osa on üleminek eestikeelsele õppele kutsekeskhariduses, on kavas kutseõppekavade arvu vähendada umbes 550-ni, nii et neid jääks 200 võrra vähem kui praegu. Selline on edasine areng, aga see kõik ei sünni ühe päevaga, vaid evolutsiooniliselt kolme aasta jooksul. On erialasid, kus on ainult venekeelne kutseõpe: keemilise töötamise ja kaevandamise õppekava keemiaprotsesside tehnoloogia ja mäenduse erialadel, mida pakutakse Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuses ja Sillamäe Kutsekoolis.

Kolmas küsimus: "Milline on kutsekoolide õppejõudude eesti keele oskus? Kui paljud neist on võimelised õpetama oma aineid eesti keeles juba täna?" Kutseõppeasutustes on umbes 2200 õpetajat, neist annab vene keeles tunde 383. Aastal 2009 Turu-uuringute AS-i tehtud uuringute järgi oli juba toona ehk umbes neli aastat tagasi 68%-l vene keeles õpetavatest õpetajatest olemas eesti keele taseme-tunnistus, valdavalt B-taseme tunnistus. 32%-l ei ole seda tunnistust, 68%-l on. 14% eriala-õpetajatest õpetab vene keeles õppivatele õpperühmadele mõnda ainet eesti keeles juba praegu. 2009. aastal oli 41% vene keeles erialaaineid õpetavatest õpetajatest üldiselt valmis õpetama eesti keeles ja 25% oli valmis õpetama eesti keeles mis tahes oma antavatest ainetest või enamikku nendest. Sama uurin-guga tehti kindlaks õpilaste huvi eestikeelse

õppe vastu. Uuringu põhjal tunnistas kaks kolmandikku, täpsemalt öeldes 65% õpilastest vajadust koolis rohkem eesti keeles õppida. Praegu teeb Saar Poll OÜ uuringut, mis peaks andma taustmaterjali, missuguseid samme veel peaks astuma, et eelseisva seitsme aasta jooksul toimuv üleminek oleks edukas. Ei uurita mitte ainult konkreetseid samme või meetodeid, vaid pigem hoiakuid nii kooliga seotud inimeste kui ka teiste hulgas. Kui võtta kokku, siis pool kuni kaks kolmandikku praegu vene keeles õpetavatest õpetajatest on selleks üleminekuks valmis, ülejäänud kolmandikuga on ilmselt vaja teha sisulisemat tööd. Tõsi, seitsme aasta jooksul üsna suur hulk nendest lahku objektiiivsetel põhjustel kutseharidussüsteemist, siirdudes pensionile. Ka seda arengut tuleb silmas pidada.

Neljas küsimus: "Kuidas on kavas tõsta selliste spetsialistide osakaalu tulevikus?" Ma peatun sellel täpsemalt. Üks osa sellest probleemist, kuidas tagada, et kutseõppeasutustes oleksid olemas õpetajad, on tegelikult täpselt samasugune kui eestikeelsete õppekavade puhul. Kutseõppeasutuste komplekteerimine õpetajate ja kutseõpetajatega ei ole lihtne. Selle põhjus on suhteliselt lihtne: väljaspool haridussüsteemi pakutav palk on siin veelgi parem kui üldhariduses töötavatele inimestele väljaspool kooli pakutav. Selle ülesande kallal me jõudumööda töötame. Ega siin muud ei olegi öelda, kui et riigieelarve arutelu on järjekordselt ees. Ka sel aastal me tõstame üldhariduskoolide õpetajate miinimumpalka üle 10% (võib-olla õnnestub seda protsenti siin riigieelarvet arutades veelgi suurendada), aga palgatingimuste parandamine kõikides kutseõppeasutustes on niisama oluline, sõltumata õpetamise või õppimise keelest. Me pöörame ka sellele tähelepanu. Lisaks sellele valmis ministriumis septembri lõpus tegevuskava "Eesti õppekeelele üleminek kutsekeskhariduses 2014–2020", mis küll ei ole veel kinnitatud, aga kus on ette nähtud täienduskoolitused, täiendav eesti keele õpe, eestikeelses keskkonnas stažeerimine ning lõimitud aine- ja keeleõppe rakendamine. Neid meetmeid on päris palju. Veidike hiljem toon ma ära ka mõned summad.

Viies küsimus: "Milline on ülemineku konkreetne plaan, kas kutsekoolid peaksid igal aastal hakkama näiteks ühte ainet õpetama

eesti keeles?" Ma vaatan, et mu aeg tiksuh kiiresti, seetõttu vastan lühemalt, te saate pärast küsimustega täpsustada. Ette on valmistatud käskkiri, kus määratakse kindlaks selle ülemineku mõned olulised aspektid. Kõigepealt, mida tähendab, et on eesti õppekeel? Täpselt sama mis gümnaasiumis: vähemalt 60% õppetööst peaks toimuma eesti keeles. Nii et õppetöö ei ole mitte täielikult eesti keeles, vaid vähemalt 60% sellest on eesti keeles. Igal aastal peaks 20% ehk 36 arvestuspunkti mahus eestikeelse õppe osakaal kasvama. Me loome mõne kohustusliku mooduli, eelkõige toon välja karjääri planeerimise ja teised üldised pädevused, mis ei ole kitsalt erialased. Lõpuks on kõikides õppeasutustes kohustus koostada vastavad tegevuskavad. Need plaanid on peaaegu valmis, aga formaaljuridiliselt kehtestamata. Ma juba rääkisin uuringutest, uuringutulemuste põhjal saab neid plaane korrigeerida.

Kuues küsimus: "Milline võimalus on seda teha kutsekoolil, kus tahetakse kehtestada muu õppekeel kui eesti keel?" Otsus on ühemõtteline: riiklikus kutseõppeasutuses on kutsekeskhariduse õppekava eesti keeles. Sellist erandit nagu üldhariduskoolide puhul siin ette nähtud ei ole. Mis puudutab teisi kutsehariduse õppekavu, siis seal on koolipidajatel vabadus valida, rääkimata erakoolidest, kus see vabadus on veelgi suurem.

Seitsmes küsimus: "Milline on ministriumi hinnang sellele, kui palju peaks maksma kutsehariduse üleminek eestikeelsele õppele (õppekirjanduse ja õppekavade valmistamine, õpetajate ümberõpe, keelekursused jms)?" Alates 2004. aastast eraldati esimesel perioodil 750 000 eurot ja 2007.–2012. aastal 870 000 eurot ning eelseisvateks aastateks on kavandatud 330 000 eurot igal aastal. Seda summat võib pidada suureks või väikseks, aga sellised ressursid on üleminekuks planeeritud kõikidel eelseisvatel aastatel.

Kaheksas küsimus: "Milline on ministriumi prognoos – kui suur osa kutsekoolide õpetajaid on sunnitud 2020. aastal töölt lahkuma seoses ülemineku eestikeelsele õppele?" Ma usun, et niisugune sund on marginaalne. Hinnanguliselt on õpetajaid, kes sellesse kategooriasse kuuluvad, 189. Umbes üks kolmandik neist jääb selle aja jooksul pensionile. Arvestades, et õpetajad on tippspetsialistid, ei tohiks

neile seitsme aasta jooksul kas olemasoleva keeleoskuse täiendamine või eesti keele omandamine üle jõu käia. Haridusministeerium ei kavanda seetõttu erilisi meetmeid nende inimestega tegelemiseks, kes ei saa nende nõudmistega hakkama.

Üheksas küsimus: "Missugused hariduse omandamise võimalused jäävad peale 2020. aastat neile, kes peale põhikooli lõpetamist veel ei ole võimelised õppima edasi eesti keeles?" Ma arvan, et niisuguseid õpilasi lihtsalt ei ole. Üheksa aastat Eesti Vabariigi põhikooli peab andma piisava riigikeeleoskuse. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Kas on küsimusi? Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Proua eesistuja! Austatud minister! Ma ei tea, kas ma kuulsin valesti, ma pean need arvud üle küsima. Te ütlesite nimelt, et umbes 25% õppureid õpib eesti keeles. Meil on õppejõude 2000 ringis, kellest vene keeles õpetab 380. Kas ma saan õigesti aru, et 20% õppejõududest õpetab 70% õppuritest?

Jaak Aaviksoo

Ilmselt ei saanud te minust õigesti aru. Vene keeles õpib praegu 25% kutseõppuritest. Õpetajaid on 2200, neist õpetab vene keeles või annab vene keeles tunde 383.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu veel kord, lugupeetud haridus- ja teadusminister! Kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada. Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini! Kaheksa minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Olen viis aastat töötanud kutsekoolis. See oli 1980. aastate lõpus, ma õpetasin seal eesti keelt. Kuna sellesama kooli, Narva 8. kutsekooli direktor Vereštšagina oli ka eesti keele õpetaja, siis mõnikord ma küsisin talt, mille eest mulle palka makstakse. Ma tegelikult sellest eriti aru ei saanud, eriti kui tegemist oli konkreetsete gruppidega. Tema vastas täpselt nii, nagu on öeldud ühe väga hea ja humoorika inglise kirjaniku raamatus, mõte on enam-vähem sama.

Tom Sharpe'i romaanis "Wilt" vastatakse sellele küsimusele, et õpetaja hoiab lapsi klassis, et need linnatänavatel pätti ei teeks. Ma siiski töötasin seal edasi ja tegin seda üsna edukalt. Mul on kodus üks tore suveniir, rohelist värvi mapp Nõukogude Liidu vapiga. Ma sain nimelt aukirja, kui üks grupp minu õpilasi sai eesti keele olümpiaadil esimese koha.

Aga kui vaadata neid lapsi, kes kutsekooli on tulnud ja tulevad, siis ei olnud tollal ega ole ka praegu mitte mingit lootust, et nad hakkaksid keskharidust omandama eesti keeles. Mul on näiteks selline kogemus. Ma viisin ühel suvel ühe grupi meeskangruid – see on muidugi iseenesest juba absurd – Vinni sovhoosi Rakvere lähistel, et nad eesti keele kas või kuidagi selgeks saaksid, kas või kõnepruugi omandaksid. Kaks kuud elasid nad seal ja töötasid koos eestlastega. Ma ootasin, et tuleb mingi läbimurre. Aga kui me sealt ära sõitsime, siis hoopis kõik kohalikud rääkisid suurepäraselt vene keelt. Sinna ei olnud mitte midagi parata.

Kellest me praegu räägime? Narva koolides andis üle-eelmisel aastal põhikooli lõpueksam eesti keeles tulemuseks 49 punkti 100-st. Eelmisel aastal vähenes see tulemus veel kahe punkti võrra, 47-ni. See 49 või 47 punkti on matemaatiline keskmine. On hulganisti neid lapsi, kes saavad tulemuseks 89 või 90 punkti ja kelle keeleoskus on üsna kõrgel tasemel. Aga kes on need lapsed, kelle tõttu tuleb keskmiseks tulemuseks 47 või 49 punkti? Need on need, kes saavad lõpueksamil 10, 15 või 20 punkti ja hea seegi. Gümnaasium on neile suletud, seal pole neil mingit šanssi. Neil ei ole muud teed, nad lähevad kutsekooli, aga seal ootab seesama üllatus: õpe jällegi eesti keeles. Kuidas teie arvates saab keskharidust omandada laps, kes sai koolis 10, 15 või 20 punkti, kusjuures jutt käib üsna tagasihoidlikust tasemest B1? Mina filoloogina arvan, et see ei ole võimalik, see on järjekordne Potjomkini küla, mida haridusministeerium ehitab. Edasi läheb täpselt nii nagu näiteks Lätis, kus paljudes koolides "Tere!" ja "Head aega!" kõlab läti keeles, kõik ülejäänud on vene keeles, aga õpe justkui toimub läti keeles. Paljudes Eesti koolides on lood eesti keeles õpetamisega täpselt samuti. Kutsekoolil on kaks võimalust: kas

ehitada Potjomkini küla või jääda õpilastest ilma.

Kõrghariduse puhul on üsna tähtis, millises koolis ja millises riigis sa oled õppinud. Oluline on selle kõrgkooli renomee ja prestiiž, mille diplom sul on. Aga kutsehariduses seda enam ei ole, maailmas ei ole lihtsalt kuulsaid kutsekoole, need koolid on kõik ühesugused. Keevitajat õpetatakse ühtemoodi Narvas, Peterburis ja kuskil Minskis. Kui sidemed on olemas, siis lähevadki lapsed sinna. Ma olen veendunud, et viimastel aastatel on Narvas alanud üks protsess. Selle üle võib praegu muidugi naerda, sest arvud on tõesti naljakad. Igal aastal läheb kaks, kolm või neli last Narva gümnaasiumist Ivangorodi gümnaasiumi õppima. Eelmisel õppeaastal oli selliseid lapsi 12, sel aastal on neile lisandunud veel mõni õpilane. Tegemist on keskkaridusega, gümnaasiumiga. Kui aga rääkida kutseharidusest, siis seal ei ole üldse mingit piirangut. Miks omandada see haridus ja pärast töötada kohas, kus töötajate vahel või töötaja ja ülemuse vahel mõtete vahetamiseks on kasutada umbes 20 sõna? Milleks see eesmärk?

Nii et üks asi on loomulik väljasuremine, mis praegu toimub. Narvas näiteks renoveeriti Euroopa raha abil üks kutsekool, aga seda maja ei läinudki vaja. Kui renoveerimist alustati, oli kutsekoolis 3500 õpilast, praegu aga on õpilasi 1600–1700. Nii et üks põhjus on loomulik kadu ja teise põhjuse tekitab haridusministeerium. Me jääme lastest ilma, me jääme tööjõust ilma. Aga minister ajab endiselt eesti asja. Olgu ta uhke selle üle siis, kui see riik noortest võimalikest töötajatest ja maksumakstajatest tühjaks jookseb. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

4. Arupärimine lapse heaolu hindamise juhendmaterjali kohta (nr 350)

Esimees Ene Ergma

Järgmisena tuleb kõne alla Riigikogu liikmete Yana Toomi, Viktor Vassiljevi, Enn Eesmaa, Valeri Korbi, Mailis Repsi, Marika Tuus-Lauli, Eldar Efendijevi ja Tarmo Tamme s.a 20. juunil esitatud arupärimine lapse heaolu

hindamise juhendmaterjali kohta (nr 350). Palun kõnepulti kolleeg Yana Toomi!

Yana Toom

Proua eesistuja! Austatud minister! Head kolleegid! Arupärimine puudutab Sotsiaalministeeriumi MTÜ-lt Perede ja Laste Nõuandekeskus tellitud riikliku laste heaolu uurimise juhendmaterjali, mis kannab nime "Lapse heaolu hindamise abivahend lastekaitsetöötajatele". Sotsiaalministeerium toetas käsiraamatu valmimist 25 000 euroga. Sellest 25 000 euro suurusest toetusest kulus lapse heaolu hindamise juhendile 5000 eurot ja lastekaitsetöötajate juhendmaterjalile 20 000 eurot. Juhendmaterjal on sattunud meedia terava kriitika alla, kuna see on väidetavalt täis sisulisi vigu ning koostatud suuresti *copy-paste*-meetodil, kusjuures kasutatud teoste autoritega kooskõlastamata. Tartu Ülikooli teadlaste sõnul võib sotsiaaltöötajatele mõeldud juhend tekitada rohkem kahju kui kasu, kuna juhendmaterjalis kasutatud meetod on vale ja sisu eksitav.

Käesoleva aasta aprillis ja juunis pöördusin ministri poole kirjaliku küsimusega kõne all oleva juhendmaterjali kohta. Küsimuses keskendusin nimetatud mittetulundusühingule ning juhendmaterjali hinnale ja tiraažile. Oma vastuses esimesele kirjalikule küsimusele põhjendas minister selle mittetulundusühingu kasuks tehtud valikut muu hulgas nimetatud organisatsiooni lastekaitsetöötajate ning spetsialistide laia võrgustikuga. Ta lisas, et juhendmaterjal ei ole ilmunud trükisena, vaid on kättesaadav internetist. Samas on teada, et ministeeriumi ja mittetulundusühingu vahel oli sõlmitud leping, kus oli selgelt kirjas, et see juhend peab olema trükitud. Sel hetkel, kui ma arupärimise menetlusse andsin, 20. juunil 2013, oli 25 000 euro eest internetis üleval 34 lehekülge PDF-faile. Meil on neli küsimust. Tegelikult on asjad vahepeal natukene arenenud, aga ma loodan, et minister sellest räägib ja loeb ka küsimused ette. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Palun kõnepulti sotsiaalministri!

Taavi Rõivas

Austatud Riigikogu juhataja! Head Riigikogu liikmed! Vastan kaheksa Riigikogu liikme

esitatud küsimustele lapse heaolu hindamise juhendmaterjali kohta.

Esimene küsimus: "Kas ka teistel kolmanda sektori esindajatel oli samuti võimalus selle juhendmaterjali koostamises osaleda? Milliste organisatsioonidega tegemist oli?" Laste ja perede arengukava aastateks 2012–2020 ja selle rakendusplaani koostamisel järgiti hea kaasamise tava. Arengukava väljatöötamise kaasati otseselt 100 eksperti ning kõigil sellest teemast vähegi huvitatutel oli arengukava ja rakendusplaani kohta võimalik ettepanekuid teha. Seda kaasamise protsessi tunnustas ka Riigikantselei. Laste ja perede arengukava ning selle rakendusplaani on avalikud dokumendid, mille on kooskõlastanud asjaomased ministriumid ja teised koostööpartnerid, teiste hulgas mittetulundusühingud. Rakendusplaanis on fikseeritud laste ja perede arengukava detailsed tegevused koos vastutaja, tähtsaja ja eelarvega, kõikidel huvilistel on võimalik kavandatud tegevuste ning nende rahastamise võimalustega tutvuda. Juhendmaterjali koostamise vastu avaldas huvi ainult MTÜ Perede ja Laste Nõuandekeskus, kes esitas ministriumile taotluse, et saada materjali koostamiseks toetust.

Teine küsimus: "Milliste organisatsioonide näol on antud juhul tegemist laia koostöövõrgustikuga?" Perede ja Laste Nõuandekeskus on loonud laia koostöövõrgustiku lastekaitsetöötajatest üle Eesti, kellele nad on mitme aasta vältel pakunud toetavaid teenuseid ja korraldanud seminare. Samuti on see mittetulundusühing pannud aluse mitmest mittetulundusühingust koosneva Lapse Huvikaitse Koja võrgustikule.

Kolmas küsimus: "Sotsiaalministeerium on palunud lepingupartnerilt selgitusi juhendmaterjali võimalike sisuliste puuduste kohta. Kas MTÜ on juba oma seisukohti avaldanud? Millised need on?" Perede ja Laste Nõuandekeskus on esitanud oma põhjendused ning seisukohad hindamisvahendi sisuliste puuduste kohta. Mittetulundusühingu seletusest ilmneb, et materjalis esinevad autoriõiguslikud küsimused ei puuduta juhendmaterjali põhiosa, vaid Rosenbergi enesehinnangu skaala kasutamist. Koostöös Tartu Ülikooli teadlase Helle Pullmanniga parendatakse Rosenbergi enesehinnangu skaala kasutamist hindamisvahendis. Seega, vigane ei ole mitte hindamisvahend,

vaid ajaleheartiklis kritiseeriti ebakorrektselt viitamist hindamisvahendi lisades. Ükski hindamisvahend ei saa iseenesest lapsi kahjustada. Juhin tähelepanu, et lapse heaolu hindamise juhend on MTÜ Perede ja Laste Nõuandekeskus toodetud materjal, mis ei ole lastekaitsetöötajatele kohustuslik, vaid lisamaterjal, mida on võimalik kasutada abivahendina.

Neljäs küsimus: "Millal selguvad ekspertiisi tulemused, mis peaksid kas kinnitama või ümber lükkama kõne all oleva juhendmaterjali väidetavad puudused sisu kvaliteedi osas, ja mis saab siis, kui sõltumatud eksperdid kinnitavad juhendi kõlbmatust?" On hea tava, et koostööpartnerite vahel on usalduslik ja õiguskauulekas töösuhe. Kui ilmneb, et eraldise saaja on talle eraldatud toetust väärkasutanud, on ministriumil loomulikult õigus toetus tagasi nõuda. Vaidlustuse korral jõuab lepingu rikumine kohtusse. Ekspertiise eraldise eest tehtud töödele automaatselt ja iga kord ei tellita. Siiski palusime laekunud kaebuste tõttu selle juhtumi kohta eksperdihinnanguid. 30. mail palus ministrium hinnangut Tallinna Ülikooli sotsiaaltöö instituudilt ja psühholoogia instituudilt ning Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituudilt. Seniajani sisulist tagasisidet ministriumile laekunud ei ole. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Asume küsimuste juurde. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Ma tean üht-teist raamatute kirjutamisest ja väljaandmisest. Kas vastab tõele, et maksti 25 000 eurot, aga vastu saadi 34 lehekülge internetis, mis enamasti on koostatud *copy-paste*-meetodil? Kas teile isiklikult ei tundu veidi kummalisena see hind, 735 eurot ühe sellel meetodil koostatud lehekülje eest, seda enam, kui arvestada kriitikat, mis tuleb ülikoolist selle materjali kohta?

Taavi Rõivas

Aitäh! Kui te küsite seda, mis minule isiklikult kummastavana tundub, siis neid asju on ilmas küllalt palju. Viimasel ajal tundub mulle eriti kummastavana see, et minu kodulinn kulutab reklaamidele rohkem kui sisulistele

tegevustele. Aga see selleks. Ma arvan, et te tegelikult tahate püsida selle teema fookuses, seetõttu soovitan teil olla hästi täpne. Kindlasti ei saa ühe või teise dokumendi kaalukust mõõta ainult lehekülgede arvuga. Samuti juhin tähelepanu, et need summad, mis Eesti Päevalehe artiklis olid toodud, ei olnud täpsed. Kui ma õigesti mäletan, siis suve alguses me tegelesime sellega, et oleksid ära toodud korrektsed õiendused, täpsustused ja vabandused. Tõepoolest, ajaleheartiklis nimetati hindamishendi hinnaks 25 000 eurot, kuid tegelikult oli selle dokumendi hind 5000 eurot. Mina teie asemel ei ruttaks kedagi süüdistama ka plagiaadis või *copy-paste*-meetodis, nagu te ütlesite. Kui te olete selles valdkonnas sedavõrd tugev ekspert, et julgete seda öelda, siis kindlasti peaksite seda tegema kirjalikult ja oma süüdistused põhistama. Nagu ma ütlesin, Sotsiaalministeerium palus kahtlusi kontrollida. Kui peaks tõesti ilmsiks tulema midagi nii ränka, nagu teie oma küsimuses sõnastasite, siis tuleb loomulikult meetmeid võtta. Aga seni, kuni midagi sellist ei ole tuvastatud, oleksin ma ettevaatlik ka suuliste süüdistuste pildumisel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Ma täna, proua eesistuja! Minu ees on riigikontrolör Alar Karise kiri, kus on selgelt öeldud, et ministeeriumi eraldise kasutamise kohta esitatud aruannet võrreldi lepinguga ning kavandatud ja tegelikult elluviidud tegevustes leiti mitmeid erinevusi. Näiteks on lastekaitsetöötajatele mõeldud käsiraamat koostatud lubatust palju väiksemas mahus ning see on jäetud trükkimata. Ka koolitused on korraldatud väiksemas mahus ja kokkulepitust hiljem. Samuti ei vasta projekti kulud lepingus kokkulepitule. Riigikassa andmetel on kogu lepingujärgne raha mittetulundusühingule välja makstud, kuigi seda poleks tohtinud teha. Kas te olete tuttav riigikontrolöri seisukohaga ja mida te kavatsete ette võtta? Ma saan aru, et teil on väga palju tööd, ja usun, et te tõesti ei tea, mis teie ministeeriumis toimub. Kas ma pean need materjalid teile edasi saatma, selleks et te näeksite oma silmaga, et üks korrekturelehekülg maksis eelarve järgi 20 eurot?

Taavi Rõivas

Aitäh! Kui vaid oleks nii, et Eesti sotsiaalvaldkonna kõige suurem probleem on see, et üks korrekturelehekülg on maksnud 20 eurot, küll siis oleks sotsiaalministri süda rahul. Paraku on tõesti nii, et sotsiaalvaldkonnas on juba selle valdkonna suuruselt ja keerukusest tulevalt küll ja veel teemasid, millega tuleb tegeleda. Ka teemasid, mida on kohane arutada parlamendis, on küll ja veel. Ma olen tänulik kõikide küsimuste eest, mida te sotsiaalvaldkonna probleemide arutamisel ka siin Riigikogus tõstatate. See on oluline. Kui te soovite peensusteni ühe dokumendi koostamise üle arutleda, siis loomulikult on see teie vabadus ja mina ministrina olen kohustatud seda arutelu kaasa tegema. Aga veel kord ütlen, et kui teil on mingid konkreetsed faktilised etteheited, siis esitage need palun kirjalikult ja me kindlasti kontrollime neid. Seda teevad eksperdid, kes rida-realt jälgivad ja analüüsivad, kas on midagi valesti tehtud või mitte. Kuid siin saalis oleks võib-olla praktiline rääkida nendest teemadest, mis tegelikult inimeste elu ja tervist mõjutavad. Keskendugem olulisematele teemadele! Aga loomulikult, kui te soovite jätkata, siis ma hea meelega jätkan ka seda arutelu.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Te püüate mingi järjekindla visadusega küsimustele mitte vastata. Eelmine küsija tsiteeris ju selgelt Riigikontrolli ütlusi ehk Riigikontrolli aktist võetud teksti, mis viitas küllaltki jämedatele rikkumistele. Teie nõuate aga ikka, et me esitaksime etteheited kirjalikult. Kas Riigikontrolli kirjalikult esitatud etteheidetest jääb siis väheseks, et nende alusel järeldusi teha, ja Riigikogu liikmed peavad hakama neid teile ümber kirjutama? Võib-olla ikka vastate, kuidas te suhtute Riigikontrolli ettenäidatud rikkumistesse ja mis nendega ette võetakse. Palun konkreetselt asjast rääkida!

Taavi Rõivas

Ma ei näe siit puldist, millisele dokumendile proua Toom viitab, aga ma olen üsna kindel, et tegemist on kirjaga, mitte aktiga ja tege-

mist ei ole mitte niivõrd rikkumistele viitamisega kui info edastamisega. Aga me suhtume täie tõsidusega eranditult kõikidesse kirjadesse, mis tulevad kas Riigikontrollilt või Riigikogu liikmetelt. Kui on tõesti midagi sisuliselt ette heita, siis loomulikult ei ole minul mingit isiklikku huvi või kirge ühte või teist üsna ammu tellitud tööd kuidagi eriliselt kaitsta. Aga pean kohatuks seda, kui pealkirja tasemel täpsusega rünnatakse ühte või teist tööd, süüdistatakse plagiaadis, samal ajal kui eksperdid, kellelt on sisulist arvamust küsitud, ei ole mitte midagi sellist välja toonud. Ma sooviksin, et kriitika, kui seda on – ja seda peab alati olema –, oleks võimalikult sisuline ja konkreetne. Siit tulenes minu palve esitada etteheited kirjalikult, sest siis on võimalik konkreetset väidet ka konkreetset kontrollida. Ma arvan, et kui me mingite detailide üle siin saalis vestlust peame, siis see meid väga kaugele edasi ei vii, aga, muidugi, me võime ka siin nende üle arutleda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi selle teema kohta ministrile ei ole. Ma avan läbirääkimised. Kas Yana Toom on nõus sellega, et Mihhail Stalnuhhin esimesena kõneleb? Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Härra minister! Kui te alles ametisse olite astunud, siis ükskord seisite siin saali ees ja vastasite küsimustele. Viktor, me vist sinuga jagasime muljeid, et vaata, kui osav kõneleja, fantastiline lausa. Tundus vähe tõenäoline, et selline ime oleks võinud loomulikult intelligentsist sündida. Mina näiteks oletasin, härra minister, et te olete kuskil vastavad kursused läbi teinud. Teie vastused olid väga osavad ja väga ilusasti üles ehitatud. Mis sellest, et me oleme eri leeridest, ma lausa imetlesin teie loogikat ja sära. Mulle meeldivad inimesed, kes oskavad hästi rääkida. Aga kui labaseks on muutunud teie jutt nüüd! Ma esitasin küsimuse, kusjuures üsna konkreetse. Mul oli soov teada saada, kas see hind, mida ma nimetasin, on teie arvates normaalne. Arupärimises on selgelt öeldud, et juhendmaterjal on sattunud terava kriitika alla, kuna see on väidetavalt täis sisulisi vigu ning koostatud suuresti *copy-paste*-meetodil, aga

kasutatud teoste autoritega kooskõlastamata. Sellest räägib kolleeg Toom pikemalt. Miks mitte viidata sellele, kui ma eksisin, kui neid dokumente on kaks ja see hind käib konkreetset nende 34 lehekülje kohta? Ma ainult oltan, ma saan aru, et võib olla teisiti. Milleks kõik need eemalehiilimised? Tõesti, ma tunnen pettumust. Kui te ministriks saite, siis te olite hiilgav rääkija. Mis teiega juhtunud on? See vist tõestab seda laialt levinud arvamust, et ministriks olemine lõpeb tavaliselt taandarenguga. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Ma palun kõnepulti Yana Toomi!

Yana Toom

Proua eesistuja! Austatud minister! Mul on tõeliselt kahju, et meie arutelu kulges nii ebastruktiivses õhkkonnas. Ma ei ole teiega nõus, et see, kui eestikeelse teksti ühe lehekülje korrektuur maksab 20 eurot, on väike asi. See on väga suur asi, selle suure asja nimi on korruptsioon.

Aga kuna te pole ilmselt kursis riigikontrolöri kirjaga, siis stenogrammi huvides luban ma endale tsiteerida riigikontrolöri vastust Riigikogu liikme kirjalikule küsimusele. Ma küsisin tegelikult mitut asja. Esiteks, kuidas on see võimalik ja kuidas riigikontrolör hindab seda, et Sotsiaalministeerium annab ühele mittetulundusühingule 25 000 eurot ega korralda riigihanget. Teie seisukoht on – nüüd sain ma aru, et see on teie seisukoht, ma arvasin tegelikult, et see on mõne ametniku seisukoht, sest ma tean väga hästi, et vastused teile koostatakse ja ministril ei ole võimalik süveneda igasse paberisse, millele ta allkirja alla paneb –, et tegemist oli toetusega, mis anti ühele mittetulundusühingule, ja see mittetulundusühing tegi juhtumisi selle toetuse eest mingisugust tööd.

Niisiis, riigikontrolör leiab: "Sotsiaalministeerium ning MTÜ Laste ja Perede Nõuandekeskus on 2012. aasta mais sõlminud lepingu 25 000 euro eraldamiseks. Sõlmitud eraldise kasutamise lepingu nr 12.2-3/5137 punkti 3 järgi on töö eesmärk lastekaitsetöötajatele mõeldud juhendmaterjali väljatöötamine, trükkimine ning lapse heaolu hindamisjuhise väljatöötamine ja selle tutvustamine. Lepingu punktidest 7 ja 8 nähtub, et Sotsiaalministeeriumi

eesmärk on saada endale nende juhenditega seotud õigused. Sellele viitab punktis 8 toodud asjaolu, et töövõtjal tuleb lepingus ettenähtud tasu eest ja tähtajatult loovutada tellijale kõik juhenditega seotud intellektuaalse omandi õigused. Sotsiaalministeerium saab ka õiguse juhendeid oma äranägemise järgi kasutada ja muuta. Lepingu konteksti arvestades saab teha järelduse, et tellijana peetakse silmas Sotsiaalministeeriumi ning töövõtjana MTÜ-d Laste ja Perede Nõuandekeskus. Sellised lepingutingimused on kooskõlas ka Sotsiaalministeeriumi kantsleri 16.07.2012. aasta käskkirjaga nr 45 kinnitatud töövõtulepingute üldtingimustega. See viitab võimalusele, et Sotsiaalministeerium on juhendite väljatöötamiseks sõlminud lepingu, millel on töövõtu tunnused. Kui ministeerium sõlmib teenuse tellimiseks lepingu, tuleb selleks korraldada riigihange." Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove ei ole. Selle punkti arutelu on ammen-
datud.

5. Arupärimine tervishoiuteenuste piirhindade kohta (nr 353)

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Viktor Vassiljevi, Peeter Võsa, Aadu Musta, Tarmo Tamme, Valeri Korbi, Eldar Efendijevi ja Yana Toomi 20. juunil 2013. aastal esitatud arupärimine tervishoiuteenuste piirhindade kohta (nr 353) sotsiaalminister Taavi Rõivasele. Ma palun arupärijate nimel kõnetooli Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Head kolleegid! Austatud minister! Me esitasime selle arupärimise 20. juunil. Sellest ajast on palju vett merre voolanud ja selle aja jooksul oleks pidanud nii mõndagi muutuma, aga paljud asjad seisavad ikka sealsamas punktis, kus nad olid siis.

Kõik algab tegelikult sellest, et me peame varsti juubelit. Ligi aasta tagasi algas tervishoiutöötajate streik. Selle streigi lõpetamiseks võttis haigekassa nõukogu novembris 2012 vastu otsuse, et 2013. aasta 1. märtsist jõustuva Eesti Haigekassa tervishoiuteenuste loetelu kehtestamisel arvestatakse järgmiste tingimus-

tega. Kõigepealt, esmase ambulatoorse visiidi puhul suurendatakse arsti ja õe tööaja komponenti viie minuti võrra ja suurendatakse vastavat palgakomponenti esmase ambulatoorse visiidi hinnas. Teiseks, voodipäeva arvestuses lubati arsti ja õe tööaja komponenti suurendada vastavalt neli minutit ja 17 minutit ning jällegi suurendada ka palgakomponenti voodipäeva hinnas. Palgakomponendi kehtestamises lepitati kokku järgmiselt: arstidel 7 eurot 60 senti tunnis, õdedel 4 eurot 20 senti tunnis ja hool-dajatel 2 eurot 40 senti tunnis. Samad tingimused olid tervishoiutöötajatega sõlmitud kollektiivlepingus. 7. juunil 2013 tegi haigekassa nõukogu ettepaneku muuta sotsiaalministri määrust ja pikendada kollektiivlepingu kohaselt arsti ja õe tööaega esmaste ambulatoorsete vastuvõttude ning voodipäeva arvestuse puhul. Tõusma oleksid pidanud ka teenuste piirhindad, aga need ei tõusnud, sest tööajakomponendile vastavat palgakomponenti piirhindades ei suurendatud.

Seoses sellega esitasime lugupeetud sotsiaalministrile viis küsimust. Esiteks, miks ei ole täidetud kollektiivlepingu tingimusi? Teiseks, miks tervishoiuteenuste loetelus märgitud piirhind ei hõlma kõiki tervishoiuteenuse osutamiseks vajalikke kulusid, nii nagu ravikindlustuse seadus seda nõuab? Kolmandaks, kui eriarsti esmase ambulatoorse visiidi piirhind on 15 eurot 32 senti, aga standardkulu 15 eurot 60 senti, siis järelikult on 28 senti puudu. Mille võrra on siis seda tervishoiuteenust vähendatud, milline ressurss on teenuse hinnas puudu? Me küsisime ka hooldusravi kohta, mille voodipäeva piirhind katab ainult 78% standardkuludest, mis on arvutatud referentshaiglate antud andmete alusel. Milline teenuse komponent on puudu hooldusravis? Kui piirhindad on standardkuludest väiksemad, siis see ju tähendab, et teenuste osutamisel ei tehta kõiki ettenähtud kulutusi ehk teenust osutatakse vähendatud mahus. Millal me võime loota, et teenust hakatakse osutama nii, nagu see on ette nähtud, koos kõigi vajalike komponentidega ehk inimesed saavad neile vajaliku teenuse täies mahus kätte? Tahame kuulda nendele küsimustele vastuseid. Arupärimisele on alla kirjutanud seitse Keskerakonna fraktsiooni liiget. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli sotsiaalminister Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Lugupeetud arupärijad, vastan teie küsimustele. Küsimus nr 1: "Miks ei ole täidetud kollektiivlepingu tingimusi ning arsti ja õe tööaja komponendi suurendamisel jäetud lisamata palgakomponent esmase ambulatoorse visiidi ja voodipäeva piirhindades?" Ma usun, et täna ei ole enam küll ei küsijatel ega kellelgi teisel kahtlust, et haigekassa on täitnud kollektiivlepingus kokkulepitut ja selle alusel muutnud eriarsti esmase vastuvõtu ja voodipäeva piirhindu, võttes aluseks õigusaktides kehtestatud tervishoiuteenuste loetelu muutmise põhimõtted ning tasu arvutamise meetodika. Tuletan meelde, et vahepeal on toimunud haigekassa nõukogu koosolek, kus küsimust ette kandnud Riigikogu liige ja kõik teised haigekassa nõukogu liikmed konsensuslikult neid otsuseid toetasid. Teada on ka see, et õe ja ämmaemanda iseseisva vastuvõtu ja hooldusravi voodipäeva piirhinna võtame kõne alla haigekassa nõukogu 1. novembri koosolekul.

Küsimus nr 2: "Ravikindlustuse seaduse kohaselt tervishoiuteenuste loetelus märgitud piirhind peab hõlmama kõiki tervishoiuteenuse osutamiseks vajalikke kulusid, välja arvatud kulutused teadustegevusele ning õpilaste ja üliõpilaste koolitamisele. Tervishoiuteenuste osutamiseks vajalike standardkulude arvutamiseks on ravikindlustuse seaduse alusel sotsiaalministri määrusega kinnitatud vastav meetodika. Missugusel õiguslikul alusel on tervishoiuteenuste loetelus kehtestatud piirhinnad, mis on madalamad kui meetodika järgi teenuste osutamiseks vajalike ressursside alusel arvestatud standardkulud?" Tervishoiuteenuste piirhindade kehtestamise õiguslik alus tuleneb ravikindlustuse seaduse §-dest 30–32 ja nende sätete alusel kehtestatud rakendusaktidest, milleks on valitsuse ja ministri määrused. Piirhinna arvutamisel või muutmisel tuleb lisaks teenuse standardkuludel põhinevatele hindadele arvestada ka tervishoiuteenuse kulutõhusust, teenuse vajalikkust ühiskonnale ja kooskõla riigi tervishoiupoliitika ning vastavust ravikindlustuse rahalistele võimalustele.

Ütlen niimoodi, et väga raske on täna öelda, miks seitse-kaheksa aastat tagasi jõuti just sellise meetodikani. Minu veendumus on, et me peaksime samm-sammult standardhinnad ja piirhinnad vastavusse viima. Samas on arstide liidu ja õdede liidu esindajad rõhutanud, et standard- ja piirhinna võrdsustamine ei ole olnud nende nõudmine kollektiivlepingu üle peetud läbirääkimistel, küll aga on mitmed nende hulgast mulle eraviisiliselt öelnud, et ka nemad peavad seda oluliseks. Me ei tohiks kahte asja sassi ajada. Arstide ja õdede kollektiivlepingu üle peetud läbirääkimistel esitati loomulikult palganõudmisi ja ka tööajanõudmisi. Konkreetne nõudmine oli, et kõikidel erialadel lisataks vastuvõtule kindel arv minuiteid juurde. Selle üle praegu minu hinnangul vaidlust ei ole. Need minutid on lisatud täpselt nii, nagu sooviti. Hilisemate arutelude käigus oleme minu arvates jõudnud üsna ühisele arusaamale, et piirhinna ja standardhinna diferentsi tuleks vähendada, aga seda tuleks vähendada nii, et vaadata ikkagi üle meetodika, kuidas ühe või teise arvuni on jõutud. Ma arvan, et me oleme küpsed selleks – ma loodan, et ma ütlen nüüd peast õigesti –, et 2006. aastal, mil sotsiaalministri toolil oli ju teie erakonnakaaslane, kehtestatud reegleid nüüdisajastada ning paremini tegeliku elu, arstide ja patsientide huvidega kooskõlla viia.

Kui te lubate, siis kolmanda ja neljanda küsimuse ning vastused nendele esitan ma järjest, kuna mõlemad küsimused puudutavad piirhindade arvestamist: "Eriarsti esmase ambulatoorse visiidi piirhind on 15.32, standardkulu 15.60. Missugust teenuse osutamiseks vajalikku ressurssi on hinnas 0,28 euro võrra vähendatud? Eriti halb on olukord hooldusravis, mille voodipäeva piirhind katab ainult 78% standardkuludest. See tekitab raskusi kvaliteetse hooldusravi osutamisel ja patsientide ning nende omaste põhjendatud rahulolematust. Missugust teenuse osutamiseks vajalikku ressurssi on hinnas vähendatud ja missugused teenuse osutamiseks vajalikud tegevused võib tervishoiuteenuse osutaja statsionaarse hooldusravi patsientidele tegemata jätta?" Kindlasti ei või vajalikke tegevusi tegemata jätta, sellepärast ei pea hea küsija küll muretsema. Aga ma selgitan seda teemat natuke põhjalikumalt.

1. märtsil s.a kehtima hakanud Eesti Haigekassa tervishoiuteenuste loetelus suurendati

palgakomponenti kõikides piirhindades, millel on olemas tegevuspõhine kirjeldus, ning lisati rahaline kate, lähtudes kollektiivlepingus sätestatust. Esmase ambulatoorse vastuvõtu ja psühhiaatri vastuvõtu aega pikendati viie minuti võrra, lisati samuti rahaline kate. Voodipäeva sees pikendati arsti tööaega keskmiselt nelja minuti ja õe tööaega 17 minuti võrra, kusjuures seda tehti metoodikamääruse kohaselt diferentseeritult. Neli tervishoiuteenuse osutajat – Põhja-Eesti Regionaalhaigla, Tartu Ülikooli Kliinikum, Pärnu Haigla ja Rakvere Haigla – esitasid tervishoiutöötajate töökoormuse analüüsiks vajalikud andmed. Nende andmete analüüsi tulemused arutati referentshaiglate esindajatega läbi ja tulenevalt meditsiinipersonali tegelikust töökoormusest lisati voodipäevadele arsti ja õe tööminutid diferentseeritult (just erialade vahel diferentseeritult). Keskmiselt lisati piirhindadesse raha juurde arsti nelja tööminuti ja õe 19 tööminuti võrra. Piirhinnad on kehtestatud kooskõlas seadusandliku raamistikuga ja Eesti Haigekassa nõukogu otsusega, arvestades ravikindlustuse rahalisi võimalusi.

Eeltoodu alusel ei saa kuidagi vastata küsimusele, millist ressursi on ambulatoorse visiidivi või hooldusravi voodipäeva piirhinnas vähendatud. Samas teate, et kokkuleppel arstide ja õdede ning haiglatega otsustas haigekassa esialgset lähtealust muuta. 23. septembril s.a jõustunud sotsiaalministri määrus lisab mitte erialade vahel diferentseeritult, vaid eranditult kõikidele erialadele arstide ja õdede nõutud arvu minuteid. Seda tehakse kõikidel erialadel ühtselt. Me leppisime sisuliselt kokku, et esmajärjekorras tuleb punktuaalselt täita kollektiivlepingut, mis, ma arvan, on iseenesest mõistlik lähtekoht, ja järgmise sammuna analüüsida, millistel erialadel tegelik koormus kui palju lisamineid eeldab. Need ettepanekud tulevad arstide, õdede ja haiglate esindajate koostöös. Ma usun, et need ettepanekud mitte ainult ei muuda erialade koormust täpsemaks ja õiglasemaks, vaid ka aitavad piirhindu ja standardhindu teineteisele lähemale tuua. Juba ainuüksi nende kokkulepete täitmine nõuab haigekassa eelarvest ikka päris suurt lisaraha. Korraga tõsta nii suurelt palka, vähendada töökoormust ja muuta ka veel 2006. aastast kehtinud reegleid ei olnud vähemasti käesoleval aastal võimalik. Vaatame ühiselt haigekassa

nõukogus edasi, võib-olla järgmisel või ülejärgmisel aastal on võimalik samm-sammult ka seda kunagi tehtud reeglistikku uuendada. Mina isiklikult pean seda pigem mõistlikuks. Ma ei välista, et tuleb korrigeerida nii piir- kui ka standardhindu. Võimalik, et neid tuleb täpsustada ühes ja teises suunas, aga printsiiabis, ma arvan, oleks metoodika läbipaistvuse huvides kindlasti see, kui need hinnad kattuksid.

Viies küsimus: "Kui piirhinnad on standardkuludest madalamad, siis see tähendab, et teenuste osutamisel ei tehta kõiki ettenähtud kulusi ning teenust osutatakse vähendatud mahus. Millal võime loota, et elanikud hakkavad saama standardile vastavaid ehk täiemahulisi tervishoiuteenuseid, mitte praegust säästuravi?" Mingit säästuravi Eestis ei tehta. Pärast 2006. aastat on haigekassa süstemaatiliselt tegelnud erialapõhiselt standardhindade tänapäevastamisega, mille käigus on aastas keskmiselt kahe eriala teenuste kirjeldusi uuendatud. Uuendatud teenuste kirjeldustes on standardhind tavaliselt võrdne piirhinnaga. Ma mainin veel seda, et haigekassa eelarve kasvab järgmisel aastal 2013. aasta eelarvega võrreldes 8,5%. Ma juhtusin hiljuti kuulma ühte Raadio Kuku saadet, kus majanduseksperdid ütlesid, et eelarve terviklik 4,3%-line kasv avaldab muljet, see on väga kiire. Küllap see Euroopa ja kogu maailma kontekstis 2014. aastal ongi väga kiire, eriti teiste riikidega võrreldes. Kui haigekassa eelarve kasvab kaks korda kiiremini kui riigi eelarve keskmiselt, siis selles ei tuleks näha juhust, vaid valitsuse selget signaali, et tervishoid on meile oluline ja me soovime selle rahastamist võimalikult kiiresti parandada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh! Härra minister! Kollektiivleping on sõlmitud tööandjate ja töövõtjate vahel, tähendab, selle on sõlminud haiglate liit ja meditsiinitöötajad. Haiglate liit on samuti nagu tervishoiutöötajate kutseliit, arstide liit ja õdede liit juhtinud Sotsiaalministeeriumi tähelepanu sellele, et lepingus on siiski ära märgitud kõik arstide vastuvõtud ja statsionaari voodipäevad, kaasa arvatud hooldusravi, ning on mainitud

ka palgakomponenti, mitte ei räägita ainult minutite lisamisest. Praegu on tekitatud olukord, kus jälle on haiglata liit tanki lükatud, juba kolmandat korda. Nad ei suuda lepingut täita ja apelleerivad ministeeriumisse, aga tundub, et sel aastal midagi ei muutu. Kas ongi nii?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma vaatan, et teil oli küsimus enne valmis kirjutatud, kui te minu vastused siin ära kuulsite. Ma juhtisin oma vastuses tähelepanu sellele, et teie ja mina haigekassa nõukogu liikmetena 1. novembri koosolekul seda teemat kindlasti arutame. Ma ei arva, et kedagi oleks kuidagi tanki lükatud. Erinevatel läbirääkimistel osalenud osapooled mäletavadki detaile võib-olla pisut erinevalt, kuigi kõik ilmselt mäletavad, et hooldusravi seal lepingus eraldi nimetatud ei olnud. Samas ei tähenda see sugugi seda, et kui meil ikkagi võimalusi on, me siis ei võiks ega peaks hooldusravi kohtlema samamoodi kui aktiivravi. Nagu te mäletate, siis üldse mitte kellegi tahtliku eksimuse tagajärjel, vaid inimliku tähelepanematususe tõttu jäid ka näiteks õdede iseseisvad visiivid välja esialgsest kokkuleppe tekstist ja seetõttu ka esialgsest haigekassa pakkumisest. Peale seda, kui sellele tähelepanu juhiti, otsustasime haigekassa nõukogus taas kord konsensuslikult, et loomulikult, kui midagi on jäänud kahe silma vahele, siis paneme selle sinna juurde ja lahendamise ka selle asja ära, olgugi et õdede iseseisvaid visiite on suurusjärgu võrra vähem kui arstivisiite. Küllap saame haigekassa nõukogus järgmisedki otsused konsensuslikult tehtud.

Teie olete tervishoiuga kokku puutunud inime, aga kindlasti on stenogrammi lugejate hulgas neid, kes täpselt ei tea, millest me siin üldse räägime ja mis see kontekst on. Seetõttu on võib-olla huvitav ära märkida, et kui kokku on tervishoiuteenuste loetelus 1781 teenust, siis piirhinnad on standardhindadest madalamad 380 teenusel ja kõrgemad 323 teenusel, ülejäänud juhtudel on standard- ja piirhinnad vastavuses. Ehk kui väga jämedalt, liigsete komakohtadeta arvutada, siis ühel viiendikul juhtudest on piirhinnad standardhindadest madalamad, ühel viiendikul juhtudest kõrgemad ja kolmel viiendikul juhtudest võrdsed. Ma loodan, et selles töögrupis, kus haiglata ja arstide esindajad töökoormust ja standardeid

arutavad, jõutakse ikkagi kõikide või vähemasti võimalikult paljude hindade puhul selleni, et meetodika oleks arusaadav ka nendele inimestele, kes iga päev tervishoiukorraldusega kokku ei puutu. See on selline suur unistus. Ma loodan, et lähemate aastate jooksul ei ole selle täitumine üldse mitte ebareaalne.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole ja ma avan läbirääkimised. Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Jah, see küsimus on tõepoolest spetsiifiline ja kõik head inimesed, kes stenogrammi loevad, võib-olla kõiki peensusi ei mõista. Aga muuseas, väga paljud tervishoiutöötajad teavad, et see küsimus on täna arutelul, ja nemad loevad ka stenogrammi.

Niisiis, kollektiivleping. Kollektiivlepingus on siiski kokku lepitud, et palgakomponent lisatakse. Ma tuletan meelde, et arstide streik oli eelmise aasta oktoobris ja sellest on küllaltki palju aega möödunud. Meedikutel oli täiesti õigustatud ootus, et palgakomponent reguleeritakse teenuste sees ära ikkagi selle aasta jooksul, aga mitte nii, nagu nüüd haigekassas kokku lepiti, et alles järgmisel aastal tehakse asjad korda. Järgmise aastani on veel aega, aga elada tuleb täna, praegu ja siin. Ma tuletan meelde ka seda, et lugupeetud sotsiaalminister on selle aasta jooksul juba mitu korda raporteerinud, et asjad on korras. Samas on haiglata liit ja tervishoiutöötajate kutseliit mitu korda Sotsiaalministeeriumi poole pöördunud ikka sama küsimusega, et kollektiivlepingu tingimused on täitmata ja asjad ei ole korras.

Ma tuletan natuke meelde, mis on toimunud. Mais avastati, et sotsiaalminister ja haigekassa ei ole täitnud kollektiivlepingu tingimusi ega ole lisanud kõigile teenustele nelja või 17 minutit. See oli mais. Juunis õnnestus kutseliitidel pärast pikka vaidlust sotsiaalministri ja haigekassa juhtidega saavutada see, et valedmed lükati ümber ning sotsiaalminister tunnistas, et kollektiivlepingu tingimusi ei ole täielikult täidetud. Ei ole täielikult täidetud – see tähendab, et need on täitmata. 7. juunil otsustas haigekassa nõukogu muuta sotsiaalministri määrust, et see vastaks kollektiivlepingule. Siis teatas minister ajakirjanduses, et nüüd on kõik tehtud täpselt nii, nagu arstide

liit nõudis. Kuid määruse eelnõu seletuskirjas kinnitati, et minutid lisatakse, aga hindu ei muudeta. See ongi kogu aeg üleval seisnud sõlmküsimus, et kui mingi tervishoiuteenus maksab 100 rahaühikut, mille sees on palgakomponent näiteks 30 rahaühikut ja kui me suurendame tööjõukulu, aga ei suurenda palgakulu, mida siis selle teenuse sees vähendatakse, selleks et nende minutite eest palka juurde maksta. Kas selle teenuse osutamiseks on vähem niiti või nõela või valuvaigistit või mida iganes, mis patsiendil siis puudu jääb ja mis meedikutel talle andmata jääb? Vaidlus paraku kestab. Juulis kohtus arstide liit kaks korda sotsiaalministriga ja lepiti kokku, et muudetakse õe iseseisva vastuvõtu ja hooldusravi voodipäeva hinda. 17. juulil räägiti järjekordselt sellest, et tööajamineid tuleb muuta vastavalt kollektiivlepingule. Haiglate liit kirjutas 27. augustil Sotsiaalministeeriumile, et haigekassa juhatus peaks oma 6. septembri koosolekul tegema nõukogule ettepaneku muuta tagasiulatuvalt hooldusravi voodipäeva ja ämmaemanda vastuvõtu piirhindu.

Kas ma tohin paluda kolm minutit lisaega?

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit juurde.

Viktor Vassiljev

Aitäh! Edasi. 6. septembril, kohe pärast haigekassa nõukogu koosolekut, küsis arstide liidu esimees, millal määrus allkirjastatakse. Ta sai vastuseks, et määruse allkirjastamine on peatatud ja seda veel arutatakse. Nii see arutamine käib.

Samal ajal, kui tervishoiutöötajad on kannatanud seda, et rikutakse nendega allakirjutatud kollektiivlepingut, on nad ikka midagi ette võtnud ka. Selleks, et ei oleks niimoodi, et üks pool väidab, et lepingut rikutakse, teine pool aga väidab, et kõik on korras, on arstide liit tellinud advokaadibüroolt arvamuse. Advokaadi arvamus on see, et hindadega ei ole asjad korras ja lepingut on rikutud. Arstide liit on pöördunud oma piirkonnajuhtide poole kirjaga, kus ta palub koguda andmeid selle kohta, kui palju teevad arstid tasustamata ületunde ja erakordseid valveid, mille eest neile ei maksta (neid nimetatakse tükivalveteks). Tundub, et kogutakse andmeid, kogutakse jõudu. Milleks, kas uueks streigiks? Kas me seda tahtsime?

Poolteist aastat enne streiki pöördusid tervishoiutöötajate kutseliit, õdede liit, arstide liit ja veel mitu organisatsiooni korduvalt ministri poole, kelleks tollal oli veel Hanno Pevkur, ja palusid, et nendega istutaks läbirääkimislaua taha. Asjaga venitati, otsiti, kes oleks see läbirääkija. Siis lükati esimest korda tanki haiglate liit, kes on sisuliselt kõigest haiglaomanike vabatahtlik organisatsioon. Teist korda lükati haiglate liit tanki siis, kui ta kirjutas alla lepingule, mida ta ei suutnud täita, sest pool palgatõusust lubati haigekassast, aga pool tuli haiglate liidul oma vahenditest maksta. Kuid haiglate raha on ainult see, mis antakse tervishoiuteenuste osutamiseks, mitte midagi muud neil ei ole. Nüüd satub haiglate liit kolmandat korda tanki, ta ei täida kollektiivlepingut, millele ta on alla kirjutanud. Minister on puhas poiss, sest ega tema pole lepingule alla kirjutanud, seal on haiglate liidu esindaja allkiri. Nii need asjad käivad ja venivad. Aga kes on kannataja? Kannataja on patsient, kellele ma nüüd selle asja ära seletasingi, et inimesed saaksid aru, mis toimub ja kes on süüdi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ka minister soovib veel läbirääkimistel osaleda. Palun, Taavi Rõivas!

Taavi Rõivas

Head Riigikogu liikmed! Viimases sõnavõttus oli nii palju ebatäpsusi ja vigu, et kohe kuidagi ei saa neid ümber lükkamata jätta. Kui tõesti peaksid seda arutelu kuulama inimesed, kellele see teema on oluline, siis minu siiras soovitus on küsimuste või ettepanekute korral kontakteeruda otse minuga. Kui kontakteeruda Viktor Vassiljevi kaudu, siis selles tõlkes läheks tõenäoliselt päris suur osa infost üht- või teistpidi kaduma.

Te tõite siin kõigepealt ühe pika osa kronoloogiast, millest osa oli täpne, aga osa täiesti ebatäpne. Ma mõistan, miks see ebatäpne oli: suure osa arutelude juures te ei olnud. Ma käin hästi kiiresti detailid üle. Kollektiivleping jõustus 1. märtsist. Haigekassa juhatus tegi ettepaneku panna arstidele keskmiselt juurde neli minutit ja õdedele 17 minutit tööaega, aga ta tegi ettepaneku diferentseerida seda tegeliku töökoormuse alusel. Juhatus oli seda teemat põhjalikult analüüsinud ja tegi sellise ettepaneku. Arstid ja õed ütlesid, et see ei ole see,

milles kokku lepiti, ja palusid teha nii, et kõigi erialade arstide tööajale lisataks neli minutit, kõigi erialade õdede tööajale aga 17 minutit. Lisaks juhtisid osapooled töö käigus tähelepanu sellele, et üks või teine konkreetne aspekt oli jäänud detailselt välja toomata ja need tuleks lisada kollektiivleppes tõlgendusena. Silmas peeti konkreetseid erialasid, näiteks õdede iseseisvaid vastuvõtte.

Meil oli päris mitu põhjalikku arutelu arstide liidu, õdede liidu, tervishoiutöötajate kutseliidu ja haiglate liiduga. Nende tulemusena tegin ma nõukogu esimehena haigekassale ettepaneku otsust muuta ning teha nii, nagu arstid ja õed soovisid ehk lisada kõigile täpselt ühepalju minuteid, mitte püüda kahte kärbest ühe ropsuga ja lahendada paralleelselt nii koormuse kui ka õiglase aja küsimus. Me leppisime veel eraldi kokku selles, et erialade koormuse õiglase jaotuse juurde tuleme tagasi siis, kui tööühm, kus osalevad tervishoiutöötajad ja teenusekorraldajad, on teinud oma ettepanekud, milline võiks olla optimaalne tööajakomponent ühe või teise vastuvõtu või voodipäeva hinnas.

Edasi, haigekassa nõukogu otsustas minu ettepanekul konsensuslikult muudatuse teha, ka teie, Viktor Vassiljev, hääletasite selle poolt. Kõike, mida me oleme teinud, oleme teinud koos, nii heas kui ka halvast. Mul on hea meel, et te olete neid otsuseid toetanud. Mina ei ole küll peale seda saanud ühtegi kaebust selle kohta, et selles lisas, mida me uuendasime, oleks midagi valesti.

Te rääkisite ka sellest, et ministri määrus mingil kuupäeval, mida te siin nimetasite, ei olnud veel allkirjastatud. Saan öelda, et nüüd on see allkirjastatud. See on jõustunud, sellega on kõik korras. Samuti ei ole põhjust muretse da selle pärast, kas haiglatel on raha lepingu täitmiseks. Haiglate juhid on eraldi üle küsinud ja haiglate liit on kinnitanud, et nad ei soovi 2013. aasta lepingute täielikku avamist ja muutmist. 3,5 miljonit eurot, isegi rohkem, kui kõike koos vaadata, on ette nähtud haiglate lepingutes ainuüksi tööminutite või töökoormuse lisarahaks. Mitukümmend miljonit, nagu te mäletate, oli see suurusjärg, mis läks palgakomponendi jaoks.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas soovite lisaega? Kolm minutit.

Taavi Rõivas

Nii et kellelgi ei ole põhjust öelda, et haiglatel ei ole võimalik lepingut täita. Mina ei ole kuulnud ka etteheiteid, nagu lepinguid ei oleks täidetud. Aga veel kord ütlen, et kui kellelgi neid etteheiteid on, siis soovitan otse minu poole pöörduda, mitte teha seda doktor Vassiljevi kaudu, sest siis võib vähemalt poolt infost kaduma minna.

Samuti peame arvestama, et need muudatused, mis me oleme teinud ja mida me 1. novembri otsusega haigekassa nõukogus tõenäoliselt veel teeme, mõjutavad ka 2014. aasta eelarvet. Sellega tuleb kindlasti arvestada. Samas ma arvan, et need ei ole muudatused vales suunas. Isegi kui minu isiklik eelistus oleks vaadata võib-olla diferentseeritumalt või ma vähemasti mõistan, miks haigekassa juhatus tegi ettepaneku diferentseeritumalt läheneda, aktsepteerin ma täiesti seda, kui arstid, õed ja haiglate liit ütlevad, et nemad leppisid kokku selles, et kõigile antakse ühe rauaga. Jah, meie asi on seda lepet täita ja me täidame seda punktuaalselt, isegi kui me kõik seal laua taga oleksime valmis kokku leppima, et tegelikult oleks mõnda punkti targem praegu juba natuke teistmoodi täita. Hea küll, arvestame sellega, et lepiti kokku nii, ja tuleme teiste teemade juurde järgmistes aruteludes. Ma arvan, et väga huvitav tuleb haigekassa järgmise eelarveaasta plaanide arutelu. Ma väga loodan, et meil on võimalik saada selliseid tulemusi, mis on ühtviisi vastuvõetavad nii arstidele, õdedele kui ka haiglatele. Selle nimel me tegutseme.

Ma arvan, et need küsimused, mis pakkusid meile suvel võimalust detailselt tervishoiuteenuste hindade kujundamise üle debateerida, on lõviosas lahenduse saanud. Hooldusravi teemal, nagu ma ütlesin, toimub koosolek 1. novembril. Ma usun, et ka hooldusraviküsimused saavad lahenduse. Ma kinnitan nüüd oma seisukohta, mida, ma loodan, haigekassa nõukogu liikmed toetavad. Kui ma ütlesin, et haigekassa tervikeelarve kasvab kaks korda kiiremini kui riigieelarve ehk 8,5%, siis ma arvan, et hooldusravi eelarve võiks veel umbes poole võrra kiiremini kasvada, sest hooldusravi on see raviiliik, mille järele Eesti tervishoius on väga suur nõudlus ja see nõudlus on aja jooksul tuntavalt kasvanud. Loomulikult tähendavad need väga suured investeeringud, mida me oleme teinud Euroopa Liidu fondide toel, ka seda,

et nüüd on meil võimalik realselt palju suuremale hulgale inimestele seda teenust osutada. Seetõttu tuleb haigekassal ka need arved kinni maksta. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Lõpetame läbirääkimised ja koos sellega punkti arutelu. Arupärimiste menetlemine on tänaseks läbi saanud.

6. Vaba mikrofoni

Aseesimees Laine Randjärv

Peale haamrilööki on võimalik ennast registreerida esinemiseks vabas mikrofonis. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! 19. sajandi keskpaiku hakati Ameerika Ühendriikides massiliselt raudteid ehitama. Oma töölisi ei jätkunud, seetõttu toodi sisse hiinlasi. Ma lugesin internetist selle kohta ühte lugu. Ühes osariigis hakkasid hiinlased nimelt äkki raudteelt kaduma. Veidi hiljem selgus, et selles olid süüdi indiaanlased. Mitte küll nemad ise, vaid asi oli selles, et selles osariigis hävitati neid halastamatult ja iga tapetud indiaanlase eest pakuti üsna kopsakat raha. Tõendiks, et indiaanlane on tapetud, oli skalp. Valge inimese skalp ei sobinud aga indiaanlase skalpi asendama, kuid hiinlase oma sobis. Nii neid tapetigi selle nimel, et raha saada, neid tapeti indiaanlaste asemel.

Miks ma seda lugu teile räägin? Praegu toimub Eesti poliitikas enam-vähem sama protsess. Nimelt on Narvas üks ametiühing – ma küll ei usu, et ametiühing tervenisti, pigem tema poliitikas mängiv juht härra Ponjatovski – pakkunud 500, 1000 ja 1500 euro suurust tasu neile, kes teatavad valimisreegleid rikkuvatest inimestest. Küllap te teate meie kriminaalstatistikat, seetõttu arvan, et te ei hakka vaidlema selle vastu, et igas Eesti omavalitsuses, igas linnas ja vallas on paadunud alkohoolikuid või narkomaane, kes 1500 euro eest on valmis ini-

mese ära tapma. Aga nüüd on selleks, et seda raha saada, kõigest vaja teeselda valijat ja peale seda sellesama Ponjatovski juurde minna. Sellegipoolest, nemadki on inimesed, neil on õigus oma äri ajada. Ma tahan neile siit puldist mõne soovitusena anda.

Esiteks, ära eksi objektiga. Kui sa kavatsed Narvas kaevata sotside või IRL-i nimekirja liikme peale, siis ei saa sa mitte kopkatki, sest just nemad maksavad need tasud kinni.

Teiseks, kauple. Pea meeles, et Ossinovski, kes oma kohvikus laupäeval lubas seda fondi rahaliselt toetada, on pärit Eesti kõige rikkamast perest. Seega, poolteist tuhat eurot ei ole piir. Kui sa lähed ja ütled, et Stalnuhhin käis hääli kokku ostmas, küll nad sulle siis ka 10 000 eurot annavad.

Kolmandaks, nõua raha ette. Tegemist on sellise ametiühinguliidriga, et kui ta su kätt surub, siis pärast loe sõrmed üle, võib-olla mõni on puudu. Nii et ära ütle mitte ühtegi sõna enne, kui sul see ilus summa taskus on.

Neljandaks, pea meeles, et kui see aktsioon Narvas toimub, siis pärast teavad kõik, teiste hulgas Maksu- ja Tolliamet, kes seda raha saanud on. Ole valmis selleks, et sulle esitatakse nõue sellelt rahalt maksta tulumaksu ja sotsiaalmaksu. Soovitan nõuda töövõtulepingu sõlmimist, kui sa lähed selle ametiühingujuhiga rääkima.

Nii et neli asja: vali õige objekt, kauple, võta raha ette ja nõua töövõtulepingut, siis läheb sul elus hästi. Aitäh, kolleegid!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel esinemissoove? Ei ole. Täna istung on lõppenud. Täna kõiki osalejaid! Kohtumiseni homme hommikul!

Istungi lõpp kell 17.51.

Istungi kestus 2 tundi ja 51 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 8. oktoober 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (481 SE) esimene lugemine

2. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seaduse muutmise seaduse eelnõu (456 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu neljanda töönädala teisipäevast istungit. Nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Eelnõusid ja arupärimisi üle anda ei soovita.

Läheme teadete juurde. Kolmapäeval, 9. oktoobril s.a osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ja välisminister Urmas Paet.

Head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks on registreerunud 71 Riigikogu liiget, puudub 30.

Head kolleegid, teeme kaheminutilise juhataja vaheaja. Jätkame 10.04.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Vaheaeg on lõppenud. Alustame istungi päevakorrapunktide käsitlemist.

1. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (481 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 481 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalminister Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Tutvustan teile tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 481, millega võetakse üle Euroopa Liidu piiriülese tervishoiu direktiiv. 25. oktoobril jõustub Euroopa Liidu piiriülese tervishoiu direktiiv, mis võimaldab patsiendil saada vajaminevat tervishoiuteenust ükskõik millises Euroopa Liidu liikmesriigis. Kõige olulisema muudatusena tekib Eesti ravikindlustatud isikutel õigus saada hüvitist teistes Euroopa Liidu liikmesriikides osutatud plaaniliste tervishoiuteenuste, nende raames määratud ja väljastatud retseptiravimite ning meditsiiniseadme kaardi alusel müüdüd meditsiiniseadmete eest. Rakenduva korra kohaselt peab patsient kogu tervishoiuteenuse maksumuse esmalt ise tasuma ning seejärel taotlema Eesti Haigekassalt hüvitist. Kui välismaal saadud tervishoiuteenus maksab rohkem, kui on haigekassa hinnakirjas olev summa, siis tuleb patsiendil endal vahe kinni maksta.

Eestis nagu ka kõikides teistes liikmesriikides luuakse riiklik kontaktpunkt, mis hakkab jagama teavet Eesti patsientidele, teiste liikmesriikide patsientidele ja tervishoiuteenuse osutajatele. Kontaktpunktist saab edaspidi iga-

külgset infot ravivõimaluste kohta teistes liikmesriikides ja kehtivatest hüvitamisreeglitest. Kontaktpunkt hakkab tegutsema Sotsiaalministeeriumi juures ning võrgustikupõhist koostööd tehakse Eesti Haigekassa, Terviseameti, Raviameti ja teiste organisatsioonide ning tervishoiuteenuse osutajatega. Samuti tehakse teabe saamiseks ja vahendamiseks koostööd teiste riikide kontaktpunktidega.

Et parandada tervishoiuteenuste kättesaadavust riigisiselt, luuakse eelnõuga võimalus kasutada ministri määrusega nimetatud erialadel patsientide piiriülest õigust ka riigi sees. Patsiendil tekib võimalus minna Eestis enda valitud tervishoiuteenuse osutaja juurde, maksta ise teenuse eest ning saada hiljem haigekassa hinnakirja järgi kompensatsiooni.

Muudatused soodustavad koostööd teiste liikmesriikidega tervishoiuteenuste osutamisel, eriti piirialadel, näiteks Valgas, aga samuti tegelikult ka Tallinnas, haruldaste haiguste diagnoosimisel ja ravil, e-tervise valdkonnas, tervisetehnoloogiate hindamisel ning tugivõrgustike väljaarendamisel tervishoiuteenuste osutajate ja eksperdikeskuste vahel. Eelnõu ettevalmistamisel tehti vägagi tihedat ja üsna pikaajalist koostööd mitmesuguste huvigruppide ja valitsusasutustega. Ma palun eelnõu toetada, et me jõuaksime selle õigeaegselt jõustada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Aitäh! Hea minister! Küsin sedasama, mida küsisin ka komisjonis. Nimelt on apteekrid mures, et neid ei ole eelnõus määratletud tervishoiutöötajatena. Mida neile vastata ja kuidas ministeerium plaanib siin edasi minna?

Taavi Rõivas

Aitäh! Nii nagu kõik suured otsused Eesti tervishoius, teeme ka selle otsuse, kas nimetada apteekrid ametlikult tervishoiutöötajateks, ja kui nimetada, siis milliste teenuste osutamisel neid kaasata ja kuidas seda rahastada, selles ringis või vähemasti konsulteerides selle ringiga, kes on seotud tervishoiu hea tahte kokkuleppega ja mis hõlmab kõiki osapooli. Juba peaaegu aasta tagasi, kui me selle kokkuleppe

allkirjastasime, panime paika konkreetse kuu-päeva, millal me just nimelt apteekrite tervishoiutöötajateks nimetamise teema lahkamise ja debateerimiseni jõuame.

Mina usun küll, et olemuslikult võiksid apteekrid tervishoiuteenuseid osutada ja seda võiks ka niimoodi nimetada, sest nagu me teame, osutavad apteekrid juba praegu inimestele vägagi laialdast konsultatsiooniteenust. Samas tuleb selleks, et kõik küsimused oleksid eos lahendatud, mitu asja selgeks vaielda. Milliseid teenuseid nad osutavad, kas selleks on vaja seada teatud lisatingimusi ja kuidas seda rahastada – me soovime enne otsuse tegemist kõik need detailid läbi vaielda.

Eksitav on info, nagu oleks apteekri nimetamine tervishoiutöötajaks otseselt seotud kõnealuse direktiiviga. Direktiiv seda kuidagimoodi ei nõua ega kajasta. Seetõttu, nagu te teate, ei panda hea õigusloome tava kohaselt direktiivi ülevõtmise eelnõudesse, mis on oma loomult väga ajakriitilised, selliseid teemasid, mis võivad tekitada ühiskonnas natuke laiemat debatti. Ma loodan, et apteekrite tervishoiutöötajateks nimetamine tekitab laiema debati. Me aga ei soovi ju, et selle väga vajaliku debati tõttu jääks väga vajaliku eelnõu menetlus venima. Niisiis, me kindlasti räägime sellest teemast, aga me räägime sellest eraldi, mitte eelnõu raames.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Minu küsimus puudutab patsientide vaba liikumist Eesti piires. Kas nüüd on tõesti õnn tulnud meie õuele ja Brüssel on andnud loa Eesti inimestel valida vabalt arsti Eestis või oli see võimalus meil siiski ka seni olemas?

Taavi Rõivas

Aitäh! Võimalus minna Eesti-siseselt endale meelepärase arsti või tervishoiuteenuse osutaja vastuvõtule meil juba on ja ma usun, et inimesed teavad seda päris hästi. Isegi siis, kui teil on saatekiri mõne konkreetse eriarsti juurde mõnda konkreetsesse raviasutusse, võite ise sellesama saatekirjaga minna mõnda teise raviasutusse sama eriala arsti juurde ja seal teenust saada. Mida see eelnõu muudab? Ta veel ei

muuda, aga ta annab võimaluse sotsiaalministril haigekassa nõukogu ettepanekul kehtestada erialasid, kus on võimalik n-ö ravijärjekorraliselt kasutada esialgu tasulist teenust. Siis ei ole enam järjekorras mitte inimene oma pakilise ravivajadusega, vaid selle operatsiooni maksumus, mis ootab selle ajani, kuni inimese ravijärjekord kätte jõuab, ning seejärel haigekassa hüvitab inimesele teenuse maksumuse. Oleme hästi palju debateerinud selle üle, kas see on ikka kõigile soovijatele kättesaadav lahendus. Ma usun, et lahenduseks saab olema see, et finantseerimise mõttes on tegemist klassikalise faktooringulahendusega. On juba olnud kuulda, et mitu finantsasutust on tundnud huvi selle n-ö sildfinantseerimise vastu. Ehk põhimõtteliselt peaks olema võimalik luua selline rahastamisteenus, et inimene ise maksab ainult intressikulu, võib-olla mõni protsent operatsiooni summast, ja kogu ülejäänud finantseeringu aitab teha finantsasutus, kes ootab ise selle raha laekumist haigekassalt. Miks see on oluline muudatus? See on oluline seetõttu, et kui Eesti inimestel tekib võimalus minna väljaspool järjekorda operatsioonile Läti või Soome, siis võib see tähendada, et see tervishoius väga oodatud ja vajalik raha, mis haigekassa kaudu nende inimestega kaasas käib, läheb samamoodi Eesti riigist välja. Seda me loomulikult ei soovi. Seetõttu ma usun, et see muudatus, mille on välja käinud eratervishoiuteenuste osutajad ja mille teised tervishoiu osapooled on heaks kiitnud, on kindlasti vajalik.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Teada on, et raviteenuste keskmine hind on Eestis neli korda odavam kui Euroopa Liidus. Ma ei usu, et keegi hakkaks kinni maksma meie patsientide neli korda kallimat ravi väljamaal. Küll usun ma seda, et Euroopa Liidu muudest riikidest, kus meditsiiniteenused on kõvasti kallimad, tulevad inimesed siia ja ummistavad meie ravijärjekorrad. Ma saan aru, et me peame praegu seda tegema, mis me teeme, aga öelge nüüd ausalt, kas see on meile ka kasulik.

Taavi Rõivas

Aitäh! Jah, see on Eesti patsiendile väga kasulik, sest tal on suuremad valikuvõimalused. See on Eesti tervishoiuteenuste osutajatele väga kasulik, sest rohkem patsiente annab võimaluse investeerida välispatsientide pealt teenitud raha Eesti patsientide ravimiseks. Nagu te teate, ei võta mitte ükski Eesti haigla dividende või omanikutulu. Iga euro, mis Eesti haiglatesse tuluna tuleb, läheb ka otseselt inimeste ravimisse. Kui neid eurosid tuleb rohkem välispatsientidelt, siis on see äärmiselt tänuväärne, sest see aitab investeerida sellesse, et Eesti patsiente paremini ravida. Teoreetiliselt on võimalik, et ühel või teisel erialal võib välispatsientide vool olla sedavõrd suur, et see hakkab takistama Eesti patsientide ravi, aga ma ei pea seda tõenäoliseks. Aga juhul kui selline asi peaks tekkima, on sotsiaalministril õigus piirata välispatsientide sissevoolu sellele konkreetsele erialale ja tagada Eesti patsientidele tervishoiuteenuse kättesaadavus. Nii et see mure, mis te välja tõite, on vägagi lihtsate vahenditega väga operatiivselt lahendatav.

See väide, et igal pool mujal on raviteenused kallimad, ei ole ka lõpuni korrektne. Kui me võrdleme põhjanaabritega, siis jah, põhjanaabrite juures on raviteenuste hinnad kallimad, aga kui me võrdleme lõunanaabritega, siis seal on need jällegi kordades odavamad. Võtame lihtsa näite, mis huvitab kindlasti Valga haiglat. Seal on lõuna pool umbes 50 kilomeetri raadiuses sünnitusabi ei anta ehk Põhja-Läti jaoks on Valga haigla olnud täiesti arvestatav sünnituskeskus juba praegu. Kui me võtame tavalise ravijuhu, tavalise sünnituse, siis Eesti Haigekassa hinnakirja järgi on selle maksumus 778 eurot, mis haiglale kompenseeritakse, Lätis on see aga umbes 250 eurot. Vahe tuleb kahest kohast. Vahe tuleb sellest, et kindlasti pole Läti patsientide omaosalus mitte protsentides, vaid on kordades suurem kui Eestis konkreetse ravijuhu puhul. Samuti tuleb vahe loomulikult sellest, et Eesti tervishoiuteenuste osutajate võimalused on tänu nendele hindadele ka märksa paremad ja meie tervishoiutöötajate palgad märksa kõrgemad kui Lätis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Mismoodi hakatakse tulevikus haigekassa eelarvet paika panema? Me ei tea ju nende patsientide hulka, kes hakkavad väljamaal ravil käima, see on n-ö määramatu suurus. Mismoodi seda eelarvet planeerima hakatakse? Minu meelest võib sealt tulla päris suuri üllatusi. Nagu teiegi ütlesite, on lõunapool hinnad odavamad ja pole välistatud, et väga palju patsiente hakkab näiteks Lätis ravil käima. See on haigekassa eelarves täiendav kulu, mida ei suuda kuidagi planeerida. Kuidas see paika pannakse ja kuidas planeerimine hakkab tulevikus toimuma?

Taavi Rõivas

Aitäh! Tegelikult on ju vastupidi. Kui haigekassa kompenseeriks Lätis osutatavat odavat teenust, siis oleks see haigekassa jaoks hoopis kasulik. Aga ma ütlen ausalt, et mina isiklikult ei usu, et Eesti patsientidel oleks väga suur huvi minna kas Läti või Soome ravile, sest ma arvan, et Eesti tervishoiusüsteem on nii kvaliteedi kui hinna mõttes mõlemas suunas konkurentsivõimeline. Pigem ma usun, et selle direktiivi ülevõtmine on võimalus meie tervishoiuteenuse osutajatele. See annab võimaluse eksportida teenuseid, mis on just seda liiki eksport, mida Eesti majandus vajab. See on kõrge lisandväärtusega teenuste ekspordipotentsiaali loomine. Ja Läti ravile minek tähendaks Eesti patsiendi jaoks ka seda, et tal on omaosalus märksa suurem kui Eestis. Seetõttu arvan, et Eesti patsientide huvi on jätkuvalt Eestis ravi saada.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Mul on täpsustav küsimus. Võtame ühe konkreetse meditsiiniteenuse, millel on Eesti patsiendi jaoks kindel hind. Kas on võimalik selline olukord, et patsiendile, kes tuleb välismaalt, kus selle teenuse eest makstakse teises rahas, palju rohkem, kehtestatakse mingi teine hind? Lühidalt, kas on võimalik, et hinnad varieeruvad sõltuvalt sellest, mis riigist patsient on, kas Eestist või väljastpoolt Eestit?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ei, see oleks vastuolus direktiivi põhimõtetega. Küll aga on lubatud patsientidele osutada rohkemal või vähemal määral seonduvaid teenuseid. Juba praegu me teame tegelikust elust, et need patsiendid, kes tulevad Põlvasse või Valka sünnitama, elavad enne sünnitust ja võib-olla ka peale sünnitust üsna pikka aega näiteks haigla vastas asuvas hotellis, saavad hotelliteenust. See ei ole konkreetselt haiglagaga seotud, aga selliste seonduvate teenuste käive kindlasti Eesti riigi jaoks tekib ja selle kaudu loomulikult ka maksutulu. Need turistid, kes tulevad siia tervishoiuteenust saama, tarbivad peale tervishoiuteenuste ka teisi teenuseid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Maret Maripuu, teine küsimus!

Maret Maripuu

Aitäh! Küsimus haakub Eesti Erateravishoiuasutuste Liidu ettepanekuga. Eelnõusse on sisse kirjutatud, et sotsiaalminister võib haigekassa nõukogu ettepanekul kehtestada määrusega loetelu tervishoiuteenustest, mida võivad väljaspool haiglavõrgu arengukava olevad haiglad osutada. Komisjonis tekkis meil arutelu sel teemal, et eelnõus on kirjas, et hüvitatakse nendele, kellel on tervishoiuteenuse osutamise ajal kehtiv ravi rahastamise leping haigekassaga. Küsimus on selles, et kui mõni arst otsustab avada erapraksise ja tema teenus läheb sellesse nimekirja, mille minister on kehtestanud, aga tal puudub leping haigekassaga, kas siis patsient võib tema juurde minna või mitte.

Taavi Rõivas

Aitäh! Kõige lihtsam ja loogilisem lahendus sellisel puhul oleks, et see uue praksise avav arst taotleb haigekassa lepingut ja haigekassa selle lepingu ka temaga sõlmib. Me räägime erategijate mõttes või eraomandis olevate erategijate mõttes praegu peamiselt statsionaarset ravist. Statsionaarse ravi osutajaid ei ole Eestis sedavõrd palju, et nendega ei oleks võimalik kõigiga sõlmida haigekassa lepingut. Samas oleme arutanud ka võimalust, et selleks, et seda paindlikkust suurendada, oleks selles direktiivis või selles ülevõtmise eelnõus säte, et ei eeldata haigekassa lepingut, vaid eelda-

takse vastamist teatud põhimõtetele. Mõlemat pidi on mõeldav, aga minu isiklik eelistus oleks see, et haigekassa lepingu nõue on küll sees, aga kõikidel erategijatel, kes printsiibis haigekassa lepingu tingimustele vastavad, oleks see leping ka Eesti-siseste teenuste osutamiseks olemas. Ma arvan, et see, kui meil on tervishoiuturul ka teatud konkurentsielement, ei tule kindlasti valdkonnale kahjuks. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra minister! Palun nime tage, millistes Euroopa riikides ei ole apteeker tervishoiutöötaja, vaid on tavaline teenindaja nagu poemüüja või kingsepp! Kui apteeker oleks ikkagi tervishoiutöötaja, siis oleks riigil ka kohustus näiteks väikseid maa-apteeke, proviisoriapteeke toetada, mis oleks ju väga vajalik. Miks me seda ei tee? Ma olen kuulnud, et ka õiguskantsler on tahtnud selle küsimuse üles võtta.

Taavi Rõivas

Aitäh! Ütlen veel kord: õigusloome hea tava on, et direktiivi ülevõtmise eelnõu külge ei panda teemasid, mis ei ole otseselt selle ülevõtmisega seotud, sest ülevõtmise aeg on alati piiratud. Ka praegu me palume, et parlament seda eelnõu võimalikult kiiresti menetleks. Apteekrite tervishoiutöötajateks nimetamine on kindlasti oluline teema ja ma arvan, et sellega tulebki edasi minna. Samas vajab see läbiarutamist just selles osas, mida see täpsemalt riigi või haigekassa kohustuste näol kaasa toob, mida see patsiendi jaoks kaasa toob. Olemuslikult ma näen siin võimalust, et patsiendi jaoks muutub tervishoiuteenus paremini kättesaadavaks, kui apteeker võib üht või teist teenust pakkuda. Ma arvan, et see suund iseenesest on õige. Eesti apteekrit ei ole mõtet nime tada poemüüjaks, nagu te tegite. Kogu austuses poemüüja kutse vastu pean siiski ütleva, et apteeker on kõrgharidusega, tervishoiualase kõrgharidusega isik, kes on igati kvalifitseeritud andma teile nõu, millist ravimit osta ja kuidas seda manustada, seletama, millised on võimalikud kõrvaltoimed. Ma olen ka korduvalt avalikult öelnud, et soovitan Eesti inimestel apteekreid usaldada. Ma soovitan esimese

kontaktpunktina lihtsamate kaebuste puhul just nimelt apteekri käest nõu küsida, sest apteekri vastuvõtuaega ei pea tavaliselt minutitki ootama. See on olemuse poolest loomulikult kõige kättesaadavam kontaktpunkt Eesti inimeste jaoks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaja Kallas!

Kaja Kallas

Aitäh! Hea minister! Ma haaran kinni kolleeg Maret Maripuu küsimusest ja teie vastusest sellele. Teatavasti pole ju haigekassa sõlminud lepingut liiga paljude tervishoiuteenuse osutajatega ehk siis pigem kõikidel pole praegu võrdset võimalust haigekassa lepingut saada. Seetõttu pole ju järgitud tervishoiuteenuste korralduse esialgset mõtet, mille järgi patsient valib endale tervishoiuteenuse osutaja, kui teenust osutatakse meditsiinilistel näidustustel ja tervishoiuteenuse osutaja vastab tingimustele. Kas nüüd, kui me võtame üle selle direktiivi ja inimene saab valida välismaiste tervishoiuteenuste osutajate vahel, ei võiks tal ikkagi olla võimalus valida korrektselt ka kõikide Eesti tervishoiuteenuse osutajate vahel, kes vastavad tingimustele?

Taavi Rõivas

Aitäh! Eestis on haigekassa leping kõikidel haiglavõrgu arengukava haiglatel, mida on kokku 19, pluss päris mitmel eraomandis oleva kliinikul või tervishoiuteenuste osutajal. Kui vaadata neid, kes osutavad statsionaarset ravi ja kellel lepingut ei ole, siis ega see ülemäärane suur hulk ei ole. Praegu me arutame ikkagi neid valdkondi, kus potentsiaalsed ravi järjekorrad on väga pikad ja peaks kehtestama riigisisese täiendava liikumise. Seal, kus ravi järjekorrad ei ole hirmus pikad, on inimesel ka praegu võimalik vabalt valida, millise teenuse osutaja juurde ta läheb.

Nagu ma ütlesin, minu eelistus on, et rohkem n-ö erategijaid – see ei ole terminina lõpuni korrektne, aga ma arvan, et kõik mõistavad, kui ma nii ütlen – oleks ka haigekassaga lepingulistest suhetes. Seda eeskätt seetõttu, et kui ma lähen patsiendina eraomandis oleva teenusepakkuja juurde ja saan sealt kas siis ambulatoorset või statsionaarset teenust, siis ei tohiks olla otseselt vahet, mismoodi haigekas-

sa minu eest tasub või tasumata jätab. Ma olen seesama patsient, kellel on ikka seesama soov teenust saada, ning kui ma olen ravikindlustatud ja tean, et seal osutatakse kvaliteetset teenust, miks mind siis kuidagi ebavõrdselt koheldakse? Ma usun, et järgmise aastaga algav uus lepinguperiood võiks tuua haigekassa jaoks rohkem lepingupartnereid. See ei ole teema, mida ma oleksin tahtnud ministrina poliitiliseks teha. Kindlasti ei ole ministri asi öelda, milline haigla kui palju lepingumahtu peaks saama, aga üldpõhimõttena ma leian, et lepingupartnerite hulk võiks olla suurem, ja seda ka statsionaarsete teenuste osutamisel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh! Lugupeetud minister! Meie arstiabi kvaliteet kindlasti ei sunni inimesi minema arstiabi järele teistesse riikidesse, aga seda sunnib ravijärjekord. Kui ravijärjekord on pikk, kaua sa siis ikka kannatad, tulebki teise riiki ravile minna. Kas selline vabaturg pikendab või lühendab Eesti inimestele ravijärjekordi? Mina arvan, et ta pikendab. Aitäh!

Taavi Rõivas

Aitäh! Mina arvan, et pigem lühendab. Esiteks on Eesti inimesel ka võimalik minna ravile riigist välja, kuigi ma ütlesin, et mina isiklikult näen siin konkurentsieelist pigem Eesti tervishoiul. Teiseks toon ma lihtsa näite. Kui ühe haigla aastane lepingumaht on 100 konkreetset operatsiooni, aga ruumiressursi ja inimressursi mõttes suudaks ta teha neid märksa rohkem ning sinna tuleb näiteks operatsioonile 20 või 50 välispatsienti, siis see toob haiglale rohkem raha sisse. See võimaldab jaotada püsikulud rohkemate ravijuhtude peale. Igauks, kes majandusloogikat mõistab, saab aru, et seetõttu jääb ka rohkem raha kätte. See raha, nagu me teame, ei lähe Eesti haiglates mitte sugugi dividendideks, vaid läheb tagasi tervishoidu. Nii et iga euro, mille Eesti tervishoiuteenuste osutajad suudavad teenida välispatsientidelt, on tänuväärne ka Eesti patsiendi jaoks, sest seda võib käsitleda kui lisatulu, mis ka meile lisavõimalusi annab. Pole ju saladus, et teisedki riigid näevad patsientide vabas liikumises võimalusi, selleks valmistatakse päris

hoolega, et välispatsiente vastu võtta. Ma arvan, et ka Eesti peaks selleks valmistuma, sest nagu ma ütlesin, nii kvaliteedi kui hinna mõttes on Eesti tervishoid kindlasti konkurentsivõimeline.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Te olete Eestimaal palju ringi liikunud. Kindlasti olete ka lõunapiirkondades olnud ja külastanud seal tervishoiuteenust osutavaid asutusi ehk haiglaid ning teate, et eri perioodidel on haiglavõrgu arengukava ikka üles võetud. Minule meenub, et viimati võeti haiglate arengukava uuesti üles seoses kiirabi-teenuse osutamisega riigihanke korras. Selle direktiivi ülevõtmisel toimub ka Eestis hindamine, kokkuvõtete tegemine oli vist aastal 2015 ja siis iga kolme aasta tagant. Kas selle direktiivi täitmine Eestis saab ka üheks aluseks või arvamuse avaldamise võimaluseks meie haiglavõrgu arengukavas? Et nende haiglate puhul, kus see direktiiv väga hästi toimib, võiks ka arengukavas muudatusi teha ehk neile teisi pakkumisi teha?

Taavi Rõivas

Aitäh! Jah, kui me võtame näiteks piiriäär- sed haiglad Lõuna-Eestis, kas või sellesama Valga haigla, siis mina näen Valga haiglal tänu sellele, et on piiriülene vaba liikumine, potentsiaali osutada senisest veelgi enam teenuseid ka Läti patsientidele. Kui ühel või teisel erialal on piisavalt Läti patsiente, kes seda teenust saavad, siis võib see tähendada ja tõenäoliselt tähendabki, et seda konkreetset eriala on võimalik ülal pidada ka Eesti patsientide jaoks. Ainult Valga maakonna inimeste ravijuhtusid oleks võib-olla nii vähe, et see ei kannataks majanduslikult ülalpidamist. Mõneti võib juba praegu öelda, et sünnitusabi toimib Valga haiglas tänu lätlastele, sest viimasel ajal on seal iga aasta sündinud Läti lapsi rohkem kui Eesti lapsi. Nendest 120 Eesti lapsest kindlasti üksi ei piisaks. See, et seal on sündinud ka 140 Läti last, on aidanud Valga haiglal tegelikult sünnitusosakonda ülal pidada. Ma arvan, et Valga maakonna pered on selle üle ainult rõõmsad, et niisugune võimalus on. Samasuguseid mõtteid

võiks Valga haigla mõelda ka näiteks ortopeediasteenuste puhul, küllap nad teavad, mida mõelda. Juhuslikult on Valga haigla juhil 25. oktoobril sünnipäev ja ma loodan, et selle direktiivi jõustumine 25. oktoobril saab olema ülekantud mõttes talle ka väikseks sünnipäevakingiks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Repts!

Mailis Repts

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Väga tore on vaadata, et vähemalt te ise olete veendunud selles, millest te räägite. Aga kahjuks on mul tunne, et on mitmeid murelikke patsiente ja ka Riigikogu liikmete hulgas on neid, keda te ei ole veel ära veennud. Proovime uuesti. Kui me võtame tavalise inimese, patsiendi, kelleks olete ka teie, siis võib-olla keskmisest suurema sissetulekuga inimesel on võimalik minna näiteks Saksamaale või Soome mõnda tervishoiuteenust saada, sest haigekassa ei kata selle tasust ära mitte enam kui 20%, ülejäänud tuleb endal maksta. Tegelikult tavalisel Eesti patsiendil valikuvõimalused ei suurene. Praegu on sul selline tagasihoidlik võimalus, et kui sa ei suuda enam haigekassa järjekorras püsida, siis on sul võimalik minna pärastlõunal sama arsti juurde tasulisse vastuvõttu. Nüüd saavad need tasulised vastuvõttud olema täis soomlasi ja röömsaid sakslasi. Minu küsimus on: kuidas minu kui patsiendi valikud laienevad?

Taavi Rõivas

Aitäh! See loogika on üsna lihtne. Väga paljudel erialadel, kus on pikad järjekorrad – te rääkisite praegu ambulatoorsetest vastuvõttudest, aga pikki ooteaegu on ju ka statsionaaris –, ei ole sugugi mitte alati tegemist ruumi- või inimressursi piiratusega, vaid väga tihti on tegemist raharessursi piiratusega, see on n-ö rahajärjekord. Kui rahajärjekorras on ka sama teenust tarbivad välispatsiendid, siis mina väidan, et seda rahajärjekorda on pigem võimalik sedakaudu lühendada. Nagu ma enne seletasin, teenuste osutamise püsikulud on võimalik jagada rohkemate teenusejuhtude peale. Kui võtta konkreetne näide, seesama Valga kaasus, siis ma arvan, et sünnitusabi kättesaadavus Valga maakonnas on tänu piiriülesele liikumi-

sele, mis juba praegu selles konkreetsetes valdkonnas toimub, märksa parem, kui see oleks ilma piiriülese liikumiseta. Või võtame näiteks ortopeedia. Ma arvan, et potentsiaalselt võiks Lõuna-Eesti haiglates tehtavate ortopeediliste operatsioonide maht oluliselt kasvada. Mõnda haiglasse, kus seda teenust praegu ei osutata, võib see eriala täiesti suures ulatuses tulla just tänu sellele, et teeninduspiirkonnaks ei ole mitte ainult üks maakond, vaid ka naabermaakond teisest riigist. See on see koht, kust Eesti inimeste jaoks tuleb võit teenuse kättesaadavuses.

Mis puudutab teistes riikides ravil käimist, siis ütlen veel kord: ma arvan, et Eesti inimestel on jätkuvalt mõistlik eeskätt Eestis ravil käia, aga me oleme täiesti teadlikult loonud võimaluse, et eriti haruldaste juhtumite puhul, mida võib Eestis olla näiteks alla kümne, ei looda Eestis eraldi kompetentsi, sest see läheks hirmkalliks, vaid makstakse patsientidele 100% ulatuses kinni ravi mitte enam Eesti Haigekassa hinnakirja järgi, vaid 100% ulatuses mõnes välisriigis. Meil on näiteks kokkulepped Helsingi Ülikooli Keskhaiiglaga Soomes. Sellised haruldased operatsioonid nagu laste südameoperatsioonid tehakse kõik seal ja need kulud makstakse Eesti peredele tõesti 100% kinni, kui sellist operatsiooni peaks Eesti lastel vaja minema. Selline koostöö kindlasti jätkub, sest ei ole lihtsalt praktiline kõiki väga spetsiifilisi pädevusi Eestis välja arendada, eriti kui neid juhtumeid on alla kümne aastas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul, teine küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea minister! Veel kord apteekrite staatusest. Ma väga austan apteekreid, farmatseute ja proviisoreid. Just sellepärast ma selle küsimuse püstitasingi, et nad on kõrgelt koolitatud, ja kuna järjekorrad ambulatoorses arstibis on meil väga-väga pikad, siis saab apteegist tihti abi. Kas ei oleks ikkagi aus nimetada neid tervishoiutöötajateks? Apteekrid ise on ju aastaid selle eest võidelnud, aga kahjuks tulemusteta. Ma küsin veel kord üle: kui palju on neid riike Euroopas, kus apteeker pole tervishoiutöötaja? Aitäh!

Taavi Rõivas

Aitäh! Mina olen nõus siit puldist apteekreid täie lugupidamisega kohe tervishoiutöötajateks nimetama ja ma olen valmis laskma teil seda ka seadusesse kirjutada, aga ma arvan, et Riigikogu on minuga päri, kui ma ütlen, et selle lihtsalt deklaratiivselt seadusesse kirjutamine ei ole ei apteekrite ega Eesti inimeste eesmärk. Eesmärk oleks see, et apteekrid aitavad tervishoiuteenust veelgi enam kättesaadavaks teha ja nende tervishoiutöötajaks nimetamine toob inimeste jaoks kaasa mingi tuntava võidu. Selleks, et see võit oleks tõepoolest tuntav, tuleks kõigepealt täpsemalt kirjeldada, mida me soovime apteekritelt saada. Kas piisab sellest, kui nad mõõdavad veresuhkrut? Kas me peaksime apteekri erialal õpetama ka näiteks seda, kuidas süsti teha? Praegu näiteks farmatseute ja proviisoreid koolis süstima ei õpetata. Uskuge või mitte, aga seda vägagi ravimitega seotud tegevust nad praegu teha ei tohiks, sõltumata sellest, mis me seadusesse kirjutame. See on konkreetselt õppekavaga seotud. Nii et ma arvan, et see on vägagi vajalik debatt. Nagu ma ütlesin, kõik sellised suured, põhimõttelised muudatused me arutame läbi tervishoiu hea tahte kokkuleppe osapooltega, ja ma ei näe, et seal oleks mingi tohutu vastuseis. Küll aga näen ma väga paljudel puhkudel küsimusi detailides. Loomulikult on üks suur küsimus, millises ulatuses peaks neid lisanduvaid teenuseid rahastama haigekassa. Üks konkreetne asi, mida apteekrid on ise soovitud lisaks teha, millest Eesti patsientidel oleks minu arvates palju võita ning mida mitmel pool maailmas tehakse, on see, et inimestele pakendatakse eri ravimite doosid hommiuks, pärastlõunaks ja õhtuks. Ma arvan, et eakate inimeste jaoks on see väga mugav, kui nad ei pea ise kõiki erineva sagedusega võetavaid ravimeid doseerima. Mõnda ravimit peab võib-olla võtma kaks korda päevas, mõnda neli korda päevas ja on hea, kui doosid on täpselt pakendatud. See on selline üsna lihtne asi, mida näiteks Ameerikas tehakse paljudes apteekides n-ö müügitegevuse osana. Ma tean, et Eesti apteekritel on ka huvi seda teenust osutada.

Küsimusele, mitmes riigis apteekrid pole tervishoiutöötajad, ma vastaksin kirjalikult, ma võin seda kindlasti järele kontrollida. Ma ei ole seda eraldi uurinud. Aga ma arvan, et varem

või hiljem on ka Eesti see riik, kus apteekrid on tervishoiuteenuse osutajad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaja Kallas, teine küsimus!

Kaja Kallas

Aitäh! Selle direktiivi rakendamiseks on väga oluline see teave, mida patsient saab, kuidas patsient teabele ligi pääseb. Eelnõuga luuakse kontaktpunkt ja info või teave jagatakse elektrooniliselt ning puudega inimestele sobivas vormis. Eelnõu seletuskirja kohaselt on kontaktpunkti jaoks ette nähtud ainult üks töökoht. Milline on teie hinnang, kas see võimaldab saavutada teabe saamise eesmärki? Teisest küljest, juhul kui tekib lisaküsimusi, tuleb ette muid organisatoorseid ja informatiivseid asju, kas see üks inimene suudab siis seda ülesannet täita?

Taavi Rõivas

Aitäh! Alustame ühe töökohaga. Kui tõesti selgub, et nõudlus on nii suur, et on vaja rohkem inimesi, küllap me leiame siis võimaluse ka rohkem inimesi palgata. Sotsiaalministeeriumi inimjõud on sedavõrd piiratud ja ülesandeid sedavõrd palju, et n-ö varuks me töökohta ei loo. Me peame olema töökoha loomisel kindlad, et seal on tõepoolest täiskoormus. Aga ma arvan, et kui Eesti inimene helistab ükskõik millisele Sotsiaalministeeriumi tervisevaldkonna numbrile või kui ta helistab ka Eesti Haigekassasse, siis küllap ta saab ka sealt nõu. See, et meil on selline ametlik kontaktpunkt, tuleb rohkem direktiivi üldpõhimõttest, et eri asutuste jaoks peab olema üks selline punkt, kustkaudu kogu info liigub, et kogu info oleks ühte kohta koondatud. Aga Eesti on selline väike riik ja ma arvan, et inimlikult me saame teinekord asjad märksa paremini aetud. Kui haigekassast või Sotsiaalministeeriumist küsida, siis ei jäeta kellelegi vastamata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnu Juul!

Tõnu Juul

Austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Töötegemise ja teenimise võimaluste avardamine on alati teretulnud ja see direktiiv pakub kindlasti ühe võimaluse. Ma küsin praktilise

küsimuse. Juba praegu lonkab kolme jalaga see, kuidas välisriigi kodanikule osutatud teenuse eest raha kätte saada. See on väga raske, sageli välisriigid jätavadki maksmata. Kas direktiivi jõustumise järel võtab vahemeherolli endale haigekassa, st kui välisriigi kodanik, Euroopa Liidu kodanik on kindlustatud, siis maksab haigekassa meie hinnakirja alusel teenuse osutajale raha välja ja pärast esitab nõuded välisriigile, või jääb see paberite mäng ikkagi teenuse osutajate õlgadele?

Taavi Rõivas

Aitäh! Haigekassal on kindlasti siin oma vahendajaroll mängida. Minu teada on nad juba Soome ja Läti kolleegidega kohtunud või kohe-kohe kohtumas, et mängureeglid paika panna. Põhjus, miks mõne naaberriigi haigekassa analoogid või kindlustussüsteemid on vahel mõne makse tegemisel tõrkunud, on see, et nad peavad hindama, kas tegemist on olnud vältimatu abiga, mida nad rahastavad. Kui tegemist on plaanilise abiga, siis seda nad praegu kehtiva korra järgi ei rahasta. Kui nad nüüd peavad hakkama rahastama ka plaanilisi juhtumeid, siis on võimalus rahastamisest keelduda minu hinnangul märksa väiksem. Eks me näe, kuidas see praktikas toimima hakkab. Loomulikult on kõikide riikide esmane huvi ju oma tervishoiusektorit hoida, mis selles mõttes on omamoodi paradoksaalne, et kõnealuse direktiivi mõte on luua patsiendile just nimelt vabadus valida ka üle piiri. Eks siin teatud huvide konflikt on, aga ma usun, et olukord läheb paremaks küll, kui välisriigi kindlustuselt on võimalik vähema bürokraatiaga ja selgemate reeglite järgi raha kätte saada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Mind huvitab eelloa saamise küsimus. Kas keskused, mis hakkavad tegelema eelloa andmisega, hakkavad töötama teie ministeeriumi katuse all või haigekassas ja kui palju võtab aega nende keskuste loomine?

Taavi Rõivas

Aitäh! Kõik sellised asjad jäävad haigekassasse. Ma usun ja loodan, et haigekassa jõuab

need valmis teha selleks ajaks, kui direktiiv jõustub ja patsientidel eelloa järele vajadus tekib.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Reps, teine küsimus!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesinaine! Hea minister! Me oleme nüüd vahepeal mitu teemat läbi käinud, aga tuleks korraks tagasi patsiendi juurde. Ma küsin niipidi. Kas selle eelnõu ettevalmistamisel – ma jätan direktiivi eelloo kõrvale – olete teie ministrina, ministeerium ja haigekassa läbi analüüsinud ka selle, millises ulatuses suureneb nende nn uute rahade tulekuga ja üldkulude võimaliku katmisega patsiendi jaoks haigekassa lepingute hulk? See, et haigla saab endale võib-olla näiteks suurema garderoobi ehitada, on ka kindlasti tore, aga minu küsimus on, mitu lepingut tuleb sellega juurde, kui siia tulevad näiteks toredad Saksa pensionärid.

Taavi Rõivas

Aitäh! See sõltub hästi palju sellest, kui palju üks või teine haigla suudab teenuseid väljapoole müüa. Ma usun, et need haiglad, mis asuvad vahetult piiri ääres, olgu siis lõuna või põhja pool, suudavad neid kindlasti müüa. Samuti võib-olla ka need haiglad, mis asuvad piirkondades, kus on hästi palju suvitajaid. Pärisküsimus on igast konkreetsest haiglast endast. Mina olen iseenesest optimistlik. Ma näen, et ettevalmistusi tehakse, et Eestis võetakse võimalust ka välispatsiente teenindada, tõsiselt. Kindlasti on see huvi väga suur era-kliinikutel. Väga raske on öelda, kui ruttu, kui suurel hulgal, millistele erialadele konkreetset ja millistest sihtriikidest patsiendid tulema hakkavad, aga Eesti tervishoiusektor peaks tegema kõik selleks, et neid tuleks. Ma arvan, see on lähemate aastate küsimus, et tervishoiuteenuste eksport Eestis oluliselt kasvab.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Ma tean ainult ühte Eesti patsienti,

kes on välismaal operatsiooni tegemas käinud, ta kas ei jaksanud siis enam järjekorras seista või ei usaldanud Eesti arste. See oli president Ilves. Huvitav oleks teada aga üldisemat statistikat. Kui mitmele patsiendile maksis haigekassa 2012. aastal kinni ravi välismaal ja millise protsendi nad moodustavad kõigist neist, kes samal aastal Eestis raviteenust said? Sellega seonduvalt veel üks küsimus: mitu välismaa patsienti sai eelmisel aastal Eestis raviteenust?

Taavi Rõivas

Aitäh! Konkreetse arvu peaksin paluma haigekassal teile kirjalikult saata. Mina saan kirjeldada teile üldpõhimõtet. See arv kõikide ravijuhtude hulgas ei saa olla kuigi suur, sest Eestist välja on patsienti põhjust saata haigekassa rahalisel toel ravile ikkagi peamiselt siis, kui tegemist on väga haruldase haigusega, kui tegemist on väga spetsiifilise operatsiooniga. Neid ei saa juba olemuslikult olla väga palju, tegemist on ikkagi väheste juhtumitega. Nagu ma ütlesin, üks selline valdkond on laste südamekirurgia. Eestis on väga kvaliteetsel tasemel välja arendatud täiskasvanute südamekirurgia, nii invasiivkardioloogia kui ka kirurgia. Laste südamekirurgia juhtumeid, võib ilmselt öelda, on õnneks sedavõrd vähe, et ei tervishoiusteemi ega ka patsientide seisukohast ei ole otsustavaks seda pädevust Eestis väga spetsiifiliselt välja arendada. Mõistlikum on saata Eesti patsiendid üle lahe Soome, kus on väga suur Helsingi ülikooli haigla. Nende teeninduspiirkond on natuke suurem kui Eesti rahvaarv ja neil on võimalik see eriala väga kvaliteetselt välja arendada. Need arvud saab haigekassa kindlasti teile saata, aga ambulatoorsete ja statsionaarsete ravijuhtude koguarvus ei ole kindlasti märkimisväärselt neid juhtusid, kus patsient on väljapoole Eestit ravile saadetud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnu Juul, teine küsimus!

Tõnu Juul

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Haigekassa ja teenuse osutaja vahelist suhet reguleeritakse lepinguga, paika on pandud täpsed mahud, kui palju sa tööd teha saad. Kui nüüd tuleb välisriigi, Euroopa Liidu kindlustatud kodanik ja talle osutatakse teenust, kas see läheb siis sellesama mahu sisse, mis on

lepingus kirja pandud, või saab selleks lisarahastust?

Taavi Rõivas

See peaks minu arusaamist mööda ikka lisarahastuse saama, sest lepinguline maht, mis ette antakse, on välja kalkuleeritud Eesti patsientide vajadust arvestades. Kui tervishoiuteenuse osutajal on võimalik selle kõrvalt müüa teenust välisriigi patsiendile, siis see ei tohiks kindlasti haigekassa lepingu mahtu tema jaoks vähendada. See on haigla jaoks ikka lisatulu.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Kuulan teid ja mõnes mõttes jagan teie optimismi. Tööd tuleb haiglatele ja polikliinikutele juurde, aga ega sellega arste juurde ei tule. Millegipärast süvenes minus seda juttu, küsimusi ja vastuseid kuulates selline tunne, et meie patsiendi olukord läheb keerulisemaks, raskemaks. Siia tuleb inimesi välismaalt, ilmselt on neid raha mõttes natuke huvitavam ravida ja järjekorrad lähevad hoopis pikemaks. Katsuge mind kuidagi rahustada, et see nii ei ole.

Taavi Rõivas

Aitäh! Teie mure on inimlik ja mõistetav, aga ma olen üsna veendunud, et see nii ei ole, ja seda kahel põhjusel. Esiteks, välismaalt tulev raha ei ole arsti jaoks kuidagi kopsakam. Direktiiviga sätestatud reeglites on paigas, et nad ei tohi küsida teise riigi patsiendilt teistsugust hinda, kui on Eesti Haigekassa hind. Seetõttu niisugust olemuslikku eelist ei teki. Ma arvan, et kõik tervishoiuteenuste osutajad on jätkuvalt huvitatud sellest, et haigekassa kui nende suurim klient neilt ikkagi Eesti inimeste ravimist telliks. Seda esiteks. Teiseks, Valga haigla näitel me juba rääkisime sellest, mis moodi välispatsiendid võiksid aidata ühte või teist eriala ka Eesti inimeste jaoks avatuna hoida. Kolmandaks, kui me vaatame majandust tervikuna – tervishoiust räägitakse väga harva kui majandusharust, aga ma arvan, et sellest peaks rääkima nagu majandusharust –, siis tervishoid moodustab Eesti SKT-st umbes 6%. Nii et see on väga tõsine majandusharu. Kui me räägime Eesti majanduse eesmärkidest

tervikuna, siis meie suur eesmärk on kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste eksport. Need on teenused, kus kasutatakse väga palju halle ajurakke ja teisest küljest väga vähe keskkonda – loodust säästes ja halle ajurakke kulutades valmistatud tooted ja osutatud teenused. Tervishoiuteenus on täpselt selline teenus. Mida see annab meile, kui me müüme oma teenust väljapoole ja toome raha sisse? See muudab ühiskonna jõukamaks, see võimaldab maksta arstidele ja teistele tervishoiutöötajatele paremat palka, see võimaldab kasvatada haiglate käivet. Ja nii nagu ma ütlesin, kõik avalikus omandis olevad haiglad suunavad oma käibe, kõik tulud sajabrotsendiliselt tagasi tervishoidu, sealt ei võta keegi dividende ja ma loodan, et ei kavatse kunagi ka võtma hakata. Seetõttu, kui me saame patsientide sissevoolu ja raha sissevooluga kompenseerida või ka peatada arstide väljavoolu, siis see on see tulemus, mille poole tasub kindlasti püüelda. Kindlasti ei juhtu see aastaga või üleöö. Aga põhimõtteliselt, kui meil on Euroopa Liidus valida, kas aktsepteerida seda, et las arstid lähevad ära ja teenivad seal kuskil piiri taga suuremat raha, või luua võimalused, et neil oleks Eestis võimalik väärilist palka teenida ja seda osaliselt ka välispatsientide abiga, siis mina arvan, et patsientide sissevool on kindlasti meelepärasem kui arstide väljavool.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Austatud minister! Ühele küsimusele te vastasite, et tulevikus on tervishoiuteenuse osutajatel ehk haiglatel haigekassa lepingust tulev tulu ja on oma teenitud tulu, mis tuleb teiste liikmesriikide patsientidelt. Ma arvan, et eelistatunemateks osutuvad kindlasti need tervishoiuteenuste pakkujad, mis on praegu rohkem välja arendatud, Tallinna ja Tartu haiglad. Tekib oht, et Kagu-Eesti haiglad jäävad vaeselapse rolli. Ja need, kes teenivad rohkem, saavad ka haiglat rohkem edasi arendada. Kas sellise ebavõrdsuse kompenseerimiseks saavad Kagu-Eesti haiglad tulevikus haigekassalt näiteks suurema mahuga lepinguid?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ma mõtlesin, kuhu te selle küsimusega välja tüürite. Ma arvan, et Kagu-Eesti haiglad on just need, kellel on patsiendi vabast liikumisest kõige rohkem võita, sest nemad asuvad naaberriigi piiri ääres ja naaberriigi kodanikud on vägagi huvitatud kvaliteetse tervishoiuteenuse saamisest Eestis. Kui me võtame ükskõik millise Kagu-Eesti haigla, siis neil kõigil, nii Põlva, Lõuna-Eesti kui ka Valga haiglal, on juba kolme liiki tulusid. Esiteks, haigekassa leping, teiseks, muud siseriiklikud tulud, mida nad saavad muude väljaspool haigekassa lepingut osutatud teenuste eest, ja kolmandaks on neil kõigil juba praegu välisriigi patsientide ravi tulud. Põlvas ja Võrus on päris palju vene patsiente, kes võivad loomulikult jääda, direktiiv seda kuidagi ei takista. Nüüd muutuvad need haiglad aga potentsiaalselt atraktiivsemaks ka Läti patsientide jaoks, ma ütlesin, veelgi atraktiivsemaks. Valga Haigla on seda juba praegu vägagi. Kui ikka Valga haiglas sünnib rohkem lätlasi kui eestlasi, siis on see minu arvates juba märgilise tähendusega. See tähendab, et Läti patsiendid on võtnud Valga haigla omaks ja hindavad teda väga kõrgelt. Sünnitus on ju selline sündmus, kus iga pere väga hoolega mõtleb, millisesse haiglasse minna. Seetõttu ma arvan, et Kagu-Eesti haiglate jaoks on siin kindlasti suuri võimalusi.

Mis puudutab nende haiglate tulevikku, siis mina arvan, et nende kindlustunnet suurendab kõige rohkem see, kui nad teevad mitmesuguste teenuste osutamiseks tihedat koostööd oma piirkonna kõige kõrgema järgu haigla ehk Tartu Ülikooli Kliinikumiga. Kui üksinda on ühe või teise eriala arsti Põlvasse väga raske leida, siis koos Tartu Ülikooli Kliinikumiga ja miks mitte ka omavahel koostööd tehes on seda probleemi tihti märksa lihtsam lahendada. Olen väga rõõmus, et nad liiguvad päris kenasti selle koostöö suunas. Ma arvan, et see on ka kogu Eesti tervishoiu trend. Selleks, et igas maakonnakeskuses saaks kohapeal kvaliteetselt aktiivravi osutada, tuleb teha omavahel tihedat koostööd, ja mitmel erialal on see väga-väga hästi õnnestunud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud minister! Mu teine küsimus on ka Kagu-Eesti kohta. Kindlasti tuleb palju kliente hambaarstidele, sest hambaarsti teenus on meil näiteks Saksamaa või Soomega võrreldes suhteliselt madala hinnaga. Kuidas oleks tulevikus sellest direktiivist ja seadusmuudatusest lähtudes võimalik parandada näiteks hambaarstide klientuuri? Praegu on Kagu-Eestis hambaarste, kes teenindavad näiteks kaks nädalat Eesti inimesi ja siis sõidavad teatud ajaks Soome tööle. Kas haigekassa ei võiks olla vahendaja ja korraldada nii, et mitte hambaarst ei sõidaks Soome tööle, vaid Soomest suunataks kliente Värskas hambaarstide juurde?

Taavi Rõivas

Aitäh! See on päris huvitav mõte. Muidugi ma ei usu, et haigekassa võiks muutuda selliseks EAS-i laadseks müügiedenduse võrgustikuks, kuigi ka see on päris põnev mõte. Aga nagu ma Lembit Kaljuveele vastates ütlesin, võiks ükskõik mis erialal olla suund sellele, et Eesti arstid ei pea minema mitte Soome lisatööd tegema ja lisaraha teenima, vaid me anname Soome patsientidele, ja mitte ainult Soome, vaid ka teiste Euroopa Liidu liikmesriikide patsientidele võimaluse tulla Eestisse arsti juurde. Eriti nendesse piirkondadesse, kus arstide töökoormus ei ole kohalike elanike vähesuse tõttu sajabprotsendiline. Arst oleks samas väga huvitatud, et tal oleks selles piirkonnas rohkem tööd, ja piirkonna inimesed oleksid ka huvitatud, sest kui arstil on rohkem tööd, siis see hoiab teda seal paigal. Mina näen siin küll piiriäärsetele aladele suuri võimalusi. Ja nagu ma ütlesin, käib see ka kõikide suvituspiirkondade kohta, kus väga palju suvitab näiteks soomlasi või lätlasi. Võtame kas või Saaremaa, ka seal on soomlastel või lätlastel võimalik kohapeal tervishoiuteenuseid saada. Ei saa öelda, et Kuressaare oleks meil teab mis piirilinn, aga kuna seal on väga palju turiste, siis on see väga selgelt ka Kuressaares asuva haigla võimalus.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, minister Taavi Rõivas! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Hea juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas seda eelnõu kahel istungil, 19. septembril ja 24. septembril. Ma ei hakka eelnõu sisu ümber rääkima, sest minister tegi seda juba põhjalikult, vaid annan ülevaate komisjonis toimunud arutelust ja põhiküsimustest, mida komisjoni liikmed esitasid.

Komisjoni 19. septembri istungil andis eelnõust ülevaate sotsiaalminister Taavi Rõivas. Küsimused ja teemad, mida komisjonis tõstatati, olid järgmised. Esimene oli see, kas apteekrid peaksid olema tervishoiutöötajad või mitte. Komisjon läheb selle teemaga kindlasti edasi, kuna veel on lahtine küsimus, kas direktiiv ikkagi sätestab nõude, et proviisorid on tervishoiutöötajad. Peale seda komisjoni istungit on meile laekunud ka asjaomase valdkonna pöördumised ja õiguslikud analüüsid. Nii et kui esimene lugemine siin saalis täna lõpetatakse, siis enne teist lugemist tegeleb sotsiaalkomisjon kindlasti selle teemaga eraldi.

Oli küsimus, kui pika aja jooksul tekib haigekassal kohustus kompenseerida Eesti inimesele mõnes teises Euroopa riigis saadud raviteenuse arve. See eelnõu ise sätestab maksimaalse piirina kuus kuud, kuid haigekassa on oma töögraafikud sättinud niimoodi, et inimene saab selle kompensatsiooni kolme kuu jooksul. Sellega seoses tekkis küsimus, kas on juba kuulda, et finantsturul hakatakse pakkuma nn faktooringuteenust, st kui inimene läheb välisriiki teenust saama, siis ta ei pea oma taskust raha välja käima, vaid mõni finantsasutus n-ö annab laenu ja sõlmib otselepingu haigekassaga. Kindlasti selline teenus tuleb, kuid see ei ole selle konkreetse eelnõu teema.

Eraldi teema oli see, mida direktiiv meilt otseselt ei nõua, kuid mille Sotsiaalministeerium on eelnõusse sisse pannud, ehk patsientide Eesti-sisene liikumine. Minu arvates on väga hea, et oleme lisaks kohustuslikule direktiivi nõudele, mis puudutab Euroopa Liidu liikmesriikide vahelist patsiendi liikumist, avanud põhimõtteliselt ka selle teema, et patsient saaks Eesti sees liikuda. Kuid kui me vaatame haigekassa praegust rahastamissüsteemi ja ravijärjekordi, mis on eelkõige rahapõhised, mis ei ole seotud mitte niivõrd tervishoiuteenuse osutajate võimekusega ega meie arstide n-ö töövõimekusega, vaid pigem sellega, kui suured lepingumahud igal raviteenust osutaval

asutusel on, siis sätestab eelnõu ka vajalikud piirangud, et meie süsteem kokku ei kukuks. Haigekassa nõukogul on võimalik teha konkreetsete teenuste puhul sotsiaalministrile ettepanek. Kui nähakse, et kuskil on rahalist ressursi alles ja patsient saaks seal oma probleemi kiiremini lahendatud, siis Eesti-sisene patsientide liikumine tervishoiuteenuste osutajate vahel on selle eelnõu järgi võimalik. Tingimuseks on lihtsalt see, et raviasutusel peab olema leping haigekassaga. Komisjoni istungil tuligi välja vajadus täpsustada seaduseelnõu teksti selles suhtes, kas peab olema kehtiv rahaline leping või kui täpselt peab selle konkreetse raviteenust osutava asutuse suhe haigekassaga olema määratud. Selle me suudame koos Sotsiaalministeeriumiga sõnastada parandusettepanekuna juba teiseks lugemiseks.

Loomulikult tunti muret selle pärast, kas Eesti patsiendid muutuvad välisriigist saabuvate patsientide järel kuidagi teisejärguliseks. Ka selle jaoks on eelnõus olemas piirangute sättimise võimalused. Kindlasti peame siin saalis vaatama eelnõu selle pilguga, kuidas tagada eelkõige oma patsientidele, kellel on haigekassa ravikindlustus, teenuste kättesaadavus vähemalt sellel tasemel, mis meil praegu on, kui mitte paremal. Nagu minister on siit puldist öelnud, kui me suudame tuua siia märkimisväärset arvul välispatsiente, siis annab see patsientide vaba liikumise direktiiv raviasutustele võimaluse teenida lisaraha, et oma ravikeskkonda parendada.

Eraldi teema oli see, millise hinnakirja järgi hakatakse Eestis raviteenust osutama nendele patsientidele, kes tulevad väljastpoolt Eestit ehk europatsientidele. Küsimuse mõte oli selles, et kui meil on vaba turg ja näiteks Soome, Saksamaa või mis iganes kõrgemate hindadega riigi patsiendid tulevad Eestisse, kas siis see hind, millega neile hakatakse teenust osutama, on kõrgem kui praegu haigekassa lepingutes kinnitatud hind ja kas see ei hakka kuidagi survestama seda, et ka haigekassa on sunnitud oma teenuste hinda tõstma. Direktiivi tekstis on aga fikseeritud, et neid teenuseid osutatakse Eestis kehtivate hindade järgi. Siin on siiski võimalus sõnastust tõlgendada ja seda me peame järgnevas menetluses kindlasti jälgima.

Laias laastus need olidki põhiteemad, mida kajastati. 24. septembril kutsusime komisjoni istungile huvitatud osapooled, et kuulata ära

nende seisukohad. Kohal olid Eesti Haigekassa, Eesti Eratervishoiuasutuste Liidu, Eesti Patsientide Nõukoja, Eesti Arstide Liidu, Eesti Haiglate Liidu ja Sotsiaalministeeriumi esindajad. Üldiselt peab tunnustama, et Sotsiaalministeerium on selle eelnõuga pikalt tööd teinud ja osapooled on olnud ka laua taga. Väga teravaid teemasid otseselt välja ei toodud. Eraldi olid kõne all mõned tehnilised teemad ja, nagu ma juba varem ütlesin, tuleb üks suurem nõupidamine apteekrite tervishoiutöötajateks nimetamise teemal.

Sellel istungil me küsisime ka haigekassa prognoosi, kas haigekassa eelarve peab turu avanemisele vastu. Toodi välja mitmesugust statistikat nendest riikidest, kes on juba leppinud kokku patsientide vabas liikumises. Isegi samas keele- ja kultuuriruumis asuvate riikide vahel ei ole tegelikult sellist suurt ja massiivset patsientide liikumist ühest riigist teise toimunud. Haigekassa on praegu arvestanud esmaste kuludega. Aga juhul kui Eesti riigil peaks minema liiga hästi ja patsientide väljavool kujuneb nii suureks, et see hakkab tekitama probleeme haigekassa eelarvele, siis saab riik panna siin piirangud peale, et tagada haigekassa eelarve jätkusuutlikkus. Teiselt poolt, kui siia hakkab nii palju patsiente sisse tulema, et me ei suuda neid teenindada või puudu jääb arstide tööjõust, siis on samamoodi võimalik piirangud kehtestada.

Üks oluline teadmine on, et patsient ei saa suvaliselt, lihtsalt omal tahtel minna suvalisse Euroopa Liidu riiki ja seal teenust küsida, vaid selleks peavad olema eelluba ja saatekiri. See väljaminek on Eestis registreeritud, me teame, kui palju patsiente hakkab selle süsteemi raames Eestist välja minema, ja see annabki võimaluse asjakohaselt käituda.

Sotsiaalkomisjon otsustas saata eelnõu esimesele lugemisele 8. oktoobriks ettepanekuga esimene lugemine lõpetada (poolt oli 8, vastu 0 ja erapooletuid 1). Istungil otsustati ka teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtsajaks 16. oktoober kell 17.15 (see otsus oli konsensuslik). Probleem on selles, et see direktiiv tuleb meil üle võtta 24. oktoobriks, 25-ndal peaks see juba kehtima. Aga sotsiaalkomisjoni esimehena ütlen, et pigem käsitleme seda asja siin põhjalikumalt. Meie suhetes Euroopaga ei juhtu midagi, kui me täpselt selleks kuupäevaks ei jõua, sest eelnõu on menet-

luses ja me liigume sellega jõudsalt edasi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Kõik on selge, ettekandjale küsimusi ei ole. Me avame läbirääkimised, kui on kõnesoove. Palun, Viktor Vassiljev Keskerakonna fraktsiooni nimel! Kaheksa minutit.

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Head kolleegid! Direktiiv nagu direktiiv ikka, meilt oodatakse, et me võtame selle vastu, ja väidetavalt teist võimalust ei ole. Ma tänan muidugi sotsiaalkomisjoni esimeest, aga kõige rohkem tahan tänada sotsiaalministrit suurepärase, väga asjatundliku ettekande eest, mis oli faktiliselt väga täpne, hästi ettevalmistatud ja asjatundlik! Ilmselt peavad sotsiaal- või tervishoiuministrid praegu paljudes Euroopa Liidu riikides samasuguseid kõnesid, veendes oma parlamente milleski sellises, milles neid veenma ei pea. Kas see direktiiv võetakse vastu või ei võeta – ta võetakse muidugi vastu –, ega see suurt midagi ei muuda. Samasuguse regulatsiooni, et on võimalik minna Saksamaale ravile ja hiljem maksab haigekassa 20–25% ravi hinnast kinni, oleksime võinud tekitada ka ilma mingisuguse Euroopa Liidu direktiivita, sest massiliselt keegi sinna ei läheks. Sellisteks raviturismi reiseideks on võimaline võib-olla 6% meie elanikkonnast, mitte rohkem. Nemad on ka siamaani välismaal ravil käinud ja maksnud selle oma taskust kinni. Teatud elatustaseme juures ei olegi eriti tähtis, kas sa saad pärast haigekassalt 20% raha tagasi või sa võtad selle oma firmast välja dividendidena, tagastamatu laenuna, lihtsalt niisama pätsad või lased raamatupidajal kuidagi selle asja ära vormistada – vahet ei ole. 94% elanikkonnast ei võida sellest mitte tühjagi. Tegelikult on patsientide vaba liikumine toimunud Euroopas kogu aeg. Võtame näiteks sellise väikse nunnu riigikese nagu Taani, mis on võrreldav Eestiga. Taanis ei ole tervishoidu täies ulatuses, ei tehta kõiki operatsioone, ei osutata kõiki teenuseid samamoodi nagu Eestiski sel lihtsal põhjusel, et ei ole mõtet. Taanis ei ole näiteks mõtet teha südamesiirdamist, sest vajadus on väike, nii nagu Eestiski ei ole mõtet seda brigaadi välja koolitada ja ülal pidada. Taanlased on teatud

operatsioonideks alati saatnud oma patsiente Inglismaale, Saksamaale ja Prantsusmaale, on olemas vastavad lepingud, haigekassad arveldavad omavahel. Mingit probleemi ei ole, sest nendel omavahel erinevad haigekassade hinnakirjad 10%, võib-olla 15%. Pealegi on seal ravikindlustus natuke teistsugune. Mitmes riigis on lisaks riiklikule kindlustusele ka erakindlustused, nii et need 10–15% tasandab kuidagi ära. Meie puhul asi niimoodi ei toimi.

Euroopa Liit ei ole alati selline roosa ja nunnu, tal on ikkagi küüned ja kihvad ka. Euroopa Liit üldiselt ongi tekitatud selleks, et reguleerida turgu, et jagada teenused ära. Ja et ei toimuks mingit stiihilist patsientide liikumist, korrastatakse seda turgu eri riikide ja haiglate lepingute kaudu. Kindlasti on see kellelegi kasulik, Eestile sellest suurt kasu küll ei tõuse. Ei tule sakslased siia massiliselt ennast ravima ega operatsioone tegema, sest Saksa patsiendil pole mingit vahet – haigekassa maksab igal juhul arve kinni, teeb ta selle operatsiooni siis Saksamaal, Inglismaal või Eestis. Miks ta peaks siia trügima? Mingil määral tulakse tegema uuringuid, sellepärast et tomograafe on meil iga nurga peal ja need on tõesti osaliselt alakoormatud. Nii et kui haiglal on võimalik teha 100 uuringut, aga ta teeb ainult 80, siis võib ta ju 20 uuringut teha välismaalastele, ainult et need ressursid, see raha, mille toovad siia sakslased, prantslased ja ma ei tea kes iganes veel, ei lähe ju haigekassasse. Meie elanik ei saa sellest mitte midagi, haigemaja ostab selle raha eest endale veel ühe tomograafi ja hakkab veel rohkem teenust väljapoole pakkuma. Jah, tõepoolest, see sektor majanduses võib-olla natuke kasvab, võib-olla tekitab see paar kohta juurde ja alles väga-väga kaudselt, pika ahela tulemusel võib-olla laekub siis natuke rohkem sotsiaalmaksu haigekassale, aga ega see meid suurt ei päästa.

Vaadake, iga riigi majandusel ja üldse majandusel kui sellisel peavad olema mingid sotsiaalsed eesmärgid ning me peaksime majandama ennast niimoodi, et me suudaksime seda suurte poiste mängu kaasa mängida. Jah, need on suurte poiste mängud, milles osalemiseks meile ettepanek tehakse. Me oleme maru uhked – näe, teised poisid mängivad neid mängu, meie tahame ka. Ainult et meil on lühikesed püksid jalas ja ega meid seal eriti tõsiselt ei võeta. Ükski asi pole nii roosa, nagu seda ette

söödetakse. Ei ole see Euroopa Liit ka nii roosa, pehme ja karvane. Asjal on alati kaks külge, kui mitte kolm. Nagu iga endast lugupidava riigi lipul on kolm värvi, mõned on heledamad, mõned on tumedamad, on ka sellel asjal tumedamad pooled täitsa olemas.

Mis puutub hambaravisse, siis juba praegu käivad soomlased siin hambaravil Soome haigekassa raha eest. Muuseas, kui soomlane tuleb siia, siis ta ostab haigekassa kulul endale prillid ja laseb hambad panna ning teatud tingimustel makstakse talle ka laevapilet välja, sellepärast et Soome riigil on odavam, kui ta käib siin neid asju tegemas. Meie puhul kunagi, mitte praegu, vaid millalgi hiljem avastatakse, et turg on avatud, tervishoiuteenuste turg on kogu Euroopas avatud – okei, väga hea, aga mõelgem hindadele. Prantsusmaal, Saksamaal, isegi Taanis on võrreldavad hinnad, aga Eesti tegeleb dumpinguga. Seda ma veel ei tea, millise mehhanismiga või kuidas, aga siis meile öeldakse, et vaadake, kui teie tahate meiega mängida, siis pange korralikud püksid jalga, ja meid sunnitakse hindu reguleerima. Nii et praegu me osutame sellele direktiivi järgi teenuseid nii eestlastele kui ka sakslastele Eesti hindade järgi, aga hiljem need hinnad tõusevad ja sellega juba pannakse väga korralik põnts mitte ainult Eesti tervishoiule, vaid ka Eesti majandusele.

Jah, direktiiv on direktiiv ja kuidas me siin ka ei talitaks, peame selle ilmselt vastu võtma. Aga miks mina kui Riigikogu liige pean hääletama asja poolt, mis läheb käiku täiesti sõltumata minu tahtest? Jah, patsientide vaba liikumist on tarvis, aga veelgi tähtsam on tõsta meie majandus sellisele tasemele, et me suudaksime tõepoolest pakkuda oma inimestele ravi nii siin kui ka Euroopas, ja selleks peab olema mingi kindel majanduslik plaan, mida ma praegu ei näe. Mina selle eelnõu poolt hääletada ei saa. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 481 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän eelnõu 481 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 16. oktoobri kell 17.15.

2. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seaduse muutmise seaduse eelnõu (456 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme tänase teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seaduse muutmise seaduse eelnõu 456 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Neeme Suure!

Neeme Suur

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Mul on hea meel esitleda teile eelnõu 456, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seaduse muutmise seaduse eelnõu. Kõigepealt sissejuhatuseks. Just äsja, septembris andis Eesti Arengufondi esimees Tõnis Arro siin saalis ülevaate arengufondi tegevusest. Muu hulgas rääkis ta Eesti ettevõtluse üldisest seisust. Vastates kolleeg Paul-Eerik Rummo küsimusele, kuidas saavutada vajalikku hüpet ettevõtluse arendamises, avaldas arengufondi juht lootust, et asjaosalised teevad seda mida senigi loodetavasti natuke paremini kui varem.

Head kolleegid! Meil on juba tükk aega olukord, kus lahendused *à la* "pisut paremini kui varem" ei toimi enam. Kui me räägime riigi regionaalselt ühtlasest arengust, väljarände vähendamisest, jätkusuutlikust perepoliitikast, majanduse arendamisest, siis "pisut paremini" ei kõlba enam.

Mis puutub ettevõtluse edendamisse, siis on olemas üldine ühiskondlik arusaam, et riik ja kohalikud omavalitsused peavad sellega tegelema. Me ei saa öelda, et Eesti riigil puuduvad ettevõtluse edendamise meetmed või et riik ei ole pingutanud. On küll. Meil on asjaomased arengustrateegiad, meil on EAS ja PRIA, töötukassa aktiivsed tööturumeetmed ja arengufond, ent kui meid tulemus ei rahulda või kui tulemus end liiga kaua oodata laseb, siis tuleb teha midagi kas rohkem või märksa paremini või siis tuleb teha teisi asju. Riigis on mitmeid poliitilisi dokumente, mis rõhutavad just koha-

likul tasemel ettevõtluse edendamise vajalikkust, olgu see siis Eesti ettevõtluspoliitika arengukava, uuesti valmiv Eesti regionaalarengu strateegia või Eesti ettevõtluse kasvustrateegia. Kõik need kavad jäävad aga tühjadeks sõnadeks, kui me ei loo tugevat rakendusmehhanismi.

Kohalike omavalitsuste rollist ettevõtluse edendamisel on väga palju räägitud. Siin ei tohiks olla maailmavaatelist kuristikku saali vasaku ja parema poole vahel. Suur osa regionaalministri retoorikast haldusreformi teemal toetub just ettevõtluse edendamisele ja sellele, kui palju omavalitsused suudavad töökohtade tekkele kaasa aidata. Kui seda eelnõu käsitleti maaelukomisjonis, siis ütles kolleeg Aare Heinvee, et meil kõigil siin laua taga on asjast ühesugune arusaam. Regionaalminister kinnitas, et me teame, et paljud tegelevad teemaga, aga me tahaks, et kõik tegeleksid. Nii see tõesti on.

Kui rääkida omavalitsuste autonoomiast, siis lõppkokkuvõttes on olemas KOKS ja keegi ei kavatse ju seda kehtetuks tunnistada. KOKS-i § 6 loetleb valdkonnad, mis ühiskonnas arvatakse kuuluvat omavalitsuste ülesannete hulka. Selles loetelus võiks sisalduda ka ettevõtluse edendamine, muidugi koos selleks raha eraldamisega.

Läbiviidud küsitluste kohaselt peavad ettevõtjad ise asjaolu, et ettevõtluse edendamine ei ole omavalitsuste seadusest tulenev kohustus, väga suureks takistuseks ja omavalitsuste motivatsiooni vähendajaks. Eelmisel aastal tehtud Eesti Kaubandus-Tööstuskoja uuringust selgub, et 70% küsitlusel osalenutest vastas küsimusele, kas kohalik omavalitsus on soodustanud või toetanud ettevõtte tegevust, eitavalt. Ettevõtjate hinnangul on põhiline probleem kohalike omavalitsuste puuduv huvi ja motivatsioon ettevõtluse arengule kaasa aidata. Nii arvas 66% vastanutest. Seda, et puudub seadusest tulenev kohustus ettevõtlust soodustada, arvas 33%. Üldistatult võib öelda, et ainult ühe kolmandiku vastajate hinnangul on kohalikud omavalitsused ettevõtjasõbralikud. Teine kolmandik leiab, et kohalike omavalitsuste suhtumine ettevõtlusesse on ettevõtjavenulik, ning kolmas kolmandik peab kohalike omavalitsuste tegevust neutraalseks või ei oska hinnangut anda.

Selge see, et ettevõtluse arendamise teema on väga laiahaardeline. Kuidas tõsta omavalitsuste motivatsiooni muude üldiste meetmetega, kas muuta maksupoliitikat või rakendada muid meetmeid – ka need küsimused tuleb lahendada. Kõigepealt me võiks aga kohaliku taseme ettevõtluse edendamiseks teha kõige lihtsamat: panna omavalitsustele kohustus ettevõtluse edendamisega tegelda, määrata selleks teatud summad riigieelarvest ja jätta omavalitsustele vabadus otsustada just kohalikus kontekstis parimate meetmete rakendamise üle.

Siit ongi nüüd sobiv edasi minna konkreetset eelnõu paragrahvide juurde. Eelnõu on küllalt lakooniline. Eelnõu § 1 ütleb, et kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6 lisatakse lõiked 1¹ ja 1², mis sõnastatakse järgmiselt. Lõige 1¹: "Omavalitsusüksuse ülesandeks on korraldada antud vallas või linnas ettevõtluskeskkonna arendamist ja töökohtade loomist." Lõige 1²: "Käesoleva paragrahvi lõikes 1¹ nimetatud ülesande täitmiseks vajalikud rahalised vahendid eraldatakse riigieelarvest. Rahaliste vahendite eraldamise ja kasutamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega."

Eelnõu § 2 teeb kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seaduses muudatuse, millega omavalitsuse üksuste liitude eesmärkide hulka lisatakse maakonna ettevõtluskeskkonna arendamine ja töökohtade loomine.

Oluline on siinkohal tähele panna, et eelnõu autorid jäävad eelnõuga poliitika kujundamise tasemele, jätavad täitevvõimule tema funktsioonid ning näevad ette, et raha eraldamise ja kasutamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega. Seda punkti peeti komisjoni istungil problemaatiliseks. Arvati, et tegemist on siiski kohustuse panemisega kohalikule omavalitsusele ning eraldatavad summad ei oleks kunagi piisavad, samuti jääks üles küsimus, kellele ja kui palju raha eraldada. Nõnda oleks selle eelnõu jõustumisel vahest tegemist uue põhjusega, miks omavalitsus keskvalitsuse vastu kohtusse võiks pöörduda.

Jah, tõesti, selle küsimuse ehk rakenduspõhimõtete väljatöötamise ja kehtestamise saaks lahendada ka Riigikogu tasemel. Näiteks võiksime võtta eeskujuks korrakaitse seaduse, mille Riigikogu võttis vastu 23. veebruaril 2011. Korrakaitse seaduse viimane paragrahv, § 84 "Seaduse jõustumine ja rakendamine", ütleb, et seaduse jõustumise aeg ja rakendus-

kord kehtestatakse eraldi seadusega. Me võiksime seegi kord samasugust lahendit kasutada. Aga seda me saame teha ainult siis, kui see eelnõu menetlusse jääb. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Neeme Suur! Palun teie küsimus, kolleeg Andre Sepp!

Andre Sepp

Hea ettekandja! Sirvinud kohalike omavalitsuste arengukavasid, nägin seal küll nii otsest kui kaudset mõtet ettevõtlust puudutavaid peatükke. Tegelikult on see omavalitsuse autonoomia küsimus, neil on vaba tahe neid asju käsitleda. Teie ettekandest selgus, et üks kolmandik ettevõtjatest leiab, et omavalitsuste suhtumine on sõbralik, teine kolmandik arvas, et see on neutraalne. Tegelikult siis ettevõtlusalane koostöö just kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse mõistes justkui toimib. Mul on selline küsimus. Te soovite muuta ka kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seadust ning panna ettevõtluskeskkonna arendamise ja töökohatade loomise kohustuse ka liitudele. Mil määral toimivad need liidud MTÜ-dena ega ole avalik-õiguslikud ja milliseid tegevusi te omavalitsuse tegevust tundva inimesena oskaksite reaalselt ette näha?

Neeme Suur

Aitäh küsimuse eest – väga hea küsimus! See, et omavalitsusliidud on eriseaduse alusel loodavad mittetulundusühingud, on tõsiasi, ja asjaolu, et neil ei ole avalik-õiguslikku staatus, on ka tõsiasi. Neid mõlemaid fakte me peaksime siin saalis väga sügavalt käsitlema ja vähemalt sotsiaaldemokraadid on veendunud, et seda fakti peaks muutma. Praegu saavad nad sellises seisus, nagu nad on, teha kõike seda, mida nad ka teevad. Nad saavad näiteks algatada ühiseid projekte, luua turunduskeskkondi piirkonna ettevõtete arendamiseks, edendada ettevõtlusõpet koolides, siduda omavahel tööjõuturgu ja tööandjaid. Võimalusi on päris palju ka nende praeguse juriidilise vormi korral.

Ma juhin teie tähelepanu sellele, et mis puutub kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seaduse muutmise ettepanekusse käsitletavas eelnõus, siis siin on juttu maakondlike liitude tegevuse eesmärkidest, mitte kohustustest. Kui maakondlik liit võtab endale tegevuse eesmär-

giks ka ettevõtluskeskkonna arendamise, siis selline seadusmuudatus ainult toetaks nende tegevust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Meelis Mälberg!

Meelis Mälberg

Hea ettekandja! Kui nüüd omavalitsustele pannakse kohustus ettevõtlusega tegelda, siis kuidas teie kui eelnõu algataja arvates oleks võimalik riigieelarvest rahastatud kohustuse täitmist kontrollida? Ja millised oleksid sanktsioonid, kui kohustus jäetakse täitmata või kohustuse täitmisel pole tulemusi ehk siis ettevõtlus ikkagi ei arene?

Neeme Suur

See küsimus puudutab otseselt juba rakendussätteid ehk seda, kuidas peaks süsteem käima minema. Iseenesest kõik summad, mis riigieelarvest omavalitsustele eraldatakse, kui need ei ole omavalitsuse oma tulubaasi hulgas, on sihtotstarbelised ning sellisel juhul annab kohalik omavalitsus aru nende kasutamisest ja selle kasutamise tulemuslikkusest. Igal juhul oleks parem lahend, kui sellise kohustuse panemisega kohalikele omavalitsustele kaasneks ka nende tulubaasi suurendamine. Sellise kohustuse panemine ei saa toimuda olemasoleva tulubaasi arvel. Seejuures tuleks silmas pidada, et tulubaasi suurendamine peaks tõenäoliselt ületama masueelset üksikisiku tulumaksu laekumise protsenti, mis oli enne masu 11,93%. See oleks kindlasti omavalitsuse jaoks parem lahend kui praegu pakutu, et eraldatakse vastav summa riigieelarvest, mis oleks võib-olla kiirem ja lihtsam võimalus. Aga omavalitsuste tulubaasi küsimusega me tegeleme siin saalis tõenäoliselt mitte viimast korda, vaid ka edaspidi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Hea kolleeg! Ma küsin ka omavalitsuse üksuste liitude kohta. Omavalitsustel oleks asi nagu selge: riik kindlustab neid summadega, et nad hakkaksid ettevõtluse teemaga tegelema. Liitudele te raha ette ei näe. Kust liidul peaks see raha tulema?

Neeme Suur

Eks liitude raha tuleks sealt, kust see tuleb ka praegu: kohalikud omavalitsused koondavad oma vahendid liitude tegevuse finantseerimiseks. Kui omavalitsustele pannakse selline kohustus ja eraldatakse ka raha, siis eelnõu autorite arvates suur hulk nendest vahenditest võiks saada kasutatud kohaliku omavalitsuse üksuste liitude kaudu. Ettevõtluse edendamine on koostöö küsimus. Ja tegemist on finantside koondamisega alt üles. Samas mitte miski ei keela ka Vabariigi Valitsusel luua mehhanismi omavalitsusliitude otserahastamiseks. Ausalt öelda oleks seegi lahendus väga positiivne, sest see tugevdaks kohaliku omavalitsuse üksuste liitude positsiooni maakondades.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andre Sepp, teine küsimus!

Andre Sepp

Hea ettekandja! Ma näen seaduseelnõust, et see toob kaasa riigieelarvelised kulud, aga ma ei näe, et te oleksite algatajana soovinud analüüsida ka kaasnevat tulu. Te küll kirjeldate, et see kõik edendab elu, aga kas teil endal algatajana on kas või umbmäärane ettekujutus, kui palju see aitab kaasa töökohtade loomisele, ettevõtluskeskkonna laiendamisele ja seeläbi ka majanduskasvule?

Neeme Suur

Kui peaksin sellele "kui palju" küsimusele vastama numbritega, siis tõenäoliselt satuksin raskustesse. Kui me räägime kuludest, siis praeguse eelnõu kontekstis peaks kulude suuruse määrama Vabariigi Valitsus, kes eraldaks teatud summad. Ja ette on see nähtud riigieelarve vahenditest järgmise aasta majandusprognoosis ennustatud riigieelarve kasvu arvel. Kui me ennustame, et eelarve kasvab *circa* 37–40 miljonit eurot, nagu on Rahandusministeerium prognoosinud, ja kui sealt mingi osa eraldatakse kohalikele omavalitsustele, ükskõik kui suur see osa on, siis tõenäoliselt peaks see olema suurem summa kui mittemidagiütlev summa. Ning tulu sellest ei tohiks olla väiksem kui eraldatud summa.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Kuulates seda debatti siin saalis, olen aru saanud, et ka komisjonis olid kõik justkui ühtemeelt. Kuidas sulle kui eelnõu autorile tundub, miks selle eelnõuga ikkagi nõus ei olda, kui inimesed retoorikas pigem toetavad selle edasi menetlemist?

Neeme Suur

See jäi mulle ka pisut segaseks. Tõesti, kui ma komisjonis eelnõu tutvustasin, ei olnud sellist situatsiooni, et me oleksime totaalselt eri meelt olnud. Inimesed said ühtemoodi aru ja regionaalminister avaldas selget toetust sellele arengusuunale. Ka regionaalministri enda sõnavõttud omavalitsusreformi teemal on viimasel ajal olnud väga tugevalt suunatud kohaliku ettevõtluse edendamisele. Hirmud on seotud eelkõige rakendussätetega, et kas ikka õnnestub luua nii vähe ebaõiglast mehhanismi, et see ei suurendaks ebaõiglust riigis. Kellelegi ju midagi antakse ja kellelegi midagi ei anta. Sellega seoses avaldati kõhkclusi.

Sellepärast ma pakkusingi oma esinemises välja võimaluse, milline võiks olla alternatiiv juhul, kui ei taheta rakendusmehhanismi väljatöötamist Vabariigi Valitsuse poolt. Teoreetiliselt võiks seda teha ka Riigikogu tasandil rakendusseaduse eraldi koostamisega. On selge, et ettevõtluse arendamine on väga lai teema. Kui valitsus arvab, et rakendussätte peaks välja töötama Riigikogu, ja teeb sellise ettepaneku, siis võikski Riigikogu seda teha. See võib olla põhjus, miks hääletustulemus niisugune sai. Väga head muud seletust ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Hea Neeme, idee on hea! Seni on omavalitsused saanud EAS-i kaudu raha küsida, et omale tööstusalasid rajada. Kuidas sa praegu edasist arengut näed? Su jutus on nagu kaks poolt. Üks võimalus on, et omavalitsused panevad raha kokku ja omavalitsuse üksuste liidu kaudu tekib võimalus hakata rajama mingit tööstusala. Teine võimalus on, et raha eraldab valitsus. Äkki on ka kolmas variant, et me leiame Euroopa Liidu vahenditest ja riigieelarvest kokku raha, et EAS-i kaudu seda protsessi ka edaspidi käimas hoida?

Neeme Suur

Jah, täpselt nii see ongi! Võimalus taotleda raha ettevõtluse arendamiseks EAS-ist ja muudest allikatest on praegugi omavalitsustel olemas. Kindlasti võiks omavalitsused kasutada neid summasid ka omafinantseeringu katteks. Me ju teame, et selleks raha leida pole sugugi lihtne. Selline seadusmuudatus toetaks kõiki neid toiminguid, mida praegu tehakse. Eelkõige on tegemist pigem nagu sellise üldise hoiaku toomisega seadusandlusse. Kui me küsime inimeste käest, mida nad arvavad, kas kohalik omavalitsus peaks ettevõtluse arendamisele kaasa aitama, siis avalikkus ütleb igal juhul, et jah, peaks ja võiks. Kui me küsime konkreetset, kas teie kohalik omavalitsus toetab või ei toeta ettevõtlust, siis on vastused erinevad. Me teame, et omavalitsused on väga erinevas seisus. Aga selline keskne lähenemine ja spetsiaalsete vahendite eraldamine igal juhul aitaks kaasa.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Lugupeetud ettekandja! Te oma ettekande algupoolel nimetasite küsitluste tulemusi – inimesed on väljendanud oma arvamust, kas nende kohalik omavalitsus toetab ja soosib ettevõtlust või vastupidi. Omavalitsused on tõesti erinevad ja suhtumine on erinev, kuid ka võimalused on erinevad, motivatsioon ja tahe on erinevad. Palun selgitage siiski võimalust, millises vormis aitab ettevõtlust toetada konkreetne finantsiline toetus omavalitsustele? Kas see loob töökohti? Küsin sellepärast, et, ütleme ausalt, kui omavalitsusel on tahe olemas, siis ei ole ükski ettevõtlust soosiv ettevõtmine tegemata jäänud. Aga äkki te oskate konkretiseerida?

Neeme Suur

Alustan küsimuse kõige viimasest otsast – kui on tahe olemas. Täpselt nii ongi! Me ikkagi teame kõik omavalitsuste praegust eelarve seisust. Me teame, et riigi pandud kohustused ja omavalitsustele eraldatav tuluosa ei ole omavahel väga heas kooskõlas. Omavalitsustel napib raha, et täita oma otseselt seadusest tulenevaid ülesandeid. Ning sellisel juhul ongi küsimus, kas omavalitsus ettevõtlust toetab või

ei toeta. See on tema jaoks n-ö lisatoiming või -kulu, mida ta kas teeb või ei tee. Me räägime sellest, et ettevõtlust tuleks kohalikul tasandil märksa tugevamini toetada kui praegu. Kõige paremini arenenud haldusvõrgustik Eestis on ikkagi kohalike omavalitsuste võrgustik ja see, et too võrgustik on seaduse tasemel jäänud eemale ettevõtluskeskkonna edendamisele, ei ole õige. Kõige laialdasem ja tugevam haldusvõrgustik, mis meil on, peaks olema kaasatud, ja seda ka seadusaktide tasemel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Austatud ettekandja! Omavalitsusliitude võimekus üle Eesti on regiooniti ja maakonniti väga erinev. On aktiivsemaid, on passiivsemaid – sõltub sellest, kuidas on koostöö punktid kokku lepitud ja kuidas on nende isikute omavaheline läbisaamine, kes omavalitsusi esindavad. Mis te arvate, kas teie eelnõu aitab seda võimekust ühtlustada või pigem tugevamad saavad tugevamaks ja nõrgad jäävad ikka nõrgaks?

Neeme Suur

Kuna tegemist oleks ka vahendite eraldamisega ja see eesmärgiline säte omavalitsuse üksuste liitude seaduses kehtiks kõigile, siis peaksid kõik hakkama mõtlema selles suunas, kuidas edendada ettevõtluskeskkonda oma maakonnas. See igal juhul tugevdaks omavalitsuste praegusi positsioone ja annaks neile ühtsema suuna, eraldatud vahendid aga pakuksid ka reaalseid võimalusi plaanide elluviimiseks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk, teine küsimus!

Aivar Kokk

Hea Neeme! Arendan seda teemat edasi. Kui riigi toetus tuleb, kas siis omavalitsus ja potentsiaalsed ettevõtjad, kes kohapeal tegutseda hakkavad, peaksid ka oma osa panema? Või me lihtsalt usume, et keegi võiks tulla ja tegutseda, küll riik annab raha? Näiteks Pärnu kandis on seitse ettevõtjat, kes tahaks luua tööstusala, linn samuti toetab, aga füüsiliselt on neid vähe, et kogu seda ala käima panna.

Neile oleks vaja mingit toetust ja nad on pöördunud EAS-i poole.

Neeme Suur

Omavalitsuste ja ettevõtete koostöö on olnud kogu aeg ääretult teretulnud. Kõik need omavalitsused, kes on valgustet, on näoga ettevõtjate poole ja näevad omagi tulevikku kohaliku majanduse arenemises. See eelnõu annab omavalitsustele ühe kindla suuna juurde. See suund ütleb, et omavalitsus on kohustatud tegelema ettevõtluskeskkonna arendamisega. See situatsioon, millest sa rääkisid, kirjeldades ühe tööstusala loomise plaani, on väga konkreetne näide, kuidas omavalitsus saaks aidata kaasa infrastruktuuri rajamisele. Ta saaks aidata lahendada planeeringuprobleeme, mis sellisel juhul kindlasti tekivad, ja kui talle on eraldatud vastavad vahendid, saaks ta ka osa kulusid enda kanda võtta. Ma tean, et ka seni on olemas olnud omavalitsustele mõeldud programm, mis puudutab ettevõtluse infrastruktuuri arendamist, aga praegu me räägime omafinantseerimisest. Eraldatud vahendeid saaks omavalitsus kasutada omafinantseeringu katteks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Neeme Suur! Palun kaasettekandeks kõnetooli maaelukomisjoni liikme Priit Sibula!

Priit Sibul

Austatud juhataja! Head kolleegid! Maaelukomisjon arutas seda seaduse muutmise ettepanekut oma 24. septembri istungil. Eelnõu tutvustas meile Neeme Suur, kes tegi seda siin suures saaliski. Pean ütleva, et diskussioon komisjonis oli üsna sarnane tänasega. Küsijad olid õige mitmed maaelukomisjoni liikmed, mõni erand välja arvatud, ning enamik küsimusi ja arutelu olid sarnased. Nii nagu Neeme mainis, suurem osa jagas arusaama, et ettevõtlustemaatikaga tuleb tegelda kõigil, kaasa arvatud kohalikel omavalitsustel. Aga selles osas, kas seaduses peaks see olema nii või teisiti sõnastatud ning kui sisuliseks, täpseks ja põhjalikuks tuleks minna, oldi eriarvamusel.

Komisjonis olid lisaks eelnõu esitajale kohal ka regionaalminister Siim Valmar Kiisler ning Siseministeeriumi kohaliku omavalitsuse ja regionaalhalduse osakonna nõunik Ave Viks,

kes tutvustasid valitsuse seisukohta. Valitsus arutas seda eelnõu oma 18. juuli istungil ja nad tegid otsuse eelnõu mitte toetada. Põhjendus oli see, et seadus on liiga üldsõnaline. Arvati, et kui teema on nii lai ja sõnastus üldsõnaline, siis ei pruugi see tegelikult elus mingeid muudatusi kaasa tuua. Eelnõu ei paku konkreetseid lahendusi, sõnastus on ebaselge ja eksitav. Selletuskirjas ei ole eelnõu algatava välja pakunud, kui palju see muudatus võiks raha nõuda ning kust ja kuidas see peaks tulema. Algatava arvates peaks sellega tegelema Vabariigi Valitsus.

Komisjonis olid samasugused etteheited valitsuse seisukohale: see on segane, arusaamatu, veidike vastuolus ja eksitavalt sõnastatud. Põhimõtteliselt arvasid komisjoni liikmed valitsuse kirjust suhteliselt sama kui valitsus eelnõust. Sisuline debatt oli meil sama kui siin suures saalis.

Lõpuks pani koosoleku juhataja hääletusele ettepaneku eelnõu 456 esimene lugemine lõpetada. Ettepaneku poolt hääletas 3 inimest ja vastu 4. Seega on komisjoni ettepanek eelnõu 456 esimesel lugemisel tagasi lükata. Kui suur saal peaks arvama teistmoodi, siis muudatusettepanekute tähtaeg on vastavalt kodu- ja töökorra seadusele kümme tööpäeva. Selline oli meie arutelu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Läheme küsimuste juurde. Palun, Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Austatud ettekandja! Geomedia määratud omavalitsuste võimekusindeksite esitlusel ütles regionaalminister, et peamine probleem on omavalitsuste vähene motivatsioon ettevõtluse arendamisega tegeleda. Samal üritusel sõnas ta veel, et mahajäänud vallad peaksid enam mõtlema, kuidas ettevõtluse abil valla arengut kiirendada. Seega valitsus oma retoorikas mõonab, et omavalitsused peavad ettevõtluse arendamisega tegelema, aga seadusesse seda kohustust kirjutama nõus ei ole. Kui meie pakutud lahendus ei sobi, milline võiks olla valitsusk koalitsiooni lahendus? Mis on see porgand, mis paneks omavalitsused tegutsema nii, nagu regionaalminister unistab?

Priit Sibul

Mul on raske öelda, mis on see porgand valitsuse meelest. Aga tõesti, komisjonis oli juttu ja nagu te viitate, ka minister on õige mitmel korral kinnitanud, et selle teemaga peab tegelema. Üldiselt tundub, et head ja konkreetset lahendust ei ole täna ühelgi osapoolel.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Ma omast kogemusest tean, et on omavalitsusi, kes selle teemaga tegelevad. Neil on tööpuudus olematu või väga väike. Samas on omavalitsusjuhte, keda solvab isegi sellisele seminarile kutsumine. Nad teatavad, et mis see üldse meie asi on, mis te meist sinna kutsute. Kui ka valitsusel ei ole plaani või porgandit, vahest alustaks siis seaduse muutmisest ja hakkaks asju liigutama? Kus ikkagi see koht on, kust peaks hakkama seda kõike kerima?

Priit Sibul

Ma mainisin, et eri inimestel olid komisjonis erinevad ettepanekud. Ma saan aru, et enamiku arvates oli sõnastus selline, et tegelikus elus see seadus mingeid muudatusi kaasa ei tooks. Iseenesest on teil õigus, et kusagilt tuleb alustada, aga võib-olla peaks veel arutama ja jõudma kokkulepeteni, mis paljude inimeste arusaamist mööda võiks ka sisulisi muudatusi kaasa tuua.

Aseesimees Laine Randjärv

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Austatud ettekandja! Nii nagu sinu ettekandes kõlas, valitsuse eitav seisukoht pakub omavalitsuskogemustega inimestele hulga lustlikku lugemist. Muu hulgas tehakse seal ka säärane tavajuriidika piire ületav avaldus, et kui äriühingu osakud või aktsiad kuuluvad omavalitsusele, siis see äriühing tegutseb justkui avalikus sektoris. Veel on valitsuse eitavas seisukohas kirjas niisugused klassikalised fraasid, et omavalitsusele kohustuse panemine ja riigieelarvelise toetuse tekitamine on ebapiisav lahendus ja vaja on kompleksset lahendust. Kas sul regionaalministri lähedase võitluskaas-

lasena on ülevaadet, milles see kompleksne lahendus seisneb ja millal seda oodata on?

Priit Sibul

Korra oli sellest juttu ka komisjonis ja te minu meelest ei saanud sealgi sellele küsimusele ammendavat vastust. Kui asjaosalised ise ei suuda vastust anda, siis mul on seda veelgi keerulisem teile vahendada. Aga nagu kolleeg Nestor ütles ja nagu teie ise ka teate, kohalikud omavalitsused tegelevad juba praegu ettevõtlu-sega, ent üsna erineval tasemel. Teie ja eelnõu algataja loodate, et pärast seda, kui me kirjutama seadusesse kohustuse, kõigi olukord muutub. Samas on kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses igasugused ülesanded kirjas, aga eri omavalitsustel on erinev võimekus neid ülesandeid täita. Tõenäoliselt ei muudaks uus seadus suurt midagi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Üks etteheide eelnõule oli, et tekst oli liiga üldsõnaline. KOKS-i § 6 ütleb, et omavalitsuse ülesanne on korraldada vallas või linnas sotsiaalabi ja -teenuseid, vanurite hoolekannet, noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda jne. Kõik need ülesanded on kirjas üldsõnalisena ja kõiki neid reguleerivad mingisugused alamaktid või erivaldkonna seadused. Täpsemat kirjeldust §-s 6 sõnastada ei olekski võimalik. Kas teie komisjoni esindajana saite aru, miks see üldsõnalisuse süüdistus üles kerkis?

Priit Sibul

Konkreetset ei saanud. Ma arvan, et oleks mõistlik nõnda ka kirja panna, vähemalt §-s 6. Aga kui ma mõtlen kogu peetud arutelule, siis võib-olla peaks asjale lähenema komplekselt ja seaduseelnõud, mis määratleks kohaliku omavalitsuse konkreetset ülesanded, koos selle KOKS-i muutmisega käsile võtma.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud ettekandja! Siin juba kõlas, et mõni omavalitsus tegeleb aktiivselt tööhõive-

poliitikaga, mõni ei tee mitte midagi. Seal, kus sellega tegeldakse, saavutatakse mingeid tulemusi. See on ilmtingimata seotud teatud summade kasutamisega ja need on reeglina tulnud omatuludest, tulumaksust. Kas komisjonis ei arutatud sellist olukorda ega pakutud välja, et võiks olla mingi kompenseerimise süsteem, mis haaraks just nimelt neid omavalitsusi, kes aktiivselt tööhõivega tegelevad? Veel enne, kui see KOKS-i muudatus kunagi teoks saab, võiks neile, kes asjaga tegelevad, kulud kuidagi kompenseerida.

Priit Sibul

Konkreetselt sellist ettepanekut komisjonis ei tehtud. Samas kõlasid komisjoni liikmete ja valitsuse esindaja vahelises arutelus seisukohad, et nii mõningadki praegused arusaamad ja kohaliku omavalitsuse rahastamise süsteem ei innusta kohalikke omavalitsusi sellega tegelema, kuna asi on nii, et kui omavalitsus kasvatab oma tulusid, siis pigem võetakse see raha tasandusfondist ära. Pigem on protsess vastupidine. See võib-olla oli diskussioon, mis teie küsimuse kontekstiga haakub.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Teine küsimus on selline. Kui seadus paneb omavalitsustele kohustuse, siis nad peavad kohustusi täitma ja selleks ka vahendeid planeerima. Kui seadus ütleb, et riik peab neid seejuures aitama, siis riigil tuleb seda teha. Mis on siin puudu täielikust kompleksusest?

Priit Sibul

Te olete sel teemal arutelu tõenäoliselt siin saalis varemgi kuulnud ja mitu korda rohkem kui mina. Mõtlen väitlust, et kui valitsus kohalikele omavalitsusele ülesandeid juurde paneb, siis kas see rahastus, mis sinna juurde läheb, on ikka piisav. Ja kuigi ka Riigikohus on oma otsuse teinud, jätkub meil tõenäoliselt seda aruteluainet siin saalis ka edaspidi veel üsna palju, enne kui kõik päris ühesugusele arusaamale jõuavad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

Ikkagi tundub mulle, et selles arutelus kajastub hirm, et Vabariigi Valitsus ei saa raha eraldamise ja kasutamise korra kehtestamisega hakkama. Ma viitasin korrakaitseadusele, milles oli ka paragrahv, et seaduse jõustumise aeg ja rakendamise kord kehtestatakse eraldi seadusega. Praegu ongi korrakaitseaduse rakendamise ja muutmise seadus Riigikogu menetluses. Kas samasugust lahendit ei võiks kasutada ka selle seaduse juures, kui Vabariigi Valitsus ei pea õigeks, et ta ise selle rakendamise ja raha eraldamise korra kehtestab?

Priit Sibul

Ma ei ole Vabariigi Valitsuse liige, ei ole kunagi sinna kuulunud. Nii on mul raske vastata küsimusele, millised on valitsuse kõige suuremad hirmud seoses selle eelnõuga. Küll aga meenub mulle meie komisjonis peetud arutelu. Üks komisjoni liige, kellel on ettevõtluskogemus, rääkis, et kui ettevõtjad on omavahel arutanud, kuidas kohalik omavalitsus võiks ettevõtlusse panustada, siis on jõutud arusaamisele, et kõige parem on see, kui omavalitsus ei sekku kohalikkude ettevõtlusse, ei sega loomulikku konkurentsi. Võib-olla see on kõige mõistlikum. Samas ei tähenda see seda, et omavalitsus ei peaks ettevõtluskeskkonna parendamisele kaasa aitama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember, teine küsimus!

Kajar Lember

Hea ettekandja! Lugesdes regionaalministri kooskõlastuskirja, jääb mul sellest põhipõhjendusest, mis on seotud sellesama raha eraldamise temaatikaga, mulje, et minister just nagu ei usalda valitsust. Et valitsus äkki tõesti ei saa hakkama selle summa määramisega. Ma küsin teie kui komisjoni ettekandja käest järgmist. Kas komisjonis jäi kõlama, mis põhjusel siis koalitsioonisaadikud selle vastu hääletasid? Kas see tuleneb ka sellest, et koalitsioonisaadikud ei usalda Vabariigi Valitsust ega usu, et valitsus saaks nende summade eraldamisega hakkama?

Priit Sibul

Ei, sellist muljet mul ei jäänud. Pigem on nii, nagu ma ütlesin just eelmisele küsimusele

vastates, et inimestel on erinevad arusaamad, kui palju ja mismoodi kohalik omavalitsus peaks panustama ettevõtluse arendamisse. Kui ma loen valitsuse vastuskirja Riigikogule ja maaelukomisjonile, siis mulle tundub, et peamine argument on see, et me ei ole neid sisulisi ülesandeid läbi rääkinud. Pigem on jutt ühe või õigemini kahe paragrahvi muutmise üsna deklaratiivsel ja üldsõnalisel moel. Kohalikule omavalitsusele konkreetseid ülesandeid ei panda. Võib-olla peaksime järgmine kord tõesti panustama õigusaktidele, mis konkretiseeriks need ülesanded ja sätestaks eraldatavad summad. Siis näeksime ka ette, kust need summad tulema peaksid. Võib-olla saaksime siis parema lahenduse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud ettekandja! Ma igaks juhuks küsin, puhtast uudishimust: äkki komisjonis arutati ka alternatiivseid variante, mitte ainult neid, mida pakub see seaduseelnõu? Regiooniminister on paar korda – üks kord Narva-Jõesuus ja üks kord Narvas – rääkinud, et meie regiooni hädade taga on see, et meil ei ole oma maffiat. See sõna jäi kõlama ja inimesed kurvastasid. Kuidas siis nii – teistel on maffia, meil ei ole, ja minister ütleb, et see on paha. Äkki arutati midagi atraktiivsemat, sellist, mis aitaks kohalikel omavalitsustel kas või maffia abil tööhõivet suurendada?

Priit Sibul

Komisjonis ei olnud juttu ei kuritegelikust majandustegevusest ega millestki muust sellisest, mis võiks regioone aidata.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel sõna võtva Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna arvates on töökohtade loomine ülimalt vajalik ja ülimalt tähtis. Me teame, et Eesti viimase viie aasta

väljarände saldo on üle 50 000 inimese – see on rohkem kui Võrumaa jagu inimesi. Ma arvan, et igas valdkonnas, igas sektoris me peame mõtlema sellele, kuidas panustada selleks, et ettevõtlus areneks ja töökohad tekiks. Küllap sama meelt on siin saalis kõik fraktsioonid. Sotsiaaldemokraatlik Erakond aga tegi ühe väikse sammu, et muuta paradigmat: kirjutada kohaliku omavalitsuse korralduse seadusesse juurde üksainumas põhimõte, et ettevõtlusega tegelemine on ka kohaliku omavalitsuse mure ja ülesanne.

Mida see muudaks? Ma näen siin saalis väga palju endisi kolleege, endisi omavalitsusjuhte. Ma tean, et teie omavalitsustes ollakse mures ettevõtluse pärast ja te olete tegelnud ettevõtluse arendamisega, aga on väga palju neid paiku, kus see ei ole teemaks, kus omavalitsuse juht ütleb, et see ei ole kohaliku omavalitsuse ülesanne. Just nende omavalitsuste pärast peamegi muutma KOKS-i ja kirjutama selle põhimõtte sisse. Seda kas või selleks, et siis saavad kohalikud ettevõtjad minna vallamaja uksele koputama ja ütelda: "Vaadake, hea valla juhtkond, ettevõtluse arendamine on kohaliku omavalitsuse ülesanne. Mida teie teete selleks ja mida me võiks kõik koos teha, kuidas siinset ettevõtluskeskkonda parandada?" Kui jääme ootama seda, et kuskilt tekib kompleksne lahendus, siis selleks ajaks on võib-olla Eestist välja rännanud järgmised 50 000 inimest, et otsida tööd Eestist kaugel.

Viimane aeg on midagi muuta. Ei ole õige püüda teha natukene paremini, peab tegema palju paremini. Selleks ongi Sotsiaaldemokraatlik Erakond pakkunud välja ühe väikse sammu: lisada KOKS-i see täiendus. Me soovime, et koalitsioonipartnerid muudaksid otsust, mis nad tegid komisjonis, ja hääletaksid meie seaduseelnõu poolt. Kui vaja, saab seda esimese ja teise lugemise vahel parandada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli Tarmo Tamme Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Tarmo Tamm

Austatud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ettevõtluse teema peaks olema Eesti riigis üks kõige aktuaalsemaid teemasid, sest just ettevõtlusega on võimalik riiki arendada.

Ja kui praegu konkreetset sellega ei pea keegi tegelema, siis ma küsin, miks on see nii juhtunud.

Kohalikud omavalitsused on ettevõtlusega tegelenud erinevalt. Ka nende võimalused on erinevad. Mida suurem omavalitsus, seda enam on seal ettevõtlusele tähelepanu pöördunud. Kõik taandub sellele, kui palju on kohalikel omavalitsustel rahalisi võimalusi ettevõtlust edendada. Kohalik omavalitsus saab ehitada välja korralliku taristu, tagada kiire asjaajamise ja kui vähegi raha on, siis koostöös EAS-iga rajada tööstusparke või tööstuspiirkondi.

Ma tuletan teile meelde, et kohaliku omavalitsuse tulubaasi on väga kõvasti kärbitud ja praeguses seisus oleks seda uut sätet väga raske täita, kui sellega ei kaasne konkreetne rahakate. Meil on ju kohaliku omavalitsuse tulumaksuosa kärbitud 11,93%-lt 11,4%-ni. Kohalike teede korrashoiu rahastamist vähendati oluliselt. Näiteks 2008. aastal eraldati kohalikele omavalitsustele teederaha 40,46 miljonit eurot, aga vaadake, milline summa on järgmise aasta eelarves selle rea peal! Kohalikele omavalitsustele pandi laenupiirang peale: nende netovõlakoorumus ei tohi olla üle 60% põhi-tegevuse tulust. See seab ka teatud takistusi, et ettevõtluse teemaga tegelda. Samas tõsteti käibemaks 20%-ni ja kaotati osa kohalike makse, näiteks müügi- ja paadimaks. Maamaksu kaotamine ei ole täies ulatuses kompenseeritud.

Aga üks on kindel: ka ettevõtlusalane asjaajamine tuleb tuua ülevalt alla ehk Tallinnast EAS-ist kohapeale, olgu see maakonna tasand või kohaliku omavalitsuse tasand. Enne asjad ei hakka kohapeal liikuma. Ma toon teile paar konkreetset näidet tööstusparkide kohta. Põlvasse ehitati EAS-i toel eraettevõtjate ja linna kaasabil tööstuspark. Selle investeringu maht oli 1,1 miljonit eurot. Praegu töötab seal ligi 200 inimest. Need inimesed olid seal piirkonnas juba enne olemas. Ega see tööstuspark kuigi palju täiendavaid töökohti ei ole juurde andnud, aga ta on loonud võimaluse. Ja nüüd ongi küsimus, kes sellega edasi tegeleks. Raha on investeeritud, kõik on välja ehitatud – tänavad, trassid jne –, aga kes tegeleks sellega, et sinna reaalselt töökohti juurde luua? Sellega oleks vaja kohaliku omavalitsuse tasandil edasi tegelda, aga selle jaoks on vaja raha, et tutvustada seda piirkonda mitte ainult Eestis, vaid

ka väljaspool. Ma arvan, et kõige parem meetod, kuidas investeerijaid ligi meelitada, on anda neile investeringutoetust. Mida Tallinnast kaugemale, seda suurem peaks see toetus olema.

Teine näide on Võru kohta. Lugesin hilja-aegu, et seal seisab 0,55 miljonit eurot maksmatäinud tööstuspark. Sinna ei ole tekkinud ühtegi töökohta. Need on reaalsed summad, mis maksumaksja on välja maksnud, aga reaalsete tulemusteni ei ole jõutud.

Meie arvame, et selle teemaga tuleks edasi tegelda ja võiks tõesti KOKS-i sisse kirjutada, et see on kohaliku omavalitsuse kohustus. Aga kui ei ole selge, kuidas seda kohustust rahaliselt kaetakse, siis ei saa seda ka seadustada. Minu jaoks oleks kõige kindlam lahendus, kui kohaliku omavalitsuse tulubaasi suurendataks näiteks tulumaksu protsendiosa kasvatades. See annaks kindluse, et see raha on reaalselt olemas. Keskerakonna ettepanek on teemaga edasi tegelda. Probleem on aktuaalne ja kohalikud omavalitsused võiksid sellega tegeleda. Meie ettepanek on eelnõu mitte tagasi lükata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 456 esimesel lugemisel tagasi lükata. Me peame seda hääletama. Valmistume hääletamiseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 456 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 46 Riigikogu liiget, vastu oli 25, erapooletuid ei olnud. Juhtivkomisjoni ettepanek on vastu võetud, eelnõu 456 on tagasi lükatud ning langeb menetlusest välja. (Tabel 13.)

Meie tänane päevakord on ammendunud. Soovin kõikidele kaunist päeva jätku! Kohtumiseni homme!

Istungi lõpp kell 12.15.

Istungi kestus 2 tundi ja 15 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 9. oktoober 2013

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Vajaduspõhine õppetoetus
2. Hariduse eelarve
3. Moldova
4. Superministeeriumihoone
5. Riigigümnaasiumid
6. Kutseharidus

Istungi rakendamine

1. Vedelkütusevaru seaduse muutmise seaduse eelnõu (472 SE) esimene lugemine
2. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (465 SE) esimene lugemine
3. Vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu (470 SE) esimene lugemine
4. Vandetõlgi seaduse eelnõu (460 SE) esimene lugemine
5. Karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (468 SE) esimene lugemine
6. Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (469 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister ja ministrid! Alustame tänast infotundi. Palun teeme kõigepealt kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 40 Riigikogu liiget, puudub 61. Täna infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo, välisminister Urmas Paet. Läheme küsimuste juurde. Kuna täna on kuus registreeritud küsimust, siis, head kolleegid, saan lubada kohapealt kaks küsimust esitada.

1. Vajaduspõhine õppetoetus

Esimees Ene Ergma

Läheme esimese küsimuse juurde. Kolleeg Sven Mikseril on küsimus peaminister Andrus Ansipile.

Sven Mikser

Härra peaminister! Jätkan vajaduspõhise õppetoetuse teemal sealt, kus meil septembrikuus mõttevahetus pooleli jäi. Kui vajaduspõhine õppetoetus seaduses sätestati, oli haridus- ja teadusministri prognoos, et seda toetust hakkab saama 37% nendest tudengitest, kes oma õpinguid alustavad. Tegelikult on taotluse esitanuid ja toetuse saajaid üle kahe korra vähem. Võib ju öelda, et see on parem tulemus kui näiteks vajaduspõhise peretoetuse puhul, mida saab vaid umbes kümnendik algselt eeldatust. Aga tegelikult on muidugi ka õppetootuste puhul asi naljast kaugel, sest me pidevalt kuuleme ja loeme tudengitest, kes kipaka seaduse tõttu ei saa toetust, mida nad vajaksid. Eesti Päevalehele antud intervjuus te möönsite, et reformikava tuleb täiendada, et leida lahendus nendele üksikjuhtumitele, nagu te ütlesite. Kas te avaksite pisut lähemalt, milliseid muudatusi selles reformis te silmas peate?

Andrus Ansip

Eesti Päevalehele antud intervjuus oli minu poolt tegemist üldise lähenemisega, et kui mingisugust reformi läbi viiakse, siis ideaalsel juhtumil saab kõik esimese eelnõuga korda, aga praktikas tähendab ühe reformi läbiviimine siiski seda, et algstaadiumis tuleb tingimusi kohandada. Ka meie eelmises infotunnis oli juttu ühest probleemist, mis kindlasti vajab lahendamist. Kui üks tudeng, kes oleks õigustatud saama vajaduspõhist õppetoetust, ei saa seda pelgalt sellepärast, et tema gümnaasiumis õppiv õde või vend on saanud täisealiseks, siis on halvasti. Kindlasti pole see olnud ei valitsuse tahe ega ka seadusandja tahe. Nii et minu

meelest vajab seadus selles osas korrigeermist.

Aga üldiselt olen ma veendunud, et põhimõtte maksta toetust nendele, kes seda kõige rohkem vajavad, on õige. Meil on ju ka varem siin jutuks olnud, et sisuliselt tähendab see reform tudengitele lisaraha. Seni kulus tudengitele toetuse maksmiseks 8,8 miljonit eurot, nüüd läheb juurde 3,3 miljonit eurot. See 3,3 miljonit on väga selgelt täiendav raha, mis aitab tudengite olukorda parandada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser, esimene täpsustav küsimus!

Sven Mikser

Härra peaminister! Septembris küsis kolleeg Ossinovski teilt siin saalis, kui kaugele on jõutud seaduse vastuvõtmisel lubatud n-ö eritoetusfondi loomisega, mis võimaldaks toetust maksta ka nendele tudengitele, kelle majanduslik olukord on võrreldes eelneva aastaga halvemaks muutunud, kuid kes seaduses sätestatud pika viiteaja tõttu vajaduspõhist toetust ei saa. See küsimus siis selget vastust ei saanud. On teada, et Haridus- ja Teadusministeerium nägi ette, et eritoetuste fondi võiksid hakata administreerima ülikoolid. Ülikoolid on olnud sellele vastu. Nad on soovinud, et seda teeks ministeerium. Selle hammasrataste vahele aga jäävad tudengid, kes ootavad lubatud abi. Kas võiksite öelda, kas teie arusaama järgi on lubatud eritoetuste fondi süsteem rakendunud? Kui ei ole, siis millal ja mil viisil see võiks rakenduda?

Andrus Ansip

Esmalt tuleks muidugi ära oodata esimese taotlusvooru tulemused, neid põhjalikult analüüsida ja siis mõelda, kui suures ulatuses on eritoetuste fond vajalik. Minu meelest see, kes seda fondi haldama hakkab, on teisejärguline küsimus. Aga olgu öeldud, et mitmes Eesti ülikoolis on juba praegu oma abifondid olemas, küllap üldine vajaduspõhise õppetootuse süsteem kohaneb tulevikus paremini tegelike vajadustega. Igatahes valitsus on kõigi süsteemi paremaks muutvate ettepanekute suhtes väga avatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser, teine täpsustav küsimus!

Sven Mikser

Härra peaminister! Üks väga konkreetne probleem, millele tudengid on oma kirjades viidanud, on see, et praeguse seaduse järgi arvestatakse üliõpilase leibkonna hulka ka tema vanemad, sh lahus elavad vanemad, kes mõnel juhul oma last rahaga üldse ei toeta, ja samuti õed-vennad, poolõed ja poolvennad. Tudengi jaoks võib olukord muutuda probleemiliseks juhul, kui tema lahus elaval emal või isal on uus pere, kus on ka alla 24-aastaseid vanematega koos elavaid, kuid tööl käivaid ja sissetulekut saavaid lapsi. Kui üliõpilase lahus elaval vanemal on vähemasti moraalne kohustus oma last toetada, siis tema vanemate uude peresse sündinud lastel ei saa seda kohustust kuidagi olla. Kas te näete vajadust seadust selles osas parandada?

Andrus Ansip

Kui üliõpilase perest lahus elaval vanemal on kohustus oma last ehk üliõpilast toetada, siis tema sissetulekute arvestamine üliõpilase pere liikmete sissetulekute hulka on täiesti kohane. Ma möönan veel kord, et praktika võib tuua välja mingisuguseid asjaolusid, mida arvestades tuleb tulevikus reformikava täiendada, kuid põhimõtteliselt ei saa toetuste süsteem olla selline, mis täiesti suvaliselt arvab pere liikmetest ülalpidamiskohustusega pere liikmeid välja.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud härra peaminister! Torkab silma, et alati, kui meil seadusi muudetakse ja tehakse toetusi n-ö vajaduspõhiseks, siis tegelikult inimesed, kes toetust kõige rohkem vajavad, ei hakka neid saama. Lastetoetuste puhul on lood niimoodi, et sätestati naeruväärne peretoetus, mille saamiseks peab oma vaesust tõestamas käima, ja nüüd on üliõpilastega samuti. Kas selle seaduse rakendamine ei võiks operatiivsem olla? Kui me näeme, et inimene on töötu, siis määrame talle operatiivselt toetuse! Kui

me vaatame ainult eelmise aasta seisu, mil tal võib-olla oli töö, siis see töötab nagu inimese vastu. Meil on reforme palju tehtud, seekord on küll niimoodi välja tulnud, et hädas inimene endal hinge sees hoidmiseks seda justkui ettenähtud rahanatukest ei saa. Kas me ei võiks operatiivsemad olla?

Andrus Ansip

Ka sel teemal me rääkisime juba eelmises infotunnis. Jah, alati saab olla operatiivsem, aga operatiivsem süsteem on suuremate kuludega seotud. See eeldab enamasti administreerimist ja ka suurema tõendamiskohustuse panekut toetuse taotlejale. Tegu on seadusandja valikute küsimusega, milleks raha kulutada: kas kulutada raha toetuse maksmiseks nendele, kes toetust hädasti vajavad, või kulutada maksumaksja raha bürokraatiaaparaadi loomiseks. Operatiivsus peaks olema tagatud nendesamade erijuhtumite lahendamiseks mõeldud fondide loomisega. Ma loodan, et see süsteem saab lõppkokkuvõttes tudengitele olema märksa parem kui seni kehtinud süsteem. Olgu veel kord öeldud, et senisele 8,8 miljonile eurole lisab vajaduspõhiste õppetootuste süsteem 3,3 miljonit eurot. See on väga suur üliõpilaste toetuste mahu kasv.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Arto Aas!

Arto Aas

Austatud peaminister! Kas teie hinnangul on suurem probleem see, et üliõpilastele ei jagata piisavalt sotsiaaltoetusi, või õppejõudude madal palk, mis ei võimalda Eestisse tööle saada kõrgel tasemel õppejõude, et meie ülikooliharidus oleks tõepoolest maailmaklassist?

Andrus Ansip

Ma ütlesin, et mõlemad on probleemid. Tudengite toimetulekutoetus elementaarsel tasemel tuleb riigil tagada ja selleks ongi loodud vajaduspõhiste õppetootuste süsteem. Ka väljastpoolt Eestit õppejõudude toomisele on riik mõelnud. Selleks on spetsiaalsed summad, mida saab kasutada väga heal tasemel tippspetsialistide Eestisse toomiseks ja neid ongi meil palgatud. Tihtipeale ei ole küsimus ainult palgas, vaid küsimus on laiem: küsimus on kesk-

konnas, sh õppejõudude lastele hariduse andmise võimalustes. Neid probleeme pelgalt rahasummade suurendamisega lahendada võimalik ei ole. Aga ma olen veendunud, et ka keskkonna välisõppejõudude jaoks paremaks, atraktiivsemaks muutmises on viimastel aastatel edu saavutatud. Näiteks seesama välisõppejõudude lastele hariduse andmise küsimus on lahenduseni jõudmas nii Tallinnas kui ka Tartus.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Hariduse eelarve

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Mailis Repsilt haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole. Palun!

Mailis Reps

Lugupeetud haridus- ja teadusminister! Meil on ees järgmise aasta riigieelarve menetlus ja kindlasti iga valdkond saab eraldi tähelepanu osaliseks. Küsin teie käest loomulikult hariduse eelarvest õpetajate palkade maksmise kohta. Seda mitte ainult sellepärast, et see on väga oluline teema, vaid ka sellepärast, et nii peaminister kui teie ministrina olete rõhutanud, et järgmise aasta eelarve üks olulisi eesmärke on õpetajate palku tõsta. Samal ajal on nii, et mitte ainult Riigikogu liikmed, vaid ka avalikkus on Riigikogule üleantud eelarvet uurides näinud, et õpetajate palkadeks on raha veidikene üle 5% rohkem. Kuidas te kavatsete tõsta õpetajate palga 800 euron, kui tõusuks on tegelikult märksa vähem raha?

Jaak Aaviksoo

Hea küsija! Loomulikult on eelarve koostamisel haridus prioriteediks olnud, ja seda nii haridusministeeriumis kui ka Vabariigi Valitsuses. Tehtud otsused on võimaldanud tõsta mitte lihtsalt õpetajate palka, nagu te ekslikult arvate – te võiksite siiski teada, et õpetajate miinimumpalk ja reaalne palk on kaks eri asja –, vaid tõsta miinimumpalk 715 eurolt 800 eurole. See on rohkem kui 10%-line kasv, mis on pea kaks korda suurem kui ülejäänud avalikul sektoril ja kui riigis keskmiselt. Eelarves-

se on raha selliseks tõusuks planeeritud, lähtudes EHS-esse kantud õpetajate arvust ning kohalikele omavalitsustele ja teistele koolipidajatele eraldatud summadest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, esimene täpsustav küsimus!

Mailis Reps

Hea minister! Kui me võtame EHS-est kajastuva õpetajate arvu ja korrutame selle võimaliku uue rahastamismudeliga, mida ministereerium välja töötab, vaatame üle ka õpetajate koormused, siis võib-olla tuleb olemasoleva fondiga välja. Praegu kehtiva rahastamise juures me näeme tõusu 5%. Võib-olla te selgitate avalikkusele, kuidas saab 5%-st veidi üle 11%?

Jaak Aaviksoo

Hea küsija, mul on väga raske aru saada, mis 5%-st te räägite. Teatavasti kasvatati keskmiselt kõikide valitsemisalade üleselt personalikulud 5,1%. See ei tähenda kaugeltki seda, et kohalikele omavalitsustele ja teistele koolipidajatele eraldatavad summad kasvavad ka 5,1%. Need kasvavad vastavalt sellele, kui palju on vaja, tagamaks õpetajate miinimumpalka 800 eurot ning keskmist palka vähemalt 960 eurot kuus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, teine täpsustav küsimus!

Mailis Reps

Hea minister! Kindlasti on teil võimalik edaspidigi sellise sisuga artikleid kirjutada ja intervjuusid anda. Meil on aga käes eelarve, kus summad ei ole nii optimistlikud, nagu te püüate meid veenda. Ma küsin nüüd teema kohta, mida praegu kodanikualgatuse koosolekul konverentsisaalis arutatakse, nimelt erivajadustega inimeste hooldamise kohta, aga kindlasti puudutab see laiemalt ka haridussüsteemi ja selle tugiteenuseid. Kas järgmise aasta eelarves on kohalike omavalitsuste koolides ja riigikoolides logopeedile, eripedagoogile, sotsiaalpedagoogile ja koolipsühholoogile maksmiseks raha ette nähtud?

Jaak Aaviksoo

Hea küsija! Endise haridusministri ja praeguse Riigikogu kultuurikomisjoni liikmena peaksite teadma, et seadusandja niisuguseid eraldisi kahjuks ei ole ette näinud. Ma loodan, et me saame seda arutelu jätkata seadusandluse võtmes. Kui selline ettepanek arutlusele tuleb ja seadus vastu võetakse, siis loomulikult täidesaatev võim vastavad vahendid riigieelarvest eraldab.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Alustab kolleeg Heimar Lenk.

Heimar Lenk

Härra minister! Ma natuke laiendan teemat. Jutt on riigigümnaasiumist, konkreetselt Valga linnast. Teie esindajad eesotsas härra Küttisega käisid seal aasta tagasi järjest iga nädal kiitmas riigigümnaasiumi häid külgi. Kui lõpuks saadi linnavõimudelt nõusolek riigigümnaasium teha, siis tuli välja, et raha ei antagi. Sama juhtus Põlva linnas: kui otsustati, et teeme riigigümnaasiumi, siis tuli välja, et raha ei anta. Küsimus on, millal hakkab riigigümnaasiumi raha tulema. Kas selle aasta eelarvest? Eelarve on nii segaselt kirjutatud, et välja seda ei loe.

Jaak Aaviksoo

Hea küsija! Kindlasti on Haridus- ja Teadusministeeriumil kavas need riigigümnaasiumid, mille osas on kohalike omavalitsustega kokkulepe saavutatud, renoveerida ja viia need niisugusse seisukorda, nagu 21. sajandil üks Eesti gümnaasium välja nägema peab, sh Valga linnas. Üksikobjektideni tõepoolest riigieelarve detailsus ei ulatu. Mis puutub Valgasse, Põlvasse ja teistesse kohalikesse omavalitsustesse, kes jäid sellest taotlusvoorst välja, kuna raha sai enne otsa, siis nende koolide renoveerimine on kavas aastatel 2014–2020. See on formaalne vastus, mida ma anda saan. Aga mis puutub minu isiklikku usku selle asja edasisse käekäiku, siis ma usun, et eurooplased saavad oma eelarve vastu võetud ja Eestigi saab tarvilised seadused vastu võetud veel enne järgmist suurt suve. Tõenäoline on ehitust alustada kui mitte 2014. aasta teises pooles, siis 2015. aastal.

Esimees Ene Ergma

Ja nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud haridusminister! Te ütlesite, et õpetaja alampalga määral ja tegelikul palgal on vahe, et need on eri asjad. Samas ütlesite ka, et valitsus maksab kohalikele omavalitsustele toetust, et nad saaksid selle alampalga välja maksta. Selles kontekstis on mul küsimus Narva Kreenholmi Gümnaasiumi kohta. Nimelt on selgunud tõsiasi, et selle kooli direktori Gennadi Bõkovi abikaasa, kes samas koolis algklassiõpetajana töötab, saab palka 1928 eurot kuus, samas kui selle kooli õpetajate keskmine palk on alla 800. Kindlasti nõustute, et selline ebavõrdsus tekitab halba tunnet kogu personalis. Kuidas te üldiselt sellesse suhtute, kui alammäära ja tegeliku palga vahed on nii suured? Kas Haridus- ja Teadusministeeriumil on võimalik kuidagi sellesse olukorda sekkuda?

Jaak Aaviksoo

Hea küsija! Ühest küljest võiks ju rõõmustada, kui Eestis on headele või väga headele õpetajatele võimalik maksta niisugust korralikku palka. Ma väga loodan, et antud juhul ongi tegemist äärmiselt hea pedagoogiga. Tõsiasi on aga see, et palgad kooliti erinevad. On kooli, kus palgapoliitika on ühtlustav, kus püütakse maksta kõikidele enam-vähem ühesugust palka, aga on ka kooli, kus on kooli pidajaga kokku lepitud palgapoliitika, mis motiveerib rohkem tugevamaid õpetajaid. Tõepoolest on poliitiline küsimus, kas kasutada võrdsustavat või ma ütleksin, kommunistlikku rahastamissüsteemi, või siiski motiveerida tugevamaid õpetajaid veelgi rohkem pingutama ja anda koolile selles osas vabamad käed.

Haridus- ja Teadusministeerium on riigi raha eraldamisel lähtunud põhimõttest, mida ma olen ka siin saalis korduvalt üle kinnitanud: riik arvestab õpetaja ametikoha kohta miinimumpalga pluss 20%, millest on võimalik katta klassijuhatamise tasu ja ka kõrgemaid palku, mis on täiesti iseenesestmõistetavad õpetaja-metoodikutel ja vanemõpetajatel, aga ka teistel silmapaistvatel pedagoogidel vastavalt koolis kehtestatud palgakorraldusele. Kooli palgakorraldus ei ole mitte ainult direktori personaalne suva, vaid päris kindlasti koo-

lisene kokkulepe ning selle mõistlikkuse, otstarbekuse ja sihipärasuse üle peab järele valvama kooli pidaja. Ma loodan, et tulevane Narva Linnavalitsus suudab selles osas oma ülesandeid paremini täita kui senine.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Moldova

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Marianne Mikkolt välisminister Urmas Paetile. Palun!

Marianne Mikko

Kuu aja eest väisas välisminister Paet Moldovat. Moldova Vabariik on Eesti välispoliitiline prioriteet koos Gruusia, Ukraina ja Afganistaniga. Kui meie välispoliitika on väärtuspõhine ja Moldova on prioriteetide hulgas, siis on loogiline, et meie jõud on mobiliseeritud ja käib kibe diplomaatiline töö Chisinaus. Ent Eesti n-ö katab oma prioriteeti Kiievist, mis on sama, kui mõni riik teataks, et Eesti suund on talle tähtis, aga me katame Eestit kas Haagist, Kopenhaagenist või Oslost. Moldova saatkond Tallinnas seevastu on tegutsenud juba viis aastat. Millal avab Eesti oma saatkonna Chisinaus?

Urmas Paet

Seni ei ole tehtud otsust, et Eesti avab saatkonna Chisinaus. Vastab tõele, et me n-ö katabe Moldovat oma saatkonnast Kiievis. Aga meie diplomaadid sõidavad Kiievist Chisinausse mitu korda kuus. Mis puutub viisade väljastamise Eestisse reisimiseks, siis selleks on meil osalus Ungari juhitud viisakeskuses. Meil on kohapeal ka väga aktiivne aukonsul ning väga tihedalt tehakse eri valdkondade esindajate visiite Eestist Moldovasse. See kõik on taustaks, aga otsust avada Moldovas saatkond ei ole me teinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marianne Mikko, esimene täpsustav küsimus!

Marianne Mikko

On igati tervitatav, et Eesti püüab toetada Moldovat nii vabakaubanduse kui ka viisavabaduse osas. Välisminister on oma pressiteates märkinud, et Eesti innustab teisi riike Moldovat aitama. Ma küsingi, kuidas nimelt Eesti innustab teisi riike Moldovat aitama. Millised on olnud konkreetsed kahepoolsed kohtumised, kus välisminister on tõstatanud Moldovale nõu andmise teiste Euroopa Liidu riikide poolt?

Urmas Paet

Viimased sellised üritused olid ÜRO Peaassamblee nädala raames septembris New Yorgis toimunud euroliidu välisministrite kohtumine ja septembri algul Vilniuses toimunud Euroopa Liidu välisministrite kohtumine. Täna õhtul aga on Riias Baltimaade ja Beneluxi riikide välisministrite kohtumine, kus osaleb ka Moldova välisminister.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd teine küsimus, kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Ma püüdsin leida Välisministeeriumi avaldust Eesti välispoliitilise prioriteedi Moldova kohta, milles välisminister on võtnud seisukoha Venemaa kehtestatud Moldova veini embargo kohta. Paraku otsing "vein, Moldova, embargo, Paet" tulemust ei andnud. Mida arvab Eestisse teid importiv minister Moldovale kehtestatud veiniembargost?

Urmas Paet

Ma olen Välisministeeriumi pressiteadete kaudu korduvalt väljendanud selget seisukohta, et idapartnerluse riikidel, teiste hulgas Moldoval peab olema vaba valik oma tuleviku osas. Kolmandate riikide surve, mis Moldova puhul väljendub ka veinieksporti peatamises Venemaa suunal, ei ole vastuvõetav. Seda olen ma öelnud korduvalt ka avalikult nendesamade ürituste järel, mida ma enne nimetasin.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Superministeeriumihoone

Esimees Ene Ergma

Palun järgmine küsimus kolleeg Jaak Allikult peaminister Andrus Ansipile!

Jaak Allik

Lugupeetud härra peaminister! Ajalehtedest võis lugeda, et valitsus kavatses lammutada Rahandusministeeriumi hoone, mida on 20 aasta jooksul üsna suure raha eest rekonstrueeritud. See tahetakse ehitada uuesti üles ja selle kõrvale veel teine samasugune ning paigutada sinna neli ministeeriumi. Ehitis olevat kavas püstitada kontsessioonilepingu abil erakapitali osalusega, aga nagu Reformierakond on meid õpetanud, tasuta lõunaid pole. Kogu see ehitus tähendab ikkagi aastatepikkust küllalt suurt koormust riigieelarvele. Miks te pole pidanud vajalikuks selle plaani üle nõu pidada Riigikoguga ja saavutada konsensus ka opositsiooniga, kes tõenäoliselt selle eest maksma peab hakkama? 1997. aastal valitsus ju seda tegi, kui kavandati Eesti Kunstimuuseumi ja Eesti Rahva Muuseumi ehitust, mille aluseks oli Riigikogu otsus.

Andrus Ansip

Põhimõtteliselt me ju praegu arutame seda küsimust teiega. Teie küsite, mina vastan. Ja minu meelest ei ole see siin mitte esimene kord sel tasemel debatti selle nelja ministeeriumi uue hoone üle pidada. Kui Riigikogu liikmetel, ka teil isiklikult on midagi kaalukat selle hoone kohta öelda, siis ma usun, et need, kes projekti kavandavad, kuulavad teid tänu-tundega. Aga üldjoontes on tegemist maksu-maksja raha kokku hoidva projektiga. Teadupärast saavutatakse uues hoones kokkuhoid pindalalt 26%. Praegu kasutavad ministeeriumid osa ruume ilmselgelt liiga vähe, uues hoones saab ruume märksa intensiivsemalt kasutada, kuna osa neist on ühiskasutuses. Nii et on oluline pindala kokkuhoid, aga energiasääst on veel märgatavalt suurem kui kokkuhoid pindalalt. Energiasäästuks on rehkendatud koguni 76%, sest praegune hoone ja energiasääst on antagonistlikud vastandid, neil mitte midagi ühist ei ole. Ka praeguste hoonete remontimine on üks võimalus, kuid ma usun, et see ei ole kõige efektiivsem maksumaksja raha kasutamine. Tuleks kulutada umbes 10 miljonit

eurot, ilma et me saavutaksime samasuguse efekti nagu uue hoone ehitamisega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik, esimene täpsustav küsimus!

Jaak Allik

Paraku algas see debatt parlamendis küll minu algatusel, mitte valitsuse. Aga hea küll. Ministrid tulevad ja lähevad, kuid ametnikud jäävad. Sääst säästuks, aga kas valitsus on tundnud huvi ka nende inimeste arvamuse vastu, kes sellesse suurde sipelgapessa tööle paigutatakse, kuuldavasti kasutades ka avatud ruumi printsiipi, mis mujal maailmas hakkab juba moest minema?

Andrus Ansip

Keegi Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsist ei kavatses riigi palgal olevatele inimestele tööttingimuste osas midagi dikteerida. Ruumide kasutamise kontseptuaalsed lähtekohad on ikkagi olnud ministeeriumide otsustada. Ma küll eeldan, et kui ministrid ja kantslerid on Riigi Kinnisvara AS-ile esitanud ruumide kasutamise kontseptuaalsed lähtetingimused, siis nad on väga tõsiselt kaalunud, kas need lahendused on töö tulemusi silmas pidades ikka kõige paremad. Mul pole mitte mingisugust põhjust arvata, et kontseptsioon, mille alusel uued hooned tahetakse ehitada, ei pea parimaid töötulemusi üldse mitte silmas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik, teine täpsustav küsimus!

Jaak Allik

Härra peaminister! Ajaloost on teada, et lahkuvad juhid soovivad tihti oma mälestust jäädvustada kolossaalsete ehitistega, kuid tavaliselt on nendeks olnud templid, raamatukogud või muuseumid. Valitsuspaleede ehitamine oli omane kommunistlikule režiimile ja Tallinna ähvardas selline nn nõukogude maja viimati Stalini käsul 1950. aastate algul. Viimane grandioosne valitsuspalee võeti ette teatavasti Ceausescu suuniste järgi Rumeenias. Kui teie valitsus sellise ajaloolise otsuse tegi, kas oli kaalumisel ka muid alternatiive, olgu või ooperiteatri ehitamine, mille võiks samuti

kontsessiooni abil teostada ja mis erinevalt bürokraatiapaleest toodab isegi teatavat omatulu?

Andrus Ansip

Mind suisa hämmastab teie soov näha igas maksumaksja raha efektiivse kasutamise algatuses midagi pompooset ja rahvavaenulikku. Nagu juba öeldud, energiasääst saab olema koguni 76%, pindaläsääst veerandi ulatuses. Kokku tähendab see esimese kümne aasta jooksul praeguste rehkenduste järgi 9,8 miljoni eurot kokku hoitud maksumaksja raha. Minu meelest on see asi, mille nimel tasub pingutada. Järgmiseks, töötajate tööttingimused paranevad märgatavalt. See teie poolt Ceausescu paleega võrreldud praegune Rahandusministeeriumi hoone on ikka hale küll. Teil tasuks seal ära käia ja vaadata ja mõelda, kas peagi 100. sünnipäeva tähistav Eesti Vabariik tõesti peab oma ametnikke sellistes tingimustes tööl hoidma või mitte. Ma arvan, et elementaarsed tööttingimused on vajalikud nii Riigikogu liikmetele kui ka kõigile teistele riigielarvest palka saavatele inimestele täpselt samamoodi nagu erasektoris töötajatele.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust! Alustame kolleeg Lembit Kaljuveest.

Lembit Kaljuvee

Hea peaminister! Minule küll see idee meeldib ja majandusinimesena ma tõesti pooldan seda, nähes selles pikaajalist ja väga vajalikku kokkuhoidu. Mis puutub vanasse hoonesse, siis arhitektuuriliselt see midagi erilist ei ole. Kindlasti on see majanduslikult ennast juba tasa teeninud. Pidades silmas uue hoone n-ö helget tulevikku, tahan küsida, kes selle ideega välja tuli.

Andrus Ansip

Ma arvan, et see idee on juba üksjagu vana. See ei ulatu küll tagasi Ceausescu aegadesse, aga nendele aegadele küllalt lähedale. Praegune Rahandusministeeriumi hoone ammen-das end küllalt kiiresti ja ma võin kinnitada, et viimased kümme aastat ei ole see üldse olnud see, mis ta olema peaks. Tööttingimused on enamikus selle maja kabinetides allpool iga-

sugust arvustust ja ajal, kui me kõik pürgime säästlikuma energiakasutuse poole, Rahandusministeeriumis, kes peaks kõigile olema eeskujuks, energiaga laristatakse. Idee on arenenud pikka aega, konkreetset algust vaevalt et ongi võimalik dateerida. Igal juhul mina selleks võimeline ei ole.

Esimees Ene Ergma

Nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Hea peaminister! Idee on kindlasti üllas ja eesmärk tundub ka matemaatilises mõttes hea. Aga meedias on väidetud, et Siseministeerium loobus sellest, kuna neil justkui ei ole raha. Kuidas teie seda kommenteerite? Kas Siseministeeriumi inimesed arvutavad kuidagi teistmoodi kulusid-tulusid kui RKAS, kes seda ettevõtmist positiivseks peab?

Andrus Ansip

Spekulatsioonid, et efektiivsuseesmärke ei saavutata, põhinevad suures osas praeguse olukorra valel hindamisel. Teadupärast riigile kuuluva kinnisvara puhul ei rehkendata bilansis amortisatsiooni. Rehkendustes ei arvestata ka tegelikku kulumit, mida erasektoris arvestatakse näiteks rendikulude real. Ma põhimõtteliselt ei pea seda õigeks, aga nii on see väga paljudes riikides ja ka Eesti Vabariigis kogu aeg olnud, et hoone ehitatakse valmis – see kajastub ka Eurostati statistikas – ning kui hoone valmis saab, siis kogu selle maksumus kantakse kuludesse ja edasi rõõmsalt kasutatakse neid ruume järgmised 30 või ka 50 aastat ilma amortisatsiooni rehkendamata. Siis korraga tõuseb suur hädakisa, väidetakse, et maja kukub kokku, sooja üldse ei pea, töötingimused on ebainimlikud, on vaja uut suurt investeeringut. Ja tehakse jälle üks uus suur investeering, mis on ühekordne kulu.

Mul oleks väga hea meel, kui ükskord ka meie riigis oleks võimalik rehkendada hoonete tegelikku kulumit iga-aastaselt. Nii oleks raamatupidamine märksa konservatiivsem ning jooksvatest kuludest-tuludest oleks hoopis parem ülevaade ka maksumaksjal. Küllap me ükskord selleni jõuame. Riigi Kinnisvara AS on igatahes selles suunas väga-väga suure sammu edasi astunud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan ka selle küsimuse käsitlemise.

5. Riigigümnaasiumid

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Tarmo Tamme haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole. Palun!

Tarmo Tamm

Lugupeetud minister! Te juba andsite väikesel ülevaate, kuidas riigigümnaasiumide ehitamisega edasi minnakse. Aga minu küsimus on konkreetne. Eelmises taotlusvoorus oli esimehe, kes välja jäi, Põlva linn. Kas vana pingerida säilib ja millal saab Põlva linn tegelikult riigigümnaasiumi ehitama hakata?

Jaak Aaviksoo

Hea küsija! Formaalses mõttes see pingerida säilida ei saa. Seda põhjusel, et Euroopa Liidu raha kasutamiseks tuleb välja töötada uued reeglid ja nende reeglite korral ei saa kindlasti formaalselt üle võtta varasemate dokumentide alusel koostatud pingeridasid. Aga sisulises mõttes see pingerida kindlasti säilib. Päris kindlasti võetakse Põlva ja Valga gümnaasiumihoone esmajärjekorras renoveerimisele, et need koolid riigigümnaasiumidena käivitada. Ma ei kujuta ette, mis võiks seda järjekorda oluliselt muuta. Haridusministeerium soovib Euroopa Liidu raha n-ö käibesse võtta nii ruttu kui võimalik. Siin mingeid viivitusi kavandatud ei ole. Ning see ei ole ainult ministeeriumi huvi, kogu Eesti majanduse ja eriti ehitussektori seisukohast on kiire edasiliikumine Euroopa Liidu investeeringutoetuse kasutamisel mõistlik lahendus. Enne ma nimetasin optimistlikult aastat 2015 ja usutavasti ei pea ma oma sõnu sööma ka Põlva puhul, mitte ainult Valga puhul.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, esimene täpsustav küsimus!

Tarmo Tamm

Härra minister! Ma küsin, kas praeguse perioodi raha on kõik otsas ja kas sinna ei mahu veel ühte kooli.

Jaak Aaviksoo

Päris nii öelda ei saa, et kogu raha on ära kulutatud. Aga niisuguse meetme tarvis, nagu on gümnaasiumivõrgu rekonstrueerimine, vajalikus mahus vahendeid ei ole võimalik ette näha või, ütleme, et see tõenäosus on peaaegu olematu. Projektid, mis raha said, on kõik käivitunud ja väga suure tõenäosusega viiakse ettenähtud aja jooksul lõpuni. Nii et ma kahjuks ei näe võimalust mingite erakorraliste asjaolude taustal midagi varem ette võtta.

Tahan aga kasutada võimalust, et kommenteerida seisu, kus me praegu oleme. Valga ja Põlva valmisolek riigigümnaasiumi rajamiseks maakonnas on saavutatud. Küll mitte kiiresti, aga kohalike omavalitsustega läbirääkimiste tulemusena oleme jõudnud olukorrani, kus riigigümnaasiumide idee kui niisugune levib üsna kiiresti ja kogub toetust. Sel sügisel uues hoones alustanud riigigümnaasiumid Viljandis, Jõgeval ja Haapsalus on kindlasti heaks eeskujuks. Mul ei ole ühtegi põhjust arvata, et praegu juba ehitatavad või renoveeritavad hooned sinna lisa ei anna. Nii et ma usun, et vaadates seda protsessi laiemalt, tuleb tõdeda, et riigigümnaasiumide asutamine on olnud mõistlik otsus. See on olnud mõistlik ilmselt ka selles mõttes, et seda ei tehtud mitte seaduse jõuga ja käsu korras, vaid pärast läbirääkimisi kohalike omavalitsustega. Veel kord: need, kes lootsid võib-olla kiiremini lahenduse saada, peavad ühe aasta või kaks aastat ootama, aga lahenduse need probleemid kindlasti leiavad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine täpsustav küsimus!

Tarmo Tamm

Lugupeetud minister! Kas riigigümnaasiumide ehitamisega ei satu omavalitsused väga ebavõrdsesse olukorda? Munitsipaalgümnaasium ei suuda rahaliselt riigigümnaasiumiga võistelda. Kas te näete selles probleemi?

Jaak Aaviksoo

Ma arvan, et gümnaasiumide omavaheline võistlemine on hea juhul, kui see toimub õiglastel ja võrdsetel alustel ning kontsentreerub eelkõige hariduse kvaliteedile. Te küsite, kas munitsipaalgümnaasiumid saavad ja võivad konkureerida riigigümnaasiumidega. Ma ar-

van, et nii ja naa. On kindlasti piirkondi, kus riigigümnaasiumi kõrval munitsipaalgümnaasiumide elus hoidmine ei ole otstarbekas, aga kindlasti on suuremaid linnu, kus see mitte ainult ei ole otstarbekas, vaid ka soovitatav. Kuidas see kõik kujuneb, selles me saame selguse lähemate aastate jooksul. Nagu ma ütlesin, mul on hea meel, et me valisime niisuguse evolutsioonilise tee. Seetõttu ei tehta midagi käsu korras ja sujuv üleminek annab meile võimaluse jooksvalt kohendada seda, mis kohendamist vajab. Kui munitsipaalgümnaasiumi on vaja, aga selle arendamisel on objektiivseid takistusi, siis kindlasti on võimalik konstruktiivselt läbi rääkida, muutes vajaduse korral seadusi või suunates sinna investeringuid. Praegu ma ei leia, et põhimõtteliselt oleks põhjust muretseda. Enamik küsimusi on siiani läbirääkimiste teel lahenduse leidnud ja ma usun, et leiavad ka tulevikus.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust! Alustame kolleeg Jaak Allikust.

Jaak Allik

Lugupeetud haridus- ja teadusminister! Ma jätkan Mailis Repsi tõstatatud teemat, aga riigigümnaasiumide osas. Teatavasti meile esitatud riigieelarve projektis on riigigümnaasiumide toetust ette nähtud suurendada 8,6%, samal ajal lisanduvad sinna potti järgmisel aastal kaks riigigümnaasiumi: Jõgeva ja Haapsalu omad. Järelikult on kasv veelgi väiksem. Millise nõksuga siis riigigümnaasiumid saavad tagada selle 11,2%-se palgatõusu, mida alampalgaga tõus 715 eurolt 800 eurole peaks tähendama?

Jaak Aaviksoo

Hea küsija! Vastus koosneb kahest poolest. Esiteks ma natuke selgitan, kuidasmoodi asutuste kulud kokku liidetakse. Nimelt, lisaks töötasule on tegevuskulude hulka arvestatud ka muud kulud ja tuleb kahetsusega nentida, et õpetajate keskmine palk Eesti riigis moodustab ainult 40% õppeasutuste kuludest. See on üks põhjus, miks Eestis on õpetajate palgad madalad. Koolipidajad ei ole suutnud kärpida muid kulusid ja suurendada õpetajate palka, nagu seda on tehtud teistes arenenud riikides. Ma usun, et Haridus- ja Teadusministeeriumi jõu-

pingutused aitavad seda disproportsiooni vähendada, kasvatades eelistatult õpetajate palka. Sellepärast ongi nii, et kui üldsumma kasvab 8,6%, siis ei ütle see midagi täpset õpetajate palgafondi kasvu kohta, mida riigieelarves eraldi välja toodud ei ole.

Lisaks sellele on riigieelarves ette nähtud summad, mida eelarve menetluse käigus saab veel täiendavalt õpetajate palkadeks suunata. See sõltub natukene sellest, mismoodi kulgevad läbirääkimised kohalike omavalitsuste toetusfondi ja selle raha laialijagamise üle, ja natukene sellest, kas Riigikogu toetab ettepanekuid, millega Haridus- ja Teadusministeerium lubas PGS-i menetlemise käigus Riigikogusse sel sügisel tagasi tulla. Nii et on veel lahtisi otsi, aga järelejäänud aja jooksul saavad kõik probleemid usutavasti ühel või teisel viisil lahenduse. Ma veel kord kinnitan: miinimumpalk pluss 20% ehk 960 eurot õpetaja ametikoha kohta on garanteeritud.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Mailis Repts!

Mailis Repts

Kui garanteeritud see on, me näeme üsna varsti. 1. jaanuarist märtsini läheb aeg suhteliselt kiiresti ja märtsiks on kõik palgad välja makstud. Eelmise aasta kogemus oli see, et päris nii ilus see lugu ei olnud, nagu te räägite. Aga mis puutub gümnaasiumihariduse reformi, siis võime meenutada enam kui kümme aastat tagasi teoks tehtud kutsehariduse reformi, kui lisaks kutsekoolide ehitamisele, sulgemisele ja koondumisele räägiti ka muudest küsimustest: transpordist, ühiselamutest ja õppetootustest. Nüüdseks juurdunud kutsehariduse õppetootuste süsteem pidi kunagi ühe arengukava järgi jõudma ka gümnaasiumidesse, kui gümnaasiumid on maakonnakeskustesse koondunud. Kas teil on endiselt selline plaan?

Jaak Aaviksoo

Hea küsija! Olen ka ise seda meelt, et keskharidust peaks käsitlema palju ühtsematel alustel kui seni. Mina sellest kunagisest plaanist ei tea suurt midagi, kuulsin sellest teie käest esimest korda, ent kui see on omal ajal läbi töötatud, siis tasub seda kaaluda.

Kasutan aga mulle vastamiseks antud aega natuke ka selleks, et kutsuda teid üles mõtlema teistele erisustele, mis kutsekoolide ja gümnaasiumide vahel on. Näiteks kestab kutseõppeasutustes õppeaasta 40 nädalat, gümnaasiumides 35 nädalat. Siis veel ühiselamukohad, millele te viitasite. Mis puutub transporti, siis see on juba üsna ühtsetel alustel lahendatud või lahendamisel. Iga aasta vaadatakse maakondlikud liinid üle, arvestades ka haridusvõrgu toimunud muutusi. Me ei ole seda meelt, et Eesti-suguses riigis on mõistlik juurutada eraldi õpilastransport, analüüside põhjal ei ole see otstarbekas.

Tulles ringiga tagasi õppetootuste juurde, kordan, nagu ma ka alguses ütlesin, et seda tasuks kaaluda. Olen veendunud, et eelkõige peaks toetused olema suunatud vajaduspõhiselt nendele peredele ja nendele noortele, kelle tööpoolest abi vaja on. Nii et see teema ei ole kaugemas perspektiivis päevakorralt maas. Aga 2014. aasta eelarves seda ei ole. Lähitulevikus kahjuks need erisused kutseõppeasutuste ja gümnaasiumide vahel jäävad.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

6. Kutseharidus

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Helmen Kütilt haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole. Palun!

Helmen Kütt

Lugupeetud haridus- ja teadusminister! Kutsehariduse nn baaspearaaha igapäevaseks koolitöö korraldamiseks ei kata tegelikult õppekavast tulenevaid kulutusi. Kas järgmisel aastal on plaanis baaspearaaha suurendada ja kas arvestatakse ka sellega, et kutsehariduse andmine on märksa kulukam kui üldkeskhariduse andmine?

Jaak Aaviksoo

Tõsi ta on, et kutsehariduse andmine on arusaadavatel põhjustel kulukam kui üldhariduse andmine. Aga siin saalis tasuks mõelda ka sellele, miks nad Eestis praegu enam-vähem sama palju raha nõuavad. Sellele on hästi

lihtne selgitus. Kutsehariduses me oleme koolivõrgu õppekavade reformi läbi viinud ja jõudnud teisele ringile, mis kontsentreerub eelkõige suuremale efektiivsusele ja õppekavade suunamisele vastavalt tööturu vajadustele. Raha kokkuhoid, mis saavutati kutseõppeasutuste võrgu reorganiseerimisega, ulatus 30–40%-ni ja see on umbes sama suur sääst, mis on võimalik saada üldharidusvõrgu mõistlikuma korraldamisega – nii võrgu mõistlikuma korraldamisega kui ka asutusesiseste kulude mõistlikuma planeerimisega. On tõsi, et kutseõppes sisemisi reserve enam ei ole. Samas pean tunnustama, et kahetsusväärset me ei ole suutnud üldhariduses efektiivsust samamoodi kasvatada nagu kutsehariduses. Nii oleme sunnitud katma üldhariduse suuri kulusid ja see paraku pidurdab kutsekoolide rahastamise kasvu. Teie tähelepanujuhtimine on igati asjakohane ja me oleme püüdnud sellest prioriteedist kinni hoida. Kindlasti tõusevad ka kutseõppeasutuste õpetajate palgad vähemalt sama palju kui üldhariduskoolides, selleks on raha olemas. Aga see, et me jõuame lõpuks mõistlike proportsioonideni – hinnanguliselt 30–40% kallim õppenädal ühe õpilase kohta kutsehariduses –, võtab ilmselt aega sama kaua, kui võtavad aega struktuurireformid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt, esimene täpsustav küsimus!

Helmen Kütt

Suur tänu, lugupeetud haridus- ja teadusminister, selle vastuse eest! Ma saan aru, et põhimõtteliselt järgmisel eelarveaastal baaspeetara ei kasva, aga õpetajate palgad siiski tõusevad. Aga kas teie meelest on kutsehariduses õppijate ja kõrghariduses õppijate suhe optimaalne ja tööturu vajadustele vastav?

Jaak Aaviksoo

Hea küsija! Sellele küsimusele vastamiseks läheks aega vähemasti pool tundi, aga kahe minutiga võin öelda, et ei vasta. Ei vasta! Me vajame märksa rohkem praktilisema suunitlusega õpetajaid kõikides õppeasutustes. See oleks kõige lühem vastus, mis ma oskan anda. Olen üsna veendunud, et ka kõrgharidussüsteem on sellest aru saanud ja pöörab senisest palju rohkem tähelepanu tööturule orienteeritud

väljundite arendamisele, olgu tegu bakalaureuseõppe, rakenduskõrghariduse või mõne muu tähtsa õppega. Veel lisan siia, et teatavasti võttis Riigikogu hiljuti vastu uue kutseõppeasutuse seaduse. Selle seadusega me sisuliselt taastasime Eestis tehnikumihariduse. Tehnikumid, kus valmistati ette keskastme juhte erinevatel tehnilistel ja mitte ainult tehnilistel erialadel, olid väga hinnatud koolid, mille mõju kestab praegugi. 1990. aastatel me kergitasime kõik tehnikumid kõrgkoolideks. Mõned nendest kõrgkoolidest on endale veel pikemad tiivad kasvatanud ja nimetavad ennast akadeemiaks, aga vajadus keskastme juhtide, keskastme tehnikute järele ei ole kuskile kadunud ning mul on hea meel, et me selle sammu suutsime astuda. Loodetavasti täidame selle otsuse ka mõistliku sisuga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt, teine täpsustav küsimus!

Helmen Kütt

Minu viimane küsimus on Euroopa Liidu vahendite kohta, mis eraldatakse perioodiks 2014–2020. Tõepoolest, kutseharidusse on palju investeeritud, täiustades selle materiaaltehnilist baasi ja hooneid ning arendades kõike muudki. Kas on ka aastail 2014–2020 Euroopa Liidu rahaga võimalik seda jätkata? Tõepoolest, kutseharidus on äärmiselt oluline võimalus nendele noortele, kes pärast põhihariduse omandamist ei ole võimelised gümnaasiumi minema, rääkimata kõrgkoolist.

Jaak Aaviksoo

Aitäh küsimast! Telliseid ja betooni on meil juba piisavalt, vähemasti kutsehariduses. Peaaegu sama võib väita kõrghariduse kohta. Ka teaduse infrastruktuur on saanud suuri investeeringuid. Me oleme poolel teel üldhariduses ja eriti hariduslike erivajadustega lastele mõeldud koolivõrgu korrastamisega. Omal ajal tehti selle võrgu strateegilisel planeerimisel ilmselt vigu. Seepärast ei ole eelseisva perioodi prioriteet kutsehariduses investeerida hoonetesse ja rajatistesse, aga kutseharidusega kaudsemalt seotud nn pehmete tegevuste huvides tuleb raha eraldada palju rohkem kui seni. Mõtlen kõike seda, mis toimub kutseõppeasutuste ja esimese või teise töökoha vahepeal, samuti

inimesi, kes ühel või teisel põhjusel ei ole omandanud kvalifikatsiooni, mis võimaldaks üha moodsamaks kujunevas majanduses rakendust leida. Nii et püüame arendada pehmeid meetmeid, eelkõige tugevalt tööturule orienteeritud meetmeid.

Esimees Ene Ergma

Nüüd on võimalus esitada kohapeal registreeritud küsimusi. Palun, kolleeg Mailis Repts!

Mailis Repts

Lugupeetud minister! Kindlasti on kutsehariduses olnud raskemaid ja kergemaid aegu. Kui meenutada, siis lausa kaks aastat kestis üks periood, kui meie üldhariduse ja kutsehariduse kulude suhe oli üle 1,3, aga siis tuli kriisiaeg, mil kärbiti igalt poolt ja ka kutseharidus jäi loomulikult jänni ning baasmaksumust pidi kokku tõmbama. Esitan teile küsimuse järgmise aasta eelarve valguses. Millisena te näete kutsehariduses järgmist aastat? Kas see eelarve suudab vastata nii erinevatele väljakutsetele, nagu need on uue seadusega esitatud, alates üsna raskete erivajadustega laste õpetamisest ning lõpetades rakendusliku kõrghariduse tasemel haridusega? Kas eelarves on piisavalt raha, et kõikidele väljakutsetele vastata?

Jaak Aaviksoo

On ja ei ole. Mulle teeb muret, et paljud kutseõppeasutused, selle asemel et pühendada põhitähelepanu kutseõppe andmisele teisel, kolmandal, neljandal ja viiendal tasemel, püüavad saada kõrgkoolideks. Ma ei usu, et see lahendaks mingeidki strateegilisi probleeme koolide endi või tööturu seisukohalt. Natukene võib kritiseerida ka seda, et meil on praegugi kutseõppeasutustes liiga palju dubleerimist. Õppekavade arv ühe kooli kohta on natukene liiga suur ja seetõttu on vahendid, millesse on investeeritud, alakasutatud. Need ei ole piisavat arvu tunde õpilaste ja õpetajate käsutuses. Meil on seega teatud piirini ka sise-misi reserve ning mõistlik vahendite koondamine ja prioriteetide seadmine on ka kutseõppeasutustes vajalik.

Aga veel kord, kui lähiaastatel – ja ma pean siin silmas ka juba 2014. aastat, kui jutt on eelkõige struktuurifondide rahast – on haridusvaldkonnas ette näha proportsioonide muu-

tumist, siis kindlasti peaks see väljenduma ka selles, et kutsehariduse osakaal ehk kutsehariduse tordilõik oleks suurem kui seni. See on üsna konsensuslik arusaam ja selle poole me püüame liikuda. Aga tähelepanu juhtimine ressursside piiratusel on asjakohane, vahendeid on kindlasti juurde vaja.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Meie infotunni aeg saab kohe läbi. Head kolleegid, palju tänu küsimuste esitamise eest! Suur tänu valitsusliikmetele küsimustele vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu neljanda töönädala kolmapäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Eelnõusid ja arupärimisi üle anda ei soovita.

Läheme teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 7. oktoobril algatatud ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 7. oktoobril algatatud vääртеomenetluse seadustiku eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 7. oktoobril algatatud investeerimisfondide seaduse ja kogumispensionide seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile.

Head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 74 Riigikogu liiget, puudub 27.

Täpsustan ka päevakorda. Täna esimese päevakorrapunkti juures, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud vedelkütusevaru seaduse muutmise seaduse eelnõu 472 esimene lugemine, teeb majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi asemel eelnõu algataja nimel ettekande kaitseminister Urmas Rein-salu.

Ja veel on teatada, et tänase kolmanda päevakorrapunkti juures, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu 470 esimene lugemine, teeb sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna asemel juhtivkomisjoni nimel ettekande sotsiaalkomisjoni liige Maret Maripuu.

Nüüd läheme päevakorra juurde.

1. Vedelkütusevaru seaduse muutmise seaduse eelnõu (472 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud vedelkütusevaru seaduse muutmise seaduse eelnõu 472 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli kaitseminister Urmas Reinsalu!

Urmas Reinsalu

Austatud istungi juhataja! Austatud parlamendiliikmed! Valitsus on esitanud parlamendile arutamiseks vedelkütusevaru seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille eesmärk on üks: viia Eestis kehtiv vedelkütusevaru seadus kooskõlla Euroopa Liidu direktiiviga 2009. aastast, millega kohustatakse liikmesriike säilitama toornafta ja/või naftatoodete miinimumvarusid. Meil kehtiv vedelkütusevaru seadus on kooskõlas nõukogu direktiiviga 2006. aastast, kuid Euroopa Ülemkogu suuniste alusel on Euroopa Liit vastu võtnud uue direktiivi, mis peaks parandama euroliidu varustuskindlust nii liidus tervikuna kui liikmesriikides.

See eelnõu ei too kaasa lisakulusid riigieelarvele. Need riigid, kes ei ole Rahvusvahelise Energiaagentuuri liikmed, on iseenesest kohustatud selle direktiivi täies mahus üle võtma 31. detsembriks 2014. aastal. Eesti peab praegu läbirääkimisi, et Rahvusvahelise Energiaagentuuri liikmeks saada. Seetõttu on otstarbekas viia meie riigi õigus venituseta 2009. aasta direktiiviga kooskõlla. Selle direktiivi implementeerimisega meie õigusesse muid küsimusi, mis on seotud vedelkütusevaru, muu hulgas varumakse haldusmenetluse temaga, ei reguleerita. Valitsus on seisukohal, et selle eelnõu seaduseks saamisel teostub ainuüksi direktiivi ülevõtmine. Muud küsimused, mis vedelkütusevarusse sisuliselt puutuvad, tulevad lahendamisele teistes eelnõudes. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on küsimus. Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Hea minister, eile kahjuks komisjonis ...

Aseesimees Laine Randjärv

Vabandust korra! Saal on natukene liiga lärmakas, me ei kuule küsimust. Palun!

Lembit Kaljuvee

Eile komisjonis kahjuks minister kiirustas minema ja ma ei saanud seda küsimust talle esitada. Kuidas ikkagi on? 90 päeva asemel peab nüüd 60 päeva varu olema ja te ütlesite, et eelarvele see lisakulu ei too. Tegelikult peaks kuld vähenema, kui 90 päeva varu asemel on ainult 60 päeva varu. Kui suur see summa on? Kas te oskate öelda, palju me siis kokuhoidu saame? Või on see lihtsalt teoreetiline hüpotees ja tegelikult varud ei vähene?

Urmas Reinsalu

Valitsuse seisukoht, mis on väljendatud ka seletuskirjas, on, et seaduse rakendamine ei nõua täiendavaid riigieelarvelisi kulusi, samuti ei prognoosita tulusid. Õige on, et direktiiv kohustab liikmesriiki hoidma varu pidevalt nii suure, et see vastab vähemalt 90 päeva varudele keskmise päevase puhasimpordi alusel või vähemalt 61 päeva varudele keskmise päevase sisetarbimise alusel, olenevalt sellest, kumb kogus on suurem. See metoodika on ära toodud direktiivi lisades. Sellest lähtuvalt on valitsus seisukohal, et täiendavaid tulusid ega kulusid juurde ei tule.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud ettekandja! See varu võib olla teise liikmesriigi kontrolli all kuskil tema territooriumil, nagu ma aru saan. Kas on ka selliseid pretsedente, et mingit liiki varu pole mitte Eesti territooriumil, vaid väljaspool meie riiki?

Urmas Reinsalu

Vedelkütusevaru tsentraalse hoidmise haldamisega tegeleb Eesti Vedelkütusevaru Agentuur, kes tegutseb aktsiaseltsina. Kogu selle

agentuuri tegevus lähtub euroliidu 2006. aasta direktiivi alusel vastu võetud vedelkütusevaru seadusest. Nende konkreetsete tootekategoriate kohta, mida peab varuna hoidma, ja selle kohta, kus neid varusid säilitatakse, saab eelnõu menetluse käigus anda täpsemaid seletusi, kaasates vedelkütusevaru agentuuri töötajaid.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud ettekandja! Mul oli üsna konkreetne küsimus. Kui te ei oska sellele vastata, siis võiksite öelda, et loovutate selle au komisjoni esindajale, milleks siin ette lugeda minigeid pealkirju. Kas Eestil on praegu olemas mingi strateegiline varu mõne teise liikmesriigi territooriumil või ei ole? See on lihtne küsimus ja vastus võiks ka lihtne olla.

Urmas Reinsalu

Nendele küsimustele, mis puudutasid varude asumist teistes liikmesriikides, ma vastasin väga lühidalt: selgitusi varude praeguse olemi kohta suudavad arutelu käigus anda vedelkütusevaru agentuuri esindajad.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Lugupeetud härra minister! Siin lipsas läbi sõna "biokütus". Kui palju on biokütust vaja varuda, et oleks selle seadusega kooskõlas?

Urmas Reinsalu

Kohustuslike koguste arvutamise meetodika on kirjas direktiivis. Mis puutub asjaomastesse mahtudesse, sellesse, kui suured varud on vaja tagada 2009. aasta direktiivi järgi, siis ütleks nõnda, et eelnõu järgi võetakse varude rehkendamisel arvesse kogu kütusekogus, olenemata sellest, kas see sisaldab ka näiteks standardiga lubatud 7% biokütust. Kütust, mis on 100% puhas biokütus ning mida ei ole kavas kasutada transpordis, arvesse ei võeta. See on sätestatud §-s 3.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, minister Urmas Reinsalu! Kaasettekan-deks palun kõnetooli majanduskomisjoni liik-me Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! See seaduseelnõu oli majanduskomisjonis aru-tusel eile ehk 8. oktoobril. Seda tutvustasid majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts, ministeeriumi energeetika osakonna eks-pert Rein Vaks ja AS-i Eesti Vedelkütusevaru Agentuur juhatause liige Priit Enok. Kutsutud külalised andsid ülevaate eelnõust ja selgitasid, miks on see vajalik. Üldiselt komisjoni liikme-tel erilisi küsimusi ei olnud. Komisjon otsustas konsensusega teha ettepaneku esimene luge-mine tänasel istungil lõpetada ja määrata muu-datusettepanekute tähtajaks 14. oktoober 2013 kell 17. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Austatud ettekandja! Minister jäi pisut hätta ühele küsimusele vastamisega. Ennevanasti oli osa meie kütusevarust Rootsi hoidlates. Kas praegu on olukord samasugune või kas ko-misjoni liikmetel on täpsemalt teada, kus seda varu hoitakse?

Olga Sõtnik

Seda me komisjoni istungil ei arutanud, küll aga arutasime töörühmas, kui eelnõu ette val-mistasime. Tõepoolest, osa meie varust asub väljaspool Eestit: seda hoitakse Rootsis, Taanis ja ka Soomes, kui ma ei eksin. Üldiselt seis, kus meie varud asuvad, muutub pidevalt, sest kogu aeg tehakse uusi hankeid. See info on olemas Eesti Vedelkütusevaru Agentuuri kodulehekül-jel, sealt saab täpsemalt teada, mis kus asub.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mati Raidma!

Mati Raidma

Lihtsalt tehniline täpsustus. Te tegite eile komisjonis otsuse. Kas te tegite eile ka otsuse suunata see eelnõu esimesele lugemisele täna,

aga juba üleelele sattus see punkt nädala päevakavva?

Olga Sõtnik

Täna küsimuse eest! See otsus oli tehtud juba eelmisel nädalal.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh Olga Sõtnikule! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 472 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrän eelnõu 472 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 14. oktoobri kell 17.

2. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (465 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 465 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli sotsiaalminister Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Tutvustan teile tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille põhieesmärk on luua õiguslik alus, et teha senisest paremaid tervisepoliitika juhtimiseks vajaminevaid ülevaateid, analüüse ja tervisestatistikat. Selleks soovime kasutusele võtta tervise infosüsteemis olevad andmed. Samuti aitaks see seadus senisest paremini täita rahvusvaheliselt võetud kohustusi andmete esitamisel. Tervise infosüsteemi loomisel nähti ette, et sealseid andmeid kasutatakse muu hulgas ka tervishoiu juhtimiseks, kuid praktikas on see alles üks esimesi samme selles suunas.

Eelnõuga antakse Sotsiaalministeeriumi terviseinfo ja analüüsi osakonna ametnikele ning Tervise Arengu Instituudi tervisestatistika osakonna tervisestatistika tegevatele töötajatele juurdepääs tervise infosüsteemis olevatele isikuandmetele. Nendele antavate andmete hulgas ei ole isikute nimesid, isikukoode ega sünniaegsid, see info automaatselt kodeeritakse. Nii ministeeriumi ametnikud kui ka

Tervise Arengu Instituudi töötajad näevad vaid isikukoodile vastavat juhuarvu ning isiku vanust vastaval ajahetkel. Eesti E-tervise Sihtasutusel, kes on tervise infosüsteemi volitatud töötleja, on ainsana ligipääs isikute kodeerimistabelile. Ligipääs kodeerimistabelile registreeritakse ja sinna pääseb turvajahi loa alusel ning ainult konkreetsete probleemide lahendamiseks. Samuti rakendatakse Sotsiaalministeeriumi ja TAI töökohtadel andmete kaitseks vajalikke turbe- ja konfidentsiaalsuse nõudeid.

Kui eelnõus pakutavad muudatused elluviiakse, muutub meie tervisestatistika kvaliteetsemaks, andmete kogumine hakkab olema kiirem, detailsem ja paindlikum ning suureneb pakutavate näitajate hulk. Samuti saab Eesti täita rahvusvaheliste organisatsioonide ees võetud kohustusi andmete esitamisel. Kaugemas tulevikus väheneb tervishoiuteenuste osutajate halduskoormus, kuna välditakse riigipoolset andmete topeltkogumist. Palun seda eelnõu toetada! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Palju tänu, minister Taavi Rõivas! Kaasettekandjaks palun kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu oma istungil 16. septembril. Istungil osalesid Sotsiaalministeeriumi õigusnõunik Kersti Berendsen-Koržets ning terviseinfo ja analüüsi osakonna vanemanalüütik Kristina Köhler. Eelnõu tutvustas Kersti Berendsen-Koržets.

Minister juba andis väga hea ülevaate eelnõust ning seda ma ei korda, vaid mõne sõnaga küsimustest, mis komisjonis tõusetusid. Seaduse jõustumise ajaks on pakutud 1. jaanuar 2014. Tunti huvi, kas see on ka IT-lahenduste seisukohalt realistlik aeg ja mis on see motiiv, et tervishoiuteenuse osutajad hakkaksid andmeid uues infosüsteemis edastama. Ministeeriumi esindaja selgitas, et plaanis on hakata järk-järgult loobuma mitmesugustest sotsiaalministri tervisestatistika määruse alusel esitatavatest aruannetest. Kui teenuse osutajad esitavad andmeid tervise infosüsteemis, siis me ei nõua enam ministri määruse alusel

andmete andmist ning see vähendab tervishoiuteenuste osutajate halduskoormust.

Tõusetus ka küsimus, kui turvaline uus infosüsteem on. Ministeeriumi esindaja selgitas, et isikuandmete konfidentsiaalsuse nõuete tagamiseks on Sotsiaalministeeriumi terviseinfo ja analüüsi osakonna ametnikel ametijuhendis nõue hoida teenistusülesannete täitmisega seoses teatavaks saanud isikuandmete ning juurdepääsupiiranguga teabe kohta käivat informatsiooni konfidentsiaalsena. Samasugune nõue on Tervise Arengu Instituudi tervisestatistika osakonna töötajate töölepingutes. Samuti on oluline, millised inimesed on valitud seda tööd tegema.

Komisjon tegi järgmised konsensuslikud otsused: teha ettepanek saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda 9. oktoobriks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud kümme tööpäeva ning määrata ettekandjaks Maret Maripuu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teie küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud ettekandja! Kui tegemist on andmetega, mida on vaja tervishoiuteenuste paremaks korraldamiseks, siis on arusaadav üks või teine või kolmas punkt siin § 59³ lõikes 5¹, aga andmed patsiendi isiku kohta – kas need tõesti peavad seal olema? Me iga aasta kuuleme, kuidas imbuvad isikuandmed välja kord politseist, kord kuskilt ministeeriumist ja alati on see väga ebameeldiv. Kas seda arutati, kas ikka kõike, mis siin loetelus on, on vaja töötlemiseks anda?

Maret Maripuu

Komisjon seda otseselt ei arutanud, aga andmetöötlusse minevaid andmeid ei ole võimalik n-ö isikutu tuvastada. Küll aga on oluline, kui vana on inimene, tema pikkus jms. See on analüüside seisukohalt vajalik.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Maret Maripuu! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei

soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 465 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrان eelnõu 465 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 23. oktoobri kell 17.15.

3. Vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu (470 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane kolmas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu 470 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalminister Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Tutvustan teile vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu nr 470. Järgmise aasta jaanuaris on vanemahüvitis Eestis kehtinud täpselt kümme aastat. Ma usun, et te nõustute minuga, kui ma ütlen, et see hüvitis on toiminud väga hästi. See on algusest peale suurendanud noorte perede kindlustunnet sel ajal, mil peredel kindlustunnet kõige rohkem vaja on, ehk siis, kui vanemad väikese lapsega kodus olles töölt eemal viibivad.

Niisama kaua, kui on Eestis kehtinud vanemahüvitis, on kehtinud ka põhimõte, et isa või ema võib lapse tõttu kas osa- või täisajaga kodus olles selle kõrvalt tööd teha. Me teame, et on lisandunud kõikvõimalikke paindlikke töövorme ja teatud ametikohtadel on võimalik töötada ka kodust lahkumata. Sellisel puhul rakendub üks valem, mis alguses töötas väga hästi, aga kuna kümne aastaga on summad kiiresti kasvanud, ei ole ta enam andnud selliseid tulemusi, mis oleksid kõikidel juhtudel loogilised. Nimelt on juhtunud ka seda (mitte küll väga sageli, aga siiski 77 juhul), et kui lapsevanem tööle läks, siis vähendati vanemahüvitise summat sedavõrd palju, et töötasu ja vanemahüvitis kokku olid väiksemad kui tööleminekueelne vanemahüvitis. Ma usun, et te mõistate, et tegemist ei ole mõistliku olukorraga. Sellele on tähelepanu juhtinud ka õiguskantsler, kelle hinnangul on selline olukord põhiseadusvastane.

Valitsuse hinnangul ei ole loogiline ka see olukord, kus inimene läheb lapsega kodusoleku kõrvalt kas või väga väikese koormusega tööle, aga ei teeni selle eest mitte ühtegi eurot juurde. Õigemini, palka ta küll teenib, aga tema hüvitist vähendatakse kogu juurdeteenitud palga ulatuses. Ka selliseid olukordi on praktikas tekkinud, mitte ka väga palju, aga iga selline juhtum väärrib tähelepanu.

Seetõttu oleme valmis saanud uue valemi. Selle seadusmuudatusega, mida ma palun teil toetada, tagatakse vanemahüvitise saajatele töötamise korral alati suurem kogusissetulek kui vanemahüvitis ehk vanemahüvitis ja tulu kokku on alati suurem summa kui lihtsalt vanemahüvitis. Samas tuleb muidugi arvestada, et kui inimene töötab ja on samal ajal lapsega kodus, siis saajaprotsendilist hüvitist saab ta ainult üksikutel juhtudel, siis, kui ta teenib alla riigi alampalga.

Eelnõuga ei muudeta olulisel määral vanemahüvitise maksmise ega määramise põhimõtteid. Ma toon välja mõne põhilise asja, mida selle seadusmuudatusega pakutakse. Uus valem toetab kõige rohkem sellist varianti, kui pere soovib oma elu korraldada nii, et vanemahüvitise saamise ajal käib ka hüvitist saav vanem osaajaga tööl. Teiseks, kehtiv vanemahüvitise valem, nagu ma ütlesin, ei ole mitte ainult põhiseadusega teatud väikeses aspektis vastuolus, vaid ta on ka väga ebauhtlane. Ta võib anda tulemuse, kus hüvitise saaja kogusissetulek töötasu saamise korral teatud juhtudel kas väheneb või ei suurene üldse, kuigi inimene on vahepeal tööl käinud või kodus tööd teinud. Muudatused tagavad, et vanemahüvitise saajal säilib alati vähemalt hüvitise määra suurune vanemahüvitis. Hüvitise määr on teadupärast see alampiir, mis on tagatud kõigile vanemahüvitise saajatele, ka neile, kes enne lapsega koju jäämist tööl ei käinud. Tüüpiline näide on tudengid, aga ka kodupereained, kellel enne ei olnud sotsiaalmaksuga maksustatavat sissetulekut. See hüvitise määr on eelmise aasta töötasu alammäär ehk järgmise aasta algusest on vanemahüvitise määr 320 eurot.

Kui pereliige, olgu ta siis ema või isa, läheb vanemahüvitise saamise ajal tööle, siis uue valemi järgi ei saa vanemahüvitist vähendada alla hüvitise määra. See puudutab otseselt näiteks neid, kes olid enne lapse saamist tuden-

gid. Samuti ei tohi hüvitis väheneda rohkem kui poole määratud hüvitise võrra. Näiteks jääb alla kahekordse määra suuruse hüvitise korral minimaalseks vähendatud hüvitiseks hüvitise määr. Kehtiva regulatsiooni kohaselt vanemahüvitist ei maksta, kui vanem teenib hüvitisega samal ajal enam kui viiekordset hüvitise määra ehk rohkem kui 1450 eurot kuus. Ka see toob valemisse väga tugeva jõnksu. Uus korraldus kaotab ka selle piiri ära ja kehtima jääb põhimõte, et vanemahüvitist ei vähendata, kui tulu saadakse hüvitise määra ulatuses ehk kuni 320 eurot kuus. See on mõeldav näiteks sellisel puhul, kui töötatakse tõesti väga väikese koormusega. Samuti jääb tulu alla hüvitise määra kuus nendel vanematel – see on täiesti praktiline kaasus –, kes kirjutavad võimalikult mõne artikli ja saavad selle eest honorari, mis on sotsiaalmaksuga maksustatav. Ma usun, et olete nõus, et sellisel puhul ei peaks selle ema või isa vanemahüvitist vähendama.

Võrreldes kehtiva seadusega suurenevad riigieelarve kulutused vanemahüvitisele hinnanguliselt 299 000 euro võrra aastas, see summa moodustab ligikaudu 0,19% vanemahüvitise kuludest. Loomulikult kaetakse need vanemahüvitise eelarvest. Sotsiaalmaksuga maksustatava tulu saamise soodustamine avaldab mõju ka riigieelarve tuludele, sest laekub rohkem tulu- ja sotsiaalmaksu. Seadus on planeeritud jõustuma järgmise aasta 1. jaanuarist. See tagab ka selle, et meil on võimalik IT-lahendused õigel ajal valmis saada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu 470 s.a 19. septembril ja 7. oktoobril. Ülevaate vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõust tegi sotsiaalminister Taavi Rõivas. Nagu ta siin mainis, on seaduseelnõu eesmärk lahendada vanemahüvitise ümberarvutamisel tekkinud probleeme, kui hüvitise saaja saab samal ajal töist tulu. Eelnõuga kaotatakse töötasu ülempiir, mille saamisest alates vanemahüvitist

ei maksta. Vanemahüvitise saajale säilib alati vähemalt hüvitise määra suurune vanemahüvitis.

Komisjoni liikmetele andis selgitusi ja vastas küsimustele Sotsiaalministeeriumi hüvitiste ja toetuste poliitika juht Katre Pall. Komisjonis arutleti selle üle, kas vanemahüvitist ei peaks rakendama paindlikult, kuid leiti, et selle teema juurde tullakse tagasi siis, kui hakatakse arutama sotsiaaldemokraatide eelnõu, mille nad selle teema kohta esitanud on.

Komisjon tegi järgmised otsused: saata eelnõu täiskogu päevakorda 9. oktoobriks (otsus tehti konsensusega), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt oli 5 komisjoni liiget ja vastu 1, ka erapooletuks jäi 1) ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 23. oktoober kell 17.15 (otsus tehti konsensusega). Esialgu otsustati määrata komisjoni kaasettekandjaks komisjoni esimees Margus Tsahkna, kuid see otsus vaadati 7. oktoobril üle ja konsensusega otsustati määrata kaasettekandjaks Maret Maripuu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 470 esimene lugemine tuleks lõpetada.

Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu 470 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 23. oktoobri kell 17.15.

4. Vandetõlgi seaduse eelnõu (460 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane neljas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud vandetõlgi seaduse eelnõu 460 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Nagu ikka, on ka praegu tegemist väga hea eelnõuga, mis väärib kindlasti Riigikogu toetust. Vabariigi Valitsus on toonud teie ette eelnõu, millega soovime korrastada vandetõlgi kutsetegevust puudutavaid sätteid ning luua selge ja ajakohase regulatsiooni. Eelnõu

eesmärk on tagada kvaliteetne ja usaldusväärne dokumentide tõlkimise teenus Eestis ning aidata kaasa Eesti dokumentide probleemideta tunnustamisele välisriikides.

Lubage mul peatuda eelnõus pakutud olulisematel muudatustel. Eelnõu kaotab vandetõlgi õigusliku seisundi ebaselguse ja määratleb vandetõlgi avalik-õigusliku ameti kandja asemel vaba elukutse esindajana, nagu seda on kohtutäiturid, notarid või advokaadid. Eelnõu kohaselt on vandetõlk isik, kes osutab kutsetegevusena dokumentide tõlkimise teenust ja seaduses sätestatud juhtudel täidab muid tõlkimisega seotud ülesandeid. Samuti muudetakse eelnõuga oluliselt vandetõlgi tasu ja vastutuse põhimõtteid ning kaotatakse vandetõlgi tegutsemisvormi piirangud. Eelnõu asendab vandetõlgi tasu tõlke õigsuse kinnitamise eest kokkuleppelise tasuga. Kuna tasu hakatakse maksa teenuse eest, siis saab vandetõlk nagu ka teised ettevõtjad valida edaspidi teenuse osutamiseks sobivaima tegutsemisvormi. Riigivastutuse seadusel põhinev vastutus asendatakse eraõigusliku vastutusega.

Lisaks eelnevale täpsustatakse eelnõuga vandetõlgi eksamit, atesteerimist ja järelevalvet puudutavaid sätteid ning vandetõlgi kutse andmise, kutsetegevuse peatamise ja kutse äravõtmise aluseid. Samuti luuakse regulatsioon, et välisriigis vandetõlgi kutse omandanud isikutel oleks Eestis võimalik välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse alusel vandetõlginähteks tegutseda. Uuendatakse tõlgete kinnitamise süsteemi. Kehtiva seaduse järgi peavad vandetõlgid ka iseenda tõlke õigsust kinnitama. Eelnõu kohaselt see nõue kaotatakse ja enda tehtud tõlkega tagab vandetõlk ka tõlke õigsuse. Muudatus seisneb seega uues vormistamise korras ja mõiste "vandetõlgi kinnitatud tõlge" asendamises mõistega "vandetõlgi tõlge". Lisaks äsja mainitud muudatustele kaotatakse eelnõuga tõlgete kinnitamine notari poolt ehk kaob tõlkija allkirja õigsuse kinnitamine ja tõlke õigsuse kinnitamine ametiteenuse vormis. Kõiki dokumente, mille tõlge peab välisriigi või Eesti õigusakti kohaselt olema ametlik või kinnitatud, tõlgivad Eestis edaspidi üksnes vandetõlgid. Isikule jääb võimalus lasta oma dokumendid tõlkida ka välisriigis vastava pädevusega ametiisikul.

Vabariigi Valitsus toetab kindlasti õiguskomisjoni ettepanekuid eelnõu edasise menetle-

mise kohta, et eelnõu esimene lugemine lõpetataks ja eelnõu lõpuks seadusena vastu võetaks. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Valeri Korb, teie küsimus!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Huvi pärast küsin, kui paljud inimesed võivad ennast vandetõlgiks nimetada.

Hanno Pevkur

Aitäh! Eestis ei saa keegi ise ennast vandetõlgiks nimetada, vandetõlgid nimetab ametisse justiitsminister. Ma kohe vaatan, kas me kirjutasime ka vandetõlkide arvu seletuskirja. Seletuskirjas seda vist ei ole, aga meil on praegu 30 vandetõlki, kes seda teenust pakuvad. See peaks olema täiesti piisav. Aastas teevad vandetõlgid umbes 10 000 tõlget.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister! Sellest küll täna veidi juttu oli, aga ma siiski küsin. Praegu on olemas kehtiv vandetõlgi seadus. Millised on eelnõu ja kehtiva seaduse olulised erinevused ning mis muutub eelnõu tõttu sellel isikul, kes näiteks vandetõlgiteenust tellima peaks?

Hanno Pevkur

Aitäh! Seda saab kindlasti stenogrammist üle lugeda, aga ma püüan selle kokku võtta. Esiteks, vandetõlk on edaspidi samasugune vaba elukutse esindaja, nagu on notarid, advokaadid või kohtutäiturid. Teiseks, inimestele on kindlasti oluline, et enam ei pea käima notari juures tõlget topelt kinnitamas. Kui vandetõlk on ühe tõlke teinud ja kirjutanud sinna peale, et see on vandetõlgi tõlge, siis n-ö lisakinnitust pole enam vaja. Inimesel läheb elu selgemaks ja lihtsamaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Väino Linde, teine küsimus!

Väino Linde

Aitäh! Kui ma juba sõna sain, siis küsin veel. Eelnõu seletuskirja leheküljel 2 on punkt 1.3 "Märkused": "Eelnõu vastuvõtmiseks Riigikogus on vajalik poolthäälte enamus." Ma saan aru, et see tähendab seda, et kui näiteks 7 Riigikogu liiget on poolt, 5 vastu ja ülejäänud erapooletud, siis see eelnõu võiks olla seadusena vastu võetud. Aga kui ma vaatan eelnõu ennast, siis näiteks leheküljel 8 on § 33 "Halduskohtumenetluse seadustiku muutmine" ja § 39 "Kohtute seaduse muutmine". Senine arusaam on selline, et kui mingi eelnõu muudab ka mõne kohtumenetluse seaduse sätteid, siis nõuab selle eelnõu seadusena vastuvõtmine märksa enam hääli kui poolthälteenamus, see peaks nõudma kvalifitseeritud hälteenamust. Kas ma olen õigesti aru saanud?

Hanno Pevkur

Aitäh väga asjakohase küsimuse eest! Ma usun, et me peame selle komisjonis üle vaatama. Me oleme küll praegu aru saanud nii, et nende muudatuste tegemiseks piisab poolthälteenamusest, aga kui on vaja koosseisu hälteenamust, siis kindlasti vaadatakse komisjonis see väike detail üle.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Kalle Jentsi!

Kalle Jents

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Õiguskomisjon arutas seda eelnõu esmaspäeval, 23. septembril. Komisjoni koosolekul osalesid justiitsminister Hanno Pevkur ja tema nõunikud ning muidugi õiguskomisjoni liikmed. Minister selgitas arusaadavalt, nagu ta tegi ka täna siin suures saalis, selle eelnõu kõige olulisemaid põhimõtteid. Diskussiooni tulemusel tegi komisjon konsensuslikult järgmised otsused: saata eelnõu täiskogu päevakorda 9. oktoobriks ning teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 23. oktoober kell 17.15.

Komisjon ei olnud nii tähelepanelik nagu kolleeg Väino Linde põhiseaduskomisjonist. Me saame selle informatsiooni põhjal esimese ja teise lugemise vahel kindlasti üle vaadata,

missugune hälteenamus selle eelnõu seadusena vastuvõtmisel peab olema. Nii et aitäh kolleegile!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 460 esimene lugemine tuleks lõpetada.

Esimene lugemine on lõpetatud. Määrán eelnõu 460 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 23. oktoobri kell 17.15.

5. Karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (468 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme tänase viienda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 468 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Kahe järgmise eelnõuga muudame karistusseadustikku. Eelnõu 468 on kindlasti väga hea eelnõu, sest see aitab meil praegusega võrreldes tõhusamalt kuritegevusega võidelda.

Alustan eelnõu eesmärkidest. Eelnõul on kolm eesmärki. Esiteks teeme ettepaneku muuta karistusseadustiku laiendatud konfiskeerimise kohaldamist puudutavaid sätteid, teiseks soovime laiendada võimalust kohaldada vangistuse asemel sõltuvusravi ja kolmandaks on meie soov täpsustada karistusjärgse käitumiskontrolli kohaldamise regulatsiooni. Nüüd räägin nendest kolmest põhimõttest täpsemalt.

Laiendatud konfiskeerimise regulatsioon on Eestis kehtinud kuus aastat ning selle aja jooksul on tekkinud mõned praktilised probleemid. Praktikutega arutades ongi tekkinud ettepanek leevendada laiendatud konfiskeerimise kohaldamise eeldusi, et need oleksid vastavuses vajadustega. Esiteks ei ole rakendunud laiendatud konfiskeerimise regulatsioon, mille eeltingimuseks on seatud kolmeaastase vangistuse

mõistmise nõue. See on laiendatud konfiskeerimise kohaldamise eeldusena liiga range. Teiseks on probleeme kolmanda isiku omandisse antud vara konfiskeerimisega, kuna kolmandalt isikult vara konfiskeerimiseks ettenähtud aeg on praktikas liiga lühikeseks osutunud. Seetõttu ongi ettepanek kohaldada edaspidi laiendatud konfiskeerimist ka juhul, kui isikule on laiendatud konfiskeerimist võimaldavas n-õ kuritegude kataloogi kuuluvas kuriteos süüdimõistmise korral mõistetud vähemalt üheaastane vangistus senise üle kolmeaastase vangistuse asemel. See puudutab eelkõige organiseeritud kuritegevust, näiteks narko- ja inimkaubandust, samuti riigivastaseid, ametivõi majandusalaseid kuritegusid. See omakorda peaks kaasa tooma kriminaaltulu laialdsena konfiskeerimise ja raskendama ebaseadusliku päritoluga raha legaliseerimist. Muudatused peaksid andma õigusrikkujatele väga selge signaali, et kuritegude toimepanemise abil rikastumist ei aktsepteerita. Ebaseaduslikult saadud vara kantimine lähedastele peaks muutuma senisest raskemaks ja keerulisem peaks olema ka ebaseadusliku päritoluga vara legaliseerida seadusliku ja ebaseadusliku vara segamise teel.

Seaduse teine eesmärk on efektiivistada narkomaania sõltuvusravi regulatsiooni. Võimalus asendada vangistus narkomaania sõltuvusraviga on Eesti õiguskorras kehtinud kaks aastat. Selle aja jooksul on selgunud, et sõltuvusravi eeltingimused on liiga jäigad ja seetõttu ei ole olnud paljudel juhtudel võimalik sõltuvusravi realselt kohaldada. Edaspidi on ettepaneku kohaselt narkomaania sõltuvusravi kohaldamise eeltingimus see, et isikut ei ole varem vangistusega karistatud.

Seaduse kolmas eesmärk on täpsustada karistusjärgse käitumiskontrolli kohaldamise regulatsiooni. Eelnõuga antakse kohtule suurem diskretsioonivabadus karistusjärgse käitumiskontrolli rakendamise otsustamisel. Kuna karistusjärgne käitumiskontroll kujutab endast mitme olulise põhiõiguse riivet, tuleb riigil tagada, et seda meetodit ei kohaldataks kergekäeliselt.

Lisaks ütlen, et kriminaalmenetluse seadustiku muutmise võimaldatakse konfiskeerimise, konfiskeerimise asendamise, tsiviilhagi või varalise karistuse tagamiseks kasutada vara

arestimise kõrval ka muid hagi tagamise abinõusid.

Kolme üldisemat eesmärki lahti seletades tuleks kavandavad muudatused täpsemalt üle käia. Püüan seda teha.

Esiteks, nagu ma ütlesin, leevendatakse laiendatud konfiskeerimise kohaldamise eeldusi. Kui kehtiva õiguse kohaselt on laiendatud konfiskeerimist võimalik kohaldada ainult juhul, kui isikule on karistusena mõistetud rohkem kui kolmeaastane vangistus, siis edaspidi piisaks vähemalt üheaastase vangistuse mõistmisest.

Teine muudatus puudutas segapäritoluga vara konfiskeerimist. Kehtiva õiguse kohaselt ei konfiskeerita vara, kui isik tõendab, et see on omandatud õiguspäraselt saadud vahendite abil. Tulevikus ei räägitaks enam omandamise faktist, vaid vara eest tasumisest. Vara ei konfiskeeritaks, kui isik tõendab, et ta on selle eest tasunud täielikult või olulises osas õiguspäraselt saadud vahenditega.

Kolmas muudatus võimaldab kohaldada laiendatud konfiskeerimist ka juriidilise isiku varale. Kehtiva õiguse kohaselt saab juriidiliselt isikult konfiskeerida otseselt kuriteoga saadud vara või kolmandale isikule kuuluv vara.

Neljanda muudatusega seotakse kolmandalt isikult konfiskeerimise ajalised piirid loogiliselt kuritegude aegumise tähtaegadega. Ajaline raamistik sõltub sellest, millise raskusastmega kuriteo menetlemisel laiendatud konfiskeerimist kohaldatakse. Nii ei saaks edaspidi kohaldada laiendatud konfiskeerimist kolmanda isiku varale, mis on omandatud varem kui kümme aastat enne esimese astme kuriteo toimepanemist. Teise astme kuriteo puhul jääb tähtaeg endiselt viie aasta peale.

Viienda muudatusega suurendatakse kohtu otsustuspädevust. See tähendab, et kohus saab igal konkreetsel juhul otsustada, kas laiendatud konfiskeerimist kohaldada või mitte. Seejuures peab kohus hindama asjaolusid, mis annavad alust arvata, et isiku tegelik elatustase või elustandard ei ole vastavuses tema leaalsete sissetulekutega, või on toimepandud kuriteo või varasemate kuritegude olemus selline, mis võimaldab saada varalist kasu. Seega peab kohus konkreetsel juhul esinevatest asjaoludest lähtuvalt ise hindama, kas esineb vajadus kohaldada laiendatud konfiskeerimist või mitte. Samas on

ka edaspidi iga juhtumi puhul kohustuslik konfiskeerida otseselt kuriteo abil saadud vara.

Kuuendana toon esile, et edaspidi saab sõltumata varasemast karistusest narkomaania sõltuvusravi kohaldada kõigile kuuekuulise kuni kaheaastase vangistusega karistatud süüdimõistetuile, kes on toime pannud kuriteo narkomaania tõttu ja vajaksid narkomaaniaravi. Muudatus võimaldab sõltuvusravi rakendada tunduvalt laiemalt, mis omakorda aitab loodetavasti kaasa sõltuvusprobleemidega kurjategijate ümberkasvamisele ning kuritegevuse vähenemisele. Senine praktika on näidanud, et valdav osa kuriteo toimepanemise eest kohtu all olnud ning sõltuvusravi vajavateks kvalifitseerunud uimastisõltlastest pole soovinud vangistust asendada sõltuvusraviga. Seda eeskätt põhjusel, et süüdimõistetud ei ole niisuguses faasis veel olnud sõltuvusraviks motiveeritud ja ka tegelik vanglakogemus on neil puudunud.

Seitsmendana toon välja karistusjärgset käitumiskontrolli puudutava muudatuse. Edaspidi on seaduses sõnaselgelt öeldud, et karistusjärgse käitumiskontrolli kohaldamine on kohtuniku diskretsiooniotsus. Samuti on kohtunikul seaduse järgi kohustus hinnata tagajärgi, mida toob süüdimõistetule kaasa karistuse järel käitumiskontrolli kohaldamine.

Viimase olulise muudatusena toon esile, et kriminaalmenetluse seadustikku muudetakse selliselt, et vara arestimise kõrval oleks võimalik kohaldada teisi hagi tagamise vahendeid. Igasugune põhiõiguste piirang peab olema proportsionaalne. Seetõttu ei ole vara arestimine alati kõige sobivam meede, sageli piisaks leebemate meetmete kohaldamisest, näiteks kohtuliku hüpoteeği seadmisest.

Seega olen peamisi muudatusi teile tutvustanud. Valitsuse esindajana toetan õiguskomisjoni otsust eelnõu esimene lugemine lõpetada ja eelnõu menetlemisega edasi liikuda. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni aseesimehe Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Hea minister! Õiguskomisjon arutas seda valitsuse

esitatud eelnõu esmaspäeval, 23. septembril. Õiguskomisjoni koosolekust võtsid osa Kalle Laanet, Andres Anvelt alates kella 11.12-st, Margus Hanson, kes asendas Igor Gräzinit, Kalle Jents, Marika Tuus-Laul, Neeme Suur, Peeter Võsa, Siim Kabrits ja Valdo Randpere ning nõunikud Linnar Liivamägi ja Raini Lai-de. Kutsututena osalesid justiitsminister Hanno Pevkur, ministri nõunik Kätlin Ots, õigusloome ja arenduse talituse nõunik Angelika Sarapuu, järelevalve ja õigusteeninduse talituse nõunik Liisi Pars, ministri nõunik Madis Timpson ning eraõiguse talituse juhataja Indrek Niklus ja sama talituse nõunik Vaike Murumets.

Minister tutvustas meile seaduseelnõu põhjalikult. Eelnõu peaks minu ja teiste komisjoni liikmete arvates aitama kaasa võitlusele kuritegevuse vastu, eriti just organiseeritud kuritegevuse vastu. Samuti on tal teatud ennetav mõju, sest meetmed, mis on siin sisse toodud, panevad kindlasti inimesi mõtlema, kas minna kuritegelikule teele või mitte.

Komisjon otsustas saata eelnõu tänaseks täiskogu päevakorda (poolt oli 8 komisjoni liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud). Meil on ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt oli 8 komisjoni liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud) ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 23. oktoober 2013 kell 17.15 (poolt oli 8 komisjoni liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud). Viimasena otsustati määrata ettekandjaks Kalle Laanet (otsus oli konsensuslik). Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 468 esimene lugemine tuleks lõpetada.

Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän eelnõu 468 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 23. oktoobri kell 17.15.

6. Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (469 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane kuues ja viimane päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 469 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Tegemist on küll ühe direktiivi ülevõtmisega, aga kindlasti on see eelnõu juba debatti tekitanud ja tekitab edaspidigi. Kõigepealt lubage teile ette kanda eelnõu üldine eesmärk. Kui proovida seda hästi lühidalt teha, siis võib öelda, et eelnõu eesmärk on tulemuslikumalt tõkestada laste vastu suunatud seksuaalkuritegude toimepanemist ning juurdepääsu lastepornole. Eelnõu peab lapsi paremini kaitsma seksuaalse väärkohtlemise eest ning aitama sedasi tagada nende heaolu ja tervist, suurendades riigi sisejulgeolekut ja isikute turvalisust. Vormilise poole pealt, nagu ma ütlesin, viiakse Eesti seadused selle eelnõuga kooskõlla Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2011/92/EL, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja millega asendatakse nõukogu üks varasem raamotsus. Direktiiv kehtestab laste seksuaalse väärkohtlemise kuriteokoosseisude ja karistuste miinimumnõuded ning sätted selliste kuritegude tõkestamiseks ja ohvrite kaitseks.

Järgnevalt peatun peamistel muudatustel, mis selle eelnõuga kaasnevad. Esiteks, eelnõuga laiendatakse perekondliku sõltuvuse kui raskendava asjaolu mõistet selliselt, et perekondlik sõltuvus võib tähendada ka lihtsalt kooselamist ilma majanduslikku toetust või ülalpidamist pakkumata. Näiteks, lapse vanemad on lahutatud ja lapse ema elab koos uue elukaaslasega, kes kuritarvitab last seksuaalselt. Eelnõu lubab sellises olukorras ohvriga ühise elamispinna jagamise lugeda raskendavaks asjaoluks ning mõista sellest tulenevalt rangema karistuse.

Teiseks, eelnõuga ühendatakse karistusseadustiku §-d 141 ja 142 (§ 141 käsitleb vägistamist ja § 142 inimese tahte vastaselt tema kaasamist sugulise kire rahuldamisele suguuhtest erineval viisil). Kehtiv seadus teeb vahet kahel asjal: inimese tahte vastaselt temaga suguuhtesse astumine ning inimese tahte vastaselt tema kaasamine sugulise kire rahuldamisele suguuhtest erineval viisil. Selline vahetegu ei ole aga põhjendatud. Mõlemal juhul on tegemist isiku sugulise vabaduse jõhkra rikkumisega. Eelnõu kohaselt olekski vägistamine nii inimese tahte vastaselt temaga suguuhtesse astumine kui ka muu sugulise iseloomuga vägivaldne tegu. Seega, kehtiv vägistamise termin muutub laiemaks. Ühendsäte hõlmab kõiki selliseid tegusid, ka neid, mida varem käsitleti §-des 141 ja 142.

Kolmandaks, samamoodi on ettepanek ühendada § 143, mis käsitleb suguuhtele sundimist, ja § 143¹, mis käsitleb sugulise kire rahuldamisele sundimist. Täisealise isiku poolt alaealise suhtes toimepandud tegevus, mis on praegu sätestatud kvalifitseeriva koosseisuna ehk § 143 lõike 2 punktis 1 ja § 143¹ lõike 2 punktis 1, on jäetud kvalifitseerivate asjaolude hulgast välja ning on sätestatud eraldi koosseisu uue koosseisuna §-s 143² "Suguühe või muu sugulise iseloomuga tegu mõjuvõimu kasutades", kuna laste seksuaalse väärkohtlemise vastane direktiiv nõuab kõnealuse teo puhul täiendavate koosseisuelementide kaetust. Näiteks peab lisaks sõltuvusseisundi ärakasutamisele olema karistatav ka saavutatud mõjuvõimu või usalduse ärakasutamine. Eelnõu kohaselt karistatakse täisealise isiku poolt noorema kui 18-aastase isikuga suguuhtesse astumise või muu sugulise iseloomuga teo eest, kasutades ära kannatanu sõltuvust süüdlasest või kuritarvitades saavutatud mõjuvõimu või usaldust, kahe- kuni kaheksa-aastase vangistusega. Kui tegu on korduvusega, karistatakse sama teo eest kolme- kuni kaheksa-aastase vangistusega ehk alampiir on kahe asemel kolm aastat.

Neljäs muutatus. Laste seksuaalse väärkohtlemise vastane direktiiv näeb ette juriidilise isiku vastutuse kõigi direktiiviga hõlmatud süütegude puhul. Sellest tulenevalt lisatakse eelnõuga juriidilise isiku vastutus järgmistesse karistusseadustiku paragrahvidesse: 141, 143, 143², 145, 145¹ ja 175¹. Ka karistusseadustiku revisjoni eelnõus, mis on Justiitsministeeriu-

mis valmimas, lähtutakse eeldusest, et põhimõtteliselt on juriidilise isiku vastutus võimalik kõigi süütegude puhul, mistõttu see lõige on lisatud nendesse paragrahvidesse, kus see praegu puudub. Kõnealuste süütegude toimepanemine juriidilise isiku poolt on ilmselgelt erandlik ning ebatõenäoline, samas, kui see on teoreetiliselt võimalik, siis peaks ka sanktsioon olema ette nähtud.

Viies muutatus. Eelnõuga karmistatakse mitmeid laste vastu suunatud seksuaalkuritegude eest mõistetavaid karistusmääri. Näiteks karistatakse eelnõu kohaselt vanema, kasu- vanema või vanavanema poolt lapse või lapse- lapsega suguuhtesse astumise või muu seksuaalse iseloomuga teo eest senise kõige rohkem viieaastase vangistuse asemel kuni kaheksa-aastase vangistusega.

Kuues muutatus. Laste seksuaalse väärkohtlemise vastase direktiivi üks eesmärk on kriminaliseerida lasteprostitutsiooni raames lapsega seksuaaltegevuses osalemine. Sellel sättel on oluline roll lasteprostitutsiooni vastu võitlemises tervikuna, kuna seksi ostmise kriminaliseerimise korral väheneb eri uuringute andmetel ka nõudlus. Sõnaselgelt sätestatakse keeld astuda suguuhtesse või teha sugulise iseloomuga tegusid lasteprostitutsiooni raames alla 18-aastase isikuga. Sellise teo eest karistatakse kuni kolmeaastase vangistusega. Sama teo eest, kui see on toime pandud noorema kui 14-aastase isiku suhtes, karistatakse kuni viieaastase vangistusega. Seega ei tohi kasutada ega osta mingeid sugulise iseloomuga teenuseid, mida osutab alla 18-aastane prostituut. Prostituudi vanuses veendumine või selle väljaselgitamine on tema teenuseid osta sooviva isiku vastutusel.

Seitsmes muutatus. Täiesti uue kuriteo-koosseisuna lisatakse karistusseadustikku lastepornole teadvalt juurdepääsu taotlemine. Sellega kriminaliseeritakse näiteks interneti vahendusel lastepornot sisaldavatele lehekülgedele sisenemine ning seal piltide ja filmide vaatamine, sealjuures ka siis, kui neid ei tõmata enda arvutisse. Inimest saab nimetatud teo eest vastutusele võtta juhul, kui ta teab, et sellel netilehel saab näha lasteporno materjale, aga ta sellegipoolest siseneb sinna. Sellist teadlikkust võib järeldada näiteks korduvatest lehele sisenemistest, kasutajakonto olemasolust või rahalistest ülekannetest teenuse pak-

kujale. Seega, kogemata või juhuslikult sellise lehele sattujaid ei karistata. Samuti ei ole selle sätte näol mingil juhul tegemist sooviga internetti kuidagimoodi tsenseerida.

Kaheksas muudatus. Eelnõuga laiendatakse lastega töötavate inimeste ringi, kelle puhul peab enne töölevõtmist veenduma, et neid ei ole karistatud seksuaalkuritegude eest. Sätte eesmärk on piirata teatud kindla karistusega isikute ligipääsu lastele ja võimalikku üksijäämist nendega. Siia gruppi kuuluvad näiteks lastekaitsetöötajad ja muud oma töös lastega vahetult kokkupuutuvad isikud, samuti vabatahtlikud ning lastega töötavad praktikandid. Niisamuti kuuluvad siia isikud, kellel ametijuhendi või töö iseloomu tõttu tuleb lastega vahetult kokku puutuda, nagu kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajad või sotsiaaltöötajad, samuti teistes, mitte ainult lastele mõeldud asutustes lastega vahetult kokkupuutuvad isikud, näiteks haigla sotsiaaltöötajad. Samamoodi on sellised isikud politseiametnikud, kelle ametijuhend eeldab tööd lastega, ehk noorsoopolitseinikud.

Ma rõhutan siinkohal, et seaduseelnõu ei hõlma kõiki lastega kokkupuutuvaid isikuid, vaid silmas peetakse neid, kelle puhul ametijuhend, seadus või töö iseloom sellist kontrolli eeldab. Kindlasti ei laiene kõnealune nõue isikutele, kes tööülesannete täitmisel teiste hulgas lapsi teenindavad, näiteks müüjatele või juuksuritele. Nende karistatust ei pea karistusregistrist kontrollima. Lastega töötamise piirang, mis tagab, et kutsealadele, kus lastega kokku puututakse, ei pääseks töötama isikud, keda on karistatud või kes on sundravile määratud inimkaubanduse, seksuaalse enesemääramise vastaste kuritegude, prostitutsiooni või lastepornoga seotud kuritegude eest, kehtib Eestis alates 2007. aasta 20. juulist. Tegu on alalise keeluga.

Praegu on lastega töötamise õigust piiratud mitmes seaduses. See on loonud olukorra, kus lastega töötavatele isikutele seatud piiranguid on eri õigusaktides sõnastatud erinevalt ning puudub üheselt arusaadav lähenemine. Samuti ei piisa olemasolevast loendist, mis sisaldab ametikohti või teenuseid, millele piirangud on kehtestatud. Eri valdkondade ekspertide arvates on mõistlik need piirangud selguse huvides ühte seadusesse koondada. Selleks pakuti välja lastekaitse seadus. Minule teadaolevalt on uue

lastekaitse seaduse jõustumise eeldatav tähtaeg planeeritud 2015. aasta jaanuarisse. Eks Riigikogu saab selle üle täpsemalt arutleda. Aga selleks, et tagada laste seksuaalse väärkohtlemise vastase direktiivi ülevõtmine õigel ajal, tuleb lastega töötavate isikute töötamispiirangud kehtestada varem. Sellepärast eelnõus sellest juttu ongi.

Ma usun, et siinkohal on paslik lõpetada, tänada õiguskomisjoni asjaliku arutelu eest ja esimene lugemine täna lõpetada, et oleks võimalik esimese ja teise lugemise vahel selle eelnõuga edasi tööd teha. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Marko Pomerants, teie küsimus!

Marko Pomerants

Aitüma! Ma olen küll eelnõu arutelu juures olnud ja seetõttu tean ka nüansse, aga pean siiski küsima. Viimasel paaril nädalal on Eesti meedias levinud arusaam, et Riigikogus on menetluses üks eelnõu, millega kavatsetakse muuta seksuaalse enesemääramise ea piiri. Ole hea, vasta väga lihtsalt: kas selles eelnõus, mille valitsus meile saatis, on seda küsimust kuidagi käsitletud?

Hanno Pevkur

Aitäh! Väga lihtsalt ei saa vastata, ma püüan pisut seletada. Seksuaalse enesemääramise iga Eesti Vabariigis on 14 aastat. Mida see eelnõu teeb? Toob sisse diferentsi, teisisõnu, eristab teod, mille puhul kehtib üldine seksuaalse enesemääramise iga, ja teod, mille puhul üldine iga ei kehti ja kehtib kõrgendatud seksuaalse enesemääramise iga. Ma oma ettekandes lugesin täpselt ette, millisel puhul ei ole seksuaalse enesemääramise iga mitte 14, vaid 18 aastat. See eelnõu toob sisse vahe üldise seksuaalse enesemääramise ea ja erijuhtumite vahel. Need erijuhtumid on karistusseadustikus edaspidi täpselt üles loetud.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Lugupeetud justiitsminister! Sotsiaaldemokraatlik Erakond on selle koosseisu jooksul andnud Riigikogu menet-

lusse eelnõu, mis kriminaliseerib seksi ostmise alaealiselt. Eelnõu on läbi teinud esimese lugemise ja seisab nüüd tõenäoliselt kuskil riivil. Kas selle, valitsuse algatatud eelnõu seadusena vastuvõtmine lahendab ära kõik need probleemid, mis olid toodud sotsiaaldemokraatide eelnõus?

Hanno Pevkur

Aitäh! Vastamiseks peaks kahte eelnõu korralikult kõrvutama. Ma ei saa lubada, et iga detail, mis teie eelnõus on, selle eelnõuga kaetakse. Küll ütleb see eelnõu väga selgelt, millisel puhul (ma ka eelmisele küsimusele vastates tõin selle vahe välja) me käsitleme 14-aastase ja noorema isiku suhtes toimepandud tegusid, ning millisel puhul 18-aastase ja noorema isiku suhtes toimepandud tegusid. Eelnõu pakub lahenduse, mis on direktiiviga kooskõlas. Eesti õiguskaitseorganid peavad teatud juhtudel käsitlema seksuaalse enesemääramise iga kõrge mana kui 14 aastat.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja, minister! Muidugi on tegevjuristi praktilisel mõistusel küllalt raske mõista, et selle eelnõu seaduseks muutumise korral võib edaspidi näiteks juriidiline isik või äriühing saada kriminaalsüüdistuse füüsilise isiku vägistamise eest. Aga hea küll, kui see nii on, ju siis on. Kuid miks on selle sätte puhul juriidilisele isikule ette nähtud rahaline karistus, aga ei ole täiendavat valikuvõimalust, näiteks sundlõpetamist, arvestades just selle toimepandud teo erilaadust ja võimalikku raskust?

Hanno Pevkur

Aitäh! See on kindlasti väga hea debati teema õiguskomisjonile. Hea meel on tõdeda, et õiguskomisjoni esimees on ka karistusõiguse revisjoni töörühmas, kus koos teadlaste ja ekspertidega otsitakse lahendusi karistusseadustiku kitsakohtadele. Üks kitsaskoht on juriidilise isiku vastutus laiemalt ja see, millisel puhul saaks karistusmeetmena kasutada juriidilise isiku lõpetamist. Üldine arusaam on see, et juriidilise isiku sundlõpetamine kui karistuslik meede ei ole efektiivne. Sellest tulenevalt

pakutakse suure tõenäosusega välja, et selline karistuslik meede kui juriidilise isiku sundlõpetamine tuleks üldse ära kaotada. Tullles tagasi küsimuse alguse juurde, peab mõnna, et näiteks on võimalik juriidilise isiku kaudu rahastada äripartneri tütre vägistamise tellimist. Sel juhul on võimalik selgelt tuvastada ka juriidilise isiku vastutuse koosseis. See ei ole pelgalt teoreetiline võimalus. Juriidilise isiku vastutus peab olema sätestatud näiteks selliseks puhuks, kui mängus on isiku mõjutamine ja selleks kasutatakse lähedase inimese vägistamist: äriühingu taga seisvad inimesed kasutavad oma või kellegi teise äriühingut, et kuritegu tellida ja maksta mingeid vahendeid kellegi kolmandale isikule, võib-olla ka juriidilisele isikule, ja sealt omakorda liigub raha teo toimepanijale. See on põhjus, miks tuleb juriidilise isiku vastutus sätestada. Rahaline karistus on valitud pigem sellepärast, et sundlõpetamine kui karistuslik meede ei ole efektiivne.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Ma olen küll kaasettekandja, aga kasutan võimalust ja küsin ministrilt tema arvamust. Alaealiselt seksi ostmise kontekstis on sisse toodud selline mõiste nagu lasteprostitutsioon, seletuskirjas räägitakse väga selgelt lapsprostituutidest. Kas sellega ei peaks kaasnema hirm, et me tegelikult neid alaealisi, kes kindlasti ei tegele selliste asjadega suurest rõõmusest või õnnest, juba kohtusse minekul sildistame prostituutideks? Ega nad tihtipeale ei tegele sellega väga teadlikult, vaid elu sunnil. Kas väljendi "lapsprostituut" kasutamine on ikka päris õige?

Hanno Pevkur

Aitäh! Küsimus on kindlasti kohane. Nagu ma sissejuhatuses ütlesin, siis selle eelnõu vormiline peaesmärk – see on ka põhjus, miks näiteks praegu arutatav ja eelmine päevakorrapunkt ei ole ühendatud – on see, et selle eelnõuga võetakse üle üks direktiiv, lasteporno vastu võitlemise direktiiv. Me oleme Eestis kokku leppinud, et püüame direktiivi üle võttes jääda üldjuhul direktiivi raamidesse. Direktiivi sõnastust on eelnõusse üsna palju üle võetud ja nendest mõistetest on siin lähtunud. Ma

väga loodan, et me mitte kedagi ei sildista, sest me võtame vastutusele isiku, kes alaealiselt seda teenust ostab, mitte alaealise enda. Me ei lähe kohtusse mitte lapsprostituudi vastu, vaid isiku vastu, kes lapsprostituudi teenust on kasutanud. Vajaduse korral saab kohtuistungil kinniseks kuulutada. Seaduse sõnastuse koha pealt oleme sunnitud vaatama, mida ütleb direktiiv, ja kui mõisteid on võimalik ühtlustada, siis seda debatti ei peaks kartma. Aga selle eelnõu puhul peame siiski jääma direktiivi sõnastuse ja seal toodud ettepanekute juurde.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Mul on au olla eelnõu 469 esimesel lugemisel kaasettekandja. Seda eelnõu arutati õiguskomisjonis 23. septembril 2013. Arutelust võtsid osa rahvasaadikud Kalle Laanet, Andres Anvelt, Margus Hanson, Kalle Jents, Marika Tuus-Laul, Neeme Suur, Peeter Võsa, Siim Kabrits ja Valdo Randpere. Selle päevakorrapunkti arutelul andis minister ülevaate eelnõu käekäigust. Eelnõuga viiakse mitmed meie seadused kooskõlla Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2011. aasta direktiiviga, millega kehtestatakse miinimumnõuded laste seksuaalse väärkohtlemise kuriteokoosseisudele ja karistustele ning sätted selliste kuritegude tõkestamiseks ja kuriteoohvrite kaitseks. Komisjonis oli sel teemal ka diskussioon. Minister oma ettekandes sellel peatus. Paljud siin saalis esitatud küsimused olid sarnase iseloomuga nagu komisjonis kõlanud küsimused.

Arutati ka eelnõu ja nn Lanzarote konventsiooni seost ning kooskõla käimasoleva karistusõiguse revisjoniga. Otsustati saata eelnõu tänaseks täiskogu päevakorda (poolt hääletas 8 rahvasaadikut, vastu ei olnud keegi, erapooletuks jäi Peeter Võsa) ning teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (sama hääletustulemus) ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 23. oktoober kell 17.15. Konsensuslikult tehti ettepanek määrata ettekandjaks Andres Anvelt. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Marianne Mikko, teie küsimus!

Marianne Mikko

Suur tänu! Nagu kolleeg Helmen Kütt juba mainis, Sotsiaaldemokraatlik Erakond on andnud Riigikogu menetluse eelnõu, mis kriminaliseerib seksi ostmise alaealiselt. Meie naiskogu Kadri oleks aga veelgi kaugemale läinud ja oleks tahtnud kriminaliseerida seksi ostmise kui sellise üldse. Ent asjast. Seaduseelnõus 469 on säte, mis räägib lasteprostitutsioonist, seltskirjas räägitakse lapsprostituutidest. Milline on sinu isiklik arvamus, kas selline lähenemine ei tekita olukorda, kus alaealisest kannatanust, et mitte öelda ohvrast, tehakse sellise sõnastusega süüdlane? Kas see on mõistlik ja kasulik?

Andres Anvelt

Aitäh! Minister mingil määral juba vastas sellele küsimusele. Minu arvamus on natukene teistsugune. Ma arvan, et kui me võtame üle selle väga olulise direktiivi, siis me ei võta seda üle ju mitte ainult vormiliselt, vaid ka sisuliselt. Seksi ostmise subjekt on ka selle seaduse mõistes igal juhul prostituut. Küll arvan ma seda (kindlasti me õiguskomisjonis sellest ka räägime), et eriti alaealiste puhul peaks selle väljendi välistama juba sellepärast, et kohtunikul on küll õigus kuulutada istung kinniseks, aga tahes-tahmata on meedial selliste asjade vastu huvi. Isegi väiksed vormilised ebatäpsused või vihjed seaduses annavad võimaluse pöörata seda olukorda mitte süüdistatava, vaid sellesama alaealise kahjuks, kuna ta osaleb sellel kohtuprotsessil eelnõu praegusest tekstist tulenevalt ikkagi lapsprostituudina. See ei mõju kindlasti hästi tema tulevikule. Eriti peab seda arvestama siis, kui tegemist on ühekordse juhtumiga. Nagu me teame, tasu võib olla ükskõik milline, alaealine ei pea olema professionaalne prostituut ja tegu võis tõesti olla ühekordse juhtumiga. Kindlasti tuleks alaealise kahjustamist vältida.

Ma loodan, et kui me õiguskomisjonis arutame meie fraktsiooni eelnõu, kus me räägime seksi hankimisest või muul viisil sugulise kire rahuldamisest, selle eest alaealistele, ka vanuse poolest alaealistele isikutele tasu pakkudes või üle andes, siis me leiame konsensuse ja need kaks eelnõu saab ühendada. Me võtame praegu

üle Euroopa direktiivi ja ma olen aru saanud, et Eesti riigi agarus sellistel puhkudel on alati väga suur. Aga kui me teeme seda heal moel ja meie inimeste huvides, siis ma küll ei usu, et Euroopa Komisjon hakkab meile selle eest trahvi määrama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Jents!

Kalle Jents

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma korra veel küsin sinu käest selle teema kohta, mis siin saalis täna juba tõstatatus ja mis ka komisjonis arutlusel oli. See on ikkagi see juriidilise isiku vastutus. Kindlasti ei saa ju juriidiline isik olla näiteks vägistamise toimepanija, ta saab olla kaasaaitaja. Sellest lähtudes me tõesti võime seda konstruktsiooni kuidagi punuda. Kui võrdlus tuua, siis võiks juriidilise isiku panna täpselt samuti vastutama varguse puhul. Äkki piisaks üldisest vastutusest kuriteole kaasaaitamise eest? Kas peab ikka igas konkreetsetes paragrahvis olema juriidilise isiku vastutus niimoodi sätestatud? Kuidas sul endal menetlejana tunne on, kas võiks selle üle veel komisjonis debateerida?

Andres Anvelt

Aitäh! See on väga hea küsimus. Me oleme sellest õiguskomisjonis ka enne rääkinud. Juriidilise isiku vastutus on tõesti kuidagi väga abstraktne teema. Majanduskuriteo puhul on see muidugi väga lihtne ja selge, kui hiilitakse kõrvale maksudest jne, kuigi ka seal panevad kuriteo toime ikkagi füüsilised isikud. Ma arvan, et juriidilise isiku üldine mõiste kuriteokoosseisus tuleks meie komisjoni selle koosseisu olulisima debati ehk karistusseadus-

tiku uue redaktsiooni debati käigus selgelt läbi vaielda. Ei saa jääda lootma selle peale, et vastuse annavad meile menetlejad, kohtunikud. Me tihtipeale anname õiguskomisjonis oma arvamuse, kuidas asjasse suhtuda, pärast seda, kui asi on jõudnud Riigikohtusse. See näitab, et me peame selle asja endale väga selgeks tegema, et mitte tekitada vastupidist olukorda, kus me tõesti tunnetame, et juriidiline isik on selle, ütleme niimoodi, kogumi taga, näiteks terve hulga kuritegude või organiseeritud tegevuse taga, aga me ei suuda sellele koosseisule tuginedes kaasust kohtus menetleda. See on palju hullem. Me peame selle teema õiguskomisjonis endale väga selgeks tegema. Ma arvan, et meil on sellega veel üksjagu tegemist. Kindlasti tasub kuulata tegevjuriste. Tuleks küsida prokuröridelt ja advokaatidelt, kuidas nad üldse näevad juriidilise isiku rolli kuritegude puhul.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 469 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud eelnõu 469 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 23. oktoobri kell 17.15.

Tänane päevakord on ammendatud.

Istungi lõpp kell 15.19.

Istungi kestus 2 tundi ja 19 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 10. oktoober 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärku neljanda töönädala neljapäevast istungit. Palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Härra aseesimees! Lugupeetud kolleegid! Annan Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel üle eelnõu, millel on täiesti fantastiline saatus. Esimest korda andsin ma analoogse seaduseelnõu üle 1999. aastal. See on kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Jutt on jällegi neist inimestest, kellele me selle eelnõuga pakume võimalust osta kuni 0,2 hektarit maad aiandusühistus. See küsimus on meil pikalt arutelul olnud. Tuletan meelde, et viimane kord, kui seda arutati, jõudsim kolmanda lugemiseni, aga siis juhtus midagi, tõenäoliselt mingi tööõnnetus. Loodame, et te seekord saate sellest probleemist aru. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Yana Toomi!

Yana Toom

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni nimel annan üle Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu. Selle sisu on see, et Vabariigi Valitsusele tehakse ülesandeks töötada 1. juuniks 2014 välja vaidekomisjoni õiguslik alus, mille eesmärk on korteriühistute vaidluste lahendamine kohtuvälises korras, et korteri-

ühistutes tekkinud vaidlusi saaks menetleda lihtsamalt ja kiiremini. Räägin hästi lühidalt, miks see eelnõu vajalik on. Me kõik teame, kuidas töötab meie kohtusüsteem. Me teame, et see süsteem on ülekoormatud, kohtuvaidlused võtavad vahel aastaid. Korteriühistute sisuliselt ainuke võimalus vaidlusi lahendada on teha seda kohtus. Praegu puudub aga Eestis võimalus luua vaidekomisjoni korteriühistute vaidluste lahendamiseks. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikkel 6 reguleerib kohtumenetluse üldisi põhimõtteid, mida tuleb pidada ka muude õigusemõistmise funktsiooni täitvate organite üldpõhimõteteks. Euroopa Inimõiguste Kohus on selgitanud, et kohtueelne organ ei pea tingimata olema riigi kohtusüsteemi osa, kuid peab vastama teatud tunnustele, muu hulgas peab see organ olema sõltumatu ja erapooletu, seaduse alusel moodustatud ja täidesaatvast võimust lahutatud. Sellele organile peab olema seadusega antud õigusemõistmise volitus ning selle menetluskord peab tagama konkreetse asja adekvaatse arutamise. Kohtudes Keskerakonna fraktsiooniga oli Riigikohtu esimees Priit Pikamäe seisukohal, et Eesti üldine kohtusüsteem on pealtnäha lihtne, kuid siiski ressursi- ja ajamahukas. Ta oli seisukohal, et korteriühistute vaidekomisjoni loomise idee on hea ning seda tuleks kindlasti kaaluda. Ma loodan, et ka siin saalis leiab see idee poolehoidu. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kaks eelnõu. Meie kodu- ja töökorra seaduse kohaselt otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise. Täna meil teateid ei ole.

Liigume kohaloleku kontrolli juurde.

Kohalolijaks registreerus 61 Riigikogu liiget, puudub 40.

Head ametikaaslased! Tänane istung on lõppenud. Ma soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 10.05.
Istungi kestus 5 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 14. oktoober 2013

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine minkide pidamise korralduse kohta (nr 351)

2. Arupärimine riigieelarve täitmise kohta keskkonnaministri valitsemisalas 2012. aastal (nr 356)

3. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu viienda töönädala esmaspäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnisson!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kuus seaduseelnõu. Esiteks, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Teiseks, võlaõigusseaduse ja tarbijakaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nende kahe seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Hanno Pevkur. Kolmandaks, käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Neljandaks, maksukorralduse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Nende kahe seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Viierendaks, liiklusseaduse ja väärtemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Kuuendaks, välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esin-

dab Vabariigi Valitsust siseminister Ken-Marti Vaher. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli Mailis Repsi! Head kolleegid, oleme väheke tähelepanelikumad!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Head kolleegid! Tutvustan teile arupärimist haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole. Kui te mäletate, siis me läksime suvel lahku jaanipäeva eelõhtul, olles arutanud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu, kust võeti välja § 82, mille juurde pidime tagasi tulema kohe sügisel. Sügis on nüüd kätte jõudnud. Meil ongi küsimused haridus- ja teadusministrile, kes neile vastates suudab meile loodetavasti tuua lähemale tõe, milline on tema juhitud ministeeriumi arusaam tulevases rahastamisest. Meid huvitab uus rahastamismudel ja selle alused. Samuti pakub meile huvi, kuidas on selle rahastamismudeli käikulaskmise korral kavas korrigeerida õpilaste ja õpetajate arvu suhet koolivõrgus. Õpilaste arv on peaaegu kaks korda vähenenud. Kas planeeritakse ka samasugust õpetajate arvu vähenemist? Kuidas täpsemalt ministeerium seda ette näeb? Huvitab ka eelmise aasta jaanuaris rakendunud õpetajate palgaraha sihtotstarbelisus. Kui suve hakul sai räägitud, et rahastamismudelil nähakse siiski ette võimalused tugistruktuuridele, siis eelmises infotunnis ütles minister, et seda plaani ei ole. Me tahame seda täpsustada. Kindlasti huvitab meid ka see, kas rahastamismudelil on korrutise aluseks 35 tundi, mis uue seadusega ette nähti, või praegune koormusnorm.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem arupärimisi ega eelnõusid üle anda ei soovita. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kuus seaduseelnõu. Riigikogu juhatuse otsustab nende menetlusse võt-

mise Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt. Samuti olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe arupärimise. Kui see vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud, edastan selle adressaadile viivitamatult.

Läheme teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 10. oktoobril algatatud kinnisasja omandamise kitsendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on maaelukomisjon, ning Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 10. oktoobril esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon.

Riigikogu esimees on määranud Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 10. oktoobril esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu kohta muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 24. oktoobri kell 16.

Riigikogu juhatus on edastanud järgmised Vabariigi Valitsuse s.a 10. oktoobril esitatud eelnõud Euroopa Liidu asjade komisjonile. Esiteks, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ühtsed eeskirjad ja ühtne menetlus krediidiastutuste ja teatavate investeerimisühingute solveerimiseks. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja määruse eelnõu kohta arvamust andma rahanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 24. oktoober kell 16. Teiseks, Euroopa Parlamendi määrus Euroopa Parlamendi uurimisõiguse kasutamise kohta. Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja määruse eelnõu kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 7. november kell 16.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Hetkel on kohalolijaks registreerunud 80 Riigikogu liiget, puudub 21.

Nüüd, austatud Riigikogu, läheme käesoleva tööädala päevakorra kinnitamise juurde.

Panen hääletusele Riigikogu täiskogu VI istungjärgu viienda tööädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 77 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole.

Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine minkide pidamise korralduse kohta (nr 351)

Aseesimees Laine Randjärv

Alustame tänaste päevakorrapunktide käsitlemist. Täna vastatakse arupärimistele. Esiteks on kõne all Riigikogu liikmete Karel Rüütli, Sven Mikseri, Neeme Suure, Kajar Lemberi, Kalvi Kõva, Eiki Nestori, Jaak Alliku, Helmen Küti, Rainer Vakra, Andres Anvelti, Rein Randveri, Rannar Vassiljevi, Deniss Boroditši ja Inara Luigase 20. juunil 2013. aastal esitatud arupärimine minkide pidamise korralduse kohta (nr 351). Arupärimisele vastab keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus. Ma palun arupärijate nimel kõnetooli Rein Randveri!

Rein Randver

Austatud juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Riigikogu liikmed on esitanud arupärimise minkide pidamise korralduse kohta. Nad tõdevad, et mingifarmid on mitmes Euroopa Liidu riigis keelustatud. Ühena viimastest otsustas mingifarmid keelustada Holland, kes on minkide farmis kasvatamise poolest kolmandal kohal. Pärast seda, kui mingifarmid keelustati Inglismaal, suurenes surve nende loomiseks mõnes Ida-Euroopa riigis, näiteks Poolas, kus ei ole küllalt seadusi ega järelevalvet, et minkide farmis kasvatamist edukalt reguleerida. Võime oletada, et pärast Hollandis mingifarmide keelustamist suureneb jälle surve karusloomafarmide laiendamiseks Ida-Euroopa riikides, teiste hulgas Eestis.

Keskkonnavaldkonnas on vaja keskenduda suure keskkonnariskiga objektidele, et paraneks keskkonnaseisund ja õiguskuulekus. Keskkonnaministeeriumil on aga probleeme nende farmidega, kes ei täida seadust. Mingifarmide temaatika haakub mitme seadusega: loomakaitseseadus, veeseadus, loomatauditõrje seadus. Aeg-ajalt pääsevad Ameerika naaritsad ehk mingid pakku ja ohustavad Eestis looduskaitse all olevat Euroopa naaritsat. Tuues ühe näite paljudest, võib öelda, et Baltikumi suurimas karusloomakasvanduses Karjakülas on umbes 30 000 Ameerika naaritsat, aga paaritumisperioodil võib nende arv küündida 150 000-ni. Kummastav on see, et siiani on farm tegutsenud sisuliselt ebaseaduslikult, sest sellel ei ole pärast 2008. aastal kehtima hakanud Keskkonnaameti määrust tegevusluba.

Hoolimata sellest, et olemasolevad karusloomafarmid ei suuda täita kehtivaid õigusakte, on Keskkonnaamet otsustanud väljastada tegevusloa uuele farmile, mis rajatakse Lääne- maale Suur-Nõmmkülasse. Probleemidele on korduvalt tähelepanu juhtinud Eesti Keskkonnaühenduste Koja liikmed, kes on ka keskkonnaministrile kirja saatnud. Koda on rõhutanud, et nad on mures mingifarmi rajamise plaanide pärast, sest kõnealust farmi plaanitakse ehitada linnukaitsealade lähedusse, seega tuleb keskkonnamõju puhul lisaks võõrliigi loodusesse sattumise ohule arvestada ka võimalikku kahju maas pesitsevatele lindudele.

Euroopa naaritsa puhul on tegu rahvusvahelise looduskaitseliidu punases nimestikus oleva äärmiselt ohustatud liigi ainukese eduka taasasustamiskatsega maailmas. Arvestades seda, kui palju tööjõudu ja raha on kulutatud Euroopa naaritsa asurkonna taastamiseks Eestis ja kui vaevaliselt kulgeb liigi taastamine, on lubamatu Eestis uusi mingifarme rajada ja olemasolevaid laiendada. Hinnanguliselt pääseb aastas igast mingifarmist loodusesse üle 60 isendi. Eksisteerivad mingifarmid ei täida neile seadusega pandud kohustust välistada loomade loodusesse sattumine.

Tulenevalt eeltoodust soovivad 14 Riigikogu liiget saada vastuseid minkide pidamise korralduse kohta ja on esitanud lugupeetud keskkonnaministrile kuus küsimust. Edukat mõttevahetust!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun vastamiseks kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannuse!

Keit Pentus-Rosimannus

Austatud Riigikogu aseesimees! Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Vastan esitatud arupärimisele, sest teema on seotud looduskaitseadusega, mis reguleerib Keskkonnaministeriumi haldusala ja valitsemisala. See seadus käsitleb karusloomafarmidest ainult mingi- ja kährikufarme. Seetõttu eeldan, et võin oma vastustes lähtuda eelkõige just nendest kahest liigist. Üldisemaid karusloomafarmide regulatsioone käsitletakse loomakaitseaduses ja selle allaktides, mis reguleerivad Põllumajandusministeriumi valitsemisala.

Esimene küsimus: "Mitu karusloomafarmi Eestis tegutseb, mitmele on väljastatud tege-

vusluba ja mitu farmi tegutsevad ilma, et nad täidaksid Eestis kehtivaid nõudeid?" Praegu on Eestis luba väljastatud kolmele mingifarmile. Ükski nendest, kellele luba väljastatud on, praegu ei tegutse. Küll aga tegutseb kolm sellist mingifarmi, kellel s.a 1. oktoobri seisuga luba ei ole. Ühtegi kährikufarmi Eestis ei tegutse, ka ei ole loomulikult ühtegi kährikufarmi tegevusluba väljastatud.

Teine küsimus: "Miks ei ole senised farmid suutnud oma tegevust viia kooskõlla kehtivate õigusaktidega, vaatamata pidevatele ettekirjutustele, ja seda nende normide kehtima hakkamise algusest saadik?" Mulle tundub, et see küsimus on mõeldud ebaseaduslikult tegutsevate farmide pidajatele. Minust nende tegevuse õigustajat või põhjendajat siin parlamendi ees kindlasti ei saa.

Kolmas küsimus: "Kuidas hindab keskkonnaminister olukorda, kus farmidest loodusesse pääsenud loomad tõstavad minkide naturaliseerinud asurkonna arvukuse loomulikust kõrgemale tasemele, muutudes kriitiliseks lisaohuks neile kaitsealustele liikidele, kelle püsimine niigi sõltub suuresti riiklikest kaitsemeetmetest ja rahalistest vahenditest?" Selline küsimus oli teil esitatud. Kindlasti tekitab minkide loodusesse pääsemine muret, seetõttu tekitavad muret ka need farmid, kus minkide pidamise nõuded täidetud ei ole. Tuleb öelda, et ühtegi sellist näidet, et mõnes farmis oleks suudetud täiesti ära hoida Ameerika naaritsa loodusesse pääsemist, meil paraku ei ole. Tõsi on ka see, et kõik tegutsevad farmid on alates sellest ajast, kui looduskaitseaduse muudatus selle aasta mais jõustus, teinud väga suuri jõupingutusi, et nad suudaksid oma tegevuse nõuetega vastavusse viia. Tõepoolest, tuleb nentida, et eelkõige kaitsealuseid liike ohustavate minkide loodusesse pääsemine ei ole praegu välistatud ja täielikult ei ole see välistatud tõenäoliselt ka siis, kui need farmid kõigile nõuetele vastama hakkavad. Probleemne on see Keskkonnaministeriumist vaadates eelkõige seetõttu, et Ameerika naaritsate loodusesse pääsemine kindlasti vähendab mitmete kaitsealuste liikide heaks tehtavate pingutuste efektiivsust. Eesti on üks vähestest Euroopa riikidest, kus Euroopa naaritsa asurkond looduses eksisteerib, mingid aga ohustavad Euroopa naaritsaid paraku väga tõsiselt.

Neljas küsimus: "Miks otsustas Keskkonnaamet ettevõtte poolt tellitud eksperdi hinnangu alusel, et Läänemaale Suur-Nõmmküla külasse kavandatud farmi tegevusega ei kaasne olulist keskkonnamõju, mistõttu ei algatata loa saamiseks keskkonnamõju hindamist?" Keskkonnaamet saab analüüsida kõiksuguseid taotlusi ikka ja ainult kehtivate reeglite, normide ja seaduste seisukohast. Kui esitatakse projekt, mis täidab kõiki õigusaktides toodud reegleid ja nõudeid, siis ei ole Keskkonnaametil ega ühelgi teisel riigiametil õigust ainuüksi kahtlase sisetunde alusel seda tagasi lükata. Küll aga tuleb öelda, et selle taotluse kohta esitas Keskkonnaamet palju lisaküsimusi ja seadis terve hulga tingimusi. Küsiti ka eksperdiarvamust, kas ja kuidas õnnestuks minkide loodusesse pääsemist takistada. Selle eksperdiarvamuse alusel muutis taotleja oma projekti ja võttis arvesse kõik lisasoovitused, mida teha selleks, et Ameerika naaritsa loodusesse pääsemise tõenäosust vähendada. Just loa taotleja kinnitusest, et kõiki lisatingimusi täidetakse, pidi oma otsuse tegemisel lähtuma ka Keskkonnaamet. Nagu teada, see protsess on vaidlustatud ja praeguste andmete kohaselt peaks kaebus kohtus arutelu alla tulema aprillis 2014.

Viies küsimus: "Millist majanduslikku mõju avaldavad karusloomafarmid majandusele ja kas see kaalub üles tekkiva kahju looduskeskkonnale?" Nagu ma sissejuhatuses ütlesin, saan vastata eelkõige mingi- ja kährikufarmide kohta. Kährikufarme, nagu öeldud, Eestis ei tegutse. Ka ühtegi kõikidele nõuetele vastavat seaduslikku mingifarmi Eestis praegu ei tegutse. Seda, milline saab olla ebaseaduslikult tegutseva farmi mõju legaalsele majandusele, on kaunis keeruline kommenteerida. Veel kord ütlen, et praegu ühtegi seaduslikku mingifarmi Eestis ei ole, seega ei saa neil olla ka mõju legaalsele majandussektorile.

Kuues küsimus: "Kas Eesti võiks paljude teiste riikide eeskujul keelustada karusloomafarmid?" Ma ei üldistaks ja tõmbaksin siin väga selge joone vahele. Minkide ehk Ameerika naaritsate kasvatamine on meil probleemiline seetõttu, et need loomad tõepoolest ohustavad kaitsealuseid liike. Keskkonnaministeeriumis on mõnda aega tööd teinud töögrupp, kes on ette valmistanud seaduseelnõu, mis näeb ette, et Euroopa naaritsaid ohustavate

minkide tehistingimustes pidamine tuleks Eestis teatud etteteatamistähtajaga lõpetada. Kas see tähtaeg on viis, seitse või kümme aastat, nii nagu oli näiteks Hollandis, millele arupärijad viitasid, selle üle tuleb ilmselt mõtteid vahetada. Aga tõsi, eelkõige seetõttu, et mingid kujutavad väga tõsist ohtu looduses eksisteerivatele kaitsealustele liikidele ning teevad neile ka kahju, ongi see eelnõu meil ette valmistatud. Aitäh!

Vastan meeeldi kõigile lisaküsimustele.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister! Mis siis ikkagi edasi saab, kui me teame, et meil on kolm ebaseaduslikult toimetavat mingifarmi ja nende tegevusest tuleneb raudselt väga suur keskkonnoht, sest mingid pääsevad farmist välja või farmides ei ole korralikke sõnnikuhoidlaid vms? Neile farmidele on tehtud küll ettekirjutusi, aga kui kaugel nad oma asjadega on? Kui kaugel nende investeringud on? Mis nende tulevik on?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Nad ei ole mitte ainult saanud ettekirjutusi, vaid neid on ka trahvitud. Viimase trahvi üle on kohtuvaidlus parasjagu pooleli. Keskkonnainspeksioon mitte ainult ei jälgi toimuvat, vaid kutsub rikkujaid päris jõuliselt ja usinalt korrale. Pärast looduskaitseseaduse muudatuse jõustumist 1. mail on ebaseaduslikult tegutsejaid võimalik palju karmimalt kohelda kui seni. Nüüd on nendes ebaseaduslikes või loata tegutsevates farmides läinud käima väga usin nõuetele vastavaks muutmine. Nagu ma ütlesin, viimane trahv tehti üsna hiljuti, selle üle praegu kohtuvaidlus käib. Te küsisite, mis neist saab. Kui nad suudavad viia ennast kooskõlla kehtivate nõuetega (need on juba praegu üsna karmid, aga ei välista siiski täiesti seda, et mingid loodusesse pääseda võivad), siis on neil võimalik loa alusel senikaua tegutseda, kuni seadusandja peab Eestis mingifarmide pidamist mõistlikuks. Kui parlament asub toetama seda eelnõu, mille me lähiajal kooskõlastusringile saadame ja mis keelab tulevikus Eestis Euroopa naaritsaid ohustavate

Ameerika naaritsate tehistingimustes pidamise, saavad need farmid tegutseda senikaua, kuni seadus seda võimaldab.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Olukord on tegelikult hästi omapärane: meil on mõni tegutsemisloaga farm, mis ei tegutse, ja siis on meil kolm farmi, millel ei ole luba, aga mis tegutsevad. Me püüame teha neile ettekirjutusi, me teeme neile trahve, aga, nagu te ise mitu korda rõhutasite, meil ei ole ühtegi seaduse alusel tegutsevat mingifarmi. Miks nende tegevust ei ole lihtsalt lõpetatud, kui see on ebaseaduslik?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Seadusandja peaks olema väga hästi kursis sellega, kas seadus annab praegu võimalusi sundlõpetamiseks ja millised need võimalused on. Seni on olukord olnud selline, et inspeksioonil ei ole olnud sellist võimalust, seadus seda ei võimalda. Te ei ole seadusega inspeksioonile ette näinud selliseid tegutsemisraame, et ta saaks minna ja kohe selle farmi tegevuse lõpetada. Te värskest toetasite looduskaitseseaduse muudatust, mis karmistab karistusi. Pärast seda on olnud võimalik taotleda kohtu kaudu tegevuse lõpetamist. See protsess, nagu te arvata võite, ei ole selline, mida õnestuks väga kiiresti ellu viia. Senikaua peab inspeksioon lähtuma nendest raamidest, mis talle on ette antud. Inspeksioonil on võimalik määrata väärteomenetluse korras trahve nõuete mittejärgimise eest. Seda ta ka teeb.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Proua eesistuja! Lugupeetud minister, kõigepealt suur tänu vastuste eest! Aga ma tahan täpsustada, sest ma ei saanud täpselt aru. Kas karusloomafarmi loomisel on tegevusloa saamiseks nõutav keskkonnamõju hindamine?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Kui on ette näha, et sellel tegevusel võib olla tõsine mõju eelkõige kaitsealustele

liikidele või Natura alale, siis tuleb keskkonnamõju hinnata. Kui te pidasite silmas Suur-Nõmmkülasse kavandatavale farmile antud tegevusluba, siis Keskkonnaamet nõudis seal lisaekspertiisi ja eksperdi hinnangut. Nagu ma ütlesin, esitatud projekt vastas kõikidele tingimustele, mis on toodud seadustes, ja reeglitele, mis tulenevad teistest aktidest. Ka tellitud eksperdiarvamus kinnitas, et kui projekti täiendatakse ja nende esitatud lisatingimusi arvestatakse, siis on see mõju viidud miinimumini. See on põhjus, miks Keskkonnaamet pidi käituma nii, nagu ta käitus, ja loa välja andma. Aga kuna parasjagu käib kohtuprotsess, mis ei ole küll jõudnud veel esimese aruteluni, siis on detailidesse kaunis keeruline minna. Tuleb öelda, et Keskkonnaamet pidi lähtuma seadustest ja kõikidest reeglitest, mis seaduste allakidest tulenevad. Seda on Keskkonnaamet ka teinud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Proua minister! Kuidas on saanud nii juhtuda, et Eestis ei saa ebaseaduslikku tegevust seaduslikul teel lõpetada?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Praeguseks on valitsuse esitatud looduskaitseseaduse eelnõu targa parlamendi heakskiidu saanud ja selline totter olukord on lõpetatud. Kui ettekirjutusi ei täideta, siis on võimalik kohtu kaudu tegevuse lõpetamist taotleda. Kas see on kõige mõistlikum viis sellisel kujul ja sellises olukorras, seda on minul võib-olla kehv kommenteerida, sest parlament on sellised raamid ette andnud. Ma loodan, et sellist olukorda nagu mingifarmide puhul, kes kaunis pika aja vältel on ilma igasuguse loata tegutsenud, üheski teises sektoris rohkem ette ei tule. Minu arust on see erakordselt kehv näide, tagasihoidlikult väljendudes.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh! Ma küsin edasi sellesama kohta, mille kohta küsis ka Eiki Nestor. Meil on olemas seadusmuudatused, mis siiski annavad võimaluse reageerida, küll üsna pika kohtuprotsessi

tulemusena. Me võime ette kujutada, et lisaks olukordadele, kus tekitatakse pöördumatut kahju loomadele ja Eesti loodusele, on ka olukordi, kus tekitatakse pöördumatut kahju inimestele. Kas tõesti seadus ei anna võimalust kõigepealt see asutus sunniviisil sulgeda ja alles pärast kohtus vaielda, kas sulgemine oli adekvaatne või mitte? Kujutame ette, et see kahju, mida tekitatakse, ei ole tagasipööratav. Kas sellisel juhul tuleb läbi käia mitmeastmeline kohtuprotsess, kusjuures ilma tegevusloata asutus samal ajal ikka töötab? Kui seaduses on niimoodi kirjas, mida sina keskkonnaministri-na siis sellest seadusest arvad? Võib-olla peaks parlament selle teema juurde tagasi tulema.

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Hakkan tagantpoolt pihta. Nagu ma viitasin, on väga head tööd teinud töörihm, kes on ette valmistanud seaduseelnõu, mis näeb ette mingifarmide tegevuse lõpetamise Eestis. Põhjus, miks selleni jõuti, on just nimelt see, et isegi kui amet oma määrustega või seadusandja seadusega näevad ette erakordselt karmid minkide pidamise tingimused, ei ole olemas ühtegi näidet ei Eestist ega mujalt, mida võiks tuua, öeldes, et tõepoolest on minkide loodusesse pääsemine täielikult välistatud. Alati on mingisugune tõenäosus, et teatud hulk minke võib loodusesse pääseda ja pääseki. Eesti on üks vähestest Euroopa Liidu riikidest, kus Euroopa naaritsad looduses elavad. Seda kahju, mida mingid ehk Ameerika naaritsad massiliselt loodusesse pääsemise korral Euroopa naaritsatele tekitada võivad, ei taha me keegi ilmselt päriselt ette kujutada. Kas kohus peaks otsuseid vastu võtma, millised need peaksid olema ja kuidas see peaks toimuma, kui selline protsess, millele te oma küsimuse alguses viitasite, peaks aset leidma, kas rakedatakse esmast õiguskaitset või mitte, seda on mul täiesti võimatu ennustada. Kas kogu selle protsessi käigus peaks ilma loata farm saama rahulikult edasi tegutseda või õnnestub seda esialgse õiguskaitsega kohe alguses välistada, see on ennustamise ja spekulatsioonide küsimus. Ma arvan, et minu asi ei ole praegu seda spekulatsioonide teed minna. Minu arvates ei ole Eestis Ameerika naaritsaid tehistingimustes praktiline pidada ja oleks mõistlik see ära lõpetada. Selleks et vältida väga pikki kohtuvaidlusi selle üle, kas kellelgi, kes on teinud

investeeringuid, mis sest, et ebaseaduslikult tegutsevasse farmi, on õigus tulla riigilt neid investeeringuid tagasi nõudma, peab üleminekuperiood olema mõistliku pikkusega. See ei saa olla pool aastat või aasta, ilmselt ka mitte kolm aastat, aga ma pean mõistlikuks see muudatus looduskaitse seaduses teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peep Aru!

Peep Aru

Ma tänan! Hea minister! Küsin silmaringi laiendamiseks. Kas lugupeetud ministril on olemas andmeid, kui palju minke ja Euroopa naaritsaid meil praegu looduses elab, et me saaksime selge pildi, milline see suhe ja olukord on?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Euroopa naaritsate arvukuse kasvatamiseks oleme teinud ja teeme muu hulgas Euroopa Liidu rahaga kaunis suuri investeeringuid. Täpset arvu ei riskiks ilmselt keegi öelda. On teada, et üks nendest projektidest, mille eesmärk oli kasvatada Euroopa naaritsate asurkonda, ei osutunud eriti edukaks. Oli küll lootus, et meil õnnestub seda arvukust suurendada, aga esimene etapp paraku väga edukas ei olnud. Nüüd minkidest. Lisaks sellele, et neid hoitakse farmide üsna kitsastes tingimustes, leidub Eestis minke tõepoolest ka looduslikult. Kõige suuremas farmis, millele tegevusloba antud on, on luba pidada kuni 2700 looma, suuruselt järgmises mingifarmis on luba pidada kuni 1000 looma ja kõige väiksemas on luba pidada 108 looma. Aga nagu ma ütlesin, mitte ükski nendest kolmest farmist praegu ei tegutse. Probleeme on ka sellega, et kui mingid ebaseaduslikult tegutsevatest farmidest loodusesse pääsevad, siis ei ole kuidagi võimalik tuvastada, millise omaniku juurest nad parasjagu plehku pannud on. Meie käest on näiteks küsitud, kas ei võiks mingifarmide puhul rakendada nn saastaja-maksab-printsipi, et see, kelle juurest Ameerika naaritsad plehku panevad, ka kahjud kannaks. Sellist võimalust paraku ei ole, sest farmis peetavatel minkidel ei ole ühtegi tunnust, mille alusel saaks kinipüütud loomi pärast omanikuga kokku viia või öelda, et nad just selle omaniku juurest plehku pannud on.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, proua aseesimees! Proua minister! Arupärimine on, nagu ka siin saalis on võinud kuulda, küllaltki sensitiiivne ja tekitab mingil määral ka emotsioone. Kuid ma tahan teie käest küsida rohkem Euroopa naaritsate kohta. Teadaolevalt on Eestis kulutatud palju tööjõudu ja raha, et Euroopa naaritsate asurkonda siin taastada. Kas te olete senise tegevusega rahul? Mida annaks lähitulevikus parandada või täiendada, et Euroopa naaritsate asurkond oleks Eestis suurem?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Sellega tegelevad Eesti parimad eksperdid ning inimesed, kes seda valdkonda läbi ja lõhki tunnevad. Ma usaldan neid ning arvan, et nad tegutsevad parimas usus ja tahtmises. Ei tahaks küll ühtegi etteheidet teha neile, kes on projekte esitanud ja Euroopa naaritsate elupaikade taastamist korraldanud, neile, kes asurkonna säilimise eest võitlevad. Sageli ei ole ebaõnnestumise põhjus mitte selles, et projekti esitaja ei ole osanud projekti ellu viia. Põhjus ei pruugi sõltuda projekti esitajast, see võib tuleneda hoopis loodusest, konkreetsest hetkest ja looduskeskkonnast. Mul ei ole ühtegi etteheidet nendele inimestele, kes Euroopa naaritsate asurkonna taastamist ja hoidmist vedanud on.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Ma tunnen teid kui loodust hoidvat ja keskkonda säästvat ministrit. Aga tuletan meelde veel ühte teemat: Tallikõsõ sihtkaitsevööndi rajamine Võrumaal. Te olete seda meelt, et inimeste tegevus seal peaks olema äärmiselt piiratud, selleks, et see vääriselupaik oleks kaitstud, ei tohiks sealt isegi mitte ühtegi puupulka võtta. Siin aga täna kuuleme, et tegutseb kolm ebaseaduslikku farmi, kust mingid plehku panevad ja meie keskkonda risustavad. Selgitage, palun, kuidas see üldse võimalik on! Kuidas sellised ebaseaduslikud farmid tekivad?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Nagu ma ütlesin, minust siin parlamendi ees ei saa nende ilma loata tegutsevate farmide eestkõnelejat, nende õigustajat või kaitsjat. Ma arvan, et on täiesti lubamatu, et selline olukord on saanud tekkida, ja on lubamatu, et see olukord on sedavõrd pikalt kestnud. Mina saan kaasa aidata sellele, et see olukord lõpeks, ja seda ma ka teen.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Arupärimine on ammendatud.

2. Arupärimine riigieelarve täitmise kohta keskkonnaministri valitsemisalas 2012. aastal (nr 356)

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmiseks on kõne all Riigikogu liikmete Eiki Nestori, Sven Mikseri, Jaan Õunapuu, Indrek Saare, Andres Anvelti, Jaak Alliku, Neeme Suure, Kajar Lemberi, Jevgeni Ossinovski, Heljo Pikhofi, Helmen Küti, Rein Randveri, Urve Palo ja Kalvi Kõva 17. septembril 2013. aastal esitatud arupärimine riigieelarve täitmise kohta keskkonnaministri valitsemisalas 2012. aastal. Arupärimine on keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannusele. Ma palun arupärijate nimel kõnetooli Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Lugupeetud heatujuline juhataja! Austatud minister! Kui kõik ausalt algusest peale ära rääkida, siis tuleb öelda, et arupärimise koostajatel oli seda kirja pannes teatud ettekujutus, mida keskkonnaminister meile täna vastab. Kuid hoolimata sellest, arutades, kas esitada arupärimine rahandusministrile või keskkonnaministrile, eelistasime esitada selle just keskkonnaministrile. Seda kahel põhjusel. Kõigepealt seetõttu, et tema haldusalas on arvulised näitajad kõige ilmekamad ehk erinevused planeeritavate ja riigieelarve kaudu ministrile usaldatavate summade ning eelarve tegeliku täitmise vahel on kõige suuremad. Teisest küljest seetõttu, et rahandusminister kõigi eelduste kohaselt kaitseks oma ametkonna huve, sest väga paljud aruandedokumendid on koostatud ministri allkirjastatud

dokumentide alusel. Natuke utreerides võiks temalt karta umbes sellist vastust, et kui põhi-seadus, mis räägib sellest, et Riigikogu võtab vastu eelarve, ja raamatupidamise reeglid on vastuolus, siis tuleb muuta põhiseadust. Et ra-handusministrilt mitte sellist vastust saada, eelistasime esitada arupärimise just keskkon-naministrile. Tegime seda ka seetõttu, et lõpp-kokkuvõttes on tegemist Eesti poliitikas juba aastaid töötanud kohusetundliku inimesega ja tahaks tema käest teada, mis ta ühest või tei-sest asjast arvab.

Aga et teilgi tekiks sellel teemal rohkem mõtteid, siis ütlen, et Riigikogu menetluses on eelnõu 476, s.o Riigikogu otsuse "Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande kin-nitamine" eelnõu. Selle koondaruande lehekül-jelt 45 leiata sellised arvud. Nimelt, riigieelar-ve, mille Riigikogu 2012. aastaks vastu võttis, nägi ette, et keskkonnaminister võib teha kulu-tusi 476,059 miljoni euro eest. See tabeliveerg, muuseas, kannab nimetust "Esialgne eelarve", meie vastuvõetud arv on seega esialgne. Järg-mine tabeliveerg räägib lõplikust eelarvest ja siin ei ole mitte 476 miljonit, vaid 277,513 miljonit eurot. Kolmas veerg, mis räägib eel-arve lõplikust täitmisest, annab tunnistust, et ministeerium täitis eelarvet 244,486 miljoni euro eest.

See, et meie heakskiidetud summa ja tege-likult ühele ministeeriumile eraldatud summa võivad erineda, ei ole ju mingi uudis. Seda kas või seetõttu, et nagu te teate, on olemas n-õ üleminevad kulud, mida tähistatakse riigieelar-ves ü-tähega. Kui neid ühel aastal ära ei kasu-tata, siis kasutatakse neid järgmisel aastal. On olemas ka arvestuslikud kulud ja tulud, mille suurust ette teada ei saa. Sellegipoolest ei ole sellest aruandest võimalik mitte kuskilt, mitte vähimalgi moel aru saada, miks see olukord selline on. Milliste arvude eest keskkonnami-nister tegelikult vastutab? Kui meie usaldasime talle 476 miljonit eurot, kuidas siis saab nii olla, et ta vastutab 244 miljoni euro kulutamise eest?

Seetõttu oleme ministrile esitanud viis kü-simust. Ütlen kohe ära, et tänasel Riigikogu rahanduskomisjoni istungil, kus me seda otsu-se eelnõu arutasime, me seda teemat juba puu-dutasime. Kas küsimus on selles, et me ei oska kulutusi planeerida ega tea, kuidas seda teha? See on asja üks pool. Aga Riigikogu seisuko-

hast on kõige olulisem, et selline segadus pla-neerimise ja aruannetega võimaldab Vabariigi Valitsusel teha suuri kulutusi, mille kohta Rii-gikogu otsust vastu võtnud ei ole. See on põ-himõtteliselt vale. Täname ministrit juba ette vastuste eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun vastamiseks kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannuse!

Keit Pentus-Rosimannus

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad! Riigikogu liikmed! Hoolimata arupärimise väga südamlisest sissejuhatusest pean ma alustama sellest, et see, kuidas te seda arupäri-mist serveerisite ja kostitasite avalikkust in-formatsiooniga, justkui oleks suur hulk raha kuskil kaduma läinud, on ausalt öeldes solvav ega lähe minu meelest kuidagi kokku hea ja mõistliku omavahelise suhtlemise tavaga. Ma pean Riigikogust ja Riigikogu liikmetest väga lugu ja arvan, et Riigikogu liikmetel on õigus ministritelt küsida, mis iganes neile pähe tuleb. Aga ma ei pea eriti lugu sellest, kui tõepoolest sisulisi küsimusi kasutatakse asjatute kahtlus-tuste või kõhkluste õhku viskamiseks.

Aga tulen nüüd arupärimise juurde. Me käsitlesime seda teemat põgusalt eelmisel nä-dalal rahanduskomisjonis ja sel nädalal ka keskkonnakomisjonis, tehes seda järgmise aas-ta eelarve kontekstis. Arupärimist lühidalt kok-ku võttes võib öelda, et Keskkonnaministee-rium on kaunis edukalt tulnud toime ja saanud hakkama kvooditehingutega, meie kaudu jõua-vad kümned miljonid eurod ka teistesse mi-nisteeriumidesse. See ongi põhjus, miks Keskkonnaministeeriumi 2012. aasta eelarves alg-selt kajastati kogu kvooditehingute tulemusel Eestisse toodud raha, mida hiljem on realselt kasutama hakanud ka mitmed teised ministeeriumid. Teie nimetatud summa kajastab ka näiteks Rahandusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Sot-siaalministeeriumi kaudu tehtud kulutusi.

Aga nüüd esitan konkreetseid vastused küsi-muste kaupa.

Esimene küsimus: "Kas Vabariigi Valitsus vassis ja eksitas Riigikogu 2012. aasta riigi-eelarve esitamisel või teeb valitsus seda ma-jandusaasta aruande esitamisel?" Vabariigi Va-litsus ja Keskkonnaministeerium käitusid

2012. aasta riigieelarve projekti ja majandusaasta koondaruande esitamisel (neist viimast on auditeerinud ka Riigikontroll) kõigiti korrektselt. 2012. aasta riigieelarve seaduses oli Keskkonnaministeeriumi kulude maht 476 miljonit eurot, millest suur hulk, nagu kogenud parlamendiliikmetele teada on, on arvestuslikud kulud, 251 miljonit eurot oli CO₂ kvoodi tulu ja 158 miljonit eurot eurotoetusi. Riigieelarve ja riigi majandusaasta koondaruanne kajastavad arvestuslikke kulusid erinevalt, sellest ka erinevus riigieelarve ja koondaruande arvudes. Nagu teile teada, on tegemist vormilise, mitte sisulise erinevusega.

Teine küsimus: "Millise õigusaktiga on kinnitatud Keskkonnaministeeriumi 2012. aasta kulutuste suuruseks 277,513 miljonit eurot?" Keskkonnaministeeriumi 2012. aasta eelarve kinnitati riigieelarvega. Teie viidatud majandusaasta koondaruanne koostatakse asjasse puutuvatest õigusaktidest ja raamatupidamisreeglitest lähtuvalt. See näitab tegelikult tehtud kulutuste mahtu puhtalt ja ainult Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas. Nagu eespool viidatud, kajastab Keskkonnaministeeriumi eelarve kõiki CO₂ kvoodi müügi vahenditest rahastatavaid projekte, ka neid, mille puhul raha kasutatakse mõne teise ministeeriumi haldusalas (nt riigile ja kohalikule omavalitsusele kuuluvate hoonete energiatõhusamaks muutmine, mille elluviija oli Riigi Kinnisvara AS, katlamajade programm, praegu veel pooleli olev tänavavalgustuse programm, Tallinnas uute trammide hankimise ja trammiteede renoveerimise programm).

Kolmas küsimus: "Kas Te Vabariigi Valitsuse liikmena peate põhiseaduse sättele ja mõttele vastavaks olukorda, kus Riigikogu poolt ministeeriumile seadusega eraldatud kulutuste suurus ei vasta riigi majandusaasta koondaruandes toodavate kulutuste suurusele?" Keskkonnaministeerium on kõiki oma kulutusi tehes lähtunud – vaid nii me seda teha saamegi – ikka ja ainult Riigikogus kinnitatud 2012. aasta eelarvest. Kas eelarve või majandusaasta koondaruande seletuskirjas on vaja seda rohkem lahti seletada? Võimalik, et selguse huvides tuleks see iseenesest kõigile teadaolev nüanss seal veel kord lahti rääkida, et vältida selliseid valestimõistmisi, nagu praegu tundub tekkinud olevat.

Neljas küsimus: "Kui suur osa Keskkonnaministeeriumile Riigikogu poolt eraldatud eelarvesummast kajastub majandusaasta koondaruandes teiste ministeeriumide poolt täidetuna? Millised kavandatud kulutused jäid tegelikult täitmata ja kelle poolt täitmata?" Teiste ministeeriumide kasutatud summad on kajastatud järgmiselt: Rahandusministeerium – 140,6 miljonit eurot, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium – 51,5 miljonit eurot ning Sotsiaalministeerium – 0,4 miljonit eurot. Vastuseks küsimusele, millised kavandatud kulutused jäid tegelikult tegemata, tuleb öelda, et AAU-projektide hulgas on tõepoolest olnud üksikuid osi, mis ei ole rakendunud päris nii, nagu meie soov oli. Näiteks on mõne katlamaja puhul omavalitsus või ettevõtja loobunud projekti elluviimisest ja nii on tulnud leida ühele väiksele projektilülile asendus, see omakorda meie lepingupartneriga läbi rääkida ja asendada mõne teise, elluviidava projektiga. Selliseid näiteid, et mõni projekt on lükkunud tulevikku, on küll olnud.

Viies küsimus: "Kas Teie keskkonnaminist-rina vastutasite 2012. aastal 476,59 miljoni euro või 277,513 miljoni euro suuruse eelarve kasutamise eest?" Nagu öeldud, Keskkonnaministeerium lähtub oma tegevuses Riigikogus heaks kiidetud eelarvest. Eespool ma juba andsin selgituse selle kohta, mis sisaldus parlamendis heaks kiidetud 476 miljoni euro suuruses eelarves ja kuidas see lõpuks kajastas ka teiste ministeeriumide elluviidavaid projekte. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Läheme küsimuste juurde. Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Ma vist ei kuulnud viimase küsimuse vastust. Küsimus oli, kui suure summa eest Keskkonnaministeerium vastutas, kas 400 miljoni või 200 miljoni euro eest.

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Vastus on, et mõlema eest. 476 miljoni euro sisse jäi meie vastutus lepingute sõlmimise eest, mis võimaldasid hiljem teistel ministeeriumidel, näiteks Rahandusministeeriumil, riigi ja kohalike omavalitsuste hooneid

energiasäästlikuks muutes seda raha kasutada. Riigieelarve peab kajastama, ütleme, selle kulu võtjat või lepingu sõlmijat. Keskkonnaministriteerium on selle lepingu sõlmija ja seetõttu kajastub see summa eelarves Keskkonnaministriteeriumi real. Reaalselt töid teevad omakorda teised ministriteeriumid. Keskkonnaministriteeriumi valitsemisalas tehti otseseid kulutusi 277 miljoni euro eest. Küll aga sõlmisime lepinguid, mis võimaldasid teistel ministriteeriumidel teha kulutusi selle ülejäänud 192,5 miljoni euro eest.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Ma jätkan samal teemal. Pean ütlema, et ministri nähvamine ei olnud asjakohane, sest arupärimisest ei saa küll midagi sellist välja lugeda. Aga puhtalt riigiõiguslikult ja riigi rahanduse seisukohalt, kohustuste ja vastutuse seisukohalt minister ikka kahe summa eest korraga vastutada ei saa. Ta saab vastutada ühe eest. Järelikult, kas ei olnud esimene arv korrektne või on aruanne vale. Lõppkokkuvõttes on see eelarve koostajate ülesanne, et minister vastutaks õige arvu eest. Kas mitte selles pole asi?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Eelarve heakskiitja ja vastuvõtja olete teie, mitte mina. Mina saan lähtuda sellest arvust, mille parlament ministriteeriumile ja valitsemisalale kinnitab. Kuna arupärijate hulgas on kogunud ja väga suure kogemusega rahanduskomisjoni liikmeid, siis usun, et teile on selle asja sisu täiesti arusaadav. Keskkonnaministriteerium sõlmib kvoodimüügitehinguid ja tehingu tegemise hetkel ei ole seda võimalik kajastada kuskil mujal kui Keskkonnaministriteeriumi eelarves. Küll aga oleks ebatäpne ja ebaõige, kui hiljem kajastataks Keskkonnaministriteeriumi eelarves neid kulutusi, mida reaalselt on teinud selle raha eest, mille Keskkonnaministriteerium kvoodimüügitehingu sõlmimisel Eestisse toonud on, kui nii võib öelda, kas Rahandusministriteerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministriteerium või Sotsiaalministriteerium. Sellest on korduvalt räägitud ka rahanduskomisjonis. Ma ise olen sellest rääkinud eelmiste riigieelarve eelnõude kaitsmisel ko-

misjoni ees, see ei ole kuidagi uudne avastus. Veel kord ütlen, et see võiks olla näiteks eelarve seletuskirjas põhjalikumalt lahti räägitud või tärnidega märgitud, aga sisulises mõttes ei ole siin minu meelest küll millegi vastu eksitud.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Proua juhataja! Head kolleegid! Arupärijate teemapüstitus ei tule tõenäoliselt kellelegi üllatusena. Kogu temaatika sai alguse riigieelarve kontrolli erikomisjoni istungil, kui Riigikontroll esitles meile oma aruannet, mille pealkiri on "Riigi 2012. aasta majandusaasta koondaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus". Riigikontroll kirjutas seal muu hulgas, et nagu varasematelgi aastatel on endiselt probleeme riigieelarve täitmise aruandest arusaamisega. Nimelt ei võimalda sellest arusaamist ei aruande esitusviis ega iga-aastase riigieelarveseaduse ülesehituses tehtud muudatused. Kui ikkagi aastaid on arusaamisega raskusi olnud, siis võib-olla tõesti peaks võtma kätte ja kas riigieelarve või riigieelarve täitmise aruande koostamisel või mingites seletuskirjades selgitusi andma. Riigikontroll kirjutab, et riigieelarve täitmise aruanne ei ole arusaadav ilma spetsiifiliste teadmisteta ning tegemist on tehnilist, mitte sisulist infot edasiandva aruandega. Samuti mainib Riigikontroll, et Rahandusministriteerium tegeleb riigieelarve tehniliste, mitte sisuliste probleemide lahendamisega. Vald-kondlikud kulu- ja tulusummad ei ole enam alati nähtavad.

Need on probleemid, mida Riigikontroll on riigi rahanduse kajastamisel avastanud. Kus see mure ikkagi tegelikult on? Mure on selles, et riigieelarve täitmise aruandes on toodud summa, mida nimetatakse 2012. aasta esialgseks eelarveks, ja see on see summa, mille Riigikogu seaduses paika paneb. Lisaks on toodud lõplik eelarve, mille põhjal näidatakse ministriteeriumi, konkreetselt näiteks Keskkonnaministriteeriumi eelarve täitmist. Kui teistel ministriteeriumidel on need erinevused suhteliselt väikesed, siis Riigikontroll tõi eraldi välja Keskkonnaministriteeriumi, kus vahe eraldatud

eelarve ja selle tegeliku täitmise vahel oli 236,425 miljonit eurot ning vahe n-ö lõpliku eelarve ja tegeliku täitmise vahel oli ainult 33 000 eurot. Need on ikka ääretult suured vahed. See, et üks osa Keskkonnaministeeriumi eelarvest täidetakse teiste ministeeriumide kaudu, on iseenesest arusaadav, aga kui seda ei ole võimalik välja lugeda majandusaasta koondaruandest, siis on see eksitav, nii nagu viitab ka Riigikontroll.

Palun lisaaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaaega.

Neeme Suur

Meil on olemas riigieelarve seadus, mille § 43 "Lisaeelarve" ütleb, et riigieelarve kulusid vähendava lisaeelarve eelnõu tuleb Riigikogule esitada vähemalt kaks kuud enne eelarveaasta lõppu. Kas see ei peaks tähendama seda, et kui Riigikogu on seaduses ministeeriumile ühe kulusumma kinnitanud, aga eelarveaasta jooksul kulutatakse seda raha mujal, siis peaks siinsamas Riigikogus riigieelarvet muutma? Ei peaks olema niimoodi, et lihtsalt pool aastat pärast eelarveaasta lõppu tuuakse aruanne ja siis selgub, et ministeerium on kasutanud tegelikult poole vähem, kui Riigikogu seadusega otsustas. Protsess iseenesest, nagu minister selgitas, on ju arusaadav, aga mis puudutab rahanduslikku aruannet ja eelarve täitmise aruannet, siis on see täiesti arusaamatu.

Arusaadav on ka see, et mingisugused kuld on arvestuslikud, neid ei saa lõplikult paika panna. Selleks ongi Riigikogus ette nähtud riigieelarve lisaeelarvete koostamine ja kinnitamine. Sellele viitab ka seesama riigieelarve seaduse § 43.

Peale selle on olemas raamatupidamise seadus, mis sätestab arusaadavuse printsiibi: raamatupidamise aruandes avalikustatav informatsioon peab olema esitatud nii, et see oleks ülevaatlik ja üheselt mõistetav aruande kasutajatele, kellel on aruandest arusaamiseks piisavad finantsalased teadmised. Seal on sätestatud ka avalikustamise printsiip: raamatupidamise aruandes esitatakse kogu informatsioon, mis võimaldab saada raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest õige ja õiglase ülevaate.

Kui me ka edaspidi teeme nii, et kinnitame Riigikogus seadusega ühe summa, aga see summa muutub ilma Riigikogu käe puudutuse ta hoopis teistsuguseks, siis ei saa me öelda, et meil on rahaasjad korras. Ka Riigikontroll on korduvalt juhtinud Rahandusministeeriumi ja valitsuse tähelepanu sellele, et riigieelarve ja riigieelarve täitmise aruanne ei ole omavahel võrreldavad ehk keskkonna "rahaasjad korras" ministeerium ja rahandus "rahaasjad korras" ministeerium ei saaks sellist nime kanda, millest on väga kahju. Loodame, et Riigikontrolli ponnistused kannavad lõpuks vilja, ja loodame, et Riigikogu saab selle juures aktiivselt abiks olla.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Ka teine arupärimine on ammendatud.

3. Vaba mikrofon

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, peale haamrilööki on võimalik registreeruda sõnavõtuks vabas mikrofonis. Palun, Aadu Must!

Aadu Must

Head kolleegid! Üsna pea jõuame Riigikogu töö ühe kõige tähtsama etapi juurde. Ei, need ei ole mitte pühapäevased valimised, vaid Riigikogule on tähtsaim üritus aastas riigieelarve menetlemine. Küllap paljudel teist on olnud võimalik tutvuda uue riigieelarve seaduse eelnõuga ning vaadata, mis on eelarvesse juurde tulnud ja mis sealt kaduma läinud ning milliseid ohte või rõõme võiks see endaga kaasa tuua. Minule oli ebameeldiv üllatus see, et riigieelarve eelnõust on kaduma läinud 50% rahvusteaduste professoridele planeeritud rahasummadest. Tegemist on rahvuskultuuri seisukohalt oluliste erialade teadusliku uurimisega, Eesti ajaloo, etnoloogia, arheoloogia, mõtteloo jm uurimisega. Minu juhitud arhiivinduse õppetool nende erialade hulka ei kuulu, seega ei räägi ma mitte kitsalt oma, vaid ikka üldisest asjast.

Inimene võib eelistada ühte, teist või kolmandat teadusharu. Meil on hästi palju räägitud inseneriteaduste tähtsusest. Kui tegemist on "maailmakodanikuga", siis ei ole üldse

paha, kui ta ütleb, et tähesõdadest lugemine on tähtsam kui Tammsaare "Tõde ja õigus". Aga kui jutt on eesti inimesest, siis teate, talle on Tammsaare "Tõde ja õigus" väga tähtis.

Me kõik teame, mis on riigi atribuudid. Riigi atribuutideks nimetatakse parlamenti, valitsust, kohtusüsteemi – need on institutsionaalsed atribuudid. Lisaks sellele on olemas sisemised atribuudid, mis tähendavad eelkõige rahva või riigi kodanike kollektiivset identiteeti. Üllatus-üllatus, just kollektiivne identiteet on üks tegur, mis rahvast kas ühendab ja liidab või halvemal juhul külvab tüli ja pahanust.

Euroopa Liidus on samuti väga palju räägitud ajaloo tähtsusest. Euroopa Liidu suurtes programmides on kurdetud, et Euroopa Liidu kodanikel ei olevat kollektiivset identiteeti. Miks? Aga sellepärast, et neil ei ole ühist ajalugu. Nüüd seda ühist osa ajaloost siiski innukalt uuritakse, püütakse edasi minna ja jõuda kakluste juurest koostöö juurde.

Mis saab, kui me ei uuri oma ajalugu? Siis uurivad teiste riikide ajaloolased, nad uurivad nii, nagu neile sobib ja kuidas neile on kasulik, nad püüavad oma pretensioone õigustada. Nii võibki juhtuda, et me äkki ei olegi oma kodumaal põlisrahvas, vaid oleme hoopis mingid külalised, tulnukad või midagi muud.

Ma rõhutan, et ajalugu on rahva kollektiivne kogemus, millest saadakse tuge oma töises argipäevas ja ka elu murrangulistel hetkedel. Ajalugu on kogemus, millest õpitakse või millest saadakse hoiatusi. Kordan, et loll õpib ainult oma vigadest, kui ta üldse õpib, tark inimene õpib ka teiste vigadest ja ajaloost. Meil on omavalitsuste ajaloos või mis tahes põnevas valdkonnas palju räägitud maailmakogemusest. Ma alati nutan, kui näen, kuidas kõrged riigiametnikud räägivad, et Ameerikas tehakse nii või naa. Seda, et Eestis on ajaloo jooksul tehtud hoopis paremini, nad tavaliselt ei tea, sest ajalooteadmistes on lüngad.

Minu aeg on läbi, eelarve arutelu veel tuleb ja me saame sellest muudatusest veel palju rääkida. Ma kutsun teid veel üles tulevikus seda punkti muutma ja toetama parandusettepanekut, mis taastaks rahvusteaduste õpetamiseks vajalikud summad. Kui me ühel aastal suurendame, aga teisel aastal hävitame, siis kaotame ka juba tehtud töö. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Täna oli mul väga valus kaotus. Ma ei kaotanud kedagi oma lähedastest inimestest, ma ei kaotanud ka raha, aga mulle langes osaks suur kaotus rahanduskomisjonis. Ma räägin sellest natukene lähemalt.

Me menetlesime täna rahanduskomisjonis seaduseelnõu, mis reguleerib Venemaalt enda tarbeks toodud kütuse maksustamist. Seda teemat olen ma siin saalis korduvalt käsitlenud. Täna jõudsime rahanduskomisjonis niikaugemale, et olid esitatud juba muudatusettepanekud. Neid kõiki ka hääletati.

Praegu ei reguleeri seadus kütuse toomise juhuslikkust ega kordade arvu. Seadus näeb ette, et kui reisija tuleb Venemaalt, siis enda tarbeks võib ta tuua kütust kuni korra päevas. Muudatusettepanekuid tegid Kagu-Eesti saadikurühma ja Setomaa toetusrühma liikmed, muudatusettepaneku tegi Keskerakond ja muudatusettepanekuid tegin ka mina. Keskerakond tegi ettepaneku, et enda tarbeks võiks Venemaalt kütust tuua kaks korda kuus. Samasuguse ettepaneku tegid ka teised rahvasaadikud. Mina lähtusin sellest, et Läti ja Leedu on seda probleemi reguleerinud nii, et Venemaalt võib kütust enda tarbeks tuua kuni üks kord nädalas, Soome riik ei reguleeri seda probleemi aga üldse. Kõik need muudatusettepanekud hääletati välja. See tähendab, et riik oma otsust ei muuda ja soovib kehtestada korda, et Venemaalt võib enda tarbeks kütust tuua ainult üks kord kuus.

Mul on äärmiselt kahju, et Vabariigi Valitsus piiriäärseid elanikke selliselt kohtleb. Ma olen väga palju osalenud koosolekutel, kus on selle teema üle arutletud. Ma olen toonud maksu- ja tolliametnikke Kagu-Eestisse ning me kõik oleme üheselt aru saanud, et seda raha, mis jääb nn Vene kütuse kasutamise tõttu üle, ei viida kuhugi välisriiki, vaid see raha viiakse toidupoodi, samasse poodi, kust ostetakse esmatarbekaupu.

Seda teemat arutades ei käsitleta miskipärast mitte kunagi neid suuri masinaid, mis veavad sõiduautosid siit Tallinna lähedalt Venemaale. Selliseid suuri treilereid läheb tunnis üle piiri mitmekümneid. Kui ma sõitsin hiljuti

kodunt Tallinnasse, siis kahe ja poole tunni jooksul tuli mulle vastu 42 sellist masinat, neist igäihe paak mahutab 1800 liitrit kütust. Keegi ei reguleeri, kui kaugele ja miks sõidetakse Vene kütusega.

Ma olen saanud selle kohta palju kirju. Ühe kirja tahan ma siin ette lugeda. Ma tean, kes on selle autor, ta on lubanud mul seda ette lugeda: "Olen töötanud oma firmaga juba 23 aastat ja tunnen kindlalt, et sellises riigis on seda raske teha. Käin paaril korral Venemaal, sest oman sõprussidemeid ühe firmaga ja sugulased elavad Moskvast. On alandav vaadata, et Eesti masinaid on piiril vähe, aga venelased käivad päeva jooksul mitu korda Eestis ja müüvad kütust!!! Tean isegi kohti, kus kogutakse kütust ja seda edasi müüakse. Üldiselt on asi nagu pöördesse läinud, sest kui varem meie, Eesti inimesed, käisime endale kütust toomas, siis nüüd veavad venelased seda siia ja piir on sagedasti ummistunud Vene ja Läti masinatest. On märgata, et Vene masinaid kontrollitakse pisteliselt, kuid Eesti masinad on suureks pinnuks silmas ja kohe algab tollitöötajate sagimine, kui nad näevad Eesti masinat piirile tulemas. Võtku riik seadus vastu, et lõpeks piiril eestlaste mõnitamine ja saaks ilma selleta normaalselt autoga piiri ületada. Mõtlen selle all masina numbrimärgi registreerimist, mitte templit passis. Inimesed ületavad piiri ka kaasreisijana ja seetõttu on juba passis tempel, mis on takistuseks autoga sõites. Peres on sageli ka mõlemal abikaasal auto, kuid viisa on vaid ühel kaasajast. Sellisel juhul saaks ka abikaasa autoga piiri ületada. Valdav osa inimestest käib kaugel tööl ja töötasust osta Eesti kallist kütust ja peret toita on üsna raske. Seda on näha juba väikeettevõtete hävimisest ja inimeste väljarändest. Arvan, et sinu pingutused seda asja lahendada ei suuda, sest riigi rahakott vajab täiendust ja piiriäärne rahvas riigile korda ei lähe. Ja kas ongi vaja, sest külad tühjenevad noortest ja vanad lähevad oma loomulikku teed." Selline kiri meile mõtlemiseks. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Vana tuttav olukord on jälle käes. Ikka ja alati vahetult enne valimisi, nii juba parkümmend aas-

tat, asub kogu peavoolumeedia – lehed, raadio, televisioon – kambaga meid ehk Keskerakonda ja Edgar Savisaart ründama. Kõik need süüdistused lõpevad vahetult peale valimisi või Riigikogu valimiste korral peale koalitsiooni loomist. Rünnakutega tahetakse ära hoida Keskerakonna koalitsiooni minekut. Nagu mäletame, juhtus see nii 2003. aastal, kui telekaamerate ees pandi ühe mehe käed raudu, olgugi et ta tunnistati hiljem täiesti õigeks. See tähendab, et valega hoiti ära Keskerakonna koalitsiooni minek.

Kui muud moodi enam ei saa, siis ilmub välja Vabariigi President ja teatab avalikõigusliku rahvusringhäälingu uudistesaaetes, et Eesti Vabariik on ohus või midagi sellesarnast. Ka seekord sekkus Toomas Hendrik Ilves enne kohalikke valimisi päevapoliitikasse, rünnates jällegi Keskerakonda ja tehes nii kampaaniat sotsiaaldemokraatide ehk oma koduerakonna heaks. See on ühes demokraatlikus riigis täiesti lubamatu. President peaks päevapoliitikast ja valimiskampaaniast kõrgemal seisma, mida ta kahjuks aga ei ole.

Presidendi arvates külvame meie usaldamatust e-valimiste vastu. Aga miks me peaksime presidenti rohkem uskuma kui maailmakuulsaid internetitippspetsialiste, teadlasi, nagu J. Alex Halderman või Harri Hursti, kes on praegu, muide, Eestis, ja mitmed teised? Nende teeneks (mõni võib öelda, et süüks) võib pidada seda, et internetivalimisi ei toimu enam USA-s, Inglismaal, Soomes ega tegelikult üheski riigis. E-valimiste süsteem pole turvaline, tehnika ei ole veel valmis, ütlevad nad, ja neid valimisi ei saa praegu korraldada. Ma arvan, et peale Snowdeni paljastusi, et nuhkimine toimub üle maailma, saame seda süsteemi veel vähem usaldada. Ka Reformierakonna juhatuse valimiste tulemuste võltsimine on kaasa aidanud sellele, et see usk on täiesti kadunud.

Miks siis Eesti niiviisi toimib? President on ka varem öelnud, kelle poolt tohib või ei tohi hääletada. Ajalehed teevad täpselt sedasama, nad ütlevad otse välja, millise erakonna poolt tohib hääletada ja millise poolt mitte. Maakonnalehed ütlevad sobivad kandidaadid isegi nimeliselt ette. Mis riik me siis oleme? Mis ajakirjandus meil on? Olen ise õppinud žurnalistikat Tartu Ülikoolis professor Juhan Peegli käe all. Tema oleks pidanud täiesti lubamatuks

seada, et ajakirjandus sukeldub valimisvõitlusesse, üht taevani kiites ja teist mutta tampides. Kuhu see kõlbab!

Miks siis ikkagi Keskerakonda ja Edgar Savisaart nii palju aastaid on materdatud? Vastuse sain ma pühapäevasest saatest "Olukorrast riigis", mis on Keskerakonna paduvastane. Ajakirjanik Kalle Muuli ütles seal, tehes seda küll hoopis teises kontekstis, aga ta ütles otse välja, et Edgar Savisaar oli Eesti kõige populaarsem poliitik 25 aastat tagasi ja on seda olnud kuni tänaseni, kõik need aastakümned. Vaat see on tegelik ründamise põhjus. Juba 1989. aastal võis Noorte Häälest lugeda gallupit, kus Savisaar sai esimese koha. Tuleb välja, et ta on liiga tugev, tal on liiga suur toetus, ta on liiga armastatud. Ärgu tulgu keegi ütlema, et ta on oma populaarsuse saavutanud venelaste toel, nagu armastatakse öelda. Ma olen ise praegu väga palju ringi käinud, ma kandideerin Kristiines. Mis te arvate, mis on olnud eestlaste esimene küsimus mulle? Nad ütlevad, et nad toetavad Keskerakonda ja Savisaart, kuna Tallinnas on nii palju ära tehtud, aga nad ei saa aru, miks räägitakse, et ainult venelased teda toetavad. Ka eestlased toetavad, need inimesed toetavad! Selline jutt kõlab igal teisel kohtumisel. Huvitav, et ajakirjanikud seda kõike teavad, aga nad ei ütle seda välja ja tahavad jätta teistsugust muljet. Ajakirjanikud, tehke siit omad järeldused! Jääge enda vastu ausaks ja ärge moonutage tõde! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Proua eesistuja! Austatud kolleegid! Homme tuleb siin Riigikogu saalis arutlusele korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu. Sellest räägime homme, aga ka täna tahan ma puudutada ühte korteriühistutega seotud teemat.

Demokraatliku õigusriigi üks tunnus on võimalus pöörduda oma õiguste kaitseks sõltumatu organi poole, tavaliselt on see organ kohus. Kuid üha enam on Euroopas kohtueelseid vaidluste lahendamise komisjone, mille eesmärk on vähendada kohtute koormust ning lahendada teatud liiki vaidlusi lihtsamal ja kiiremas menetluses. Praegu on selline seaduseelnõu menetluses ja homme me arutame seda.

Eelnõu kohaselt hakkab kõikide korteriomandite majandamine toimuma iseseisva juriidilise isiku vormis, milleks on korteriühistu. Seaduse jõustumise korral moodustub korteriühistu koos korteriomandite loomisega. Ühise kinnisasja piires kinnisasja omavatest isikutest saavad korteriühistu sundliikmed.

Aastal 2012 oli Eestis umbes 21 400 korteriomandi esemeks olevat kinnistasasja ja umbes 477 000 korteriomandit. Korteriühistute ligikaudne arv on praegu 9500, mis siis, kui uus korteriomandi- ja korteriühistuseadus jõustub, ilmselt suureneb. Justiitsminister Hanno Pevkur on öelnud, et korteriühistu toimimiseks on vaieldamatult vajalik ühistu kõikide liikmete mõistlik läbikäimine ja see, et ühistu liikmed võtavad vastu vajalikke otsuseid. Samas on minister kinnitanud, et praktikas esineb siiski palju korteriühistuteemalisi vaidlusi. Eesti Vabariigis sätestab korteriühistu vaidluste lahendamise korra tsiviilkohtumenetluse seadustik. Tekkinud vaidlusi lahendab kohus. Kohtute koormus on aga väga suur ning kohtuotsus võib tulla liiga hilja, näiteks siis, kui on rikutud koosoleku kokkukutsumise ja seal hääletamise korda, aga selle hääletuse alusel on võetud korteriühistule laen. Väga raske on tagasi pöörata olukorda, kus laen on võetud ja ehitustööd juba käivad. Olukorda leevendaks kohtueelse vaidekomisjoni loomine, kellele oleks õigus, kui ta näeb ilmselgeid seadusrikkumise asjaolusid, peatada või tühistada korteriühistu otsus. Samuti kiirendaks selle komisjoni loomine vaidluste lahendamist. Praegu puudub aga Eestis võimalus luua vaidekomisjoni korteriühistute vaidluste lahendamiseks.

Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikkel 6 reguleerib kohtumenetluse üldisi põhimõtteid, mida tuleb lugeda ka muude õigusemõistmise funktsioone täitvate organite üldpõhimõteteaks. Euroopa Inimõiguste Kohus on selgitanud, et kohtueelne organ ei pea tingimata olema riigi kohtusüsteemi osa, kuid ta peab vastama teatud tunnustele, muu hulgas peab see organ olema sõltumatu ja erapooletu, seaduse alusel moodustatud ja täidesaatvast võimust lahutatud, sellele organile peab olema seadusega antud õigusemõistmise volitus ning menetluskord peab tagama konkreetse asja adekvaatse arutamise.

Uue korteriomandi- ja korteriühistuseaduse järgi on korteriühistu liikmed selle sundliik-

med. Neil ei ole õiguslaseid eriteadmisi otustuste vastuvõtmiseks. Näitena võib siinkohal tuua korteriühistu üldkoosoleku päevakorra muutmise, kui arutatakse uusi küsimusi ja vastuväidete esitamiseks antakse aega üks minut. On selge, et ühe minuti jooksul ei ole võimalik kujundada oma seisukohta keerulistes juriidilistes küsimustes. Üheminutilise tähtajaga mittenõustumise korral peab korteriühistu liige pöörduma kohtusse, et tunnistada see vastuolus olevaks hea tava või mõne muu õigusliku sättega. Kohtusse pöördumine nõuab aga aega ja on kallid. Rahapuudus on peamine põhjus, mis jätab paljud korteriühistute liikmed õiguskaitseta.

Justiitsminister Hanno Pevkur on Riigikogu öelnud, et uue korteriomandi- ja korteriühistuseadusega on pakutud võimalust korteriühistu n-ö sisevaidlusi lahendada hagita menetluse ehk avalduse alusel. Kehtiva seaduse alusel on see samuti võimalik, kuid see ei vabasta inimest riigilõivu tasumisest. On selge, et korteriühistutes tekib palju vaidlusi. Nende lahendamisel tavapärase tsiviilkohtumenetluse korras venivad järjekorrad aastatepikkuseks. Erikohtu moodustamine ei ole selles olukorras otstarbekas, kuna see tooks kaasa kohtusüsteemi ...

Ma palun kolm lisaminutit!

Aseesimees Laine Randjärv

Kahjuks ei saa ma teile kolme minutit juurde anda, aega on ainult viis minutit.

Yana Toom

Selge. Ma tahan öelda vaid seda, et sellekohase ettepaneku on Keskerakonna fraktsioon valitsusele teinud. Me loodame, et me saame selle asja siin saalis lahendatud kas koos selle seaduseelnõu menetlemisega või mingil muul ajal. Aga on väga selge, et korteriomanikud vajavad kohtuvälist organit, kes lahendaks nende konflikte ilma riigilõivu nõudmata ja ilma selleta, et see võtaks aastaid ja aastaid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Repts!

Mailis Repts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Kallid kolleegid! Tulen tagasi selle teema juurde, millest

ma täna alustasin, andes üle arupärimist. See teema on õpetajate palgad ja tugistruktuurid koolis järgmisel aastal. Kui me vaatame 2014. aasta eelarve eelnõu, siis sealt on väga selgelt näha, et 5%-line palgatõus kajastub üldjoontes enamikus sektorites. See on nii ka haridussektoris. Kui meenutada aga härra Aaviksoo lubadusi õpetajatele ja pisut korrutada, siis peaks õpetajate palk tõusma vähemalt 12%. Kust küll tuleb see vahe? Minister on selgitanud, et esimese ja teise lugemise vahel tuleb muuta põhikooli- ja gümnaasiumiseadust ning sellest tulenevalt leitakse need vahesummad.

Millised on siis need lahendused, et leida puuduolev 7%? Esimene ja kõige lihtsam lahendus on taganeda esialgselt lubadusest, et eripedagoogidele, sotsiaalpedagoogidele, logopeedidele ja teistele tugistruktuuride töötajatele annab raha ka riik, kas või näpuotsaga. Eelmise aasta 1. jaanuarist on õpetajate palgafondi ehk haridustoetuse osas oleva palgafondi juures märges, et seda ei tohi välja maksta kellelegi teisele peale õpetajate. Õpetajatena on mõistetud aineõpetajaid ja klassijuhatajaid. Seal on ka mööndus, et teatud protsent, keskmiselt 2%, on lubatud kasutada kooli juhtimise ehk õppealajuhatajate ja direktori jaoks. See on kõik. Sellest tulenevalt oli üsna paljudes koolides (eri omavalitsustes oli olukord küll erinev) 1. septembril olukord, kus ükski logopeed, psühholoog ega sotsiaalpedagoog, eripedagoogidest rääkimata, ei olnud päris kindel, kas tema tööleping realselt kehtib või ei. Lahendused on olnud üsna erinevad. Kahjuks on väga häid spetsialiste koolist lahkunud, osa spetsialiste on loonud endale koolitöö kõrvale erapraksise ja väga paljudes kohtades, kus töölepingut ei ole küll lõpetatud, on töömaht väga väike. See on esimene tuletis sellest väga rõõmustavast lubadusest palku tõsta.

Teine lahendus on, et kogu ülejäänud haridustoetuse raha võetakse kokku, alustades haridusinvesteeringutest. Ma tuletan meelde, et need investeeringud asendavad omaaegset riiklike investeeringute programmi, mille abil sai üle Eesti nii mõnigi kool endale juurdeehituse, mõnel pool remonditi võimlat või katlamaja või tehti midagi muud hädavajalikku, kusjuures need investeeringud ei olnud mitte liiga suured. Selliseid vahendeid nüüd ei ole. Kui ka kohalikul omavalitsusel raha ei ole, siis on

põhimõtteliselt võimatu muid lahendusi leida. Need investeeringud, mis jaotati õpilaste peараа alusel, on otsustatud ära võtta. Lisaks on oluliselt vähendatud õpetajate koolitusraha. Ei ole kaugel see aeg, kui öeldakse, et ka see 1% on mõttetu, ja seda võetakse vähemaks. Peaaegu täiesti on kaotatud üleriiklike ürituste toetamine, maakondadevahelised haridustoetused, reservfond, erakorraliste kulude katmine ja kõik muu selline.

Haridustoetust jagati siiamaani ikkagi kohalikku eripära arvestades, võeti arvesse juhtunud õnnetusi, aga ka koolide suuri saavutusi, alustades laulukoorist ja lõpetades spordisaavutustega, arvestati, et mõnes kohas oli vaja üht-teist uuendada, aga kuskil tekkis mõni erakorraline juhtum. Need vahendid tõstetakse nüüd väidetavalt palgafondi, et saada see lubatud summa kokku. Kuid on üsna tõenäoline, et

tegelikult seda 7% ei leita. Siis selgub tõde põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses tehtud muudatuste kohta. Tuleb vaadata koolijuhile ja omavalitsusjuhile otsa ning öelda: "Vaadake, meie tegime küll kõik mis võimalik, aga kahjuks selleks vahendeid ei anta." Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kõnesoove rohkem ei ole. Täna-ne päevakord on ammendatud ja esmaspäevane istung on läbi. Kohtumiseni homme hommikul!

Istungi lõpp kell 16.30.

Istungi kestus 1 tund ja 30 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 15. oktoober 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. "Õiguspoliitika arengusuunad aastani 2018". Ettekanne elluviimise kohta

2. Riigikogu otsuse "Riigikohtu liikme Märt Raski kohtunikuametist vabastamine" eelnõu (484 OE) esimene lugemine

3. Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu (462 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu viienda töönädala teisipäevast istungit. Nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Kaja Kallas!

Kaja Kallas

Austatud juhataja! Head kolleegid! Seoses Eesti Arengufondi nõukogu liikme Mart Laari Riigikogu liikme volituste lõppemisega ja lähtudes Eesti Arengufondi seadusest algatab majanduskomisjon Riigikogu otsuse eelnõu arengufondi nõukogu uue liikme nimetamiseks. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas soovitakse veel eelnõusid või arupärimisi üle anda? Ei soovita. Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe eelnõu. Riigikogu juhatus otsustab selle menetlusse võtmise Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt.

Läheme teadete juurde. Kolmapäeval, s.a. 16. oktoobril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ja rahandusminister Jürgen Ligi.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Hetkel on kohalolijaks registreerunud 79 Riigikogu liiget, puudub 22.

1. "Õiguspoliitika arengusuunad aastani 2018". Ettekanne elluviimise kohta

Aseesimees Laine Randjärv

Esimene päevakorrapunkt on ettekanne õiguspoliitika arengusuundade elluviimise kohta. Ma tutvustan teile selle päevakorrapunkti arutamise korda. Kui te kuulaksite korra natukene tähelepanelikumalt, siis oleks mul seda parem teha. Kõigepealt on justiitsministri ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit. Iga Riigikogu liige võib ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Sellele järgnevad läbirääkimised, mille käigus saavad sõna vaid fraktsioonide esindajad. Pärast arutelu lõpetamist Riigikogu otsust vastu ei võta. Ma palun ettekandeks kõnetooli justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Justiitsministril on kord aastas võimalik käia parlamendi ees ja rääkida sellest, kuidas on edenenud õiguspoliitika arengusuundade elluviimine. Need arengusuunad võttis teatavasti vastu Riigikogu eelmine koosseis ja justiitsministrile tehti sellega kohustuseks anda igal aastal Riigikogus nende elluviimisest ülevaade. Tasub meenutada, et eelmine justiitsminister Kristen Michal tutvustas teile eelmisel aastal peamiselt seda, mis oli plaanis ja teoksil arengusuundade esimesel rakendusaastal. Täna on mul hea meel tõdeda, et plaanide kõrval saame rohkem rääkida ka tulemustest. Oleme jõudnud selleni, et rahvusvaheliselt tunnustatud parema õigusloome põhimõtted on Eestis reglementeeritud ja kasutusel. Tööks vajalikud vahendid on olemas ja oleme neid järk-järgult

ka rakendanud. Töö esimesed viljad hakkavad jõudma teie töölaudadele.

Esmalt annan teile ülevaate nendest otseselt valitsuse tegevustest, mis parandavad meie igapäevast õigusloomet. See tähendab, et ma annan ülevaate õiguspoliitika arengusuundade täitmisest, konkreetsetest tegevustest, arvudest ja loomulikult natukene ka tulevikust. Teine suurem teemavaldkond on meie rahvusvaheline õigusloometegevus ja kõik see, mis puudutab õigusloome parandamist üksikisikute, ettevõtjate ja konkreetsete huvirühmade seisukohalt.

Niisiis, kõigepealt räägin hea õigusloome põhimõtetest õiguspoliitika arengusuundade elluviimise eeldusena ja õigusloome sisemisest arengust. 2012. ja 2013. aasta on valitsusele tähendanud hea õigusloome põhimõtete rakendamise üleminekuaastaid. Kui 2011. aastal võeti vastu õiguspoliitika arengusuunad ja valmistati ette parema õigusloome põhimõtetest juhitud dokumente ja õigusakte, siis nüüd saame öelda, et kõik plaanitud dokumendid on valmis ja õigusaktid vastu võetud. Kehtestatud on selline oluline dokument nagu hea õigusloome ja normitehnika eeskiri, uuendatud on kaasamise hea tava ja valitsuses on heaks kiidetud mõjude hindamise meetodika. Neid hakati järk-järgult rakendada 2012. aasta alguses. Kuigi neid nõudeid on seni rakendatud umbes veerandi õigusaktide puhul, nagu me esialgu ka planeerisime, saame 2014. aasta algul teha kokkuvõtteid, kuidas rakendamine on õnnestunud, ja hinnata, kas tuleks kaaluda muudatusi.

Peatun nüüd üksikasjalikumalt mõnel mainitud muudatusel ja sellel, milline on õigusloome kvaliteedi hetkeseis.

Äsja on valminud ja veebis avaldatud valitsuse ja Riigikogu ühtlustatud normitehnika käsiraamat ametnikele. Me tegime seda sellepärast, et juba aastaid on õigusloomega tegelevad ametnikud tundnud puudust ajakohasest ja näidetega käsiraamatust. Uus käsiraamat täidab need ootused. Selgituste aluseks on põhi-seaduse kommenteeritud väljaanne, seadused, Riigikohtu lahendid ja Eesti õigusloome traditsioonidele toetuv praktika. Kuna käsiraamat on koostatud Riigikogu Kantselei, Justiitsministeeriumi ja Riigikantselei koostöös, siis on sel suur praktiline väärtus ühesuguse praktika kujundamisel ning see aitab luua kvaliteetseid

õigusakte. Loomulikult vaatame koostöös ka edaspidi, kuidas seda ajakohastada.

2011. aastal uuendati kaasamise hea tava, kuid senini oli puudunud seos mõjude hindamisega. Nimelt on üks mõjude hindamise lahutamatu osa sihtrühma määramine. See tähendab, et kui tuvastatakse mõnele sihtrühmale avalduv mõju, siis on soovitatav see sihtrühm töösse kaasata. Siiani oleme harjunud, et kaasatakse peamiselt passiivselt, mis tähendab, et materjalid tehakse avalikult kättesaadavaks. Kuid üha enam toimub aktiivset kaasamist, mis seisneb selles, et pöördatakse otse muudatustega seotud sihtrühma poole.

Ka Justiitsministeerium on aktiivse kaasamisega tegelnud. Ühe näitena toon vaenukuri-tegude ja vaenu õhutamisega seonduva eelnõu arutelu väga mitmes ümarlauas. Eelnõu, mis oli ette valmistatud rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks, kutsus esile hulga kahtlusi ja ettepanekuid ning nende arutamine huvirühmadega kujunes arendavaks mõttevahetuseks. Siiski tuleb märkida, et huvirühmade arusaamad sellest, kuidas peab karistussäte olema sõnastatud ja mida hõlmama, on olnud üsna vasturääkivad.

Üldiselt võib öelda, et kaasamisega tegeletakse kindlasti aktiivsemalt kui varem, kuid seda tagavad IT-lahendused võiksid kaasamist mugavamal ja arusaadavamal moel toetada. Peame tähtsaks osalemisvõimaluste paremat ülevaadet ja siin on meil veel palju arenguruumi. Ühe näitena võib tuua Justiitsministeeriumi veetavaid kodifitseerimise projekte, kus ehitus- ja planeerimisõiguse ning intellektuaalse omandi õiguse kodifitseerimise raames peetakse Justiitsministeeriumi kodulehel näiteks eraldi veebipäevikut. Seal leiab kogu aktuaalse info ning dokumendid ja arvamused.

Kui rääkida kaasamise aktuaalsetest probleemidest, siis tihti kaasavad ministeeriumid liiga hilja, siis, kui eelnõu on juba valmis. Kavandatakse küll tegevusi, kuid need ei ole küllalt detailsed ning sageli ei mõeldaks, et kaastavatel võib oma mõtete kogumiseks rohkem aega kuluda. Samuti on ebaühtlane kaasatud isikutele tagasiside andmine. Kasutatakse nii ametlikku kirjalikku vormi kui ka mitteametlikku vormi, sest nagu te teate, tulevad kaasatud isikud tihti uuesti Riigikogusse oma huvide eest seisma, mis muidugi on õige, kuid varem

fikseeritud ning põhjalikumalt kirjeldatud arvamused võiks aega kokku hoida.

Valitsuses on tehtud terve hulk uue korra kohaseid seaduseelnõude väljatöötamise kavatsusi. 2012. aastal tehti neid 14 ja sel aastal tuleb see arv loodetavasti veidi suurem, praegu on neid koostatud juba 13. Kuigi algul näis ministeeriumidele, et tegu on aeganõudva lisäülesandega, on nüüd üldiselt aru saadud, et tihtipeale on kasulik arutada sõlmküsimesi juba varases etapis. See ongi väljatöötamiskavatsuse mõte. Ministeeriumid on enamiku väljatöötamiskavatsusi kooskõlastanud, vaid mõni on jäetud kooskõlastamata. See tähendab, et hulk probleeme lahendatakse veel enne, kui üldse hakatakse eelnõu kirjutama. Neil juhtudel, kui mõni ministeerium väljatöötamiskavatsust ei kooskõlastanud, leiti, et probleem vajab terviklikumat ülevaatamist ja mõjude hindamist. Just see ongi väljatöötamiskavatsuse üks eesmärke: mitte kulutada aega erimeelsuste lahendamisele siis, kui ministeerium on ära teinud juba hulga tööd ja eelnõu valmis kirjutanud, vaid selgitada eriarvamused varakult välja ja kujundada lahenduste asjus ühtne seisukoht. Toon siinkohal näiteks juhtumi Justiitsministeeriumi töömaalt, kus pankrotimenetluse kohtulik lahendamine sooviti koondada kindlatesse kohtumajadesse. Väljatöötamiskavatsuse kooskõlastamisel aga selgus, et praktikas toimib juba praegu parem lahendus, nimelt olid kohtud ise leidnud oma sisemise töökorralduse abil tõhusama lahenduse.

Eraldi tasub veel rääkida probleemist, et väljatöötamiskavatsus on tihtipeale liiga üldine ja selle alusel on keeruline sisulisi otsuseid langetada.

Praegu on veel vara teha väljatöötamiskavatsuste vallas kokkuvõtteid, sest paljud eelnõud tehakse rakendusaja tõttu vanade reeglite kohaselt ja seetõttu ei ole väljatöötamiskavatsuse koostamine nende eelnõude puhul kohustuslik. Kohustuslikuks muutub väljatöötamiskavatsuse koostamine järgmise aasta algusest. Sellegipoolest võib juba täna öelda, et arenguruumi on palju ja väljatöötamiskavatsuse kooskõlastamine on väga kasulik, kuna ministeeriumid saavad esitada detailseid märkusi ja ettepanekuid enne, kui vastutav ministeerium asub lahendusi seaduseelnõuks kirjutama.

Äga nüüd pisut arvudest. Kui rääkida eelnõudest, mis hõlmavad ka mõju olulisuse sel-

gitamist seletuskirjas, mis on teadmistepõhiste otsuste alus, siis selliseid eelnõusid on märkimisväärne arv. 2012. aastal oli kooskõlastamisel 38 eelnõu ja väljatöötamiskavatsust. 2013. aastal on tänase seisuga selliseid eelnõusid olnud vähem kui eelmisel aastal, aga põhjus on peamiselt see, et tänavu on õigusloome maht tervikuna vähenenud, mida võis ka ennustada. Võime loota, et läheneme eesmärgile: pigem teha vähem, aga läbimõeldult ja kvaliteetsemalt. Seda kinnitavad ka kooskõlastamiste ja kooskõlastamata jätmiste suhtarvud. Kui 2011. aastal jäeti kooskõlastamata üheksa eelnõu ning 2012. ja 2013. aastal vaid kaks eelnõu, siis sellest võib järeldada, et eelnõude kvaliteet paraneb. Olgu lisatud, et aasta jooksul käib kooskõlastamisel ligi sada eelnõu ning ühegi märkuseta kooskõlastusi on umbes nii sama palju kui kooskõlastamata jätmisi.

Nüüd räägin mõjude hindamisest. Justiitsministeerium on võtnud eesmärgiks hinnata kõigi valmivate seaduseelnõude mõjusid, nende avaldumist ja olulisust. Tihti osutuvad mõjud küll ebaoluliseks ja seetõttu ei tehta süvaanalüüsi, kuid juba mõjude esmane hindamine ja olulisuse määramine annab hea ülevaate, milliseid mõjusid võib tulevikus oodata. Näiteks võib tuua tänavu valminud tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu, mille eesmärk oli kiirendada menetluskulude kindlaksmääramist ja parandada lahendite kvaliteeti. Seaduseelnõu kirjutades hinnati mõjusid ning tehti põhjalik kulu- ja kestusanalüüs, et võrrelda tsiviilkohtu- ja halduskohtumenetlusi. Nii selgitati välja peamised tegurid, mis tingivad menetluse pika kestuse. See teave aitas eelnõu kirjutajatel muudatusi kujundada. Seetõttu ei tugine nimetatud eelnõu pelgalt parimale äranägemisele, vaid tegeliku kohtupraktika statistikale ja analüüsile.

Mõjude hindamisest rääkides ei saa jätta märkimata ka seaduse toimivuse järeelhindamist. Selles küsimuses ei ole meil veel praktikat, sest järeelhindamine eeldab korraldust mõjude hindamist, see aga on alles lapsekingades, nagu öeldud.

Edasi peatun muudel tegevustel, mida on õiguspoliitika arengusuundade täitmiseks vaja, ehk räägin kvaliteeti toetavast organisatsioonist. Lisaks mainitud töödokumentidele ja nendest tulenevatele nõuetele oleme arendanud ja jätkanud ka teisi koostöövorme. Regulaarselt

käib koos õigusloomejuhtide ümarlaud, kus osalevad ministriumide, Riigikantselei, Riigikogu Kantselei, Vabariigi Presidendi Kantselei ja õiguskantsleri esindajad. Seal tutvustatakse uusi suuremaid reforme ja mahukamaid eelnõusid ning arutatakse nende kitsaskohti. Koostame ka ühtset ministriumide õigusloomeliste algatuste ülevaadet. See aitab kindlasti kaasa ministriumide koostööle, sh Euroopa Liidu õiguse tähtjaks ülevõtmise korraldamisele.

Tänavu alustasime õigusloomejuristide ühtseid koolitusi, mis praegu veel käivad. Tegu on kolmepäevaste üritustega, kus igal päeval on oma teema, mida valides konsulteerisime õigusloomejuristide endiga. Sel aastal koolitatakse kokku 90 juristi. Tasub märkida, et ministriumides on kokku ca 150 õigusloomejuristi, kes töötavad õigusosakondades, koos sisuküsimustega tegelevate inimestega kirjutab Eesti Vabariigis eelnõusid aga ca 400 ametnikku. Koolitusel arutatakse põhiseaduse, Euroopa Liidu õiguse ja selle kohaldamise ning loomulikult ka haldusmenetlusega seotud küsimusi. Kui koolitustsükkel osutub edukaks, on edaspidi plaanis õigusloomejuristide koolituspäevi jätkata.

Peale selle korraldame koos Rahandusministriumide ja Praxisega ametnikele mõeldud õigusakti mõjude analüüsi koolitusi. Aasta lõpuks on toimunud 13 koolitust, mille raames peaks õigusakti mõjude hindamise kahepäevase koolituse läbi tegema umbes 260 ametnikku. Seega peaks meie õigusloome eest vastutav ametnikkond saama juurde hulgaliselt pädevust, et teha edaspidi tõendus põhiseid otsuseid ja paremaid mõjuhinnanguid.

Teine suur teema otseselt valitsuse tegemiste kõrval on n-õ õigusloomevälised tegevused. Oma arengut hinnates peab meil pidevalt silme ees olema rahvusvaheline praktika, Euroopa Liidu ja OECD suundumused teiste hulgas. Tasub juhtida tähelepanu, et OECD pöörab üha suuremat tähelepanu sellele, kas liikmesriikide õigusmõjude hindamise süsteem on tõhus ja kas piisavalt on kaasatud huvirühmi. OECD 2011. aasta aruandes "Ühtsema riigivalitsemise suunas" heideti Eestile muu hulgas ette, et meil ei ole selget reeglistikku, mille abil tagada avalikkuse kaasamist valitsuse otsustesse ning nende otsuste argumenteeritust ja tõendus põhisust. Nagu ma ütlesin, nüüdseks on

meil otsustusprotsessi aluseks olev mõjude hindamise süsteem paigas, ennekõike võib selle leida hea õigusloome ja normitehnika eeskirjast ning mõjude hindamise metoodikast.

Ka Euroopa Komisjon ja teised Euroopa Liidu institutsioonid panevad tõendus põhisele otsustamisele ja õigusmõjude hindamisele aina suuremat rõhku. Justiitsministriumide esindaja osaleb aktiivselt Euroopa Komisjoni õigusloome ekspertide töörühmas, kus komisjon ja liikmesriigid jagavad õigusloome häid ja halbu kogemusi.

Rahvusvahelisel tasemel on meie mõjuanalüüsi kogemuse jagamist tunnustatud. 2011. ja 2012. aastal arendasime koos Suurbritanniaga Euroopa Liidu mestimisprojekti raames Horvaatia mõjuanalüüsi süsteemi. Tänu koostööle sai Horvaatia valitsus hoovad, mille abil parandada sealse õigusloome kvaliteeti, samuti hõlbustas see Horvaatia õigusloome harmoneerimist Euroopa Liidu õigusega.

Tahan rääkida ka õigusaktide revisjonist, mida alustati juba 2010. aastal. Selle eesmärk on tunnistada kehtetuks regulatiivsuse kaotanud seadused, sh põhiseaduse rakendamise seaduse § 2 alusel kehtinud seadused ning selliste välislepingute ratifitseerimise seadused, millele kohaldub rahvusvaheline eraõigus. Kui seda käsitlev eelnõu seadusena jõustub, siis toetub meie õigussüsteem vaid elektroonilises Riigi Teatajas avaldatud õigusaktidele ning ka viimane põhiseaduse rakendamise seaduse § 2 alusel kehtiv seadus ehk ENSV tsiviilkoodeks muutub kehtetuks. Jään lootma, et te astute selle sammu lähikuudel ja saadate viiskümmend aastat kehtinud tsiviilkoodeksi ajalukku.

Kaugemas tulevikku kavandatud tegevusena olgu märgitud õiguspoliitika arengusuundades toodud kohustus muuta õigusteadlikkuse hindamine regulaarseks ja määrata kindlaks õigusteadlikkuse näitajad. Esimese sammuna plaanime koostöös teiste huvitatud riigiasutustega teha järgmisel aastal Eesti elanike õigusvajaduse uuringu. Rahvusvaheliselt tunnustatud metoodika alusel tehtava uuringu eesmärk on välja selgitada, millised probleemid inimestel tekivad ja milliseid õigusteadmisi nad nende lahendamiseks vajavad. Seni on meil õigusteadlikkuse väljaselgitamisel hinnatud ennekõike kehtiva õiguse tundmist.

Osalt õigusteadlikkusega seotud, kuid samal ajal täiesti eraldi teema on Riigi Teataja.

Oleme koondanud kõige olulisema õigusteabe Riigi Teatajasse, et selle teabe hõlbus kättesaadavus aitaks suurendada inimeste õigusteadmisi. Nii pääseb Riigi Teataja kaudu ligi kohtulahenditele ja olulisemate kohtulahendite kokkuvõtetele. 2012. aasta lõpus kasutusele võetud kõikide menetluses olevate ja menetletud eelnõude ühtne otsing on kindlasti siinkohal abiks. Alates 2013. aasta algusest avaldavad kõik omavalitsused oma määrused Riigi Teatajas. Aasta lõpus on kavas koondada Riigi Teatajasse enamik omavalitsustes kehtivaid määruste terviktekste, kui omavalitsused on valmis neid esitama. Praeguseks on avaldatud ligi saja omavalitsuse kõik sobivas seisus määrused. Tänavu juunis muudeti Riigi Teatajas süsteemsel kujul kättesaadavaks kõik Eesti välislepingud riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide kaupa. Septembris võtsime Riigi Teataja turvalisuse huvides kasutusele õigusakti kinnitamise digitaalse templi ja ajatempli, mis väldib õigusakti loata muutmist. Aasta lõpul rakendame seaduste ingliskeelsete tõlgete mooduli, mille abil on võimalik leida kõik seni vandetõlkide tehtud ja ajakohases seisus hoidud 250 Eesti seaduste tõlget.

Loomulikult tegeleme ka õiguskeele kvaliteediga: ühtlustame selle praktikat valitsuses, teeme koostööd Riigikoguga, korraldame õiguskeelepäeva ja anname välja ajakirja Õiguskeel.

Kuna õiguskeelepäeva teema on sedapuhku kodifitseerimine, siis räägin sellest oma ettekande lõpetuseks lähemalt. Euroopa Sotsiaalfondi programmi "Parema õigusloome arendamine" raames oleme alates aastast 2007 alustatud seitsme õigusvaldkonna kodifitseerimisega lõpusirgele jõudnud. Need valdkonnad on keskkonnaõigus, sotsiaalõigus, majandushaldusõigus, ehitus- ja planeerimisõigus, karistusõigus, väärteomenetluse õigus ning intellektuaalse omandi õigus. Majandushaldusõiguse kodifitseerimine on lõppenud. Selle tulemusel jõustub järgmisel aastal majandustegevuse seadustiku üldosa seadus. Ehitus- ja planeerimis- seadustiku ning karistusseadustiku eelnõu jõuavad veel selle aasta lõpus valitsusse ja parlamenti. Väärteomenetluse seadustiku eelnõu on juba parlamendi menetluses. Keskkonnaõigus kodifitseeritakse järgmise aasta alguseks ning sotsiaalõigus ja intellektuaalse omandi õigus hiljemalt programmi lõpuks 2014. aastal. Kodifitseerimise käigus korrasta-

takse kehtivat õigust selliselt, et õiguskord muutub selgemaks ja seetõttu on õiguse rakendamisel lihtsam vajaminevat regulatsiooni leida.

Järgmisel Euroopa Liidu finantsperioodil tegeleme edasi õigusvaldkondade kodifitseerimise ja mõjuanalüüsidega, lisandunud on õigusanalüüsides tegemine ja õigusloomejuristide taseme ühtlustamine. Plaanitud on kodifitseerida kuus õigusvaldkonda: tsiviilõigus, kriminaalmenetluse õigus, maksejõuetusõigus, ühinguõigus, haridusõigus ja mereõigus. Mõjuanalüüsides arvuks prognoosime 20 ja niisama palju tuleb loomulikult ka õigusanalüüse. Uueks perioodiks oleme planeerinud selleks ligi kolm miljonit eurot ja saame seda raha rakendada juba õiguspoliitika arengusuundade valguses.

Hea Riigikogu! Üleminekuajal hea õigusloome põhimõtete rakendamisel saab selle aastaga läbi. Enam ei saa ennast välja vabandada sellega, et ei oska, ei tea ega tunne, vaid õigusloome peabki hakkama teistmoodi toimuma. Teaduspõhisemalt. Analüütilisemalt. Avatumalt. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Hea minister! Kõigepealt suur tänu, et on jõutud niikaugele, et valmis on saanud hea õigusloome ja normitehnika eeskiri! See on kindlasti abiks kõikidele juristidele, kes õigusloomega tegelevad. Õigusloomel on minu arust kaks poolt, kusjuures mõlemad on väga olulised. Esimene pool on see, kui tehakse selgeks probleemid ja hakatakse probleeme lahendada seaduseelnõu kirjutamisega ehk valmistatakse ette legaalkesk. Asja teine pool on väga oluline dokument, mida nimetatakse seletuskirjaks, mis peaks sisaldama eelnõu ettevalmistaja mõtteid ja kui eelnõu jõuab parlamenti, siis ka seadusandja mõtteid, miks ühte või teist asja on üht- või teistmoodi muudetud. Ma olen õiguskomisjonis mitu korda tõstatanud küsimuse, et seletuskirjad peaksid olema põhjalikumad, et rakendajad saaksid aru, mida seadusandja on mõelnud, ja neil oleks seadust lihtsam rakendada.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun küsimust!

Kalle Laanet

Kuidas te sellele olete tähelepanu pööranud?

Aseesimees Laine Randjärv

Aeg on ammu läbi.

Kalle Laanet

Pole ta nii ammu läbi midagi.

Hanno Pevkur

Aitäh, hea küsija! Kahtlemata tuleb teiega nõustuda selles, et põhjalik seletuskiri koos mõjuhinnanguga on seaduseelnõu mõistmiseks hädavajalik. Siin on hea näide veel täna lugemisele tulev korteriomandi- ja korteriühituseaduse eelnõu, mille puhul te saate rahuldada oma lugemiskirge, sest eelnõu koos seletuskirjaga on ligi 300 lehekülge pikk. Nii et ka õiguskomisjonis tuleb kindlasti pikk ja põhjalik arutelu. Tuleb leida tasakaalupunkt. Seaduseelnõu ja selle seletuskiri peaksid olema piisavalt põhjalikud. Samas arvan ma, et lihtsalt mahule ei ole ka mõtet rõhku panna. Ouline on, et toodaks välja eelnõu mõju ning eelnõu seos kehtiva õigusega ja kindlasti Euroopa Liidu õigusega. Olulised on just need tegevused, mida ma ka ettekandes välja tõin, näiteks õigusloomejuristide ümarlaud, selleks et need 400 ametnikku, kes Eesti riigis seadusi kirjutavad, saaksid tõesti aru, mida õigusloomeprotsess tähendab ja mis seaduseelnõu seletuskirjas peab olema kirjeldatud. See kõik aitab kaasa sellele, et see tulemus, mis jõuab valitsusest Riigikogu lauale, oleks nii hea, et kõik Riigikogu liikmed, kes võtavad seaduseelnõu esimest korda kätte, saaksid seletuskirjast ka vastused. Sama kehtib loomulikult ka Riigikogus algatatavate eelnõude kohta. Eks siin ole veel pikk tee minna.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rait Maruste!

Rait Maruste

Härra minister! Te selgitasite oma asjakohases ja informatiivses ettekandes, et on kavas juurutada väljatöötamiskavatsuste vormi, mis muutub kohustuslikuks järgmise aasta algu-

sest. Kas see laieneb ka Riigikogu liikme, komisjoni või fraktsiooni algatatud eelnõudele? Mul on teinegi küsimus. Ma käisin mõni aeg tagasi selge keele konverentsil, kus jutt käis pikalt ja põhjalikult sellest, et meie õiguskeel on keeruline ja vohav ning on tekkinud ülereguleerimise tendents. Te tõite just sellise näite seletuskirja kohta, mis on mitusada lehekülge pikk. Missugused on teie kavatsused, kuidas saaks selget õiguskeelt silmas pidada ja vähendada õigustekstide üleproduktsooni?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kui alustada väljatöötamiskavatsusest, siis see oli meil juba mõni aasta töös olnud. See nõue ei kehti veel kõikide olemasolevate õigusaktide kohta, kuna osa koostamist on alustatud enne väljatöötamiskavatsuse rakendamise perioodi. Nagu ma näiteks tõin, väljatöötamiskavatsuse nõue on aidanud mõne eelnõu kirjutamisest hoopis loobuda ja teisi eelnõusid tuntavalt paremaks muuta. Enne normi kirjutamist vaieldakse vähemalt ministriumide tasandil, aga ka huvigruppidega läbi need teemad, mis on kõige põletavamad, ja tehakse ära põhimõttelised valikud. Seetõttu on töögrupil palju lihtsam eelnõu või normi kirjutada. Mis puudutab Riigikogu, siis Riigikogule ei ole väljatöötamiskavatsust praegu kohustusks tehtud. Riigikogul on vaba mandaat oma otsuseid ise kokku leppida. Kui Riigikogu peab vajalikuks mingit sarnast menetlust, et enne ei anta eelnõu menetlusse, kui see on läbi vaieldud, siis on see Riigikogu õigus. Pigem olen ma natuke kõhklev, kas see kokkulepe saavutatakse. Riigikogu liikmel on teatavasti vaba mandaat ja ta võib ise samamoodi seaduseelnõusid algatada. Küll puudutab see nõue valitsusest tulevaid eelnõusid. Me tahame tõesti näha, et enamikul eelnõudel oleks olemas ka väljatöötamiskavatsus.

Õiguskeelest ja normide üleküllusest räägin vaid mõne sõna. Kahtlemata nõustun ma küsijaga, et Eesti õigus võiks võtta suuna lihtsama regulatsiooni poole. Samas näeme kohtupraktikast, et väga tihti ootavad kohtud või isegi mitte nemad, vaid menetlusosalised täpsemat regulatsiooni. Kohtu diskretsiooniõigust ma julgelt suurendaksin, et kohtunikul oleks vaba valik otsustada. Ma toon ühe näite. Tsiviilmenetlust reguleeriv seadustik koosnes 1993. aastal, kui see jõustus, paarisajast paragrahvist,

nüüdseks oleme jõudnud peaaegu 760 paragrahvini. On selge, et protsess ise on üha enam ja enam reguleeritud. Üks näide on ka liikluseadus. Liikluseeskiri on tõstetud seaduse tasandile. Liikluseadus, kui see omal ajal vastu võeti, oli mälu järgi öeldes vist kaheksa lehekülge pikk, aga nüüd me räägime kümnetest ja kümnetest lehekülgedest. Eks me peame ühiselt kujundama seda praktikat, kui detailseks seaduse tasandil minna. Mina isiklikult pooldan kindlasti kohtute ja ametnikkonna suuremat diskretsiooniõigust. Mõned sammud on ka astunud. Eeskujuks võib tuua sellesama väärtemenetluse seadustiku, kus ametnikule on antud suurem diskretsiooniõigus, aga see tähendab paratamatult seaduse rakendaja suuremat vastutust.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Rein Aidma!

Rein Aidma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Eelküsija juba avas selle teema, aga ma tahan natuke täpsemalt teada. Ka kohtunik Särgava on hiljuti väitnud, et õiguskeel ei ole tavakodanikule alati arusaadav. Kui kohtus vaieldakse, siis seda teevad juristid omavahel, aga ka tavakodanik tahaks õiguskeelest natukene täpsemalt aru saada. Kas on võimalik seda ka õiguspoliitika arengusuundades kuigivõrd arvestada või selle teemaga midagi ette võtta? Probleem on tõsine, aga seda lahendada ei ole kerge.

Hanno Pevkur

Aitäh! Pöördun tagasi oma vastuse juurde Kalle Laanetile. See on seotud eelkõige just nimelt õigusloomejuristide koolitamisega. Need 400 ametnikku kõikides Eesti ministriumides, kes valmistavad ette peamiselt Eestis kehtivaid seadusi, peavad olema piisavalt koolitatud, et nad suudaksid kirjutada arusaadavat seadusteksti. Varasematel aastatel on ka Riigikogu saalis kõlanud selle kohta näiteid. Mulle meenub üks õiguskantsleri ettekanne, kus ta luges ette põllu definitsiooni. Väga keerukaid definitsioone ei ole mõistlik seaduse teksti valada, samas on see tihtipeale paratamatu. Teatud legaaldefinitsioonid peavad olema ja jääma. Vaatame karistusõigust. Seal ei pääse teatud normide kirjutamisest kohe kuidagi ja need

võivadki olla tavainimesele keerulised. Oluline on see, et seaduse tekstiga koos oleks olemas mõistlik ja selgitav seletuskiri, millest igaüks võiks aru saada. Seaduse rakendajale on kindlasti oluline, et mõistetest saadaks ühtemoodi aru.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Ma tulen tagasi väljatöötamiskavatsuse juurde. 2012. aastal oli neid 14, 2013. aastal on neid seni tehtud 13. Te ütlesite, et te eeldate enamiku eelnõude puhul väljatöötamiskavatsuse olemasolu. Mida see tegelikult tähendab, mitu väljatöötamiskavatsust võib olla aastal 2014 või 2015? Kas siis toimub oluline hüpe?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Arve ei hakka ma siin ette lugema, sest väljatöötamiskavatsuste arv sõltub eelkõige valdkonnast. Kui ma järgmiseid aastaid vaatan, kusjuures ma ei vaata isegi 2014. või 2015. aastat, vaid natuke kaugemale, siis kindlasti näen ma seost kodifitseerimisega. Kodifitseerimise tõttu ei pääse kuus suurt valdkonda väljatöötamiskavatsustest kindlasti mitte. Suuremate seadusmuudatuste maht sõltub eelkõige sellest, millised on valdkondade vajadused, sellest sõltub ka väljatöötamiskavatsuste arv. Ma isiklikult ootaksin pigem vähem, aga kvaliteetsemat tulemust. Meil ei ole eesmärk iga hinna eest alati seadust muuta, kui me mingit probleemi näeme, vaid me vaatame, ega seadust rakendades ei ole võimalik seda probleemi lahendada. Praegu olen ma küll seda meelt, et me näeme 2014. aastal väljatöötamiskavatsusi rohkem, kui neid on olnud 2012. ja 2013. aastal. Kas neid on 15, 17 või 20, seda on raske öelda, aga kindlasti võib eeldada, et neid on rohkem.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Ettekanne ise käsitles loomulikult peamiselt riigi tasandit, aga meil on palju probleeme ka kohalike omavalitsuste õigusaktidega. Kohtu-

lahingud, mis võivad tuleneda just vildakatest kohalikest õigusaktidest, võivad vahel kesta aastaid, eriti mis puudutab näiteks planeeringuid. Sa mainisid positiivse näitena normitehnika käsiraamatut ametnikele. Ma saan aru, et see käsitleb peamiselt ikkagi riigi tasandit. Kas on mingeid mehhanisme, mis aitaksid suurendada KOV-ide õigusteadlikkust ning parandada valla- ja linnasekretäride juriidilist ettevalmistatust? Tihti on nende inimeste ettevalmistatus erinev ja sealt hakkavad peale mitmed probleemid. Kas kohalikule tasandile saab ka siin kuidagi kaasa aidata?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kindlasti tuleb mitmesuguseid koolitusi, selles ei ole mingit kahtlust. Eelkõige sõltub loomulikult omavalitsusest endast, kas ja kui palju ta tahab oma õigusloome kvaliteeti parandada. Teatavasti on kohalikud omavalitsused autonoomsed ja neile on põhiseadusega tagatud isotsustamise pädevus. Ka õigusakte vastu võttes peavad nad lähtuma riigi seadustest, aga see, kas ja kui palju nad näiteks kodanikke õigusloomesse kaasavad, on nende vaba otsus. Teatud asjad on ette kirjutatud. Jah, planeerimisseaduses on ette nähtud planeerimisprotsess, on öeldud, millal ja kuidas toimub avalik diskussioon jms, aga üldine omavalitsuste enesekorraldusõigus on siinkohal kindlasti kohane. Ma väga loodan, et koos omavalitsuste arenemisega ka nende õigusloome kvaliteet paraneb. Suuremate omavalitsustega on õigusloome normitehnilise poole pealt kindlasti vähem probleeme. Väiksematel on võib-olla raskem. Te mainisite valla- ja linnasekretäre. Neile on kehtestatud juriidilise kõrghariduse nõue. Seal on, jah, teatud erandid, pikka aega ametis olnud inimestel on võimalik n-ö eriloa alusel edasi töötada, aga valdavas osas on Eesti valla- ja linnasekretärid juriidilise kõrgharidusega ning piisavalt koolitust saanud. See on üldine põhimõte. Eks edaspidised arengud näitavad, kas omavalitsuste liitumine avaldab positiivset mõju ka õigusloome kvaliteedile. Võib eeldada, et avaldab.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Te rääkisite pikalt Riigi Teatajast. Ma ütlen ausalt, et seda loevad need, kes valdavad riigikeelt. Seoses sellega ongi mul küsimus: kuidas te hindate, kui hästi tunnevad seadusi need inimesed, kes ei valda riigikeelt, aga kes on elanud meie riigis kümneid aastaid? Kas te üldse näete siin probleemi?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kahtlemata võiks inimene osata selle riigi riigikeelt, kus ta elab. Kindlasti muudaks riigikeele oskamine ka nende inimeste, kes on siin kümneid ja kümneid aastaid elanud, õigusteadlikkust paremuse suunas. Seadustega ei puutu inimene iga päev kokku. Kui ta elab oma tavapärasel elul, siis seadustega puutub ta kokku siis, kui tal on midagi vaja või ta on millegagi hätta jäänud. Ma hindan seda, et meie seadused on kättesaadavad. Ka eesti keelt mitteoskavatel kodanikel on võimalik seadustest ülevaade saada, kui neil on selleks hädavajadus. Loomulikult võiks seis olla parem. Aga mis puudutab seaduste tõlkimist, siis seda on siin saalis korduvalt arutatud. Ega sellele, mis on juba korduvalt ka siit puldist kõlanud, midagi lisada ei olegi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Hea minister! Me oleme parlamenditöös täheldanud kogu aeg seda, et elu muutub aina vähem formaalseks, väga paljud asjad dereguleeruvad. Neid asju, mida vanasti tegi riik, teevad nüüd vabühendused, kodanikuühendused, initsiatiivid tulevad erafirmadelt jne. Kas sellest järeldub, et me peaksime riiki natukene ka juriidiliselt dereguleerima, st andma kõigile uutele mitteformaalsetele ühendustele, liikumistele ja muutumistele rohkem vabadust? Tegelikult tahtsin ma küsida väga lihtsat asja. Kas seadus, mille seletuskiri on mitusada lehekülge pikk, on hea või halb? Me teeme formaalselt lühikese seaduse, aga siis käkerdame sinna need paarsada lehekülge otsa ja teeme tegelikult asja hullemaks, samal ajal kui me peaksime rohkem vabadust lisama.

Hanno Pevkur

Aitäh! Hea ja põhjalik seletuskiri ei ole kunagi ülearune. Kui selleks on vaja paarisada lehekülge, siis kasutame selleks paarisada lehekülge. Seletuskirjas näidete toomine ja põhimõtete lahtikirjutamine on kindlasti vajalik, selles ei ole küsimus. Sa küsisid n-ö dereguleerimise kohta. Nagu ma ütlesin kolleeg Marus-tele vastates, ma ise pooldan küll rohkem diskretsiooni ja otsustusvabadust. See toob aga kaasa, nagu ma ütlesin, suurema vastutuse. Toon näiteks ühe registriasja. Seadus on jätnud vabaihendumisele vaba valiku, kuidas oma juhtorganeid valida. Aga kohtunikuabi on asunud vähemalt praegu seisukohale, et vabaihendus, kes vaba ühendusena on vaba otsustama oma elu üle, ei tohi siiski teatud liiki valikuid teha. Selline dereguleerimine on ühest küljest väga hea ja mõistlik, teisest küljest võib otsustajate suurem vastutus tähendada seda, et üldised õigusriigi ja õigusest arusaamise põhimõtted, kuidas näiteks vabaihendumised oma elu peaksid korraldama, võivad muutuda ebakindlaks ning sellest võib tuleneda ka erinev kohtupraktika, mida me pärast peame siin saalis seaduste ümbertegemise käigus võib-olla hakkama üle vaatama.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Kuidas saaks seadused selliselt paika, et neid oleks võimalik üheselt mõista? Nimelt, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse järgi peab volikogu sellisel juhul, kui omavalitsusjuhile on umbusaldust avaldatud, nelja kuu jooksul ametisse kinnitama uue linna- või vallavalitsuse, muidu muutub volikogu tegutsemisvõimetuks. Hoolimata sellest, et selle kohta on olemas Riigikohtu lahend, võib seesama tegutsemisvõimetus volikogu veel mitme aasta jooksul õigusakte vastu võtta ja mitte midagi ei juhtu. Kuidas selline asi võimalik on?

Hanno Pevkur

Aitäh! Seadused kirjutatakse heas usus ja teadmises, et nad reguleerivad olukordi parimal võimalikul viisil. Kui seaduse tõlgendamisel tekib probleem, siis see peabki lõpuks jõudma Riigikohtusse, kes on ka teie mainitud

juhtumi kohta lahendi esitanud. Sellele järgnes mõningane õiguslik vaakum või arusaamatus, millised otsused kehtivad ja millised ei kehti. Kahtlemata ei ole meil senises praktikas pärast Eesti riigi taasiseseisvumist väga palju selliseid juhtumeid olnud. Kuna nüüd on üks selline juhtum Riigikohtusse jõudnud, siis kindlasti on Riigikohtu lahend aluseks seaduste edaspidisel tõlgendamisel ja vajaduse korral ka seadusmuudatuste ettevalmistamisel. Aga tulles teie küsimuse alguse juurde, tuleb meenutada ütlust, et kui on kaks juristi, siis on vähemalt neli arvamust. Nii see kipub olema. Inimesed saavad seadustest erinevalt aru. Sellepärast ongi vaja seadust tõlgendada, täpsustada ja lahti kirjutada seletuskirjas. Kui sellest ei piisa, siis lõpuks annab hinnangu normi kehtivusele või tõlgendamisele kohus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Herkel!

Andres Herkel

Aitäh! Austatud minister! Eespool räägiti seaduseelnõude üleproduktioonist. Te nimetasite vähemalt kaks korda, et eri ametkondades on tööl 400 õigusloomejuristi. Päris suur arv, suuremgi veel, kui ma eeldasin. Kas te kinnitate muljet, mis minul Riigikogu liikmena on jäänud, et tihtipeale tegeldakse meil seadusloomega seadusloome enda pärast? Võib-olla on rakendusanalüüs vahel jäänud liiga nõrgaks, sest alatasa on vaja muuta midagi sellist, mis praktikas ei toimi. Kas siin ei ole põhjust pisut prioriteete üle vaadata?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma täpsustan teie küsimust, et ei jääks väärarusaama: nende 400 ametniku hulka on arvatud ka sisuliste küsimustega tegelevad ametnikud. Õigusloomejuriste on suurusjärgus 150, hästi jämedalt öeldult *circa* kümme ministeeriumi peale. Mõnes ministeeriumis on neid rohkem, mõnes vähem, aga see on hästi lihtne arv meelde jätta. Seda ei ole kindlasti palju. Kui me vaatame ministeeriumide ja kogu Eesti riigi ülesehitust ning valdkondi, mida seadused reguleerivad, siis on selge, et see on täiesti mõistlik arv. Nüüd on küsimus selles, kas norme on vaja või mitte. Minu vastus ühele varasemale küsimusele oli, et kindlasti tasub alguses kaaluda, kas muutmist vajab kehtiv

õigus või tuleks kehtiva õiguse pinnalt muuta praktikat. Seda teemat oleme viimastel kuudel kohtunikega päris palju arutanud. Ka minu kõnes mainitud tsiviilprotsessi muutmine eelkõige menetluskulude osas on üks näide selle kohta, et me oleme kohtunikega väga tõsiselt arutanud, kas ja kui palju on vaja protsessinorme muuta, et olukord paremaks muutuks. Lühike vastus on see, et selleks ongi vaja väljatöötamiskavatsust, et saada hinnang, kas meil on vaja tulla siia saali või on vaja muuta praktikat.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Oma ettekandes puudutasid sa põgusalt sellist asja nagu järelhindamine. See protsess peaks toimuma mingi aeg peale seaduse jõustumist. Aga nagu sinu ettekandes on märgitud, on kõik see veel lapsekingades. Millisena näed sa selle valdkonna tulevikku? Me räägime ju õiguspoliitika arengusuundadest kuni aastani 2018. Mis ajaks võiks meil olla tugevatel jalgadel seisev järelhindamise süsteem, millal võiks see normaalselt ja tulemuslikult toimima hakata?

Hanno Pevkur

Aitäh väga hea küsimuse eest! Järelhindamine on praegu tõepoolest lapsekingades, sest korrektne ja korralik mõjude hindamise süsteem juurutati alles mõni aasta tagasi. See läheb järjest paremaks. Järelhindamist saab teha siis, kui eelhindamine ehk võimalike mõjude hindamine on hästi tehtud. Tavaliselt öeldakse, et ühe suurema seadusmuudatuse mõjusid saab hinnata paari aasta möödudes. Selle loogika järgi võiks öelda, et 2015. aastal võiks uus parlamendikoosseis vaadata praeguse parlamendi töös olevate seaduste mõjusid ja nende järelhindamist ning teha esimesed järeldused. Ma usun küll, et kui õiguspoliitika arengusuundadest lõppkokkuvõtte tehakse, siis on ikkagi paari-kolme aasta jagu juba ka järelhindamist tehtud ja me oleme saanud tagasisidet, kuidas selline normaalne protsess toimib. Aga Eesti on väikese ja paindliku riigina veel suhteliselt heas seisus. Õiguskomisjonis eile käsitletud Euroopa Prokuratuuri n-ö lõppeesmärk saavutada täisvõimsus aastaks 2023 annab aimu

sellest, et suurtes protsessides on need tähtsajad veelgi pikemad. Meil kohe arutlusele tuleva korteriomandi- ja korteriühistuseaduse jõustumise tähtaeg on samuti aastate pärast, üleminekuaeg on nii pikk. Tavajuhudel, tavaseaduse puhul julgen ma arvata, et järelhindamine tuleks teha kaks, kaks ja pool või kuni kolm aastat pärast seaduse jõustumist.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesinaine! Lugupeetud justiitsminister! Me oleme täna rääkinud õigusloomest. Teiegi oma ettekandes rõhutasite, et lisaks sellele, et me kodifitseerime, analüüsime ja süstematiseerime, võiksime vaadata ka üldloogikat. Kui me räägime õigusaktidest, siis peame eelkõige silmas seadusi. Kuid õiguspoliitikas on vahel isegi rohkem tegemist määrustega. Kuidas te näete õigusaktide ehk seaduste ja määruste ehk alamaktide suhet? Pean ütleva, et vähemalt nendes valdkondades, mida mina detailideni tunnen, minnakse määrustega aeg-ajalt absurdi välja. Kui me seadustes võtame nõudeid vähemaks ja vähendame bürokraatiat, siis määrustes paneme samal ajal täie rauaga.

Hanno Pevkur

Aitäh! Ka õigusloomejuristide koolitamisel pööratakse väga palju tähelepanu sellele, mida saab delegeerida ja mida ei saa. Vaieldamatult on olemas valdkonnad, mida peab reguleerima seadusandja. Sealt edasi aga mina pandliikkuse huvides põhimõtteliselt pooldan küll seda, et kõike seda, mida on võimalik allapoole delegeerida, võikski delegeerida. Seadusandliku kogu esmane eesmärk on paika panna üldised reeglid, käitumisjuhised ühiskonnale. Nende üldiste reeglite täpsustamisel kas üldakti või üksikakti toel ei peaks pelgama delegeerimist kas valitsusele või edasi ministrile, kui see võimalik on. Aga peamine on hinnata, kas seda küsimust on võimalik delegeerida või mitte. Kui suudetakse mõju hindamise jooksul või seadusloomeprotsessi käigus tervikuna jõuda järeldusele, et on võimalik delegeerida, siis ei peaks seda välistama. Ülidetailne ja ülereguleeritud seadus viib selleni, millele juhtis tähelepanu härra Maruste, et iga väiksemagi õigus-

korra muudatuse pärast peab Riigikogu võtma vastu otsuse. Kindlasti ei ole see mõistlik. Mõistlik on Riigikogu, seadusandliku kogu tasandil kokku leppida üldised normid.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh, austatud eesistuja! Hea härra minister! Rääkisite siin õigusloome heast tavast ja sellest, et tuleb teha koostööd ministeeriumi ja parlamendi vahel. Kuidas aga kommenteerite seda, mis toimus eile õiguskomisjonis? Üks ametnik ütles seal välja, et ministeerium on otsustanud, et see seadus tuleb vastu võtta, ja Riigikogu peab seda tegema. Kuidas te seda kommenteerite?

Hanno Pevkur

Aitäh! Selle ametniku keelekasutus oleks võinud olla täpsem. Eelnõu, mis parlamendi lauale on jõudnud, on valitsuse esitatud. Järelikult on Vabariigi Valitsus otsustanud, et see eelnõu võiks saada seaduseks. Loomulikult võtab seadusi Eesti Vabariigis vastu Riigikogu, seda õigust ei ole Riigikogult keegi ära võtnud, ei võta ega saagi võtta. Nii et ma saan kommenteerida ainult nii, et see seisukoht sai tugineda vaid sellele, et Vabariigi Valitsus on otsustanud, et sellise seaduse võiks vastu võtta. See, millal üks või teine seadus jõustub, on parlamendi otsustada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! On olemas seadus, seadusest tulenevad korraldused ja määrused ning siis on veel suusõnalised korraldused. Ma toon näiteks sellesama kütuseveo piiril, mida on nüüd piiratud. Kui näiteks maksu- ja tolliametnikelt küsida, millise korralduse või määruse alusel nad reisijatelt aktsiisi tasumist nõuavad, siis ütlevad nad, et neile on antud suusõnaline korraldus. Kui ma olen küsinud, milline see suusõnaline korraldus on, siis nad ei osanud seda isegi seletada, aga inimestele määratakse trahve. Mis asi on see suusõnaline korraldus? See tuletab nagu vanu aegu meelde.

Hanno Pevkur

Aitäh! Aktsiisi maksmist saab nõuda ikkagi seaduste alusel. Kui seaduses on delegatsioon näiteks Maksu- ja Tolliametile diskretsiooniotsuse ehk kaalutusotsuse tegemiseks, siis konkreetne tolliametnik saab selle volitusnormi alusel anda ka suuliseid korraldusi. Selles ei ole iseenesest probleemi. Ka politseinik saab anda teile suulise korralduse näiteks autost välja tulla ja see on täiesti seaduslik suuline korraldus. Nii politseinikule kui ka tolliametnikule on antud delegatsioon. Kui tolliametnikult küsitakse, miks nõutakse aktsiisi maksmist, siis kõige lühem vastus on loomulikult see, et seda tehakse seaduse alusel. Aga kui keegi on kelleltki küsinud või palunud maksta midagi sellist, mida ei ole seaduse või seaduse alusel antud delegatsiooninormiga kehtestatud, siis on see loomulikult ebaseaduslik tegevus. Siin ei saa muud kommentaari olla.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Igal Riigikogu liikmel oli võimalik esitada üks küsimus, ma tutvustasin seda korda juba päevakorrapunkti arutamise alguses. Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, justiitsminister Hanno Pevkur! Me läheme läbirääkimiste juurde. Palun, Marko Pomerants Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana!

Marko Pomerants

Tere ennelõunat! Hea eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Patt oleks praegusel juhul õiguskomisjoni esimehena mitte sõna võtta, aga loomulikult saan ma seda teha ainult Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel. Räägin natukene sellest tänasest arutelust.

Head kolleegid! Nagu te ministri sõnavõttust aru saite, on meil veel praeguse koosseisu lõpuponnistuste ajal võimalik jõuda hea õigusloome tava täieliku rakendamiseni, nii et kõik komponendid, mis sinna juurde peaksid käima, oleksid arvesse võetud ja meie järeltulijad saaksid sealt edasi minna.

Mis puudutab õigusloomejuristide hulka, seda, kas neid on vähe või palju, siis mina julgen väita, et neid ülearu küll ei ole. Inimesed, kes käivad valitsuse nimel komisjonides üht või teist eelnõu kaitsmas, on meile ikkagi vägagi tuttavad, nii ministrid kui ka Riigikogu

komisjonid loodavad neilt alati saada asjalikke lisaselgitusi.

Kui tuua välja veel mingeid tendentse, mis iseloomustavad õigusloomet 2013. aastal, siis ma arvan, et üks aspekt on seotud e-riigiga. Õiguskomisjoni näitel tähendab see seda, et meil on üsna hulgaliselt mitmesuguseid seadusmuudatusi, mis tulenevad elektroonilise asjaajamise kasutuselevõtust, olgu näiteks toodud kohtumenetlustega seonduv.

Räägin ka kaasamisest. Ma arvan, et siin ei olegi võimalik jõuda ideaalse olukorrani. Kui vaadata huvigruppe, kes eri seaduseelnõude puhul kaasa räägivad, siis teinekord võib väga väike mittetulundusühing kaasa rääkida ükskõik mis seaduseelnõude aruteludel ja palju suuremad organisatsioonid, lausa katusorganisatsioonid ei pruugi teinekord seda üldsegi teha.

Olen ühte meelt kolleeg Kalle Laanetiga, et kindlasti on meie kõige suurem ülesanne ära kaotada tühikud, mis takistavad teise lugemise kontekstis seadusandja mõttest arusaamist. Kindlasti jagan ma seisukohta, et seletuskirjad peavad andma nelja-viie aasta pärast võimaluse aru saada, miks me ühe või teise muudatuse tegime või, vastupidi, jätsime mingisuguse olukorra selliseks, nagu see ka enne oli.

Veel väärrib tendentsina esiletoomist printsiipi, et me oleme jõudnud valimisteülese õigusloomeni. Minister tõi stiilinäite korteriomandi ja korteriühistuseaduse kohta. Vandetõlgi seadus on võib-olla küll seadus, mis väga paljusid ei puuduta, aga see seadus jõustub aastal 2020. Neid näiteid on veel. Nii et jutt piisavast *vacatio legis*'est ehk sellisest ooteajast, et kõik jõuaksid seaduse rakendamiseks valmistuda, võib mitmel juhul realsuseks saada.

Lõpetuseks ütlen, et mis puudutab lugemiskirge, siis selle rahuldamiseks soovitan ilukirjandust. Aga seletuskirjades katsume olla nii põhjalikud kui vajalik ja nii ratsionaalsed kui võimalik. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Neeme Suur Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel!

Neeme Suur

Palun lisaiega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksa minutit.

Neeme Suur

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Hea on kuulda, et valitsus on teinud hulgaliselt toiminguid õigusloome kvaliteedi parandamiseks. Nüüd on küsimus vaid selles, kas õigusloome kvaliteet on tehniline või sisuline küsimus. Mina läheneksin kogu sellele teemale hoopis teisest küljest. Silmas tuleb pidada, et õiguspoliitika arengusuundade eesmärk ei ole protseduurireeglite kehtestamine ja nendest kinnipidamine iseenesest, vaid eesmärk on tagada õigusruumi sisuline kvaliteet.

Just sisulisest kvaliteedist lähtub ka minu edasine arutluskäik. Pööran tähelepanu kolmele eluvaldkonnale, mis igal juhul, hoolimata sellest, milline poliitiline jõud Eestis valitseb, meie riigi ja rahva edasise käekäigu määramisel olulist rolli mängivad. Ma räägin hariduspoliitikast, perepoliitikast ja ettevõtluse toimekeskkonnast just seadusloome sisulise kvaliteedi seisukohast lähtudes.

Võtame näiteks kooliaasta alguses kehtima hakanud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse uue redaktsiooni, mida Eesti Õpetajate Liidu juhatuse esimees on nimetanud poliitilise võidujooksu tulemuseks. "Miks meile üldse riigieksamid, kui riiklikult väärtustame maksimaalsest tulemusest vaid ühe protsendi jagu teadmisi?" kirjutas õpetaja vaid päev enne seaduseelnõu viimast lugemist Riigikogus. Siis ta veel ei teadnud, et asi muutub veel keerulisemaks. Vastuvõetud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt on riigieksam sooritatud, kui õpilane saab vähemalt 1% maksimaalsest tulemusest, riigieksam on sooritatud rahuldavalt aga vähemalt 20%-ga maksimaalsest tulemusest. Mis asi on mitterahuldav sooritamine, sellest ei saa praegu veel keegi aru. Kas tegemist on selge, lihtsa ja täpse regulatsiooniga, nagu õiguspoliitika arengusuundade dokument ette näeb? Paraku mitte.

Eesti president tõi 2010. aastal Vanemuise kontserdimajas õigusteadlastele kõnet pidades käibele mõiste "paheline õigusloome". Tuleb kurbusega tõdeda, et mõiste on igati aktuaalne. Millisest õigusselgusest saab juttu olla sellise seadusloome korral, nagu me uue PGS-i puhul tunnistama pidime? Küsime õpetajaskonna või haridusteadlaste käest, mis on kõige keeruli-

sem ülesanne hariduspoliitikas, kas põhikooli ja gümnaasiumi lahutamine või, tsiteerides professor Toomelat, vahendid kujundavaks hindamiseks või õpetaja kvalifikatsiooni kirjeldamiseks. Või esitame küsimuse üliõpilasliitudele, kas kõrgharidusreform tagas tasuta õppe ülikoolis ja mida nad arvavad uuest õppetoe-tuste arvestamise korrast.

Seadus ei ole iseenesest kohe halb, kui see sihtgrupile ei meeldi. Küsimus on aga eelkõige sisulises kvaliteedis. Mis kasu on kaasamisest, kui seadusel on poliitilised, õigemini, erakonnapoliitilised eesmärgid ja ta jätab tagaplaanile valdkonna sisulise arengu vajadused?

Kui me räägime perepoliitikast, siis toome näiteks eelmise aasta lõpus vastu võetud ja selle aasta suvel jõustunud riiklike peretoetuste seaduse muudatused, mida muudatuste algatajad on nimetanud ka vajaduspõhiseks peretoetuste reformiks. "Vajaduspõhine peretoetus on täiesti uus peretoetuse liik, mis on mõeldud kõige enam abi vajavatele peredele," selgitab Sotsiaalministeeriumi ametnik lahkelt juunikuises ajakirjanduses. "Seda toetust hakatakse maksma allpool suhtelist vaesuspiiri elavatele lastega perekondadele. .. Vajaduspõhist peretoetust saavad taotleda kõik majandusraskustes lastega pered." Ette on aga nähtud vaid 9,59 eurot esimesele ja teisele lapsele majandusraskuste leevendamiseks. Tulemused olid ennustatavad. Prognoositud 30 000 pere asemel maksis riik juulis lisatoetust vähem kui 3000-le lastega perele ehk umbes 9%-le leibkondadest, kellele seda maksta plaaniti. Allar Jõksi tsiteerides peab seadus olema selge, mõjus ja sobilik. Olge nüüd head ja öelge, kas see nn reform teenis sotsiaalse turvalisuse tagamise eesmäärke ja milline on tema eeldatav mõju. Vähemalt selles osas, mis puudutab ühe- ja kahelapselisi peresid, ta neid eesmäärke kindlasti ei teeninud. Ministri mainitud õigusakti mõjude analüüsi koolitused on hädavajalikud, kuigi tundub, et pisut hilinenud.

Kolmandaks peatun ettevõtluse õiguskeskkonnal, mis peaks olema stabiilne ja tagama Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime, nagu on kirjas õiguspoliitika arengusuundade punktis 7. Kas saame öelda, et keskkonnatasude ning veeteetasude hüppeline tõstmine ja muud sellised otsused suurendavad Eesti konkurentsivõimet või ettevõtjaskonna usaldust riigi vastu? Siinkohal ei räägi me mitte tasude üle-

määrasest suurusest, vaid riigist kui stabiilsest ja kindlast partnerist erasektorile riigi majanduse edendamisel. Tsiteerin Eesti Keemiatööstuse Liidu tegevjuhti: "Selle asemel, et keskkonnatasude abil soodustada säästlikumate tehnoloogiate kasutuselevõttu, tekib olukord, kus maksude ennustamatu suuruse tõttu ei julge ettevõtted enam investeerida."

Kui õiguspoliitika arengusuundade elluviimise tulemusena ei suuda me tagada õppetöö sisulist arengut hariduses, kui me ei suuda tagada Eesti perede sotsiaalset turvalisust ja stabiilset toimekeskkonda ettevõtluse edendamiseks, siis ei ole see dokument oma ülesannet täitnud. Iga dokumenti tuleb hakata lugema algusest. Alustame ka õiguspoliitika arengusuundade lugemist algusest: "Tulenevalt vajadusest tagada igäihe põhiseaduslikud õigused ja vabadused, suurendada ühiskonna sidusust ja õigussüsteemi efektiivsust, arvestades, et seadus on ja jääb demokraatlikus õigusriigis peamiseks poliitiliste otsuste elluviimise instrumendiks, märkides, et selgete, lihtsate ja täpsete õigusaktide koostamine on oluline nende praktikas rakendatavuse tagamiseks ..." Ja nii edasi. Seni ei ole see õnnestunud, tuleb veel pingutada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnepulti Marika Tuus-Lauli ettekandeks Keskerakonna fraktsiooni nimel!

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Härra minister! Head kolleegid! Inimeste põhiõigused, õigusloome kvaliteet ja hea tava õigusloomes on ka minu tänase, Keskerakonna fraktsiooni nimel peetava kõne teema. Inimeste põhiõiguste teemaatika kriminaalmenetluses on päevakorral olnud sellest ajast, kui Keskerakonna fraktsioon andis Riigikogule üle sellesisulise eelnõu. Selle ajendiks olid Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendid, millega Eesti riigile oli ette heidetud inimeste põhiõiguste rikkumist. Meie eelnõu sisaldas palju punkte, mida oleks pidanud juba ammu Eesti kriminaalmenetluses muutma. Tasapisi seda ka tehakse, kuid väga pikk tee on veel ees.

Lisaks ei soovita kuulda võtta õiguskantslerit. Juba kahe aasta eest viitas õiguskantsler Indrek Teder, et kriminaalmenetluse seadustiku

§ 126¹⁵ on põhiseadusega vastuolus, kuna ei ole nähtud ette süsteemset kontrolli jälitustoimingust teavitamise edasilükkamise üle. Õiguskantsleri ettepaneku arvestamiseks vastuvõetud seadusmuudatusega kitsendati küll jälitustoimingust teavitamise edasilükkamise aluste ringi, kuid ei täiendatud jälitustoimingust teavitamise üle järelevalve tegemise korda. Jälitustoimingust teavitamise ja selle edasilükkamise uus tervikregulatsioon, nagu me kõik teame, jõustus küll s.a 1. jaanuaril, kuid ei laiene nendele juhtudele, mis toimusid varem. Koalitsioonipartnerid on seisukohal, et õiguskantsleri ettepanek tähendab tagantjärele asjade ülevaatamist, see on väga kallis ja tooks kaasa väga palju liigset tööd. Meie arvame, et see tähendab, et koalitsioonipoliitikud ei kaitse inimeste põhiõigusi.

Kevadel arutasime tarbijakrediidi- ja laenu-teemat. Me oleme seda jätkanud ja seda arutatakse ka täna komisjonide ühendatud istungil, täpsemalt öeldes arutatakse vastutustundliku laenamise põhimõtet. Eestlaste probleem, nagu me kõik teame, on lõhkilaenamine. Võlaõigusseadusega kehtestatud vastutustundliku laenamise põhimõtte kohaselt peab laenuandja saama laenuaotleja kohta piisavalt teavet, et hinnata taotleja krediivõimekust. Samas on laenuandjad tõdenud, et vastutustundetu laenamine on tekitanud probleeme laenuvõtjatele, kes tihti ei oska hinnata, kas võetud laenukohustus on neile jõukohane või mitte. Seega tekitab puudulik arusaam, kes ja kuidas vastutab, veelgi suurema segaduse. Täiendatud seadus ei täida praegu oma eesmärki.

Õiguskomisjoni esimees Marko Pomerants on ühes oma sõnavõtus öelnud, et seaduse mõjudest rääkides tuleb öelda, et kindlasti peab mõjusid ette nägema ja analüüsima. Opositsioonis oleva poliitikuna arvan, et just seda ei tehtagi. Kuidas on kiir-laene käsitleva eelnõu ettevalmistamisel analüüsitud punkti, et laenuandja peab laenuvõtjalt küsima põhjalikku informatsiooni selle sissetulekute ja väljaminekute kohta, kui samas on seaduse sõnastusest välja jäetud, et ta peab seda laenu andmisel arvesse võtma? Sellele probleemile on viidanud ka Credit24 turundusjuht Rasmus Tipp. Jaanuaris seaduseelnõu üle andes ütles justiitsminister Hanno Pevkur üheselt, et selle eelnõu eesmärk on ära hoida ülelaenamist. Seda ei ole me saavutanud. Kuskil ei ole ka reguleeritud,

kui palju peab inimesele raha kätte jääma, et teda saaks pidada vastutustundlikuks laenuvõtjaks.

Veel paneb imestama, et Reformierakonna ja IRL-i liikmed toetavad kiir-laenude massilist telereklaami. Keskerakonna fraktsiooni muudatusettepanek keelustada nende massiline väli- ja telereklaam hääletati maha.

Palun kaks minutit veel!

Aseesimees Laine Randjärv

Kaks minutit.

Marika Tuus-Laul

Otsustati seda veidi piirata ja ongi kõik. Öeldi, et liberaalse majandusmudeli põhimõtete kohaselt ei saa siia piiranguid peale panna. Ometi oleme piiranud kasiinode ja tubakatoodete reklaami.

Eilsel õiguskomisjoni istungil arutati korra-kaitseseadust. Seal ütles ministeeriumiametnik sõnaselgelt välja, et ministeerium on otsustanud, et see seadus võetakse vastu, ja seega Riigikogu peab seda tegema. Ma olin selle peale täiesti sõnatu. Minister räägib siin õigusloome heast tavast, aga ametnikud ei tea sellest mitte midagi. Ma väga loodan, et minister ikkagi teeb sellele ametnikule selgeks, mis funktsioonid on Riigikogul ja ministeeriumil. Mina nimetaksin seda küll õiguspoliitiliseks identiteedikriisiks. Rohkem, ma arvan, peaks olema demokraatiat ja värsket visiooni. Teerullipoliitikast on väsinud valijad ja ka kõik teised. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun Reformierakonna fraktsiooni nimel kõnelema Igor Gräzini!

Igor Gräzin

Austatud proua esimees! Lugupeetud kolleegid! Ma palun kaheksa minutit!

Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksa minutit.

Igor Gräzin

Kõigepealt suur-suur aitäh headele sõpradele-kolleegidele, kes justiitsministritena on viimastel aastatel nii head tööd teinud! Need on olnud Rein Lang, Kristen Michal ja Hanno Pevkur.

Poliitika ja õigus on selles mõttes vastandid, et poliitika tahab kogu aeg edasi minna, aga juristi seisukohalt on ideaalne õigus tegelikult selline, mis mitte kunagi ei muutu. Sellepärast armastavadki juristid Rooma õigust, sest see on 2000 aastat olnud enam-vähem ühesugune ning tänu sellele on selge ja arusaadav. Nüüd enam nii ei juhtu, sest elu muutub ja õigus peab muutuva eluga kaasas käima. Ma nüüd lihtsalt nimetan neid muutusi, mis õiguspoliitiliselt meie ees seisavad, mitte tähtsuse järjekorras, vaid nii, nagu nad meie ette tulevad.

On kujunenud uued abielusuhted. Kui palju abielusid enam nii väga üldse ongi? Meil on partnerlus, elukaaslus, kooselu, tutvus voodiga, tutvus ilma voodita jne.

Migratsioon. Eestisse tulevad uued inimesed. Kas sellega kaasneb mingisugune õiguste piiramine, diskrimineerimine? Jaa või ei? Migratsioon on fakt, kusjuures me ei pea rääkima mitte ainult nende inimestega, kes siin juba elavad ja mõnda teist kultuuriruumi esindavad. Rohkem peame tulevikus arvestama sellega, et selliseid inimesi on siia veelgi tulemas.

Hoopis uus ning meile väga segane ja arusaamatu asi on kõik, mis puudutab biomeditsiini ja meditsiinieetikat: kloonimine, kudede kasvatamine loodetel, meditsiinilise marihuana probleemid, eutanaasia jne.

Kui tuua üks hilisemaid ja kõige rohkem kirgi tekitanud näide, siis tuleb mainida sõnavabadust sotsiaalmeedia vabaduste taustal. Alles hiljuti tehtud nn Delfi otsus, mis on Eestiga seotud, hakkab lähiaegadel mõjutama sõnavabadust kogu Euroopa kultuuriruumis. Meenutame ACTA epopöad, mis toimus poolteist või kaks aastat tagasi hirmus külma talvega. Aga mis mõtet oli meil võidelda tarkvara kaitsmise eest, kui nüüd prokuratuur tuleb, tõmbab pistiku seinast välja ning viib arvuti lihtsalt ära koos juurte ja sahtlitega? Selle vastu ei aita mitte ükski tarkvara!

Järgmine teema on jällegi uus probleem, kuigi me oleme püüdnud seda mingil määral reguleerida. See on konkurentsituatsioon ülitehnoloogiseerituse ja teatud paratamatu tsentraliseerimise tingimustes. Me oleme palju rääkinud korruptsioonist, aga tavaline kahe firma vaheline konkurentsiseaduse rikkumine ei kujuta endast midagi muud kui vastastikust altkäemaksude tasaarveldamist, kusjuures samal

ajal toimub raha ülekandmine. Konkurentsiamet teeb väga tublit tööd, aga mööngem, et nende uute ülesannete täitmiseks on ta uutes majandustingimustes jäänud siiski nõrgaks. Eesti Energia 30%-listest kasumimarginaalidest siin juba räägiti. Niisiis, elu muutub ja nüüd tuleb õigus sellele kuidagi järele tõmmata.

Teine aspekt, kus elu läheb õigusega vastuollu, on see, et õigus oleks nagu selge, isegi seletuskiri on mitusada lehekülge paks, aga õigus funktsioneerib nii, nagu me seda ei taha.

Millised on korduvad vead, millele ma tahan tähelepanu juhtida? Eestis on liiga palju tekkinud inimõiguste rikkumisi kohtueelses faasis: läbiotsimised, kinnipidamised, intervjuud ilma sanktsioonita või mõnikord sanktsiooniga, aga ilma igasuguse juriidilise põhjendusega. Otsitakse ühte, leitakse teist, tegelikult oleks vaja kolmandat, aga selle peale ei ole keegi tulnud.

Meie õiguse rakendajad on sageli väheprofessionaalsed. Traagiline juhtum oli Võrumaal toimunud Waaksi lugu, kus oli kaks laipa taga. Pärast selgus, et otsiti 20 inimest, aga leiti sileraudsed jahirelvad. Seal kohapeal taastati treipingi peal ja kruustangide vahel püssiloksude lukke. Firma uhkus oli püss, mis lasi 80 meetri kaugusele. Aga kaks inimest said surma.

Meie poliitika üks osa on õigeksmõistvate otsuste ja käitumise fiktiivsus. Kas te panite tähele, mida öeldi Nicolas Sarkozy kohta, keda oli süüdistatud altkäemaksu võtmises L'Oréali firmalt? Prantsuse prokuratuur ütles, et nad lõpetavad uurimise ära, sest härra Sarkozy on süütu. Kas te olete sellist sõna Eestis kuulnud? Süütu inimese kohta öeldakse Eestis, et tal õnnestus välja vingerdada või ta pääses kriminaaljuurduse alt. Kurdetakse, et tähtaeg jooksis täis või öeldakse: "No aga mida meie teha saime!" Aga neid sõnu, et inimene mõisteti õigeks lihtsalt sellepärast, et ta ei olegi midagi halba teinud, õiguskaitsete suust ei kuule.

Mis puutub ajakirjandusse, siis ka õiguslik kasvatus üleüldse on õiguspoliitiline teema, aga loomulikult ei saa justiitsminister selle eest vastutada. Kui Koržets on õpetanud meid vahet tegema ogaliku ja vibaliku vahel, no taevane arm, mispärast me siis ei ole võimelised saavutama samasugust teadmiste taset elementaarse jurisprudentsi valdkonnas? Kõik meie kodanikualgatused ja -initsiatiivid on toredad

ja tublid, aga kui neist kolm neljandikku on tehtud juriidiliselt kirjaoskamatult, siis on ju midagi ikkagi valesti.

Viimaseks tahan kasutada peaministri väljendit. Mida siin enam kommenteerida, peaminister on ise seda öelnud. Ka see on õiguspoliitika küsimus, ma pean silmas selektiivset jurisprudentsi, mis tähendab seda, et täpselt ühesuguste tegude puhul sõltub õiguskaitseorganite käitumine sellest, kes on eeldatava õigusrikkumise subjekt. Ma tuletan meelde, et õigusjumalanna silmad on kinni seotud. Meil kipub õigusjumalanna aga mereröövli kombel kinni hoidma ainult ühte silma, teisega vaatab ta paremale-vasakule, et selgeks teha, milline diil on õiguskaitsejale või näiteks prokuratuurile kasulik. Ma arvan, et ka see on õiguspoliitiline probleem. Aitäh! (Aplaus.)

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu väga säravate kõnede eest! Lõpetan läbirääkimised, sest kõik fraktsioonid on saanud sõna võtta.

Esimene päevakorrapunkt on ammendatud.

2. Riigikogu otsuse "Riigikohtu liikme Märta Raski kohtunikuametist vabastamine" eelnõu (484 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme teise päevakorrapunkti juurde. Algab Riigikohtu esimehe esitatud Riigikogu otsuse "Riigikohtu liikme Märta Raski kohtunikuametist vabastamine" eelnõu 484 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe Rait Maruste!

Rait Maruste

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Riigikogu otsuse "Riigikohtu liikme Märta Raski kohtunikuametist vabastamine" eelnõu arutas Riigikogu põhiseaduskomisjon oma 8. oktoobri istungil. Otsuse eelnõu esitas Riigikohtu esimees Priit Pikamäe 17. septembril 2013. aastal ja see näeb ette Riigikohtu liikme Märta Raski kohtunikuametist vabastamise alates 2013. aasta 28. novembrist. Põhiseaduskomisjon tõdes, et Riigikohtu esimehe algatuse aluseks on Märta Raski omakäeline avaldus 13. septembrist s.a. Komisjon otsustas toetada Riigikohtu esimehe algatust. Otsustati ka teha otsuse

eelnõus mõned keelelised ja normitehnilised parandused. Lisaks otsustas komisjon lisada otsuse eelnõule jõustamisnormi. Selleks täiendati eelnõu punktiga 2, mis sätestab, et otsus jõustub allakirjutamisel.

Eeltoodust tulenevalt otsustas põhiseaduskomisjon esitada eelnõu esimesele lugemisele muudetud kujul ja tegi ettepaneku panna eelnõu lõpphääletusele.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Austatud juhataja! Austatud Märta Rask, aitäh! (Aplaus.)

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Tänaõnne kõned tekitavad vägisi aplausi. Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon ettepanek on, et eelnõu 484 tuleks otsusena vastu võtta. Me asume valmistuma lõpphääletuseks.

Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele Riigikohtu esimehe esitatud Riigikogu otsuse "Riigikohtu liikme Märta Raski kohtunikuametist vabastamine" eelnõu 484. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 54 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuks jäi 1. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 14.)

3. Korteriomandi- ja korteriühituseaduse eelnõu (462 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme tänase kolmanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud korteriomandi- ja korteriühituseaduse eelnõu 462 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Jätkates üle-eelmise punkti arutelul kõne all olnud ideid lubage mul tutvustada teile korteriomandi- ja korteriühituseaduse eelnõu 462. Kauga tehtud kaunikene, võiks selle

eelnõu kohta öelda, sest eelnõu ettevalmistamine algas juba aastal 2006. See eelnõu puudutab umbes miljonit Eesti inimest. Ma tõesti loodan, et nii paljusid inimesi puudutavat eelnõu loeb enamik Riigikogust. Väga hea oleks, kui kõik Riigikogu liikmed selle eelnõu koos seletuskirjaga läbi loeksid, sest võite olla kindlad, et teie valijad hakkavad teie käest selle eelnõu kohta küsima.

2006. aastal, nagu mainitud, korraldas Justiitsministeerium esimest korda ümarlaua korteriomandi ja selle valitsemisega seotud probleemide teemal. Loomulikult on sellest ajast palju vett merre voolanud. Eelnõu on käinud viimasel paaril aastal lausa kolmel suurel kooskõlastusringil, kuhu oleme kaasanud kõiki asjast huvitatud osapooli. Vahemärkusena olgu öeldud, et pole palju neid eelnõusid, mida kolm korda kooskõlastatakse. On tehtud kompromisse ja seletatud lahti eelnõu mõtet. Hetkel võin Vabariigi Valitsuse nimel kinnitada, et eelnõu on parlamendimenetluseks küps.

Nüüd jõuame peamise küsimuse juurde, milleni ikka jõutakse või peaks jõudma iga eelnõu puhul: miks seda eelnõu vaja on? Proovin siinkohal näitlikustamiseks teile silme ette manada situatsiooni, kus tavaline inimene, kes elab oma korteris, soovib ennast kurssi viia tema omandit reguleerivate normidega. Mida ta selleks tegema peab? Kui ta küsiks selle kohta nõu mõnelt asjaga kursis olevalt inimeselt, siis saaks ta vastuseks, et eelkõige tuleks läbi lugeda korteriomandiseadus, korteriühituseadus, mittetulundusühingute seadus ja asjaõigusseadus. Peale selle peaks ta ennast kurssi viima suure hulga Riigikohtu lahenditega jne. Probleem just selles peitubki. Eestis reguleerivad seda inimestele väga tähtsat valdkonda seadused, mida täiendavad kohtulahendid. Olgem ausad, ka kohtud saavad asjadest erinevalt aru. Näitena praeguse segaduse kohta võiks tuua Riigikohtu mõne aja eest tehtud otsuse. Kohtud olid eriarvamusel, kas parkimiskohtade kasutamise vaidlust tuleks lahendada korteriühituseaduse ja mittetulundusühingute seaduse või korteriomandiseaduse ja asjaõigusseaduse alusel. See oli väga põnev kaasus. Kellel on huvi, leiab selle otsuse Riigikohtu kodulehelt kindlasti üles. Et sellesse segasesse olukorda selgust luua, on Justiitsministeerium välja töötanud uue korteriomandi ja korteriühituseaduse eelnõu ning on sellesse

koondanud seni eelkõige nendes kahes seaduses vastuoluliselt reguleeritud küsimused ja kohtupraktikas väljakujunenud seisukohad. Tavalisele inimesele tähendab see eelkõige seda, et ta saab vastused oma küsimustele ühest kohast. Mulle isiklikult tundub, et see on mõistlik. Kuna uus seadus on lihtsam ja selgem, siis on edaspidi regulatsioon ühesugune ning seaduses on kirjas õigused ja kohustused. Tavalisel inimesel ei ole vaja otsida lisapabeleid, teisi seadusi ega kohtulahendeid. Seega saab inimene sellest seadusest vaadata kõike, mis puudutab korteriühistu tegevust.

Mis siis eelnõu järgi muutub? Muudatusi on, nagu te isegi arvata võite, üsna palju. On põhimõttelisemaid ja on ka detailsemaid muudatusi. Arvatavasti ei jõua ma kõiki muudatusi teile 20 minuti jooksul tutvustada, seetõttu piirdun olulisematega.

Minu hinnangul on üks olulisem muudatus see, et kaovad ära senised korteriomanike ühised ning edaspidi saab korteriomandit valitseda vaid korteriühistu vormis. Sellega kaovad ära probleemid, mis seni on korteriomanike ühise ja selle valitseja vahel tekkinud. Näiteks tekitab praegune korteriomanike ühisus segadust maja remonti ehitusettevõtjaga lepingut sõlmides, sest pole selge, kes on lepingupool, kas valitseja või korteriomanikud, registreeritud ei ole selle kohta mitte mingisugust märget. Aga mis saab siis, kui end valitsejaks nimetav isik ei olegi tegelikult valitseja? On ette tulnud juhtumeid, kus valitsejana esinev isik on võtnud elanike käest raha ega ole edastanud seda teenusepakkujale ning inimesed on oma rahast lihtsalt ilma jäänud. Majades, kus seaduse jõustumise ajaks korteriühistut ei ole, loob selle riik. Kuni kümne korteriga majas ei ole vaja juhatust valida, on võimalik koos otsuseid teha ja need allkirjastada. See tähendab, et korteriomanikud ei pea korteriühistu loomise eest maksma juristidele konsultatsioonitasu, kandeavalduse eest notaritasu ega kande tegemise eest riigilõivu. Riik teeb selle nende eest ära.

Soovin mainida ka seda, et eelnõu muudab vastutuse küsimust. Praegu kehtib olukord, kus kaasomanik vastutab ehitisest lähtuva ohu korral teistega solidaarselt. Mida see tähendab? Lühidalt selgitades tähendab see seda, et kui ma lähen näiteks külla mõnele sõbrale, kes elab korteriühistus, ja minu auto peale kukub

maja katuselt jääpurikas, siis saan ma vabalt valida, kelle vastu ma kahjunõude esitan. Mina esitaksin kahjunõude muidugi maja kõige rikkama inimese vastu, sest niimoodi saan ma vajaliku rahasumma kõige suurema tõenäosusega kätte. Las ta siis ise pöördub teiste korteriomanike poole, et need osa summast talle hüvitaksid. Mina soovin talle selles ettevõtmises raudseid närve. Eelnõu kohaselt tuleb aga selline nõue edaspidi esitada korteriühistu vastu. Kui korteriühistul olemasolevast rahast kahju hüvitamiseks ei piisa, peavad korteriomaniikud otsustama majandamiskulusid suurendada.

Kolmanda olulise muudatusena toon esile, et võrreldes kehtiva õigusega muutub korteriühistu tegevus korteriomaniikule läbipaistvaks. Igal korteriomaniikul on sõnaselgelt sätestatud õigus saada juhatuselt teavet korteriühistu tegevuse kohta ja tutvuda korteriühistu dokumentidega. Korteriomanik ei saa korteriühistu pangakonto väljavõtet küll otse pangast, vaid peab seda nõudma juhatuselt.

Eelnõu reguleerib ka mitmeid nn väiksemaid probleeme, mis ei ole poliitiliselt kõlavad, aga on siiski olulised. Nimetan siinkohal korteriühistu pandiõigust. Te leiata selle seaduse §-st 44. See on väga suur muudatus, kuigi otseselt puudutab väheseid. Lühidalt öeldes tähendab korteriühistu pandiõigus seda, et korteriühistu saab edaspidi oma nõude maksmata panna ka juhul, kui hüpoteegipidaja ei ühine täitemenetlusega. Samas on korteriühistu nõue piiratud ühe aasta majandamiskuludega, mitte korteriühistu liikmete fantaasiaga nagu praegu.

Justiitsministrina pean oluliseks ka korteriühistu maksejõuetuse selgemat reguleerimist, st sisuliselt korteriühistu saneerimist. See oli küll juba eelnõu esimeses versioonis sees, aga on aja jooksul palju edasi arenenud. Teie laudadel oleva versiooni kohaselt on pankrotimenetluses põhimõtteliselt võimalik otsustada ka korteriühistu lõpetamine. Samuti väärivad minu arvates märkimist see, et uues seaduses on selgemini reguleeritud otsuste tegemine, sh laenuvõtmise ja hoone ajakohastamise reeglid, samuti on selgelt kirja pandud korteriomaniiku kohustus oma korterit kütta. Selle kohustuse saab ka kehtivast õigusest tuletada, aga mis kirjas, see kirjas.

Ma arvan, et siinkohal on paslik otsad kokku tõmmata ja soovida õiguskomisjonile jõuda

selle eelnõu menetlemisel. Ma olen kindel, et Eesti saab hea regulatsiooni korteriühistute tegevuse reguleerimiseks, kuna seadus muutub lihtsamaks ning inimesel on tulevikus lihtsam korteriühistuga asju ajada. Valitsuse esindajana on mul hea meel, et korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu ettevalmistamisel õiguskomisjonis mõistsid komisjoni liikmed selle vajalikkust ja otsustasid saata eelnõu esimesele lugemisele. Me kindlasti toetame eelnõu esimese lugemise lõpetamist. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Läheme küsimuste juurde. Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Selleks et uue seaduse eesmärgid saaksid täidetud, on vaja esmalt korrastada ja kontrollida kinnistusraamatus mittetulundusühingute ja sihtasutuste registriandmeid. Minu küsimus ongi seotud just sellega. Kas need tööd vajavad lisakulutusi ja kui suurest rahasummast jutt käib?

Hanno Pevkur

Aitäh! See on üks põhjus, miks seaduse jõustumine on planeeritud 2018. aasta 1. jaanuariks (vaadake eelnõu § 94). Kui järgnevate aastate jooksul õnnestub kiiremini kulusid katta ja tehnilisi ümberkorraldusi teha, siis võib Riigikogu arutada ka seaduse varasemat jõustumist. Aga selle seaduse üsna hilise jõustumise peamine põhjus on just see, et eelnõuga kaasnevad kulud, nende planeerimine ja korteriühistute ümbervormistamine registris võtab nii kaua aega. Täpseid kulusid on kolme aasta peale raske planeerida, aga kindlasti ulatuvad need kümnetesse tuhandetesse eurodesse, võib-olla isegi üle saja tuhande euro. Nii et selle eelnõuga kaasnevad suured kulud, aga me oleme sellega arvestanud ja seda planeerinud, nii et siin ei tohiks tulla probleeme.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud minister! Kui teie ja õiguskomisjon leppisite kokku, et selle seaduseelnõu esimene lugemine on 15. oktoobril, siis te teadsite, et 20. oktoobril on kohalikud valimi-

sed. On ilmselge, et miljoni inimese igapäevaelu puudutava seaduse vastu on suur avalik huvi ning inimesed soovivad selle kohta teavet saada algallikast. Sillamäe Korterühistute Liit soovis korraldada kohtumise seaduseelnõu autoritega, Justiitsministeeriumi ametnikega. Edastasin selle soovi ministeeriumile ja sain vastuse, et minister on keelanud oma ametnikel avalikud kohtumised kodanikega enne 20. oktoobrit. Kas teile ei tundu, et kui te keelate ametnikel enne valimisi kodanikega kohtuda, siis see tähendab ametnikkonna otsest poliitiseerimist? Juba on alanud ka Euroopa Parlamendi valimiste kampaania. Kas teil on kavas kehtestada mingi ajavahemik 20. oktoobri ja 25. mai vahel, mil ministeeriumi ametnikud võivad kodanikele seaduseelnõusid selgitada?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma ei tea, kes teile sellist infot andis. See info on alatu laim. Mina ei ole ühelgi ametnikul mitte kunagi keelanud mitte kellelegi kohtuda. Kõik võivad kohtuda kõigiga, kui nad seda tahavad. Ma ei tea, kas see oli teie meelevaldne tõlgendus või midagi muud sellist, aga palun edaspidi selliseid väljendeid mitte kasutada. Kindlasti ei ole mul ka tulevikus plaani ega soovi kellelgi kellegagi kohtumist keelata. Kui keegi on palunud kellegagi kohtumist, siis saab igaüks seda ise otsustada. Meil ei ole ministeeriumis mingit tsensuuri. Kui keegi soovib minuga kohtuda, siis see sõltub paljuski sellest, millised on minu ajalised võimalused. Kui keegi soovib kohtuda kellegi teisega ministeeriumist, siis leppigu kokku, kohtugu ja arutage nii palju, kui süda lustib.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Eelnõu 2. jaotises on kehtestatud üldkoosoleku kokkukutsumise kord ja määratud, millal on korteriomanike üldkoosolek otsustusvõimetu. Paragrahvis 23 on lisaks öeldud, et uus koosolek on otsustusvõimeline osalejate arvust olenemata. Kas see tähendab seda, et kui sajaliikmelise korteriühistu uuele koosolekule tuleb ainult kaks liiget, siis võivad nemad kõik otsused vastu võtta?

Hanno Pevkur

Aitäh! Korterühistu on korteriomanike ühine kogu. See eeldab seda, et korteriühistu liikmed vastutavad ühiselt tehtavate otsuste eest. Kui korteriühistu koosolek on kokku kutsutud seaduses sätestatud korras, siis korteriühistu liikmetel ehk korteriomanikel on vähemalt moraalne kohustus selles osaleda. Kui nad ei osale, siis peab seadus nägema ette võimaluse, et korteriühistu koosolek saaks toimuda ja otsused saaksid vastu võetud. Nii et kui korteriühistu järgmisel koosolekul, mis on korrektselt kokku kutsutud, osaleb kas või kaks korteriühistu liiget, nagu te mainisite, siis teoreetiliselt ei peaks välistama seda, et sellel koosolekul tehtud otsus on seaduslik. Kui teised korteriomanikud tunnevad, et see otsus on vastu võetud ebaseaduslikult, siis peavad nad selle vaidlustama. Kui te võtate ette korteriühistuseaduse, siis näete, et ka kehtivas seaduses on koosoleku kokkukutsumise nõuded kirjas. Seda me oleme püüdnud reguleerida eelnõu § 22 "Hääleõigus üldkoosolekul" ja § 23 "Uue üldkoosoleku kokkukutsumine" koostoides. Seletuskirjas on üks väike lõik, mille ma teile lahkelt ette loen, sest võib-olla ei ole te seda lugenud: "Lõikes 2 sätestatud tähtaeg uue koosoleku kokku kutsumiseks tuleneb kehtiva KOS II § 19 lg 3 kolmandast lausest. Kuna säte reguleerib otseselt uue üldkoosoleku kokkukutsumise teate saatmist, langeb ära kehtiva KOS II § 19 lg 3 kolmanda lause sõnastusest tulenev tõlgendusprobleem, et mida koosoleku kokku kutsumise tähtaeg tähendab." Tähtaja regulatsioon on ära toodud ka äriseadustikus. Kui esimesele korrektselt kokkukutsutud koosolekule ei tule vajalik arv liikmeid, siis on vaja anda korteriühistule kui omanike kogumile võimalus otsuseid langetada. Sellepärast on see lisapuhver sinna pandud. Kui teil on arvamus ja ettepanek, et ühistu ei võiks koosolekut pidada siis, kui kohal on näiteks kolmandik või pooled korteriomanikest, siis tuleb teil arvestada, et see võib tähendada seda, et otsused jäävadki langetamata. Seda olukorda, kus korteriühistu otsused jäävad langetamata, ei saa aga tekitada. Korterühistu liikmetel ehk korteriomanikel peab olema vastutus oma omandi kasutamise ja käsutamise eest.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Margus Hanson!

Margus Hanson

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma tulen korteriühistu pandiõiguse juurde, mis on uus ja suhteliselt revolutsiooniline asi, kuna see seab korteriühistu nõude ettepoole hüpoteegist (kui korteriomand on hüpoteegiga koormatud), mis omakorda võib finantsasutuste huvisid rärgelt riivata. Mis te arvate, kas selline regulatsioon muudab eluasemelaenu kallimaks, sest finantsasutuste kulud kasvavad?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma väga loodan, et ei muuda. See oli üks väga suur teemaplokk, mida finantsasutuste, korteriühistute liidu ja teiste osapooltega sai arutatud. See on väga tõsine teema. Kindlasti võiks seda teemat laiemalt arutada ka õiguskomisjonis ja võib-olla siin suures saalis-ki teise lugemise ajal. Kui te küsite minu subjektiivset seisukohta, siis loomulikult võib mul juristina tekkida küsimus, kuidas korteriühistu nõue saab olla eespool näiteks elatisenõudest, hüpoteegiga tagatud nõudest või mõnest muust võlaõiguslikust nõudest, mille kohus on välja mõistnud. Siin lähtutakse eelkõige sellest, et korteriühistul on suurem avalik huvi, ta vastutab oma maja toimimise eest. Majandamiskulude puudujääk võib ohtu seada kogu maja edasise toimimise. Sellest tulenevalt ei ole kaitse panemisel arvestatud mitte ainult korteriühistut, vaid kaitse on pandud korteriomanikele ehk majale. Küll on seal aga piirang peal. See piirang on teatavasti ühe aasta majandamiskulud. Piirangu mõte on see, et korteriühistu juhatus jälgiks võlgnikke ja asuks neilt kiiresti võlga sisse nõudma. Sellega peab arvestama. Siin ei pruugi tegemist olla ainult pangas nõudega, siin võib olla ka mõni muu võlaõiguslik kokkulepe, näiteks elatisenõue. Tuleb arvestada, et seal on ühe aasta majandamiskulude piir peal. See peaks olema kuldne kesktee mõlema poole huvide kaitseks, ühelt poolt finantsasutus või mõni teine võlausaldaja ja teiselt poolt korteriühistu kui teiste omanike kaitse eest vastutav organ.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, istungi juhataja! Härra minister! Kui ma olen suhelnud korteriühistute inimestega,

siis nad on ühe suurema murena välja toonud juhatuse tegevuse vähest läbipaistvust, eriti mis puudutab raha ja selle kasutamist. Maju on vaja renoveerida, on vaja tellida väga suurte summade eest teenuseid ja sageli on hirm, et teenus, mida tellitakse, ei vasta turuhinnale ega ole kvaliteetne. See tekitab inimestes muret ja umbusku, sest kuigi teenuse tellib juhatus, vastutavad lõppkokkuvõttes kõik ja selleks peavad paljud ka laenu võtma. Avalikus sektoris on läbipaistvus suhteliselt hästi tagatud hankemenetluse abil. Selles seaduseelnõus sellele tähelepanu pööratud ei ole ja korteriühistute puhul selliseid nõudeid ei ole. Kas teie arvates on see probleem, mis vajab lahendamist? Või arvate, et praegune olukord tagab selle läbipaistvuse suhteliselt hästi?

Hanno Pevkur

Aitäh! Korteriühistu juhatuse õigused ja kohustused olid eelnõu ettevalmistamisel üks suuremaid vaidlusobjekte lisaks pandiõigusele. Näiteks toon pangasaladuse küsimused. Arutati, kas korteriühistu liikmel võiks olla õigus ligi pääseda korteriühistu pangaandmetele, et näha, milliseid tehinguid on korteriühistu juhatus teinud. Vaidluse tulemusel jäi pangasaladus kehtima. Sellest saladusest läbimurdmiseks tuleks korteriühistu liikmel esitada ühistu juhatusele oma soovid, mida ta soovib tehingute kohta teada, ja siis saab ta need andmed kätte. Kui korteriühistu juhatus keeldub, siis peab ühistu liige neid andmeid taotlema kohtumenetluse teel. Teie viidatud muude toimingute puhul kaitseb korteriühistu liikmeid eelkõige üldkoosolek. Seal tuleb esimeses järjekorras valida ühistule aru andev juhatus ja teiseks tuleb need reeglid, mille alusel korteriühistu ühte või teist teenust ostab või lepingut sõlmib, korteriühistu liikmete vahel selgelt kokku leppida. Kui korteriühistu juhatuse liikmed ei pea nendest kokkulepetest kinni, siis on nii nagu muudegi valitavate kohtade puhul võimalik valida uued juhatuse liikmed. Aga jah, ka minu kõrva on jõudnud erinevaid näiteid korteriühistute toimimise kohta. Siin tuleb lähtuda sellest, et neid, kes otsustavad, valivad korteriühistu liikmed ühiselt. Nii tagatakse kontroll. Korteriühistu liikmetel ei ole mingit keeldu tekitada lisaks enda revisjonikomisjon või muud kontrollmehhanismid ehk muuta juhtimise kontroll mitmetasandiliseks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea minister! Mina olen ka kohtunud väga paljude korteriühistute esimeestega. Kõigil on küsimus § 17 kohta, mis sätestab, et korteriühistul võib olla põhikiri. See tähendab, et põhikirja ei pea olema. Põhikiri oli siiani aga esimeeste tegevusjuhend. Miks see säte on sellisel kujul sõnastatud? Et mu küsimus oli lühike, siis ma küsin veel natuke juurde. Te olete kindlasti juba praegu saanud korteriühistutelt tagasisidet. Millised on põhilised probleemid peale juhatuse tegevuse läbipaistvuse? Mis on kõige rohkem vastuväiteid tekitanud?

Hanno Pevkur

Aitäh! Jah, korteriühistul võib olla põhikiri. See on selle sätte olemus. Paneme siia juurde tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 28 lõikest 1 tuleneva õiguse, et eraõiguslikul juriidilisel isikul on põhikiri või seaduses sätestatud juhtudel ühinguleping. Korteriühistu on eriline juriidiline isik, millel on alati olemas ühinguleping, kuid lisaks sellele võib tal olla ka põhikiri. Korteriühistul peab olema ühinguleping ja võib olla põhikiri. Kui ühistu liikmed näevad vajadust põhikirja järele, siis see kindlasti tehakse, ühinguleping aga peab olema. Ma oma ettekandes ütlesin, et alla kümne korteriga kortermajas ei pea üldse ühistut moodustama ega juhatust valima, otsused tehakse ühiselt. Vabadus ise otsustada võiks ühistul minu hinnangul olla. Kui ühistu otsustab teha ka põhikirja, siis on tal kaks teineteist täiendavat õiguslikku alust: ühinguleping ja põhikiri.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Ma tänan, proua eesistuja! Seda seaduseelnõu lugedes tekib paratamatult küsimus, millele te juba tänase päevakorra üle-eelmise punkti arutelul vastasite. Kavatseti kirjutada hästi lihtne ja arusaadav tekst, sest sellest peavad aru saama ka korteriühistute liikmed, kes on väga erinevad inimesed, aga tegelikult see tekst selline ei ole. Tekst on väga keeruline, see on täis viiteid teistele seadustele. Ometi mäletan ma aruteludest, et oli kavatsus viiteid võimaluse

korral vältida ja teha tekst väga selgeks. Esimene pool küsimusest ongi see, kuidas te hindate selle seaduseelnõu keerulisuse astet. Mul on ka teine küsimus. Eelnõus on öeldud, et korteriomanike üldkoosolek on otsustusvõimeline, kui sellel osalevatele korteriomanikele kuulub üle poole häälest ja üle poole kaasomandi osadest, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud teisiti. Kui aga põhikirja ei ole ja on ühinguleping, siis millist õigusakti peab lugema, et aru saada, kas koosolek on otsustusvõimeline või ei?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma alustan lõpust. Peab lugema seadust. Seda ütlen ma ka täienduseks Marika Tuus-Lauli küsimuse vastusele. Ühinguleping ja seadus koostoimes annavad enamiku vastustest nendele küsimustele, mis korteriühistut puudutavad. See puudutab korteriühistu üldkoosoleku kokkukutsumist ja selle otsustuspädevust, samuti otsuste vastuvõtmise korda ja maja valitsemist. Seadus on püütud teha võimalikult lihtne ja lühike. Kui me võtame seaduse põhiteksti ja jätame rakendussätteid kõrvale, siis näeme, et siin on 72 paragrahvi. Seaduse 3. jagu räägib teiste seaduste muutmisest. Nii et laia valdkonna kohta on püütud teha võimalikult lühike seadus. Ma tõin oma esimeses ettekandes õigusloomest ka näiteid, kus seadustes on sadu paragrahve. Ma püüdsin teksti kiiresti läbi sirvida ja väga palju viiteid ei leidnud. Viiteid oli rohkem ainult sellesama seaduse eri punktidele, mis on igati okei, ei ole vaja ümber kirjutada samas seaduses juba kirjeldatud norme. Tõesti, korteriühistu nime käsitlevas paragrahvis on näiteks viide tsiviilkohtumenetluse seadustikule, aga väga palju neid viiteid ei ole. Vastus küsimuse lõpuosale on aga väga lihtne: meil on seaduse tasandil vähemalt praeguse arusaama kohaselt piisav regulatsioon selleks, et kui põhikirja ei ole, siis lähtutakse seadusest ja ühingulepingust.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik, teine küsimus!

Jaak Allik

Lugupeetud minister! Ka minu valijaid erutab väga see probleem, et enam ei ole sätestatud põhikirjanõuet. Te ütlesite, et korteriühistul peab olema ühinguleping. Kui ma uurisin,

miks seaduses ei ole viidet põhikirjale, siis teie alluvad seletasid mulle, et kui riik hakkab korteriomanike ühisusi korteriühistuteks tegema, nagu seadus ette näeb, ja kui omanikud koosolekule ei tule, siis ei teki ka põhikirja, sest põhikiri tuleb kellelgi vastu võtta. Aga sel juhul tekib küsimus, kuidas siis see korteriühistu ühinguleping või eriomandi loomise kokkulepe tekib, kui inimesed ei tule kokku. See ei olegi nii naljakas küsimus. Ma olin ise ka üllatunud, aga väga palju on esitatud küsimusi selle kohta, mis siis saab, kui vägisi ühistut tehakse ja inimesed kokku ei tule. Äkki te seletate?

Hanno Pevkur

Aitäh! Siis lähtutakse korteriomandi- ja korteriühistuseaduse sätetest, kuidas korteriühistu vormiliselt tekib. Korteriühistu kantakse registrisse ja omanikud saavad teate, et korteriühistu on moodustatud. Korteriühistu põhikiri saab tõesti tekkida ainult juhul, kui korteriomanikud seda vajalikuks peavad. Kui korteriomanikud põhikirja vajalikuks ei pea, siis peab seadus andma piisava aluse selleks, et korteriühistu saaks tegutseda. Vaatame praktilist elu. Kui näiteks nelja või kaheksa korteriga majas on soov küttesüsteemi renoveerida, aknaid vahetada või katust parandada, siis peavad omanikud selleks omavahel suhtlema. Kortermajades ei ole tavaliselt võimalik kasutada sellist maja üldsüsteemide renoveerimist, kus ei ole vaja korteriomanike kokkulepet, kui ei ole võimalik korteriomandeid reaalosadeks jagada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb, teine küsimus!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Kuna eelnõu mõjutab ligi miljonit kortermajades elavat inimest, siis ma arvan, et see peaks olema arusaadav igale Eestis elavale inimesele. Mõnest asjast ei saa siin aga hästi aru. Näiteks § 9 lõikes 2 on kirjutatud, et muudatusega ei kahjustata ülemääraselt ühegi korteriomaniku õigustatud huve. Seaduseelnõus on mitmes kohas kasutatud ka mõistet "korteriomanike kokkulepe", seda ei ole seaduses täpselt määratletud. Tahangi teada, kas see on kirjalik do-

kument või suuline otsus. Võib-olla kommenteerite neid mõisteid?

Hanno Pevkur

Aitäh! See on loomulikult seaduse üldise mõistmise küsimus. Me saame kõik aru, et enamikul juhtudel vormistatakse kokkulepe kirjalikult, eriti kui see puudutab mitut osapoolt, kellel tekib finantskohustus. Kui näiteks teie elaksite kortermajas, kus on veel kuus omanikku, siis ma ei arva, et te lepiksite seitsmekesi kokku, et hakkate maja renoveerima, aga ei paneks kirja, kuidas toimub kohustuste täitmine. Samas on, jah, võimalik kokku leppida ka suuliselt. Näiteks lepitakse kokku, et küttesüsteemi renoveerib see või teine ettevõtte, ja kui leping on sõlmitud, siis loomulikult vastutab ühistu selle eest ühiselt. Kui tekivad probleemid, näiteks kui mõni omanik ütleb, et korteriühistu on sõlminud kokkuleppe tema teadmata ja teda ei ole korrektselt teavitatud, siis ei ole niikuinii muud valikut kui minna ja lahendada need probleemid kohtus ära. Üldised arusaamad õigusest ja õiguskorrast on igale inimesele abiks, aga ma ei usu, et seaduse tekstis võiks olla sees nii keerulisi mõisteid või sätteid, millest inimene ei pruugi aru saada. Kui on probleeme, siis esimene koht, kust nõu küsida, on korteriühistu juhatus. Korteriühistute liit on öelnud meile, et ka nemad aitavad oma igapäevast tööd tehes seadust korteriomanikele tõlgendada. Nii et võib pöörduda ka sinna.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaanus Tamkivi, palun!

Jaanus Tamkivi

Täna, juhataja! Lugupeetud minister! Oma lühikeses tutvustavas sõnavõtus ütlesid sa muu hulgas, et eelnõusse on sisse kirjutatud võimalus korteriühistu sundlõpetada, kui asjad on väga täbarasti läinud. Mis saab pärast edasi sellest õnnetust kortermajast, kus korteriühistu tegevus on sundlõpetatud? Kuidas ühine tegutsemine selles majas edasi läheb või mis seal juhtuma hakkab? Kuidas on seal võimalik korraldada praktilisi asju?

Hanno Pevkur

Aitäh! Üldine reegel on see, et korteriühistu peab toimima. Selleks et maja püsti seisaks ja

oleks köetud, peab seal olema valitseja või valitseb seda maja korteriühistu ise. Kui me räägime kortermajade kütmisest, siis teatavasti ei köeta konkreetset korterit, vaid majakarpi. Sellest tulenevalt on eelnõus kohustus, et ükski omanik ei või lihtsalt kütet välja keerata, sest küttesüsteem on üks tervik. Korteriühistu lõppemisele oleme pühendanud terve 4. peatüki. Likvideerimismenetlus on seal eraldi välja toodud. Aga te küsisite, mis edasi saab. Põhimõtteliselt peavad omanikud ise otsustama, kuidas korteriühistu majandamisega edasi minna, kas alustatakse uue ühistu moodustamist või ei tehta uut põhikirja, vaid seadus võetakse aluseks ja toimetatakse ühise kokkuleppe või ühingulepingu alusel edasi. Ega maja kusagile ära ei kao, maja jääb ikka alles. Sundlõpetamine on seadusesse toodud pigem võimalusena, selleks et korteriühistu juhatus võtaks vastutuse. Toon ühe teoreetilise näite. Kui korteriühistu juhatus ei ole toimunud seaduse alusel ja sellest tulenevalt on tekkinud alus korteriühistu lõpetada, siis ülejäänud korteriomaniikud saavad valida uue juhatuse, kui juhatus on käitunud kuritahtlikult ja korteriühistul ei ole olnud muud võimalust juhatuse ümbervalimiseks. Aga igal juhul peab maja olema ka edaspidi majandatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Margus Hanson, palun!

Margus Hanson

Aitäh! Lugupeetud minister! Eelnõu kohaselt väheneb viivis, mida korteriühistu saab nõuda korteriomaniikult majanduskulude võla puhul. Praegu on see 0,7% päevas, mis teeb 25% aastas, nüüd see väheneb, see on Euribor pluss 8% aastas. See on muidugi hea uudis korteriomaniikele, aga halb uudis ühistu juhatusele, sest ühistu peab ikkagi suurema viivisega arvestama. Eelnõu seda viivist vähendades justkui soosiks võlglast. Võib-olla muutub seetõttu ka korralike, alati õigel ajal oma kohustusi täitvate korteriomaniike olukord. Kuidas te seda kommenteerite?

Hanno Pevkur

Aitäh! Viivise üle oli ka päris hulk vaidlusi. Me püüdsime võtta aluseks võlaõigusseaduse ja üldise viivise määra ning vaadata seda, millised regulatsioonid on meile seoses viivistega

tulemas või tulnud Euroopa Liidu õigusest. Lõpuks jõudsime kompromissile. Nagu ma ütlesin, korteriühistu saab endale eelkõige pandiõiguses õigusi juurde, aga peab vaatama ka korteriomaniike poolt, et säiliks üldine tasakaal. Mälu järgi öeldes jäi nendes debattides peale argument, et lähtutakse üldisest võlaõiguses olevast viivise määrast, korteriomaniiki ja korteriühistuseadus peaks selles osas sarnanema võlaõigusseadusega.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh, istungi juhataja! Minister! Tegu on väga olulise seadusega. Nagu siin juba kõlas, puudutab see umbes miljonit inimest. Tegu on seadusega, mis väga palju muudab korteriühistute tegevust. Kas teil on plaan avalikkust uuest seadusest kuidagi teavitada? Kui on, siis milline see plaan on ja mis kanaleid pidi te kavatsete selle seaduse sisu selgitada kõigile korteriühistute liikmetele?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kirjapandud plaani praegu ei ole, küll oleme mõelnud aga kõikvõimalikele tegevustele, et seadust selgitada. Õnneks või kahjuks, kuidas võtta, hakkab kehtiva redaktsiooni kohaselt see seadus jõustuma alles 1. jaanuaril 2018. Nii et meil on piisavalt aega. Kindlasti kasutame kõiki võimalusi, eelkõige korteriühistute liidu abi, aga ka teisi kanaleid, selleks et uuest seadusest teha pikki ja põhjalikke ülevaateid. Kui võimalik, siis kaasame ka eesti- ja venekeelset meediat, et inimesed saaksid selle seaduse olemusest aru. Aga enne, kui me konkreetseid plaane hakkame paika panema, ootame ära Riigikogu menetluse. Me tahame kõigepealt teada, et Riigikogu on selle seaduse vastu võtnud. Nagu ütlevad klassikud, enne mune ja siis kaaguta. Ootame munemise ära ja siis hakkame kaagutama.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh, hea eesistuja! Austatud härra minister! Kui majas on alla kümne korteri, siis sellele majale ühistu sundmoodustamise nõue

ei laiene. Samas on ka nende majadega väga palju probleeme. Näiteks võib üle poolte korterite omanik olla üks isik. Remondifondi raha kogumine ei ole ju kohustuslik, samas majad lagunevad. Igaüks vastutab seal oma kinnistu-osa eest, aga korterid võivad asuda üksteise peal ja mis saab siis, kui näiteks alumine korter ei ole maja remondist huvitatud? Kas siiski ei peaks reguleerima rohkem ka nende väikeste majade majandamist, mitte rakendada neid reegleid ainult suurtele majadele? Probleeme seal on.

Hanno Pevkur

Aitäh! Otsides kokkulepet, kellele ja kuidas see seadus peaks rakenduma, oli vaja leida üsna suur ühisosa korteriühistute liiduga. Samas peab seadus olema piisavalt paindlik. Mõõn- gem, et kahe, kolme või nelja korteriga majas ei ole ühistu moodustamine põhikirja alusel ilmtingimata vajalik. Inimesed jõuavad omavahel kokkuleppele ja suudetakse ühiselt leida kõik vajalikud teenuseosutajad. Piiri tõmbamine, kas see on kuue, kaheksa, kümne või kaheteistkümne korteriga maja, on, jah, suva-otsus, tunnetuslik otsus. Korteriühistute liidult saadud tagasiside pinnalt võib öelda, et see kümme korterit on mõistlik piir. Kui peetakse vajalikuks seda piiri allapoole tuua, siis see on debattide küsimus. Meie oleme oma ettepaneku teinud just eesmärgiga säilitada väikeste kortermajade igapäevase elu korraldamises paindlikkus.

Aseesimees Jüri Ratas

Yana Toom, palun!

Yana Toom

Ma tänan, austatud eesistuja! Hea minister! Mul on jätkuküsimus kolleeg Boroditši küsimusele seoses teavitamisega. Ma mäletan ühte või isegi kahte seadust, mis on käsitletud sotsiaalvaldkonda, kus see kaagutamise eelarve oli täiesti sees ja ka plaan oli sees, kui seadus vastu võeti. Aga kui me räägime umbes miljonist inimesest, keda see seadus puudutab, siis kolmandik nendest on venekeelsed, kes vaevast saavad sellest seadusest väga üheselt ja selgelt aru. Ilmselt ei piisa siin ka korteriühistute liidu brošüüridest või mingisugustest lendlehtedest. Kas äkki selle ühe seaduse puhul, mis puudutab peaaegu iga Eesti inimest, ei võiks minis-

teerium siiski otsustada, et see tuleks vene keelde tõlkida?

Hanno Pevkur

Aitäh! Me võime olla üsna kindlad, et keegi selle seaduse vene keelde tõlgib. Mis puudutab tõlkimise üldist loogikat, siis Eestis on väga palju seadusi, mis puudutavad peaaegu kõiki inimesi. Võtame liiklusseaduse. Me kõik osaleme liikluses iga päev. Ma ei tahaks tuua välja ühtegi seadust, mille puhul me peaksime tege- ma erandi, vaid me lähtume üldisest loogikast. Nagu ma ütlesin, me võime olla üsna kindlad, et see seadus vene keelde tõlgitakse, küsimus on selles, kes seda teeb. Kui näiteks korteri-ühistute liit teeb seda omal initsiatiivil, siis meil ei ole selle vastu midagi. Meie vaatame seaduste tõlkimist ühtselt. Mis puudutab tea- vitamist, siis me loomulikult kasutame kõiki võimalusi, sealjuures Eestis kättesaadavaid meediakanaleid, selleks et anda vene keeles kõnelevatele inimestele selle kohta infot. Aga Eestis on ka väga palju teisi keeli kõnelevaid isikuid, kes on korteriomanikud. Kõik peavad olema võrdses seisus. Eestis ametlikult kasu- tav keel on eesti keel. Seaduse digitempliga legaalk tekst hakkab Riigi Teatajas olema kätte- saadav eesti keeles.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid vastuste eest! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Siim Kabritsa!

Siim Kabritsa

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Riigikogu õiguskomisjon arutas seda eelnõu oma 23. septembri istungil. Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu 462 arutelust võtsid lisaks komisjoni liikmetele osa justiitsminister Hanno Pevkur, tema nõunik Madis Timpson ning Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse juhataja Indrek Niklus ja nõunik Vaike Murumets. Justiitsminister ning nõunik Vaike Murumets andsid korteri-omandi- ja korteriühistuseaduse eelnõust üle- vaate. Selgitati, et nimetatud eelnõuga korteri-omandiõigus kodifitseeritakse, mille raames kaks praegu kehtivat seadust, korteriomandi- seadus ja korteriühistuseadus, asendatakse ühe seadusega, milles on reguleeritud kõik korteri-

omandiga seotud õigussuhted. Justiitsministeeriumi esindajad vastasid istungil esitatud küsimustele. Minister juba mainis, et seaduseelnõu puudutab ligi miljonit inimest. Täpsemalt on Eestis 477 000 korteriomandit ja 21 400 korteriomandite esemeks olevat kinnisasja. 2012. aasta seisuga oli Eestis 9500 korteriühisust, mis tähendab, et 45%-l juhtudest on asutatud korteriühistu ja 55%-l juhtudest on valitsemisvormiks korteriomanike ühisus.

Natuke ka eelnõust. Eelnõu kohaselt hakatakse kõiki korteriomandeid majandama iseseisva juriidilise isiku ehk korteriühistu vormis, mis seaduse jõustumise korral tekib koos korteriomandite loomisega. Olemasolevatele korteriomanditele, mille majandamine toimub uue seaduse jõustumiseni korteriomanike ühise vormis, loob riik korteriühistu ise. Kavandatava reformi tulemusena kaovad need segadused, mis praegu on tekkinud seoses korteriomanike ühise ja selle valitsejaga. Kolmandate isikutega, näiteks maja remontiva ehitusettevõtjaga lepingu sõlmimisel tekitab praegune korteriomanike ühise vorm segadust. Pole täpselt selge, kellega sõlmitakse leping ja kas lepingupool on valitseja või korteriomanikud ning kuidas teha kindlaks, kas ennast valitsejana esitlev isik üldse võib lepingut sõlmida. Eelnõuga pakutav automaatselt moodustuv korteriühistu võiks olla palju selgem lepingupartner.

Võrreldes kehtiva õigusega muutub korteriühistu tegevus korteriomanikule ka läbipaistvamaks. Igal korteriomanikul on sõnaselgelt sätestatud õigus saada juhatuselt teavet korteriühistu tegevuse kohta ja tutvuda korteriühistu dokumentidega.

Mõnevõrra muutuvad korteriomaniku kui ehitise kaasomaniku vastutuse põhimõtted. Eelnõu kohaselt tuleb ehitisest lähtuva ohu realiseerumise korral, näiteks, nagu eelnevalt mainitud, kui kahju on tekitanud allakukkunud jääpurikas, esitada kahju hüvitamise nõue korteriühistu vastu. Majandamiskulude võlgnevuse puhul muutub olukord selgemaks kõigile osapooltele: korteriomanikule, ühistule ja hüpoteegipidajale. Korteriühistu nõue korteriomaniku vastu tagatakse seadusjärgse pandiõigusega, mis võimaldab korteriühistul panna oma nõue edukalt maksma ka juhul, kui korteriomandile on seatud hüpoteek, mis ületab selle väärtuse. Samas on korteriühistu pandi-

õiguse suurus selgelt piiratud, erinevalt praegu ostjale ülemineva eelmise omaniku võla suuruselt.

Seaduse jõustumiseni on planeeritud piisavalt pikk aeg. Eelnõus on tehtud ettepanek, et seadus võiks jõustuda 1. jaanuaril 2018, et kõik korteriomanikud saaksid piisavalt informatsiooni ja jõuaksid ennast eelnõuga kurssi viia.

Idee on hea, loodame, et see ka vastuvõtmiseni jõuab. Õiguskomisjon otsustas saata eelnõu täiskogu 15. oktoobri päevakorda, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 29. oktoober kell 17.15. Ettekandjaks määrati Siim Kabrits. Kõik need otsused tehti konsensuslikult. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Soovitakse. Avan läbirääkimised ja palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni liikme Margus Hansoni!

Margus Hanson

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Kahtlemata on korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu oluline ja oodatud eelnõu. Seda mitte üksnes seetõttu, et see puudutab miljonit inimest ehk kahte kolmandikku Eesti elanikest. Eestis on umbes 21 000 korteriomandite esemeks olevat kinnisasja ja umbes 470 000 korteriomandit. Korteriühistute ligikaudne arv on praegu aga alla 10 000. Suures osas väiksema korterite arvuga elamutes ei ole seega korteriühistuid moodustatud, nad tegutsevad suuresti ühisustena, kui nad üldse mingiski nn formaliseeritud koostöövormis tegutsevad. Uue seadusega tekib ka nendele kortermajadele konkreetne seaduslik raamistik, nad hakkavad tegutsema korteriühistutena, ehkki teatud iseärasustega, millest me oleme täna siin kuulnud. Oleme kuulnud siin täna ka seda, et seaduseelnõu on kaua ja põhjalikult ette valmistatud, on olnud mitu kooskõlastusringi, kaasatud on sotsiaalseid partnereid. Sel teel on eelnõu läbi teinud mitmeid muudatusi.

Korteriühistute toetusrühm Riigikogus on jälginud ja jõudumööda mõjutanud selle seaduseelnõu kujunemist juba peaaegu kaks aastat, kutsudes osapooli laua ümber eelnõu sät-

teid arutama. Esialgu oli korteriühistutel eelnõus toodud lähenemisele palju vastuargumente, mida nad said häälekalt väljendada 2012. aasta veebruaris Riigikogu konverentsisaalis toetusrühma korraldatud nn kaasamis-konverentsil. Võib öelda, et seisukohad on lähenenud, ehkki veel kevadel toimunud kolmandale kooskõlastusringile laekus Eesti Korteriühistute Liidult 67 parandusettepanekut, millest osa võeti ka arvesse. Võrreldes esialgsuga on seaduseelnõus tehtud mitmeid olulisi täiendusi, eri osapoolte kaasamisest on seega tulu tõusnud.

Seaduseelnõu muudab tänapäevasemaks korteriühistute tegevusraamid, seadus saab lihtsamaks ja selgemaks ning inimesed, korteriomaniikud, ei pea oma õigusi otsima eri seadustest ja kohtulahenditest. Nüüd on kvintessents nendest õigustest ja kohustustest koondatud ühe seaduse 94 paragrahvi ja 40 leheküljele. Tänuväärne ja isegi hädavajalik abimaterjal seaduspälgates orienteerumiseks on seaduseelnõule lisatud üle 120 lehekülje pikkune seletuskiri, millele on juurde pandud veel lisad.

Eelnõus pakutud muudatustest kehtiva õigusega võrreldes toon esiteks esile selle, et alates 2018. aasta jaanuarist kantakse kõik korteriühistud ja ühistute kohustused avalikku korteriühistute registrisse. See annab näiteks korteri ostu puhul ostjale võimaluse saada avalikest allikatest ja mugavalt informatsiooni ühistu kohustuste kohta.

Korteriühistu pandiõigus on teine uus lähenemine selles seaduses. See peaks kaitsma korteriühistut ja selle liikmeid mõne kaasomaniiku võlgade tasumise eest, juhul kui võlaga korteril on näiteks hüpoteek finantsasutuse kasuks ja korter sundrealiseeritakse. Tahan tunnustada finantsasutuste valmisolekut lahendada see probleemipundar, mida sundvõõrandamine võlgade katteks ju tegelikult on.

Oluline täiendus eelnõus on otsuste tegemise selgem regulatsioon, sh reeglid laenuvõtmise ja hoone ajakohastamise kohta, aga ka korteriomaniiku kohustus korterit kütta. Seda on korteriühistute liit väga tähtsaks uuenduseks pidanud. Kuigi seda kohustust saab kehtivast õigusest tuletada, on see nüüd selgesõnaliselt sätestatud.

Palun kolm minutit lisaks!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit lisaaega.

Margus Hanson

Oluliseks tuleb pidada korteriomaniiku kohustust anda korteriühistule teavet. Sisuliselt pole tegemist erilise uuendusega, sest selline kohustus peaks ju tulenema üldisest hea usu põhimõttest. Aga korteriühistute liit ja teisedki on seda väga oluliseks pidanud ilmselt ka seetõttu, et sellega kaasneb korteriühistule võimalus lugeda korteriomandi asukoht korteriomaniiku elu- või töökohaks, kui teist aadressi pole antud. See loob suurema selguse koosolekuteade ja muude selliste dokumentide kättetoimetamisel.

Lõpetuseks räägin siin mainitud pangasalduse erisusest, mis oli eelnõu esimeses versioonis, mida ka korteriühistute toetusrühm nägi, aga on nüüdseks paljude osapoolte näiteks korteriühistute ja pankade soovil välja jäetud. Samas on korteriomaniikul kohustus teavet anda ja võimalus saada korteriühistu pangakonto väljavõtet, seda ei saa ta küll mitte otse pangast, vaid tal on võimalus nõuda seda juhatusel.

Reformierakonna fraktsioon toetab korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu kiiret menetlemist Riigikogus, et oleks võimalik seda rakendada hakata varem eelnõus pakutud 2018. aasta jaanuarist. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 462 esimene lugemine lõpetada. Määrin eelnõu 462 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 29. oktoobri kell 17.15. Esimene lugemine on lõpetatud ja kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased, tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 12.26.

Istungi kestus 2 tundi 26 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 16. oktoober 2013

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Hariduspoliitika
2. Pensionid
3. Maksupoliitika
4. Ebaseaduslike maksude sissenõudmine
5. Muud küsimused

Istungi rakendamine

1. Eesti Vabariigi ja Mehhiko Ühendriikide vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu (466 SE) teine lugemine

2. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktiivse seaduse muutmise seaduse eelnõu (449 SE) teine lugemine

3. Taimekaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (473 SE) teine lugemine

4. Riigikogu otsuse "Eesti riikliku turismiarenduskava 2014–2020 kinnitamine" eelnõu (461 OE) esimene lugemine

5. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (495 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister ja teised valitsusliikmed! Alustame tänast infotundi. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 43 Riigikogu liiget, puudub 58.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder, rahandusminister Jürgen Ligi. Et täna on meil registreeritud neli küsimust, siis saan kiirete näppude voorus neist igäühe puhul lubada esitada kolm kohapeal registreeritud küsimust.

1. Hariduspoliitika

Esimees Ene Ergma

Esimene on kolleeg Mailis Repsi küsimus peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Mailis Reps

Lugupeetud peaminister! Kõrgharidusreformi puhul on väga palju räägitud vajaduspõhise õppetoetusest, samas on teemaderingist üsna kõrvale jäänud edukalt õppivate üliõpilaste tunnustamine ja toetamine. Kui püüda analüüsida kooskõlastusel olevat Vabariigi Valitsuse määrust, siis näeme, et seletuskirjas on öeldud, et 2014. aasta kevadsemestril hakkab 100 eriti võimekat tudengit saama tulemusstipendiumi 320 eurot kuus. Mida te valitsuskabineti juhina isiklikult arvate, kas ainult need 100 üliõpilast on tunnustust väärt? Ning kuidas te kavatsete ülikoolide ja erialade kaupa need 100 tudengit välja valida?

Andrus Ansip

Alustuseks olgu öeldud, et vajaduspõhise õppetoetuse rakendamisega suureneb õppetoetuste maht kahekordseks. Seega tudengid saavad *summa summarum* kaks korda rohkem toetusi, kui nad endise süsteemi järgi said. Need toetused on vajaduspõhised ja peavad tagama noortele inimestele ligipääsu haridusele. Lisaks sellele on Haridus- ja Teadusministeeriumil ning valitsusel tervikuna kavas juurutada tulemusstipendiumid. Need on need, mille kohta te küsisite. Kui suur nende maht täpselt saab olema, näitab aeg. Kavas on juurutada ka erialastipendiumid, mida makstakse nendele üliõpilastele, kes õpivad riigi poolt enim soovitud erialadel, näiteks õpetajaks. Eesmärk on maksta erialastipendiumi ca 10%-le tudengitest.

Tulemusstipendiume tuleb käsitada eelkõige kui kõige silmapaistvamate tudengite tunnustamist õpitulemuste alusel. Need stipendiumid peaksid suunama noorte inimeste eriala-

valikuid. Kõige laialdasem kasutusala on aga vajaduspõhisel stipendiumil ja minu meelest praegu see rakendub päris hästi. Kordan veel kord: vajaduspõhiste õppetoetuste maht ületab kahekordselt vana süsteemi järgi makstud toetuste mahu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, esimene täpsustav küsimus!

Mailis Reps

Hea minister! Tõepoolest tuleb nentida, et eriti andekate noorte igasugune tunnustamine on väga õigustatud. Jääb aga arusaamatuks, kuidas täpselt see üsnagi kitsas ring saab välja valitud. Aga kui te juba mainisite vajaduspõhist toetust, siis tuletame koos meelde: kui me siin Riigikogu ja valitsuse koostöös kõrgharidusreformi välja töötasime, siis pakuti välja hinnang, et vajaduspõhist õppetoetust hakkab Eestis saama umbes 5200 tudengit. Ka kõige optimistlikuma pilguga eelarve lugemine ei näita, et neid saajaid oleks rohkem kui 2300. Millest tuleneb selline suur vahe?

Andrus Ansip

Vajaduspõhist õppetoetust tuleb üliõpilasel taotleda. Kui taotlejate arv on prognoositust väiksem, siis võib põhjusi olla mitu. Üks põhjus ehk on, et taotlemiseks pole alust olnud, aga on ka võimalik, et ei ole piisavalt vajaduspõhise õppetoetuse taotlemise võimalusi teadvustatud, ei ole neid piisavalt reklaamitud. Minu hinnangul küll on paljudel kõrgkoolidel – kõiki ma ei ole jõudnud kontrollida – koduleheküljel üksikasjalikud juhised, kuidas tuleb aplikeeruda selle toetuse saamiseks. Siiski on olemas võimalus, et paljud tudengid, kellel on õigus vajaduspõhist õppetoetust saada, pole seda taotlenud. Järelikult tuleb tudengeid paremini teavitada ja ma tean, et mitmes Eesti ülikoolis see protsess praegu käib. Kindel on see, et seadusandja, st austatud Riigikogu on vajaduspõhiste toetuste maksmiseks raha ette näinud: lisaks varasemale 8,8 miljonile eurole on eraldatud 3,3 miljonit eurot. Nii et rahu puuduse taga vajaduspõhiste toetuste laialdasem väljamaksmine küll ei seisa.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps, teine täpsustav küsimus!

Mailis Reps

Hea peaminister! Tulen oma teise täpsustava küsimusega kõrghariduse juurest üldhariduse juurde, täpsemalt üldhariduskoolis toimuva juurde. Kui me vaatame järgmise aasta eelarvet, siis on selge, et õpetajate palkade tõusuks ei ole lubatud mahus raha ette nähtud. Minister Aaviksoo on välja hõiganud 12%-lise palgatõusu, aga eelarves on raha veidi rohkem kui 5%-liseks tõusuks. Selgituseks ütles minister meile eelmisel nädalal, et ülejäänud osa garanteerimiseks tehakse ümbertõstmisi ja rakendatakse uut rahastamismudelit. Kas teil valitsuskabinetis on olnud arutusel, kas uue rahastamismudeli korral või järgmise aasta eelarves nähakse ette pisutki vahendeid tugiteenusteks, s.o logopeedidele, eripedagoogidele, koolipsühholoogidele ja erivajadustega laste õpetajatele?

Andrus Ansip

Printsiibis, jah, nähakse ette summad ka tugiteenuste osutamiseks. Kui suur nende maht saab täpselt olema, täpsustub arutelude käigus. Praegu me teame, et Eestis kulub tugiteenustele võrreldes õpetajate palkadega märgatavalt rohkem raha kui näiteks meie naaberriigis Soomes. Õpetajate miinimumpalk on praegu 715 eurot kuus ja see alammäär tõuseb uue eelarve järgi 800 euronit kuus. Olgu öeldud, et ühe õpetajakoha finantseerimine järgmise aasta eelarvest suureneb koguni 20%.

Esimees Ene Ergma

Jätkame kohapeal registreeritud küsimusega. Nagu ma ütlesin, neid saab esitada kolm. Kolleeg Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Lugupeetud peaminister! Eelmises infotunnis ma küsisin teie käest Valga ja Põlva riigigümnaasiumi ehitamise rahastamise kohta ja te vastasite, et see rahastamine tuleb. Nimetasite ka mõned aastaarvud. Olen Valga linnas valijatega kohtunud ning on selgunud, et teie vastus hämmastas kohalikke elanikke. Isegi osa poliitikutuid on rahvaga kohtumistel välja öelnud, et peaks lepingust haridusministeeriumiga

loobuma, kuna pole konkreetselt välja öeldud, millal Valga riigigümnaasiumi jaoks raha saab. Palun, kas oskate natuke konkreetselt öelda, mis aastal võiks Valga linn riigigümnaasiumi jaoks raha saada?

Andrus Ansip

Mul on muidugi ülimalt hea meel, et te minu mälu nii heaks peate. Aga kui ma teaksin kõiki riigieelarve ridasid kuupäevaliselt ja summaliselt peast, siis võiksin pretendeerida male maailmameistri tiitlile või mingile muule väga kõrgele tiitlile. Paraku nii head mälu mul ei ole ja ma kindlasti ei taha hakata seadusandjale umbes mingisuguseid rahastamissummasid ja ajagraafikuid välja pakkuma. Kui teil on tõsine huvi anda oma valijatele ammendav ja konkreetne vastus, siis tuleks eraldi pöörduda kas haridus- ja teadusministri või minu poole, ning te saate vastuse, mis sisaldab täpseid kuupäevi ja täpseid rahasummasid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud härra peaminister! Veel kord üliõpilastest. Eesti Üliõpilaste Liit on seisukohal, et tulemusstipendiumi maksmine võiks olla laialdasem. Nende hinnangul võiks see stipendium olla umbes 100 eurot kuus. Kui me teeme arvutuse, siis näeme, et sellisel juhul saaks seda toetust 320 edukat õppurit. Miks valitsus on seisukohal, et toetada tuleks vaid väheseid absoluutseid tippe, kes saavad õpingute finantseerimiseks mitmesuguseid stipendiume ka erasektorilt?

Andrus Ansip

Ma ei usu, et mina olen kõige õigem inimene ütleva, kas stipendium peab olema 320 eurot ja selle saajaid peab olema 100 või peab saajaid olema 320 ja iga stipendiumi suurus 100 eurot. Küllap on asjatundjad koos üliõpilastega seda teemat tõsiselt käsitlenud ja sealt on see konkreetne otsus tulnud. Riigieelarve seisukohast ei ole vahet, raha kulub ühepalju. See on puhtalt tippude tunnustamise küsimus, kui mitut ja kui suure summaga toetada. Selles küsimuses ma ennast väga heaks spetsialistiks ei pea, seega jätaaksin oma arvamuse andmata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud peaminister! Käimas on valimiste nädal ja ma tahaksin valijaid harida. Mu küsimus puudutab inimestele antud lubadusi. Tallinna linnapea kandidaat Valdo Randpere, kes kuulub teie erakonda, on öelnud, et tema vist jätkaks tasuta ühistranspordi Tallinnas alles. Teie olete öelnud, et kui Reformierakond hakkab linna juhtima, siis see kindlasti kaotatakse ära. Randpere on öelnud ka, et ta kahekordistaks pensionilisa, mida Keskerakond on Tallinnas pensionäridele maksnud. Teie kõrval istuv rahandusminister on öelnud, et see ei ole väga hea mõte. Kuidas ikkagi tegelikult on? Missugused on teie erakonna seisukohad nendes kahes küsimuses Tallinna linna juhtimises? Ma arvan, et valijaid harida on väga tähtis ja seegi küsimus peaks hariduspoliitika alla käima.

Esimees Ene Ergma

Vabandust, me räägime siiski hariduspoliitikast! Tuleb aru saada, millest hakkas peale teie kolleeg Mailis Reps – see on hariduspoliitika, mitte valijate harimine. Valijate harimine on ilmselt meie kõigi töö, aga ma arvan, et hariduspoliitika on ikkagi teine asi. Ent kui lugupeetud peaminister soovib vastata, siis palun!

Andrus Ansip

Kui austatud Riigikogu liige minu käest küsib, küllap ma siis ikka vastan.

Esimees Ene Ergma

Palun!

Andrus Ansip

Tasuta ühistranspordiga on lugu selline, et maailmas on täheldatud seda, et teenuste üle, mis on tasuta, tarbijate kontroll kaob ja enamasti teenuste kvaliteet käib küllalt kiiresti alla. Seda võib juba praegu täheldada ka Tallinna ühistranspordis. Tarbijate nõudlikkus peaaegu puudub, sest kui sa ei maksa, kui see on justkui tasuta, siis ei saa ju ka nõuda, ehkki sisuliselt on rahvas kõik need tasuta teenused kinni maksnud. Tavaliselt need teenused lihtsalt hääbuvad. Ma olen siin juba korduvalt

meenutanud Thbilisi peaaegu tasuta ühistransporti, mis viis lõpuks selleni, et polnud tänavaid, kus omnibussidel sõita, ja polnud neid busse ka, millega nendel tänavatel sõita. Aga selle eest oli kõik tasuta! Seal oli peaaegu tasuta elekter ka, kuni lõpuks oli Thbilisi linnas elektrit vaid kolm tundi ööpäevas.

Minu ja Valdo Randpere lähenemise erinevus seisneb ainult aja määratlemises. Ma ei ole öelnud, et kui Reformierakond valimised võidab, siis tasuta ühistransport kaob kohe. Kui mina oleksin Tallinna linnapeaks kandideerinud – minu meelest on küll mõte, millega Postimees manipuleerib, absurdne –, siis mina kaotaksin selle küll ära. Ma ei laseks sellel agoonial kaua kesta ja kahjul väga suureks minna. Aga Valdo Randpere arvab, et las asi jõuab loomulikus protsessis oma loomuliku lõpuni ja küllap ükskord inimesed tunnevad ära, et tasuta asju pole olemas. Me praegu oleme jah selles tasuta riigi propageerimise faasis, kus pakutakse tasuta ühistransporti, tahetakse toiduaineid tasuta jagada, keegi jagab tasuta *laptop'e*, siis iPade, triikraudu – mida iganes, kõike tasuta. See pole võimalik!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Pensionid

Esimees Ene Ergma

Läheme nüüd edasi Helmen Küti küsimusega rahandusminister Jürgen Ligile. Palun!

Helmen Kütt

Austatud rahandusminister! 1. aprillist 2014 tõuseb pension 5,8%, see on ka 2014. aasta riigieelarvesse sisse kirjutatud. Masu ajal pension ei tõusnud, aga ka ei langenud. Teatud järgnenud aastad ei saanud pension tõusta mitte arvestusliku koefitsiendi järgi, vaid tõusis vähem. Palun öelge, kas 2014. aasta pensionitõus 5,8% on täpselt koefitsiendijärgne või on see vähem, kui oleks andnud arvestus!

Jürgen Ligi

See on ikka koefitsiendijärgne tõus ja tegelikult te selle teema oma küsimusega ammendate. Kui teil aga on veel kahtlusi, siis just nimelt see oskusteave – ma ei saa seda küll iga

valdkonna kohta öelda – on teie fraktsioonis olemas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt, esimene täpsustav küsimus!

Helmen Kütt

Austatud rahandusminister! Tegemist on siiski infotunniga ja see oskusteave, mis on fraktsioonis olemas, ei puutu täna saalis esitatavatesse küsimustesse. Aga ma küsin ühel teisel teemal. Asi puudutab eile Eesti Päevalehes avaldatut. Olev Kool, kes on töötanud Eestis üle 20 aasta, saab selle töötamise eest pensioni 250 eurot. Üle 20 aasta Soomes töötamist annab talle ka pensioni, mille pealt ta maksab sinna tulumaksu. Nüüd sai ta meie maksumehelt kirja, kus antakse teada, et ta peaks makse nagu topelt maksma. Ta peaks proportsiooni-printsibi kohaselt maksma siin 456 eurot pensioni pealt, mille ta on Soomes teeninud. Eesti pension tal nagu maksuvaba polegi. Kas te natuke kommenteeriksite seda?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma saabusin ausalt öeldes täna öösel lennukiga Eestisse ega ole kursis kõigega, mis Eesti ajakirjandus on vahepeal kirjutanud. Seda lugu ma silmanurgast nägin ja kehtasin õlgu. Ma ei saa täpselt aru, mida taotletakse. See on väga lihtne maksumehniline põhimõte, et maksumehniliselt proportsionaalselt jagatakse. Kus siin probleem on ja mis on ettepanek, on raske hinnata. Üldiselt ei ole põhjust eeldada, et me riigieelarvest kulutame rohkem neile, kelle pension on tänu Soome maksumaksjale kõrgem. Ma võin proovida selle leheartikliga veel tegelda, aga praegu mul rohkem öelda ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt, teine täpsustav küsimus!

Helmen Kütt

Täpsustav küsimus puudutab sedasama teemat. Eesti Maksumaksjate Liidu juhatus liige, õigusteaduse doktor Lasse Lehis on seda kommenteerinud. Ta nendib, et pensioni ei tohiks proportsioonipõhimõtte alusel maksustada. Kui lugeda sama kommentaari, siis Eesti pen-

sioni osa ei ole võimalik Soomes maksustatavast tulust maha arvutada ja sellepärast puudub piirangul mõte. Ja märkusena veel nii palju, et meie fraktsioonisisese teabe järgi pension oleks pidanud Eestis järgmine aasta tõusma siiski 0,3% rohkem.

Jürgen Ligi

Veel kord: te küsite niimoodi käigu pealt kellegi poolt öeldu kohta. Mul on raske kommenteerida, mida arvab Lasse Lehis. Tal on väga mõistlikke seisukohti, aga on ka selliseid, mis ei ole suunatud mitte maksusüsteemi tugevdamisele, vaid maksude vältimisele. See on tema roll maksumaksjate liidu juhtivtegelasena ja nii ta seda on tõlgendanud. Mina olen hoopis teisel positsioonil. Minu arust peab riik kuskilt raha saama ja maksuvabastused küll seda raha ja üldist heaolu ei tekita. Te olete kindlasti selle poliitilise suuna esindaja, kes leiab, et riigil peaks olema raha, et nõrgemaid toetada. Ja kui üks inimene saab Soome pensioni, nagu ma aru saan, siis ma ei arva, et ta kõige haavatavam on ja et tema maksusid peaks teiste arvel kuidagi vähendama.

Esimees Ene Ergma

Läheme nüüd kohapeal registreeritud küsimuste juurde. Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud rahandusminister! Eestis on pension viimased viis või kuus aastat olnud väiksem, kui selle arvutamise koefitsiendi järgi pidanuks olema. Aga minu küsimus puudutab hoopis koalitsiooni suhtumist pensionipoliitikasse, seda, mil määral see teil ühine on. Küsimus on ajendatud seisukohast, mis on ära toodud 9. oktoobri uudistes. Isamaa ja Res Publica Liidu Riigikogu fraktsiooni liige Priit Sibul on otse välja öelnud, et Eesti pensionisüsteem ei ole jätkusuutlik ja inimestel ei tohiks jääda muljet iga-aastasest pensionitõusust. Nüüd kuulake järgmist lauset: "Kurvaks teevad uudised 5,8%-st pensionitõusust ja veel hullem, kui kohalik omavalitsus sinna midagi lubab lisada." See on ikka päris kummaline seisukoht! Milline koalitsiooni seisukoht ikkagi on?

Jürgen Ligi

Ma nüüd selle pika jutu peale unustasin alguse ära. Sissejuhatuses oli teil mingisugune väga kummaline sisuline väide, ma püüan meenutada, tahaks ju kommenteerida. Aga see, kuhu te jõudsite – mis ma oskan vastata? Ma ei ole Priit Sibul.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Lugupeetud rahandusminister! Nagu me teame, on meie riigi pensionid ääretult väikesed ja rahval raske toime tulla. Paljud omavalitsused on otsustanud inimestele pensionilisa maksta. Näitena võib tuua Tallinna linna, Põlva linna ja on veel teisi omavalitsusi. Tallinna linnapea kandidaat Valdo Randpere on lubanud suurendada Tallinnas pensionilisa kahekordseks. Kuidas teie kui rahandusminister sellist sammu kommenteerite? Kas te kiidate selle heaks?

Jürgen Ligi

Mulle nüüd tuletati meelde, mida enne teie kolleeg ütles. Ma pean ka seda kommenteerima. Ei vasta tõele, et pensioni on viis aastat makstud vähem, kui koefitsient ette näinuks. Aastail 2010 ja 2011 maksti rohkem ning sotsiaalkomisjoni pikaajase liikmena te peaksite sellega kursis olema.

Mis puutub Valdo Randpere sõnadesse, siis ma tahaks näha must valgel, mille kohta te küsite. Iseenesest ma tean, et ta on tuletanud Keskerakonnale meelde nelja aasta tagust lubadust kahekordistada pensionilisa, mida Tallinn maksab, ja mänginud seal ka mingite selliste võrdlustega. Ma justkui mäletan seda. Ka ütles ta, et kaotaks ära mupo, Tallinna TV ja kogu selle propagandaaparaadi, selle arvel oleks tõesti mõistlikum kas või kahekordistada pensionilisa linnas. Mis mul selle väite vastu on? Sellise jama likvideerimine on hädavajalik nagunii ja kui raha jääb üle, siis saab seda eri kohtades kasutada. See raha on ju sel juhul üle.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Teie debatist Helmen Kütiga jäi üks küsimus küll õhku: kas see 5,8% pensionitõusu on täpselt see, mis seadusest peaks tulenema, või oli õigus Helmen Küttil, kes ütles, et seaduse järgi peaks tõus olema 0,3% suurem? Äkki te täpsustate?

Jürgen Ligi

Seadusest tuleneb 5,8%. See sõltub ju tollest 2010. ja 2011. aasta indeksi miinimumist, mis oli 1 ning mis tähendas lisakulu ja mida siis amortiseeritakse. Ju te ikkagi teate seda. Ma arvan, et see igiliikuri nõudmine minult on natuke ülekohtune. Kuskil on ikkagi reaalsed arvud ja ka pensioniseadus oma kompensatsioonimehhanismiga.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetame selle küsimuse käsitlemise.

3. Maksupoliitika

Esimees Ene Ergma

Palun, järgmine küsimus on kolleeg Kadri Simsonilt rahandusminister Jürgen Ligile!

Kadri Simson

Lugupeetud rahandusminister! Selle aasta alguses pidasid neli parlamendis esindatud erakonda tulist vaidlust selle üle, kes esimesena tuli idee peale, et järgmisest aastast peaks suurendama tulumaksuvaba miinimumi. Teie olite üks valjuhääelsemaid debatis kaasalööjaid ja väitsite, et see olite teie, kes esimesena ütles, et tulumaksuvaba miinimumi, mis kuus aastat on külmutatud olnud, tuleks järgmisest aastast suurendada. Palun tuletage meelde, millistele argumentidele toetudes te olite veendunud, et järgmine aasta on õige aasta suurendada tulumaksuvaba miinimum üle 144 euro kuus!

Jürgen Ligi

Teie küsimuses peitub vale. Ma ei ole andnud järgmise aasta tulumaksuvaba miinimumi kohta mingit lubadust, nagu te järjekindlalt väidate. Küll aga vastasin ühes intervjuus, kus mult küsiti astmelise tulumaksu kohta, et tegelikult on küsimus pigem väikestes palkades ja väikeste palkade maksukoormuses. Kahjuks

sõna-sõnalt mul seda teksti ees ei ole, aga ma viitasin ühele ettepanekule, mis ei mahtunud koalitsioonilepingusse ja mille elluviimiseks mõeldud raha on kulutatud muuks. Ning minu arvates pole seda raha kulutatud halvemal otstarbel. Meie valimisprogrammis see oli, aga kahjuks ei jõudnud see koalitsioonileppesse. Mulle ei meeldi üldiselt koalitsioonilepingule viidata. Asja sisu on ju selles, et nelja aasta rahaline plaan ongi nelja aasta rahaline plaan. Kogu aeg tehakse selle plaani järgi väga suuri kulutusi ja midagi vägisi kõrvalt juurutada ei pruugi õnnestuda. Maksuvaba miinimumi suurendamine on äärmiselt kallis meetod. Mis puutub sellesse, kes esimesena idee välja käis, siis tänavu olin tõepoolest mina see, aga ma ei ole loomulikult selle abinõu leiutaja, kuigi ma olen olnud osaline paljudes varasemates suurendamistes.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, esimene täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Lugupeetud rahandusminister! Te mainisite, et maksuvaba miinimumi suurendamine aitaks vähendada väiksepalgaliste inimeste maksukoormust. Seda ei ole juba kuus aastat tehtud, selle asemel on tõstetud tarbimismakse, mis paneb väikest palka teenivatele inimestele lisakoormuse. Poliitika on valikute küsimus ja valitsus on läinud seda teed, et vähendada tulumaksumäära ning suurendame nõnda eba võrdsust ühiskonnas veelgi. Keskerakonna fraktsioon on välja pakkunud, et kui teie arvates riik on 2015. aastal nii jõukas, et saab väiksemat tulumaksu võttes inimestele raha kätte jätta, siis peaks tulumaksumäära vähendamise asemel suurendama tulumaksuvaba miinimumi – sellest võidaksid kõik töötavad inimesed ühepalju. Miks te sellist ettepanekut ei toeta?

Jürgen Ligi

Mis puutub tulumaksumäära järgmisel aastal, siis see on seadusega määratud nagu paljud teisedki kulud. Te tahate siin nii väga Keskerakonna rolli rõhutada, aga mina ikkagi tuletan meelde, mis oli teie valimislubaduse hind. See oli poolteist miljardit eurot ehk kaugelt suurem, isegi üle kahe korra suurem kui sotside lubatu. On selge, et kui me oleksime haka-

nud neid lubadusi täitma, siis oleks pidanud kogu riigi kärpimise teel ümber ehitama. Nii ta on. Eraldi võttes oli meie programm riigile jõukohane, koalitsioonilepingus tehakse alati mingeid kompromisse ja nende sisuga te olete ka kursis.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Lugupeetud rahandusminister! Kui te oleksite tulumaksuvaba miinimumi koha pealt õiglane, siis te ütleksite, et see, kes tahab Eestist Kreekat teha, on IRL – ta ju lubas suurendada tulumaksuvaba miinimumi igas kuus 500 eurot. Kreekas teadupärast on tulumaksuvaba miinimum aastas 5000 eurot, meil siin Eestis ainult 144 eurot kuus. Keskerakond on oma vägagi tagasihoidliku sammuga teinud ettepaneku, kuidas väikese palgaga inimesed liigest maksukoormusest vabastada. Te ütlesite, et see peab olema seaduses kirjas. Mis aastast te siis näete ette tulumaksuvaba miinimumi suurendamist ja millal te selle eelnõu üle annate, et see seaduses kirjas oleks?

Jürgen Ligi

Eks ma siis ütlen, kui see võimalus on tekkinud. Poleemika mitmesuguste kulude teemal käib ju kogu aeg. Teen väikese viite ajaloole. Suhteliselt piinlik on kogu aeg kuulata juttu mingisugusest ühelt poolt murtud lubadusest. Põhimõtteliselt ei ole koalitsioonilepingus seda lubatud, seal on paljusid muid asju lubatud. Teiseks, Kreekat tehti meil tegelikult aastal 2003. Mina ütlen, et see oli koalitsiooni viga. Teie sinna koalitsiooni ei kuulunud, aga seal nähti ette mõne aastaga pöörane maksuvaba miinimumi tõus, vist nelja aastaga 1000 eurolt 3000 eurole. Selle vilju me nüüd sööme. Põhimõtteliselt on tulumaksuvaba miinimumi osatähtsus üldises tulus praegu 2003. aasta eelsel tasemel. Ma ei söanda praegu täpset aastat öelda. See osatähtsus kasvas ebaoproportsionaalselt kiiresti, see ei osutunud jõukohaseks ja tuli peatada. Kordan: selle vilju me praegu sööme. Tuleb olla targem ja mitte Kreekat teha. Mis puutub Kreeka maksusüsteemi, siis seda küll reformitakse, aga ma mingil juhul ei soovita seda eeskujuks tuua.

Esimees Ene Ergma

Nüüd siis kohapeal registreeritud küsimused. Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Hea härra Ligi! Tegelikult andis peaminister teile valeinformatsiooni. Võin öelda, et näiteks sel aastal, kui pensioni suurendati 5%, oleks seda indeksi järgi saanud tõsta 6,3%, ning ühel aastal oli see päris külmutatud. Ometi on valitsus seda alati kommenteerinud sõnadega: "Aga kriisi ajal me ju pensioni ei vähendanud!" Aga see selleks. Minu küsimus puudutab puuetega inimeste muresid. Eile ma kohtusin nende inimestega ja selgus, et proteeside ja muude abivahendite soetamise toetust antakse järgmiseks aastaks üle 500 000 euro vähem kui tänavu. Järgmiseks aastaks on ette nähtud 5 297 000 eurot, aastal 2013 oli see summa 5 839 000 eurot. Ka kolmel eelmisel aastal on seda raha olnud rohkem. Miks seda maha tõmmatakse?

Jürgen Ligi

Ma usun, et te kohtute Priit Kutseriga tihti. Aga kui te tahate rääkida mingitest konkreetsetest eelarve ridadest, siis hoiatage ette, ma kontrollin need arvud enne ära. Mul ju eelarvet ees ei ole. Keegi ei ole kärpinud puuetega inimeste toetusi.

Aga vastan ka Kadri Simsoni küsimuse teisele poolele. Väikesepalgaliste inimeste heaolu tõusu võti ei ole mitte maksude kaotamises. Vastupidi, nemad on maksude säilimise korral pigem võitjad, sest maksu võetakse teiselt rohkem kui neilt. Kõik see, mida me oleme teinud maksusüsteemiga, on olnud suunatud palgatõusudele. Majanduskasvusõbralik süsteem maksustab pigem tarbimist kui tulusid. See tähendab investeringuid, töökohti, sh kõrgepalgalisi töökohti. Kui majanduses on kõrgepalgalised töökohad, kui nende hulk suureneb, siis tõusevad ka madalad palgad. Te püüate meeletult raha ümber jagada ja muuta maksusüsteemi täpselt vastassuunas sellele, mida riikidele soovib tungivalt Euroopa Komisjon.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Austatud minister! Mul on küsimus maksupoliitika kohta. Täna Postimehes kirjeldab endine Tallinna Linnavalikogu aseesimees Tarmo Lausing, et ühes omavalitsuses on ettevõtjad olnud sunnitud selleks, et saada omavalitsusest luba mingiteks toiminguteks, teema annetusi või andma võlgu, mis pärast maha tõmmatakse, või sõlmima fiktiivseid reklaamilepinguid ehk sisuliselt teema kohustuslikke makseid selleks, et saada omavalitsuselt mingit teenust. Millal me hakkame selliseid kohustusliku iseloomuga makseid arvestama maksukoormuse sisse? Kui me sellised maksed arvestame maksukoormusse, siis on meie maksukoormus mõnes kohalikus omavalitsuses palju suurem kui ametlik 33%.

Jürgen Ligi

Aitäh! Meie vahest ikka seda ei tee, aga kui võim riigis vahetub, siis tõenäoliselt sellised asjad seadustatakse. Selline on praktika. Ma ei välista seda.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Mailis Repts!

Mailis Repts

Lugupeetud rahandusminister! Kõigepealt tahan täpsustada, et tõepoolest, kui võrrelda tänavust eelarvet ja tulevase aasta eelarve projekti, siis on proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite soetamise toetus puuetega inimestele vähenenud 500 000 eurot. Aga minu küsimus on maksupoliitika kohta. Kui 2015. aastal nii koalitsioonileppes kui ka kunagi koalitsiooni jõul vastuvõetud seadusest tulenevalt meil tulumaksumäär jälle väheneb, kas see on ka kuidagi seotud huvikoolide toetamisega? Kas me võime loota, et kui 2015. aastal nii palju raha üle jääb, siis jätkub seda ka koalitsioonileppe täitmiseks ja huvihariduse toetamiseks?

Jürgen Ligi

Ma ei sõnastaks niimoodi, et raha jääb üle. Paraku on nõnda, et eelarve kipub endiselt olema pigem puudujäägis või vähemalt surve all kui ülejäägis. Huvialategevuse raha aga on eelarves omavalitsuste real olemas. See on omavalitsuste funktsioon ja omavalitsused

minu andmetel päris edukalt seda täidavad. Seda arvab ka Praxis, kes on hiljuti teinud ühe küsitluse ja leidnud, et huvitegevus on peredel väga mitmendajärguline mure. Laste huvihariduseks raha leidmine ei ole perede arvates probleem, pigem on probleem, et füüsiliselt pole võimalik huviringis käia. See on see väikeste kohtade mure. Inimesed soovivad ka, et huviharidus oleks paremini fokuseeritud ühiskonna dünaamilise arenguga seotud valdkondadele, näiteks oli nende konkreetne ettepanek, et raha võiks suunata tehnikahuvi tekitamisele. Ei maksa kurta huvihariduse vähese toetamise üle olukorras, kus tegelikult näiteks muusikaga tegelemine või muu isetegevuslik või käsitöönduslik tegevus on üsna piisavalt rahastatud. Küsimus on hoopis, kas jätkub entusiaste, kes neid ringe veavad. Sellist väga süsteemivälist rahastamist üldiselt ei peaks hajusalt laiendama, me ikkagi võiksime sõnastada eesmärgid ja valupunkte täpselt hinnata.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetame selle küsimuse käsitlemise.

4. Ebaseaduslike maksude sissenõudmine

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Inara Luigaselt, seegi on rahandusminister Jürgen Ligile. Palun!

Inara Luigas

Lugupeetud rahandusminister! Tavaelus juhtub sageli nii, et inimesed püüavad Maksu- ja Tolliametit tüsata ja makse mitte maksta. Nüüd on juhtunud selline skandaalne asi, et Maksu- ja Tolliamet on terve aasta piiril maksu nõudnud isikutelt, kellelt ei oleks tohtinud. Eile küsisin justiitsministrilt, kuidas on Eesti riigis võimalik, et on olemas nn aktsiisiseadus – sellel on pikem nimetus, aga lühendatult nimetame seda aktsiisiseaduseks –, mille järgi reisija võib Venemaalt kütust tuua üks kord päevas, aga Maksu- ja Tolliamet selgitab, et neile on antud suusõnaline muu sisuga korraldus. Kes on andnud korralduse, ei tea, must valgel ei saa seda kuskilt lugeda, ometi on selle alusel maksustatud inimesi, kes on Venemaalt koos kütusega üle piiri tulnud. Selgitage, palun, kuidas saab Maksu- ja Tolliamet seadust

mitte täita ja maksustada isikuid, keda ei tohi maksustada!

Jürgen Ligi

Ma tegelikult ei saanud aru, mida te väidate. Kui ma midagi nendest teie algatustest aru saan, siis mul on imelik tunne, lausa piinlik, et teie Riigikogu mandaat õigustab teie silmis sellist kampaanialikku tegevust maksuameti vastu. Te tegutsete selle nimel, et eestlased viiksid oma raha Venemaale, et seal toodaks meile maksuvaba kaupa ja seal ehitataks bensiinijaamu, et suretada välja piiriäärne kaubandus Eesti pool. Venemaal äri aga õitseks. Soomes on muide täpselt vastupidi. Soome piiriäärsed ettevõtjad elavad väga hästi, sest nad keskenduvad Vene turistide teenindamisele, mitte raha viimisele Venemaale ja sealt aktsiivvaba kauba toomisele. Mõelge natuke, kas see on ikkagi väärikas poliitiline aktiviteet – kõik need süüdistused ebaseaduslikkuses, kõik need epiteedid, mida te siin saalis, meedias, rahvakoosolekul esitate! Maksuamet ei ole Eesti rahva vaenlane, ta on Eesti rahva teener olnud. Olge teie ka!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, esimene täpsustav küsimus!

Inara Luigas

Austatud rahandusminister! Ma püüan teile veel kord selgitada. On olemas seadus, mida tuleb täita, ja seadust tuleb täita ka Maksu- ja Tolliametil. Ma küsisin eile justiitsministrilt, kas Maksu- ja Tolliamet peab ka piiril täitma seadust või peab ta täitma suusõnalisi korraldusi. Kõnealusel juhul täidab Maksu- ja Tolliamet piiril suusõnalisi korraldusi. Kes need on andnud, keegi ei tea, kust need tulevad, keegi ei tea. Maksu- ja tolliametnikud ei suuda seda selgitada. Seadust rikkudes maksustatakse isikuid ja võetakse neilt raha. Selgitage, palun, milliste suusõnaliste korralduste alusel Maksu- ja Tolliamet niiviisi käitub!

Jürgen Ligi

Ma ütlen veel kord, et ma ei oska kommenteerida kuulujutte. Te olete neid rääkinud juba tükk aega. Kui teil on konkreetne etteheide konkreetse juhtumi kohta, siis saab seda analüüsida. Mu palve on fikseerida sellised juhtu-

mid faktiliselt, mitte lihtsalt retooriliselt. Maksuamet täidab seadust, on minu seisukoht. Ma olen rääkinud sel teemal ka õiguskantsleriga, keda te olete siin kogu aeg tsiteerinud kui maksuameti paljastajat. See ei vasta tõele, mida te väidate. Kordan: maksuamet täidab seadust. Seda, et juhtimise protsessis on ka mingisugused suulised instruksioonid, ei saa kuidagi välistada. Aga et maksuamet seejuures seadust rikub, selle ma välistan.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, teine täpsustav küsimus!

Inara Luigas

Lugupeetud minister! Ma tahangi juhtida teie tähelepanu sellele, et ka Eesti riigis võib juhtuda nii, et Maksu- ja Tolliamet rikub seadust. Maksu- ja Tolliamet peab täitma seadust. Seadus ütleb, et reisija võib tuua kütust Eesti riiki maksuvabalt mitte rohkem kui üks kord päevas. Maksu- ja Tolliamet aga maksustab ka kõiki neid, kes tulevad Eestisse teist või kolmandat korda kuu jooksul. Kas te oleksite nii hea, minister, ja vaataksite üle, mis teie haldusalas toimub? Ehk prooviksite välja selgitada, milliste suusõnaliste korralduste peale maksuamet nii tegutseb. Osaliselt on Maksu- ja Tolliamet raha inimestele tagastanud. Lisaküsimusena võiksite küsida, kuidas saavad inimesed tagasi kõik need maksusummad, mis on neilt ebaseaduslikult sisse kasseeritud.

Jürgen Ligi

Ma püüan alati olla hea minister, teie aga püüdke olla nii tubli rahvasaadik, et suudate oma väiteid ikkagi tõestada. Maksuamet täidab seadust ja seaduses on mitu pügalat, mis käsitlevad piiriülest aktsiisikaupadega liikumist. Seadus ütleb, et Eesti Vabariigis kehtib alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiis. Need, kes tarbivad siin alkoholi, tubakat ja kütust, peavad maksma aktsiisimaksu, ja ainult erandkorras tullakse piiri ületamisel inimestele vastu. Tullakse vastu praktilistel põhjustel, mitte selle nimel, et nad saaksid odavat, kahjulike kõrvalmõjudega kaupa üle piiri vedada, nii nagu see aastaid oli, kui piiripunktid olid üle rahvastatud. See tappis meie majandust. Narvas on see probleem muuseas praegugi. Seal te ei käi. Teie valimispiirkond on Kagu-Eestis, seal te

olete populaarne, eks ole, aga Narvas see probleem püsib. Me ei saa seda protsessi lõpvennada. Ei saa olla eesmärk lasta kas omatarbeks või müügiks ringlusse aktsiisivaba kaupa. See ei ole Eesti riigi poliitika ja ei tohiks panna piiriäärseid inimesi sellest majanduslikust huvist sõltuma.

Esimees Ene Ergma

Nüüd üks kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Hea minister! Olen teiega täielikult päri, et me peame Venemaa turistide pealt teenima. Rõõm on näha Võru kaubanduskeskuste juures juba väga palju Vene numbrimärgiga autosid. Aga kui me vaatame meie naaberriike, siis Soome seaduse järgi tohib Venemaalt tulla ja ületada piiri kaks korda kuu jooksul, nii et ei pea maksma lisamaksu, Leedus ja Lätis neli korda kuu jooksul, aga meie valitsuse eelnõus on selleks ette nähtud üks kord kuu jooksul. Kuidas te seda põhjendate? Ma arvan, et luba tulla meile üks kord kuus ei anna erilist võimalust Venemaa turistide pealt teenida.

Jürgen Ligi

Selle sätte otsene mõju eelarvele on pluss 5 miljonit eurot. Pluss 5 miljonit! Eelarves on selle vastu ka kulud ette nähtud ja te ju kritiseerite reeglina seda, et eelarvesse on neid kulusid liiga vähe kirjutatud. Seega asja üks külg on rahaline, teine aga see, millist ettevõtlust me piiri ääres tahame. Kas tõesti on nii, nagu sealt valitud rahvasaadikud kinnisilmi kinnitavad, et kui saaks muudkui piiri taha sõita ja täispaagiga tagasi tulla ning ka suitsupakid ja viinapudelid üle veetud, siis on elu hea? See ei ole piiriäärse hea elu võti. Mis aga puutub turismi, siis tänu sellele, et me oleme oma aktsiisipoliitikaga Kagu-Eestis piirijärjekorrad peaaegu likvideerinud, on Venemaa turistide arv tõepoolest tunduvalt kasvanud – suurusjärgus 30%. See on tegelik ettevõtlus, sellega luuakse heaolu piiri ääres.

Esimees Ene Ergma

Lõpetan ka selle küsimuse käsitlemise.

5. Muud küsimused

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, meil on veel veidi aega. Kui keegi soovib ministritele veel küsimuse esitada, siis näpud kiirelt tööle! Palun, Inara Luigas! Ja palun öelge, kelle käest te soovite küsida!

Inara Luigas

Minu viimane küsimus on rahandusministrile. Austatud minister, te ütlete, et piirijärjekorrad on likvideeritud ja sellega on tagatud turistide vool Eesti riiki. Ma väga pooldan, et turistid tõesti tuleks ja jätaks siia suurema hulga raha, aga praeguse seadusmuudatusega te ju soovite ka riiki saabuvate turistide õigusi piirata. Nii teete neilegi karuteene. Kõiki neid reegleid peab hakkama täitma ka turist ja see eeldab väga palju sekeldusi. Nimelt, turist saab autoga, mille kütusepaak on täis, tulla Eestisse ainult üks kord kuus. Juba järgmine kord peab ta täitma deklaratsiooni ja kui ta ei ole kütust kirjalikult deklareerinud, siis peab ta välja kannatama selle, et maksu- ja tolliametnik pumpab tema auto paagist kütuse välja, mõõdab täpselt ära ning maksustab selle koguse. Kas te tõesti arvate, et me niimoodi turistide voogu suurendame?

Jürgen Ligi

Te dramatiseerite asjade seisuga ja loote mingeid utoopilisi kirjeldusi olukorrast piiril. Turistide arv Kagu- ja Kirde-Eestis on tublisti kasvanud tänu sellele, et me oleme võtnud aktsiisikaubad parema kontrolli alla ja kehtestanud teatud regulatsioonid. See on üks asi, pole siin midagi vaielda. Mis puutub paagis oleva kütuse mõõtmisse, siis seda ei tehta massiliselt. Pealegi saab seda teha palju lihtsamalt, ei pea paagist kütust välja pumpama.

No mis ma teen? Kui teie poliitiline käekäik sõltub ainult selle teema korrutamiseks, siis soovin edu! Arvan siiski, et Riigikogu liikme vaade peab olema avaram. Te peate nägema kohaliku ettevõtluse probleeme. Te peate nägema seda, et selline edasi-tagasi sõelumine aktsiisivõidu nimel ja ülejäänud maksumaksjate arvel ei sobi inimväärikusega kokku. Seadus näeb ette, et Eesti kodanikud maksavad teatud kaupade tarbimisel aktsiisi. Ainult erandkorras,

mugavuse mõttes lubatakse kõrvalekaldumisi. Tegelikult te teate seda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Mul on küsimus Andrus Ansipile. Härra peaminister! Kunagi te ütlesite välja loosungi, et Eesti peaks jõudma viie rikkaima Euroopa riigi hulka. Neid sõnu tsiteeritakse siiamaani ka siin saalis. Minagi tahaksin väga elada koos teiega riigis, mis kuulub viie kõige rikkama hulka. Paraku elu näitab midagi muud. Me võistleme praegu selles liigas, kus on Eesti, Läti, Leedu, Bulgaaria ja Albaania – viis riiki. Muidugi tahaks jõuda kaugemale. Eesti rahvas on kannatlik ja inimesed usuvad paljusid asju. Juba 2000 aastat usutakse surnust ülestõusmist ja taevariiki. Kas te ütleksite otsesõnu välja, kas see loosung või loits või lubadus kehtib ka praegu või on see päevakorralt maha võetud? Millal me ikkagi võiksime jõuda sinna, kuhu te meid olete tahtnud viia? Millal see aeg võiks saabuda?

Andrus Ansip

Ma usun, et Eesti rahvas ei võta seda eesmärki päevakorralt maha. See eesmärk on väärt selle poole püüdlust. Võrdluses 1995. aastaga on Euroopa Liidu majandustest kõige kiiremini kasvanud Eesti majandus. See on fakt. Te nimetasite meie lõunanaabreid Lätit ja Leedut kuidagi halvustavas kontekstis. Mina asetaksin nad kiiduväärsesse konteksti. Praegu, mil Euroopa majandus mitte ei kasva, vaid kahaneb, mil ajad on ebakindlad, on kõige kiirem majanduskasv just nimelt Lätis ja Leedus, aga ka Ühendkuningriigis ja Eestis. Oma kasvu kiiruselt on Eesti ka praegu, mil me ise oma majanduskasvuga üleüldse rahul ei ole, Euroopas viie esimese hulgas.

Kui riiki juhitakse ka edaspidi, lähtudes talupojamõistusest, mitte populistlikest päevaliitilistest kaalutlustest, siis meil on väga suured võimalused ükskord jõukaimate hulka jõuda. Ei olnud ka soomlastele see garanteeritud, aga visa tööga nad selleni jõudsid. Sama võib öelda ka norralaste kohta. Veel 1960. aastatel oli tegemist suhteliselt vaese riigiga, praegu kuulub Norra maailma rikkaimate hulka. Kui me ei sea endale kõrgeid eesmärke, siis

vaevalt me nendeni jõuame. Kui me iga päev sugereerime endale, et oleme väeti ja kehvake ja saamatu riik, kes seisab kuristikü äärel, siis ühel päeval me end sealt kuristikü põhjast ka leiame. Ma pigem eelistan seada kõrgeid eesmärke.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Lugupeetud peaminister! Kui vaadata järgmist ja ka ülejäämist aastat, siis hariduse tuleviku võtmeküsimus on, milline saab olema koolivõrk, aga kindlasti veelgi enam, milline saab olema õpetajate ja õpilaste arvu suhe. Te olete seda ka valitsuses arutanud. On ilmunud hulk artikleid haridusteamadel ning peale teie on ka haridusminister ja valitsuse teised liikmed mitmes intervjuus välja toonud mure, et õpilaste arv on väga palju vähenenud, õpetajate arv aga mitte. Milline see suhe teie arvates peaks olema? Kui õpilaste arv on vähenenud kaks korda, kas siis õpetajate arv peaks lähiaastatel sama kiiresti vähenema?

Andrus Ansip

Teadupärast Eesti on aastaid kulutanud haridusele protsendina sisemajanduse kogutoodangust sama palju kui Euroopa Liidu kõige haridusesõbralikumad riigid. Eesti kulutused haridusele protsendina sisemajanduse kogutoodangust on võrreldavad Küprose, Rootsi ja Taani kulutustega. Jälle tuleb öelda: hariduskulutuste osatähtsusest oleme viie esimese hulgas Euroopa Liidus. Paraku ei ole need suured kulutused toonud kaasa õpetajate rahulolu. Täiesti põhjendatult ei ole õpetajad rahul oma pisikeste palkadega. Küsimus on maksumaksja raha kasutamise efektiivsuses.

Meil on seatud normid, mitu õpilast peab mingis vanuseastmes ühes klassis olema, neid norme tuleks järgida. Sel juhul oleks õpetajate palgad mõnedel puhkudel vähemalt kolmandiku jagu suuremad, teistel puhkudel veelgi enam. Koolivõrk peab olema selline, et see tagaks õpilasele põhikooli koduläheduse, samas gümnaasiumiaste ei nõua niivõrd seda, et kool oleks kodu lähedal, seal on kõige olulisem hariduse kvaliteet. Kodu läheduse printsiibi järgimine ei suuda head kvaliteeti alati garanteerida, sest väikeses gümnaasiumis ei

ole võimalik kõikide ainete andmiseks palgata kõige paremaid erialaõpetajaid, suures gümnaasiumis on see võimalik. Me näeme Eesti kõige paremate gümnaasiumide praktikast, et nii see tõesti on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru!

Peep Aru

Vaatan, et põllumajandusminister istub nii mahajäetuna üksinda nurgas ja keegi temalt midagi ei küsi. Ma parandan selle vea. Hea minister, kuidas areneb igati kiiduväärt ettevõtmine, nimelt Maaelu Edendamise Sihtasutuse üleviimine Viljandisse?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! Ma tundsiingi ennast siin peibutuspardina. Maaelu Edendamise Sihtasutuse viimine Viljandisse edeneb plaanipäraselt. Praegu käivad ettevalmistustööd, sh hoone ettevalmistamine, samuti läbirääkimised töötajatega, kas nad on valmis oma tööd ka uues asukohas tegema. Kogu asutuse füüsiline üleviimine Viljandisse peaks teoks saama järgmise aasta augustis. Ma praegu ei näe küll mingeid takistusi, et see kava ei realiseeru. Ma väga loodan, et see nii ka läheb.

Esimees Ene Ergma

Palun ilmselt viimane küsimus, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Ka mul oli mõte põllumajandusministri käest küsida. Mõni aeg tagasi te rääkisite siin saalis maaelu arengukava raames natuke ka turismist. Kuna me täna hakkame turismi arengukava kinnitama, siis ma küsin teie käest järgmist. Teie sõnum oli, et turism ei ole kuigi prioriteetne valdkond, Eesti inimest see rikkaks ei tee. Äkki te natuke kommenteerite seda laiemalt, miks te turismi kohta nii ütlesite?

Helir-Valdor Seeder

Te ei ole minu mõttest päris täpselt aru saanud. Järgmisel perioodil me kavatsame maaelu arengukava raames turismi toetamisel teha teatud muudatusi. Sel perioodil, aastail 2007–2013, toetati ka maaelu mitmekesistamist ehk siis muud ettevõtlust, mis ei ole

põllumajandusega seotud. Umbes pool kogu selle meetme mahust läks turismi toetamiseks ja sellest omakorda 90% uute voodikohtade loomiseks. Järgmisel perioodil ei ole uute voodikohtade loomine enam abikõlblik. Me arvame, et peaks rohkem keskenduma tegevustele, mis tänu nendele voodikohtadele võimalikud on ja mis võimaldavad luua lisandväärtust. Mõtlen mitmesuguste konverentside korraldamist, matkaradu, seiklusparke – mida iganes. Põhirõhk peab minema tegevusele, mitte voodikohtadele. Minu arvates voodikohtasid on maapiirkondades enam-vähem piisavalt ja me peaksime keskenduma tegevustele, mis võimaldavad luua suuremat lisandväärtust. Külasthan hiljuti Albu valda. Kujutate ette – väike, mõnesaja elanikuga vald, aga seal on 300 voodikohta turistidele. 300 voodikohta! Nii et voodikohtade puudust ei ole, keskenduda tuleb tegevusele. Seda ma püüdsingi väljendada.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Head kolleegid, meie infotunni aeg on läbi. Suur tänu, kolleegid, küsimuste eest! Suur tänu, peaminister ja ministrid, vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu liikmed! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu viienda tööpäeva kolmapäevast istungit. Kolleegid, nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Riigikogu 2013. aasta 12. märtsi otsusega VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamiseks moodustatud Riigikogu uurimiskomisjon on pidanud 19 istungit ning kuulunud ära 26 inimest. Selle käigus oleme saanud kuulda uusi viiteid nende asjaoludega seotud isikutele ja dokumentidele. Komisjon soovib täiendavaks isikute ärakuulamiseks ja dokumentide kontrollimiseks lisaäga. Komisjon praegu kehtiva tähtaja jooksul täiendavaid kuulamisi ja dokumentide analüüsi teha ei jõua, sest komisjoni töögraafik on pingeline ja algselt kavandatud kuulamisi ei ole võimalik ära jätta. Esialgse kava kohaselt

tuli komisjonil esitada lõpparuanne 2. detsembriks 2013. Samaaegselt komisjoni tööga viib VEB Fondi kohta auditi läbi Riigikontroll, kes on plaaninud selle lõpule viia 2014. aasta märtsiks. Selleks, et komisjon saaks auditi tulemusi oma töös kasutada, soovib komisjon ühtlustada oma ajakava Riigikontrolli auditi ajakavaga. Sellest tulenevalt esitame Riigikogu otsuse eelnõu, mille sisu on pikendada VEB Fondi komisjoni töö tähtaega 2014. aasta 7. aprillini. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatusel nimel vastu võtnud ühe otsuse eelnõu. Kui see vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus selle menetluse kolme tööpäeva jooksul.

Head kolleegid, annan edasi teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 14. oktoobril algatatud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 14. oktoobril algatatud võlaõigusseaduse ja tarbijakaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 14. oktoobril algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; neljandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 14. oktoobril algatatud maksukorralduse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; viiendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 14. oktoobril algatatud liiklusseaduse ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; kuuendaks, Vabariigi Valitsuse s.a 14. oktoobril algatatud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon; seitsmendaks, Riigikogu majanduskomisjoni s.a 15. oktoobril esitatud Riigikogu otsuse "Eesti Arengufondi nõukogu liikme nimetamine" eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon.

Head kolleegid, nüüd on aeg teha kohaloleku kontroll.

Kohalolijaks registreerus 82 Riigikogu liiget, puudub 19. Läheme tänase päevakorra juurde.

1. Eesti Vabariigi ja Mehhiko Ühendriikide vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu (466 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Päevakorra esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Mehhiko Ühendriikide vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu 466 teine lugemine. Ma palun ettekandjaks kõnepulti rahanduskomisjoni liikme kolleeg Peeter Laursoni!

Peeter Laurson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Eesti Vabariigi ja Mehhiko Ühendriikide vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu 466 oma 8. oktoobri istungil. Tähtajaks muudatusettepanekuid ei laekunud. Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: võtta eelnõu päevakorda kolmapäeval, 16. oktoobril, teine lugemine lõpetada ning panna eelnõu lõpphääletusele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peeter Laurson! Teile on ka küsimus. Palun, kolleeg Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Austatud ettekandja! Niisuguseid topeltmaksustamise vältimise lepinguid oleme siin Riigikogus vastu võtnud üksjagu. (Sumin saalis.) Praegu küll paistab, et Riigikogu ei kuule, mida sa siin puldis räägid. Minu küsimus on, kas neid n-õ standardlepinguid koostatakse *copy-paste* põhimõttel või on neis ka riigipõhiseid punkte. Kas see eelnõu erineb millegi

pooldest teistest topeltnmaksustamise vältimise lepingutest, mis me oleme siin ratifitseerinud?

Peeter Laurson

Üldiselt on need tõepoolest suhteliselt sarnased, kuid selle eelnõu puhul juhin tähelepanu, et kinnisvarana käsitatakse Mehhikos näiteks ka eluskarja põllumajanduses ja metsanduses kasutatavaid seadmeid. Igas riigis kehtivad teatud väga spetsiifilised erinevused, Mehhiko puhul on sellised.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mart Nutt!

Mart Nutt

Austatud ettekandja! Väga palju Euroopa Liidu majandusalasest tegevusest on delegeeritud Euroopa Liidu tasandil Euroopa Komisjoni pädevusse. Topeltnmaksustamist käsitlevate lepingutega ei ole seda siiani tehtud. Aga kas selles vallas on kavas tekitada olukord, kus Euroopa Liidu nimel sõlmib topeltnmaksustamise vältimise lepinguid kolmandate riikidega Euroopa Komisjon ja sel juhul kehtiksid need kõikides liikmesriikides samamoodi?

Peeter Laurson

Seda komisjon ei arutanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Kas te oskate öelda, milliseid ettevõtteid see leping kõige rohkem võiks tulevikus mõjutada? Mis valdkonna ettevõtetel Eestis on kõige tihedamad kaubandussuhted Mehhikoga?

Peeter Laurson

Rahanduskomisjonis tuli see küsimus juuks, aga sellist statistikat kahjuks ei ole Eesti Pangast ega kuskilt mujalt kätte saadud. Väga palju neid ettevõtteid kindlasti ei ole, aga see seadus on tarvilik juhaks, kui peaks mõni ettevõtte leiduma.

Esimees Ene Ergma

Palun, Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Kuidas teile tundub, kas tulevikus, kui meil selliseid lepinguid veel siia Riigikokku tuleb – ja suure tõenäosusega seda juhtub –, võiks asjaomane statistika olemas olla?

Peeter Laurson

Võiks küll.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Peeter Laurson! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Kuna muudatusettepanekuid ei ole, siis võime minna lõpphääletuse juurde.

Head kolleegid, panen lõpphääletusele Eesti Vabariigi ja Mehhiko Ühendriikide vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu 466. Palun hääletada!

Poolt hääletas 69 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei olnud keegi. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 15.)

2. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (449 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 449 teist lugemist. Palun ettekandjaks kõnepulti rahanduskomisjoni liikme kolleeg Inara Luigase!

Inara Luigas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Teen väikese ülevaate selle seaduseelnõu käsitlemisest komisjonis. Kõigepealt, mis on eelnõu sisu? Eelnõuga täpsustatakse liiduvälisest riigist reisisija toodud aktsiisikauba aktsiisivabastuse reegleid, et lühendada piiriületuse järjekordi, takistada ebaseaduslikku kauplemist liiduvälisest riigist toodud aktsiisikaubaga ning tagada Euroopa Liidu Nõukogu direktiivi 2007/74/EÜ artikli 6 otstarbekohane rakendamine. Sellega seoses määratakse kindlaks aktsiisikauba toomise juhuslikkus, mis sisustatakse aktsiisikauba toomise sageduse kaudu. Eelnõu kohaselt loetakse aktsiisivaba koguse

piires aktsiisikauba toomine mittejhuslikuks, kui alkoholi ja kütust tuuakse Eestisse pärast esmakordset saabumist kalendrikuu jooksul ning tubakatooteid pärast teistkordset Eestisse saabumist kalendrikuu jooksul. Samuti sätestatakse maksuhalduri kaalutusõigus aktsiisivabastuse kohaldamiseks pärast esma- või teistkordset Eestisse saabumist. Lisaks sellele muudetakse eelnõuga teises liikmesriigis asuvate õhusõidukite ja laevade aktsiisikaubaga varustamise korda vastavalt Euroopa Komisjoni määrusele ning tehakse muid redaktsioonilisi täpsustusi õiguselguse huvides.

Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu teise lugemise ettevalmistamisel kaks korda: 8. ja 14. oktoobril. Sisuliselt arutati muudatusettepanekuid. Neid esitati 11, üks muudatusettepanek võeti hiljem tagasi. Komisjon tegi eelnõus konsensusega ühe muudatuse jõustumis-sättes. Selle kohaselt jõustub seadus s.a 1. detsembril, mitte 1. oktoobril, nagu algul pakutud, ja seoses sellega võttis Eesti Keskerakonna fraktsioon tagasi oma muudatusettepaneku, mis pani ette, et seadus jõustub 1. novembril. Menetlusse jäänud muudatusettepanekuid – neid on loetelus kümme – komisjon ei toetanud. Kõik need head ettepanekud hääletati välja. Komisjon jäi eelnõus algataja pakutud lahenduste juurde piirijärjekordade lühendamisel ja liiduvälisest riigist toodud aktsiisikaupadega ebaseadusliku kauplemise takistamisel, et maksulaekumisi suurendada.

Mõni sõna ka nende muudatusettepanekute kohta, mille üle toimus sisuline arutelu. Muudatusettepaneku nr 1 esitasid Kagu-Eesti saadikurühma ja Setomaa toetusrühma liikmed Urmas Klaas, Meelis Mälberg, Ülo Tulik, Peeter Laurson, Tarmo Tamm, Priit Sibul, Toomas Tõniste, Juku-Kalle Raid, Ester Tuiksoo, Kalvi Kõva, Rein Randver ja Inara Luigas. Ettepanek nägi ette, et enda tarbeks võib riiki sisenedes Venemaalt tuua standardses kütusepaagis kütust maksuvabalt kaks korda kuu jooksul. See ettepanek kahjuks toetust ei leidnud.

Teine muudatusettepanek tuli siinkõnelejalt, aga räägin siiski natukene veel, mille üle arutleti esimest muudatusettepanekut käsitledes. Küsiti, millise analüüsi tulemusel jõuti eelnõus pakutud kütusepiirangute juurde. Rahandusministeeriumi esindaja selgitas, et üritati hinnata stsenaariumi, mis saab, kui lubada üks, kaks või kolm korda kuus kütust aktsiisivabalt Ees-

tisse tuua. Kuidas seda kogust hinnati, on kirjas ka seletuskirjas. Rahandusministeeriumi esindaja selgitas, et piiriületuse eesmärk ei pea olema mitte kütuse toomine. Piiri saab ületada ükskõik kui palju kordi, piiratakse aga just aktsiisivaba kütuse toomist. Juhuslikkuse üle otsustamiseks antakse Maksu- ja Tolliametile kaalutusõigus. Rahandusministeeriumi esindajad toonitasid, et mida rohkem kordi kuus võib maksuvabalt piiri ületada, seda enam piiriületuste arv kasvab ja vähenevad maksulaekumised. Piiriülese kütuseveo piiramine võimaldab Venemaa turistidel piiri ületada lühemate järjekordadega.

Samas oli komisjonis juttu sellestki, et ka Venemaa turistid peavad nüüd hakkama kütusekoguseid deklareerima. Ja nagu infotunniski juttu oli, nad peavad leppima sellega, et Maksu- ja Tolliametil on õigus kütusepaagist kütus välja pumbata ja üle mõõta. Pärast antakse see siis omanikule tagasi.

Vaieldi muidugi ka selle üle, kas selline regulatsioon vähendab piiriületust. On ju olemas piiriületuse järjekorra elektrooniline süsteem. Uuriti, miks Eesti siiski jääb ühe korra juurde kuus, kuigi Läti ja Leedu on otsustanud teisiti: Leedus on lubatud kütuse sissetoomine neli korda kuus ja ka Lätis mitte rohkem kui üks kord nädalas.

Rahanduskomisjoni liikmed avaldasid arvamust, et nad saavad küll aru, et muidugi loodab Rahandusministeerium oma regulatsiooni korral riigile rohkem tulusid saada, kuid kindlasti toob see Venemaa turistidele asjaajamist ja muid sekeldusi juurde.

Küsimine veel, mida tähendab üks kord piiriületust täis kütusepaagiga – kas see kehtib sõiduki kohta või reisija kohta. Seaduses on kirjas, et piiriületus on reisijapõhine. Kui aga inimene käib jalgsi üle piiri mitu korda kuus, siis autoga piiri ületamise korral loetakse see ikkagi esmakordseks.

Küsimine ka, kuidas suhtutakse asjasse, kui abikaasadel on kahe peale üks auto. Rahandusministeeriumi esindajad selgitasid, et mõlemal abikaasal on õigus tuua üle piiri kuus üks kord aktsiisivaba kütust.

Viienda muudatusettepaneku arutamisel küsiti, kuidas saab deklareerida täpset kütusekogust. Selle seaduse jõustumisel tuleb reisijal nimelt kütusekogus kirjalikult deklareerida. Rahandusministeeriumi esindaja selgitas, et

see ei ole mitte kohustuslik. Igal reisijal on õigus kütus deklareerida, kui ta ei soovi sekalusi, kui ta Venemaalt ehk siis kolmandast riigist Eestisse saabub ja tal on kütust paagis rohkem kui Eesti riigist lahkumisel. Toonitati, et kui inimene ei oska hinnata, kui palju kütust paagis on, siis on tal alati õigus pöörduda maksu- ja tolliametniku poole, kes mõõdab autos oleva kütusekoguse liitriise täpsusega.

Sellesama muudatusettepaneku puhul küsiti ka, et kui piir ületatakse eri piiripunktides, kuidas siis osatakse arvata, kas reisija on juba varem piiri ületanud või mitte. Rahandusministeeriumi ametnikud selgitasid, et on olemas ühtne jälgimissüsteem, kõik piiriületajad on ühes registris kirjas.

Veel oli arutelu, miks koheldakse Eesti ja Venemaa numbrimärkidega autosid piiril erinevalt. Kinnitati, et Maksu- ja Tolliametile on selline vahetegemine lubamatu ning kindlasti hakatakse riski hindamisel ja kontrollimisel tegema ühetaolisi valikuid.

Samuti arutati selle üle, kas on õigus mitte lubada juhuveobussidel Venemaalt ostetud kütusega parkimiskohta sõita. Praeguse eelnõu seadusena jõustumise korral võivad juhuvedusid tegevad bussid selle kütusega ainult veo sihtkohta sõita. Ja ongi kõik. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Kas te ütleksite ka komisjoni otsused?

Inara Luigas

Komisjoni otsus on teha ettepanek teine lugemine lõpetada. Poolt hääletas 6, vastu 5, erapooletuid ei olnud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Inara Luigas! Nüüd on küsimuste aeg. Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Ma tahan täpsustada eelnõu § 1 punkti 22, kus on öeldud, et seaduse § 27 täiendatakse lõigetega 7 ja 8 järgmises sõnastuses. Lõige 8 on sõnastatud järgmiselt: "Liiduvälisest riigist Eestisse õhusõiduki, rongi või laevaga saabuvate reisijate puhul ei sõltu aktsiisivabastuse kohaldamine alkoholile ja tubakatoodetele piiriületuste sagedusest." Kas seda tuleb mõista nii, et kui inimene saabub Eestisse laeva, rongi või lennukiga, siis

pole tähtis, mitu korda ta sel kuul on piiri ületanud? Ja kui see on nii, siis ma tahaks teada, miks ei ole siia lisatud rahvusvahelisi autobusse?

Inara Luigas

Te olete õigesti aru saanud: kui reisija saabub liiduvälisest riigist Eestisse õhusõiduki, rongi või laevaga, siis piiriületuse sagedust ei määratleta. Inimesed võivad lennuki, rongi või laevaga meile kas või iga päev tulla ja tuua kaasa vastava koguse aktsiisikaupa.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Austatud ettekandja! Tõenäoliselt on see väga tundlik seaduseelnõu. Te mainisite, et algul oli 11 muudatusettepanekut ja kümnet siis arutati. Ma tahan küsida komisjonis toimunu kohta. Te ütlesite, et head ettepanekud jäid arvestamata. Kas selle taga oli algataja surve või oli mingi muu põhjus, miks neid ettepanekuid ei arvestatud? Ning kas komisjonis oli ka laiemat sisulist arutelu? Kas piiriületusele, piiriäärsete elanike liikumisele ja muudele teemadele pühendati tähelepanu?

Inara Luigas

Selle seaduseelnõu üle toimus väga sisuline arutelu. Komisjoni liikmed kohtusid nii Maksu- ja Tolliameti kui ka Rahandusministeeriumi esindajatega. Piiriületuse teemal on palju vaieldud ka siin saalis, on kohtunud piiriäärsete elanikega. On toodud palju näiteid, kuidas on see valdkond reguleeritud teistes liikmesriikides. Ma toonitan veel kord, et Leedus on lubatud kütust aktsiisivabalt üle piiri tuua üks kord nädalas, aga mitte rohkem kui viis korda kuus. Lätis on kriteeriumiks "mitte rohkem kui üks kord seitsme päeva jooksul". Soome riik ei reguleeri üldse kordade arvu, vaid jälgib, et kütust, mis tuuakse kolmandast riigist, ei too-daks eesmärgiga seda müüa.

Rahandusministeerium arvab, et üle piiri reisimise põhieesmärk ei tohi olla sealt aktsiisikaupa hankida. Loomulikult muretsetakse selle üle, et Eesti riigis ikkagi maksuraha laekuks. Ka siinkõneleja ei ole nii loll, nagu Jürgen Ligi täna viitas, väites, et ma püüan ainult Kagu-Eestis hääli koguda. Nagu me kõik, mu-

retsen ka mina selle pärast, et Eesti riigis laeku maksuraha ja riigieelarve saaks täidetud. Samas me peaksime silmas pidama ka seda, et elu Kagu-Eestis ja mujal piiril ei ole elu Tallinnas ning neid väikesi soodustusi, mida on lubanud Euroopa Liit oma direktiividega, oma määrustega, võiks Eesti riik siiski ka võimaldada. See lihtsustaks märksa Kagu-Eesti elanike toimetulekut. Ja kõik see raha, mis hoitakse kokku sealtpoolt piiri kütuse ostmisega – seda ei viida kuhugi mujale. See viiakse toidupoodi, see viiakse esmatarbekaupade poodi – ükskõik kuhu. See kasutatakse ära siin Eesti riigis ja maksudena jõuab see nii või teisiti riigieelarvesse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus on võrdse kohtlemise kohta. Nagu te oma ettekandes mainisite, Soomes ei ole üldse kõnealune piiriületuste arv piiratud, Lätis ja Leedus on see neli-viis korda kuus, Eestis aga vaid üks kord kuus. Mille poolest Eesti inimene erineb soomlasest, lätlasest ja leedulastest?

Inara Luigas

Kindlasti ta erineb selle poolest, et ta räägib eesti keelt. Erineb ka selle poolest, et tal on niisugune valitsus. Selle üle on mul muidugi südamest kahju. Aga kõik ei ole veel halvasti lõppenud. Kui Vabariigi Valitsus arvab, et seda seaduseelnõu saab Eesti kodanike jaoks paremaks muuta, siis see võimalus tal on. Kutsun ka kõiki Riigikogu liikmeid üles teatud muudatusettepanekuid toetama!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik, teine küsimus!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Täna teid selgituse eest, aga te jätsite vastamata minu küsimuse teisele poolele. Kas te selgitaksite, miks sellesse punkti, kus on kirjas rong, laev või õhusõiduk, ei ole lisatud rahvusvahelist reisibussi? Mis vahe seal on?

Inara Luigas

Ma ei oskagi seda kommenteerida. Rahvusvaheliste reisibusside kohta on eraldi normatiivid. Mis puutub juhuveobussidesse, siis Rahandusministeerium väidab, et bussis on teinekord ainult kaks-kolm inimest ja neid sõidutatakse üle piiri ainult ühe eesmärgiga: tuua kütust. Need bussid ei tohi tuua rohkem kütust, kui on vaja veose sihtkohani sõitmiseks. Rahvusvaheliste busside kohta kehtivad teised direktiivid ja reeglid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Hea komisjonipoolne ettekandja! Minu küsimus on tolli- ja maksuametniku kaalutusõiguse kohta. Kuna üks muudatusettepanek käsitles just seda, siis loodetavasti te komisjonis seda teemat arutasite. On teada, et Venemaalt on hakatud tulema Kagu-Eesti haiglatesse sündinud. Ja kui laps on sündimas, siis on emal enne seda vaja arsti juures käia hea mitu korda, kindlasti vähemalt kord kuus. Kas see, kui Pihkva oblasti pere otsustab, et nende laps sünnib Võru haiglas, ei võiks minna erijuhu alla? Ka pereisal tuleb ju last vaatama ja koju tooma sõita ning vahest peab ema või laps hiljem veel kontrollis käima.

Inara Luigas

Sellest oli komisjonis põgusalt juttu. Üldjuhul on piiriületaja reisija ja reisijapõhiselt maksustatakse ka kütus. Aga kui näiteks noor pere Pihkvast sõidab vaatama haiglat, kus naine tahab lapse sünnitada, siis on selge, et piiri ületatakse korduvalt. Ma kujutan ette kõiki neid sekeldusi, mis piiriületusega kaasnevad. Kui esimest korda Võru haiglasse sõidetakse, siis ületatakse piir täispaagiga, neil on aktsiisivabastus. Eestist lahkudes peavad nad oma kütusejäägi deklareerima. Teist korda, näiteks sünnitama sõites, võib neil olla paagis kütust täpselt sama palju, kui enne liitmeid kirja sai. Kui näidik näitab natukene üle ning maksu- ja tolliametnikul tekib kahtlus, et paagis võib olla viis liitrit üle, siis palutakse kogu see pere autost välja, pumbatakse kütusepaak tühjaks, kütus mõõdetakse ära ja antakse peale seda, kui vajaduse korral on aktsiisimaks tasutud, kütus perele tagasi. Mingisuguseid erisusi ei

ole sätestatud, on vaid maksu- ja tolliametnike kaalutusõigus, kui tegu on teist korda piiri ületamisega. Kõigil järgmistel kordadel, kui kütusekogus ei ole kirjalikult deklareeritud, läheb kütus maksustamisele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Lugupeetud ettekandja! Lätis võib üle piiri tuua aktsiisivaba kaupa neli korda kuus. Kui eestlane käib Venemaal läbi Läti piiripunkti, kas temale laieneb ka see õigus?

Inara Luigas

Praeguste andmete kohaselt on nii, et kui Eesti kodanik ületab Vene-Läti piiri, siis tallegi laieneb see õigus. Ta võib käia niimoodi üle piiri neli korda kuus.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Inara Luigas! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme muudatusettepanekute läbi vaatamise juurde. Seaduseelnõu kohta esitati 11 muudatusettepanekut, alustame nende läbi vaatamist.

Muudatusettepanek nr 1 on kolleegide Urmas Klaasi, Meelis Mälbergi, Ülo Tuliku, Peeter Laursoni, Tarmo Tamme, Priit Sibula, Toomas Tõniste, Juku-Kalle Raidi, Ester Tuiksoo, Kalvi Kõva, Rein Randveri ja Inara Luigase esitatud. Juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Palun seda muudatusettepanekut hääletada! Enne hääletust palun kümme minutit vaheae- ga, et rahvasaadikud saaks omavahel veel asja arutada!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun siis vastav paber või bumaaga siia! Vaheae kümme minutit.

V a h e a e g

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kolleegid, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni võetud vaheae on lõppenud ja me võime minna hääletuse juurde.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 1, mille on esitanud kolleegid Urmas Klaas, Meelis Mälberg, Ülo Tulik, Peeter Laurson, Tarmo Tamm, Priit Sibul, Toomas Tõniste, Juku-Kalle Raid, Ester Tuiksoo, Kalvi Kõva, Rein Randver ja Inara Luigas ning mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada! Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Mul on protseduuriline küsimus: kuhu on kadunud rahvasaadikud Klaas, Mälberg, Tulik, Laurson, Sibul, Tõniste ja Raid?

Esimees Ene Ergma

Ma lugesin kõik ette. (Naer saalis.)

Eiki Nestor

Aga kuhu nad kadunud on?

Esimees Ene Ergma

Kuhu nad kadunud on, see ei ole minu probleem! Kolleegid, palun tähelepanu!

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 1, mille on esitanud Urmas Klaas, Meelis Mälberg, Ülo Tulik, Peeter Laurson, Tarmo Tamm, Priit Sibul, Toomas Tõniste, Juku-Kalle Raid, Ester Tuiksoo, Kalvi Kõva, Rein Randver ja Inara Luigas. Juhtivkomisjon on jätnud selle ettepaneku arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt on 26 Riigikogu liiget, vastu 36, erapooletuid ei ole. Ettepanek toetust ei leidnud.

Muudatusettepanek nr 2 on kolleeg Inara Luigase esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Hästi! Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 2, mis on kolleeg Inara Luigase esitatud ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 16 Riigikogu liiget, vastu oli 43, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepanek nr 3 on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on

jätnud selle arvestamata. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Palun kolmandat muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, panen hääletusele kolmanda muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 24 Riigikogu liiget, vastu oli 43, erapooletuid ei olnud. Ettepanek toetust ei leidnud.

Muudatusettepanek nr 4 on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Palun neljandat muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Hästi! Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 4, mis on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud. Juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 23 Riigikogu liiget, vastu oli 44, erapooletuid ei olnud. Ettepanek toetust ei leidnud.

Muudatusettepaneku nr 5 on esitanud kolleeg Inara Luigas, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Palun! Lugupeetud kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 5, mille on esitanud kolleeg Inara Luigas ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 24 Riigikogu liiget, vastu 42, erapooletuid ei olnud. Ettepanek toetust ei leidnud.

Muudatusettepanek nr 6 on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata.

Muudatusettepanek nr 7 on samuti Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata.

Muudatusettepanek nr 8 on kolleeg Inara Luigase esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Palun! Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 8, mis on kolleeg Inara Luigase esitatud ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Poolt hääletas 23 Riigikogu liiget, vastu 39, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepanek nr 9 on kolleeg Inara Luigase esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Palun! Hea Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 9, mis on kolleeg Inara Luigase esitatud. Juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 24 Riigikogu liiget, vastu 42, erapooletuid ei olnud. Ettepanek toetust ei leidnud.

Muudatusettepanek nr 10 on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata.

Ja viimane muudatusettepanek, nr 11 on rahanduskomisjoni esitatud ning juhtivkomisjon on seda arvestanud täielikult.

Head kolleegid, me oleme läbi vaadanud kõik muudatusettepanekud. Seaduseelnõu 449 teine lugemine on lõppenud.

3. Taimkaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (473 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Meie järgmine päevakorrapunkt on taimkaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu 473 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõne-

tooli maaelukomisjoni liikme kolleeg Priit Sibula!

Priit Sibul

Austatud koosoleku juhataja! Head kolleegid! Eelnõu 473 on maaelukomisjonis enne teist lugemist arutusel olnud kahel korral: 7. oktoobril, kui lisaks komisjoni liikmetele oli kohal ka Põllumajandusministeeriumi taime-tervise osakonna taimekaitse büroo juhataja osakonnajuhataja ülesannetes Evelin Hillep, ja 14. oktoobril. 7. oktoobril me arutasime ka muudatusettepanekut, mis seisnes selles, et Eesti Maaviljeluse Instituudi välja antud koolitustunnistused jäävad kehtima ka pärast taimekaitseseaduse muutmist. Veel tehti normitehnilisi parandusi, mis tulenevad normitehnika eeskirjast.

Komisjon langetas konsensusliku otsuse teine lugemine lõpetada. Esmaspäeval, 14. oktoobril tegime ettepaneku, et eelnõu võiks kolmandal lugemisel suures saalis olla 23. oktoobril. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Teile on ka küsimus. Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Lugupeetud ettekandja, ma tänan väga sisuka ettekande eest! Mul on üks küsimus. Me siin mõni minut tagasi arutasime üht väga olulist teemat. Kas sa jäid lihtsalt hiljaks või kus sa olid?

Priit Sibul

Komisjon ei tegelenud vähimalgi määral küsimusega, kus ma kavatsen olla, kui saalis tuleb arutusele eelnõu 449. Ma annan oma liikumistest aru mitte siin saalis, vaid oma valijatele.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Priit Sibul! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Seaduseelnõu muutmiseks on üks ettepanek, mille on esitanud maaelukomisjon ja mis on täielikult arvestatud. Seaduseelnõu 473 teine lugemine on lõppenud.

4. Riigikogu otsuse "Eesti riikliku turismiarendukava 2014–2020 kinnitamine" eelnõu (461 OE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Eesti riikliku turismiarendukava 2014–2020 kinnitamine" eelnõu 461 esimene lugemine. Kõnepulti on juba tulema hakanud majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Palun!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Nagu öeldi, esitab valitsus Riigikogule heakskiitmiseks turismiarendukava aastateks 2014–2020. See kava on põhiliselt keskendunud riigi tegevustele turismi arendamisel järgmisel seitsmel aastal. Me oleme seda kava koostanud väga laiapõhjaliselt, kaasates mitmeid turismiettevõtjaid ja nende aktiivi ühendavaid organisatsioone, omavalitsusi ja ministere. Seetõttu julgeme taotleda sellele eelnõule Riigikogu toetust. Püüan oma ettekandes natuke avada selle strateegia sisu, mis käsitleb olukorda ja hindab tulevikuperspektiive.

Alustuseks juhin tähelepanu, et me oleme kaksikümne aastat võtnud turismivaldkonda ja selle positiivset arengut üsna loomuliku ja garanteerituna. Kõik me reisime, kes rohkem, kes vähem, nii Eestis kui ka välismaal. Turismisektori arvuliste näitajate põhjal võib öelda, et see on väga oluline ja arenev sektor. Me hindame, et turismisektor koos oma kaudsete mõjudega annab 6,3% Eesti SKT-st, turismiteenuste eksport moodustab 29% teenuste ekspordist. Eesti Panga andmetel sai Eesti välis- turismist tänavu esimesel poolaastal 617 miljonit eurot tulu, kasv aasta jooksul oli tervelt 7%.

Turismisektoris on tuhandeid töökohti, väga paljudes Eesti piirkondades on turismipiirkonna arengut silmas pidades tihtipeale kõige tõsisema potentsiaaliga majandusharu. Turist, kes tuleb Eestisse kas äriasjus või puhkusele või ka paariks tunniks laevalt maale astub, puutub kokku väga paljude ettevõtlusliikide ja -vormidega. Ta käib ekskursioonil ja muuseumis, ööbib hotellis, sööb restoranis, ostab suveniire, liigub Eestis mitme omavalitsuse piires jne.

Kõik need kontaktid mõjutavad tema arvamust meie riigist ning kõigi nende kontaktide korral jätab ta Eestisse raha ja elavdab meie majandust. Seetõttu, et turismisektoris on palju ja väga erinevaid osapooli, tulebki üritada turismi ühiselt koordineerida. Ma kasutasin sõna "üritama", sest arvestades, kui suur osakaal on siin erainitsiatiivil ja inimeste loovusel, oleks asjatu kavandada turismi arengut ülevalt alla.

Eesti turism nagu kogu Eesti majandus on kahekümne aasta jooksul teinud läbi märkimisväärse arengu. Väliskülalised, kes on eri põhjustel leidnud tee Eestisse, on tavaliselt siin väga positiivselt üllatunud. Selleks et neid siia rohkem jõuaks, tuleb tegelda arengukava esimese märksõnaga. Nimelt on üks strateegiline suund edaspidigi Eesti tuntuse suurendamine. Me jätkame Eesti turundamist nii lähematel kui ka kaugematel turgudel. Seejuures muutub senisest olulisemaks Eesti kui mitmesuguste nišiturismi võimalustega riigi tutvustamine, olgu selleks nišiturismiks loodus-, konverentsi-, toiduturism vms.

Teine märksõna on ühendused. Kindlasti on esiteks oluline, kuidas turist Eestisse saab, ja teiseks, kuidas ta saab juba siin olles mugavalt ringi liikuda. Me liigume jõuliselt edasi Rail Balticuga ja me tahame muuta atraktiivsemaks rongiühendusi meie idanaabriga. Tallinna Lennujaam jätkab uute võimaluste otsimist, et lennuühendusi mitmekesistada. Loodetavasti on meie kohalikust turust lähtuv lennuettevõtte kõige sügavamast august väljas ja suudab pakkuda uusi ühendusi. Uued elektri- ja diiselrongid peaksid andma võimaluse mugavamalt ja kiiremini Eestis reisida ning see peaks aitama kaasa turismi arengule Tallinnast väljaspool. Jätkub Eesti teede areng, mille me näeme ette Eesti transpordi arengukavas. Me arendame teevõrgustikku Tallinna–Tartu, Tallinna–Pärnu ja Tallinna–Narva suunal.

Meie kõige suurem ja konkreetsem ülesanne ühenduste arendamisel on meie peamiste rahvusvaheliste väravate (Tallinna Lennujaam, Tallinna Vanasadam) parem ühendamine ülejäänud transpordivõrguga. See puudutab kindlasti meie pealinna arenguplaane: ühistranspordiliinide parem ühitatavus, trammiliini pikendamine lennujaamani, mugavad ümberistumisvõimalused Ülemistel, Vanasadama piirkonna terviklik väljaarendamine koostöös erasektoriga. Loomulikult peab turistil olema põhjust

Tallinnast välja minna. Piirkondlike tugiteenuste arendamisele ja koostööle selles vallas on turismiarendukavas pühendatud eraldi peatükk.

Kolmas oluline märksõna on koostöö: koostöö erasektori ja riigi vahel, erasektori ja omavalitsuse vahel, omavalitsuse ja riigi vahel, ettevõtjate vahel. Me ärgitame arengukavas toodud tegevustega ettevõtjaid vaatama oma igapäevases tegevusväljast kaugemale, mitte nägema naabris ainult konkurenti, vaid ka koostööpartnerit. Samuti tahame näha riigi ja omavalitsuste koostöö olulist parandamist, seda ennekõike Tallinnas. Riik on mereääre arendamisse Lennusadama ümbruses andnud suure arengutõuke. Me loodame, et Tallinn tuleb välja algatustega, millega Tallinna kui põhjamaa merelinna järgmistel aastatel edasi arendatakse. Me oleme valmis sellesse panustama.

Neljandaks on oluline tajuda turisti vajadusi ja soove. See algab juba iga üksiku ettevõtte tasandilt. Turismitalu peremees või perenaine peab vaatama oma ettevõtmist kliendi pilguga, ta ei tohiks osutada ainult neid teenuseid, mida tal endal kõige mugavam pakkuda on. Riigi tasandil näeme kolme peamist nišši, kus turismivaldkonnas on nõudlus ilmselgelt olemas. Esiteks pakume arengukavas välja rahvusvahelisi üritusi võimaldava messi- ja konverentsikeskuse rajamise koostöös erasektoriga. Me oleme teinud väliseksperte kaasates uuringu, mille esialgsetest tulemustest selgub, et vajadus sellise keskuse järele on olemas. Praegu tehakse tasuvusanalüüsi. Keskuse ehitamise ja selle äri eduka korraldamise eri variandid on tulevikus arutelu koht. Teine suurem investering on rahvusvaheliselt atraktiivsed pereturismiteenused. Loodame, et me veel sel aastal suudame langetada positiivse otsuse Lottemaa kohta, kuid peame vajalikuks kaasa töötada, et tekiks pereturismikeskused ka Tallinna ümbruses. Kolmanda suurema vajadusena investeringute mõttes näeme väikesadamate võrgustiku arendamist, et me saaksime oma väärilise osa Läänemere mereturismi tulust.

Kindlasti nõuab see kõik raha. Me oleme praegu esitanud turismi arengukava rahaliseks mahuks 123 miljonit eurot. Juhin tähelepanu, et see on ligikaudne arv, mis hõlmab põhiliselt mitmesuguste turismiprogrammide rahastamist. Ka turismiga kaudsemalt seotud investeringud ja tegevused on valitsusel loomuli-

kult kavas, me ei kavatse lõpetada ühtegi olemasolevat töötavat meedet. Summa on väiksem kui Euroopa Liidu eelmisel või praegu veel kestval perioodil, kuid me leiame, et ka meie turism on välja kasvanud sellest faasist, kus kõikvõimalikke tegevusi tuli n-ö laustootada. Riigi ja avalike vahenditega tuleb sekku da seal, kus on turutõrge, kus ilma selleta jääb tegemata midagi olulist, mis aitaks meie turismil oma eesmärgi saavutada.

Aastatel 2007–2013 oleme suunanud turismi arendamisse umbes 170 miljonit eurot. Kokku oleme toetanud 70 turismiobjekti ja mitmesuguseid turismitooteid Eesti eri piirkondades. Me kõik teame Lennusadamat, Eesti Meremuuseumi, Tallinna Teletorni, Teaduskeskust AHHA Tartus. Need kõik on ennast turismiinvesteeringuna juba õigustanud, saanud populaarseks välituristide ja eestlaste hulgas. Osaliselt kindlasti tänu sellele toetusele, aga ennekõike tänu Eesti inimeste pühendunud tegutsemisele turismivaldkonnas on Eestis käivate turistide arv igal aastal kasvanud, see on praegu suurem kui kunagi varem. Me näeme, et iga kvartali statistika toob uue rekordi. Muidugi tuleb küsida, kas me saame olla kindlad, et turistide arvu kasv on meile tagatud igavesti. Loomulikult on õige vastus, et ei saa. Me peame väga tugevalt pingutama, et areng jätkuks.

Me oleme välja pakkunud eesmärgid aastaks 2020. Me näeme Eestit ka edaspidi atraktiivse ja konkurentsivõimelise turismisihtkohana. Kui 2012. aastal eksporditi Eestis turismiteenuseid 1,2 miljardi euro eest, siis arengukava näeb ette, et 2020. aastaks jõutakse 1,6 miljardi euroni. Välituristide arv peab kasvama kolmandiku võrra ehk ligi 5 miljonini ning siseturism veerandi võrra ehk siseturiste peaks olema 2,1 miljonit.

Arengukava esimene strateegiline põhisuund on Eesti kui reisisihi tuntuse suurendamine (eelarve 20 miljonit eurot). Meie eesmärk on suurendada sihtturgude tarbijate ja reisikorraldajate teadlikkust turismivõimalustest Eestis ning kasvatada nõudlust Eesti turismitoodete järele. Arengukavas pöörame eraldi tähelepanu konverentsi- ja äriturismi turustamisele ning määrame kindlaks prioriteetsed turud. Me keskendume Soome, Venemaa, Läti, Rootsi, Norra, Saksamaa ja Suurbritannia turule, kuid ka kaugematele sihtturgudele (Hiina,

Jaapan, USA). Oleme arengukavas koostöös ettevõtjate ja turuanalüütikutega kindlaks määranud nende sihtturgude põhilised fookusgrupid ja tegevused, mille jaoks riik raha annab. Loomulikult jätkame Eesti kui reisisihi tuntuse suurendamist siseturismi silmas pidades.

Teine strateegiline suund on turismiinfo ja turismitoodete arendus (rahaline maht 13 miljonit eurot). Kõige olulisem, mida ma tahan siin saalis mainida, on innovatiivsete ja kasutajasõbralike elektrooniliste lahenduste ning mobiilirakenduste loomine, nende turustamine ja pidev värskendamine. Samuti näeme ette, et tegeldakse temaatiliste koostöövõrgustike arendamisega ja korraldatakse uuringuid Eestis viibivate turistide seas, aga ka sihtturgudel.

Kolmas suund on rahvusvaheliselt huvipakkuvate turismiattraksioonide arendamine (rahaline maht 50 miljonit eurot). Eesmärk on laiendada Eestis turistidele huvipakkuvate attraksioonide valikut, just nimelt selliste attraksioonide valikut, mis tekitavad turistide seas senisest suuremat huvi Eestisse tulemise vastu. Me eelistame tooteid ja teenuseid, mille nõudlus ei ole piiratud ainult suvise tipphooajaga. Et ületada hooajalisuse lõksu, toetame selliste turismiattraksioonide rajamist, mis motiveerivad Eestisse reisima ja siin pikemat peatuma ning aitavad kasvatada nõudlust sellisel ajal, kui üldine nõudlus ei ole väga suur. Nagu eespool märgitud, on peamised märksõnad siin multifunktsionaalne konverentsi- ja messikeskus, rahvusvaheliselt huvipakkuv pereturismikeskus ning väikesadamate võrgustiku väljaarendamine.

Neljas strateegiline suund on rahvusvaheliste sündmuste korraldamises osalemine (eelarve maht 7,5 miljonit eurot). Eesti tuntuse kasvatamiseks tahame näha suuremat panust suursündmustesse, näiteks kultuuri- ja spordisündmustesse, aga ka rahvusvahelistesse konverentsidesse, mis aitavad kaasa välituristide arvu kasvule, turismi hooajalisuse vähendamisele ning loomulikult Eesti tuntuse suurendamisele konverentsi- ja kultuuriturismi sihtriigina.

Viies strateegiline suund on piirkondlike turismitoodete arendamine (eelarve maht 25 miljonit eurot). Eesmärk on siduda piirkondades olemasolevad tooted ja teenused üheks tervikuks. Me tahame siin näha omavalitsuste ja maakondade, aga seal, kus see on vajalik ja

loogiline, ka laiemate regioonide ühist tegutsemist, et suurendada Eesti atraktiivsust turistide hulgas.

Nende ja paljude muude tegevuste tulemusel tahame kasvatada Eesti turismisektori rahvusvahelist konkurentsivõimet, suurendada Eesti tuntust reisisihtkohana, kasvatada välis-turistide arvu Eestis ja suurendada turismiteenuste eksporditulu kolmandiku võrra, 1,6 miljardi euron. Samuti soovime suurendada töökohtade lisandväärtust turismisektoris.

Veel kord ütlen, et see arengukava on raamistik, mis keskendub põhiliselt riigi panusele otseselt turismi arengusse Eestis. Arengukava ühe lisana on ära toodud puutumused teiste valdkondadega. Paljusid küsimusi, mis otseselt või kaudselt turismi mõjutavad, ei ole arengukavas käsitletud. Kõigi järgmiste strateegiate arutamisel peame turismiaspekti kindlasti silmas pidama. Nagu öeldud, see kava on ühistöö. Ma loodan, et enamikus küsimustes on tänast tarkust ja kogemust kasutades saavutatud konsensuslik arusaam järgmiseks seitsmeks aastaks. On selge, et seitse aastat on Eesti arengus hästi pikk aeg. Kindlasti ei ole mõtet taotleda seda, et iga sõna selles arengukavas oleks kivisse raiutud. Me peame säilitama endale võimaluse olla paindlik ja reageerida välistingimuste muutumisele. Me ei tohi maha magada uusi võimalusi ja peame arendama loovat koostööd eraettevõtjatega Eestis ja väljaspool Eestit, selleks et meie atraktiivsus kasvaks. Ma väga loodan, et Riigikogu arutelu on viljakas. Kindlasti on kõik teie ideed, aga miks mitte ka kriitika teretulnud. Me püüame oma tegevuses seda kõike arvestada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud minister! Teile on küsimusi. Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh! Hea ettekandja! Paraku ei võimalda kodu- ja töökorra seadus meil selles arengukavas mingeid muudatusi teha, me saame selle ainult kas heaks kiita või tagasi lükata. Nagu ka majanduskomisjonis on räägitud, on Riigikogul olnud vähe võimalusi selle arengukava koostamisel kaasa rääkida. Küll on seda väga aktiivselt teinud Riigikogu ühendused. Küsimus on praegu just uue arengukava rakendamises. On selgunud mõned probleemid. Kava

peab juba kahe kuu pärast rakenduma, aga järgmise aasta esimese poolaastaga seoses on suur ebaselgus, uued meetmed veel ei rakendu. Kas ministril oleks võimalik asi tugevalt kätte võtta, et leida üleminekuvõimalusi, kui praeguse arengukava kehtivus lõpeb, aga uus veel ei rakendu?

Juhan Parts

Aitäh! Kui see küsimus puudutas valitsuse käes olevaid rahalisi ressursse, siis ma usun, et hädavajalikeks tegevusteks peaks meil raha jätkuma. Kindlasti vajavad uued investeringud või ka uued algatused paremat ettevalmistust, aga ma ei näe siin mingisugust rahalist auku. Meie huvi on laiem, see ei puuduta ainult turismi. Me tahame olla raha n-ö turuletoomisel väga aktiivsed. Me loodame, et suudame püsida graafikus, mille me oleme Euroopa Komisjoniga kokku leppinud. See tähendab, et võib-olla isegi see, kui me näiteks 2014. aasta riigieelarves ei ole vahendeid ette näinud, ei takista nende arengukavade kiiremat rakendamist. Eeldus on see, et me suudame Euroopa Komisjoniga need kõnelused lõpetada. Euroopa Komisjon jagab meie strateegilisi eesmärke, sh turismi osas. Ma usun, et see, et reaalsed rahalised võimalused avanevad juba järgmisel aastal, on täiesti teostatav.

Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kabrits, palun!

Siim Kabrits

Aitäh! Lugupeetud minister! Turism kuulub auto- ja naftatööstuse kõrval maailma kolme tähtsaima majandusharu hulka. Eile mainis justiitsminister, et Eestis tegeleb õigusloomega 150 ametnikku. Kui ma vaatan Statistikaameti kodulehte, siis näen, et seal töötab 400 ametnikku. Kas te oskate öelda, kui palju on riigisektoris ametnikke, kes koordineerivad Eesti turismipoliitikat?

Juhan Parts

Kindlasti suurusjärgu võrra vähem, kui on riigiparaadis nende valdkondade esindajaid, keda te nimetasite, aga ma usun, et neid on piisavalt. Turismivaldkonnas on olulised ikkagi tuhanded aktiivsed ja pühendunud inimesed. Nemad teevad turismis rohkem ilma kui ametnike armee.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister, tänan ülevaate ja selle töö eest! Te mainisite ühendusi. Ma kaldun arvama, et paljudele lõunaestlastele ei ole Tallinn sõlmpunkt, kust oma reise alustatakse. See on hoopis Riia. Me teame, et lennuühendusega Tartust Riia suunas praegu eriti ei tegelda, prioriteet on rongiühendus. Milline on Tartu–Valga–Riia ja Riia–Valga–Tartu liini perspektiiv turistide liikumisega seoses? Kas seal on perspektiivi või piiridub kõik Rail Balticu projektiga?

Juhan Parts

Kui küsimus puudutas seda, kas rongiga saab Tartust Riiga, siis saab küll, ka praegu saab. Ainult Valgas tuleb ühest rongist välja ja teise rongi sisse astuda, nimelt Läti rongi. Me oleme põhjalikult analüüsinud, kas Tallinna–Riia või, kui soovite, ka Tartu–Riia reisirongiühendus oleks majanduslikult tasuv. Kui toetust ei maksta, siis ei ole praegu ilmselt ettevõtet, kes selle rongiühenduse käima paneks. Kõige keerulisem küsimus kulubaasi seisukohast on infrastruktuuritasud lõuna pool. Me teame, et lõunanaabritel on reisirongide infrastruktuuritasude poliitika raudteel natuke teistsugune kui meil ja need kulud kasvavad seal üsna suureks. Samas oleme avatud Eesti erarongioperaatoritele. Me teame, et nad on väga pretensioonikad. Miks nad ei võiks ka midagi sisulist ära teha?

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Kui turismiarendukava lugeda, siis tundub, et kogu see kava on mõeldud ainult Tallinna ja Harjumaa jaoks, kaugemale ei ole võimalik kuidagi sõita. Eestis aga on olemas Peipsi, mis on Euroopas suuruselt neljas järv ja üks kalarikkamaid järvi. Kui arengukavas räägitakse väikesadamatest, siis on juttu küll mereäärest, aga me ei näe kuskil seda, et Eesti ühte vaesemasse piirkonda ehk Peipsi äärde võiks riik ehitada väikesadamaid ja ühendada kuidagi Läänemere

Peipsi järvega, et turistid saaksid oma jahtidega Peipsile jõuda.

Juhan Parts

Aitäh! Kui me räägime väikesadamate programmist, siis majandusministeerium ei ole siin välistanud ka Peipsi järve väikesadamaid. Kui me aga vaatame turismi ja seda, kui väike on tegelikult Eestis mereturismi osa, arvestades turu kogumahtu, siis on selge, et võimalused ongi kindlasti peidus seal. Arengukava võtab võimaluse korral kindlasti arvesse majanduslikku ja ärilist lähenemist. Seda esiteks. Teiseks, kuidas sa sealt Narva kosest alla saad? Ellu tahaks ka nagu jääda. Meie koalitsioonipartneril oli omal ajal idee, mis läks sisse valitsusliidu leppesse, et Pärnust luuakse siseveekogude kaudu veeteed Peipsile. See oli Reformierakonna visioon. Me töötasime selle küsimuse läbi. Selleks et mitte väike laevake, vaid natuke suurem purjejaht mööda seda veeteed liikuma pääseks (kui muidugi tuult on, aga võib ka mootori taha panna), on vaja investeringuid umbes 300 miljonit pluss veel mõni miljon eurot. Ma ei räägi keskkonnamõtjudest ega muudest üsna keerulistest asjadest.

Kui me vaatame nõudlust sellise veeteed järele, siis see on, olgem ausad, olematu. See on väga kallis investeering ja tõenäoliselt on seda raha mõistlikum kuskil mujal kulutada. Samas olen nõus, et Peipsi-äärsed alad on suure turismipotentsiaaliga. Kindlasti ei ole ma nõus sellega, mida on arengukava kohta arvatud, justkui kohaliku turismi võimalused oleksid sealt kõrvale jäetud. Sellega ei taha ma kuidagi nõustuda. Kui ma vaatan tehtud investeeringuid, siis näen, et väljaspool Tallinna tehtud investeeringute osakaal on ikkagi märkimisväärne. Ma arvan, et nende piirkondade põhiküsimus on see, kuidas suuta ühise jõuna tegutseda ja olla atraktiivsem ning ise otsida oma võimalusi nii Eestis kui ka mujal. See puudutab Saaremaad ja ka muud Eestit kuni Peipsi-äärse piirkonnani välja. Me tahame sellist kohalikku ühistegevust igapidi toetada. Meil on professionaalse ühistegevuse, mitte sadade miljonite eurode defitsiit.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Arengukava üks peamisi eesmärke on arendada rahvusvaheliselt huvipakkuvaid turismiatraktsioone ja toetada rahvusvaheliste sündmuste korraldamist Eestis. Arengukava leheküljel 19 räägitakse konkreetset sporditurismi arengust, lubatakse toetada sellise turismitaristu rajamist. Eestis on üks spordiala, millel on hästi lai harrastajate ring ja samal ajal on ka tippspordis meie tulemused sel alal maailmatasemel. See on ujumine. Paraku puudub Eestis võistlusujula, kus oleks võimalik rahvusvahelisi võistlusi arvestataval tasemel läbi viia. Kas selle arengukava põhjal on ujumiskogukonnal lootust, et majandusministeeriumilt saadakse toetust ühe korraliku võistlusujula rajamiseks ja hiljem vähemalt ühe või mitme rahvusvahelise võistluse siin korraldamiseks?

Juhan Parts

Aitäh! Hea küsimus. Ma kasutan seda küsimust selleks, et selgitada suuremate investeeringute mõtestatust. Me oleme arengukavasse pannud kirja investeeringud, mida on vaja mingi tugeva turutõrke likvideerimiseks või selleks, et julgustada erasektorit investeerima otseselt turismiobjektidesse. See arengukava ei nimeta, aga loomulikult ka ei välista kultuuri-ega spordiinvesteeringuid, mis ühel või teisel moel, kaudselt või otsesemalt annavad kindlasti panuse turismi. Ma tean, et kultuuriministril on plaanis mitmed muuseumiarendused, investeeringud muinsustesse. See spordiinvesteering, millest te räägite, on olnud meil arutelu teemaks. Aga me ei garanteeri, et investeeringuraha suunatakse ujula rajamiseks. Kui me räägime investeeringute rahaallikana Euroopa vahenditest, siis tuleb meele pidada, et meil on siin kogemus ühe muuseumiga. On terve pikk ja keeruline metoodika, millal saab rääkida turismiinvesteeringutest ning kultuuri- või mingit muud laadi investeeringutest. Ka siin sõltub lahendus sellest, mida on Euroopa rahaga võimalik teha, siis saab täpsemalt vastata. See ei tähenda aga seda, et valitsusel ei või olla muid investeeringuobjekte kultuuri- või spordivaldkonnas.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Arengukava räägib nii mõneski kohas terviseturismist, aga ainult paaris kohas raviturismist kui terviseturismi ühest all-liigist. Kas raviturismi on tagasihoidlikult käsitletud näiteks selle tõttu, et Sotsiaalministeeriumi investeeringud või üldse tervishoiusektoris planeeritavad investeeringud ei arvesta raviturismi võimalustega? Või nad siiski arvestavad nendega? Kas raviturismile ei oleks pidanud arengukavas rohkem tähelepanu pöörama?

Juhan Parts

Aitäh! Mina saan aru nii, et ravi tulemus on tervis. Ma ei vastandaks neid kaht, mängides terminoloogilist mängu, et on terviseturism, mille üks osa võib olla mingit laadi ravi. Kuhu sa selle joone tõmbad? Ma arvan, et see on üks selline, ma julgen nii öelda, alles üsna algusfaasis olev turismivõimalus, aga miks mitte ka ekspordivõimalus. Need asjad langevad mõneti kokku. Paljud ettevõtted, väiksemad, aga ka suuremad meditsiiniasutused on koondunud vastavasse sihtasutusse. Nad on juba praegu meie koostööpartnerid. Ma arvan, et mitmed programmid, mida me kavandame nende strateegiliste suundade all, peaksid toetama nende ettevõtete professionaalset tegevust. Ma mingil juhul ei vastandaks siin tervist ja ravi, aga eks see sõltub sellest, kuidas me seda vaatame. Kuid kindlasti on siin potentsiaali ja me tahame koostööd jätkata.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma näen, et arengukavas on seatud mitmesuguseid sihte. Üks neist näeb ette, et Eesti peaks seitsme aastaga ehk aastaks 2020 konverentsiturismi sihtmaade edetabelis märkimisväärselt tõusma. Ma soovin teada, kuidas see saavutatakse. Kas see arengukava näeb ette ka n-ö kongresside palee või mingi suure konverentsikeskuse ehitamise?

Juhan Parts

Jah, on lühike vastus. Ma oma ettekandes sellest rääkisin, aga teie mõtted olid iseendestmõistetavalt kuskil mujal. Messi- ja konve-

rentsikeskus, mis rajatakse koostöös erasektoriga, on meie arvates hästi vajalik. Keskne küsimus ei ole isegi mitte see investering, sest me praeguste teadmiste põhjal arvame, et mitte riik ei pea siin olema investor, vaid me peaksime aitama turul ületada investeringutõrget. Keskne küsimus on sellise partneri leidmine, kes suudab 365 päeva aastas täita selle keskuse tegevusega. Selleks on mitmesuguseid võimalusi. Loomulikult peaksime hoiduma sellise messi- või konverentsikeskuse arendamisest, mida peaks täiendavalt toetama. Nagu öeldud, see on keskne küsimus. Me oleme lõpetamas ühte tasuvusuuringut koos briti konsultantidega, kellel on erilaadne kogemus maailma eri paikadest, ja selle uuringu põhjalt peame edasi liikuma.

Kindlasti on õigustatud küsimus, mis saab olemasolevatest sarnastest objektidest. Mul majandusministrina ei ole õnnestunud kuue aasta jooksul aru saada, mida Tallinn kavatses teha linnahalliga, see lihtsalt ei ole õnnestunud. Kui teil on rohkem infot, siis te võib-olla aitate mind. Terve ministeerium on püüdnud välja selgitada, mis plaan linnahalliga on. Võib-olla oleks võimalik neid kahte asja kuidagi ühendada? Aga kui me räägime messi- ja konverentsikeskusest, siis me teame, et Pirital on see tegevus tõenäoliselt lõppemas, seal on linn vist kehtestanud hoopis teistsugused planeeringud. Tekib väga suur auk ja kuidagi peab selle täitma. Mudeleid on mitmesuguseid. Me oleme vaadanud, mida on rakendatud Põhja- ja Saksamaa liidumaades. Konverentsiturismi puhul on oluline ka ürituste toetamise meede, mida me tahame paremini sihitada. Kolmandaks on oluline konverentsibüroo, mille me oleme asutanud ja kus on mitmeid osapooli. Selle tegevust tuleb edasi viia. Ma arvan, et meil on reaalsed kogemused, kuidas neid asju paremini ajada, oma maad ja riiki tutvustada. Me oleme osa võrgustikest. Ma arvan, et siin on selgelt kasvupotentsiaali.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Aidma, palun!

Rein Aidma

Aitäh, eesistuja! Lugupeetud minister! Arengukava lugedes on hea meel tõdeda, et Ida-Virumaa, mis on küll tööstuspiirkond, on

siin ikkagi ka turismi poolest esile toodud. Hea meelega oleksin näinud aga seda, et oleks mainitud näiteks sporditurismi võimalusi Kiviõlis ja praeguses Maidla vallas Aidu karjääris. Kuid ma küsin teilt hoopis ida- ja läänesuunalise liikumise ühe põhjapoolse sõlmpunkti kohta, sest te olete ju majandusminister. Mis seisus on Narva silla võimalik arenguprojekt? Millal saaksid kaubaveod hakata toimuma üle uue silla ja turistid võiksid liikuda siis üle praeguse silla?

Juhan Parts

Aitäh! Mis puudutab piiriületusi, siis me oleme algatanud ametkondadevahelise tööühema, mis peaks nii lähemas kui ka kaugemas perspektiivis vaatama, millised kontseptuaalsed arendusvajadused idapiiril on. Loomulikult on siin kõige suurem küsimus piiriületus Narvas, aga ma siiski ei unustaks ka lõunapoolseid piiriületuspunkte. Kui me mõtleme viis kuni kümme aastat ette, siis on selge, et kaubavaetus idanaabriga ja inimeste liikumine üle piiri kasvavad. Paljuski on see meie huvides. Järelikult peame hakkama mõtlema väljaspool raame ja vaatama neid küsimusi kontseptuaalselt. Narva piiripunktis on vaja luua teistsugune logistiline skeem. Muidugi saame seda teha ainult koostöös idanaabriga.

Võin täna öelda, et Venemaa Föderatsiooni mitmed ministeeriumid on selle teema uuesti päevakorda tõstnud ning seda on arutanud Eesti ja Venemaa transpordikoostöö komitee. Ametkondadel on kästud taas kord lähteülesanne üle vaadata. Ma olen sellest rääkinud kohtumisel Leningradi oblasti kuberneriga, kes on pidanud vajalikuks seda probleemi lahendada. Küsimus ei ole, nagu te isegi aru saate, ainult sillas, vaid mõlemal poolel on vaja muuta logistilist lahendust. Siin võib tulla erilaadseid takistusi, mis ei ole seotud poliitilise tahte olemasolu või selle puudumisega. Täna võin öelda, et need küsimused on uuesti täiesti konkreetselt kõne all. Me töötame selle ülesande kallal. Ma arvan, et oluline on saada paika lähteülesanne, mingisugune eskiis, millega Maanteeamet saaks realselt tööle hakata. Kui me selleni jõuame (me arutame siin ju ka transpordi arengukava), siis see projekt kindlasti ei jää ei Eesti riigi käes olevate vahendite ega ka Euroopa Komisjoni rahata, sest see koht on ju ka Euroopa tasemel logistika või

transpordi pudelikael. Selle jaoks me leiaksime seitsme aasta jooksul raha koostöös Euroopa Komisjoni ja Venemaa Föderatsiooniga, kui meil oleks reaalne tehniline lahendus. See oleks kindlasti mõistlik.

Loomulikult ei ole küsimus ainult Narva linna siseses sillas, vaid me tahame näha mõistlikke piiri-, tolli- ja muid kontrolliprotseduure, paremat reisijate teenindamist ja paljusid muid asju. Need pudelikaelad, mis aeg-ajalt tekivad, häirivad. Me oleme siin kõvasti edasi liikunud. Meil on praegu käsil projekt, mis peaks parandama bussireisijate teenindamist, meil on rakendatud elektrooniline piirijärjekorra süsteem. Kõik need asjad on tehtud, aga pikaajalist toimivat lahendust ikkagi veel ei ole. See nõuab investeringuid infrastruktuuri.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Palo, palun!

Urve Palo

Suur aitäh, eesistuja! Lugupeetud minister! Me arutame tõesti väga olulise valdkonna arengukava. Nagu te ütlesite, turism annab 6% või isegi natuke enam Eesti SKT-st. See arengukava iseenesest ei ole ju paha, mõtteid on palju. Aga minu mure on selles, kas me ikkagi näeme selle realiseerumist, mis paberi peale on pandud. Asjad ju iseenesest ei toimu, peavad olema inimesed, kes selle kõige eest vastutavad, hoiavad kätt pulsil, et kõik saaks tehtud. Kui ma vaatan teie ministeeriumi struktuuri, siis ma ei leia sealt ühtegi ametnikku, kes selle valdkonna eest vastutaks. Meil on Põllumajandusministeerium ja PRIA, kuigi põllumajandusest tuleb ainult 3% SKT-st. Samal ajal ei näe ma ametnikke, kes vastutaksid turismivaldkonna arengu eest. Kuidas te garanteerite, et see arengukava ka tööle hakkab?

Juhan Parts

Ma vastan sellele lakooniliselt, et võib-olla see infoallikas, mida te vaatasite, oli lihtsalt liiga lakooniline. Majandusministeeriumis vastutab turismivaldkonna eest siseturu asekancler Merike Saks. Meie ministeeriumis töötavad ka poolteise või kahe kohaga, kui nii võib öelda, ekspertid, kes tegelevad turismialase tegevuse koordineerimisega, üksikute projektidega jne. Mitmed olulised ja riigi seisukohast

strateegilised küsimused, mis puudutavad turismi, on iseenesest mõistetavalt ka teiste inimeste lahendada. Kui me räägime transpordist, siis sellega tegelevad transpordiinimesed. Kui me räägime investeringute siia meelitamisest või mingitest reaalistest projektidest, siis EAS-is, mis on eraõiguslik sihtasutus, on olemas turismiarenduskeskus. Nad teavad, kui palju nad vajavad tööjõudu täiskohaga, lepingu alusel, projektipõhiselt jne.

Meil on loodud mitmeid sihtasutusi selleks, et parandada koostööd eraettevõtlusega. Ma mainisin Eesti Konverentsibürood. Tervishoiuturismi kohta juba siin saalis küsiti, aga samamoodi lööb riik ühel või teisel moel kaasa maakondlikes turismiarenduskeskustes. Meil on olemas regioonipõhised sihtasutused, kus on rakendatud palju tööjõudu. Uskuge mind, kui te saate kunagi valitsusse, siis te saate aru, et selline mõte, mis aeg-ajalt täiesti intelligentsete inimeste suust kõlab, et ametnikel on ukse peal silt "Muudab Eesti rahva rikkamaks", on fantastiline. See on hästi levinud mõttelaad ja see avaldub eri kujul. Ma julgen öelda, et ministeeriumis on turismiga tegelevaid inimesi piisavalt. Muidugi, kui te teete riigieelarves muudatuse ja käsite majandusministeeriumisse tööle võtta sada inimest, kes peavad turismiga tegelema hakkama, siis eks mul tuleb midagi selleks teha, kui Riigikogust selline käsk tuleb. Aga praegu ma kinnitan, et valitsusaparaadis turismiga tegelemiseks inimtööjõudu tegelikult piisab. Siin on kõlanud idee, et on vaja turismiministrit. Turismiminister on teie ees.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, võtan juhataja vaheaega kolm minutit. Istung jätkub kell 15.45.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Vaheaeg on lõppenud. Läheme küsimustega edasi. Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Selge, et turismivaldkond on väga oluline. Selle dokumendi ettevalmistamisega on palju vaeva nähtud, selles ma ei kahtle. Kui te oma sissejuhatavas ettekandes kohaliku omavalitsuse teemal rääkisite, siis tõite Tallinna näite, mis paraku ei olnud positiivne. Teadaolevalt

on Eesti kohalikud omavalitsused oma haldusvõimekuselt väga erinevad ja turismivaldkonnaga nad ühegi seaduse alusel tegelema ei pea. Eelmisel nädalal püüdsid sotsiaaldemokraadid panna kohalikule omavalitsusele kohustust seista ettevõtluskeskkonna arendamise eest, aga kahjuks hääletati see koalitsiooni hääletega välja. Mis te arvate, kas kohalikele omavalitsustele ei võiks seadusega panna vastutust turismi soodustavate tingimuste loomise eest?

Juhan Parts

Ma olen ausalt öeldes alati aru saanud nii, et omavalitsuse eksistentsi mõte on seista oma piirkonna arengu eest, mitte täita mingisuguseid seaduses loetletud funktsioone. Minu arvates on see, kui omavalitsus ettevõtluse, sh turismi arendamise nimel töötab ja selle eest vastutab, täiesti mõistlik. Samas ei ole meil mõtet sellest aru saada nii, et omavalitsus peaks muutuma tohutuks äriliseks ettevõtteks või turismiettevõtteks. Mind hämmastab, et me 2013. aastal ikka veel seda küsimust tõstatame. Minu arust on ettevõtluse soodustamine omavalitsuse lähtepositioon. Kui ta ei tegele ettevõtluse soodustamisega, turismi soodustamisega muu hulgas, siis mis mõtet tal üldse on?

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Enne jäi meil pooleli jutt Peipsi teemal. Sa küsisid, kas tammist peaks alla sõitma purjekate või jahtidega. Selle jaoks on lüüs. Tegelikult oleks isegi ühe lüüsiga võimalik see ühendus ära teha, aga parem oleks muidugi teha seda kahe lüüsiga. Kas turismi rahastades on võimalik kuskilt leida raha ka selle jaoks, et Läänemeri Peipsiga ühendada? See ühendustee võiks turismi arenemise kaudu tervelt neljale maakonnale anda väga suure arengutõuke. Praegu asub Eesti kümnest vaesemast omavalitsusest seitse just sealsamas Peipsi kaldal.

Juhan Parts

Kui mingi tehniline projekt oleks olemas, siis võiks seda edasi arutada. Selle lüüsi küsimuses on olnud väga palju algatusi, aga see eeldab ikkagi realselt teostatavat projekti koos majandusliku tasuvuse analüüsiga. Ma

arvan, et ideaalis võiksid seda teha eraettevõtjad ja riik võiks natuke aidata. Aga ma julgen öelda, et praegu sellist projekti ei ole. Ministeeriumis on korduvalt seda küsimust arutatud, aga see kõik on praegu hästi abstraktsel tasandil. Me ei tea, kas see on üldse tehniliselt teostatav. Nõudlusest ma praegu ei räägikski. Ma arvan, et katsume selle ideega edasi töötada. Ma kindlasti ei taha öelda, et me peaksime selle välistama. Tegeleme sellega, vaatame, mis seis on.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Pöördun ühenduste teema juurde tagasi. Te rääkisite väikesadamate võrgustiku edendamisest, mis on ka arengukavas ühe suunana ära toodud. Väikesadamate ja üldse sadamate töö sõltub palju sellest, milline on neile ligipääs merelt ja maalt. Kuidas on turismiarengukava lingitud transpordi arengukavaga ehk kas vee- ja maanteed võimaldavad juurdepääsu väikesadamate võrgustikule?

Juhan Parts

Kindlasti on siin seos olemas. Julgen öelda, et alati saab sinna, kuhu midagi tekib, ka toetava infrastruktuuri rajada. Te peate praegu ilmselt silmas häid juurdepääse. Eesti ei ole nii suur, et me ei suudaks neid küsimusi lahendada.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm.

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Nähakse ette Vene turistide arvu suurt kasvu: kaheksa aastaga peaks Vene turistide arv kasvama 119%. Arvatakse, et need turistid peaksid hakkama eelkõige käima linnades ja sealsetid turismitooteid tarbima. Miks see nii on? Kagu-Eesti võiks ka nende turistide abil võita. Miks ei ole näiteks Tartu–Pihkva laevaliin või Värska kui tervisekeskus leidnud selles arengukavas kajastamist? Turistid võiksid oma raha jätta ka Kagu-Eestisse.

Juhan Parts

Neid sihtturgude puhul väljaõeldud prioriteetseid kasvuvõimalusi tuleb vaadata selle pilguga, kus on ühe investeeritud euro abil võimalik rohkem teenida. Kindlasti oleks lubamatu jätta arvestusest välja need võimalused, mida pakub meie maaturism idariigist saabuvalatele turistidele. Aga kui me raha loeme ning tahame saavutada suuremat tootlikkust ja eksporti, siis peame paratamatult iga investeeritud euro puhul kalkuleerima, kus on suurem kasvupotentsiaal.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh! Hea minister! Mitu korda on siin räägitud ja ka teie oma ettekandes mainisite, et uuel finantseerimisperioodil võiks Eestisse rajada ühe suure ja turiste siia meelitava pereturismikeskuse. Olles sellega ühelt poolt väga nõus, tahan siiski teada teie arusaama, mis asi see täpselt olema peaks. Teiseks, miks te arvate, et see just nimelt Tallinna ümbruses peaks olema?

Juhan Parts

Aitäh! Kõigepealt, "suur" on suhteline. Mina vist sellist sõna ei kasutanud, sest see võib ära ehmatada. Ma tõin selle pereturismikeskuse märksõna välja ikkagi selle analüüsi tulemusel, mis näitas, et me ei ole praegu atraktiivsed, aga potentsiaalne nõudlus on olemas ennekõike pereturismis, nii Eesti-siseselt kui ka väljastpoolt Eestit, ma arvan. Pereturismikeskusi on erinevaid, aga üks ettevõtmine, millele võiks pereturismi alla paigutada, on praegu Pärnumaale kavandatav Lottemaa, mille me tahame veel kehtiva turismiarenduskava raames ära teha. Turismiettevõtjatel on ühine arusaam, et kõige rohkem kasutamata võimalusi on just Tallinna ümbruses. See on paratamatu. Praegu meil sellist pereturismimagnetit ei ole. Ideaalis sünniks see erainvesteeringuna. Arengukavas toodud markeering tähendab, et riik peaks just EAS-i tegevuse kaudu asuma turu võimalike investeerimishuviliste osalistega professionaalses keskkonnas, et teha kindlaks, mis siis probleem on.

Mis see pereturismikeskus täpselt olla võiks? Ärge seda minu käest küsige! Ma võin

teile oma kogemusi jagada, sest me kõik oleme Euroopas ja mujal maailmas üht-teist näinud. Need kogemused on ju erilaadsed. Muidugi peab see kõik kuidagi seostuma eesti kultuuriga ja meie arusaamadega. Mingisugust viiemeetrist Ülemiste vanakest ei tahaks enam näha. Küllap see keskus on seotud veeturismiga või on see mingi mängumaa, aga ta peab olema atraktiivne ka väljaspool Eestit.

Aseesimees Jüri Ratas

Tiina Lokk-Tramberg, palun!

Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea uus turismiminister! Kas ma tohin teie poole nii pöörduda? Me räägime siin sellest, kuidas äkitselt hakkab suurenema turistide vool Eestisse. Aga turisti tuleb teatavasti ennekõike visuaalselt mõjutada, ta tahab näha, mitte niivõrd kuulda, kuhu ta peaks järgmiseks minema. Terves maailmas ja eriti Euroopas on viimased viis aastat käinud võidujooks selle peale, kuidas tuua oma riiki teiste riikide võttegrupe ja intensiivistada võttepaikade müümist. See toimub tegelikult juba koos filmide müümisega, seda tehakse filmi- ja turismimessidel. Teatavasti on siin tõesti väga suur konkurents riikide ja linnade vahel. Kas te olete mõelnud, kuidas meil seda arendada võiks?

Juhan Parts

Olen. Mind huvitab, kuhu see projekt, mida me praegu rahastame, välja jõuab. Üldiselt saab asjadega edasi minna siis, kui on selge, mis on olnud ühe või teise projekti tulemused. Küllap küsija teab, millest ma räägin. On olemas mitmesuguseid projekte, kus proovitakse seda turgu, kontrollitakse selle hüpoteesi paikapidavust, mille te esitasite, pannakse proovile meie võime siin märgiliselt oma turuosa suurendada ja tehakse paljusid muid asju. Võib ju muidugi küsida, kas selline tegevus on mingisugune selline nišiturism, millele me peaksime arengukavas pühendama eraldi peatüki. Te räägite filmindusega seotud tegevuste soodustamisest. Ma arvan, et loovat turundust tuleb igal juhul jätkata. Mitte mingisugune ebamäärane Eesti tutvustamine kusagil, vaid ikkagi Eesti loovam tuntuks tegemine turismi aspektist on väga tõsine ülesanne. Minu käest on tihti küsitud, miks me ei näita ennast CNN-is

või kus kõik veel. See on suhteliselt mõjutu tegevus. Loovtegevuse see suund, millele te viitasite, võib olla ka riigi loova turunduse üks väga huvitavaid võimalusi, ma ei välista seda. Ma arvan, et sellega tuleb töötada ja selliseid ideid ma kindlasti toetan.

Ma tahan öelda ka midagi positiivset. Kui on olemas erksaid inimesi, mõttekaaslasi, kes millestki innustuvad ja tahavad teha uusi asju, siis me tahame nendesse investeerida, aga me ei taha neid ära rikkuda mingi riigi tohutu rahalaevaga. Mul on selliseid kogemusi, kus suure raha tõttu on suurepärased meeskonnad ja ideed lõrri läinud, kui nad on lihtsalt rahaga üle uputatud. Seda ei tahaks teha. Aga ma kinnitan, et ma olen valmis nende initsiatiivgruppidega kindlasti koostööd tegema.

Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kabrits, palun!

Siim Kabrits

Aitäh, hea istungi juhataja! Lugupeetud turismiminister! Äsja on Riigikantselei tarkade otsuste fondi tellimusel valminud väga hea uuring "Estonia – The Business Paradise: kuidas ühendada jõud, et muuta Eesti rahvusvahelise äritegemise keskuseks – talendikate inimeste, tasuvate töökohtade ja väärtust loovate välisinvesteeringute sihtriigiks?". Kas selle uuringu tulemusi ja nendel põhinevaid poliitikasoovitusi on ka turismiarengukava koostamisel arvestatud?

Juhan Parts

Lühike vastus on kindlasti jaatav. Vist proua Palol oli kahtlus, et me teeme küll ilusaid sõnu, aga ellu neid ei vii. See ei ole ju esimene arengukava, mis on siia saali jõudnud. Mina olen kogu aeg arengukavu koostanud sellise teadmisega, et me viime need ka ellu. Selles uuringus, millele te viitasite, käsitletakse ühe teemana, ütleme, realismi ja ambitsiooni mõistlikku tasakaalu.

Ükskõik mis valdkonna strateegiat me siin ei aruta, me tihtipeale näeme, et on raisatud väga palju energiat, luues mingisuguseid minnasjutulisi, täiesti ebareaaliseid arusaamu Eesti Vabariigist ja tema võimalustest tulevikus. See on minu arust kurjast. Me peame hakkama neid inimesi kuidagiviisi korralt kutsuma. Samas võidakse mulle ette heita, et me ei ole

võib-olla küllalt ambitsioonikad. Ma ei usu, et turismiarengukava on väheambitsioonikas. Kui me vaatame arve ja kui ma saaksin teile enam-vähem tutvustada ka neid arvutuskäike, kuidas need arvud on saadud, siis on selge, et see on päris ambitsioonikas asi. Ma arvan, et Eesti turisminduses on eriti ambitsioonikas ikkagi küsimus töötajate loodavast lisandväärtusest. Me kõik teame, et meie tootlikkus kasvab, inimeste palgakasvootus kasvab samuti. Turismisektoris on paratamatult väga palju hooajalisust, väga palju on ka nn odavaid töökohti. See kõlab pahaendeliselt, aga odavad töökohad peavad muutuma kallimaks, järelikult peavad need muutuma ka tootlikumaks. Niipalju sellest uuringust. Muuseas, kohati on see uuring võtnud ideid isegi arengukavast.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Kas te kinnitate seda või lükkate ümber kuulduse, et uut konverentsikeskust hakatakse ehitama selle raha eest, mis võetakse ära maakondlikelt turismiinfokeskustelt?

Juhan Parts

Täielik jama! Seal ei ole sellist raha, et üldse oleks võimalik selle messi- ja konverentsikeskuse ehitamist arutama hakata. Kindlasti mitte.

Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud minister! Üks oluline märksõna, mille ka teie oma esinemise lõpus välja tõite, on innovatsioon. Võib-olla on need väljatöötatud mudelid, kuidas Eesti saaks turismi sihtkohana maailmas tuntust võita, oma aja ära elanud. Võib-olla see traditsiooniline messidel käimine on oma aja ära elanud ja tuleb leida innovatiivseid lahendusi, kuidas me ennast maksma saaksime panna. Maailm muutub nii kiiresti. Tahan tunnustada EAS-i viimaste algatuste eest. Selle asemel, et sama raha eest kleepida Londoni metroo täis kleepse "Welcome to Estonia" või osta CNN-i reklaami, sidusid nad Eesti nime ühe Briti ja maail-

ma kõige suurema popstaariga, mis tõi meile sadu miljoneid kontakte maailmas. Ka kolleeg Tiina Lokk tõi selliseid näiteid. Rahvusvaheliste ürituste Eestisse toomine, olgu selleks Eurovision või Euroopa Filmiakadeemia auhinnagala, toob meile tuntuust. Kas te olete nõus, et sellised asjad peaksid jätkuma?

Juhan Parts

Rohkemgi kui nõus. Võime pikalt sellel teemal edasi arutada, aga, tõepoolest, loovus ja just nimelt sellised pikaajalise mõjuga üritusi ja sündmusi esilekutsuvad ideed on väga teretulnud. See ei ole poliitiline küsimus, aga kindlasti on siin vaja poliitilist julgust. Ma arvan, et ka Riigikogu liikmetel tuleb ideede esitamisel julge olla. Aga väga oluline on, et me suudame otsuseid teha professionaalselt. Seesama teie viidatud investering Eesti tunnuse suurendamiseks on saanud ka väga palju kriitikat. Mis seal salata, mingid argumendid on mõistetavad, aga me peame andma meie professionaalsele turismiarenduskeskusele võimaluse selliseid otsuseid langetada. Seal on aeg-ajalt ka riske. Kui me oleme väga riskikartlik rahvas, siis saame elus küll tõenäoliselt hakkama, aga kõigea lähed natuke rohkem aega.

Aseesimees Jüri Ratas

Tiina Lokk-Tramberg, palun!

Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh, hea istungi juhataja! Austatud minister! Mul on üks täpsustav küsimus. Otse loomulikult ei arva ma, et BBC tekitaks meil turistide voolu, nii nagu ma ei arva ka, et muuseumide arvu kasvatamine turistide arvu enneolematult suurendaks, kui need ei ole just Louvre'i või Ermitaaži tasemel. Aga kas te olete kursis Wallenbergide efektiga Rootsi turisminduse arendamisel?

Juhan Parts

Te surusite mind selle küsimusega nurka. Ma olen küll kursis Wallenbergide mitme äri-aga, aga nende efekti turismile oleks päris huvitav tudeerida. Päris ausalt!

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Lugupeetud minister! Sellise suure arengukava elluviimisel on kindlasti hästi oluline roll regionaalsetel ja maakondlikel keskustel. Kas te oskate öelda, kui jätkusuutlikud ja elujõulised need keskused on ning kas see võrgustik toimib?

Juhan Parts

Lühidalt vastates ütlen, et siin on palju arenguruumi. Need keskused on suuremas osas maakonnapõhised. Meil on aga olemas ka laiemad, regioonipõhised keskused. Minule ja majandusministeeriumis turismivaldkonnaga tegelevatele inimestele tundub, et sellistel koondumistel, kus keskuses osalevad lisaks riigile omavalitsused ja tihtipeale ka ettevõtjad, on mõtet siis, kui sellel piirkonnal on loomulik ühine turismipotentsiaal. Kui ma ei eksi, siis üks regionaalne sihtasutus haarab enda alla näiteks Järvamaa ja Ida-Virumaa. Ma võin olla muidugi selles mõttes vähese fantaasiaga inimene, aga mul on väga keeruline seda ette kujutada. Kui me mõtleme, et selliste keskuste põhifunktsioon on ikkagi aidata mitmesuguseid turismiteenuseid paremini pakkuda, parandada kvaliteeti ja teha tööd sihtturgudega, siis on neid kahte maakonda üsna keeruline kokku viia. Küllap on Ida-Virumaal täiesti omaette võimalused ja Järvamaa võimalused on hoopis teistsugused. Kui nad on koos, siis on oht, et tekib teatud müra. Ma arvan, et selliste müra tekitavate, pooleldi avaliku raha toel tegutsevate organisatsioonide seas tuleb aeg-ajalt harvendustööd teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni liikme Kalev Lillo! Ajaloo ja selguse huvides teen stenogrammi täienduse. Siin keskustelus kasutati ametinimetust "turismiminister". See kindlasti kattub ametinimetusega "majandus- ja kommunikatsiooniminister". Palun, Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Härra eesistuja! Tahan tänada ministrit põhjaliku ja tasakaalustatud ülevaate eest ning samuti arutelu eest! Majanduskomisjonil on Eesti riikliku turismiarenduskavaga 2014–2020 kokkupuudet olnud kahel korral. Esimest kor-

da tutvustasid ministeeriumi ametnikud meile seda kava selle aasta mais, kui ma ei eksi, siis 21. mail. Toimus lühike arutelu, mille järel palus majanduskomisjon fraktsioonidelt märkusi ja ettepanekuid arengukava kohta. Üleskutsule reageeris üks fraktsioon, nimelt Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, kes oma märkused edastas. Valdavalt neid ka arvestati.

Otsuse eelnõu 461 arutelu toimus majanduskomisjonis 8. oktoobril, kui see eelnõu oli juba ametlikult Riigikogule esitatud. Arutelu oli põhjalik. Keskenduti mõnele küsimusele, millest võib välja tuua ka siin täna arutatud konverentsikeskuse ja pereturismikeskuste rajamise teema. Räägiti ka vormilistest küsimustest, mis tänagi siin saalis kõlasid. Tunti muret sellepärast, et Riigikogus ei ole võimalik seda dokumenti enam parandada, meil on ainult võimalik see kas vastu võtta või tagasi lükata. Aga nagu ma alguses ütlesin, tegelikult võimalus arengukava koostamises kaasa rääkida siiski oli, nimelt kevadel. Neid, kes seda võimalust kasutasid, võeti kuulda.

Puudutasime ka eesmärkide ja meetmete teemat. Tunti huvi, kas on reaalne arengukavas toodud Tallinna Lennujaama arendamise visioon, mis näeb ette, et Tallinn muutub Euroopa ja Aasia vahelises lennuliikluses ümberistumiskohaks. Saime vastuse, et sellist kava ei tohi kindlasti nurka visata, sellega tuleb tegeleda, sest kui ei tegele, siis ei juhtu kunagi mitte midagi.

See ongi lühike ülevaade sellest, mis komisjonis toimus. Komisjon võttis ühehäälselt vastu otsuse suunata eelnõu tänase istungi päevakorda ning teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 23. oktoober 2013 kell 17. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Imre Sooääre!

Imre Sooäär

Hea juhataja! Hea minister! Austatud kolleegid! Kuna kodukord toetusrühmadele eraldi kõnevõimalust ei paku, siis esinen ma siin küll Reformierakonna fraktsiooni esindajana, aga

Eesti turismi ja kohaliku toidu toetusrühma juhina peegeldan ma ka selle ühenduse arvamusi arengukava kohta. Nimetatud toetusrühm on teatavasti Riigikogus üks arvukamaid, sellesse kuulub veerand Riigikogu koosseisust. Ka tänane aktiivne arutelu siin saalis näitab, kui oluline see teema on. Toetusrühm on uue turismiarengukava väljatöötamisel aktiivselt kaastööd teinud. Seda on arutatud mitmel kohutumisel majandusministeeriumi, EAS-i ning turismisektori esindajate ja sotsiaalpartneritega ehk kõige olulisemate turismivaldkonna esindusorganisatsioonidega.

Riiklik turismiarengukava aastateks 2014–2020 on töö käigus järjest paremaks ja konkreetsemaks muutunud. Arvesse on võetud paljusid ettepanekuid, mis on tulnud sotsiaalpartneritelt ja siin Riigikogus peetud mõttekodadest. Ma väga loodan, et see ei jää kivisse raiutud dokumendiks, nagu ka minister täna lubas. Maailm aastal 2020, kui selle arengukava kehtimise aeg peaks lõppema, on hoopis midagi muud kui see maailm, mis meid praegu ümbritseb. Eriti puudutab see kindlasti turismivaldkonda.

Igasuguste arengukavade tegemisel tekib alati see paradoks, et kirikut keset küla on raske ehitada ehk väga raske on leida tasakaalupunkti näiteks linna ja maa vahel, suurte ja väikeste ettevõtete vahel, keskuse ja perifeeria vahel. Alati tundub kellelegi, et tema pealt tõmmatakse tekki ära või mingile aspektile on liiga vähe tähelepanu pööratud.

Palun kaheksa minutit!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit juurde.

Imre Sooäär

Tegijate tunnustuseks tuleb öelda, et turismiarengukava on paremini paika loksunud kui näiteks maaelu arengukava uueks Euroopa Liidu eelarveperioodiks. Maaelu arengukavas on suuremad käärid ja ilmselt tuleb seal veel tasakaalu otsida. Aga turismisektori esindajate kinnitusel peegeldab vähemalt täna siin käsitletav arengukava redaktsioon tunduvalt paremini sektori huvisid ja vajadusi, kui seda tegid eelmised variandid. Juurde tuleb uusi meetmeid, mis paremini arvestavad kiiresti muutuva maailmaga, ja suur rõhk on Eesti tuntuse

suurendamisel, millest minister pikemalt rääkis.

Küll aga ei saa nõustuda üldiste tendentsidega turismi väärtustamisel riigis. Toon ühe piinliku näite. Alles mõni nädal tagasi toimus siinsamas Riigikogu saalis maaelu arengukava arutelu, kus põllumajandusminister tegi täiesti uskumatu avalduse, mis tekitas küsimusi ja hämmingut kogu turismisektoris. Tuletan meelde minister Seederi esinemist siinsamas kõnepuldis, kui ta ütles järgmised sõnad: "... turism Eestit rikkaks ei tee. [---] Maaturism on üks kõige madalama palgatasemega valdkondi. See ei anna väga kõrget lisandväärtust ja teaduspõhist tööd on seal suhteliselt vähe. Nii et majutus, toitlustamine, koristamine ja teenindus, hotellindus ei ole see valdkond, mis meid jõukaks teeb."

Eesti turismi ja kohaliku toidu toetusrühm Riigikogus ei nõustu mingil juhul põllumajandusministri avaldusega ja tahab teha kõik, et selline eksiarvamus ei kinnistuks. See avaldus tähendab nende kümnete tuhandete inimeste töö mitteväärtustamist, kes töötavad meie majandusele nii olulises sektoris. Turism on ülimalt oluline maaelu edendamise ja mitmekesistamise mootor. Selle valdkonnaga tegeleb ka maaelu arengukava ja sealgi tuleks kindlasti maaturismile rohkem rõhku panna, sest turismi positiivne mõju Eesti arengule on väljaspool igasugust kahtlust.

Väga raske on hinnata, kui suur osa kogu maailma majandusest on turismiga seotud, eri hinnangutel 6–16%. Otseste turismiteenustega seonduvad väga paljud lisateenused, aga loomulikult ka kaubandus ja kultuuriüritused ning riigi kui turismi sihtkoha üldine tuntuse suuremine, millest omakorda võidab kogu riigi eksport. Olen veendunud, et kui kõik Eesti hotellid, Tallinna reisisadam ja lennujaam sulgeda, siis kukuks meie majandus kolinal. Turismivaldkonda teenindavad avalikud rajatised, matka- ja puhkerajad, pargid. Turismist saadavast tulust elatuvad kohalikud kauplused, spaad, vallad, muuseumid, külastuskeskused, mis kõik pakuvad väärt teenuseid ka kohalikele ehk Eesti elanikele.

Tulles tagasi arengukava juurde, tahan märkida veel ühte asja. Viimasel kohtumisel arengukava koostajate ja sektori esindajatega siin Riigikogus selgus, et on mõningaid probleeme arengukava rakendamisega. Nimelt peaks uus

arengukava, nagu ma enne ütlesin, rakenduma juba paari kuu pärast, 2014. aasta algusest, ometi pole arengukava koostajad suutnud pakuda selget plaani, kuidas peaksid turismitegevõtted tegutsema üleminekuajal, kui praeguse arengukava kehtimise aeg on lõppenud, aga uue arengukava meetmed veel rakendunud pole. Rakendamine võtab loomulikult aega, aga töö ei tohi seisma jääda. Eriti puudutab see turundust ja koostööd. Eelarved tehakse pikka aega ette. Meie tegeleme siin praegu riigieelarvega, aga paljudel sektori ettevõtetel ja ühendustel on järgmise aasta plaanid-eelarved juba tehtud. Ometi ei ole ministeeriumi esindajad suutnud pakkuda konkreetseid lahendusi üleminekuajaks. Investeeringud saavad oodata, aga mitte igapäevane turundustöö.

Meil ongi palve värskele turismiministrile, kui ta veel kuskil siin majas on, et püütaks üleminekuajaks kiiresti lahendused leida. Rakendamise seotud õigusaktid, alammeetmed ja määrused vajaksid veidi tagantorkimist, et nad ajale jalgu ei jääks. 2014. aasta jõuab üsna ruttu kätte. Ma loodan, et minister võtab seda siit saalist tulevat signaali tõsiselt ning uue arengukava rakendamine läheb tõrgeteta ja lahendused leitakse kiiresti. Reformierakonna fraktsiooni nimel teen ettepaneku uut turismi-arengukava toetada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Kajar Lemberi!

Kajar Lember

Head kolleegid! Turism täidab olulist ja üha kasvavat rolli Eesti üldises majandusarengus. Uskuge või mitte, aga ka SDE mõistab, et lisaks muudele olulistele teguritele saab riik jõukamaks majanduskasvu abil, ja peab seetõttu seda arengukava väga tähtsaks. Viimaste andmete kohaselt annab turism juba üle 6% Eesti SKT-st. Lisaks on veel niisama suur osa hõivatuid, kes saavad tööd tänu turismile. Kokku võttes ei olegi seda nii vähe. See on valdkond, mis vajab selgelt riigi tuge ning seetõttu on kindlasti hea, et see kava on täna siin kinnitamisel.

Kava deklareeritud eesmärk on tagada Eesti konkurentsivõime ja rahvusvaheline atraktiivsus turismimaana. Hinnata saab kava tulemus-

likkust selle kaudu, kui palju kasvab teenuste eksport ja turistide Eestis ööbimiste arv. Lisaks on aga väga palju nüansse, mis puudutavad otseselt piirkondade arengut, sh tööhõivet. Ka väga paljudes Eesti maapiirkondades elavate inimeste toimetulek on selle valdkonnaga seotud.

Me peame ennast tihti suuremaks turismi- maaks, kui me tegelikult oleme. Kui vaadata turistide ööbimiste arvu elaniku kohta, siis oleme Euroopas alles kümnendal kohal. Arvestades meie väikest rahvaarvu ja seda, et inimese kohta on Eestis suhteliselt palju maad, on siin arenguruumi ikka päris kõvasti. Ilma selgete prioriteetide seadmiseta ja tegevusteta, et see ettevõtluskeskkond areneks, ei tõuse me selles pingereas kindlasti ettepoole.

Eesti kui reisisihi tuntust on vaja suurendada naaberriikides, aga ka kaugemal. Arengukavas on need tegevused, mis näevad ette tutvustada Eestit uutele sihtrühmadele, ilusasti üles loetud. Selle koha pealt on ära tehtud, ma arvan, päris hea töö. Kindlasti on aga vaja riigi tuge, et Eesti turismiettevõtteid leiaksid uenduslikke viise uute turismitoodete ja -teenuste arendamiseks ning olemasolevate kvaliteedi parandamiseks. Avalikul sektoril on eelkõige vaja olla eestvedaja turismiinfo liikumisel riigist välja ja ka värske info sissetoomisel, sest tõhusalt toimiv turismiinfosüsteem on oluline eelkõige väike- ja keskmise suurusega ettevõtetele, kus sellega ise tegelda ei jõuta. Ma olen väga nõus sellega, et turismivaldkonna konkurentsivõime suurendamiseks piirkondades on vaja riiklikul tasandil soodustada ja toetada piirkondlike turismitoodete arendamist ning tekitada nende objektide vahele sünergia.

Regionaalarengu seisukohast aitab turism otseselt piirkondade erinevusi vähendada, olles juba nüüd üks olulisemaid majandustegevusi maapiirkonnas. On oluline, et Eestit suudetaks vaadata kui tervikut, aga samas ei unustataks piirkondade eripära. Tuleb arvestada, et turistide arvu kasvuga suureneb ka avaliku sektori koormus. Ühelt poolt võib küll loota, et selle kasvu tõttu saab ka avalik sektor kohapeal tulu, kuid selleks kasvuks tuleb valmis olla. Kui mõni ettevõtte suudab avalikust sektorist ees käia, siis tuleb operatiivselt tegutseda. Kindlasti on väga oluline regionaalne võrgustik, mis juba olemas on. See ei tohi jääda kaotajaks ka uue eelarveperioodi jooksul, pigem on vaja

sellesse panustada. Minister viitas mõnele võib-olla mitte kõige paremini toimivale struktuurile. Neid tuleks kindlasti edasi arendada, mitte kuidagi kokku tõmmata, sest koostöö on turismisektoris võtmesõna. Kuigi riigi turismpoliitika peamiseks elluviijaks on kujunenud EAS, on selle kava eduka elluviimise eeldus asjaomaste asutuste ja turismiasjaliste pidev koostöö. See ei teki iseenesest, elu on seda väga selgelt näidanud. Siin oleks avalikul sektoril vaja olla vedur, et koostöö toimiks.

Tunnustan omalt poolt Riigikogu Eesti turismi ja kohaliku toidu toetusrühma, kes arengukavaga tõsiselt tegeles ja sõna sekka ütles. Positiivsena toon välja veel selle, et üsna usinalt tegeldi huvirühmade kaasamisega, kuid kindlasti oli ka mitmeid mõistlikke ettepanekuid, mis jäid kahjuks arengukavast välja. Erakonnana on SDE esitanud oma seisukohad, mis puudutasid suuresti loodus- ja mereturismi arengu olulisust, turismi kohta käivate andmete kogumist ja kasutamist, toitlustusasutuste kvaliteedi hindamist. Neid osaliselt arvestati, kuid piltlikult öeldes liiga pehmelt. Me oleksime kindlasti tahtnud oma ettepanekuid arengukavasse rohkem sisse saada.

Ma palun lisaaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit.

Kajar Lember

Tegelikult on konkreetsete meetmete ja rakenduste kontekstis veel kõvasti udu õhus ja valitsus peaks palju kõvema häälega rääkima selle sektori tegevusplaanidest. Tunda on, et valitsus ei taha endale selget vastutust võtta ning loodetakse vaid Euroopa rahale, kuid ettevõtjad ja potentsiaalsed turistid tahavad juba praegu konkreetseid vastuseid, mis on võimalik ja mis mitte. Muu hulgas tehti kava kohta mitmeid konkreetseid ettepanekuid, et saada selgust, milline on näiteks tulevaste transpordiühenduste võimalikkus. Lisaks saartele on need ühendused ka näiteks Tartumaa ja kogu Lõuna-Eesti turismisektorile eluliselt olulised. Kuid neid ettepanekuid ei arvestatud, väites, et see ei ole justkui selle kava teema, kuigi tegelikult need teemad haakuvad. Vähe-malt suurte üleriigiliste objektide ning transpordiühenduste kontekstis võiksid selles kavas olla teatud suunised paigas. Kui meile nüüd ei

ole riiklike tervikprojektide tegevused juba suuresti selged, siis on kahtlane, et need plaanid lähiaastatel reaalsuseks saavad.

Teemat kokku võttes ütlen, et kindlasti on parem lahja plaan kui plaanita tegutsemine. Täna on vähemalt üks samm astunud ja uus turismisektori arengukava on varsti olemas. On vaja kiiresti tegutsema hakata, et kaunist kirjatükist saaksid elluviidud projektid. Selleks soovin jõudu meile kõigile, aga eelkõige ministrile! Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 461 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrän eelnõu 461 muudatusettepaneku te esitamise tähtjaks s.a 23. oktoobri kell 17.

Esimene lugemine on lõpetatud ja neljanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

5. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (495 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Riigikogu juhatusele on saabunud Stenbocki majast kiri. Valitsus soovib, et tänase viienda päevakorrapunkti arutelul, Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 495 esimesel lugemisel, teeks valitsuse ettekande majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Palun Riigikogu kõnetooli Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Valitsus esitab tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu põhisisu on psühhiaatrilise sundravi rahastamise korralduse muutus. Kui seni on psühhiaatrilist sundravi rahastanud Justiitsministeerium, siis eelnõu kohaselt läheks see kohustus üle Sotsiaalministeeriumile, kellele läheksid üle ka eelarvevahendid, mis on mõeldud nii psühhiaatrilise sundravi otseste kulude kui ka administratiivsete kulude katmiseks ministeeriumi tasandil. Eelnõu on kavandatud seadusena jõustuma 1. jaanuaril 2014. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud minister! Teile on küsimusi. Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Täna, hea juhataja! Austatud minister! Teil on täna hea päev. Te ise ütlesite, et olete turismiminister, ja nüüd on teil võimalus proovida ka justiitsministri tööd. Ma kardan küll, et te mu küsimusele vastata ei oska, sellele oskaks vastata justiitsminister. Aga ma ikkagi küsin. Võib-olla Reet Roos hiljem vastab sellele küsimusele. Komisjonis oli juttu, et lisaks kohustusele läheb Sotsiaalministeeriumile üle ka raha, ja raha on nüüd koguni rohkem, kui seda oli kasutada Justiitsministeeriumil. Aga eelnõu seletuskirjas on öeldud, et see seadus ei too riigieelarvele kaasa lisakulutusi. Mille arvel Sotsiaalministeeriumisse siis lisaraha tuleb? Kuid ma parem esitan selle küsimuse kirjalkult, sest ma kardan, et te ei oska sellele vastata.

Juhan Parts

Aitäh! Ei ole põhjust karta. Otseselt lisaraha sellele, mis on Justiitsministeeriumi eelarves praegu ette nähtud psühhiaatrilise sundravi rakendamise kuludeks, ei tule. Võib-olla 2014. aastal näeb eelarve lihtsalt ette rohkem raha, sest mingid kulud ju kasvavad. Tegemist on ühe konkreetse asutusega, Jämejala haiglaga, te teate seda. Kuigi psühhiaatriline sundravi on iseenesest seotud karistusmenetlusega, ei ole see otseselt karistus, vaid seda asendav mõjutusvahend. Sisu poole pealt vaadates on see muudatus minu arvates mõistlik, sest selles osas on kindlasti professionaalsem Sotsiaalministeerium. Seadusest tulenev pädevus selle asja täpsemaks reguleerimiseks on sotsiaalministril ja on mõistlik, et seda ka rahastaks tema ministeerium. Rahanumbrid sõltuvad aga kindlasti eelarvest.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh! Härra minister! Täheandab, sundravi läheb Justiitsministeeriumi haldusalast Sotsiaalministeeriumi haldusalasse. Sotsiaalministeerium tegeleb ikkagi rohkem inimeste abistamise ja raviga, ent praegu on tegemist teatud

määral repressiivsete meetmetega. Kuidas läheb üle vastutus nende meetmete rakendamise eest ja ka sellekohane kompetents? Teatud tegevusnüansside osas on kompetents alati ikka Justiitsministeeriumi käes olnud.

Juhan Parts

Aitäh! Ma päriselt ei nõustu teie põhimõttele hoiakuga. Sundravi ei ole tegelikult karistus, kõlab võib-olla veidralt, aga see on meditsiiniteenus. Ka nimetus ütleb, et teenuse eesmärk on ikkagi ravida seda kurjategijat, kellel on psühhiaatrilised puuded, mille tõttu ta ei ole kriminaalkorras vastutav. Loodetavasti on selge, et siin on õiguskaitseasutustel ja raviteenuse osutajal vaja teha koostööd. Ka Jämejala haiglaga sõlmitud lepingu võtab üle Sotsiaalministeerium. Järelevalves, mis puudutab karistusmenetlust, jääb ikkagi pädevaks prokuratuur. Mis aga puudutab tervishoiuteenust, siis siin on kõik reguleeritud täpselt nii nagu muudegi tervishoiuteenuste puhul.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Reet Roosi!

Reet Roos

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu komisjoni istungil 7. oktoobril. Osalesid Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Anne Kruusement ning Sotsiaalministeeriumi tervishoiuosakonna peaspetsialist Ingrid Ots-Vaik ja õigusosakonna õigusnõunik Teet Torgo. Esmalt andis Justiitsministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Anne Kruusement eelnõust ülevaate. Seejärel kinnitasid Sotsiaalministeeriumi esindajad, et eelnõu on esitatud ministeeriumide kokkuleppel.

Küsimusi oli meil ka. Esmalt uuris komisjoni esimees Margus Tsahkna, kas rahasumma

jääb samaks. Me saime teada, et psühhiaatriliseks sundraviks ettenähtud summale tuleb lisaks lausa 280 400 eurot. Ilmselt tuleneb see ministeeriumisisesest raha ümberjagamisest. Ma arvan nii, aga kindel see ei ole, sest järgmise aasta eelarve alles tuleb arutelule. Me kontrollime seda. Yana Toom küsis, kas Sotsiaalministeeriumile suruti see ülevõtmine peale. Sotsiaalministeeriumi esindajad kinnitasid nagu ühest suust, et see toimus ministeeriumide kokkuleppel ja kõik on eelnõuga väga rahul. Maret Maripuu küsis, kas sundravile minekuks on järjekordi. Me saime teada, et järjekordi pole. Kohus ei pea panema patsiente järjekorda ja teenus on kõigile tagatud.

Komisjon otsustas konsensusega, et eelnõu arutelu võetakse täna päevakorda. Komisjon tegi ettepaneku esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses ettenähtud kümme tööpäeva, s.o 30. oktoober 2013 kell 17.15. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid ettekande eest! Küsimusi ei ole. Palun fraktsioonide esindajatel osaleda läbirääkimistes, kui seda soovi on! Soovi ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 495 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrán eelnõu 495 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 30. oktoobri kell 17.15. Esimene lugemine on lõpetatud ja viienda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased, tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 16.31.

Istungi kestus 3 tundi ja 31 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

VI ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 17. oktoober 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti inimarengu aruanne 2012/2013" arutelu

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, head ametikaaslased ja head külalised! Alustame Riigikogu täiskogu VI istungjärgu neljanda tönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan Keskerakonna fraktsiooni nimel üle avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Meie soov on muuta seaduse § 60 lõiget 5 ja täiendada seda sõnadega, et teenistusest vabastatud ametnikul on keelatud ühe aasta jooksul vabastamise päevast arvates saada korrupsioonivastase seaduse § 7 lõike 1 punktide 2 ja 3 tähenduses seotud isikuks sellise eraõigusliku juriidilise isikuga, kelle üle ta viimase aasta jooksul on teostanud vahetult või püsivalt järelevalvet. Seaduse eesmärk on tõhustada kohalike omavalitsuste üle teostatavat järelevalvet. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe eelnõu ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otsustab Riigikogu juhatus selle edasise menetlemise.

Teateid täna ei ole, nii et palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 71 Riigikogu liiget, puudub 30.

Läheme tänase päevakorra juurde.

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti inimarengu aruanne 2012/2013" arutelu

Aseesimees Jüri Ratas

Meil on täna päevakorras olulise tähtsusega riikliku küsimuse "Eesti inimarengu aruanne 2012/2013" arutelu. Lubage, head ametikaaslased ja külalised, enne menetlemise juurde asumist lühidalt selle korda tutvustada. Tuleneb see meie hea ja tuttava kodu- ja töökorra seaduse §-st 153. Kõigepealt on "Eesti inimarengu aruande 2012/2013" peatoimetaja Mati Heidmetsa ettekanne kuni 20 minutit. Kui vaja, on seda võimalik ka pikendada, kui saavutatakse kokkulepe istungi juhatajaga. Seejärel on küsimused ja vastused kuni 40 minutit. Järgneb "Eesti inimarengu aruande 2012/2013" toimetaja Jüri Sepa ettekanne kuni 15 minutit. Kehtib sama klausel, et seda aega saab pikendada. Siis on küsimused-vastused kuni 25 minutit. Kolmandana teeb ettekande põhiseaduskomisjoni liige Andres Herkel. See võib kesta 10 minutit ja temalgi on võimalus aega juurde paluda. Järgnevad küsimused-vastused 10 minutit.

Riigikogu liige võib esitada igale ettekandjale ühe suulise küsimuse. Peale ettekandeid ja küsimustele vastamist avatakse läbirääkimised. Ootame kõigilt väga aktiivset osavõttu, esineda võivad nii Riigikogu liikmed kui ka komisjonide-fraktsioonide esindajad. Põhiseaduskomisjon on ühtlasi teinud ettepaneku pikendada vajaduse korral istungi aega päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Teeme nii, et selle ettepaneku juurde tuleme, kui vaja, istungi jooksul tagasi. Pärast arutelu lõppu Riigikogu otsust vastu ei võta.

Palun nüüd Riigikogu kõnetooli "Eesti inimarengu aruande 2012/2013" peatoimetaja Mati Heidmetsa!

Mati Heidmets

Austatud Riigikogu! Mul on hea meel teile tutvustada tänavust Eesti inimarengu aruannet. Selle alapealkiri on "Eesti maailmas". Eesmärk oli vaadata Eesti hakkamasaamist ja Eesti positsiooni natuke kaugemalt, kui me harjunud oleme, astuda välja lähinaabritega võrdlemise ringist ja hinnata Eestit laia maailma taustal.

Hindamise aluseks on selles aruandes n-ö arengumõõdikute ruum. Need on meile kõigile tuttavad – järjest saavad meedia kaudu kättesaadavaks mitmesugused mõõdupuud ja näitajad, mis ütlevad, et Eesti on mingisuguses järjestuses kaks astet tõusnud ja mõnes teises järjestuses kukunud. Neid on tänapäeval hästi palju. Üks selle aruande eesmärk oli veidi korrastada seda ruumi, välja tuua need mõõdupuud rahvusvahelises võrdluses, mis võiksid meile huvi pakkuda, mis võiksid Eesti jaoks olla tähenduslikud, ja esitada need aruandes Eesti positsiooni vaatepunktist.

Tänavune aruanne koosneb viiest peatükist: inimvara, inimene ja ühiskond, elukvaliteet, majandus ja tulevikuväljavaated. Kui hästi üldiselt Eestit gloobusel hinnata, siis on tõepoolest nii, et mida kaugemalt vaatad, seda ilusamad me paistame, mida lähemale tuled, seda rohkem torkavad silma vastuolud ja väljakutsed. Eks see on ka paratamatu.

Ma ei hakka selle ettekande käigus aruannet ümber jutustama. See on avalikult kättesaadav ja kõik huvilised võivad seda lugeda. Peatükisin mõningatel üldistel järeldustel ja aruandest johtuval ettevaatel.

Esimene järeldus on, et Eesti on suures plaanis püsivalt esiliigas. Mida see tähendab? Kui me võtame ÜRO koostatava inimarengu indeksi, mis järjestab riike ja rahvaid teatavasti kolme näitaja alusel – tervis, haridus ja rikkus –, siis üleilmses pingereas 185 riigi hulgas on Eesti viimased kümmekond aastat olnud umbes 30. positsioonil. Globaalses võrdluses on see kindlasti hea näitaja, kui me arvestame selle nimekirja pikkust. Samas need riigid, kellelega me tahame sarnased olla ja kuhu paljud meie noored Eestist lahkudes elama lähevad, kuuluvad tavapäraselt ÜRO järjestuses selle esimese veerandsaja hulka. Kasutades jalgpalli terminoloogiat, võiks piltlikult öelda, et Eesti on 1990. aastate alguse rahvusvahelisest mudaliigast suhteliselt kiiresti jõudnud esiliigasse, aga kõrgliigani, mis on see esimene veerandik,

on paras maa minna. Ükskõik, kas me selle kõva häälega välja ütleme või ei ütlem, kõrgliigasse jõudmine on paratamatult meie lähiaja väljakutse ja eesmärk. See lähiaeg võib küll olla ka üsna pikk periood.

Teine järeldus on, et kui võrrelda Eesti positsiooni väga erinevate rahvusvaheliste mõõdupuude alusel, torkab silma üks ebakõla. Väga sageli on Eesti potentsiaali näitajad paremad kui tegelik tulemus. Rahvusvahelises võrdluses paistab Eesti silma soodsa ja eriliste piiranguteta tegevuskeskkonna poolest. Seda nii inimestele, ettevõtetele kui vabaihendustele. Meil üldiselt järgitakse reegleid, meie inimesed on haritud ja uuendusmeelsed, meie asjaajamine on lihtne ja Eesti maksumaksjal ei kulu riigivõla tagasimaksmiseks liiga palju raha.

Võiks öelda nii – jällegi rahvusvahelises võrdluses –, et me oleme suutnud üles ehitada arengut toetava keskkonna, samas see keskkond ei ole veel piisavalt konverteerunud Eesti inimeste heaoluks ega püsivateks heaolu mootoriteks. Pean silmas tootlikkust ja äri sisukust. Meie tervis, rahakott ja eluga rahulolu on endiselt Euroopa kõige kehvemate hulgas. Seega, nagu öeldud, arengukeskkond on hea, areng ise aga tõenäoliselt ei vasta ootustele. Seda võiks illustreerida selline kokkuvõttev pilt, kus on võrreldud Eestit Euroopa Liidu kontekstis.

Samade arengumõõdikute alusel on välja toodud need näitajad, mille poolest Eesti on Euroopa Liidu keskmisest tublim, mille poolest me oleme enam-vähem keskmisel tasemel ja mille poolest me jääme keskmisest allapoole. Mis näitajatega me siis oleme Euroopas juba praegu tublimate hulgas? Jutt on ennekõike teatud tingimuste, keskkonna, sh tegevuskeskkonna näitajatest, olgu jutt siis vabadusest või meie teadmiste tasemest, eriti noortel inimestel, või meie poliitilisest keskkonnast. Eesti inimeste usaldus Euroopa Liidu vastu on üks kõrgeimaid kogu Euroopas.

Kui me vaatame neid näitajaid, millega me jääme Euroopa keskmisest kõvasti allapoole, siis tegu on asjadega, mis meie igapäevaelus vägagi tunda annavad. Meie tervis, meie rahakott, meie eluga rahulolu. Samuti vastuolud ühiskonnas, selle tasakaalustamatus. Selline ebakõla võiks tänapäeva Eestit iseloomustada ja selle teadvustamine võiks püsti panna küsimuse, kuidas see hea keskkond, mille me ole-

me suutnud luua, konverteerida paremateks tulemusteks valdkondades, kus me veel maha jääme.

Kolmas järelalus räägib sellest, et kui hinnata erinevaid rahvusvahelisi mõõdupuid natuke teisest vaatepunktist ja võrrelda mõõdikuid, mis tuginevad objektiivsemalt mõõdetavatele näitajatele – on need siis majanduse või sotsiaalkindlustuse või hariduse näitajad –, siis on Eesti maailmas kuskil neljandas-viimas kümnes. Ütleme, 30 millegagi või 40 millegagi. Kui küsida Eesti inimeste käest, kuivõrd te olete oma eluga rahul, mis te ise sellest arvate, siis sellise subjektiivse heaolu vaatepunktist kukub meie riik rahvusvahelises võrdluses järgu võrra tahapoole. Seda võiks iseloomustada üks tabel, kus on toodud tõenäoliselt maailmas kõige mastaapsemad subjektiivse heaolu mõõtja, ameeriklaste Gallupi mõõtmistulemused. Nemad kasutavad subjektiivse heaolu mõõtmiseks n-ö redeli metafoori. Inimestele esitatakse selline küsimus: "Kujuta ette, et sinu ees on kümne astmega redel. Kümnenadal astmel on kõige parem elu, mida sa üldse võid elada, ja esimesel astmel on kõige kehvem elu, mis sinuga üldse juhtuda võib. Kuhu sa oma praeguse elu elu headuse redelil asetaksid?" Nad küsivad seda peaaegu kõikjal üle maailma. Vahest proovite ise sellele küsimusele vastata, aga teadke, et Eesti keskmine on 5,4. Ma ei oska öelda, on see hea või halb. See näitaja muutub kõnekamaks siis, kui me vaatame, kuhu me teiste riikide võrdluses satume. Ja me satume selliste riikide lähedusse nagu Vietnam, Türkmenistan, Dominikaani Vabariik, Sambia. Kui aga mõelda heaolu objektiivsemate näitajate peale, siis Eesti on nendest riikidest kindlasti mitu sammu eespool.

Võib arutleda, miks see nii on. Kas on tõesti nii, et meil on teatav tendents pidada ennast kehvemaks, kui me vähemalt rahvusvahelises võrdluses tegelikult oleme. See on mingi Eesti inimese hinge eripära – me mõtleme endast natuke kriitilisemalt, kui vaja oleks. Või tuleb säärase seisukoht sellest, et meie pilt maailmas toimuvast piirdub suure osas Lääne-mere regiooniga, kus on tõesti lattu hästi kõrgel ja tipus olevad võrdluspartnerid hästi lähedal.

See oli siis küsimus selle kohta, kuidas inimene hindab oma praegust elu. Kui küsida natuke teistmoodi, küsida nii: "Kas sa tulevikku vaatad optimistlikult või oled sa tuleviku

suhtes murelik?", siis platseerub Eesti märksa paremale kohale. Võrreldes Euroopa Liidu riikidega kuulub Eesti selgelt euroliidu optimistlikemate hulka. Samamoodi paradoks: hetkepilti või hetkeseisu hinnatakse suhteliselt kriitiliselt, tulevikupilt aga on võrreldes muu Euroopaga positiivsem.

Ja neljas järelalus. On vihjatud, et me oleme sellesse esiliigasse, kus me juba tükk aega sees oleme, kinni jäänud. Eesti positsioon rahvusvahelises võrdluses mitmete oluliste näitajate alusel ei ole suurt muutunud. Oleme võrdluses teiste riikidega samal tasemel, kus me olime kümnekond aastat tagasi. Aga üks ole põhjuseks muu hulgas ka see, et teisedki lähevad edasi, mitte ainult meie.

Mõned näited. Aastal 2005 olime inimarengu indeksis, millest juba juttu oli, 30. kohal. Praegu oleme samal positsioonil, sest mõõtmistäpsus on selline, et pluss või miinus ükskaks kohta tegelikult ei tähenda peaaegu midagi. Kui inimarengu indeksist välja võtta rikuse osaindeks, RKT inimese kohta ostujõu alusel, siis näeme, et aastal 2005 olime kusagil viienda kümne alguses ja enam-vähem samal positsioonil oleme ka praegu. Võtame korrupsiooni, väga levinud mõõdupuu: 1998. aastal jõudsimme juba hästi kõrgele positsioonile, 26. kohale, vahepeal oleme kogu aeg 30. positsiooni ümber kõikunud, ei palju üles- ega alla-pool. Või eluga rahul olevate inimeste osakaal, mida Euroopas hästi innukalt mõõdetakse. Selles n-ö kõrgliiga seltskonnas on selgelt alati olnud üle 90% inimesi, kes on eluga põhisosad rahul. Eestis jõudis nende inimeste osakaal juba 2006. aastaks 80%-ni ja siiamaani on see näitaja kõikunud 70 ja 80% vahel.

Kui me ütleme, et Eesti on mingisuguse taseme kätte saanud ja sinna seisma jäänud, siis kui rääkida ekspertidega, on tunda kahte laadi suhtumist. Üks on arvamus, et tuleb lihtsalt rohkem aega anda, rohkem tööd teha, high ja verd valada, küll me siis järele jõuame. Teine seisukoht on, et võib-olla on Eestit edasi vedanud arengumootorid ennast ammendanud ja kõrgliigasse tee leidmiseks tuleb kas leida uusi ressursse, muuta poliitikaid või astuda ka ebatraditsioonilisi samme.

Küsimus, kuidas läheneda kõrgliigale, oli selle aruande tegemisel üks põhilisi arutlustemasid. Ega siin selgeid lahendusi ei ole pakutud, aga on välja käidud vähemalt paar mõtte-

suunda, mis laadi teod võiks meid selles suunas viia.

Esiteks, mitmelt poolt tuleb välja, et riigi roll tuleks ümber mõtestada, muuta see laiemaks või sisukamaks. Ei piisa, kui riik on lihtsalt hea juriidilise makromajandusliku keskkonna looja. Me tegime selle aruande ettevalmistamise käigus n-ö eliidiuuringu, kus küsitleti Eesti tipp-poliitikuid, majandusotsuste tegijaid, kultuuriinimesi ja ka nn tulevikutegijaid ehk viimase kolme aasta jooksul doktorikraadi kaitsnud noori inimesi selle kohta, mida nad tahaksid Eestis muuta ja milliseid arenguteid nad Eestile pakuksid. Sellest uuringust tulid selgelt välja riigile esitatavad ootused. Ei oodata, et riik rohkem ära otsustaks, aga tahetakse, et riik oleks rohkem eestvedaja, eesträäkija, mobiliseerija, koostööplatvormide looja – mida iganes need eksperdid selle all ka ei mõtle. See paistab välja ka aruande mitme peatüki analüüsist, kus tuleb välja, et Eesti näitajad on rahvusvahelises võrdluses alati paremad, kui tegemist on valdkonnaga, kus on olnud tunda ka riiklikku poliitikat. Valdkondades, kus riiklik poliitika on jäänud ebalevaks, on meie näitajad olnud kehvemad.

Sama sõnum, et oodatakse riigi mõjukamat rolli, tuleb välja ka aruande koostamisel tehtud analüüsist, kus me käsitlesime riike, kes on suhteliselt lühikese perioodi jooksul suutnud kiire arenguhüppe teha ja jõuda kõrgliigasse. Need riigid on Lõuna-Korea, Iirimaa, Soome, Taiwan. Kõikide puhul on olnud tegu selge, mõne maa puhul ka raudselt autoritaarse riikliku arengupoliitikaga. Järeldus on, et asjad ei juhtu iseenesest. Ei maksa loota, et jõuame kõrgliigasse lihtsalt verd ja higi valades. Raske oli tuua näiteks riiki, kus see säärasel viisil on õnnestunud.

Teine mõttesuund on rajatud arvamusele, et teatud ressursid on meil selgelt alakasutatud ja mõnes mõttes hoiavad stambid kinni meie edasiliikumist järgmisel arenguperioodil. Toon ressursi raiskamise kohta mõned näited hariduse valdkonnast. See, et kaheksandik Eesti kasvavast põlvkonnast ei jõua kõrgemale-kaugemale põhiharidusest, on ilmselge ressursi raiskamine. See, et kolmandikul Eesti tööjõust ei ole mitte mingisugust erialalist ettevalmistust – ei kutse- ega kõrgharidust –, on ilmselge ressursi raiskamine. Sihipärane pudelikaela-

poliitika võiks olla üks instrument, mille kasutamine aitaks meid kõrgliigale lähemale.

Aruandes on välja toodud ka mõnes mõttes stambid ehk uskumused. Näiteks et see, mis tagas meie edu 1990. või 2000. aastate esimesel kümnendil, toimib igavesti. Pakun taustaks mõningaid teemasid, mille üle ei ole praegu Eestis väga sobilik arutada, isegi mõtteid vahetada, on see siis maksusüsteem või vene vähemuse roll ja tulevik. Kõrgliigasse jõudmine eeldab avatud ja dünaamilist arengupoliitikat ning selle kohandamist nii, et see sobiks just praegusele arenguperioodile sobivate prioriteetide püstitamise ja võtete paikapanemisega. Kindlasti ei saa sellises arengupoliitikas olla tabu- ja häbiteemasid, sageli on just hullud ideed osutunud kõige edasiviivamateks. Ja seda ma meile kõigile soovin. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu, hea ettekandja! Teile on tublisti küsimusi. Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Lugupeetud ettekandja! Kui vaadata rahvastikuarengu põhinäitajaid leheküljelt 14, siis koguiive on Eestis negatiivne, loomulik iive on negatiivne, rändeiive on negatiivne, summaarne sündimuskordaja tugevasti alla 2 jne. Me ei näe sellises statistikas seda Eesti edulugu, millest valitsuskoalitsioon meile iga päev räägib. Kumb siis eksib, kas valitsus või statistika? Ja kui on nii, nagu peaminister räägib, et Eesti liigub jõudsalt viie rikkaima Euroopa riigi hulka, paljudest meist siis sinna jõuab?

Mati Heidmets

Ma arvan, et statistika ei eksi ega valeta. Statistika on täpselt selline, nagu ta on. Kui te vaatate täpsemalt sündimuse või rahvastiku muutumist – see on see pikk tabel, kust näeb ka ajalisi muutusi –, siis paistab, et võrreldes 15–20 aasta taguse seisuga on rahvastiku pilt märksa parem. Loomulikult on terve hulk asju veel teha. Ma ei oska ega tahagi asuda siin mingile poliitilisele seisukohale, kes on midagi õigesti ja kes valesti teinud. See aruanne on allikas, mida igaüks võib interpreteerida oma vaatepunktist, ja see on üks võimalik tõlgendus. Meie järeldus on, nagu te võite siit ka lugeda, et viimase 20 aasta jooksul on Eesti suhteliselt hästi hakkama saanud. Nüüd on

meie ülesanne leida järgmiseks arenguperioodiks sobivad viisid ja võtted, kuidas seda arengulugu jätkata.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Lugupeetud Mati Heidmets! Nagu te eelmisele küsimusele vastasite, on Eesti teie ehk aruande peatoimetaja arvates suhteliselt hästi hakkama saanud. Aga ometi on siit mõnest peatükist näha, et kui edetabelis on Eesti koht hea, siis inimeste enda arusaam oma elukvaliteedist nii hea ei ole. Eelmistes aruannetes on palju räägitud meie inimvarast ja sellest, et sellesse suhtutakse hoolimatult. Tänavuses aruandes on üks peatükk, mis räägib meie n-ö palgavaestest – inimestest, kes käivad täiskohaga tööl, aga ei teeni piisavalt, et vaesusest pääseda. Kas teie teadlasena näete selles mingit erilist Eesti probleemi, et meil on inimesi, kes teevad tööd palga eest, mis ei võimalda toime tulla? Või ütlete, et see on lihtsalt Euroopale kombeks?

Mati Heidmets

See on ka Euroopale kombeks, aga Eestis on see minu arvates kindlasti probleem. Peale kõige muu peaksime ikkagi aru saama, et maailma kontekstis on tegemist imeväikese ühiskonnaga. Seetõttu on kogu see teema, mis võiks olla klassifitseeritav inimressursi raiskamisena, olgu siis mõeldud vähese haridusega inimesi või palgavaeseid või lihtsalt vaeseid, kogu seda seltskonda, kelle potentsiaal jääb Eesti elu edendamisel kasutamata, Eestis palju suurem probleem kui mõnes 100-miljonilise elanikkonnaga riigis. Ma olen veendunud ja seda on aruandes mitmeid kordi rõhutatud, et väikese riigi eripärast lähtuvalt me ei tohi mingil juhul leppida inimvara kõrvalejäämise või kaotsiminekinguga.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Hea ettekandja! Eilses infotunnis peaminister arvas ka, kui tema käest küsiti, millal me sinna viie rikkaima riigi hulka jõuame, et kindlasti me sinna kõrgliigasse jõuame. Teiegi and-

site oma ettekandes lootust, et küll me sinna jõuame, ja väitsite, et see hüpe tuleks teha. Aga kas te mingit tähtaega oskate või julgete öelda, millal me selle hüppe teeme? Sujuvalt me sinna ilmselt ei jõua, teised lähevad sujuvalt eest ära. Kas me oleme valmis selle hüppe tegemiseks ja kui ei ole, siis millal me võiks valmis olla? Kas teie kui teadjamees ja haridusmees julgete selle välja öelda? Hariduses me oleme ju kõrgliigasse jõudnud, aga tahaks nagu üldiselt jõuda. Ütelge see tähtaeg välja, millal me oleme valmis selle hüppe tegema!

Mati Heidmets

Sellist tähtaega ei ole olemas, aga jah, see aeg ei saabu lihtsalt oodates. See aeg võib kätte jõuda siis, kui väga paljud, sh ka Riigikogu, hakkavad selle teema üle sisuliselt mõtlema. Tõepoolest tuleb mõelda, kas see järgmise liigasse jõudmine eeldab poliitika muutmist, kas see eeldab teatud strateegiat, kas see eeldab teatavat kokkulepet ühiskonnas. Seda tegelikult püütigi eelräägitud eliidiuuringuga kindlaks teha, mida Eesti riigilt oodatakse. Mida võiks riik teha rohkem, kui ta teinud on? Kui mõelda Eesti ressursside ja võimekuse peale, siis tundub, et säärasel juhul võib see tõesti juhtuda. Ise see ei juhtu, raske tööga ehk järgmise paari põlvkonna jooksul saame hakkama.

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme oma töö tegemisega edasi. Paul-Eerik Rummo, palun!

Paul-Eerik Rummo

Täna ettekande eest! Te käsitlesite nagu paradoksaalsena asjaolu, et Eesti inimene hindab oma seisundit suhteliselt madalalt, eriti meie objektiivsete näitajate taustal, ja samal ajal tulevikku vaadates on ta nagu üks maailma kõige optimistlikumaid. Kas see aga ikka on paradoksaalne? Kas just mitte rahulolematuse oma praeguse eluga ei ole optimistlikult tulevikku vaatamise eeldus, parema tuleviku allikas ja käivitaja? Kas te jagate hinnangut, et see umbes 50 palli skaalal "rahulolematuse" ongi rahulolematuse optimaalne määr? Kui läheks väga palju üle selle, siis tekiks juba üldrahvalik masendus, kui läheks natuke vähemaks, siis tekiks lootusetu stagnatsioon. Praeguse seisundi üle õnnelik olemine võib ehk lõpuks tappa.

Mati Heidmets

Ma ei ole sellega nõus. Ma ei arva, et Norras, kus inimeste hinnang oma elule on kõige kõrgemal kohal selles tabelis, on saanud stagnatsioon ja seal arengut ei toimu. Mulle tundub, et madalas hinnangus peitub riigi jaoks probleem. See on nii nagu inimesel: kui ta ennast püsivalt alla hindab, siis see pärsib tema tegevusjulgest, pärsib tema riskivalmidust, pärsib tema enesetunnet ja lõpuks mõjub ka tervisele. Mina küll usun, et Eesti arengule suures plaanis tuleks kasuks, kui me natuke positiivsemalt endasse suhtuksime ja toetaksime ka inimesi, kes meie lähikonnas on, tunnustavate sõnadega. Ma ei ütleks, et meie praegune hinnang on parim asi, mis Eestit iseloomustab. Mina näen siin murekohta ja pean õigeaks proovida meid natuke ülespoole nihutada.

Aseesimees Jüri Ratas

Liisa-Ly Pakosta, palun!

Liisa-Ly Pakosta

Suur aitäh väga hea ettekande eest! Küsin noorte hariduse, töötuse ja tootlikkuse seoste kohta. Kui lugeda Eesti ja Euroopa uuringuid ning küsitlusi, siis kaks põlve tagasi oli normaalne tööle hakkamise vanus neli eluaastat. Kaks põlve hiljem on see 24 eluaastat, ja sedagi heal juhul. Kas te oskate välja tuua poliitilisi otsuseid või riiklikke sekkumisi, mis on sellise dissonantsini viinud? Vahest on teil mingisugune hea näide, millest eeskuju võtta, et tootlikkust ja noorte tööhõivet suurendada ning lahti saada sellest ühest kaheksandikust noortest, kes kuhugi ei jõua?

Mati Heidmets

Ma ei arva, et praegused Eesti noored peaksid nelja-aastaselt tööd hakkama tegema. Kui mõelda, mis tööd lapsed vanasti, sada aastat tagasi tegid, siis see oli hoopis teistsugune töö, kui peaksid tegema meie 24-aastased või 28-aastased. Ma ei usu, et meie poliitiline siht peaks olema kasvav põlvkond varem tööle panna. Meie poliitiline siht võiks olla kasvav põlvkond paremini tööturu jaoks ette valmistada. Selles osas on kindlasti võimalik astuda terve hulk praktilisi samme. Väga lihtne näide: paar päeva tagasi käis siin OECD töörühm, kes tegeleb paljudele tuntud OECD "Education at

Glance" raporti ettevalmistamisega, ja kõnetemaks oli kutseharidus. Kui võrrelda rahvusvahelise kontekstiga kutseharidust Eestis, kutsehariduse ja kõrghariduse proportsioone, siis me oleme selles pingerea otsas, kus on hästi palju kõrgharidust ja suhteliselt vähe kutseharidust. See proportsioon võib-olla tasuks lüüa. Hea küsimus, aga ma ei arva, et meie noored peaksid varem tööle hakkama.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Lugupeetud ettekandja! Teie ettekandest tuli selgelt välja, et Eesti areng on paljudes tähtsates lõikudes jäänud pendeldama sellele tasemele, mis saavutati aastaks 2005. Aastani 2005 riiki juhtinud valitsused juhtisid nagu arengut. Kas ma sain õigesti aru, et peale 2005. aastat on kahel valitsusperioodil Eesti riiki lihtsalt stagnatsioonis hoitud? Tõesti on välja toodud alad, kus nagu ei ole riigi aktiivset sekkumist olnud. Ning ega ei olegi olnud, sest asju ei ole tahetud otsustada ja tagajärg ongi ligi kaheksa aastat kestnud stagnatsioon. Sain ma õigesti aru?

Mati Heidmets

Päris nii ma ju ei väitnud. Esiteks, see aruanne ei sisalda poliitika analüüsi, ei sisalda seda, milline poliitika ühe või teise liikumise taga on olnud. Väide, et Eesti on viimase kümne aasta jooksul jäänud samasse positsiooni, ei käi kõikide eluvaldkondade kohta. Aga mitme olulise eluvaldkonna kohta see tõesti käib. Mina ei oska sellest välja lugeda stagnatsiooni. Ma oskan sellest välja lugeda seda, et meie areng on küll olnud kiirem kui paljudel teistel, kuid tundub, et viimasel ajal oleme edasi liikunud mitmes valdkonnas enam-vähem samas tempos teiste riikidega. Järelikult on meie positsioon jäänud samaks. Ma olen nõus, et on õige muretseda selle pärast, et me ei liigu piisavalt kiiresti kõrgliigale lähemale. Kutsun üles sel teemal laiemalt mõtteid vahetama ja välja pakkuma, mis instrumendid, mis poliitikad, mis võtted võiksid meid selles ettevõtmises aidata. Vahest võtaks näiteks põhjalikuma vaatluse alla need riigid, kes on suutnud hüppe esiliigast kõrgliigasse teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Austatud Mati Heidmets, suur tänu teile suurepärase ettekande eest! Raul Rebane on võtnud inimarengu aruande kokku väga julma tõdemusega, et Eesti on riik, kus elavad haritud vaesed naised ja rumalad jõukad mehed. Kuidas teie kommenteerite Eestis valitsevat olukorda, kus kõrgemini haritud inimene saab kehvemini tasustatud? Mis on teie seisukoht, kas tõesti piisab soolise palgalõhe vähendamiseks pelgalt teavituskavast, nagu arvab meie valitsus?

Mati Heidmets

See on Eestis minu jaoks arusaamatu mureteema. Arusaamatu selles mõttes, et ma ei oska enda jaoks seletada, kus selle juured peituvad ja miks see nii on. Me tõepoolest oleme euroliidu liidrid meeste ja naiste olukorra erinevuste osas, ja mitte ainult palga mõttes, vaid ka hariduse mõttes. Meie palgalõhe on kõige suurem Euroopa Liidus ning kõrghariduse tasemel on naiste ja meeste vahe kõige suurem naiste kasuks.

Kindlasti on see ühiskonda sisemiselt murendav erinevus, kui me mõtleme, mis selle tagajärg on. Tagajärg on see, et järjest rohkem perekondi on sellised, kus naine on kõrgemalt haritud kui mees, ja ma tunnen sellele mehele kaasa. Järjest rohkem on tõenäoliselt ka neid noori haritud naisi, kes ei leia Eestist sobivat kaaslast ja lähevad teda otsima kuskilt mujalt maailmas.

Nii et see on Eesti jaoks tõsine mure, mida kindlasti ei lahenda propagandaüritustega. Vahet võiks seda lahendust hakata otsima kooliõpetuse ümbermõtestamisest. Kui me vaatame, kuhu meie poisid hariduslikus mõttes kaovad, siis näeme, et nad hakkavad kaduma juba põhikoolis. Väljakukkujate hulgas on poisse kaks korda rohkem kui tüdrukuid. Igast haridustasemest kukub poisse rohkem välja ja ongi nii, et kõrghariduse saanute hulgas on, kui kõik kõrgkoolid kokku võtta, naissoo esindajaid umbes kaks korda rohkem. Tõenäoliselt saab protsess alguse põhikoolist ja seepärast tuleks analüüsida, kas sealne õpetamisviis sobib piisavalt ka poistele. Paljudele poistele selline üksnes tulemustele orienteeritud asjakorraldus võib-olla

kõige paremini ei sobi. Aga jah, probleem on märksa komplitseeritum ja sügavam kui lihtsalt vähese propaganda küsimus.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Lugupeetud härra Heidmets, teid on alati väga huvitav kuulata ja nendest aruannetest saab palju uusi teadmisi. Ma olen inimarengu aruannet päris põhjalikult uurinud. Te oma ettekandes rääkisite ka paradigmade muutmisest ja vajadusest natuke laiemalt mõelda, sellest, et võiks käsitleda ka küsimusi, mis seni on olnud mingil määral tabuteemad. Näiteks meie maksusüsteem või vene rahvusvahemuse olukord või üldine suhtumine sellesse, kui jutt on subjektiivsest heaolust tänasel päeval ja tulevikuootustest. Ma ei ole siit välja lugenud, kas on võimalik teha mingisuguseid järeldusi selle kohta, et eri rahvaste, põhiliselt siis eestlaste ja venelaste hinnang on erinev nii praegust elu kui tulevikku silmas pidades.

Mati Heidmets

Nagu öeldud, see aruanne käsitleb Eestit tervikuna suure maailma kontekstis. Eesti sisse me seda koostades ei läinud. Kui aga kasutada teisi allikaid, siis teie küsimusele vastates võiks öelda, et keskmised eluga rahulolu näitajad on vene keelt emakeelena rääkivatel inimestel mõnevõrra madalamad kui eestlastel. Eriti suur vahe on usalduses riigi ja riigivõimu vastu, kus on vahe umbes kahekordne. Kui ma õigesti mäletan, siis venekeelsete inimeste hulgas 70–75% riigivõimu ei usalda, eestlaste hulgas on see osakaal 30–40%. Selles osas on tõesti vahe märkimisväärne. Kindlasti ei ole sellel probleemil lihtsaid lahendusi, aga see ei tohiks mingil juhul olla teema, millest võib lihtsalt mööda vaadata, kuna see on ebamugav teema.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Täna ettekande eest! Siin juba mõnedki korrad kõlanud loosung "15 aastaga viie jõukama hulka!" on loosungile omaselt lihtne, kuid nüüd tuleb nii teie ettekandest kui ka

inimarengu aruandest välja, et sisuliselt meie siht pürgida esiliigast kõrgliigasse tähendab tegelikult ju sama. Aga nüüd minu küsimus. Eesti inimesed ei taha eriti võrrelda oma elu eluga n-ö saatusekaaslastest riikides. Pigem on üks võrdlusriik Soome. Täiesti selgelt on mõlemad ühiskonnad edasi arenenud. Kas vahe lähima põhjanaabriga on viimaste aastate jooksul kasvanud, püsinud samal tasemel või vähenenud?

Mati Heidmets

Üldist hinnangut on väga raske anda. Oleneb, mis vaatepunktist vaadata. Soome ja üldse Põhjamaadega on keeruline ennast võrrelda ka seetõttu, et globaalses plaanis on tegemist niisuguse positiivse anomaaliaga, kus on peaaegu kõik näitajad maailma parimate hulgas. See võib olla ka üks põhjus, miks me ennast kuigi hästi ei tunne – parim paik maailmas on kohe siinsamas ukse taga ja meie kõrval.

Aga kas me oleme lähemale jõudnud? Me oleme kindlasti lähemale jõudnud, kui otsustada näiteks palgatasemetega järgi pikema perioodi, 15–20 aasta jooksul. Aga kas me viimase viie või kümne aasta jooksul oleme lähemale jõudnud, on märksa keerulisem vastata. Kõik sõltub sellest, mida vaadata. Soome on Euroopas ja kogu maailmas ikkagi üks kõrgliiga mängijaid ja tundub, et Eesti viimase perioodi areng ei ole olnud selline, et me märgatavalt neile lähemale oleks saanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Palju tänu ettekandjale hea ettekande eest! Teie kokkuvõttes kajastus selline arusaam, et riigi rolli peaks nihutama, kuna need riigid, kes on teinud hüppeid, on teinud seda riigi-aparaadi aktiivse sekkumise toel. Aga küsimus on selline: millist funktsiooni riik ikkagi peaks täitma? Meil on valida, kas eelistada nähtamatu käe poliitikat või peaks riik ennetavalt protsessidesse sekkuma, looma tingimusi, kujundama poliitikaid. Kumb võiks olla efektiivsem lahendus?

Mati Heidmets

Ma ei oska seda mustvalgelt vaadata, et on kas mingi nähtamatu käsi või on riik. Kui me

hindame teisi riike, keda me analüüsinud oleme, siis neis on mõlemad tegurid: toimib selge turumajandus ja on ka riigil oma eesmärgid ja prioriteedid seatud ning strateegiad olemas. Riik kaasab eri osapooli ja seab kindlaks perioodiks ülesandeid. Nii et ma julgen arvata, et peaks olema kombinatsioon nendest kahest poolest, mida te nimetasite.

Aseesimees Jüri Ratas

Rait Maruste, palun!

Rait Maruste

Mulle sümpatiseeris teie esitluse abstraktsiooniaste ja neutraalne suhtumine. Aitäh! Märkisite, et ühe inimpõlve jooksul on Eesti jõudnud mudaliigast esiliigasse ja jäänud sinna nagu toppama. Loomulikult! Kas me ei ole natuke kärsitud – luues tingimusi, tahame kohe ka tulemusi saada hakata. See meenutab põllumeest, kes ühel nädalal külvab ja järgmisel nädalal tahab kohe koristama hakata. Kas on mõtet ennast sellise suure survega frustreerida? Inimühiskonna areng ei ole ju spordivõistlus, kus maksab ainult medal, mis paraku sageli saadakse dopinguga hinnaga. Mis te arvate sellest asjast?

Mati Heidmets

Jah, kui vaadata, kui lühikese aja jooksul Eesti on sealt mudaliigast esiliigasse tõusnud, siis see on kindlasti muljet avaldav. Aga ma ei arva, et me võiksime end nüüd lõdvaks lasta ja mõelda, et küll ta ise läheb. Ratsionaalne ettevalmistus ja ka toetus sellele, et lähiajal tuleks püüda järgmise sammuna liigat vahetada, oleks asjakohane. Ma ei arva, et see on liiga frustreeriv või stressi tekitav. Eestis on väga palju inimesi, kes on suhteliselt hea stressitaluvusega, ja ma usun, et me saame ka selle ülesandega hakkama.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaja Kallas, palun!

Kaja Kallas

Hea ettekandja! Palju räägitakse riigi rollist selle nn klaaslae murdmisel ja ka tänastest küsimustest tuli see välja. Inimarengu aruandes räägitakse aga ka nendest väärtustest, mida meie ühiskond kannab, ja sealt tuleb välja, et Eesti inimesed ei usalda üksteist, ei aita üks-

teist ja meil on vähene sallivus. Kui suureks takistuseks niisugused väärtushinnangud selle klaaslae murdmisel teie arvates on?

Mati Heidmets

See on teema, mille ma aja puudumise tõttu ettekandest välja jätsin. Aga siin peitub võib-olla tõesti üks Eesti paradokse. Ühelt poolt meie selline verbaalne hoiak: kui te vaatate näiteks Eurobaromeetrit, siis eestlased on peaaegu kõige Euroopa-meelsem rahvas Euroopa Liidus üldse. Vähemalt sõnades kuulub eurooplus kindlalt meie identiteedi hulka. Paljud Eesti inimesed tunnevad ennast peale selle, et nad tunnevad end eestlastena, ka eurooplase-tena.

Kui aga teemasse natuke rohkem süveneda, siis näeme, et paljud sellised väärtused, mida on kombeks pidada Euroopa kõrgliiga väärtusteks, ei ole Eestis kuigi hinnatud. Üks aruande peatükk on tuntud ameeriklase Ingleharti ülemaailmsest väärtusuuringust. Üks uuringu küsimus on: mida te oma lastes kasvatate – kas te kasvatate oma lastes iseseisvust või allumist ja kuuletumist? Tüüpiline nn vana Euroopa elanik kasvatab oma lastes iseseisvust. Meie oleme seal teisel pool otsas: oluline, et laps sõna kuulaks. Või vaatame, kui paljud Eesti inimestest on valmis vahel ka avalikult oma poliitilist seisukohta või meelsust väljendama, tulles näiteks mingile demonstratsioonile või kirjutades mingile petitsioonile alla. Nende inimeste osakaal Eestis on viimase kümne aasta jooksul kogu aeg vähenenud, kuigi mujal Euroopas on see näitaja suhteliselt kõrge.

Nii et on tõesti selliseid valdkondi, kus me oma hinges, oma kodus ja igapäevaelus oleme rohkem idaeurooplased, kui me tahame endale tunnustada. Ma olen nõus, et see on üsna tugev mentaalne barjäär, mille tõttu meie kõrgliigas- se minek on suhteliselt raske.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Lugedes inimarengu aruannet, jääb niisugune mulje, et kui varasematel aastatel on selles pakutud ka lahendusi, siis tänavune on jäänud suures osas kirjeldavaks. Seoses sellega on mul küsimus, kas see oli koostajate sihilik eesmärk ja ülesanne või lihtsalt tuli, nagu tuli?

Mati Heidmets

See oli sihilik eesmärk. Kui me vaatame rahvusvahelist tava, ÜRO traditsiooni inimarengu aruannete koostamisel, siis näeme, et tavaliselt need ei ole poliitikadokumendid. Need ei ole dokumendid, mis ütlevad, et sa pead nii või teisiti tegema, need on analüütilised dokumendid. Nende eesmärk on neutraalne pildistamine ja antud juhul ka võrdlemine. See tõesti oli meie taotlus. Ja nagu pärastine arutelu on näidanud, ühte ja sama graafikut, ühte ja sama arvu võib väga erineval viisil interpreteerida, eriti kui need interpreteerijad on erinevates "poliitilistes pesades". Ja see on täiesti loomulik.

Aseesimees Jüri Ratas

Mart Nutt, palun!

Mart Nutt

Austatud ettekandja! Teie ettekanne oli üles ehitatud väga üldistavalt ja see oli ilmselt ka ainukene võimalus nii lühikese ajaga asjast pilt anda. Ma ei taha ka oma küsimusega väga detailidesse laskuda, aga me oleme korduvalt tõdenud ja ilmselt ühiskond jagab seda arvamust, et me oleme oma natuke rohkem kui 20 iseseisvusaasta jooksul päris edukad olnud. Oleks võinud minna palju halvemini, nagu mitme riigi praktika näitab. Aga ma küsin nii: jättes kõrvale valgustatud absolutismi ja autoritaarsuse, kas Eestis olukord oleks märksa rohkem Põhjamaade omaga sarnane, kui me oleks mingeid teisi lahendusi kasutanud? Või võime tõdeda, et me oleme saavutanud enam-vähem maksimumi?

Mati Heidmets

Aus vastus on, et ma ei tea. On väga raske spekuloida, et kui kunagi oleks tehtud nii, siis oleks võinud täna lood nõnda olla. Ei tea. Aga kommenteerin natuke väidet, et Eestil on läinud hästi. See on ju hinnang. Ja see hinnang tuleneb võrdlusest teiste maadega. Absoluutset hea ja halva mõõdupuud ei ole olemas. Hea ja halva mõõdupuu on, kuidas me teiste kontekstis välja paistame. Selles võrdluses julgen ka mina tõepoolest öelda, et Eestil ei ole läinud halvasti. Me proovisime leida mõnda riiki, kes oli 1990. aastate alguses Eestist kehvemal positsioonil ja nüüd on Eestist mööda läinud. Ainuke, kelle me leidsime, oli Lõuna-Korea,

aga viis, kuidas kiire areng seal on saavutatud, ei ole olnud mitte kõige euroopalikum.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Lugupeetud ettekandja! Ma puudutan ka riigi rolli. Kus valdkonnas teie arvates peaks riigi roll oluliselt kasvama? Kui me vaatame meile eeskujuks olevaid riike – Soomet, Rootsi ja Norrat –, seal ongi riigi roll suurem. Ma küsin otse: kas teie arvates peaks meie parempoolne poliitika muutuma rohkem vasakpoolseks?

Mati Heidmets

Mina ei hakka, eriti enne valimisi, poliitikkasse sekkuma. Ütleksin nii, et Eesti eliidi hulgas – mõtlen nelja eliidirühma, keda me küsitlesime – ei defineerita oma mõtteid nii, et tahaks võimule seda erakonda või tahaks seda maailmavaadet. On lihtsalt selge ootus, et riigi roll oleks mitmes eluvaldkonnas suurem. See soov on kindlalt olemas ja kuna tegu on Eesti eliidi ootusega, siis ilmselt on aja küsimus, millal see teostub ehk kujuneb reaalseks tegevuseks ja poliitikaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Lugupeetud ettekandja! Ma tahan jätkata Marianne Mikko tõstatatud teemal – see on sooline võrdõiguslikkus. Olen teiega nõus, et hea haridus on üks lahendus. Võib-olla mitte ainult põhikoolis, vaid juba lasteaias tuleks rohkem rääkida soolistest probleemidest ja püüda soorolle lahti mõtestada. Sellestki oleneb, kuidas poisid suhtuvad õpingutesse. Ning ehk tuleks ka midagi ette võtta, et meie naiste olukorda parandada. Ma ei tea, vahest näiteks sookvootide kehtestamisega kas või ajutiselt. Riik võiks ise eeskjuu anda sellega, et määrab riigiettevõtete juhatustesse võrdsele naisi ja mehi ning arvestab seda põhimõtet valitsuskabinetti moodustades. Kui palju meil praegu naisministreid on? Mis võiksid teie arvates riigipoolsed proaktiivsed sammud olla?

Mati Heidmets

Kuna minu veendumuse kohaselt on see üks Eesti murekohti, siis ma olen ka seda meelt, et kõik võimalused, kõik instrumendid, mida maailmas on kasutatud ja proovitud, tuleks lauale panna ja vaadata, mis aitaks. Kindlasti ei ole haridus ainukene valdkond, kus saab midagi teha. Ma ei ole spetsialist ütlema, et sookvoodid mingisuguses kindlas valdkonnas on päästev rohi, aga see võiks täiesti olla arutelu teema. Mulle tundub, et sooteema on Eestis natukene marginaliseerunud meie idaeuroopluse tõttu. Paljude inimeste jaoks on see rohkem mingi naljajutt, mitte asi, millesse tuleb tõsiselt suhtuda. Oleks hea, kui me selle hoiaku suudaksime kas või meediaruumis murda ja teha selgeks, et see ei ole teema, millega naised tahavad kellelegi ära teha, vaid see on Eesti ühiskonna ülesehituse mure. Mina teeks nii, et paneks kõik need kümned võtted, mida maailmas on kasutatud, lauale, arutaks need rahulikult läbi ja võtaks siis kasutusele abinõud, mis Eestis tunduvad kõige sobilikumad.

Aseesimees Jüri Ratas

Helmen Kütt, palun!

Helmen Kütt

Austatud ettekandja, suur tänu hea ja põhjaliku ülevaate ning selle väga meeldiva esituse viisi eest! Minu küsimus on teile kui haridus- ja sotsiaalteemade uurijale ning teadlasele. See ei seostu absoluutselt poliitikaga. Kumb põhimõte on teie kui teadlase arvates õige: kui panustada inimesse, siis tuleb majanduskasv, või vastupidi, et inimesse panustame siis, kui on tulnud majanduskasv?

Mati Heidmets

Ma ei oska niimoodi mustvalge skeemi järgi mõelda. Ma arvan, et tuleb mõlemat teha. Ei tule majanduskasvu ilma inimeseta, sest kes seda majandust siis ikka edendab, ja ei edene inimese elu, kui tal ei ole materiaalselt seljaga tagust. Ma usun, et järgmine ettekandja Jüri Sepp käsitleb seda põhjalikumalt, aga minu arvates ei saa vastata, et õige on üks või teine põhimõte. Kindlasti on õiged mõlemad.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Mul on selline lihtne küsimus. Me arutame inimarengu aruannet juba nii mitmendat korda, et esimese hooga ei oskagi öelda, mitmes tänavune on. Tahan aruande autorite käest küsida, kas nendes aruannetes on olnud mingi üks läbiv mõte, mis kõigis kajastub.

Mati Heidmets

Raske küsimus! Ma arvan, et see üks läbiv joon on olnud Eesti-kesksus, pildi andmine Eesti arengust. Oleme vaadanud globaalsel taustal, kuidas Eesti seal paistab, aga kesken-dunud ka Eesti-sisestele teemadele. Usun aga, et kõigi aruannete tegijate eesmärk on olnud nende koostamisega saadud teadmiste või tarkusega lõppkokkuvõttes kaasa aidata sellele, et Eestil hakkaks paremini minema. Muud üldist ideed ma välja pakkuda ei oska.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Mati Heidmets, teile on veel vähemalt üks küsimus. Sven Mikser, palun!

Sven Mikser

Austatud ettekandja! Seekordne inimarengu aruanne ei räägi väga palju rändest. Me teame, et rändesaldo on Eestis märkimisväärselt negatiivne. Teie ettekandest ja ka aruandest tuli välja, et paljud eestlased on põhjendamatult kriitilised riigi praeguse seisundi suhtes ja teinekord võib-olla põhjendamatult optimistlikud selles osas, mis tuleb. Kas te oskate meile öelda, kuidas minejad ja jääjad selle poolest erinevad? Või on see miski, mida te ei ole uurinud.

Mati Heidmets

Minu teada ei ole lahkuva ja tagasi tulnud kontingendi hoiakuid ja suhtumisi uuritud, vähemalt ma ei tea ühtegi sellist spetsiaalset uuringut. Aga see on tõesti oluline teema, mis Eestis võiks tõusetuda – kes kavatsevad lahku-da ja kes on tagasi tulnud ning mis on nende motiivid. Täpsema vastuse jään paraku võlgu.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Mati Heidmets, ma tänan teid väga ettekande ja vastuste ning selle töö eest, mis te olete inimarengu aruande peatoimetaja teinud! Rohkem küsimusi ei ole.

Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli "Eesti inimarengu aruande 2012/2013" toime-taja härra Jüri Sepa!

Jüri Sepp

Lugupeetud Riigikogu! Austatud juhataja! Minu ülesanne on tutvustada täna inimarengu aruande majandusosa. Lubage, et ma ei tee seda korrates täpselt, mis kirjas on, küll aga sellele teatud tausta pakkudes. Eelviimane küsimus oli siin parasjagu just selline, millele vastamise olin ma valinud tegelikult oma juht-mõtteks, teadmata, et selline küsimus tuleb. Julgen ülikooliinimesele kohaselt alustada mit-te arvudega, vaid ühe inimarengu ja ka üldi-semalt ühiskonna arengu põhimõttelise mude-liga, mida on välja pakkunud ja ka lausa mit-mes inimarengu aruandes korranud ÜRO suure inimarenguaruande autorid. Mulle meeldib see pilt, mille ma olen n-ö lihtsustanud ja eestinda-nud, eelkõige selle tõttu, et siin rõhutatakse inimvara kvaliteedi ja majandusarengu vastas-tikust põhjuslikku seost. Jämedad jooned selle pildi peal rõhutavad, et ei saa olla majandus-arengut ilma inimvara arenguta, ja see nool peab minema ka teises suunas: ei saa olla inimvara arengut ilma majandusarenguta. Nii et selline vastastikune seos, mis peaks võima-likult hästi töötama mõlemas suunas, on üldise arengu aluseks. Vähemalt on see siin põhi-sõnum. Samas näitab pilt meile ka seda, et see seos ei ole kuidagi mingi loodusseaduse moo-di, vaid võib olla igas ühiskonnas, igas riigis vägagi erinev ja erineva suuna puhul veel eri-neda. See, mismoodi need mõjud laias laastus toimivad, sõltub kõik sellest, missugused on ühiskonnas kehtestatud mängureeglid, mis-sugused on need institutsioonid, mis juhivad selle ühiskonna toimimist.

Kui me tahaksime nüüd empiirilisel vaada-ta seda seost kahe inimarengu poole vahel, siis võime panna riigid kahedimensiooniliselt pildi peale, nii nagu siin on tehtud. Ühel pool on inimvara indeks, mis jookseb mööda horison-taaltelge, ja see on siis ilma tuluta, arvestab ainult haridust ja tervist. Teisel pool on tulu-indeks ehk majandusliku jõukuse näitaja. Selle pildi järgi, kus aluseks on võetud 106 arene-numat riiki, mitte kõik riigid maailmas, me näeme kahte asja. Esiteks näeme seda, et tren-dina on olemas seos nende kahe näitaja vahel. Üldiselt on need riigid, kus inimvara kvaliteet

on tõepoolest kõrgem, ka jõukamad, ja vastupidi. Siin on ka trendi joon välja toodud. Samas, kui me vaatame selle seose tugevust, siis vastastikku seletavad need kaks näitajat ainult 40% kõigist kõikumistest, st alla poole. Järelikult on veel väga palju teisi tegureid, mis seda seost kujundavad. Nii et mingist automatismist siin juttu olla ei saa.

Huvitav pilt on ka järgmine, kus me oleme rehkendanud välja oodatava majandusarengu tuluindeksi lähtuvalt sellest, missugune on ühe või teise riigi inimvara kvaliteet. Sinine joon on oodatav tase, punane joon näitab seda, missugune on tegelik jõukus nendes riikides. Näete, see asi on päris siksakiline. Laias laastus jagunevad kõik riigid kahte ossa. Ühed on need, kus majanduslik jõukus on suurem, kui seda inimvara seisukohalt võiks oodata, teistes riikides on vastupidi – inimesed on seal vaesemad, kui inimvara kvaliteet, tervis ja haridus lubaksid oodata. Ilmselt ei ole väga raske näha siit pildi pealt ka neid põhitegureid, mis tingivad selle, et need kaks asja ei lange mõnes riigis kokku. Üleval te näete eelkõige naftatootjaid ja muidu loodusvaradelt rikkaid riike, kus on võimalik jõukas olla ka ilma erilise inimvara kvaliteedita. Allpool kohtame eelkõige, aga muidugi mitte ainult, oma vanu sõpru, selliseid riike, keda iseloomustab see kurikulus sotsialistlik-kommunistlik eksperiment ja kes osaliselt ei ole sellest veel välja tulnud. Aga kui vaadata Eesti positsiooni ning näiteks ka Tšehhit ja Sloveeniat, siis näeme, et teatud pärand on endiselt olemas, et me oleme endiselt nende riikide hulgas, kes on oma inimvara seisukohalt suhteliselt vaesed. Me ei ole suutnud transformeerida oma inimvara kvaliteeti jõukuseks. See vahe ei ole enam suur, aga on siiski olemas. Suur ta ei ole, võrreldes näiteks Kuubaga, kus olukord on selles mõttes ikkagi drastiline.

Nüüd tulebki tulla lähemalt teiste tegurite juurde ehk hakata seletama, miks tekivad hälbed majandusarengu ja inimvara kvaliteedi vahel konkreetsete näitajate tasandil. Siin on üks tabel, kus on püütud ära tuua need indikaatorid, mis võivad meile seletada, kuidas majandusareng kujuneb. Majandusareng on siin päris keskpäigas, nagu te näete, Eesti on maailmas 47. positsioonil, nagu juba juttu oli. Enne seda on need näitajad, mis, ma julgen öelda, laias laastus iseloomustavad ärikesk-

konda, mille Eesti riik on oma ettevõtlusele loonud. Siin on ka paremaid ja halvemaid kohti, alates majandusvabaduse indikaatoritest, mis annavad Eestile väga kõrge hinnangu. Maailmapanga *doing business* indikaator äri lihtsuse kohta paneb meid ka kõrgliigasse, 21. kohale. Näeme, et inimvara on sellesamas pooles, kindlasti ka selline tegur, mis võimaldaks oodata ja loota kõrgemat tulutaset. Aga teisel pool on paraku terve rida asjaolusid, mis ei lase sellel potentsiaalil, millest Mati Heidmets rääkis, ilmselt kunagi realiseeruda, kui seal ei toimu nihkeid. Mis näitajad need on? Need on näitajad, mis on maailma majandusfoorumi (World Economic Forum) konkurentsi võime andmestikus sellise pealkirja all nagu Business Sophication. Seda võib erinevalt tõlkida, laias laastus eelistaksin ma terminit "äri keerukus". Te näete, mis siin Eestit alt veab, alates konkurentsieelise tüübist. Millised need tüübid on? Ühel pool on ressursipõhine, kulu- põhine eelis. Teisel pool on unikaalse toote kaudu saavutatav konkurentsieelis. Kõik need asjad on hinnatud pallides ühest seitsmeni. Väärtusahela laius. Kas Eesti majanduses suudetakse ära kasutada kõik võimalused väärtuse loomiseks või, mis on kõige kehvem variant, ollakse kõige odavamal lülil, seal väärtusahela keskel, tegeldes ainult tootmisega? Samal ajal teame, et rikkuse allikad ei peitu tegelikult mitte tootmises, vaid kas eespool, ideede ja disaini staadiumis, või tagapool, brändingu, turunduse staadiumis. Ilma nendeta ei ole võimalik tootmises tulu teenida. Kolmas näitaja, kas Eesti ettevõtted suudavad kontrollida rahvusvahelisi turustuskanaleid? Ei suuda. Oleme kaugel-kaugel sellest, kus me tahaksime olla. Kas Eesti ettevõtted moodustavad sünergeetilisi klastreid, mis on rikkuse allikas? Ei moodusta. Ei ole selliseid, vähemalt mitte suhteliselt, võrreldes teiste riikidega. Need kohad, mis me selliste indikaatorite alusel saame, on seal 70-nda kandis, kaugel sellest, millest me eespool rääkisime. Turu suurusest ma ei hakka siin rääkima, see on küll see, millest me päris mööda ei saa kunagi. Ülejäänus on tegelikult küsimus selles, kas me suudame nendes küsimustes edasi liikuda või mitte.

Ma tegin veel sellise kokkuvõtliku pildi ka, pannes sinna nende näitajate keskmised kohad, mis meil enne vaatluse all olid. Näeme, et on kaks asja, kus Eesti on majanduse mõttes prak-

tiliselt kõrgliigas – ärikeskkond ja inimvara. Aga on teine, mudaliiga pool, mis puudutab äri keerukust, ettevõtete võimekust maailmas tulu teenida, ja siis on kokku võttes see meie jõukuse 47. koht. Kui me võrdleme ennast nende riikidega, kes on meist jõukamad, aga mõnes mõttes võib-olla meie sarnased, nad ei ole mingid suurriigid, siis me näeme veel kord selgelt, et just äri keerukus on see, mis on Eesti puhul piduriks. Teistes riikides võivad need jooned natuke teisiti kulgeda. Kuigi äri keerukuse kohta tuleb öelda, et see ei ole mitte ainult meie probleem, see on siirderiikide üldine probleem. See probleem on Slovakkial ja Tšehhil, Tšehhil võib-olla vähem. Aga silma hakkas tõepoolest see, et põhimõtteliselt on kõik Ida-Euroopa riigid selle probleemi ees, kuidas rahvusvaheliselt läbi murda. Sisuliselt on ju tegemist sellega, kuidas kehtestada enast rahvusvahelistel turgudel.

Ma luban endale veel eelnenud jutu kolme põhisõnumina kokku võtta. On üks asi, mida ma rõhutan selle tõttu, et mõnikord me räägime, kuidas me oleme kogu aeg arendanud majandust ja inimene on jäänud tagaplaanile. Kui vaadata numbraid, siis on asi tegelikult vastupidi, majandusareng on 47, inimvara, tervis ja haridus on 27. Nii et meie häda on selles, et me oleme vaesed, me ei ole suutnud majandust arendada. Teine asi on see, et me oleme positiivse sõnumina loonud soodsa keskkonna. Nüüd tekib tõesti küsimus, kas pidada seda reaalseks potentsiaaliks, mis varem või hiljem realiseerub – sellest oli siin enne juttu –, või on see lihtsalt paberi peal ja see vahe ei saa kunagi tasa. Kui me vaatame maailmas ringi, siis näeme mõningaid selliseid riike, kus see vahe on tõesti püsinud. Üks selline huvitav riik on Uus-Meremaa, kelle äripotentsiaal on ka hästi kõrge, aga tulutase on madal. Seal on see olnud juba kaua niimoodi ja ilmselt peab miski objektiivne asi, võib-olla siis tõesti tema geograafiline kaugus, takistama selle potentsiaali realiseerumist. Eesti puhul on aga eelöeldust selge, et küsimus on ikka meie ettevõtluse võimekuses ja olulisi nihkeid pole majandusarengus oodata, kui olukord äri keerukuses ei parane. Siht on seega määratud, aga see on suhteliselt lihtne tõdemus, keerukam on muidugi, kuidas seda saavutada. Selle koha peal ma lõpetan. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Täna on siin toodud võrdlusi spordist ja meenutatud, et kui Rakvere Tarva peatreeneriks tuli Andres Sõber, siis ta ütles, et selleks ajaks me viime meeskonna medalile. Tegelikult oligi Tarval nelja aasta pärast hõbe. Siit ka mõte, et kas meil on siis liidri puudus või on meil puudu tähtaeg, tegijad või plaan?

Jüri Sepp

Aitäh küsimuse eest! Siin oli enne juttu, kas ja kuidas riik saaks omalt poolt ettevõtete võimekust arendada, et kas riigi aktiivsust ettevõtluse arendamisel saaks suurendada. Siin on küsimus ikkagi pigem selles, et me ei ole seni sellele ilmselt piisavalt tähelepanu pööranud ega leidnud päris häid võtteid ja teid. Võib-olla see ei ole siamaani ka aktuaalne olnud. Mida ma seni ei ole rõhutanud, on see, et äri keerukuse küsimused on tõepoolest siis aktuaalsed, kui me tahame, kasutades tuntud väljendit, jõuda viie rikkaima riigi hulka. Seni kuni meie eesmärk on liikuda 47. kohalt, kus me oleme – ärme unustame, et me oleme majandusarengus 47-ndad –, 30. koha poole, siis võib-olla ei olegi need tegurid veel kõige tähtsamad. Ma tahan rõhutada, et me ei tohi kunagi ära unustada ka esiliiga edutegureid. Need on ikkagi efektiivsuse ja kulutegurid ning selle kulupoollega ja Eesti konkurentsivõime teiste traditsiooniliste teguritega tuleb tõepoolest olla ettevaatlik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mart Nutt!

Mart Nutt

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Inimvara haakub kindlasti ka tööjõu rändega. Paraku on alati olnud niimoodi, et tööjõud liigub vaesematest riikidest rikkamatesse, kui just töölaagrid neid ei takista. Seda me näeme praegu ka Eestis. See on palju kõneainet tekitanud, aga sellele, kuidas küsimust lahendada, seni head vastust ei ole. Aga võtame näite lähedalt Soomest. 1950. ja 1960. aastatel oli Soomele samuti iseloomulik väga suur välja-

ränne, isegi kuni miljon inimest lahkus ning umbes 400 000 jäigi põhiliselt Rootsi ja mujale. Nii et protsendiliselt oli väljaränne võibolla isegi suurem, kui see vähemasti senini on olnud Eestis. Samas arenes Soome sellel ajal väga kiiresti ja jõudis 1980. aastateks maailma majanduse tippriikide hulka. Mis oleks teie arvates see, mida me võiksime Soome kogemusest õppida?

Jüri Sepp

Aitäh küsimuse eest! Soome näite puhul ei ole ehk kõige parem see 1980. aastate areng. Me ju teame, mis siis juhtus ja millel see rajanes. See rajanes ikkagi idaturu kasutamisel ja see oli mõnes mõttes Soome arengule isegi löks, millele järgnes lama. Põhimõtteliselt on ju tõesti nii, et inimesed lähevad vaesematest riikidest ära, aga vastukaaluks, lähtudes majanduskasvu teooriatest, peaks vaesematesse riikidesse tulema kapital. Kui need kaks protsessi niimoodi ilusasti toimiksid, nagu nad loogiliselt peaksid toimima, siis ehk saabuks millalgi ka tasakaal. Ma küll veidi spekulieren praegu, aga põhimõtteliselt võib kapitali liikumine ja väliskapitali kaasamine aidata Eesti majandusel jõuda niisugusele tasemele, kus inimesed ei peaks ära minema. Äkki me peaks mõtlema, kuidas kasvatada Eestis ikkagi sellist kapitali, mis ei otsiks ainult kulueelist ja odavat tööjõudu, vaid genereeriks siin veidi paremaid töökohti. Parim näide sellisest pöördest migratsiooni suunas on Iirimaa. Sajandeid oli ta väljarände allikas, aga teatud etapil, kui Iirimaa tegi oma majandushüppe, osutus see väga positiivseks asjaks. Siis selgus, et majanduse arengule on väga kasulik, et on olemas suur välisiirlaste reserv. Oleks suur õnn, kui Eestis kord samamoodi läheks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur, järgmine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Seekordses inimarengu aruandes on võrreldud Eestit väga paljude riikidega üle maailma. Kui objektiivne selline võrdlus on? Me ju teame, et heaolu mõiste ja heaolutunnetus sõltub eelkõige ikkagi ajaloolisest kultuuritaustast ja kultuurikeskkonnast. Samas

sõltuvad heaolu mõistest või tunnetusest demograafilised protsessid – sündimus, väljaränne, arusaam sellest, kas meil läheb hästi või halvasti. Kui me võrdleme end Lõuna-Ameerika, Aafrika, Kesk-Aasia või idariikidega ja samas teame, et nende inimeste personaalne arusaam heaolust on teistsugune kui meie oma, kas see on siis objektiivne?

Jüri Sepp

Aitäh! Eelnenud diskussioonis oli vahest juba piisavalt teemaks, et n-ö objektiivsed ja subjektiivsed indikaatorid võivad lahku minna. Ilmselt ei saa seda laadi võrdlevaid uuringuid tehes kummastki mööda minna. Küsimus on, mis järeldusi me sellest teeme. Statistikanäitajad on kindlasti objektiivsed, SKT-d ei saa kuidagimoodi nimetada subjektiivseks näitajaks, ja kui nad on ühe meetodika alusel välja arvutatud, siis saab neid ka võrrelda. Iseküsimus on, mis järeldusi me teeme ja kas me kasutame ka neid subjektiivseid indikaatoreid, nagu kõnealuses aruandes on tehtud. Seda sai siin enne arutatud, kas see on hea või halb, et Eesti inimesed on oma statistilisi majandus- ja muid näitajaid arvestades suhteliselt rahulolematud. Ma julgen jääda siin Mati Heidmetsaga isegi natuke erinevale arvamusele, õigupoolest mitte mina ise, vaid mulle on ühelt meie töögrupi istungilt jäänud nii selgelt meelde Marju Lauristini sõnad, et ega Eestil ei olegi nagu paremat asja kui see rahulolematuse, mõistes seda ikkagi edasiviiva jõuna.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaja Kallas!

Kaja Kallas

Aitäh! Aitäh hea ettekande eest! Inimarengu aruande 2. peatükk räägib sotsiaalsest kapitalist ehk võrgustikest, normidest ja usaldusest, mis võimaldavad osalejatel teha ühiste eesmärkide saavutamiseks tõhusat koostööd. Samas räägib see peatükk, et uuringud on kinnitanud, et sotsiaalse kapitali vähesus käib käsikäes majandusliku viletsusega. Kuidas te hindate, kas Eesti inimeste vähene usaldus üksteise vastu ja vähene võimekus koostööd teha pärsib meie majanduse arengut, ja kui pärsib, siis millised võiksid olla lahendused, et seda koostööd tõhustada ning inimesi, ettevõtjaid rohkem koostööle suunata?

Jüri Sepp

Aitäh! Sellised sotsiaalse kapitali aspektid on majanduse arengu jaoks muidugi äärmiselt olulised, sealjuures ka usalduse küsimus. Kui usaldust on Eestis vähe, siis on see päris kindlasti pärssiv tegur. Me teame väga hästi, et usalduse mõttes on kõige kõrgem sotsiaalse kapitali tase just Põhjamaades, Skandinaavia riikides, ja siin on väga otsene korrelatsioon majanduse arenguga. Põhimõtteliselt on keerukamaid koostöövorme majanduses ja ühiskonnas tervikuna võimalik odavamalt ja kindlamalt luua, kui usalduse tase on kõrgem. Hoopis keerulisem on küsimus, kuidas seda saavutada. On mitmesuguseid uuringuid institutsiooni tüüpide kujundamise ja arendamise võimaluste kohta. Tavaliselt rõhutatakse, et informaalised institutsioonid kujunevad ikkagi sajanditega ja üleöö neid ei muuda. See tähendab, et ülesanne on kindlasti raske. Kuidas seda teha, siin ma ei hakka majandusteadlasena spekulerima ja annaksin küsimuse n-ö põhimõtteliselt üle Mati Heidmetsale. Aga niipalju minult.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Ma tänan! Lugupeetud professor Jüri Sepp! Minu küsimus ei puuduta kitsalt seda peatükki, mida teie olete toimetanud, aga ma olen veendunud, et majandusprofessorina teate sellele vastust. Nimelt jäi mulle inimarengu aruandest silma, et kui me võrdleme Eestit teiste Euroopa riikidega, siis statistiliselt meie ebavõrdsus polegi nii suur, aga kui küsida eestlaste arvamust, siis tajutakse ebavõrdsust palju teravamana. Kas põhjus võib olla see, et ebavõrdsust mõõdetakse selle tuluga, millelt ei ole veel makse maha võetud, ja Eesti maksusüsteemi võidakse tajuda suuremat ebavõrdsust tekitavana kui näiteks Põhjamaade või vana Euroopa oma?

Jüri Sepp

Aitäh! Ma ei tea, vaevalt et inimesed analüüsivad oma vastuseid andes täpselt seda maksusüsteemi. Lõpuks ei ole ju maksukoormus Eestis ka mitte kuidagimoodi madalaim ja siin ei ole ka mingi maksuparadiis. Kuidas kujunevad erinevused subjektiivsete hinnand

gute ja objektiivsete ebavõrdsuse näitajate vahel, on tõesti üks põnev teema ja ma usun, et keegi ei oska lõpuni vastata, mis mehhanismid siin toimivad. Mati Heidmets pakkus omalt poolt välja ka ühe teguri, mis võib mõjutada – me oleme tõesti Põhjala riikide vahetud naabrid ja see vahetu võrreldavus võib mängida oma rolli.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo, teie küsimus!

Urve Palo

Aitäh! Lugupeetud professor, suur tänu sisuka ettekande eest! Te ütlesite muu hulgas, et inimvara kvaliteediga meil justkui probleeme ei ole. Aga ma tuletan meelde, et suur osa inimestest, kes täna majandusse panustavad, on sündinud, üles kasvanud ja hariduse saanud enne 1990. aastaid. Need, kes on sündinud viimase 20 aasta jooksul, alles hakkavad panustama. Ma arvan siiski, et inimestesse investeerimine peaks endiselt fookusesse jääma. Aga küsimus on hoopis muus. Mind paneb muretsema see, et meie sündimus langeb. Enne 1990-ndaid sündis aastas 24 000 last, praegu 14 000 ja edaspidi sünnib lapsi veel vähem, sest sünnitusealisi naisi on vähem. Seega meie siseturg väheneb. Kui palju võiks siseturu vähenemine edaspidi mõjutada meie majanduse arengut? Kas te seda ka vaatasite?

Jüri Sepp

Aitäh! Spetsiaalselt ei vaadanud, aga turu suuruse küsimus oli kindlasti siin ühes tabelis sees. Vähemalt mõned konkurentsivõime näitajate süsteemid – me kasutasime eelkõige Maailma Majandusfoorumi edetabeleid – toovad selle sisse ja arvestavad seda ühe üldist konkurentsivõimet mõjutava tegurina. Kokku võttes on see näitajate rivis Eesti jaoks üldse kõige kehvem näitaja, mis selle metoodika kohaselt viib meie üldist konkurentsivõimet alla. Küllap selles on ka oma osa õigust ja tõde ning me kõik tunnetame ja aeg-ajalt räägime, et hinnatase on paljudes kohtades kõrgem kui rikkamates riikides, kus turu suurusel on alati mingi roll, on see siis suurem või väiksem roll. On ka teisi tegureid, aga mingit pidi on turu väiksus probleem. Teistpidi uuriksin mina metoodika autoritelt hea meelega seda, kuivõrd nad on oma hinnangutes arvesta-

nud asjaolu, et me ei ole üksi, et me oleme suure Euroopa turu osalised. See on meie tee pääsemaks väiksuse lõksust. Nii et praktiline vastus ongi võib-olla see, et meid aitab suurematesse turgudesse kuulumine ja seal toimetama õppimine.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh! Austatud ettekandja! Teil oli hea võrdlus selle kohta, et me oleme inimkapitali arendamisel kõrgemal kohal kui majandusarengu võrdlusandmetes. Tõesti, majanduse arengu küsimustest tuleks rohkem rääkida ja te olete püüdnud leida vastust sellele, kuidas suurendada tööjõu tootlikkust. Selleks et väärtusahelas edasi liikuda, on võtmeküsimus ju kapital – kuidas ettevõtjad saavad kapitali tehnoloogia ja litsentside ostmiseks ning turgudele sisenemiseks. Siin oleks asjakohane riike võrrelda ja vaadata, kuidas on asjad kapitali kättesaadavusega, kuidas väärtpaberiturg on arenenud, millised finantsinstrumendid on kättesaadavad. Kas ei peaks sellist võrdlust tegema? Siis ehk leiaks vastuse küsimusele, kuidas suurendada tööjõu tootlikkust.

Jüri Sepp

Aitäh! Kindlasti peaks seda tegema ja osaliselt on seda tehtud ka väljaspool inimarengu aruannet. On uuritud takistavaid tegureid. Tõepoolest, kapitali kättesaadavus kipub ettevõtjate vastustes edasise arengu koha pealt alati olema üks põhiprobleem. Teistpidi, praegu on laenukapitali intressid maailmas suhteliselt soodsad ja heade ideede puhul peaks olema võimalik kasutada ka üsna traditsioonilisi finantseerimisvõtteid. Iseasi on, jah, et väikeettevõtete puhul see ei toimi ja nii ongi, et riskikapitali teema ei ole Eestis, võrreldes parimate näidetega, võib-olla lahendust saanud.

On tore, et arengufond saab lisavõimalusi. Aga kui laiemalt vaadata, siis meie võrdlusriikides ja maailma võrdluses on kapitaliprobleemi lahendatud kahte moodi. Ma näen siin Erik Terki, kes on kirjutanud põhjaliku ülevaate innovatsioonisüsteemidest ja innovatsioonipoliitikate arengutest. Tema jagab riigid kahte lehte: ühel pool on need riigid, kes on oma arengus toetunud väliskapitalile, *à la* Sin-

gapur oma arenguhüppe puhul, ja teisel pool need riigid, kes on suutnud kuidagi riigisisest ressursse mobiliseerida, *à la* Lõuna-Korea. Mõlemad on edukad olnud. Küsimus on, millist teed peaks Eesti rohkem minema ja mida tegema. Kindel on see, et otseselt riiklike vahendite kasutamine on Euroopa Liidus seoses riigiabi järelevalvega natuke problemaatiline. Me ei saa võib-olla teha siin Lõuna-Koread. Küsimus on, kas me suudaksime äkki Singapuri moodi edukad olla, olla senisest veel edukamad väliskapitali kaasamisel, ja just sellise väliskapitali kaasamisel, millest oleks kasu järgmisel arenguetapil, mis aitaks tõesti tõsta lisandväärtuse taset.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, istungi juhataja! Hea ettekandja! Minu küsimus puudutab majandusarengu puudusi. Te ütlesite oma ettekandes, et põhiprobleem on, et meie majandus ei arene. Mis on teie arvates kõige suurem probleem? Kas probleem on süsteemi vastuolus? Ühelt poolt on meie süsteem hästi liberaalne, ma arvan, et meil on kõige lihtsam teha äriühingut, selle saab viie minutiga valmis. Samas oleme teiselt poolt ülikonservatiivsed, eriti ettevõtluse suhtluses riigiga. Ühelt poolt tahame näiteks kaasata välisinvesteeringuid, teiselt poolt me ei taha neid riiki sisse lubada (see puudutab näiteks litsentside saamist, kooskõlastuste saamist). See on üks suur probleem. Või on probleem mõtlemises? Kolleeg Kalle Laanet küsis Taiwanis äriestelt, kuidas nemad võrdlevad Taiwanis äriest ja Eesti äriest. Talle öeldi, et meie probleem on, et me ei mõtle Põhjamaadest kaugemale, et meil pole visiooni, mis neil on.

Jüri Sepp

Aitäh! Eks probleeme ole, jah, igasuguseid. Samas, laias laastus peaks ju eelöeldust olema selge, et vahetu ärikeskkond on Eestis ettevõtete loomiseks ja tegutsemiseks suhteliselt soodne. Selles, mida ma nimetasin ärikeskkonnaks, võib Eestit pidada juba kõrgliigasse kuuluvaks. Samas on kindlasti aspekte, mis võivad olla ka piduriks – olgu või välistööjõu kaasamine, mis peaks mõnes suhtes olema ehk liberaalsem, kui see seni on olnud. Aga kui vaada-

ta, kus on need raskused, siis ma ütleksin ikkagi, et maailmaturul läbilöömises. Keegi meid ju seal ei oota. Senised välisinvesteeringud on ka pigem kinnistanud Eesti ettevõtjatele allhankijate positsiooni. Me räägime välisinvesteeringutest üldiselt kui positiivsest tegurist, aga me ei saa minna mööda sellest, et kui need on niisugused välisinvesteeringud, mis kujundavad Eestist rahvusvaheliste kontsernide jaoks odava tootmise lüli, siis me pigem olemegi määratud jääma selles seltskonnas vaesemaks vennaks. Nüüd on küsimus, kuidas ikkagi saada selliseid investeeringuid, mis ei paneks meid vaese venna rolli. Ilmselt on siin üht-teist teha ka valitsusel. Mul on meeles ühe Soome ministri artikkel, kus ta tituleeris ennast teadlikult Soome müügivehiks ja arvas, et tema põhitöö ongi käia Soomet välismaal müümas. Ükskord ta võttis vist ka meie ministri kaasa ja edaspidi olekski väga tore, kui Eesti ja Soome ministrid ühiselt välismaal oma riigi majanduslikke huve esindaksid ja välisinvesteeringuid otsiksid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Täna teid, härra ettekandja! Mõned päevad tagasi arutasime järjekordselt siinsamas Riigikogus arengufondi eestvedamisel nutika spetsialiseerumise temaatikat. Nutika spetsialiseerumise eesmärk on välja selgitada need ettevõtlusvaldkonnad, milles on keskmisest suurem kasvupotentsiaal, loodav lisandväärtus ning võimalus saavutada teadus- ja arendustegevuse investeeringute kaudu konkurentsieelis. Eesti puhul valiti kasvualadeks IKT horisontaalne kasutamine, tervishoiutehnoloogiad ja -teenused ning ressurside efektiivsem kasutamine. Mis te arvate, kui riik hakkab neisse kolme valdkonda rohkem panustama, kas me suudame siis saavutada mingisuguse nähtava majanduskasvu ja teha hüppe nendes edetabelites, millest te rääkisite? Kas kontsentreerumine teatud aladele aitab meil edu saavutada?

Jüri Sepp

See on väga oluline ja põhimõtteline küsimus. Samas ei ole sellele ilmselt päris ühest vastust. Kindlasti on need valdkonnad, mida te

nimetasite, maailmatrendide mõttes perspektiivikad ja need ongi tuletatud trendide analüüsist. Samas on jälle probleemiks, et need on ülemaailmsed trendid ja ilmselt püüavad paljud riigid just samades valdkondades edu saavutada. Ma ei ole kindel, et Eesti ilmingimata neist edukam on. Kuigi, jah, siin on nähtavasti tuginetud IT-potentsiaalile ja võib-olla ka meie tervishoiusüsteemi senisele arengutasemele. Nii et ma ei vaidlusta kuidagi, et oleks ebaratsionaalne katsuda sellega ka maailmas läbi lüüa. Samas, kui me vaatame praegusi Eesti eduvaldkondi, siis need on ikkagi hoopis teised. Kui vaadata kas või aruandes olevat tootluse tabelit, siis me näeme, et töötlevas tööstuses on selgelt esirinnas puidutööstus ja teenuste sektoris sisuliselt logistikasektor. Ma ei peaks neid suundi sugugi vähem perspektiivikateks, kui on need, mida teie nimetasite.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, meie küsimuste-vastuste aeg on läbi. Suur tänu, professor Jüri Sepp, ettekande ja küsimustele vastamise eest! Järgmisena kutsun kõnepulti põhiseaduskomisjoni liikme kolleeg Andres Herkeli. Palun!

Andres Herkel

Proua Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Lugupeetud külalised! Kõigepealt tahan põhiseaduskomisjoni nimel tänada eelmisi ettekandjaid nii ettekannete kui ka laiemalt selle töö eest – kõiki inimarengu aruande autoreid ja Eesti Koostöö Kogu, kes seda protsessi on vedanud! Pärast neid ettekandeid tundub mulle, et komisjoni esindajana olen umbes sellises olukorras nagu teaduse populariseerija väga põhjaliku uurimuse puhul või tagasihoidlik kirjandusarvustaja, kes peab vaatlema teost, mida ta ise teps mitte kirjutada või koostada ei suudaks. Igal juhul aitäh selle töö eest!

Me arutasime komisjonis koos Mati Heidmetsaga inimarengu aruannet 17. septembril ja tõdesime taas kord, et tegemist on väga väärtusliku eneserefleksiooniga kogu Eesti ühiskonna jaoks, sh ka poliitikute ja Riigikogu liikmete jaoks. Nii et see väärrib kindlasti arutelu siin saalis. Jääb üle vaid natuke kahetseda, et me ei suutnud olla operatiivsed – inimarengu aruannet esitleti juba maikuu, komisjoni töögraafik enne suvepuhkusele minekut oli aga väga tihe. Ja teine asi. Härra Jüri Sepa ettekan-

net kuulates tuli mõte, et võib-olla oleks olnud otstarbekas kaasata eelarutelusse ka näiteks majanduskomisjon. Nii on mõnikord varemgi olnud, et inimarengu aruande eelarutus osaleb mitu komisjoni. Üks neist on küll, jah, alati olnud põhiseaduskomisjon.

Kui ma nüüd kogu seda põhjalikku tööd vaadeldes tulen tagasi algse kujundi juurde, et milline kirjandusteos see aruanne on, siis ma vaataksin seda jutu- või novellikoguna, millel kummatigi on sees üks väga ühine läbiv joon, mida saab välja lugeda eri peatükkidest, kui nendesse natukene süveneda. Mati Heidmets nimetas seda ebakõlaks. Võib-olla mingil moel iseloomustavadki meie ühiskonda praegusel arenguetapil vastuolud. Kui palju need nüüd eesti hinge iseloomustavad, see on pigem reetooriline küsimus. Aga kindlasti mitmesugused vastuolud eri valdkondades meie igapäevaelu iseloomustavad ja mõnikord vahest ka meie hinge murendavad.

Tõepoolest, kõige suurem nendest vastuoludest, mida härra Heidmets esile tõi, on see, et meie positsioon mitmesugustes heaolunäitajate tabelites ja ühiskonna arengutaset iseloomustavates kokkuvõtetes kipub võrdluses teiste riikidega olema oluliselt parem kui see, kuidas me ise oma olukorda subjektiivselt tunnetame. Ega see ei ole nüüd mingisugune nutumüür, ma arvan ka, et pigem võiks seda rahulolematust võtta edasiviiva jõuna. Parlamentaarses välissuhtluses, millega ma ise olen tihtipeale seotud, on õigupoolest päris meeldiv, kui inimesed kiidavad, kuidas Eestis on see, teine ja kolmas asi nii kenasti lahendatud, et me sobiks lausa eeskujuks, ning küsivad, kas meil mingisuguseid probleeme ka on. Ja siis peab rääkima sellest, et kahtlemata meil on probleeme ja murekohti, et meil oli suur demokraatiadebatt, mille rahvakogu protsess esile kutsus, jms. Igal juhul oleme märksa paremas positsioonis kui nende riikide esindajad, kus demokraatia arenguga on teatavasti suuri probleeme, aga rahvusvahelisel foorumil hakatakse kiitma, et ei, neid probleeme ei ole olemas. Ses mõttes on kriitiline vaade, ma usun, äärmiselt oluline.

Teine asi, mida selle aruande puhul on algusest saati kõige rohkem esile toodud, on see, et me oleme justkui suutnud luua mingisuguse keskkonna, millel ei ole väga viga, aga me ei ole suutnud konverteerida seda olulis- teks heaolunäitajateks, mis peegelduksid piisa-

valt hästi inimeste rikkuses ja ka tervises. Kindlasti ei saa oodata, käed rüpes, millal see kõik tulema hakkab. Kindlasti on vaja otsida uusi lahendusi ja erinevate suundadega poliitiku- d, erinevate ideoloogiatega erakonnad näevad siin erinevaid lahendusi, kaasa arvatud siin saalis.

Veel üks karakterne vastuolu – ma pean möönma, et väga palju neist asjadest tõi Mati Heidmets kui mitte ettekandes, siis küsimus- tele vastates juba mingil moel esile – on see, et me oleme silmapaistvalt optimistlikud, võib- olla liigagi optimistlikud Euroopa Liidu tulevi- ku suhtes. Samal ajal, kui vaadata seda kuulsat maailma väärtustekaarti, siis seal me paikneme Ida-Euroopa riikide hulgas ega jaga päriselt neid väärtusi, mida jagatakse selles Euroopa osas, mille poole me üha rohkem püüdleme.

Lähen nüüd selle teema juurde, mida üks opositsioonisaadik enne küsimust esitades ni- metas kaheksa aastat kestnud stagnatsiooniks. Kas meil on olnud kaheksa aastat stagnatsioo- ni? Ma arvan, et selline väide kindlasti on üle pakutud. Aga jällegi, härra Heidmetsa ettekan- des tuli see teema mitme aspekti puhul esile. Komisjonis arutati seda eeskätt seoses Bertels- manni siirdeindeksi komponentide analüüsiga, mis näitab, et Eestil on tõesti juba kümmekond aastat selline stabiilselt kõrge näitaja, kui vaa- data võrdlusriike, me oleme n-ö esiliigas. Aga mis natukene silma torkab, on see, et need näitajad ei ole kümmekonna aasta jooksul väga oluliselt muutunud. Siin võib isegi esile tuua seda, et mõned riigid on arenenud kiiremini. Kas see on just stagnatsioon või on see niisu- gune õrn paigalseis, aga igal juhul on see probleem, mida poliitikud peavad tähele pane- ma. Meil ei ole olnud niisugust tagasilangust, nagu nende tabelite järgi on mõnes riigis, ees- kätt Ungaris või Sloveenias, kes jõuavad oma asjadega ka igapäevastesse uudistesse, aga mingisugune õrn seisak hakkab neid tabelleid analüüsides tõesti silma. Ja ega me seisakuga esiliigast välja ei saa. Kindlasti tuleb nende probleemidega tegelda.

Nüüd veel nendest vastuoludest. Kindlasti tuleb tegelda ka korrupsiooniküsimusega, mi- da eespool väga teravalt küll välja ei toodud, aga siiski mainiti. Osutan Jüri Saare kokkuvõt- vale lausele, et korrupsiooni taset monitoori- vad rahvusvahelised organisatsioonid on kor- duvalt juhtinud tähelepanu poliitilise korrup-

siooni ohule, mille negatiivne mõju on viimasel ajal hakanud rohkem ilmnema. Üks suur vastuolu, mis torkab silma, on see, et väärtuste kaardil oleme oma liberaalsuse või vabameelsuse tasemelt võrreldavad Rootsiga, üldse Põhjamaadega, aga samal ajal on ka teine dimensioon – eneseväljenduse, eneseteostuse väärtusskaalal me ei ole väga arenenud. Me oleme rohkem ikka alles ellujäämisega seotud vajaduste faasis.

Üks huvitav vastuolu, mis mulle seda kõike vaadates silma hakkas, on ka üks eespool korra juba mainitud asi, et meie inimesed ei ole valmis poliitilisteks aktsioonideks, ei ole valmis liituma. Üle 50% inimestest kinnitab, et nad ei ole valmis liituma poliitiliste petitsioonidega.

Kui võimalik, ma palun natuke lisaaega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Andres Herkel

Selline asi on seda muret tekitavam, et mõõdikud näitavad meile selles küsimuses langustrendi. Isegi 1990. aastate alguses oli kogu Eesti ühiskond valmis panustama poliitilisse protsessi, aga nüüd korraga on selles osas tagasimineki. Ühelt poolt me tahame just nagu olla väga nõudlikud riigi suhtes, me tahame olla väga vabad, tahame individuaalseid vabadusi. Teiselt poolt ei ole meie inimesed aga valmis võtma poliitilises protsessis vastutust. Kui see on niimoodi, ja see siit aruandest välja tuli, siis on see asi, mis puudutab otseselt meie põhiseaduskomisjoni valdkonda. Jah, meil kandideerib ka eelolevatel kohalikel valimistel üle 1% elanikkonnast, mis on tohutult hea näitaja. Kui palju neist on aktiivseid kandidaate, see on iseküsimus. Kui palju on see seotud meie seni tegemata haldusreformiga, et lihtsalt omavalitsusüksusi on väga palju, see on juba teine küsimus.

Mõelgem ka sellele, millises olukorras me oleksime, kui õiguskantsler Allar Jõks ei oleks omal ajal peatanud kohalikel valimistel valimisliitude keelamist. Juhan Kivirähk ja Marju Lauristin osutavad samuti sellele, et vaatamata Eesti kodanikuühiskonna suhteliselt heale arengutasemele teiste siirderiikidega võrreldes, on Eesti poliitilise osaluse näitajate skoor üsna kesine.

Nüüd tulevikust. Ma kasutasin võimalust, et küsida Mati Heidmetsa käest, kas järgmise inimarengu aruande teema on juba selge. Meil on olnud nüüd väga tänuväärseid võrdluspilte, praegusel juhul maailmaga laiemalt, ühes varasemas inimarengu aruandes oli võrdlus Läti ja Leeduga. Tavaliselt võetakse need aruanded, mis puudutavad võrdlusmomente, selles saalis, poliitikute poolt hulga paremini vastu kui need, mis puudutavad meie ühiskonnas eksisteerivaid probleeme. Need on märksa kriitilisemad ja meie reaktsioonid sellele, mis seal kirjas, on teinekord palju valulisemad. Järgmine inimarengu aruanne, nagu ma olen aru saanud, tuleb kahe aasta pärast ja ilmselt jääb arutada järgmisele Riigikogu koosseisule. Mis on selle fookuses, selgub ilmselt lähemate kuude jooksul. Võib-olla on ka meil siin häid mõtteid, mida edasi anda.

Veel kord aitäh kõigile koostajatele, aitäh Eesti Koostöö Kogule ja tänastele ettekandjatele!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andres Herkel! Küsimusi teile ei ole. Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Keskerakonna fraktsioon tänab kõigepealt inimarengu aruande koostajaid. See on väga vajalik analüüs. Kui iga Riigikogu liige saab selle põhjalikku analüüsi ka iseseisvalt läbi töötada ja teadlaste analüüsi pinnalt ühiskonnas toimuvaid arenguid jälgida, siis tänane Riigikogu saalis toimuv arutelu peaks keskendumas just sellele, mida analüüsist tulenevalt oleks vaja muuta ja edaspidi teisiti teha. Pean tunnustama, et sel aastal sai inimarengu analüüs veidi veidra avapaugu, kui peaminister Reformierakonna üldkogul teatas, et see on ood ehk ülistuslaul Reformierakonna poliitikale. Meie peaminister, kes seni on kippunud väitma, et sotsiaalteadlased eksivad, võttis nüüd üle surnuksallistamise stiili ja oli selles suhteliselt edukas. Aga sellest ei tasu ennast morjendada lasta. Ma arvan, et sotsiaalteadlaste töö tulemusel leiab Eesti areng põhjalikuma analüüsi kui ainult hüüdlause väljahõikamisega.

Mina panin tähele, et kui seda inimarengu aruannet tutvustati, siis tegid mitmed inime-

sed, kes on Eestist mõnda aega eemal olnud, päris klaare järeldusi. Üks neist oli Neeme Raud, kes ütles, et talle hakkab tunduma, et jutud meie tublidusest edetabelites on hakanud Eesti elanikke vähehaaval väsitama ja seda tublidust edetabelites tahetakse näha reaalselt omaenda elujärjes. Ka eelkõneleja tunnistas, et aruandest jääb silma mõningane seisak Eesti arengus. Tuleb nõus olla, et viimased 20 aastat on olnud Eestile ju head aastad, keskmised näitajad on paranenud. Keskmised näitajad pole paranenud mitte ainult Eestis, vaid teistes riikides samuti, aga meie jaoks on nende heade keskmiste näitajate taga ka suured Eesti-sisesed lõhed.

Kui vaadata omaenda riigi sisse, siis tuleb öelda, et aastast aastasse räägime ikka ühtedest ja samadest asjadest, ainult et kurvemas toonis. Räägime regionaalsetest erinevustest, räägime soolistest lõhedest ning räägime eestlaste ja muulaste vahelisest barjäärist. Räägime ja räägime, aga muutust ei tule. Nii et üleüldiselt võiks öelda, et seni kuni me nendele probleemidele tähelepanu ei pööra ja tegusid ei tule, raiskame oma inimressurssi. Ma tean, et siin saalis on kõnelejale sageli osaks saanud selline tõrjuv käeviibe, et mis me viriseme, räägime headest asjadest. Aga kui Riigikogu saalis probleemidele ei keskenduta, siis paljud inimesed hääletavad jalgadega.

Tahan keskenduda nendele küsimustele, millest saalis võib-olla nii palju juttu ei olnud. Aga enne mainin, et mulle tundub Eesti ühiskonnas olevat selline olukord, et kui kuhugi tekib tühik, siis see täidetakse kiiresti. Selles inimarengu aruandes on väga kõva majandusosa. Tundub, et pärast seda, kui arengufondist enam vanas heas kvaliteedis mõttepabereid ei tule, on tehtud analüüse, mis selle tühiku täidavad.

Aga nüüd murekohtadest. Eestis on palju inimesi, kes ütlevad, et nad teevad täistööajaga tööd, aga teenivad vähem, kui nad väärisksid. Mulle tundub, et inimesed, kes oma tasu vaatavad, mõtlevad tasu all kättejäänud raha, mitte seda, mis on nende palganumber enne maksude mahavõtmist.

Palun kolm minutit aega juurde!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolm minutit!

Kadri Simson

Rahulolematuse kõrge tase tuleb suuresti sellest, et me võtame maksu ka miinimumpalgalt. Meie tulumaksuvaba miinimum on olnud kuus aastat järjest külmutatud. Samas meie kodukulud kasvavad ja nii ei tule paljud inimesed täistööajaga teenitud palgaga lihtsalt toime. Analüüsis on kirjas, et palgavaese nägu on eelkõige naise nägu. See on probleem, millele siin saalis on lubatud lahendusi, aga need lubadused pole teoks saanud.

Teine probleem on inimressursi raiskamine. Mati Heidmets mainis siin õigesti, et väikese riigi eripärast lähtuvalt on see meile eriti valus probleem. Aruandes tuuakse ka välja, et meil on liiga palju noori, kes piirduvad põhihariduse või veel vähema haridusega. Neid, kes on haridustee varakult pooleli jätnud, on 10–11%. Eestis tähendab see, et inimesi, kel on vaid põhiharidus, kui sedagi, võib olla ligikaudu 10 000 ja neist vaid 6% on hõivatud tööturul. See tähendab, et raisatud inimressurss ulatub tuhandetesse inimestesse.

Mida nende noortega teha saab? Omal ajal, kui Keskerakond oli valitsuses, alustati koolkoodude projekti, et lapsed, kes kooli ei ole jõudnud, sinna ikka jõuaksid. Aidati neid noori, kes ei olnud suutelised põhiharidust kätte saama. Kutsekoolides loodi kursused, kuhu sai õppima minna ka ilma põhihariduseta. Ja oli väga lihtne asi – koolitoit. Pole midagi teha, kui põhikooli tuli koolitoit, ilmusid üle tüki aja kooli ka poisid ja tüdrukud, kes ei olnud tükk aega ennast näole andnud. Selline meede andis neile põhjuse taas koolipinki naasta.

Kiire viide veel sellele, et kevadel oli Riigikogu Toimetiste korraldusel pikem arutelu inimarengu aruande teemal. Seal mainis Anu Toots, et tõrjuv käeviibe tuleb sageli ette ka Eesti arengute puhul, et me ei taha ju endale heaoluriiki, nagu on Euroopas, ning halva näitena tuuakse välja Kreeka või mõni teine hädasolev Lõuna-Euroopa riik. Heaolumudel peaks olema siiski see, mille poole me püüdlime, see võiks olla põhjamaine mudel.

Inimarengu aruanne näitab, et eestlased vaatavad tulevikku optimistlikult. Meil on hästi silmapaistvate tulemustega noored õpilased, kuid praegu oleme Euroopa Liidu keskmisest madalamal just oodatava eluea ja tervelt elatud aastate poolest. Töö tootlikkuse, rikkuse ja palgataseme näitajad on meil ka kehvad, sallivuse

ja eluga rahulolu poolest ei ole me Euroopa keskmiste hulgas. Kõik need näitajad saaksid paremaks, kui me siin poliitikat kujundades oleksime vähekene põhjamaisema mõtlemisega. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kadri Simson! Palun kõnepulti kolleeg Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Head kolleegid! Eesti arengu üle saab uhke olla ja peabki uhke olema. See ei ole siinkohal Reformierakonna valimiskampania loosung, vaid nii ütlevad inimarengu aruande koostajad. Inimarengu aruanne tõestab, et Eestil on läinud hästi. Nii ütleb ka meie president. Meie erakonna esimees ütles kevadel käesoleva inimarengu aruande ja lähiminevikus läbitud Eesti arengutee kohta veelgi ilusamini, seda eelkõige muidugi parempoolse ilmavaatega inimeste kõrvade jaoks. Kõik need mõtted on võimalik internetist üles leida, juhul kui selle vastu huvi on. Jah, kõik oleks justkui hästi, aga tahaks, et oleks veelgi paremini, ja rahulolematust närib hinge. Vägisi tuleb meelde vanasõna kreislaest, mis teinekord otsekui lõikab südamesse, kui teistel hästi läheb, või Märta Avandi, kes vana-aastaõhtul naljasaates teleekraanilt kuulutas, kui raske on olla eestlane. Laenan siinkohal veel presidendi mõtteid: "Eesti on enamikus eluvaldkondades – sh demokraatia, vabadus, riigi areng, usaldus institutsioonide vastu, innovatsioon ja korruptsioon – kogu Euroopa Liidu kontekstis keskmisel või keskmisest paremal tasemel." Edasi ütleb president, et asjades, mis sõltuvad inimese enda vastutusest ja valikutest – tervis ja inimese eluiga, sissetulekud ja töö tootlikkus, sallivus, sooline võrdõiguslikkus –, tuleb meil veel tublisti pingutada.

Usun, et inimarengu aruanne peab meile meenutama üht asja: vastutus riigi tuleviku eest ei ole mitte üksi poliitikute ja riigiametnike asi, see peab olema iga inimese igapäevane hool. Eesti edasise arengu võtmeküsimus on, kas oleme kõik koos valmis edasi pingutama, kuigi tahaks juba kohale jõuda ja ennast mõnusalt tunda. Võib-olla ma purustan kellegi illusiooni, aga aega, mil saame Kungla rahva kombel mõnusasti igapäevaselt murul lusti lüüa, ei tule ilmselt kunagi. Eestil ei ole mingit

võimalust üleilmastumisest ja sellega kaasneva konkurentsist kõrvale jääda. Ja iga eestlane peab ilmselt olema tublim kui inimesed nendes riikides, kus elanikke on kümneid ja sadu miljoneid. Seadsime eesmärgi jõuda viie rikkaima Euroopa riigi hulka. Siis tuli majanduskriis ja praegu elatustaset võrreldes näeme, kuidas päris mitmed ennast lõhki laenanud riigid liiguvad meile, selg ees, vastu. Just seetõttu ei tähtsustaks ma üle muret, et tublid inimesed lahkuvad Eestist. Ehk peame tõesti end valmis seadma hoopis küsimuse jaoks, kas me oleme valmis olukorraks, kus väga paljud tahavad Eestisse tulla. Kui sama tublilt jätkame, ja seda me ju loodame, nagu inimarengu aruanne kirjeldab, võib see aeg olla ehk lähemal, kui meile tundub. Meie sotsiaalkaitse eelarve on kosunud, töö- ja pereelu on paljudest riikidest paremini tasakaalus, kogukonna sidemed on tugevad ja üldine haridustase kõrge, nendib üks inimarengu aruande koostajatest Anu Toots.

Reformierakond näeb Eesti püsimisel ja arenemisel tähtsaima sihina rahva kestmist. Lapsi peab sündima rohkem, sellest saab kõik alguse. Jah, me oleme teinud vanemahüvitise, vanemapensioni, käivitanud vajaduspõhiste peretoetuste reformi. Soovime hoolida ka nendest inimestest, kelle elutöö on juba tehtud, ja seadnud pensionitõusu üheks prioriteediks. Nende asjadega tuleb muidugi edasi minna. Aga selleks on vaja raha ja raha ei tule muidugi mitte laenates, vaid tööd tehes. Rahva jõukuse kasvatamine on üks meie suur eesmärk. See käib majandus- ja ettevõtlusvabaduse, tootlikkuse tõusu ja hariduse kaudu, mitte suurema väärtuste ümberjagamise kaudu. Sissetulekute ebavõrdsus on Eestis muude Euroopa riikidega võrreldes keskmisel tasemel ja väheneb, ütleb inimarengu aruanne. Jõukuse kasvatamisel on omad valemid. Ei piisa enam sellest, kui langetame metsas puu, veame selle sadamasse ja laevatame üle mere. Puidust peab saama vineer, vineerist taburet ja taburet peab olema parem, kui on seni maailmas valmistatud taburetid. Vaid siis ostetakse seda.

Raamat, mida me täna siin arutame, märgib, et jõukuse kasvatamiseks on väga tähtis, misugust tööd inimesed teevad, kui keerukad on need tooted ja teenused, mida valmistatakse, ja millise hinnaga saab neid müüa.

Palun lisaiega!

Esimees Ene Ergma

Palun, kaks minutit juurde!

Jaanus Tamkivi

Enam ei piisa sellest, et paneme allhanke korras kokku mobiiltelefone, küll aga saab uhke olla, et Eestis loodud mobiilirakenduse abil pargitakse nüüd autosid juba mitmel mandril.

Ma tänan inimarengu aruande koostajaid selle peegelpildi eest, mille nad on oma tööga meie ette asetanud! Kutsun üles kõiki Eesti inimesi pingutama meie ühise riigi edasise arengu nimel! Väliste piirajate mahavõtmisel on Eesti olnud silmapaistvalt tubli, nüüd tuleb toime tulla ka sisemistega – nii seisab inimarengu aruandes. Nõustun Mati Heidmetsaga, kes aruande koostajana märgib, et eduka Eesti jõudmine iga eestimaalase tuppa ja hinge võiks olla meie järgmise arenguperioodi oluline väljakutse. Jõudu meile selleks! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jaanus Tamkivi! Palun kõnepulti kolleeg Sven Mikseri!

Sven Mikser

Hea juhataja! Austatud kolleegid! Tahan ka sotsiaaldemokraatide nimel tänada inimarengu aruande koostajaid selle suure töö eest, nende väärtuslike mõtete ja sügava analüüsi eest, mis selles dokumendis sisalduvad! Meie peaminister, nagu öeldud, on tõdenud, et inimarengu aruanne on ülistuslaul Eestile, Eesti poliitikale ja Eesti valitsusele. Olles kirglik Eesti patrioot, ei saa ma muidugi selle hinnanguga kuidagi nõus olla. Meie president on nentunud, et inimarengu aruandest justkui tuleneks, et Eesti on edukas neis valdkondades, kus riik saab midagi muuta, ja edutu nendes valdkondades, kus vastutavad inimesed ise. Ma olen väga kriitiline ka selle hinnangu suhtes ja nõustun siin pigem professor Heidmetsaga. Ma usun, et valdkonnad, kus me oleme edutumad, ei ole mitte need, kus riik ei saa midagi teha, vaid pigemini need, kus riik on otsustanud mitte midagi teha ehk siis jätnud tegemata selle, mida oleks saanud teha ja pidanud tegema.

Professor Heidmets ütles oma ettekande alguses, et Eesti on seda ilusam, mida kaugevalt teda vaadata, ja see ilmselt on tõsi. Aga ma pean küll ütleva, et see välise kiituse para-

doks ei ole sugugi mitte Eesti ainulaadne iseärasus. Olgu selle illustreerimiseks toodud kaks näidet. Esiteks teame, et Venemaa kodanikud, kes elavad väljaspool Venemaad, sh ka Eestis, toetavad Venemaa valitsevat parteid ja selle juhti märksa rohkem kui Venemaal elavad venelased. Selle seletus on, et väljaspool olijat ei puuduta tavalise inimese igapäevaelu praktilised raskused ja probleemid, vähemalt mitte sedavõrd. Teiseks mäletame, kuidas USA president ülistas 1978. aastal Iraani kui stabiilsuse saarekest Lähis-Idas, kuigi sisemiselt oli see riik juba toona üsna mäda ja kohe-kohe paiskumas revolutsioonikeerisesse. Tahtmata kuidagi Eestit Iraaniga võrrelda, on ka sellele oma seletus: väljaspool olijatel on tihtipeale oma huvid, mis ei pruugi langeda kokku seepool olijate huvidega. USA jaoks ei olnud Iraani valitsuse roll mitte Iraani inimeste igapäevamurede lahendamine, vaid vastukaalu pakumine Iisraeli-vastaste araabia maade koalitsioonile.

Üks oluline mõte inimarengu aruandes on, et edu ei ole kunagi absoluutne, vaid ikkagi suhteline, ja seda nii ajas kui ka ruumis. Kindlasti mäletavad paljud meist nõukogudeaegset 4. klassi ajalooõpikut, kus võrreldi teraviljakombainide arvu 1930. aastate Eesti Vabariigis ja 1980. aastate kolhoosi-Eestis. See juba esmapilgul absurdne manipulatsioon oli mõeldud varjama tõsiasja, et omas ajas oli 1930. aastate Eesti põllumajandus kaugelt ajakohasem ja konkurentsivõimelisem kui nõukogulik põllumajandus.

Ka peaminister Ansipi kuulus ja palju pilatud viie rikkaima riigi tees ütleb välja, et me ei pürgi edu suunas mitte niivõrd absoluutnäitajates, kuivõrd võrdluses oma ilmanurga riikidega. Ja selles plaanis, ma usun, peaksime täna kindlasti kriitiliselt analüüsima, miks on näiteks Leedu ostupariteedi alusel arvatud SKT *per capita* arvestuses Eestist mööda läinud. Me ei pea seda analüüsima mitte selleks, et püüda jäljendada Leedut või Leedu poliitikaid, vaid selleks, et mõista, kus meie enda poliitikad on kännu taha takerdunud.

Me oleme palju rääkinud hüppest esiliigast kõrgliigasse ja küsinud, kuidas seda saavutada. Inimarengu aruanne ütleb nii: "Kui selguks, et varasemate edutegurite mõju jätkumise võimalusi on üle hinnatud ja samas uusi positiivseid arenguid (nn trendimurranguid) tõesti ei ilm-

negi, võib lõpptulemus kujuneda mitte eriti kadestusväärseks." Kasutades siin juba korduvalt kõlanud spordimetafoori liigadest, võib öelda nii: kui klubi jääb pikalt sitsima esiliigasse, siis lähuvad paremad pallurid ikkagi kõrgliigasse. Aga nad lähuvad sinna ühekaupa, liitudes mõne kõrgliiga klubiga, kes on valmis nad üle maksuma. See ongi see jalgadega hääletamine, millest me räägime, vaadates oma kurba rändesaldot. On ütlematagi selge, et tippmängijate äratilkumine halvendab veelgi esiliiga klubi šansse kunagi tippliigasse pääseda.

Ma palun lisaiega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Sven Mikser

Aruande elukvaliteedi peatüki kokkuvõte ütleb, et kuigi kasinusest on Eestis saanud normaalsus, hinnatakse tulude jaotust Eestis liiga ebavõrdseks, seda meie arvamusiidrite eliidi poolt. Samuti ütleb see, et on ebaselge, kuidas peaks Eesti siire postmodernsesse säästlikusse ajastusse toimuma nii, et sellega kaasneks ka kõikehaarav elukvaliteedi tõus. Sellele vastab arvamusiidrite valdav seisukoht, et riigi roll peab muutuma, peab muutuma laiemaks lihtsalt keskkonna looja rollist. Arengu võimaldajana on riigil vaja avaramat vaadet kui teatud tüüpi maksukeskkonna hoidjal või esmaste infrastruktuuride ehitajal. Riigi rolli suurendamine või suurendamine tähendab igal juhul poliitilist kursimuutust ja igal juhul muutust ka valitsevas mõtteviisis. See tähendab muutust konkreetsetes poliitikates, näiteks paljuräägitud maksupoliitikas, mis peab paratamatult muutuma suurema progressiivsuse suunas. Me kõik ju tegelikult teame, et maksusüsteemi progressiivsus ei tähenda sugugi üksikisiku tulumaksu. Sellise muutuse üheks mõõdetavaks tulemuseks võiks olla inimeste suurenev usaldus õiglasemana tajutava riigi ja tema institutsioonide vastu. Tajumine, et sellele riigile on oma inimesi vaja ja et ta on valmis neisse panustama ka siis, kui neil inimestel ehk ei lähe parajasti kõige paremini.

Ka aruandes väljendatud arusaam, et kunagised edutegurid võivad olla ajale jalgu jäänud, peab seniste poliitikate külge klammerdumise asemel saama kajastuse avatud meeltega arutelu, kuidas neid poliitikaid muuta, lähtu-

des muutunud aja nõuetest. Üks näide võiks olla ettevõtte reinvesteeritava kasumi maksuvabastus senisel kujul, mis omal ajal pidi soodustama ja ilmselt mingil määral isegi suutis soodustada investeringuid Eesti ettevõtetesse, aga praegu, mil me räägime innovatsioonilistest idufirmadest kui tulevikutrendist, peame paratamatult möönma, et ettevõtte tulumaksuvabastus sellisel kujul tekitab mugavustsoonis pikaajaliselt kasumlikele ettevõtetele selge konkurentsieelise veel mitte kasumisse jõudnud visioonikate idufirmade ees.

Nii sellel kui ka paljudel teistel teemadel vajame avatud, dogmadesse klammerdumata mõttevahetust, arusaama, et maailm muutub ja et sellest, mis 10 või 20 aasta eest oli gaasipedaal, võib olla nüüdseks saanud pidur. Soovin meile kõigile nendeks aruteludeks avatud meelt! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Mart Nutt!

Mart Nutt

Austatud proua esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Täna ka Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel inimarengu aruande koostajaid. See on siiaani olnud äärmiselt vajalik töö, on kindlasti vajalik ka edaspidi ja ma loodan, et see töö jätkub. Käesoleva inimarengu aruande valguses võib tõdeda, et viis seda ei ole just palju põhjust. Kuid nii nagu aruande koostajad on tõdenud, loorberitele puhkama jääda ka ei saa. Mõistetavalt on kõige asjakohasem ja lihtsam võrrelda meid riikidega, kellel oli pisut rohkem kui 20 aastat tagasi samasugune lähtekoht. Samas, nagu härra Heidmets oma ettekandes tõdes, ei saa me sellesse raamistikku kapselduda, vaid peame paratamatult vaatama end terve maailma taustal. Tõsi, võrdlus saatusekaaslastega on kõige meeldivam, nende hulgas me paistame silma võrdlemisi heade näitajatega, sellel taustal oleme olnud edukad. Kuid meie eesmärk ei saa olla edukus postsovetlikus kaalukategorias. Meie silme ees on ikkagi riigid, kus probleeme on vähem, elu kvaliteet aga kõrgem. Edasiminekuks peab just sealt eeskuju võtma, aga samas on iga arengumudel originaalne, kopeerimine ei pruugi anda üldsegi mitte head tulemust.

Aeg-ajalt kostab virisemist, et kas me sellist Eestit tahtsimegi. Etteruttavalt vastan, et põhimõtteliselt tahtsime küll. Eesti on demokraatlik riik, me oleme väljendusvabaduse poolest maailma tipus, meil on võrdlemisi stabiilne poliitiline süsteem ja küllaltki hästi toimiv majandus. Ka inimeste optimism tuleviku suhtes on keskmisest suurem. Seda, et me ei ole elastasemelt kinni püüdnud Soomet või Rootsit, ei saa pidada ebaõnnestumiseks, see ei olekski olnud selle aja jooksul ja meie tingimustes võimalik.

Tagantjärele vaadates võib tõdeda, et valusad ja ebapopulaarsed otsused, nagu kiire erastamine, tugeva krooni hoidmine – mõnes mõttes ju iga hinna eest –, eelarve tasakaal vaesuse tingimustes ja mõned negatiivsed eelarved on end ära tasunud ja loonud Eesti riigile tugeva vundamendi. Meil oleks võinud minna halvemini. Mugavam ja võimalik, et ka populaarsem oleks olnud mitte midagi teha, jätta ebarentaabel ettevõtlus riigi kätte, tappa kõrgete maksudega initsiatiiv, lasta kroonile inflatsiooni teel iga kolme või viie aasta järel üks null juurde kirjutada. Meil oleks olnud võimalik laenata end lõhki, et maksta kõrgemaid sotsiaaltoetusi, ja jätta tulevastele põlvedele piltlikult öeldes põletatud maa. 1990. aastate algus oleks siis meile vähem valus olnud, täna oleks meil aga väga valus. Meil oleks võinud olla laiade võimupiiridega president, kes naudiks nüüd võib-olla juba eluaegset võimu ja tema poeg valmistuks asuma isa troonile. Meil oleks võinud olla ühepartei süsteem, kus käendus ja korrupsioon on ainuvõimalik asjaajamise viis, väljendusvabaduse näitajate poolest oleksime riikide hulgas, mis kuuluvad kategooriasse "mittevabad", ja partei monopoliseeritud meedia süstiks meisse roosat unelmat. Need näited ei ole võetud õhust, vaid mõne meie saatusekaaslasest riigi praktikast. Eestis on selline olukord õnneks üksnes mõnes omavalitsuses.

Ma ei too neid näiteid selleks, et kujutada Eesti olukorda ideaalsena. See pole sugugi nii, eks ole meilgi tehtud vigu. Ilmselt ei ole riigil eriti palju hoobasid, et takistada väljarännet, loodetavasti ajutist. Küll oleks riik võinud olla majandusbuumi ajal ehk säästlikum ja sellega majanduskriisi leevendada. Oluline on aga, et me hoiaksime väärtusi ja Eesti riigi alustalasid. Kui need hakkavad pehkima, on meil oht kõrgelt kukkuda. Kui me suudame hoida riigi

vundamendi tugevana, sellel vundamendil aga toimetada paindlikult, siis võib meid oodata suhteliselt kena tulevik. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mart Nutt! Palun kõnepulti kolleeg Kaja Kallase!

Kaja Kallas

Hea juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mina keskendun selle inimarengu aruande väga kitsale valdkonnale. Kui ma peaksin oma ettekandele pealkirja panema, siis pealkirjastaksin ma selle nii: "Väärtused, mida me kanname, soodustavad vaesust". Nimelt, kui me ei suuda oma väärtusi muuta, siis ei murra me kunagi läbi klaaslaest, mis meid järgmisest tasemest ehk kõrgliigast eraldab. Maailma väärtuste uuringu järgi paigutub Eesti endiste kommunistlike riikide hulka ja ei ole oma asendit viimase 20 aasta jooksul oluliselt muutnud. Me kaldume endiselt ellujäämist rõhutava ühiskonna poole, kus inimesed pigem ei usalda teisi, ei ole oma eluga rahul ega talu enda kõrval teistsuguseid inimesi.

Aga miks see nii on? Kas väärtuste muutumist takistab meie majanduslik olukord või takistavad väärtused meie majandusliku heaolu paranemist? Teoreetiline kirjandus viitab, et postkommunistlike riikide puhul ei ole täidetud need ajaloolised eeltingimused, mis võimaldaksid heaoluriigi teket. Sotsiaal-majandusliku arenguga suureneb inimeste materiaalne kindlustunne, mille kaudu omakorda väheneb materiaalsete piirangute mõju inimeste valikutele ja otsustele, aga sotsiaal-majanduslik areng ei muuda üleöö inimeste väärtuseelistusi. Uuringud näitavad, et Eesti elanikel on vähene usaldus teiste inimeste vastu, väike tolerantus, madal subjektiivne heaolu, kasin poliitiline aktiivsus, napp keskkonnateadlikkus ja vähene algatusvõime – sellega kuulume postkommunistlike riikide hulka.

Siiski, kui vaadata positiivset poolt, siis tasub mainida, et inimarengu aruande järgi on Eesti elanike üldine usalduse määr järk-järgult tõusnud. 2011. aasta uuringu kohaselt arvas 40% vastanutest, et enamikku inimesi võib usaldada, samal ajal kui 2008. aastal oli see näitaja 33% ja 1999 vaid 24%. Viimasel kümnendil toimunud märkimisväärsest usalduse kasvust hoolimata arvab aga suurem osa ehk

siis 60% Eesti elanikkonnast jätkuvalt, et inimestega kokku puutudes tuleb olla väga ettevaatlik.

Kui vaadata inimarengu aruande teist osa, mis puudutab meie majanduskeskkonda, siis see viitab, et globaalindeksi alusel on Eestil suur arengupotentsiaal, mille tugevuseks on nii tehnoloogiline valmisolek kui ka makromajandus. Inimarengu aruanne osutab murekohale, et oleme oma tehnoloogilise eelise kaotanud, aga veelgi kriitilisem on hinnang äri sisukusele, mis on langustrendis. Silmas on peetud eelkõige Eesti ettevõtlusvõrgustike ja -klastrite madalat arengutaset, mis toob kaasa tagasihoidliku rolli väärtusahelas. Kui tulla tagasi väärtuste juurde, siis see, et inimesed üksteist ei usalda, raskendab ka koostööd, mis takistab otseselt majandust arenemast, see aga omakorda pidurdab inimeste subjektiivse heaolu ja toimetuleku kasvu.

Inimarengu aruanne viitab, et võrreldes Eestit Euroopa jõukate väikeriikidega, ei ole erinevused mitte üksnes materiaalses heaolus, vaid ka inimeste kodanikuaktiivsuses, ühiskonnaelus osalemises, usalduses ja abivalmiduses, samuti sallivuses vähemuste vastu. See kõik kokku moodustab sotsiaalse kapitali ehk siis elu need omadused, võrgustikud, normid ja usalduse, mis võimaldab osalejatel teha tõhusat koostööd ühiste eesmärkide saavutamisel. Uuringud on kinnitanud, et sotsiaalse kapitali vähesus käib käsikäes majandusliku viletsusega. Sotsiaalset kapitali võib pidada majandusliku ja sotsiaalse heaolu oluliseks ressursiks, mistõttu selle suurendamine on inimeste heaolu saavutamiseks sama oluline kui majandusliku jõukuse kasv.

Suvel osalesin arvamusefestivalil toimunud arutelu "Kui kallis on vaesus?", kus vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastase võitlemise ühingu juht Kärt Mere ütles, et puuduses kannatavaid inimesi ei aita mitte niivõrd raha juurdeandmine, vaid peamine probleem on sotsiaalne tõrjutus, st need inimesed ei tunne end ühiskonna osana.

Ma palun aega juurde!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Kaja Kallas

Neist vaadatakse mööda ja nende käekäigu kohta ei päri ei naabrid ega tuttavad. Need inimesed vajavad sooja sõna ja inimlikku toetust. Prosotsiaalne käitumine ehk vabatahtlik tegevus, mis panustab teiste inimeste heaolusse aitamise ja jagamise, toetamise näol, on oluline. Huvitav on, et kui meil räägitakse abivajajate toetamisest, siis räägitakse peamiselt rahast. Samas väidab OECD raport, millele inimarengu aruanne ka viitab, et liberaalsetes angloameerika riikides võib täheldada teistest kõrgemat prosotsiaalset aktiivsust ehk siis inimesed tunnevad suuremat vastutust teiste inimeste aitamise eest ega looda nii palju riigile.

Siit jõuame jällegi tagasi nende väärtusteni, mida inimesed meie ühiskonnas oluliseks peavad. Kuigi need ajas muutuvad, on Eesti inimeste olemust väga hästi tabanud Anton Hansen Tammsaare oma "Tões ja õiguses" – Andrese ja Pearu vastasseis heanaaberlike suhete asemel võib kõrvaltvaatajale olla isegi naljakas, kui see ei oleks nende elu nii palju keerulisemaks teinud. Nüüdki näen ettevõtjatega, eriti algajate ettevõtjatega kohtudes sageli hirmu, et teiste ettevõtjatega koostöö tegemine tähendab seda, et ideed varastatakse ära. Ometi usun, et reaalseid näiteid, mis seda hirmu toidaksid, ei saa Eesti-suurusel ühiskonnas olla liiga palju.

Nobeli preemia laureaat James Heckman on öelnud, et suurim vaeleusaam, mis istub sügaval rahvakultuuris, on see, et ühe võit on teise kaotus. Selle arusaama muutmine annaks meie ühiskonnale palju juurde ja aitaks meid järgmisele tasemele nii majandusliku kui ka inimeste subjektiivse heaolu mõttes. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kaja Kallas! Palun kõnepulti kolleeg Tõnis Kõivu!

Tõnis Kõiv

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid ja külalised! Kaheldamatult on Eesti senine areng olnud märkimisväärne ja see ei ole toimunud mitte iseenesest, vaid paljude-paljude inimeste sihikindla töö tulemusena. Selleks, et praeguselt tasemelt järgmisele tasemele edasi liikuda, on vaja mõningaid asju teha lihtsalt teistmoodi. Suured üleminekuaja reformid on tehtud ja

nüüd saab edasi liikuda mitte ühte suurt asja teistmoodi tehes, vaid väga paljusid väikesi asju teistmoodi tehes. Lubage mul järgnevalt rääkida kolmest killust selles mosaiigis, mis minu arvates iseloomustab Eesti järgmist edulugu, ja mis minu arvates tähtsad on.

Viitega Eesti Tööandjate Keskliidu juhi kirjutisele väidan, et nii tööandjate kui ka töötajate seas on paljuski veel levinud nn antagumentaliteet. Antagu mulle kvaliteetne, hästi haritud, korralike tööharjumustega, edasipüüdlilik, õpivõimeline, aga mitte liiga palju palka nõudev töötaja, selmet panustada töötaja arengusse, kasvatamisse, ettevõtte arenguga sidumisse jne. Ega olukord ei ole palju parem ka töötaja poolt vaadates. Seal kohtab samuti palju sellist antagu-suhtumist – antagu kõrget palka ja kindlustunnet, soodustusi ja mida kõike veel, selmet kasvada, muutuda tööl käies uue lisandväärtuse loojaks, kes teeb oma tööd mõtestatult ja hästi, õpib uusi oskusi, arendab ennast ja seeläbi ka firmat. Ehk siis esimene killuke edasise eduloo mosaiigis oleks tööandjate ja töötajate kvaliteedi tõus.

Järgmine kild – müra meie ümber. Riigikogu võttis 2011. aasta veebruaris vastu korra-kaitseseaduse, mis tõi Eesti õigusesse esmakordselt sisse kodanikuühiskonna ühe aluspõhimõtte: igal inimesel on õigus kasutada oma õigusi piirini, kuni ta ei takista teisel inimesel oma õigusi kasutamast. Lihtsamini öelduna kõlab see järgmiselt: ela ise ja lase teistel ka elada!

Minu arvates on väga oluline pöörata tähelepanu häiriva müra vähendamisele elukeskkonnas, et nii liiklusvood kui ka ehitustegevus, nii tootmine kui ka elutegevus lähtuksid põhimõttest võimalikult vähe häirida teisi. Mõned elulised näited. Lugesime sel nädalal meediast politsei eduloost, kus kortermajas korteri uks maha murti, et keskpäeval naabrite rahu häirunud muusika vaikima sundida. Samas mäletame teistsugust näidet, kus magada soovinud elanikud sundisid öö läbi üüranud tulekahjusignalisatsiooni – tulekahju tegelikult ei olnud, tegemist oli valehäirega – vaikima õigusrikkumise hinnaga, lõhkusid signalisatsiooni lihtsalt ära. Palju oleme kuulnud näiteid, kus lõbus-tusasutuste tegevus ei lase inimestel magada, et end uueks tööpäevaks välja puhata. Kuidas saab see väsinud inimene siis järgmisel päeval tööl olles uut ja suurt väärtust luua? Paljudel

juhtudel inimesed ei teadvusta endale häiriva müra mõju. Probleemi eitamise faasis lihtsalt öeldakse, et ei, ega müra ei häirigi, nad on lihtsalt niisama veidi stressis. Aga müra tekitabki stressi, mis omakorda on südame-veresoonkonna haiguste põhjustajaks, ning need on tõsised haigused ja nende tagajärjed on veelgi tõsisemad. Laiemalt võib selle probleemi kokku võtta ühe sõnaga – see on hoolimatus. Väidan, et suurem hoolimine ja teistega arvestamine on ka üks võtmefaktoritest, miks üle lahe Soome tööle minnakse. Kui alguses ei pruugita osata seda hinnatagi, siis mõne aja möödudes Eestisse naastes torkab erinevus juba väga silma. Ühel pool Soome lahte on hoolimist, teisel pool on seda vähem.

Kolmas kild, millele ma osutan, on mitmesuguste tootmiste mõju elukeskkonnale, olgu siis tegemist metallitöökoja või puidutööstusega või isegi sedavõrd elulise teenusega nagu reovee puhastamine. Kõigil nendel tegevustel on mõju ümbritsevale. Tootmisel on ümbruskonnale mõju, mida ei saa nimetada teistmoodi kui keskkonnahäiring. Inimesed kasutavad veel lihtsamaid sõnu – müra, hais, paha hais. Loomulikult on olulised töökohad, samuti on väga oluline reovee puhastamine, kuid sellegipoolest tuleb päevast päeva pingutada selle nimel, et tootmise mõju ei ulatuks kaugemale kinnistu piiridest, et keskkonnahäiring oleks võimalikult minimaalne ning lähedal elavaid inimesi häiritaks nii vähe kui võimalik.

Palun paar minutit lisaiega!

Esimees Ene Ergma

Palun, kaks minutit!

Tõnis Kõiv

Loomulikult eeldab see esmajärjekorras suhtumise muutumist, arusaama, et raha teenimine teiste inimeste tervise arvel ei ole soositud ega õige. Teisalt eeldab see muidugi muutusi ka seadustes ja loomulikult investeerimist paremasse tehnoloogiasse, mille kasutamine häirib vähem elukeskkonda ning parandab lõppkokkuvõttes nii ümberkaudsete inimeste kui ka konkreetsetes ettevõtetes töötavate inimeste elu ja töö kvaliteeti.

Eelnimetatud kolme kildu kokku pannes sõnastaksin järgmise suure väljakutse Eesti ühiskonnale: areneda edasi inimesest hoolivaks ühiskonnaks, kus tööandja peab lugu oma

töötajatest, kus töötajad suhtuvad hoolikalt nii oma töösse kui ka enda arendamisse, kus naaber peab lugu naabrist, kus kasu ei teenita teiste inimeste tervise arvel jne. Seda loetelu võiks veel pikalt jätkata, kuid üldiselt võiks öelda, et me soovime ühiskonda, kus me koh-tame hoolivust igal hetkel ja igal tänavanurgal. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Tõnis Kõiv! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Ma

täna kõiki ettekandjaid nende ettekannete ja küsimustele vastamise eest! Meie istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 12.32.

Istungi kestus 2 tundi ja 32 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees